BIBLIOTECA
DEL CRAMER
FONDO
FORENSE
43
10 C
7

OPERE

DI MONSIGNOR

JACOPO-BENIGNO BOSSUET

VESCOVO DI MEAUX.

TOMO LXII.

LIBER PSALMORUM

CUM NOTIS

JACOBI-BENIGNI BOSSUET

EPISCOPI MELDENSIS.

VENETIIS

MDCCCI.

TYPIS PETRI ZERLETTI.

CUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIO.

P. Antonio di Cipressa

JACOBUS BENIGNUS BOSSUET

EPISCOPUS MELDENSIS

Venerabilibus atque amplissimis viris, ac dilectissimis fratribus Decano & Canonicis Sanctæ Meldensis Ecclesiæ: Ecclesiarum pastoribus, Religiosis cœtibus, universoque Clero Meldensi; Salutem in Domino.

Afferimus ad Vos, dilectissimi fratres; nostras in Psalmorum librum pii vestri studii adjutrices notas; ut qui tanto decore, tantaque diligentia Deo psallitis, data explanatione psallere sapienter, *erudite scilicet atque intelligenter magis magisque ediscatis. Pertinet ad commendationem exigui licet operis, quod in eo accurando adjutores nacti sumus viros egregios, hebraice, græce, latine doctissimos, quorum pars ad meliorem præcessere vitam; pars adhuc superstites, summa cum pietatis ac doctrinæ opinione, etiam in Episcopali sede aliisque amplissimis muneribus collocati degunt. Nam dum in aula versamur, alii aliis de causis; ego, quod notum est, Ludovici Delphini Augustissimi ac fortissimi principis adolescentiæ ac spei a Magno Rege admotus; omnes quidem paribus florentes studiis, integra amicitiæ gratia ac fide: communibus curis cœpimus evolvere Scripturas, blanda inter & aspera, quæ multa in eam vitam incidunt, solatio & consilio; quotidianæ vero nostræ consuetudini ac familiaribus colloquiis, summo oblectamento atque emolumento futuras. Itaque iis exponendis multa perlegimus, pauca selegimus. Hinc Psalmi nostri prodeunt, imo vero vestri quando & ego vester:* omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas... omnia enim vestra sunt: Vos autem Christi: Christus autem Dei. *Quare, dilectissimi, benevolis animis vestra hæc accipite: hæc, inquam, non abstrusa & recondita, hoc est plerumque vana: sed apta atque accomodata ad simplicem literalemque intelligentiam, atque omnino utiliora quam ornatiora aut ambitiosiora, æqui*

bonique consulite. Nos enim pro eo famulatu, quem in Ecclesia Dei gerimus, non modo validioribus inter vos, verum etiam infirmioribus servire oportebat. Sit ista testificatio publica, quanti ego vos faciam: quanti pietatem industriamque vestram ac labores vestros nostris sociatos. Sic denique intelligent, quam suaviter in domo Domini versemur unanimes. Sequentur autem postea, nusquam interruptis operis, nostra in Prophetas ac totum Testamentum vetus; per hæc si vita, si mens bona adfuerit, Deo auctore ac duce, deveniemus ad novum. Certe in his consenescere; his immori, summa votorum est: id pium, id beatum; fateri enim libet, id omni ambitu expetendum ducimus: id vestris quoque precibus impetrandum, si qua est nostri caritas, & speramus & poscimus. Valete. Datum Meldis, VI, nonas Junii, anno M. DC. XC.

DIS-

DISSERTATIO

DE PSALMIS

Antequam singulos Psalmos aggrediamur; ut nostra expeditior, neque ullis interrupta qnæstionibus fluat explanatio, hæc quæ intelligentiæ aperirent viam, totoque passim opere suborturas difficultates solverent, attento ac pio lectori universim proponi oportere duximus,

CAPUT I. De Psalmorum ratione & instituto,
CAPUT II. De grandiloquentia & suavitate Psalmorum,
CAPUT III. De variis Psalmorum generibus.
CAPUT IV. De profunditate & obscuritate Psalmorum.
CAPUT V. De textu ac versionibus,
CAPUT VI. De titulis aliisque notis: ac de argumentis, auctoribus, & ordine Psalmorum, deque choreis & pia saltatione, ac metrorum ratione.
CAPUT VII. De ratione legendi & intelligendi Psalmos.
CAPUT VIII, De usu Psalmorum in quocumque vitæ statu.

CAPUT I.

De Psalmorum ratione & instituto.

Carminum vis: Psalmi in piorum cœtibus decantati.

I. Omnis quidem Scriptura divinitus inspirata est, easque habet dotes, quas Paulus commemorat: *ut sit utilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus*; cæterum Psalmorum liber cum hæc universa complectitur, tum obtinet imprimis singularem mirificamque vim, qua humanos affectus omnes in Deum transferat; ut quandoquidem animus corporea mole pressus languet ac deficit, modulatissimi eruditissimique carminis potentia erigatur.

II. Tim. III. 16. 17.

Est autem Psalmorum liber, ut vel inde ordiamur, vetustissimorum hymnorum & odarum vetustissima collectio, quibus prisci illi Hebræi, Dei laudes & a Deo traditæ legis veritatem sanctitatemque; ad hæc gesta majorum, divinaque beneficia privatim ac publice, atque inter ipsa sacra solemnesque conventus concinebant. Et horum quidem hymnorum cum plurimi laudentur auctores, ut suo loco memorabimus, tum illud certissimum, a sancto Davide potissimum esse conscriptos. Antiquus enim & ab ipsius Davidis temporibus deductus usus obtinuit, ut quæ ipse psalleret, in sacris conventibus canerentur. Neque ipse David canebat sibi; sed raptus in Deum, quo ipse trahebatur, cæteros pertrahebat dicens: *Magnificate Dominum mecum; & exaltemus nomen ejus pariter*: Et illud, unde quotidie nocturnas ordimur laudes: *Venite, exultemus Domino; jubilemus Deo salutari nostro*. Quæ dum sancto Davide in verba præeunte canimus, quid aliud quam priscis piorum choris, spiritu ac mente conjungimur?

Ps. XXXIII 4.

Ps. XCIV. 1.

In Davide cura cantus, sacræque musicæ.

II. Certe viro Dei præcipuam fuisse curam, de hymnis in domo Domini coram arca concinendis, sacra testatur historia: *Constituit enim coram arca Domini de Levitis, qui ministrarent & recordarentur operum ejus, & glorificarent atque laudarent Dominum Deum Israel*. Quem autem canebant Psalmum, sacro textu referente, divinorum operum be-

I. Par. XV. 16. XVI. 4. ibid. 8.

ne-

neficiorumque memorem; is ab ipso Davide compositus. Neque vero dubium est, quin alios bene multos instinctu divino ipse conscripserit: quo factum est, ut fidentissime de se ipso diceret: *Dicit David filius Isai, egregius Psaltes Israel: Spiritus Domini locutus est per me, & sermo ejus per linguam meam.* Quod quidem de Psalmis dictum nemo non videt, cum præsertim nullum aliud opus Davidis memoretur. Jam, Salomone Rege, initiato templo, Levitæ carmina Domini concinebant, *quæ fecit David Rex ad laudandum Dominum; hymnos David canentes per manus suas*: adhibitis scilicet organis musicis, & quidem illis, quæ ipse comparaverat, vel etiam invenerat atque adornaverat, ut sacra refert historia. Quo ritu Ezechias jussit, ut Levitæ *laudarent Dominum sermonibus David, & Asaph videntis*: ubi etiam diserte notatum, stetisse Levitas *tenentes organa David:* atque etiam clarius, inter ipsa holocausta cecinisse Dei laudes *tubis & diversis organis, quæ David Rex Israel præparaverat:* tanta pio Regi cantuum cura; tantus amor inerat sacræ musicæ, qua laudaretur Deus.

II. *Reg.* XXIII. 1.

II. *Paral.* VII. 6. 1. *Par.* XXIII. 5.

II. *Paral.* XXIX. 30. *Ibid.* 26. 27.

Iisdem instrumentis musicis, Davidis studio comparatis, ejusdem Davidis hymnos Israelitæ reduces instaurato templo, duobus etiam choris constitutis iterabant: quingentis fere annis postquam David obiit, ut tot post sæcula, non modo sacræ ejus voces, verum etiam citharæ, nablia, aliaque instrumenta, quibus ipse usus erat, piorum in cœtibus audirentur; quæ ideo memoravimus, ut constaret apud omnes, sanctum Davidem divino numine unum fuisse excitatum, quo auctore non modo sacra cantica, sed etiam ipse canendi psallendique ritus ad tam longinqua tempora propagaretur; nam secuta sæcula commemorare quid attinet, cum omnes sciant & ab Hebræis, & a Christianis Psalmos Davidicos fuisse celebratos, quibus non modo urbes pagique, sed etiam deserta & invia personarent, & pias in lacrymas agrestes etiam animi colliquescerent.

I. *Esdr* III. 10. 11. *Neh.* XII. 35. 39.

III. Nec immerito. Cum enim teste Augustino *nullum aliud canticum nos doceat Deus nisi fidei, spei, & caritatis*, nihil Psalmis utilius, ut fides roboretur, spes efferatur altius, caritas inardescat. Et

Munimenta fidei in psalmis; primum ex commemo-

ratione rerum antiquarum; cum, decurrentium. *Psal.* XCI.

Et fidem quidem quæ fulciant, hæc sunt; primum commemoratio beneficiorum ac miraculorum Dei, ex quo miseratus homines ignorantia mersos, & falsis plerumque addictos numinibus, patrem fidei nostræ Abraham pacto fœdere sibi copulavit, ejusque familiæ in magnum jam populum excrescenti pastorem se, ac peculiarem Regem præbuit. Quo factum est, ut a servitute Ægyptiaca liberatam, ac per Moysen mediatorem ornatam legibus, firmatam imperiis, castissimis sanctissimisque religionibus ac cæremoniis consecratam, confirmato amplificatoque fœdere, in terram Chanaanitidem ex veterum promissorum fide induceret: seque Abrahami, Isaaci, Jacobique Deum, eumdemque cœli ac terræ conditorem, quem Abramidæ colerent, esse testaretur.

Quin etiam suo tempore Davidem ex pastore ovium, Regem, nec minus pietate atque clementia, quam fortitudine victoriisque nobilem suscitavit, quo duce Abramidarum imperium longe lateque propagaretur, pulsisque Jebusæis illa Jerusalem ac mater nostra Sion divino nomini initiaretur; princeps urbium scilicet, sacrorumque juxta ac legum majestatisque custos, regnique pariter & sacerdotii caput. Quid quod eumdem Davidem inclytum regem, uti jam memoravimus, divino actum instinctu, vatem ac poetam psaltenque Israelis, eumdemque ut rerum gerendarum ducem, ita etiam canendarum auctorem præconemque finxerit? unde potissimum nobis hic Psalmorum liber prodiit, quo sua pariter majorumque, imo vero ipsius Dei gesta vates divinissimo atque excelsissimo præditus spiritu sempiternæ memoriæ consecravit.

Vetus apud omnes gentes carminum canticorumque institutum; Moysis aliorumque exempla.

IV. Sane apud omnes populos ille ritus vetustissimus longeque sanctissimus inolevit, ut suas majorumque res carmine celebrarent, ipsisque numeris, ipsa suavitate cantus, auribus commendatas, animo etiam ac memoriæ altius infigerent. Quo ritu primus Moyses cum divino numine duo quædam præstitisset, ut Israelitas & per mare rubrum traduceret & ab hostibus liberos sanctissimis legibus informaret, gemino carmine hæc duo commendavit, suumque illud protulit: *Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est; equum & ascensorem dejecit in mare:* *Exod.* XV.

cum

cum undis obruti hostes adhuc in conspectu essent, & marinis fluctibus jactata cadavera volverentur. Nec minus excelsum illud quod moriturus cecinit: *Audite cœli quæ loquor:* ut legem tot signis portentisque firmatam, hominum mentibus inculcaret. Quo etiam fonte manarunt ea cantica, quorum in libro Numerorum initia legimus. Nec piis fœminis defuit ille cantandi prophetandique Spiritus. Itaque illa Debora superbissimum Sisaram fœminea manu cæsum, ac profligatos hostes cúrrusque diruptos, & subjecit oculis & posterorum memoriæ tradidit, victoremque laudavit non hominem sed Deum. Notum quoque Annæ præstantissimæ fœminæ concepto Samuele canticum, haud minore grandiloquentia & exultatione prolatum; ut frustra Græcia jactet Lesbiam illam suam: nobis quoque præsto sunt nostræ poetrides, quæ non infandos amores, sed castissimos juxta ac vehementissimos in Deum affectus promant. His igitur David exemplis animatus, eodemque Spiritu afflatus, quæ in se Deus beneficia contulit, quæque sibi armis exequenda mandavit, ea pulcherrimis suavissimisque constricta versibus, lyræque seu psalterio apta concinuit, Alcæumque & Pindarum & Flaccum, quam dignitate rerumque gestarum gloria, tam suavitate & magniloquentia vicit. Secutus Ezechias Davidem, Rex Regem, patrem filius: Secuti alii vates Isaias, Jonas, Abacucus, rerumque mirabilium historiam cantibus illustratam ac temporum signatam notis, posteris reliquerunt; quæ cantica nos ne quid huic operi deesset, & hic commemoravimus, & ad calcem hujus libri exponimus.

Deuteron. XXXII.

Num. XXI. 17. 27.

Jud. V.

I. *Reg.* II.

Isai. XXXVIII. 10. *ibid.* XII. *Jon.* II. *Ab.* III.

V. Hic vero juvat Israelitis impense gratulari, quibus historiam Moyses ipse Legislator princepsque contexuit: quibus odas, dramata, idyllia, pastoralesque lusus: quibus sententias versibus distinctas informandis moribus composuere Reges: quibus denique, pro Simonide Theocritoque & Theogni & Phocylide, David & Salomon inclyti Reges, fuere. Atque horum opera id consecuti sumus, ut quod postea præcepit Plato, poetici modi, divinissimum scilicet loquendi & scribendi genus, non nisi divinis divinorumque virorum laudibus celebrandis inculcandisque legibus inserviret, quippe David, noster

Res antiquæ in psalmis recensitæ.

ster Pindarus, aliique lyrici nostri non agones Olympicos & pugnas umbratiles, sed Abrahami, Isaacique ac Jacobi fidem, & beata Josephi vaticinia ac somnia, plagasque Ægyptiacas, ultricemque Dei manum, atque ipsius auspiciis decertata prælia, populique etiamnum profugi ac per deserta vagantis, errores, seditiones, flagitia, atque supplicia, atque inter hostiles insidias successus mirabiles; legem etiam in monte Sinai tam conspicua divini numinis præsentia in ipso fugæ initio promulgatam; denique totam a Moyse conscriptam historiam, ipsiusque adeo Moysis dubitantis hæsitantisque lapsum, quæque inde secuta sunt inculcanda ac repetenda posteris, versibus alligarunt; iisdem quoque verbis, quæ in Moysis historia continentur. Hinc illud a Numerorum libro in Psalmos translatum: *Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum*; & *ira Dei ascendit super eos*. Quid quod sanctus David illata arca fœderis in Sionis arcem, illud iterabat quod est in eodem Numerorum libro proditum: *Cum elevaretur arca, dicebat Moyses: Surge Domine, & dissipentur inimici tui: & fugiant qui oderunt te, a facie tua*: unde nemo non videt, promanasse hæc Davidis arcam attollentis: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus*; & cætera totidem verbis, quot Moyses proferebat. Nec minus insigne illud mandatum Aaroni ac filiis, ut plebi benedicerent: *benedicat tibi Dominus & custodiat te: ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui*: quæ translata a Davide in hunc Psalmum: *Deus misereatur nostri & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos & misereatur nostri*. Atque hæc, aliaque id genus, cum ex libris a Moyse conscriptis, atque ex antiquissimis sub eodem Moyse frequentatis ritibus repetebant, nihil aliud quam Moysen, reique a Moyse gestas tamquam sub oculis repræsentabant, ad confirmandam rerum antiquarum fidem.

Ps. LXXVII. 30. 31. Num. XI. 33.

Num. X. 35.

Ps. LXVII. 2.

Num. VI. 24. 25.

Psal. LXVI. 2.

Omitto cætera in Psalmis ejusdem plane Spiritus, quæ veterem historiam referant; neque prætermissum illud, unde orsus est Moyses: nempe orbem universum, non machina, non manu, non aliunde conquisita aut anxie elaborata materia, non denique atomorum concursationibus atque conflictibus, sed statim Dei nutu ac verbo constitisse, datasque cœlo

ac

ac sideribus terræque ac mari quas servarent leges: quo ex capite Moyses præclara illa ac mira contexuit, quæ Abrahamo, Patriarchis, sibique ipsi atque universo populo contigissent: ut nempe constaret eum, a quo tanta miracula profluxissent, Deum, non alium esse quam ipsum, cujus voce jussuque, nullo alio subsidio, universus orbis in lucem emerserit. His igitur inhærens David eumdem ubique prædicavit Deum, qui *verbo* velut *misso*, ac voce prolata, tot ac tanta gessisset: cujus deinde legibus omnia tenerentur: unde illud: *Extendens cœlum sicut pellem*: *qui tegis aquis superiora ejus*: quo loco qui non videt allusum ad illud Moysis: *fiat expansio in medio aquarum*; *& dividat aquas ab aquis*; plane cæcutiat. Neque minus luculentum illud in eodem Psalmo: *Qui fundavit terram super stabilitatem suam*: *non inclinabitur in sæculum sæculi*. *Abyssus sicut vestimentum amictus ejus*: illud denique: *Ascendunt montes & descendunt campi in locum, quem fundasti eis*; *terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram*: Et alio in Psalmo clarius, disertisque verbis: *verbo Domini cœli firmati sunt*; *& Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*: *congregans sicut in utre aquas maris, ponens in thesauris abyssos*. Ubi quid aliud repetitum quam illud sancti Moysis: *Congregentur maria?* subditumque illud, unde omnia orta sunt: *Quoniam ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt*; atque additum velut corollarii loco: *statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi*; *præceptum posuit, & non præteribit*. Quis ergo negaverit Davidem a Moyse doctum, ad illud initium cuncta revocasse? Jam odæ seu psalmi, eruditissimum scilicet poematis genus, non modo ad antiquam novamque historiam, sed etiam ad festos dies & sacrificiorum ritus, ac majorum instituta semper alludunt. Quis autem nesciat apud Hebræos, leges, mores, ritusque ita intextos historiæ, ut hæc a se invicem avelli nequeant? neque umquam futurum fuit, ut David hæc omnia, totamque adeo majorum historiam ab ipsa Genesi mundique initiis repetitam caneret, populoque, ut vulgatam notamque canendam traderet, nisi eam, quam nunc quoque legimus, a Moyse con-

Psal. CIII. 2. 3.

Gen. I. 6.

Ps. XXXII. 6. 7.

Ibid. 9.

Psalm. CXLVIII. 6.

rex-

textam historiam, & in manibus habuissent, & animo penitus imbibissent.

Confutati ex psalmis, qui Pentateuchum ab Esdra aliisve confictum credunt,

VI. Quo magis admirari libet eorum hominum amentiam, qui Moysis nomine semper insignita ac celebrata volumina, recentioris ætatis auctoribus tribuunt: pars Esdræ; pars insulsum commentum aversati, antiquioribus aliis circa Salmanasaris tempora scriptoribus; ut nuper apud Batavos quidam, nullo historiarum Traditionisve suffragio, somniarunt. Atque illi, si Deo placet, bene Christianos se haberi putant, si Christum nominent, a Christo commendata instrumenta contemnant: præposteri homines, quibus nihil pensi est, evertere omnia, dummodo cæteris doctiores acutioresque videantur, ac sine more modoque, gravissimo in argumento ludant. Qui quidem, ut hic omittamus tot scriptores, tot prophetas, totumque adeo hebraicæ Reipublicæ statum, cum Moysis historia librisque connexum: ut hæc inquam omittamus, unius Davidis vetustissimi Regis testimonio, & hymnis a toto pridem populo decantatis, cumulatissime refelluntur. Huc accedunt alia cantica, Psalmorum libro comprehensa. Canit enim ipse Salomon dedicato templo, a parente Davide institutos sanctissimi juxta ac nobilissimi ædificii apparatus: canunt alii alia piorum regum gesta: canunt profligatam captivamque gentem, ac Moyse contemto impletas a Moyse intentatas minas. Canit Ethan Ezraites datam Davidi, Davidisque soboli de regno obtinendo fidem velut in irritum abiisse, Deumque piis cantibus ad pristina promissa revocat. Quid plura? quæ ante templum conditum, quæque templo stante, everso, restitutoque recentissima memoria gesta essent, ea suis distincta notis atque temporibus canimus: ut antiquissimis interesse conventibus, prisca intueri, atque in his cum sancto Davide aliisque sacris vatibus Christum cogitare videamur.

Ps CXXXI.

Psalm. LXXVIII. 20. *& seqq.*

Firmata fides ex vaticiniis Davidicis de Christo; hinc quoque spei incitamenta.

VII. Nam & illud confirmandæ fidei luculentissimum argumentum in Psalmorum habemus volumine, ut de Christo venturo a Davide edita oracula audiamus. Cum enim antiqua per Abrahamum ac Moysen gesta, uni Christo suis temporibus adventuro prælucerent; designatus est David, utraque inter tempora medius, qui quidem vetusta memoraret, iisque

que firmandis nova ipse gereret: tum quod erat vel maximum, futura præcineret. Neque immerito: quippe cum prognatus e Davide Christus, Davidis filius appellandus esset. Itaque ob eam causam evectus est in regnum, ut Christi regno præluderet; datusque Salomon ille pacificus, in quo intueretur Christum pacis principem. Hinc David universas res Christi executus, & ante Luciferum geniti originem sempiternam, & inter homines nati, regnum, sacerdotium, gloriam atque dedecora cecinit: Judæorum ac Gentium coitiones conjurationesque: crucem denique ipsam ac resurrectionem & ascensum in cœlos, secutasque victorias & ad fidem Abrahæ traductas omnes gentes, in ejus scilicet semine Christo benedictas, magnamque Ecclesiam toto jam orbe diffusam, revocatosque tandem, tamquam postliminii jure, ad sui generis nominisque primordia mortales, per tot sæcula divinitatis oblitos. Neque vero quidquam est, quo se Christus commendet magis quam Psalmorum libro: Se Davidis filium, Davidis quoque Dominum, Davidis ipsius auctoritate decernit. In ipsa etiam cruce, Davidis Psalmo pronuntiato, tantum sacrificium atque humani generis propitiationem initiat: Davidis intentus oraculis, profitetur sitim felle acetoque sedandam. Quis ergo est tam languidus, quem ista non moveant? quis non fide viva Davidicos sonet Psalmos rerum gestarum memores, præsentium testes, præscios futurorum? cumque tot ac tanta super Christum, & Ecclesiam olim, a Davide prædicta, jam repræsentata videat; quis non futura præmia, qui postremus est denique divinarum promissionum fructus, animo complectatur?

Psal. CIX. II. XXI. XLVI. LXVII. LXVIII LXXI. XV. *&c.*

Psal. XXI. 26. 28.

Matth. XXII. 42. *Ps.* CIX. 1. *Matth.* XXVII. 46. *Ps* XXI. 1. *Joan.* XIX. 28. *Psalm.* LXVIII. 22.

VIII. Atque hæc illa spes est, quam secundo loco diximus incitari Psalmis. Quo enim exurgat divinæ bonitatis atque potentiæ Christique adeo fide fretus animus, nisi ad res divinas atque sempiternas? Unde ipse sanctus David: *Deus cordis mei, & spes mea Deus in æternum.* Atque iterum: *Beati qui habitant in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos*; quam sane exuberantiam sanctæ & a Deo præstitæ voluptatis, fragilis hujus & egenæ mortalitatis conditio non capit.

Spes incitata in psalmis: futuræ vitæ felicitas sub figuris adumbrata.

Ps. LXXII. 26. *Psalm.* LXXXIII 5. *Ps.* XXXV. 9.

Sa-

Sane confitemur futuri sæculi felicitatem non perspicuis disertisque verbis, sed sub figurarum involucris, pro veteris Testamenti ratione, a sancto Davide, ut a sancto Moyse, fuisse adumbratam. Quemadmodum enim teste Paulo ad Hebræos, Abraham cum Isaac & Jacob *repromissionis coheredibus*, in promissa terra tamquam in aliena, extructis tantum casulis demoratus, ibique se hospitem ac peregrinum recognoscens, sub ejus figura cælestem patriam, ac paratam a Deo civitatem permanentem inquirebat; ita beatus David dum repromissam terram, populo Dei armis asserit; dum Jerusalem extruit, atque ad sanctuarium, celebresque cœtus divino nomini consecratos, totis anhelat præcordiis: quid aliud in eis nisi Christum, & aperta per Christum æterna illa nec manu facta sancta, atque illam beatissimam in cœlis sanctorum societatem recogitat?

Heb. XI.

Loci quidam in psalmis, quibus spes omnis ad præsentem vitam redacta videatur.

IX. Neque vero quemquam movere debet, quod hæc David aliive cecinerint: *Non mortui laudabunt te Domine*: &: *non est in morte, qui memor sit tui*: *in inferno autem quis confitebitur tibi?* & illud: *Exibit spiritus ejus*; hominis scilicet, *& ipse revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. Et illud: *Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?* Illud denique cujuscumque sit: *Numquid narrabit aliquis in sepulcro misericordiam tuam: aut cognoscentur in tenebris mirabilia tua, & justitia tua in terra oblivionis?* quibus homini post mortem, non cantus, non Dei laus, non denique memoria aut cogitatio ulla relinquitur; quin ipsi mortui Deo penitus excidisse, & a manu ejus omnino repulsi, hoc est in nihilum abiisse videntur, cum dicitur: *Sicut vulnerati dormientes in sepulcris: quorum non es memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt*: quibus ad cumulum additur: *Sed nos qui vivimus benedicimus Domino*: &: *placebo Domino in regione vivorum*. Ut qui hac in vita degunt soli canere, soli placere Deo, soli in Deum sperare judicentur.

Ps. CXIII. *Psal.* VI. *Ps.* CXLV. *Ps.* XXIX. *Psalm.* LXXXVII. 12. 13. *Ps.* CXIII. CXIV.

Horum locorum explicatio, atque inde

X. Hæc inter meminerimus quæ illorum temporum conditio fuerit: nondum enim affulsisse plene cœleste lumen illud, quo futuram vitam intueri detur:

tur: *nondum propalatam esse Sanctorum viam*, ut ait Apostolus; Evangelio denique & Christo reservatum, cœlestia arcana reserare: neque rudem populum, ad animarum statum, aut ad spirituales illas castasque delicias, quæ sensum omnem exsuperant, assurgere potuisse: quas proinde in vivorum cœtibus festisque adumbrare, & crassam adhuc gentem hoc sensibus objecto pabulo inescare oporteret. Quare Davidem aliosque hujus ævi vates, dum hæc & alia supra memorata de mortuis referunt, nihil aliud in mortuis attendisse constat, quam naturalem mortuorum statum, quo omnia hujus vitæ consilia cœptaque intereant: non sacris, non profanis cœtibus interesse, aut festos dies cum populo agere liceat; quod est verissimum. Neque enim in sepulcris exaudiebatur ulla vox Domino lætantium, aut ulla templi videndi in sepulcro spes erat: quæ cum ingemiscerent, neque quidquam aliud moriendo deplorarent; nempe illud ostendebant, in his omnem sibi vitæ jucunditatem repositam, neque videri quidquam in morte tetrius, aut in sepulcris tristius, quam quod ibi Dei laus, & illa animi in Deum exultantis gratulatio conticesceret. quoque vitæ futuræ spes firmata. *Heb.* IX. 8.

Hinc spiritualibus verisque Judæis, hoc est veris laudatoribus, qui in rudi licet gente ad excelsiora animos attollebant, vitæ melioris certa spes affulgebat. Qui enim solo Deo ejusque laudibus delectarentur; qui fieri posset, ut eos Deus ipse desereret, neque curaret mortuos, qui ad extremum usque halitum omnem in ipso gloriam, ac voluptatem collocarent? an ipse eorum ora in æternum clauderet, animas ad suam imaginem ac similitudinem factas extingueret? Absit hoc a tanta Dei benignitate: imo veris illis sanctisque Judæis spirituales oculos aperiebat intus, quibus in sempiterna gaudia mentem intenderent. Hinc illud: *in Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est*: tum adhortatio: *Sperate in eo omnis congregatio populi; effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster*, & quidem, *in æternum*. Ne adversarios, ne insidias, ne ipsum interitum servi Dei metuant: imo vero beatos se futuros, inter immortales Dei laudes exclament his verbis: *Beati qui habitant in domo tua*, *Psal.* LXI. 8. 9. *Psalm.* LXXXIII. 5.

tua, Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te: qualia passim in Psalmis occurrunt. Quin igitur, inquies, sanctus David hæc futuri seculi bona exponebat planis disertisque verbis? nempe quia hæc parce commemoranda erant, quæ crassioribus ingeniis risui, aut etiam offendiculo futura essent: quippe cum in mortuorum animabus, more gentilium, nihil nisi impios cultus, falsos Deos scilicet ex hominibus consecratos, aut placandis manibus inferias, ac divinationes, umbrarumque citationes, sive, ut vocant Necyomantias, aliaque perinde inania, imo etiam noxia & infanda cogitarent. Itaque animarum ac futuri sæculi arcana, crasso adhuc populo recta sub figuris, quibus & perfecti doceri, nec rudiores gravari possent.

Caritatis incitamenta in Psalmis.

XI. Jam nihil est, cur amplius de summo Davidis erga Deum amore quæramus. Effulget ubique in Psalmis, primum quidem ipsa res simplicibus ac familiaribus verbis: *Diligam te, Domine:* Deinde amandi causæ, Dei veritas, sapientia, sanctitas, pulcritudo, majestas; induti decore, invecti nubibus, insidentis cœlos, atque inde coruscantis, elocantis montes, maria increpantis, liquefacientis terram, totumque orbem nutu commoventis: tum, hæc inter magna & admirabilia, effusa bonitas, omnibus provida, nec dedignata corvos, quantumvis aspera voce Deum invocantes: in homines vero propensa benevolentia, inexhausta liberalitas; deinde in electos plebemque dilectam paternus animus, promissorum fides, tutaque amicitia, nihil curæ, nihil officii prætermittens: studium erga pios, erga impios quoque patientia: denique indulgentia erga pœnitentes: horumque omnium vivax, ipsisque visceribus atque ossibus insidens sensus, unde ille clamor: *Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?*

Psal. XVII.

Ps. XXXIV. 10.

Qua in re quandoquidem Israelitarum sancta gens, non ritu cæterarum, visibiles ac deauratos Deos coleret; David Moysen secutus singularem operam adhibuit, ut per se inconspicuum, neque tantum sensus omnes, sed ipsam etiam mentis aciem supergressum, operibus, beneficiis, miraculis conspicuum præsentemque redderet. Hinc illa in Psalmis amori inflammando assidua consideratio operum Dei: horum præ-

præstantia, ordo, varietas, immensæ sapientiæ industriæque testis: atque inter opera Dei, illud præclarissimum, nempe in populo Israelitico, humanæ gentis fœdus cum Deo initum: atque hinc nobilissimum ac perfectissimum opus, quo se Deus exhiberet; ipsa lex omni auro purior ac pretiosior; hanc ergo beatus David amat, amplectitur, deosculatur; Dei veritate ac decore plenam: hanc nocte dieque versat: huic intelligendæ inhiat: non a manibus unquam, non ab ore dimittit: hanc gestat in oculis: hanc imo pectori medullisque infigit; hujus admiratur speciem, arcana scrutatur; in ea spem, gaudia, gloriam, divitias, amicitias, consilia, omnia denique reponit: hujus æquitati ac rectitudini se aptat: ea se regit, se tuetur, se exornat; arma hæc, hunc clypeum, hos ornatus, venustatemque cogitat: sic amat, sic fruitur; quorum omnium hoc caput: *Scitote, quia Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & non ipsi nos*; quod ubique in Psalmis, quam graviter tam varie ac suaviter inculcatum, ut ei, a quo sumus, nos nostraque omnia, corpus, animum, cogitationes, sensus, voluntatesque penitus addicamus.

Ps. XVIII. *Psalm.* CXVIII. *Ps.* XCIX. 3.

XII. Hæc amoris incitamenta: hæ causæ: tum effectus mirabiles: Dei admiratio: exultatio in Deum: tanta illa quidem, ut ex animo in corpus redundet: unde illud: *Sitivit in te anima mea: quam multipliciter tibi caro mea:* &: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Tum Dei canendi mira suavitas, quæsitumque in citharis amori solatium, dulcesque atque uberes ex vera pietate fletus. Hi Davidis sensus: at postequam voluptate amens a lege aberravit, insecuti gemitus tristiores, iique continui: tum ex imo pectore non modo suspiria, verum etiam fremitus: non aves solitariæ flebilius sonant; non leo rugit violentius; tum ipso luctu contabescentes artus, nec modus lacrymis: his cibos, his lectum irrigat: versi in fontes oculi: excavatæ propemodum genæ, deductique in sinum rivi ne ipsa quidem venia inarescunt. Quis non exardescat ad tantos Davidis ignes? his auditis carminibus, hoc amore perspecto, quis tam durus atque immitis animus, qui non gustet ac videat quam suavis sit Dominus?

In psalmis admirabilis sensus caritatis in Deum. *Psal.* LXII. 2. *Psalm.* LXXXIII. 3.

XIII. Nec minor in sancto Rege fraternæ Caritatis

Caritas quoque er-

ga proximum; etiam erga inimicos.

sensus: quippe cum inter alias tanti principis dotes; mansuetus ejus ac misericors animus a Salomone filio imprimis commendetur: *memento* enim *David*, inquit, & *omnis mansuetudinis ejus*. Quo animo, & Sauli necem machinanti parcit, & mortuum

Psalm. CXXXI.

II. *Reg.* I. ulciscitur; imo etiam deflet amarissimis ac verissimis lacrymis, quamquam ejus nece regnum ad se translatum videbat. Quod idem in Isboseto Saulis filio contigit, cujus percussores rex optimus, merito

II. *Reg.* IV. 9. supplicio affecit, testatumque voluit non gratum facturos, qui sibi adversantes cæde compescerent. Toto denique Israele conquisivit e Saulis domo quos

Ibid. IX. beneficiis cumularet: tam excelso erat animo, tam erecto supra omnem injuriarum memoriam. Sane cum ipse Nabalum, ferum hominem, interfecturus esset, mitissimo Abigailis alloquio placatus has edidit

I. *Reg.* XXV. 32. 33. voces, invictæ immortalisque clementiæ testes: *Benedictus Dominus*: & *benedictum eloquium tuum*; & *benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie, ne irem ad sanguinem*, & *ulciscerer me manu mea*: tantam voluptatem vir mitissimus, ex misericordia ceperat. Quid Semei ille nequissimus, a quo non modo probris, verum etiam lapidibus impetitus tantus rex? & tamen dedit veniam, suosque a nefarii vilissimique hominis

III. *Reg.* II. 8. cæde prohibuit: neque Salomonem in eum commovisset, nisi novo regno sub adolescentulo Rege, aula inquietissima, turbarum aliquid a præfracto turbulentoque ingenio metuisset. Cæterum ubi hæ causæ aberant, indulgentissimum se præbuit; cujus rei

Psalm. XXXVIII. 2. 10. gratia non immerito hæc de se ipse prædicat: *Opprobrium insipienti, o Deus, dedisti me, obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti*. Satis enim intelligebat nihil licere impiis adversus bonos, nisi Deus furentibus habenas permitteret, atque in illatis injuriis, non eorum malevolentiam, sed Dei justissimi ac providentissimi considerabat manum; itaque iram suam premebat tacitus: *Ego autem*, inquit,

Psalm. XXXVII. 14. 15. *tamquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*: tot licet petitus insidiis, tot maledictis lacessitus; tam inultus indefensusque, ut etiam inimici insolescerent, & silentium conscientiæ imputarent. Virum enim

in-

innoxium *oppugnabant gratis*: ac *pro eo*, inquit, *ut diligerent, detrahebant mihi: posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea*: & tamen semper mitis atque benevolus, etiam adversus ingratos: nihil cuiquam intentabat mali, & ab omnibus proditus ad Deum se convertebat, atque omne præsidium, omne solatium in oratione reponebat: *Ego*, inquit, *orabam*: tantos inter dolos atque sequitias: & iterum; *retribuebant mihi mala pro bonis; sterilitatem animæ meæ*: id est; ut me orbum, egenum, cassum omnium facerent: at *ego, cum mihi molesti essent*, non arma, non odia, non ultiones cogitabam: quin potius: *induebar cilicio; humiliabam in jejunio animam meam; & oratio mea in sinum meum revertebatur: quasi ad amicum, quasi ad fratrem meum; sic ambulabam*: hoc est tacitas fundebam in sinu meo preces; ac fraternæ societatis memor, intuebar in hostem quamvis, amicum & fratrem; his inimicorum injurias propulsabat: *Oratio*, inquit, *mea in beneplacitis eorum*; vel ut habet Hebræus, *oratio mea pro malitiis eorum*. Itaque medias inter frendentium iras; attollebat ipse puras ad cælum manus, clara voce testatus: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis: persequatur inimicus animam meam: & comprehendat in terra vitam meam: & gloriam meam in pulverem deducat*. Sic ille præveniebat Evangelicam lucem, quasi jam audisset dominicum illud: *Diligite inimicos vestros; benefacite his, qui oderunt vos; orate pro persequentibus & calumniantibus vos*. Et illud: *noli vinci a malo, sed vince in bono malum*.

Ps. CVIII. 3. 4. 5.

Psalm. XXXIV. 12. 13.

Psal. CXL. 5.

Psal. VII. 5. 6.

Matth. V. 44.

Rom. XII. 21.

XIV. Sane cum in omnibus fere Psalmorum versibus de inimicis quærentem Davidem audiamus, operæ pretium erit semel intelligere, quos ille inimicos habere se putet. Sunt autem inimici Dei, hoc est violenti quique, injusti, oppressores: uno verbo sceterati atque impii; hinc illa vox: *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & super inimicos tuos tabescebam? perfecto odio oderam illos; & inimici facti sunt mihi*: cujus rei testem invocans Deum, hæc subdit: *scrutare me Deus, & cognosce cor meum, proba me, & scito cogitationes meas*.

Inimicorum commemoratio atque adversus eos imprecationes in Psalmis, quam a vulgari sensu abhorreant. Psalm CXXXVIII. 21. 22. 23.

Quæ cum ita sint, neminem commoveri oportet

tot execrationibus, quibus veteris testamenti scriptores, & ipse sanctus David, hostes Dei suosque diris devovere, infaustaque omnia imprecari videntur; non enim in animum tam mitem, tamque ab ultione purum, hæc, ut sonant, incidunt. Sed ita intelligenda, primum ut conditionalia sint: hoc est, ut mali male pereant, nisi resipuerint. Non enim David benignissimus perditissimorum hominum sanguine delectatur, pro quibus se jejuniis, cilicioque afflictabat; hæc ergo comminantis potius quam imprecantis sint. Certe cum impios videbat se superbe efferentes; quo studio in Deum erat, extabescebat animo, & in lacrymas diffluebat: *Vidi* enim *prævaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt: exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*. Neque alia causa etiam detestatur inimicos, quam quod dolis, contumeliis, ac cædibus excogitatis Dei conculcabant leges: *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei*. Hæc igitur causa erat, cur eos quoque execratus, infausta minitaretur; qua in re clementiæ potius quam iræ indulgebat. Id enim agebat exemplo ipsius Dei, ut gravibus minis a scelere deterreret. Hinc illa precatio: *Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur, & erubescant valde velociter*; accelerari petit pœnas, quibus fracti contumaces cito revertantur ad Deum, seque ad pœnitentiam inflectant; quo etiam illud pertinet: *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem*: ne aut impunes ipsi magis superbirent, aut prostratis legibus vitia grassarentur: quod si nec pœnis deterriti, destinato animo in Deum insanire porro pergunt; tum justitiæ ardentissimum studium seu zelum, imo ipsam Dei justitiam induti David aliique sancti deposcunt ad supplicia præfractam & omnia ausuram insolentiam, ne Deus ipse alere scelera videatur: hoc illud est, quod David modo prædicabat: Perfectum odium: *perfecto*, inquit, *odio oderam illos*: non ultionis libidine, aut animi explendi studio; sed ex perfecta regula veritatis, qua homines diligimus; scelera odimus, & coerceri volumus.

Psalm. CXVIII. 136. 158.

Psalm. CXVIII. 139.

Psalm. VI. 11.

Psal. C. 8.

Psalm. CXXXVIII 22.

Huc

Huc accedit harum imprecationum sensus excelsior: namque teste Chrysostomo, quæ execrationes videntur, execrationis specie vaticinia sunt. Sic Judæ proditoris, Judæorumque pœnas, imprecationis specie David exequitur: extorres, profugos, vagos, ad hæc errore atque amentia percitos fore denuntiat; quæ non optat, sed providet: neque hæc execramenta, sed oracula sunt prophetici spiritus; hæc igitur omnia, duabus de causis facile excusantur: justitiæ zelo, ac prophetandi auctoritate: quæ duo paucissimis complexus Augustinus: *Hæc*, inquit, *Sanctus David futura prædixit, non quasi ut evenirent, optavit, quamquam & propheta sic ea dicat in spiritu Dei, quomodo illa Deus facit; certo judicio, bono, justo, sancto, tranquillo; non perturbatus ira, non amaro zelo, non animo inimicitiarum exercendarum, sed justitia vitiorum puniendorum: verumtamen prophetia est*: hactenus Augustinus. Cæterum meminerimus multa in veteri testamento pro eorum temporum ratione dici: quibus temporibus frangendæ contumaciæ, ac duris cervicibus edomandis Dei severitatem ostentari & eminere oportebat: quibus temporibus Moyses hominum mitissimus, ad tot ac tanta supplicia inferenda cogebatur: quibus Elias in duces ac milites superbientes de cœlo eliciebat ignem: quibus Elisæus immissis ursis ulcisceretur etiam parvulos licentius debacchantes: quæ nunc si quis cogitet, audiet a bono Domino: *Nescitis cujus spiritus estis*: cum alia poscat, is *qui arundinem confractam non conterit, neque extinguit ignum fumigans*.

CVIII. 1.

LXVIII. CVIII. *art.* I. 10.

XXXIV. *conc.* 2. *in* V. 6.

IV. *Reg.* I. *Ibid.* II. 24. *Luc.* IX. 55. *Is.* XLII. 3. *Matth.* XII. 20.

XV. Atque hæc de ratione & instituto, ipsoque adeo, ut ita dicam, Psalmorum spiritu, deque animis ad fidem, spem, & caritatem inflammandis, in antecessum colligere placuit: quod sparsa in Psalmis, validiora & incitatiora visa sint, si uno velut aspectu intuenda proponerentur. Quem ad locum pertinet de veteribus sacramentis, deque miro erga ea Davidis affectu dicere. Sacramentorum autem veterum nomine, latiore significatu hic intellecta volumus, arcam, templum, Sionem, sanctam civitatem, terram ipsam Israelitis hereditati datam; denique ea omnia, quibus Christus, Ecclesia, atque

De veteris populi sacramentis, pioque erga ea Davidis affectu.

ea, quam expectamus beata, & æterna civitas, designantur. Sane duabus de causis hæc veterum Hebræorum animis penitus inhæsisse notum, & quod prisca memorarent, & quod ventura nuntiarent. Ac primum ea erat arca fœderis, quæ a Moyse fabricata jam inde ab initio Israeliticæ peregrinationis testis, populo profugo ac per invia deerranti, ac deinde posteris præstitisset præsentiam Dei. Et intus qui-
Exod. XXV. XXXVII. dem Decalogi tabulæ, in ipso Sinai Dei digito exaratæ, non modo præsentem, verum etiam imperantem, ac tantum non fulminantem Deum referebant. Desuper vero impositum propitiatorium sive operterium, *scabellum pedum Dei*, attestante Davide,
Psalm. XCVIII. 5. ejusque sedes erat: vacua illa quidem, si oculos consuleres: neque enim ulla forma, quam videres, insidebat: sed, si intelligeres, puræ menti exhibebat invisibilem Israelis Deum. Cæterum tanta tamque occulta Majestas, fusis inde clara voce oraculis, atque explendescente virtute divina, se præsentem dabat. Quo cum accederent, inhabitantem Deum, ac sub ejus numine refluum Jordanem, ut in quodam
Psal. CXIII. 3. 5. Psalmo canitur: collapsa Jerichuntis, neque unquam resurrectura mœnia: collapsa Deum delubra, ipsumque Dagonem: ad hæc Philisthæos insanabili percussos plaga, aliaque miracula recentissima memoria per arcam edita, coram intueri videbantur. Ad hanc igitur David miris desideriis suspirabat: exultabat ad Sanctuarium, in quo collocata erat. Hic vultum seu faciem Dei, hic Deum ipsum assidue require-
Psal XXVI. 8 bat, cum diceret: *faciem tuam, Domine, requiram.* Hanc alii vates his verbis reposcebant: *Quam dile-*
LXXXIII. 1. 2. *cta tabernacula tua Domine virtutum*, unde subdunt: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Hanc pulcritudinem, gloriam, decus, sanctitatem Israelis quotidianis vocibus appellabant: hinc ille solemnis adorandæ arcæ ritus, propter insidentem
XCVIII. 5. Deum, juxta Davidicum illud: *adorate scabellum pedum ejus.* Nec minoris erat cultus, arca prodeunte, tamquam triumphante Deo, Davidis exultatio &
II. *Reg.* VI. 20. 21. tripudium, nequicquam succensente Regina. Is inerat pio Regi affectus in arcam: cujus rei gnari, cum
Ibid. XV. 24. 25. 26. Absalomum fugeret, universi Levitæ arcam attulerunt, tanta in calamitate solatio futuram. At *dixit*

Rex

Rex ad Sadoc: *reporta Arcam Dei in urbem: Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam & tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi: non places: præsto sum: faciat quod bonum est in oculis suis.* Quæ verba perpendentibus nihil incredibile habere videbuntur affectus mirabiles in Arcam, quantos passim in Psalmis ardescere videbimus.

Auxit religionem ipsa structura templi auctore Salomone: illata videlicet Arca fœderis in locum suum: quem locum Dominus a se designandum per Moysen edixerat: a se designatum tot signis editis firmaverat: quo in loco sacri cœtus, castæ religiones, sancta convivia, pii cantus a majoribus traditi celebrarentur. Hinc Hierosolyma Deo dilecta civitas: fervebant viæ ad urbem ac domum Dei ferentes, ingenti lætitia ac plausu, ut sæpe in Psalmis legitur: terra ipsa Palæstina summæ voluptati erat: quippe tot divinis manifestationibus consecrata; tot inibi vigentibus avitæ fidei ac divinæ beneficentiæ monumentis. Ad eam ergo David exul, incredibili cupiditate ferri: populus vero universus in Babyloniam transportatus, eam assidue cogitare: extra eam gemere: non lætitiæ umquam indulgere, non cantibus; *quomodo* enim *cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Quin etiam urbe diruta, templo in cineres redacto, locum tamen ipsum venerari ac diligere: unde illud in Psalmis captivitatis tempore, piis cum fletibus decantatum: *quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus*: placuerunt ipsa rudera eversæ civitatis ac templi: *& terræ ejus miserebuntur*: id est, excisam, desolatam indefesso luctu prosequentur. Ac præsentes quidem eo deferre munera ac thus, ut est a Jeremia proditum: absentes vero, e loco captivitatis eo intendere oculos, ac verso in patriam vultu ex præcripto majorum preces fundere: exemplo Danielis flectentis genua Deumque adorantis *contra Jerusalem*: eo quod jam inde a Davidis Salomonisque temporibus, Dei nomen ac titulus ibi collocata essent: tanta loci reverentia, tanto templi desiderio, tanta caritate patrii soli tenebantur.

III. *Reg.* VIII. 6. *Deut.* XIV. XV. XVI. III. *Reg.* VIII. 10.

Psalm. CXXXVI. 4.

Psalm. CI. 15.

Jer. XLI. 5.

III. *Reg.* VIII. 48. *Dan.* VI. 10.

Hæc inter, veri ac spirituales Judæi, hoc est auto Christum Christi discipuli, altiora cogitabant:

& re-

& rerum cœlestium sacramenta venerati novam Jerusalem, novum templum, novam arcam intuebantur. Ut enim reliqua aperta & obvia prætermittam; Arca testamenti, Christi Ecclesia est: vera Dei sedes: in qua pro Decalogi tabulis, Evangelici mandati cœleste depositum. Arca in deserto, Arca capta a Philisthæis, & inter eos victrix, Arca in campis silvæ, & variis in domibus vaga; peregrinantem, afflictam, ab inimicis oppressam, & tamen ubique victricem & semper Deo plenam demonstrat Ecclesiam. Arca elevata in Sionis arcem ac deinde in Sanctuarium, eamdem Ecclesiam monstrat, sed jam triumphantem & ad cœlos translatam. Quin etiam sublimiore sensu Arca, ipse Christus, quo velut oraculo Deus insidens, quid velit, edicit: Arca, ipsa Christi caro, quam plenitudo divinitatis inhabitat: quod Dei scabellum olim Apostoli in terris, & nos quotidie in mysteriis adoramus; in qua carne, ut in Arca descendit & ascendit Deus. Et quidem descendit *ad multitudinem filiorum Israel*, quod est de Arca in Numeris proditum; cum *in terris visus est, & cum hominibus conversatus*. Rursus autem ascendit *in requiem suam*, ad paternum sinum, unde exierat, & ubi semper erat unigenitus filius. Huc ergo ascendit *cum arca sanctificationis suæ*: cum carne, quam suscepit. Sic Arca illa fœderis, sic antiquum illud templum, in quod illata est, ad novum quoque testamentum pertinent; ideoque Joanni per illam beatissimam visionem in cœlo apparuere. Quo exemplo nos quoque & templum & Arcam videmus in cœlo, cum in his cœlestia mysteria contemplamur. Quæ omnia si exequi nunc pergimus, imus in longum: sed hæc tamen commemorari e re fuerit, cum ut vel præcipuus ac frequentissimus in Psalmis illustraretur locus, tum ideo maxime ut quoties ejusmodi occurrerint, occurrunt autem sæpissime, statim intelligeremus quo nos deducerent. Ergo arrige aures Christiane Lector, & ubi talia in Davide legeris, tu mihi fac cogites; non Arcam, fragile lignum, aut tabernaculum contectum pellibus; non urbem lapidibus compositis; non templum divinæ majestati augustum: sed Christi & Ecclesiæ Sacramenta: sed vivos lapides,

Vid. inf. ad Ps. XCVIII. 5.

Num. X. 35.

Bar. III. 38.

Ps. CXXXI. 8.

Ibid.

Apoc. XI. 19.

des, Christo angulari lapidi coaptatos; sed ipsam Eucharistiam præsentis Dei testem: denique cœleste regnum & æternam felicitatem.

CAPUT II.

De grandiloquentia & suavitate Psalmorum.

XVI. Nunc de stylo Psalmorum. His inesse dicimus grandiloquentiam summa cum suavitate conjunctam: & quidem grandiloquentiam hæc faciunt: primum rerum sublimitas, de Deo: *Elevata est magnificentia tua super cœlos: Cœli enarrant gloriam Dei: Qui facit mirabilia magna solus*: tum tantis rebus apta verba, non inflata, non vana: persæpe simplicia, sed altissimo sensu: qualia ista sunt: *Deus meus es tu: bonis meis non eges*, non sacrificiis, non muneribus, non laudibus; tibi magnus, tibi beatus: sæpe tamen splendida, & ornata: *Dominus regnavit, decorem induit: induit Dominus fortitudinem. Laudem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento*: His congrui sensus motusque: *Tu terribilis es, & quis resistet tibi? Quam magna opera tua Domine! valde profundæ sunt cogitationes tuæ; vir insipiens non cognoscit, neque stultus intelligit istud*. Nec aliter de Christo: quam enim magnum illud! *Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis*: tum illud: *ex utero ante luciferum genui te*: & illud: *Sedes tua Deus in sæculum sæculi: eam ob rem unxit te Deus, Deus tuus*. Quid enim sublimius quam Deus a Deo unctus? Illud vero quam simplex! *Speciosus forma præ filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis*. Rursus autem quam ornatum, quam splendidum! *Specie tua & pulchritudine tua & decore tuo prospere age*: His, inquit, succinctus, invehere curru ac debella hostes, vultus tui verborumque gratia; id enim iste locus intelligenti sonat; quo quid sublimius?

Psalmorum stylus: ac primum grandiloquentia ex rerum ac sensuum majestate. *Ps.* VIII. 2. XVIII. 2. CXXXV. 4. XV. 2. XCII. 1. CIII. 1. 2. LXXV. 8. XCI. 6. 7. CIX. 1. 3. XLIV. 7. 8. *Ibid.* 3. 5.

XVII. Sed nihil in Psalmis aut frequentius aut vividius, quam illud quod vocant, subjicere oculis ac ponere ad vivum expressam imaginem. En pingendi hostes propemodum infensi ad rabiem: uno verbo

Subjicere oculis, quam vividum in psalmis.

rem

Ps. XXXIV. 16. CVIII. 25. rem transigit: *Frenduerunt super me dentibus suis*: alibi; *viderunt me, & moverunt capita sua*: quo simul dedignantes, comminantes, insultantesque videas. Ponendus maledicus? huic præsto sint arma, sagittæ, venenati dentes & ad vivum infixi. Sin amici XXXVIII. 12. infidi: *Amici mei & proximi mei quasi ad leprosum steterunt*: procul scilicet ac velut aversis oculis, nec alloquio dignati: en ipsa res, nativis quisque depicta coloribus. Quid si efformandus æger? patent viscera, necdum obductæ cicatrices; jam inquietudo jacentis in lecto seque hac illacque versantis, & acutis doloribus ut spina confixi. Quid si in XXXI. 4. LXXXVII. 7. carcere positus? en ille apparet *in lacu inferiori, in tenebrosis, & in umbra mortis: in obscuro sicut mortui*: horret animus non carcerem sed sepulcrum. CXLII. 3. X. 3. & LXIII. 5. 6. & passim. Ista quoque quam ad vivum: *Sagittis appetunt in abscondito virum simplicem: abscondunt laqueos: scrutantur iniquitates*: ubi in eadem veluti tabula, ex una parte videas virum bonum nec quidquam mali cogitantem; ex altera, fraudum artificem, cæcis intentum machinationibus. Quis autem pictor crucifixum Jesum tam ad vivum expressit, quam est ille Toto psal. XXI. apud Davidem confossis manibus pedibusque: effusa virtute omni: distractis denudatisque ossibus suspensi ac dilaniati corporis; ad hæc, ne quid desit, circumfusis immani cum strepitu vitulis lascivientibus atque insultantibus, tauris vero pinguibus ac ferocientibus, canibus denique, ac leonibus: uno verbo inimicis, qui nudum & inermem non modo invereundis maledicisque vocibus, tamquam latratibus, verum etiam iteratis ictibus tamquam cornibus morsibusque impetant: atque hæc omnia brevibus depicta verbis atque sententiis, uno intuitu conspicienda dantur: quæ qua tabula expressiora non sunt? Sic corporea pingit: quin etiam incorporalia; nonne ipsa Psal. XLV. 10. pax his in verbis velut corporata cernitur: *arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni*? quid justitia; num subjicitur oculis, cum illud LXXXIV. 12. dicitur: *justitia de cælo prospexit*? Non vides tamquam ab excelso supremoque solio rebus omnibus præsidentem, bonorumque ac malorum inspectricem, & pro eo ac debeat, animadversuram justitiam? quibus quidem officiis vis ejus continetur. Quid hujus

cum

cum clementia indivulsa societas, quam elucet? *misericordia & veritas obviaverunt sibi; justitia & pax osculatæ sunt*. Quid enim illo occursu lætius, aut osculis suavius? quin ipsa divina majestas, in immensum quamvis submota a sensibus, quam conspicua, quam præsens: dum Deus invectus nubibus; super pennas ventorum: coruscans atque intonans; tum intendens oculos, protendens brachia, manum ab alto mittens inducitur. At forte metuas, ne membra corporea affingantur Deo. Haud magis quam gladius, quam jacula & arcus. Sicut ergo non cogitant Deum bene instructum militem, cum his accingitur: sed vim eminus & cominus ex æquo invadentem, eamque inevitabilem; ita cum manus & aures & ora tribuuntur. Quare hanc incorpoream inconspicuamque vim, alia sub imagine sic David posuit: *Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandavit, & creata sunt*; prorsus ex dignitate atque ex sublimitate Moysis; quo loco intuemur non jam brachia aut valentes manus: sed vocem, sed imperium: atque ad unius immobilis jussum, naturam universam dicto audientem, stabilique & æterna lege constrictam. *Statuit* enim *ea in sæculum sæculi: præceptum posuit, & non præteribit*; quæ quidem ita se ingerunt sensibus, ut simul ducant ad ea quæ sensum omnem exsuperent. Unde etiam illud: *Si ascendero in cœlum, tu illic es: si descendero in infernum, ades: si habitavero in extremis maris, illuc manus tua deducet me*: ut prorsus insaniat, qui enormem, giganteamque formam, non vero Deum ipsum quaquaversus, nulla jam corporea mole nedum humana specie, diffusum intelligat.

Ibid. II. — *Toto psal.* XVII. & CIII. & *passim*. — CLXXVIII. 5. — *Ibid.* 4. — *Psalm.* CXXXIII. 8. 9. 10.

XVIII. Huc accedunt ex rebus notissimis ductæ comparationes, atque illæ quidem non ambitiose velut ad pompam ostentatæ, sed uno verbo transactæ ad intelligentiam: quale est illud: *Sicut fluit cera a facie ignis; sic pereant peccatores a facie Dei*; & illud: *Custodi me, ut pupillam oculi*: quo non modo graves ictus: verum etiam levissimus quisque contactus, atque ipsa, ut ita dicam, festuca depellitur; quid illud: *& ipse tamquam sponsus*; quo uno verbulo solis orientis pulchritudo ornatusque adeo nitet, nihil ut addi possit. Jam illud: *Exiliit ut fortis*: quo subjice-

Comparationes in psalmis: mira ac sublimissima brevitas. — LXVII. 3. — LVII. 8. 9. — XVI. 8. — XVIII. 6. — *Ibid.*

jiceretur oculis tanta ejusdem celeritas stadium decurrentis, & uno veluti saltu immensa cœli spatia peragrantis. Neque prætermittendum illud, quod
XXXVI. 15. 16. etiam tardissimi sentiunt: *vidi impium . . . . sicut cedros libani: & transivi, & ecce non erat*: quo non modo ruina ingens: sed subita atque improvisa conspicitur. Et quidem fatendum est, vates nostros, omnibus in rebus effingendis artifices egregios; tum in exponenda rerum humanarum vanitate præ-
Psal. CII. 15. cipuos. Quid enim fluxum magis quam illud; *tamquam flos agri, sic efflorebit*: hortorum dicere potuit: agri, maluit; ne cura, ne locus tenuem illam
CVIII. 23. vitam protraherent. At illud etiam levius: *Sicut umbra cum declinat*, & tamen alibi rem accelerat:
LXXII. 20. *Velut somnium surgentium, Domine*: ut parum sit impios, qui sibi florentes fortunatique videntur, ad somnii inanitatem redactos: nisi etiam illud somnium tale sit, non quale intempesta nocte aliquanto temporis spatio ducitur: sed ut *somnium surgentium*, quod statim evanescat: quo quid rapidius? & tamen habuere divini poetæ, quod præcipitantius curreret,
LXXXIX. 4. dum *mille annos diem hesternam, quæ præteriit*, reputant; ut non modo vita humana tota, verum etiam longissima tempora nihil esse, ac cœpta vix, jam avolasse videantur. Quo loco prætermittenda non est illa brevitas, sacris scriptoribus atque imprimis Davidi familiaris; neque enim ut scriptorum vulgus in fingendis rerum imaginibus minutissima quæque persequitur; sed in rebus effigiandis, velut in humano vultu, quæ magis emineant lineamenta seligit, quæ una vel altera linea exprimat: ex quibus existere non tam imago, quam res ipsa videatur. Sit
Psal. CVI. 25. 26. exempli loco illa tempestas: *Dixit, & adstitit spiritus procellæ: intumuerunt fluctus: ascendunt usque ad cœlos; & descendunt usque ad abyssos*: sic undæ
Ibid. 27. susque deque volvuntur, quid homines? *turbati sunt; & moti sunt, sicut ebrius: & omnis eorum sapientia absorpta est*: quam profecto fluctuum animorumque jactationem, non Virgilius, non ipse Homerus tanta verborum copia æquare potuerunt: jam tran-
Ibid. 29. quillitas quanta? *& statuit procellam ejus in auram*; quid enim suavius, quam mitem in auram desinens gravis procellarum tumultus, ac mox silentes fluctus

post

post fragorem tantum? jam quod nostris est proprium, majestas Dei quanta in hac voce; *dixit, & procella adstitit*: non hic Juno Æolo supplex: non hic Neptunus in ventos tumidis exaggeratisque vocibus sæviens, atque æstus iræ suæ vix ipse interim premens: uno ac simplici jussu statim omnia peraguntur.

Et tamen illa descriptio paulo fusior, ut illum locum decebat; aliæ breviores, ut ista; *fallax equus ad salutem*: & hæc: *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis: ad te autem non accedet interitus*. Denique in nostris scriptoribus ipsius orationis tanta est tamque circumcisa brevitas, ut eam assequi vulgari sermone vix liceat: quale est illud: *Respicis terram, & tremit: tangis montes & fumant*: quo loco quis dixerit, non jam verba rebus, quæ vis sermonis est; sed verbis substitutas res; nec absimile illud: *Das eis, colligunt: aperis manum tuam, saturantur bonis: abscondis faciem tuam, conturbantur; aufers spiritum eorum, deficiunt*: nempe sancto Prophetæ, divino ut videre est agente spiritu, nec tantum otii est, ut vel indicet id statim ac momento fieri: quin ipsum illud statim ex ipso sermonis cursu cernitur; nec vacat particulas conjunctivas, quæ vincula sunt orationis ponere; nisi quod in extrema clausula sic scribitur: *& in pulverem suum revertuntur*: ut tandem oratio in ipsa tam veri nihili, si ita loqui fas est, consideratione, paulum immoretur, creataque omnia fateantur tandem, nihil esse vere suum præter pulverem.

XXXII. 17. XC. 7. Psal. CIII. 12. Ibid. 28. 29. Ibid.

Illud quodque quam breve, quam magnum: *Ponens in thesauris abyssos*. Ingentem domum videas orbem universum, in qua non modo multa conspicua, nobilia, illustria, sed etiam alia recondita, inaccessa, ipsius domini aut familiarium forsitan oculis reservata. Tum illud ejusdem fere generis: *educens ventos de thesauris suis*: en vim ventorum mirabilem; latentem sane & tamen cum libuit, vel ut ex altissimo naturæ penu erutam occultissimis causis, unde existant nubes, pluviæ, ac per dies noctesque nunc serenitas expansi ac perspicui ætheris, nunc obscuri & contracti horridior ac suo quodammodo venerabilior species. Deficiet me dies, si talia e Psalmis enarrare pergam:

XXXI. 7. CXXXIV. 7.

gam : relata quædam, quæ ingeniorum acuerent diligentiam.

Rapidi concitatique motus.

XIX. Quid illi in tanta sermonis brevitate rapidi concitatique motus, qui attentum lectorem languescere non sinunt: ex quibus efflorescit illa figurarum tam concinna, tam læta, tam propemodum immensa & exhausta varietas: unde personarum ac rerum subitæ commutationes? Sumamus enim unum vel brevissimum Psalmum de senatorum ac judicum majestate: *Deus stetit in Synagoga Deorum*: en subjicitur oculis augustissimus ille consessus: tum Dei allocutio; atque increpatio primum: *usquequo judicabitis iniquitatem*? deinde adhortatio: *Eripite pauperem; de manu impiorum eruite*; quo Dei increpantis sermone finito, jam Propheta sanctus tacite apud se cogitans quam parum attenderint; in has erumpit voces: *Nihil norunt, nihil intelligunt: in tenebris ambulant*. Hæc de perversis judicibus: mox autem: *Nutant omnia fundamenta terræ*: conversis jam oculis ad ipsos eventus judiciorum corruptelam consecutos; neque hic conquiescit: nam ecce ipse Deus iterum: *Ego dixi: Dii estis:* ut animum erigant: & confestim, ne supra modum efferantur: *Verumtamen sicut homines moriemini*. Sic enim decebat Deum pro majestate sua, nunc erigere, nunc deprimere, velut e nutu pendentes suo, homines excelsissimo etiam loco constitutos. Denique ad Deum sermone converso: *Surge Deus, judica terram*: tamquam diceret: hominum perversa judicia tu ipse judica, quoniam omnes gentes tuæ sunt, nec imperium tuum ullo fine clauditur; quanta igitur in octo versibus rerum personarumque commutatio? tum quanta suppressa sunt, quæ si verbis expresseris, frigescet oratio: sed ipso erumpendi impetu testantur, quam ex imo prosiliant, tamquam e fornace prompti flammarum globi. Jam celeres animi motus quanta verborum vis sequitur? non enim ait tantum: *Liberate egenum*: sed *eripite*: vim enim adhiberi oportet: non frigida & lenta officia; neque concussa regna memorat, quod erat obvium: sed terræ totius fundamenta labefacta, emotamque molem; atque alia in hunc morem: quæ qui non senserit, aut frigide legerit, stipes saxumque sit; quid illud? juvat enim

Psalm. LXXXI. per totum.

aliquot exempla ponere, quibus lector instructus ad similia cogitanda sua sponte assuescat: *Deus ultionum Domine: Deus ultionum appare.* Increpituro scelera gentis humanæ nullum aptius dicendi exordium occurrebat, quam adversus impios invocatio Dei sub hoc titulo, *Deus ultionum*, eoque ingeminato ad incutiendum terrorem. Quam vivida esse oportet, quæ tali compellatione incipiunt? nec abludunt sequentia per admixtionem & interrogationem: *Usquequo impii, Domine, usquequo impii superbient?* Tum subjectæ oculis velut ex hoc superbiæ fonte exortæ rapinæ, cædes, fanda atque infanda omnia: *Domine, plebem tuam conterunt: hæreditatem tuam affligunt*, tum personæ inductio: *Et dixerunt; non videbit Dominus*: mox, quam pressus ille argumentandi modus: *intelligite insipientes: stulti aliquando sapite: qui plantavit aurem non audiet?* deinde exclamatio: *Beatus homo, quem tu erudieris, Domine!* tum indignatio: *Quis consurget mihi adversus malefficos?* tum sui allocutio ad seipsum: *Si dicebam: motus est pes meus; misericordia tua, Domine, sustentavit me.* En uno tenore, suæ infirmitatis conscius animus, ac statim auxilio divino confirmatus: tanta est tamque præsens opitulantis Dei efficientia ac virtus. Jam vero cogita; quo ab initio ista profecta sint, utque ab invocatione Dei, ad hominum corruptelas, ad increpationem, ad indignationem, postremo ad fiduciam poeta decurrit: quod erit perlegenti obvium. Omnino concitatus semel animus nihil languescere sinit in stylo. Hi Psalmorum motus: quibus locis lectorem per sese animadvertere oportet; quis poetices, ac præsertim quis odarum genius, qui impetus, quam alii ex aliis motus existant; quam volucres transitus: uno verbo, quam ipse sermo totus in motu sit. Psal. XCIII. per totum.

XX. Cæterum hi properi incitatique motus, ita sunt sua quadam æquabilitate temperati, ut singulis rebus etiam immorari liceat: hinc illud, vulgare in Psalmis, totaque adeo Scriptura, ut eadem semel iterumque, uno etiam in versu repetantur, ut illud: *In omnem terram exivit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Non secundum peccata nostra fecit nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.* Et alia ejusmodi, quæ omnino ad in- Suavitas in Psalmis quanta. Psal. XVIII. 5. CII. 10.

culcandam, meditandam, amandam veritatem pertinent. Hæc tamen verba, plerumque ut simillima sint, non tamen ejusdem sensus, nec prorsus synonyma; exempli gratia: *Manus tua deducet me*; *tenebit me dextera tua*: quæ si quis perpenderit, sane illud *tenere*, quod est sustentantis, ab illo, *deduci*, quod est præeuntis, longissime distare reperietur; & quidem quod summæ artis est, postrema sæpe augent; quale illud est, breve licet, miræ tamen amplificationis: *Qui fecit magna in Ægypto: mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro*. Ac si vim verborum excutimus, aut Hebraici sermonis virtutem & gratiam omnem assequi daretur, forsitan in simillimis gemellis quamvis, aliquid diversitatis, qua internosci possent, subtilis & accurata inspectio deprehenderet: & tamen utcumque sit, in eadem veritate hærere, eam mente revolvere atque animo infigere, ea delectari & frui, bonæ mentis est; quod agebat David cum diceret: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*; qua meditatione, quo fructu voluptatis, quo veritatis gustu, nihil est efficacius aut suavius. Ex his enim fere existit illa Psalmorum, quam commemoravimus mira suavitas. Nam præter illos incitatissimos motus, quos diximus, sunt quidam leniores, animi in Deum paulatim defluentis, ac veluti liquescentis, queis nihil est dulcius; quam enim suave, quam delicatum illud: *Benedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus: qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis; qui sanat omnes languores tuos*: quæque alia commemorat beneficia prævenientis Dei, & ultro miserantis; prosequitur enim: *Non secundum peccata nostra fecit nobis*: unde securitas: *Quanto cœlum terra excelsius: tanto confirmata est misericordia ejus*; jam peccata quam procul? *Quantum distat ortus ab occidente*; tum ipse indulgendi modus: *Quomodo miseretur pater filiorum*: nihil prætermisit quo amantem Deum, sequeque redamantem faceret; quo loco exclamaverim melius quam ille quondam: spirat adhuc amor; vivunt Davidicæ lyræ, ac sacris hymnis commissi calores sive amantis Dei, sive redamantis hominis; hinc il-

Psalm. CXXXVIII. 10.

Psal. CV. 21. 22.

XXXI. 1. 2.

CII. 1. 3. &c.

la

la suavitas, cujus tanta vis est in Davidicis carminibus, ut etiam perrumpat ad nos ac penetret, inter versionum nostrarum phrases inconditas & semibarbaras. Prorsus enim necesse est, ut quasi arrepta cithara Deum canamus, statim atque illud assonat: *Bonum est laudare Dominum, & psallere nomini tuo, Altissime; ut annuntiemus mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctes: in decachordo psalterio, cum cantico, in cithara.* Hic vero totus animus colliquescit: *Cantabo Domino in vita mea; psallam Deo meo, quamdiu sum. Jucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.* Quæ si commemorare aggrediar, huc denique omnes Psalmos transferri oportebit. Nec immerito Ambrosius, ut tanti viri verbis desinam: Psalmus omni dulcis ætati, omni aptus est sexui: Psalmus cantatur ab Imperatoribus, a populis jubilatur: domi canitur, foris recensetur: Psalmus nocturni pavoris solatium, diurni laboris requies: Psalmum & saxa respondent: Psalmus canitur & saxea pectora molliuntur: vidimus flere præduros; flecti immisericordes; certat in Psalmo doctrina cum gratia simul: cantatur ad delectationem, discitur ad eruditionem; nec consuevit elabi, quod cum voluptate perceperis. Psal. XCI. 2. 3. 4. CIII. 33. 34. *Præf. in Psal.*

CAPUT III.

De variis Psalmorum generibus.

XXI. Varia Psalmorum genera: sunt enim vel morales, sive adhortatorii, sive increpatorii: vel deprecatorii: vel historici: vel prophetici; & per omnes quidem fusa suavitas cum grandiloquentia; sed in moralibus, hæc singularem habent gratiam, sententiarum pondus, ac dicentis auctoritas, styli denique gravitas. Sidera in cœlo citius quam in Psalmis sententias numeraveris; quasdam exempli gratia commemorabimus. *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion*: sunt sic excelsi & imperturbabiles: Et: *Beatus qui cogitat de paupere*: &: *Oculi Domini super justos*; &: *Noli æmulari male agentes*: qui Psalmus, quot verba, tot habet sententias: has insignes: *Melius* *Variorum generum in psalmis ratio & vis.* Ps. CXXIV. 1. XL. 2. XXXIII. 16. XXXVI. 1. 16. 21.

lius est modicum justo, super divitias peccatorum multas: &: *Mutuo accipiet peccator, & non solvet: justus autem miseretur, & tribuet.* Jam auctoritas; *Attendite populo meus legem meam*; &: *Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos*; &: *Audite hæc omnes gentes*: jam a populo Dei ad omnes quaquaversus populos auctoritate propagata; quo etiam pertinet toties interpositus Dei sermo, & quidem lectore interdum admonito, Deum esse qui loquatur: ut: *peccatori autem dixit Deus*. Huc accedit styli gravitas, inculcata veritate, ac miris verborum veluti aculeis infixa mentibus. Deprecatorios commendat fides, ac reliqua omnibus nota, maxime humilitas: *Humiliata est in pulvere anima nostra: congluti-natus est in terra venter noster*: &: *Adhæsit pavimento anima mea*; aliaque ejusmodi. Historicos appellamus, sive eos, qui veteres revolvunt historias, quales sunt: *Attendite*: &: *Confitemini*: sive eos qui a Davide, aliisque de rebus suis compositi: ut est quinquagesimus, postquam Davidi Nathan exprobravit adulterium & cædem. In his prætermissa non modo nomina, verum etiam fere particulares circumstantiæ, quæ personam Davidis aliorumque proprie designarent: credo, ut omnibus Psalmos decantaturis facilius aptari possent.

Psalm. LXXVII. 1. XXXIII. 12. XLVIII. 2. XLIX. 16. XLIII 25. CXVIII. 25. LXXVII. CIV. CV. CVI.

Quibus vero priscas historias repetit tres sunt præcipui: LXXVII. CIV. CV. id autem in illis cum primis notabile: ipse narrationis cursus: nec omnia enarrata, sed summa: certo orationi scopo constituto, quo omnia referantur; insertis etiam quæ historiam illustrent, lectorem doceant, animum afficiant, atque in optatum finem quasi manuducant: quæ nos sigillatim in cujusque Psalmi expositione notabimus.

Propheticos vero dicimus, ut ratio nominis præfert, qui futuras præcinunt sive Christi & Ecclesiæ, sive aliorum quoque res: suntque hi duplicis generis; alii mere prophetici; ut qui de solo Christo; alii, iique iterum duplicis generis, sive David verbi causa de rebus suis locutus, animo repente in futura rapto, res Christi interserit, sive de se multa dicit in figura Christi, quorum in ipsum Christum sit sensus illustrior: quæ hic commemorare nihil attinet, cum suis tradantur locis,

CA-

CAPUT IV.

De profunditate & obscuritate Psalmorum.

XXII. Psalmorum mira profunditas: cujus hæ sunt causæ: primum quidem ratio communis eloquiorum Dei, quæ Spiritus Sanctus ita vult constituta, ut animos *non tantum manifesta pascant, sed etiam secreta exerceant veritate*; sic Augustinus: quo fit ut præter obvios sensus alii intus, & in ipsa veluti medulla delitescant. Quid enim planius quam illud: *Deus in adjutorium meum intende*; *Domine ad adjuvandum me festina?* & tamen videre est, quam hunc locum versando & scrutando penitus, sanctus ille Abbas apud Cassianum miros verosque sensus, velut reconditos thesauros, eruerit. *Habet ille versiculus adversus discrimina invocationem Dei; habet humilitatem piæ confessionis; habet sollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam; habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præsentis præsidii: habet amoris ardorem, insidiantium formidinem; quibus perspiciens se noctu diuque vallatum, confitetur se non posse sine sui defensoris auxilio liberari.* Hactenus Cassianus: tu ipse vide reliqua: & unius versiculi divitias inexhaustas fatebere; cujus generis profunditatem in omnibus Psalmis, non commentatorum diligentia, sed recitantium pietas, & in meditatione exardescens ignis inveniet.

Profunda Psalmorum hujus rei prima causa, ex rerum celsitudine.

Epist. ad Volus. 137. *al.* 3. *n.* 18. *Ps.* LXIX. 2.

De orat. collat. X. *c.* 10.

XXIII. Atque hæc profunditas summa cum perspicuitate conjuncta est. Sunt alia in divinis eloquiis obscura, cum Dei majestas ad reverentiam sui velut nube se involvit; quam profunditatem auget ratio prophetiæ, ubi ille *Spiritus* Propheticus *scrutatur omnia, etiam profunda Dei*, futuraque expedit interdum per ambages, quæ non nisi summo studio summaque diligentia, alia ex aliis eruendo, recludantur. Huc accedit vis Poetices, sensuumque sublimitas, ac pernicitas motuum: tum brevitas atque undique emicantia fulgura, quæ segnes oculi non ferant: tum is, quem diximus, odarum genius, sublimis,

Altera causa; ratio prophetici sermonis; tertia ex sublimitate poeseos. II. *Cor.* II. 10.

mis, eruditus, rapidus, tam subitis rerum personarumque commutationibus: plerumque nec lectore admonito. Neque enim sacri vates dum Deum inducunt loquentem, id semper præfigunt: *Hæc dicit Dominus*: aut ut ipse Psalmistes: *Peccatori autem dixit Deus*: hæc enim adhibent cum oscitantem quoque ac stertentem auditorem tanquam e gravi somno excitant: cæterum plerumque id aliaque ejusmodi prætermittunt, ne velut cursu suo profluens retardetur ac languescat oratio; attentas enim aures postulant, quæ per se nec admonitæ, rerum gustum sensumque capiant; atque id ex consuetudine sermonis illius, quem vocant incitatum vehementemque: cui ad res ipsas citius properanti, verborum circuitus impedimento sint: quæ vis vigilantes aut etiam assuetos, adjuvat & arrigit; tardos desidesve, aut prætervolat, aut etiam obruit.

Alia causa, ex linguæ sacræ ratione.

XXIV. Atque hæc obscuritas plerumque oritur ex linguæ hebraicæ brevitate & genio. Sane qui diversarum gentium indolem inspexerint, intelligunt ut ingeniis, ita linguis inesse tarditatem, aut levitatem, mobilitatemque quamdam. Et quidem Hebræi, Arabes, alii, fervido sub cœlo nati, quæ volunt, rapido sermone significant; plura gestibus nutibusque, quam verbis conficiunt: in sermone multa supplent. Hinc illa in Jobo ac persæpe in Davide obscuritas pæne inextricabilis: non quod illa lingua per sese ambigua, sed quod antiquissima, atque a vicenis eoque amplius sæculis obsoleta, fere nos fugiat; sintque inaccessa prorsus, quæ ipse usus aperire, quæ ipsa familiaris sermonis ratio mollire ac supplere consueverat; quo etiam factum est, ut verborum virtus intercideret: particularum vero quibus oratio continetur, solo usu nota proprietas, atque ideo fere ignota nobis, pendentem abruptumque sermonem relinqueret; denique occurrunt ut in antiquissima lingua, imperfecta multa, atque in aliis linguis ipso usu perpolita; quæ ut sacrorum librorum antiquitatem, auctoritatemque commendant, ita necesse est, ut nobis maximas ac propemodum insuperabiles difficultates pariant; ac revera testantur non modo explanationum, sed versionum etiam propemodum infinita varietas, quam in exculpendis penitus hebraicarum

rum vocum significationibus clarissima ingenia laborarint.

CAPUT V.

De textu ac versionibus.

XXV. In his difficultatibus superandis, id primum: has diversitates nihil ad fidei morumque normam pertinere: namque in originali textu, inque interpretationibus Ecclesiarum usu celebratis, atque adeo in Vulgata nostra eamdem esse doctrinæ summam, ne uno quidem apice detracto; tum confutandis erroribus, ac stabiliendis asserendisque dogmatibus idem robur: denique auctoritatem summam, veramque pietatem. Quare cum nos, reliquorum expositorum exempla, ad hebraicos fontes, aut etiam cum opus est, ad alias versiones recurrimus; id omnino valet non ad rerum summam, atque ut ajunt substantiam, sed ad illustrandam confirmandamque veritatem: tum ad investigandos illustriores aptioresque sensus: totam denique orationis seriem suis nexibus melius componendam: quod præfari oportuit, ne quis dubitationi aut calumniæ pateret locus.

Monitum necessarium: in variis lectionibus ac versionibus eamdem inesse rerum & doctrinæ summam; tum de textu ac versionibus regulæ: prima regula.

His constabilitis, de textu ac versionibus duas ponemus regulas; primam: qui literalem sensum sectentur, eis ad fontes hebraicos recurrendum; id enim patres omnes, id Theodoretus, id Chrysostomus ubique faciunt. Hieronymus vero adeo favit hebraicæ veritati, ut post Septuaginta, quos vocant interpretes, non modo catholicæ Ecclesiæ usu, verum etiam Evangelicis Apostolicisque literis consecratos, novam versionem quarto demum Ecclesiæ sæculo, ex hebraicis fontibus instruere non dubitaret: *cujus* ex hebræo Scripturam interpretantis tam *literatum laborem*, teste Augustino, etiam *Judæi fatebantur esse veracem*; quo factum, ut Ecclesia Latina universa, duce etiam Romana omnium Ecclesiarum matre, hebraici textus fiducia, novam hanc versionem antiquæ & Vulgatæ, quam tunc vocabant, tandem anteponeret: in omnibus quidem Scripturæ libris, præter unum Psalterium, ea forte causa quam postea referemus. Tum vero eveuit id, quod evenire

De Civ. XVIII. 43.

Ibid.

posse nec Augustinus providerat, ut tot Ecclesiæ Christi, quæ latinam sonarent linguam, Septuaginta interpretibus *unum interpretem* Hieronymum anteferrent; nec puduit Romanam universamque Latinam Ecclesiam, aliter legere quam Lucas, quam Paulus, aliique scriptores sacri retulissent, aut Ecclesiæ ab ipsa Christianitatis origine retinuissent: cujus rei exempla si referre incipiam, ne ego in re certa & comperta nimis diligens videar. Sed Latini nostri his permoti non sunt, cum intelligerent, totam hanc legendi varietatem, uti prædiximus, nihil omnino pertinere ad rerum doctrinæque summam; quin ipse Augustinus, Septuaginta interpretum tantus fautor, ut etiam Prophetis eos æquare videatur, textum tamen hebraicum, etiam a Septuaginta interpretibus dissonantem, haud minus Propheticum atque integrum esse fatebatur. Denique idem doctor, propter Septuaginta interpretum auctoritatem, Hieronymianæ versioni initio parum æquus; postea in libris de Doctrina Cristiana, ubi interpretandis Scripturis præfigit regulas, ita decernit: elucidari eas, facta familiaritate cum originalibus linguis; Hebræos Græcosque fontes necessario requirendos, atque exemplaria linguæ præcedentis; recurrendum ad ipsas linguas, ex quibus sacra Scriptura atque interpretationes profluxerunt: qui has linguas nesciant, frequentandas illis interpretationes eorum, *qui se verbis nimis obstrinxerunt*; quibus etiam factum est, ut doctor eximius, dum Scripturæ sacræ elegantiam & vim, ex quodam loco Amos demonstrare aggreditur, locum prolixissimum referendum duxerit, prout Hieronymus ex hebræo verterat: qui locus ab Augustino refertur ad verbum, prout nunc in nostra Vulgata legitur.

Ibid.

Lib. II. c. 10. 11. 12. 13.

Ibid. lib. IV. 7.

His efficitur juxta Patrum sententiam, hebraico textui inesse aliquid verius ac certius: porro in eo texto, nihil grave commutatum ab Hieronymi Augustinique temporibus apud eruditos fore constat, demto uno Psalmi XXI. versiculo 17. de quo suo loco dicemus. Quare quo jure Patres eo recurrebant, eodem quoque jure uti nos oportet: licebitque nobis exemplo Hieronymi dicere: *Sic omnino psallendum, ut sit in Ecclesia: & tamen sciendum quid hebraica veritas habeat, atque aliud esse propter vetustatem, in Ecclesia*

Epist. ad Sun. & fret.

clesia decantandum: aliud sciendum, propter eruditionem Scripturarum.

XXVI. Altera regula: ad antiquas etiam versiones necessario recurrendum. Hebraico enim textui longo temporum tractu irrepsisse dubia, vel ipsæ ab antiquo variæ lectiones probant: nec deesse menda constat, atque ut cætera omittamus, unum illud ineluctabile in Psalmo acrostico CXLIV. ubi versum integrum deesse hebræis, ipsa ratio Acrostici dubitare non sinit, prætermissa litera *Nun*: quem hebraici textus defectum, græcæ & latine versiones plene & accurate supplent. Altera regula de antiquis versionibus.

Huc accedit vocum hebraicarum obscuritas nullo alio modo elucidanda clarius quam per antiquissimas versiones, ubi melius &, tutius tamquam ex propinquo originalis linguæ servatur ingenium & spiritus; tum quibusque linguis sua inest proprietas; nec vox voci respondet ex æquo, ut notum est. Quare dum variant interpretes, aliusque alio collimat, originalis linguæ vim, atque ut ita dicam, amplitudinem ex ipsa interpretationum varietate percipimus: unde Sancti Patres, quique inter eos vel exquisitissimi judicii limatissimique ingenii sunt Chrysostomus ac Theodoretus, variantes versiones, illumque originalem textum assidue memorant; non ut lectoris confundant intelligentiam, sed potius ut juvent; atque omnino vigilanter suoque more Augustinus: *Adjuvat legentes ipsa varietas:* ut illa discrepantia versionum, quæ nil nisi ambiguitatem paritura videbatur, intelligentiæ ac perspicuitati vertat. Quin ipsa Ecclesia Catholica dissonantes versiones adeo indifferenter habet, ut cum Psalmo XCIV. vulgata legat: *Quadraginta annis offensus fui*, nos contra in nocturno canamus: *proximus*: diversissimo sensu: sed utrobique sano: quod exempli loco ponimus, ne cum lectoris fastidio omnia persequamur. *Lib. II. de doct. Chr. 12.*

XXVII. Has igitur secuti regulas: varias versiones adhibemus; parce illud quidem, ne superfluis lectorem oneremus: hebraicos vero fontes, quam possumus late pandimus: idque, ut felicius præstemus ac securius, Hieronymianam versionem, eam, quam ex hebraica veritate edidit, magno emolumento futuram legentibus, e regione Vulgatæ ponimus; Harum regularum usus; versio Hieronymi ex hebræo.

quod

quod dum facimus, non nostrum, sed Ecclesiæ Catholicæ judicium sequi nos credimus: quippe quæ & *in interpretandis Scripturis doctorem maximum* Hieronymum prædicet: & ejus versionem in cæteris Scripturæ libris sequendam judicarit; idem, ut videtur, factura in Psalmis, nisi ex quotidiano usu tenacius inhæreret memoriæ, quam ut alteri Versioni loco cederent.

Coll. fest. S. Hier.

Neque enim ulla ratio excogitari potest, cur in cæteris Scripturæ libris duce Hieronymo hebraicam veritatem magis approbaret; in Psalmis vero minus: nisi forte suspicemur, ipsum Hieronymum in Psalmorum versione indiligentius esse versatum: contra quod ipse profitetur præfatione ad Sophronium, quam suæ Versioni præfixam esse voluit, & nos hic præposuimus.

Sane confitemur Vulgatæ nostræ, quæcumque illa sit, Psalmorum Versioni, certe vetustissimæ ac vetustissimarum Ecclesiarum auctoritate fultæ, inesse quemdam pietatis spiritum, persæpe etiam in verbis efficaciam singularem. Cæterum Hieronymianam, quam commemoravimus, Versionem planiorem aptioremque esse, ac limpidius fluere, lector diligens facile animadvertet: quare in notis nostris, pars expositionis erit Hieronymianam interpretationem, hoc est hebraicam veritatem digito indicare; nec prætermittimus, sicubi Hieronymus pro verborum ac phrasium obscuritate, ab hebraico fonte nonnihil deflexisse videatur. Atque hæc de versionibus, quantum ad institutum nostrum, dicta sufficiant: cætera in eam rem vulgata enarrare non est animus, nullo laboris fructu nec dicendi modo.

CAPUT VI.

De titulis: alisque notis: ac de argumentis: auctoribus: & ordine Psalmorum: deque choreis & pia saltatione, ac metrorum ratione.

Tituli psalmorum authentici.

XXVIII. Psalmorum titulos divinitus inditos conservatosque dicimus, ut Psalmorum auctores, & argumenta noscerentur: quam Psalmorum clavim Hieronymus

nymus merito pronuntiat, nec magis licere sine titulo Psalmum, quam sine clavi domum ingredi; nihil enim magis adjuvat intelligentiam, quam rerum, personarum, ac temporum notæ, & ipse auctoris scopus cognitus. Nec abludit Augustinus: *Inde* (ex titulo scilicet) *pendet omnis versus qui cantatur*; tum: *Si quis cognoscat quod in domus fronte positum est, securus intrabit, nec cum intraverit, errabit: hoc enim in ipso poste prænotatum est, quomodo interius non erretur.* Neque vero ulla ratio sinit, ut titulos a reliquo Scripturarum corpore amputemus, cum eodem tenore legantur cum reliquis: atque in textu pariter, & in omnibus versionibus positi reperiantur: denique ab omnibus expositoribus sive Christianis, sive etiam Judæis, pari cum Psalmis in ipsis religione explicentur; qui enim titulos non uno modo intelligant, video esse quam plurimos, qui de titulorum auctoritate dubitarit; ex antiquis omnino neminem. Et quidem expositores plurimi Psalmos non eorum esse volunt, quorum nomine inscribuntur, Asaphi, Idithuni, Moysis ipsius; de quibus dicemus postea: at illi non rejiciunt titulos, sed sententiæ suæ accommodant, & cur eorum notentur nomine, causas alias quærunt, illæsa interim tituli auctoritate: quo inviolabilem sacrosanctamque esse oportet. Quin etiam Augustinus de titulo Psalmi L. sic habet: *Hoc non in Psalmo legitur, sed in titulo: in libro autem regnorum plenius legitur, utraque autem Scriptura canonica est.* En titulos pari jure vocat canonicos, quo ipsos Regum libros: quo quid clarius? nec aliter in Psalmum LXIV. cujus expositio sic incipit: *agnoscenda est vox sanctæ prophetiæ, ex ipso titulo Psalmi hujus*: similia passim. Quid autem Theodoretus? Eo ab Augustino differt, quod hic quidem intentus allegoriis aut moribus, ut solebant in concionibus ad populum, titulos qui in Septuaginta tantum, quique in Hebræo etiam habeantur, nullo refert discrimine. At Theodoretus ubique historiæ ac literæ memor, non ita. Nam ipsi Septuaginta seniorum codices, quos tractabat, ita quosdam titulos addebant iis, quos hebræus habet, ut etiam annotarent in hebræo deesse, Psalmosque his titulis notatos, esse anepigraphos, seu sine titulo. Id vero Theodoretus,

Præf comm. in Psal.

In Psalm. LIII.

Ad Psalm. XXVI. XXVIII. LXIV LXV. LXIX LXX. LXXII. XCV. CXVI CXXXVI. CXLII.

retus, secutus ut solet Chrysostomum, assidue notat: ex quo efficit, illos non in antiquis inventos codicibus, sed a studiosis quibusdam appositos; atque adeo dubios, falsos, rejectitios, quod in Hebræo non sint: quod nec in antiquis Septuaginta seniorum codicibus: quod non denique in hexaplis: quæ Septuaginta senum versio, una sit accuratissima, atque hebræis codicibus convenientissima. De titulis vero absolute hoc asserit: eos eodem cum Psalmis dictatos spiritu, eodemque instigante, & ex æquo ab Esdra restitutos, & a Septuaginta senibus translatos: piaculumque esse, dubitare de titulis: seque Spiritui Sancto anteferre. Quo profecto testatur, id omne esse sanctum, quod illi seniores ex hebraico fonte transtulerint, adeoque titulos eodem jure censeri, quo Psalmi habentur. Ex quo illud efficitur, in titulis quidem ut in reliquo textu, esse potuisse diversas interpretationes, variasque lectiones; quasdam etiam studiosorum notas de latere in corpus adscriptas: cæterum titulos, quos in originalibus libris fuisse constaret, a nullo umquam antiquo Doctore in dubium revocatos fuisse.

Item de titulis deque alia nota ad Ps. LXXI.

XXIX. Est & alia nota insignis in fine Psalmi LXXI. *Defecerunt laudes David filii Jesse*: ex qua suo loco pro certo statuemus, aliam Psalmorum collectionem fuisse, ante istam Esdræ, quam nunc habemus: quo etiam clarum fit, ab Esdra in nova collectione veteres notas studiose retentas, in antiquitatis memoriam: unde prudens Lector eliciet, ab Esdra nihil mutatum fuisse, præter Psalmorum ordinem: cæterum notas omnes adeoque & titulos vetustiores esse, Psalmisque ipsis coævos atque congeneres, aut certe paulo post recentissima memoria scriptos, neque a quoquam sine piaculo contemnendos.

De psalmorum auctoribus.

XXX. Hinc videtur solvi quæstio de Psalmorum auctoribus: cum aliqui Davidi, aliqui Hemano, Ethano, aliis, ipsique adeo Moysi imputentur. Nam de Asapho, Idithunoque, alia est ratio; quibus attribui potuere, non ut auctoribus, sed ut cantorum præfectis: quod suo perpendemus loco. De Moyse autem quis tale quid dixerit? Præterea persæpe in ipsis Psalmis videas, quæ non ad Davidis sed ad diversissima tempora manifeste pertineant, puta

Infr. ad Ps. LXXIX.

ca-

captivitatis aut desolati templi: in quibus proinde nulla jam Arcæ mentio, quæ in antiquioribus Psalmis vel familiarissima est: quippe cum exusto templo amissa fuerit, neque umquam populo restituta, Hos Psalmos Davidi tribui, vix ratio sinat; quæ tamen nihil prohibent, quominus Patres varient; quidam enim Davidi omnes attributos volunt: qui Moysi inscribatur, eum a Davide in Moysis persona compositum: quæ posteriora tempora spectent, eos a Davide prophetico spiritu conscriptos; nos cum Hieronymo planiorem secuti viam, nihil obstare videmus, quominus a diversis auctoribus scripti esse existimentur: iisque tribuantur, quorum nomen præferunt; neque inde aliquid auctoritati detractum est, cum ea non a Davidis nomine, sed a Spiritu Sancto dictante repetatur: quin etiam accedat & auctoritas & gratia, ex aliorum auctorum, puta Moysis nomine. Quod autem de prophetia dicunt, ut non refugimus, si certa ratio addicat, ita gratis dici nolumus; aut facile referimus ad Prophetiæ rationem, id, quod nihil involutum, nihil arcanum aut mysticum, sed puram planamque historiam continet, quod Prophetæ non solent.

Præf. ad Sophr.

XXXI. Hinc certa paratur via ad argumenta Psalmorum; quippe quæ persæpe in ipso titulo declarentur: quo exemplo ad quærenda cætera, piorum studia accenduntur. Et quidem Psalmos aliquos sine titulo, puta secundum, Davidi tribuendos vel ex Actis constat: sive tituli exciderint, sive alia causa subest. In his aliquid auxilii præsto esse videbatur ex ea regula, quam Hieronymus tradidit: ut omnes Psalmi, qui cujus sint titulum non habent, iis deputentur, quorum in prioribus Psalmis nomina continentur: quam regulam ad argumenta Psalmorum doctores Hebræorum patere volunt. Verum hanc regulam nec Patres reliqui secuti sunt, & nos ex rebus ipsis non satis certam esse comperimus. Ecce enim verbi gratia secundus Psalmus non habet titulum: ejus ergo sit, cujus est primus; at & primus anepigraphus. Fallit ergo regula, jam inde ab initio. Neque in decursu tutior, ut consideranti perspicuum fiet. Quare ubi certa in titulis argumenta desunt, Chrysostomi, Theodoreti, aliorumque Patrum, & interpretum,

Item de titulis, auctoribus & argumentis Psalmorum; horum utilitas.

Act. IV. 25.

Epist. 119. *ad Cypr. presb.*

tum exemplo conjecturas adhibemus, ex rerum, personarum, ac temporum notis: sacra etiam historia, qua diligentia possumus, recensita. Certe in eo maxime laboramus, ut ad certum scopum lectoris dirigamus animum; quo uno maxime intelligimus adjuvari memoriam, mentemque revocari, ne per inania divagetur. Atque hæc erant, quæ de titulis & argumentis generatim diceremus: particularia suis locis posita melius intelligentur.

De sela, nihil ad sensum pertinente.

XXXII. De *sela*, uno verbo. Est quidem ea nota sæpe intertexta Psalmis: interdum etiam in fine posita: quam vocem Septuaginta & Theodotion, & Symmachus, diapsalma vertunt, eaque designari volunt canendi vices aut flexus: Aquila vero, quem Hieronymus sequitur, ubique vertit: semper: tamquam nota illa sit rei sempiternæ: ut idem Hieronymus interpretatur: quod tamen sensui non congruit, ut suis in locis videre est. Nos cum Theodoreto plures interpretes secuti, diapsalma intelligimus: neque ad res, sed ad rationem cantus pertinere arbitramur: interim indicamus, quid sit illud, *semper*, quod in Hieronymiana versione a reliquo sermone divulsum, sæpe reperitur: in Vulgata vero nostra ubique prætermittitur: neque immerito, quippe quod nihil ad sensum faciat.

Theod. præf. in Psal.

De Choreis ac metris.

XXXIII. Sane in sacris hymnis diversissimos modos fuisse adhibitos: varia etiam instrumenta musica, seu Psalmi graviores, seu lætiores erant, & res ipsa probat, & ex Psalmorum titulis indicari videtur, in canendo quoque priscum illum populum sacras egisse choreas, easque choreas in ipso maris rubri transitu a Maria sorore Aaron, piisque mulieribus primum celebratas, transisse ad posteros, atque ab ipso Davide fuisse frequentatas, sacra narrat historia. Qua de saltatione præclare Gregorius ille Theologus: non eam dissolutam indecoris incompositisque motibus, qualis erat Herodiadis; sed agilis & modesti, variisque motibus atque progressibus ad Deum incedentis animi esse mysterium: *συκινήτε καὶ πολυτρόπε κατὰ θεὸν πορείας μυστήριον*. Cantus autem & choreas strophis antistrophisque vocum motuumque flexibus atque reflexibus constitisse, ad Psalmum LXVII. ex Philonis quoque testimonio referemus. Cui etiam rei

Exod. XV. 20. 21. II. *Reg.* VI. 14.

Orat. 4.

Lib. de vit. contemp. sub fin.

inse-

inseruisse ipsum, *sela*, de quo modo diximus, suspicamur. Sed horum omnium vis ritusque pridem intercidit. Quin etiam excidit ipsa metri ratio: nisi quod antiquos hymnos, quos Psalmos interpretamur, plerumque trimetros fuisse idem Philo memorat: sed quæ horum ratio fuerit, ut rem vulgo notam præterit, neque ea de re Hebræorum Magistri quidquam idoneum, quod sciam, tradiderunt. Clemens Alexandrinus vir doctissimus, idemque priscæ reconditæque doctrinæ studiosissimus, ac multarum rerum scientia clarus, de Psalmis Davidicis sic memorat: eos potissimum ad gravitatem dorici cantus fuisse compositos, qui & antiquissimus fuerit, & spondæis stabilis, & ad celebrandam Dei majestatem numerosis illis sonorisque vocibus, ac deinde consecutis gravissimis motibus aptissimus. Hujus gravitatis specimen deprehendere mihi videor, in ipso *hallelu-ja*, longissimis quatuor constante syllabis; siquidem antiquissimis interpretibus credimus, ita vertentibus: ἀλληλούια; quæ vox, cum populo in Dei laudes exclamanti familiarissima fuerit, ejus rei gratia præfigitur Psalmis, has laudes personantibus: gravitate pariter atque exultatione in unum temperatis, ac lætitiæ intermixto tantæ majestatis metu juxta illud Davidicum: *exultate ei cum tremore*.

Ibid.

Lib. VI. Strom.

Psalm. II. 11.

XXXIV. De instrumentis musicis, id certum, apud Hebræos usitata in sacris sive quæ flatu aut anima, ut tubam: sive quæ percussione sola, ut cymbalum: sive quæ etiam fidibus constitissent: quod genus a tangendo seu pulsando *neghinoth* vocabatur. Hujus sunt species *kinnor* seu cinyra aut cithara; & *nebel* seu nablium, aut psalterium: quod utrumque cum voce conjunctum memoratur Ps. LVI. 9. *Exurge lingua mea, exurge psalterium & cithara*: & alibi passim. Psalterium autem fuisse decachordum patet Ps. XXXII. 2. *in psalterio decem chordarum psallite illi*: aliisque in locis: ut illud Psal. XCI. 4. *in decachordo psalterio*, quod in hebræo legitur: non ad distinguenda organa, sed ad unum idemque organum describendum pertinere intelligatur; nam *citharam*, quæ in eodem versu memoratur, octochordam fuisse tradunt. Certe reperitur in titulis

De Instrumentis musicis.

Psal-

Psal. VI. & XI. Psalmorum *scheminith*, quod nostri pro octava vertunt: Chaldæus, eumque secuti gravissimi auctores octo chordarum citharam interpretantur; quamquam alii ad tonos magis quam ad numerum chordarum referunt. Pulsabant autem digitis, non plectro ut videtur, de quo nulla mentio in Scripturis; atque id genus quod fidibus constaret, duplex recensetur: alterum quod ex inferiori; alterum quod ex superiori parte, tonorum modulos discriminaret: ac posterioris generis psalterium sive nablium fuisse Basilius aliique ex Traditione referunt: nobis ea omnia, ut parum necessaria, ita non plane comperta ingenue profitemur.

Basil. in Psal. I. *T.* I.

Psalmorum ordo incompertus. XXXV. De Psalmorum ordine fixum illud: in collectione nostra, nullam temporis haberi rationem. De rerum ordine, nihil certi compertum habemus, præter illud Chrysostomi: Tristiores Psalmos fere primo ordine collocatos; lætiores & qui laudem sonent, ad finem reservatos: ut laboribus doloribusque exercitatus animus, in Dei laudes inque ipsum *halleluja* desineret, ibique facto fine conquiesceret.

Chrys. in Psal. LI. *p.* 1021.

CAPUT VII.

De ratione legendi & intelligendi Psalmos.

Utilis obscuritas; ex fide intelligentia. XXXVI. Psalmos ut & cæteras Scripturas, divino Spiritu id agente, ita compositos esse constat, ut plana & aperta obscuris implicitisque interjecta sint: quam in rem egregie Augustinus: *Locis apertis famis: obscuris fastidio occurritur*; id ergo agat vir pius, ut claris & apertis fidem, spem, caritatem alat: hæc infigat memoriæ: his se extollat ad Deum. In obscuris id primum cogitet, quod idem Augustinus ait: *Si parum intelligit populus Christianus Psalmos, quos cantat, crédit bonum esse quod cantat*; hac fide viam paret ad intelligentiam: eodem Augustino teste: *Gradus intellectus fides*; *fidei fructus intellectus*. Hinc reconditos sensus pio labore quærat: & quasi medullam fracto nucleo suavius gustet.

Lib. II. *de doctr. Chr. cap.* 6.

Tr. XXII. *in Joan.*

Ibid.

Ratio legendi psalmos; pauca XXXVII. Nos pium hunc laborem adjuvandum suscepimus: dum constitutis argumentis scopum attentio-

tioni figimus: dum scrutamur literam, & ex sacra historia, quantum possumus, omnia repetimus: dum interdum annotamus quæ pietatem inflamment; alia eo exemplo quærenda indicamus. Occurrunt sane in Psalmis magnæ difficultates. Tu his superandis nostras notas adhibe, breves illas ac parabiles, quoad ipso usu doctus meliora assequare. Nec tamen hic subsistas velim: non enim delectabit Psalmus singulos versiculos anxie excussus, ac velut articulatim incisus: tu mihi Psalmi scopum; tu tenorem universum mente complectere. Ac si quidem in Psalmorum titulis præfixa argumenta repereris; recte: sin minus, vel nostris utere, vel horum exemplo alia ipse conquire: huc deinde collima: huc omnia refer. Neque hic gradum figito: quin Davidem secutus ac pias in laudes effusus, sancto amori vela pandas: ibi agente intus spiritu tanta illa, tam mira, tam beata fient, quanta nos nec docere, nec scribere, ac ne quidem animo providere possumus.

de auctoribus quos maxime secuti sumus, ac de commentario Hieronymi in Psalmos.

Huc ut te perducamus, optimos quosque ac sanctissimos interpretes sequimur; e Græcis Chrysostomum, Teodoretum; e Latinis Ambrosium, Augustinum; alios ejusdem notæ: certe Hieronymum hac in re eminentissimæ auctoritatis virum, non modo perpetuum interpretem, ac per aspera quæque viæ ducem damus; verumetiam ex doctissimis ejus lucubrationibus atque ex ipsis commentariis in Psalmos, selectissima quæque proferimus.

Neque nos fugit hos commentarios a Sixto Senensi & aliis, sancto viro abjudicatos. Nos ejus esse dicimus, qui quadrigentesimo fere Christi anno scriberet; qui nullam memoraret hæresim, quæ non quarto seculo extitisset; qui Monachi proposito viveret; qui Hierosolymitanum solum rusque Bethlemicum præsepi Dominico delectatus incoleret; qui ea, quæ ex hebraica eruditione promeret, Hieronymo proferret ubique gemina. Sin autem sæpe allegorica, & alia quæ ab Hieronymi consuetudine ac sensu abhorrere viderentur; nihil mirum, cum ipsa præfatione testetur, a se quidem tradi magis Origeniana quam sua: quod & ipsum Hieronymus sæpe fecerit, ne quidem admonito lectore; quin etiam in Psalmum XCIII. longam interpretationem referemus, quam

Præf. in Psal.

ipse Augustinus ex Hieronymi commentariis in Psalmos sumtam esse testetur, tam reliquis similem, ut nihil supra. Refert & Gregorius ex eo commentario quædam sub Hieronymi nomine. Quin ipse Hieronymus eas interpretationes a se in Psalmos editas memorat, quæ in hoc libro reperiantur; his victi fatentur, hos commentarios ex Hieronymo potissimum esse consarcinatos; quod nobis sufficit.

Lib. I. adv. Ruf.

Comm. in Psal. II.

Ordo versuum; Vulgatæ glossemata, quorum hic pleraque referuntur.

XXXVIII. Cæterum ad intelligendam Vulgatam versionem, non parum hæc conferant. Primum si restituas, ut fecimus, versuum distinctionem interdum perturbatam: alterum si annotaveris quædam Vulgatæ glossemata, ut est benedicere Dominum, pro laudare; celebrare: item exultare eodem fere sensu: ut, *exultabit lingua mea justitiam tuam*: &: *exaltabo mane misericordiam tuam*; pro laudabo, celebrabo cum gaudio; quo fere sensu confiteri, pro laudare: confessio pro laude; quamquam suo quoque sensu ponitur, pro confiteri peccata: mortifico pro morti dedo: mortificati pro cæsis: malignari pro male agere: zelare pro invidere, sive æmulari: redimere pro liberare; aut etiam pro emere, comparare, seu sibi vindicare: furor pro ira vehementi: salutare Domini, pro salute quæ ab ipso sit: cornu pro superbia, sive etiam pro robore: in idipsum pro simul, ut est, *exaltemus nomen ejus in idipsum*, id est, simul, pariter: peccatores, pro impiis, interdum pro inimicis: in finem, pro admodum: alias, pro in perpetuum; legem dare, statuere, ponere, pro docere: moveor, pro cado vel labasco: calix, pro portione alicui attributa; funes seu funiculi, pro eodem, comparatione ducta ab agris metandis & dividundis: ossa pro viribus; sæpe pro interioribus: quo ultimo sensu, & venter & renes: adinventiones, pro studiis, cogitationibus: mansueti pro piis: pauper pro afflicto, & calamitoso; interdum pro viro bono ac modesto nec inflato opibus. Jam illa notiora, usquequaque pro semper: infernus pro sepulcro: framea pro gladio: scandalum pro offendiculis: spiritus pro flatu & vento: humilis pro vili, atque eodem exemplo humilitas pro vilitate atque infirmitate: reverentia pro ignominia & confusione; necessitates pro angustiis: exercitatio pro meditatione passim; jam di-

Psalm. L. 16. LVIII. 17.

XXXIII. 4.

ri ge-

figere pro rectum facere: corrigere, pro regere: vel dirigere: quod est ipsum persæpe appendere: ut *correxit orbem terræ*, id est direxit, libravit quasi utrinque appenso pondere: atque eodem sensu correctio, directionis ac firmamenti loco: convertere, pro reverti; sæpe pro avertere, aut simpliciter vertere, vix ullo persæpe præpositionum discrimine, non modo in verbis compositis, sed etiam in universa phrasi: quale est illud, *averte mala inimicis meis*; hoc est adversus inimicos. Denique causales particulæ, quia, quoniam; sæpe pro etenim, pro tamen, pro quamvis, pro cum; quale est illud specie obscurissimum, re planissimum: *Et omnes vias meas prævidisti: quia non est sermo in lingua mea*: quo quid obscurius? at verte sic: Tu quidem o Deus, omnes cogitationes meas prospexisti; cum ne verbum quidem proferrem ullum: plana sunt omnia, significaturque nihil opus verbis, arcana omnia in ipso mentis nostræ sinu intuenti. Interjectiones quoque euge; quod est animantis: pro vah, quod magis est indignantis & exprobrantis; atque hæc ex eo orta, quod ejusmodi in hebraica lingua suam proprietatem habent, cui latina non respondeant. Mitto hebraismos in sacris versionibus frequentissimos, dum interpretes anxie metuunt, ne verbo Dei aut addant, aut detrahant vel apicem unum, suaque interserant: atque ideo obscura malunt quam aliena tradere; hinc ergo hebraismi suis annotandi locis: frequentiores hi: verbum pro ipsa re: anima pro persona, seu pro supposito, ut ajunt, atque ipso individuo, anima simul & corpore, ut cum de Josepho scribitur: *ferrum pertransiit animam ejus*: id est personam, corpus. Sic est anima: *nephesh*: aliud est, *rouach*: Spiritus, mens ipsa sive anima rationalis; alius hebraismus frequens: *hæc facta est mihi*: absolute ut nos dicimus: hoc factum est mihi: Latini negotium subintelligunt, ac neutro vertunt: hebræi fœminino; item tabernaculum pro domo, frequens: forte ex antiquo ac pastoritio ritu habitandi sub pellibus: decor pro templo, seu tabernaculo, pro arca, pro sacro monte, in quo collata erat: quod ea terræ sanctæ, ipsisque Israelitis, decori & ornamento essent. Pariunt etiam obscuritatem in verbis conjugandis, tem-

Psal. XCV. 10. LIII. 7. *Psalm.* CXXXVIII. 4. CIV. 18. CXVIII. 56.

porum non satis observata discrimina: cum præteritum pro futuro, aut vicissim ponunt: præsentis quoque temporis ambigua plerumque apud hebræos nota; his qui insueverit, non levi in Psalmis exponendis labore levabitur. Illud interim admoneo, ne solæcismos nimis horreant; nostri enim interpretes, quod fatendum est, dum se plebeio sermoni ac vulgi captui accommodant, nihil barbarismos aut solæcismos veriti, atque omnino ex græco malo latinum pejus fecere: quem in locum præclare Augustinus: *Qui sunt in stylo declinationis fastidii, eo infirmiores sunt quo doctiores videri volunt; bonorumque ingeniorum insignis est indoles, in verbis verum amare, non verba.*

De Doctr. Chr. II. 13. IV. 18.

CAPUT VIII.

De usu Psalmorum in quocumque vitæ statu.

Ut in Davidis rebus, seipsum quisque cogitet: ex sancto Athanasio.

XXXIX. Jam eo devenimus, cujus gratia cætera instituta sunt: nempe ut Psalmis recte & ex Spiritus Sancti magisterio utamur. Eum in locum extat magni Athanasii Epistola ad Marcellinum, cujus hæc summa est: Psalmos ad omnem pietatis usum esse accommodatos, tribus maxime causis: primum, quod reliqui libri singulare quoddam argumentum habeant, cum Psalmi omnia complectantur, historiam, mores, legem universam; Christum ejusque gesta ac mysteria, veteris denique novique testamenti partes omnes, quotquot essent, ut supra vidimus; alterum, quod in Psalmis omnem humanam vitam, omnes casus adversos prosperosque videas; recte omnino, cum David proponatur unus omnium exemplum: pastor ignobilis; rex a Deo designatus; tum singulari prælio victor; dux belli; regis gener atque aulæ miraculum; postea infesto rege vagus, inops, nulla apud cives, nulla apud exteros sede. Quin etiam idem David jam rex, stabili jam imperio, totque victoriis propagato, iterum insectante Absalomo filio profugus ac despectus, ubique spectaculum rerum humanarum; atque ut ipse de se cecinit, ut portentum factus; unus omnia expertus,

Psal. LXX. 7.

re-

regum fluxam gratiam & acerba odia; plebem instabilem: infidos amicos: filium quoque infensum: hoc est, domi forisque intuta omnia & adversa; animo interim divinis imperiis ubique obsecundante, atque adeo inconcusso. In hoc ergo intuere tamquam in speculo omnes fortunæ vices; fortunam autem atque humanas res quid loquor? sunt & rebus divinis suæ vicissitudines, non Deo sed homine variante, atque ad mutationes suas quodammodo inflectente divinum illud. Ecce enim sanctus David, ab innocentia in peccatum, a peccato ad pœnitentiam versus, te docebit, castæ ac puræ animæ quam se amicum Deus præbeat: quam offensus territet & quas intentet minas: quanto solatio sit peccata deploranti ac deprecanti veniam: hæc igitur meditare, resque Davidis tuis rebus accommoda; sic ad veram pietatem, & ad veram rerum divinarum humanarumque notitiam, proficere poteris.

XL. Huc accedit tertium, his fere consectaneum in uno Davide, animi affectus omnes, cuicumque scilicet fortunæ accommodati; neque enim David, aut ullus vere pius, affectavit umquam stultam illam fictitiamque *apathiam*, hoc est imperturbabilitatem, sive potius indolentiam aut insensibilitatem, si ita loqui fas est, quam Stoici jactant; vis metum? *Considerabam ad dexteram, & videbam; & non erat, qui cognosceret me: periit fuga a me; & non est, qui vitæ meæ curam gerat*; vis animum dolore mersum? *Tribulationes inferni invenerunt me: præoccupaverunt me laquei mortis*; vis post pericula exultantem? *Circumdantes circumdederunt me: & in nomine Domini ultus sum eos*; &: *aperite mihi portas justitiæ, ingressus in eas confitebor Domino*: &: *hæc dies, quam fecit Dominus:* talia ubique inveneris; ubique spes, metus, dolores, gaudia, eaque omnia ad summum; quorsum igitur ista? nempe huc: ut affectus purgentur, ac Deo serviant: spes ab humanis rebus ad eum traducatur: metus ac tristitia gravibus in periculis frangant superbiam, Deumque ultorem in animum reducant: gaudia ad verum revocentur usum, quod est gaudere in Domino, exultare in Deo salutari suo: ut quocumque in affectu verseris, sive læteris, sive metuas, sive supplices,

Cum David de expurgandi, & ad Deum transferendi affectus: ex eodem Athanasio, *Psal.* CXLI. 5.

XVII. 6.

Psalm. CXVII. 21. 19.

sive gratias agas, exemplum habes quid canas: Psalmorumque verba tibi aptes: imo non alium, sed te ipsum loqui sentias; hæc suadet Athanasius: eam enim Psalmorum esse vim, ut cum cæteri libri diligendum Deum, orandum, atque ad veniam inflectendum, deploranda peccata, eorumque agendam pœnitentiam doceant; sit in Psalmis formula orandi, pœnitendi, exultandi in Domino, & in quocumque statu acceptæ, amissæ, recuperatæ gratiæ, ea exequendi quæ Deo placeant; quo nihil promtius ad corrigendos mores, atque affectus omnes submittendos Deo; hinc illud effici, ut animus diversis affectibus veluti chordis intensis, & in perfectissimum concentum temperatis, homo ipse sub Dei manu sit organum musicum, in quo nihil inveniatur dissonum ac discordans: non idem recte sentiat, ac prave agat: vel in uno genere rectus, in alio pravus sit: in quo denique nulla sit perturbatio, nullus inordinatus affectus, sed totus homo recta ratione ductus, ac divinæ serviens voluntati: ex quo existat illa *euthymia*, sive recta & æquabilis animi compositio, de qua Apostolus: *æquo animo aliquis in vobis est? psallat:* quo etiam intelligimus Deo psallere, aut canere posse neminem, qui non in Deum tendat, omnibus animi affectibus ex rationis præscripto aptis & ordinatis.

Jac. V. 13.

Hæc fere Athanasius ille magnus, quæ a sene quodam viro venerabili accepisse se refert: cætera, quæ ad singulorum Psalmorum in quocumque vitæ statu vim usumque memorat, hic prætermittimus, quod in singulis quibusque Psalmis observare ea, magis e re arbitramur.

Vera psalmodia ex S. Augustino. *In Psalm.* XCI. 4.

XLI. His consentanea scripsit Augustinus: *Qui sunt*, inquit, *qui psallunt? qui operantur; parum est; qui operantur cum tristitia, nondum psallunt; qui sunt qui psallunt? qui cum hilaritate faciunt bene; in psallendo enim hilaritas est, & quid dicit Apostolus? hilarem enim datorem diligit Deus.* Is igitur est uberrimus sanctæ Psalmodiæ fructus, ut bene facientes, cum beato Davide lætemur in Domino: quod a sancto viro præstitum in summis etiam calamitatibus. His institutus, christiane lector, perge ad intelligendos canendosque Psalmos: perge ad psal-

len-

lendum Domino quæ vel maxima pars est Christianæ pietatis. Atque ut id præstes, Davidem induito, ejusque intimis sensibus imbuare. Ac primum quidem verba perpende, singulisque teipsum apta. Exemplum demus vel unum, cujus ad normam exigas reliqua. Jaces in miseriis, qui frequentissimus est vitæ humanæ status, arripito Psalterium solatii loco. Ibi occurrat illud: *Obmutui: & non aperui os meum*: quibus in verbis quanta vis? non enim obmutui tantum; sed ne *os* quidem *aperui*: non verba, non querelæ, non denique gemitus aut inconditæ voces erumpunt doloris testes; cohibita intra pectus suspiria; hæc extra: intus autem, *humiliatus sum*: non superbia aut contemtu conticesco, quod est dedignantis: nec metu, quod est prementis magis ac dissimulantis quam continentis iram: sed reverentia ulciscentis Dei. Causa enim tam humilis silentii: *quoniam tu fecisti*: non Saul, non alii obtrectatores; sed tu qui hominum voluntates perversas regis. Nec interim, patientissimo quamvis deest acerrimus doloris sensus, quo victus exclamat: *amove a me plagas tuas*: abstine manum, cujus impetum jam ferre non possum: nam *a fortitudine manus tuæ ego defeci*: nec vires ullæ suppetunt. Nec tamen succensio sævienti quamvis: nam *in increpationibus, propter iniquitatem corripuisti hominem*: non ira, non odio, aut libidine abreptus increpas homines, sed justissimo quidem, licet intolerando judicio: *Et posuisti ut tineam omnia desiderabilia ejus*: omnes spes opesque ejus corrupisti: quibus malis propulsandis homines frustra laboramus: omnino enim *vane conturbatur omnis homo*, neque ulla ratio expediendæ salutis, aut ullum a te nisi ad te perfugium. Quare ad divinam benignitatem totum se convertit: *exaudi .... Domine .... auribus percipe lacrymas meas*: est namque vox in lacrymis: sunt tibi aures luctuum lamentorumque audientes; atque hinc spes solatii: *remitte ut refrigerer, priusquam abeam*; non a te voluptatem, non felicitatem postulo in hac umbra vitæ fragilis: sed statim abituro breve refrigerium. Vita enim evanescit: vix respiravero cum ecce mors aderit, *& amplius non ero*; hujus exemplo cæteros non jam interpretare, sed imitare Psalmos, translatis ad

Psalm. XXXVIII. 10. *& segq.*

te sancti Davidis sensibus: hæc autem & similia si meditando & orando ex Psalmis exculpseris, fiet illud quod ait Paulus: *Psallam spiritu, psallam & mente*: fiet illa sancta ac perfecta Psalmodia, quam Augustinus docuit, ad quam te manuducimus.

I. Cor. XIV. 15.

Quis autem nobis dederit, ut cantando liceat suave illud experiri quod est apud Joannem: *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*: quodque est his consectaneum: *& quidquid petierimus accipiemus ab eo, quoniam mandata ejus custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus*: qua fiducia exclamemus cum beato Davide: *ab omni via mala prohibui pedes meos*: & illud: *& retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus*: neque interim in nobis, sed caste & sincere gloriemur in Domino, cujus misericordia stamus.

I. Jo. III. 21. 22.

Psalm. CXVIII. 101.

Optimus psalmodiæ usus, ex eodem Augustino.

XLII. Neque prætermittendum illud ejusdem Augustini passim; tunc Psalmos videri suavissimos, ac divinissima luce perfusos, cum in his caput & membra, Christum & Ecclesiam, sive aperte propalatos, sive latenter designatos intelligimus; neque propterea ab historico sive literali atque immediato, ut ajunt, sensu aberrare nos oportet: quin eo erit clarior ac fundatior secretioris illius intelligentiæ sensus, quo typum ipsum, hoc est historiam ac literam, figemus certius; quare iterum atque iterum erigamus animos, atque ubi Davidem atque Salomonem; tum Davidis hostes Saulem, Achitophelem, alios; ubi bella & pacem, captivitatem, libertatem ac cætera ejusmodi audimus, tum animo infigamus, Christum & Ecclesiam laboribus periculisque exercitam, atque inter adversa & prospera peregrinantem; tum sanctorum persecutores, non modo visibiles, sed etiam invisibiles illos, atque aereas potestates, pugnasque in hac vita perpetes, ac secuturam postea pacem sempiternam.

SAN-

SANCTI HIERONYMI PRESBYTERI IN PSALMOS

JUXTA HEBRAICAM VERITATEM

AD SOPHRONIUM PRÆFATIO.

Scio quosdam putare Psalterium in quinque libros esse divisum, ut ubicumque apud Septuaginta interpretes scriptum est, γένοιτο γένοιτο, id est, fiat fiat, finis librorum sit, pro quo in hebræo legitur, amen amen. Nos autem hebræorum auctoritatem secuti, & maxime Apostolorum, qui semper in novo testamento Psalmorum librum nominant, unum asserimus Psalmorum volumen. Psalmos omnes eorum testamur auctorum, qui ponuntur in titulis, David scilicet, Asaph & Idithun, filiorum Core, Eman Ezrahitæ, Moysi & Salomonis, & reliquorum, quos Esdras primo volumine comprehendit. Si enim amen, pro quo Aquila transtulit πεπιστωμένως in fine tantum librorum poneretur, & non interdum aut in exordio aut in calce sermonis sive sententiæ, numquam Salvator in Evangelio loqueretur : *amen amen dico vobis*; nec Pauli epistolæ in medio illud opere continerent. Moyses quoque & Hieremias & cæteri in hunc modum multos haberent libros, qui in mediis voluminibus suis, *amen*, frequenter interserunt. Sed & numerus viginti duorum librorum hebraicorum, & mysterium ejusdem numeri commutabitur. Nam & titulus ipse hebraicus, *Sepher tehillim*, quod interpretatur volumen hymnorum, apostolicæ auctoritati congruens, non plures libros, sed unum volumen ostendit. Quia igitur nuno cum hebræo disputans, quædam pro Domino Salvatore de Psalmis testimonia protulisti, volensque te illudere, per sermones pene singulos asserebat, non ita haberi in hebræo, ut tu de Septuaginta interpretibus opponebas; studiosissime postulasti, ut post Aquilam & Symmachum & Theodotionem, novam editionem latino sermone transferrem. Ajebas enim te magis interpretum varietate

te tutbari, & amorem tuum quo laberis, vel translatione vel judicio meo esse contentum. Unde impulsus a te cui & quæ possum debeo & quæ non possum, rursum me obtrectatorum latratibus tradidi, maluique te vires potius meas, quam voluntatem in amicitia requirere. Certe confidenter dicam, & multos hujus operis testes citabo, me nihil duntaxat sententiæ de hebraica veritate mutasse. Sicubi ergo editio mea à veteribus discreparet, interroga quemlibet hebræorum, & liquido pervidebis me ab æmulis frustra lacerari, qui malunt contemnere videri præclara quam discere. Perversissimi homines: nam cum semper novas expetunt voluptates, & gulæ eorum vicina maria non sufficiant, cur in solo studio Scripturarum, veteri sapore contenti sunt? nec hoc dico, quo prædecessores meos mordeam, aut quidquam his arbitrer detrahendum, quorum translationem diligentissime emendatam, olim meæ linguæ hominibus dederim: sed quod aliud sit in Ecclesiis Christo credentium Psalmos legere, aliud Judæis singula verba calumniantibus respondere. Quod opusculum meum, si in græcum, ut polliceris, transtuleris, & imperitiæ meæ doctissimos quosque viros testes facere volueris, dicam tibi illud Horatianum: *In sylvam ne ligna feras*, nisi quod hoc habebo solamen; si in labore communi intelligam, mihi & laudem & vituperationem tecum esse communem. Vale.

SUP-

SUPPLENDA IN PSALMOS

ADMONITIO.

Cum quidam expostularent a novitiis expositoribus obscurari de Christo vaticinia prophetarum, præsertim Davidica, quæ cæteris clariora haberentur, neque servatam suam Ecclesiasticis dogmatibus firmitudinem; ejusque rei gratia flagitarent, ut amplificaremus nostras in Davidem notas: visum est de multis testimoniis pauca seligere, ex quibus de reliquis æstimari posset. Præmonere autem oportet de erroris fonte quædam, quæ lucem dicendis allatura sint.

Hinc iterum appellare cogimur virum doctissimum Hugonem Grotium commemoratis prophetarum oraculis, quæ in Evangeliis aliisque scriptis Apostolicis proferuntur, hæc notantem: „ Non pugnare Apostolos adversus Judæos his quasi testimoniis, ut probent Jesum esse promissum Messiam; pauca enim sunt oracula quæ in hunc finem usurpant, contenti cæterum Christi miraculis & resurrectione: unde concludit: hæc igitur omnia & quæ alia sunt ejus generis, suis locis excutienda, non in vim argumenti proprie adhibentur, sed ad illustrandam atque confirmandam rem jam creditam. " Hæc in ipso initio docet ad Matth. I. 22. ubi refertur illud egregium de virgine paritura vaticinium Is. VII. 14. quo ex principio orsus, per omnes fere notas id agit, ut in propheticis testimoniis geminos sensus proferat, quibus & ipse fateatur vim probationis amitti, neque convictioni esse locum: quæ ab Apostolorum mente immane quantum discrepant. „ Saulus enim multo magis convalescebat & confundebat Judæos, affirmans quoniam hic est Christus ". Act. IX. 22. quid autem est affirmans, nisi non modo probans, sed certo demonstrans? quomodo vero demonstraret, tota Scriptura narrat, atque ipse perspicue oratione ad Agrippam: „ nihil extra dicens, inquit, quam ea quæ prophetæ locuti sunt futura esse &

Moy-

„ Moyses: quibus tam invictam vim inesse crederet; „ ut & Agrippam urgeret his verbis; credis Rex „ Agrippa prophetis? scio quia credis: & ipse Agrip„ pa reponeret: in modico suades me christianum „ fieri:" prorsus intelligens ex Pauli mente, nullum patere effugiis locum, neque fieri posse ut christianus non sit qui prophetas audiat. Act. XXVI. 22. 27. 28. quid autem Apollo? nonne is est, qui vehementer Judæos revincebat publice, ostendens per Scripturas esse Christum Jesum? Act. XVIII. 28. Mitto Beroenses quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent: Act. XVII. omnino ex præcepto Christi: scrutamini Scripturas: Joan. v. 39. neque ad illustrationem rei, sed ad probationem certam, ut ipsa verba declarant.

Sane quod ajebat Grotius Apostolos contentos fuisse Christi miraculis, hoc uno loco perspicue confutatur. Posteaquam enim hæc Christus edixerat: „ opera quæ dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa „ opera quæ ego facio testimonium perhibent de „ me: Joan. v. 36. continuo subdit illud: scrutamini „ Scripturas:" & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me: en duplex testimonium, quo futuris quoque temporibus increduli revincantur: neque tantum miraculorum, referentibus Apostolis; verum etiam prophetarum, qui & ipsi diem Christi tanto ante viderint, ac de eo testimonium tulerint: ut scilicet firmo gradu stemus superædificati super duplex fundamentum, „ Apostolorum videlicet ac Prophetarum, ipso „ summo angulari lapide Christo Jesu." Eph. II. 20.

Neque tamen ideo tam morosos esse nos oportet, ut omnia quæ in Christum Apostoli quoque transtulerint, ejusdem perspicuitatis aut roboris esse credamus, cum in multis subesse constet duos illos sensus quos affert Grotius; imo verum illud, totam veterem Scripturam ita a Spiritu Sancto comparatam, ut in Christum, qui finis est legis, haud ægre duci possit. Cæterum eo vis probationis constat, quod tot ac tanta sint quæ Christum mere & manifeste sonent, ut iis colligata cætera in eumdem sensum facile coalescant. Cur autem eos locos qui certam probationem faciant tam paucos ab Apostolis usurpatos esse Grotius dixerit, haud equidem intel-

intelligo: cum voces prophetarum a Judæis Christum negantibus ignoratas non paucas illas quidem, sed quæ per omne sabbatum legerentur, & ubique obvias Paulus commemoraverit, Act. XIII. 27. & Romam adveniens eosdem Judæos a mane usque ad vesperam obrueret testimoniis de Jesu ex lege Moysi & Prophetis, tam invicto probationum robore, ut rejici non possent nisi per summam pertinaciam atque obdurationem cordis, exclamante Apostolo: „ quia bene „ Spiritus Sanctus locutus est per Esaiam prophetam „ ad patres nostros dicens: aure audietis & non in„ telligetis. Incrassatum est enim cor populi hujus, &c. Act. XXVII. 23. 26. 27. quæ quam iniqua essent, si Pauli testimoniis non modo copia, verum etiam efficacia visque argumenti defuit, nemo non videt. Quin etiam ipse Christus enumeraturus quæ incredulos discipulos redarguerent, non unum aut alterum locum allegabat: verum „ incipiens a Moyse & omni„ bus prophetis, interpretabatur illis in omnibus „ Scripturis quæ de ipso erant:" neque tantum fideles atque convictos, sed etiam inflammatos reliquit. Luc. XXIV. 27, 32.

Etiam addiderim nec probationes illas pauculas quæ Christo reservantur, integras remansuras, si Grotianis interpretationibus detur locus. Jam enim quod Christus sit proprie Deus Deique filius, quod e Virgine nasciturus, quod ascensurus in cœlum, & ad dexteram majestatis collocandus, cæteraque ejusmodi, per geminos sensus elabuntur. Quin ille ipse locus in Ps. XV. tam clarus, atque in Judæos de Christo resurrecturo a Petro & Paulo Apostolis tam aperta argumentatione contortus, excidit, ac Davidi quoque congruit. At enim Christo aptior docente Grotio. Certe, si jam credideris, si bene in Christum affectus: ceterum huic loco & aliis vis probandi adimitur; id unum relinquitur, ut Christi res illustrent pia magis accommodatione, quam argumento certo: quo quid infirmius? Illud quoque de divisis vestibus: illud tam perspicuum de triginta denariis, si Grotio credimus, solvitur in metaphoras, ne hæc Christo sint propria. Quin illud Isaiæ tam singulare de peccatis nostris conjectis in eum, atque ejus vulnere seu livore expiatis, Jeremiæ quoque con-

convenit : elusa Philippi responsio ad Eunuchum quærentem : „ obsecro te, de quo Propheta hoc di„ cit? de se, an de alio aliquo? Act. VIII. 34. " datumque quod responderet evangelizanti Christum, & quo interpretem frustraretur. Quibus quid aliud actum esse dixerim, nisi in his Prophetiis ostensum exemplum judaizantibus, quo impune in cæteras etiam grassarentur.

Neque propterea contendimus si quid in Prophetis, si quid in Psalmis mere, proxime, vi verborum ac literæ refertur ad Christum, ideo totum Psalmum, totum Prophetæ locum eo esse necessario referendum: scimus enim divinos Vates ita spiritu agi, ut a rebus humanis ad divinas atque ad ipsum Christum repente rapiantur. Neque refugimus quin quædam de Christo intelligenda, ad Davidem quoque, ad Salomonem, ad alium quemvis utcumque trahi possint, oblique scilicet, improprie, obscure, & quasi per vim, cum recto & plano sensu in Christum ferantur. Id contendimus, nedum necesse sit ut hi gemini sensus ubique quærantur; contra & esse oportuisse, & esse revera longe plurima vaticinia, quæ Christum proxime nulloque medio tangant: ac peccare in Christum qui quocumque modo egregiis illis a tota christianitate celebratis de Christi divinitate ac missione testimoniis, vim argumenti legitimæque & invictæ probationis detrahant.

Id autem errati unde obortum sit viro eruditissimo Hugoni Grotio, expedire nos oportet, ac pio lectori pandere per quot ambages ad aliquam partem veræ lucis emerserit. Posteaquam enim Calvinismi pertæsum est, doluitque oppresso penitus libero arbitrio, fatales in peccatum quoque impulsus admissos, concessit in mitiorem nec tamen sanam Arminianismi sententiam: cui sectæ quanta fuerit duce Episcopio cum novis Paulianistis affinitas neminem latet. Neque tamen his statim addixit se Grotius: imo tractatu edito de satisfactione Christi, ipsum sectæ caput aggredi visus. Ad hunc librum ut responderit Joannes Crellius, illis quidem temporibus Socinianæ sectæ antesignanus, eruditi norunt. Certe Grotius ita est delinitus, ut viro gratias egerit: nec fateri piguerit multa se doctum, quibus ejus exemplo

plo excitatus esset ad penitus expendendum sensus sacrorum librorum: „ quin etiam hæc addidit verba: „ Illud sæculo gratulor, repertos homines qui neu- „ tiquam in controversiis subtilibus tantum ponant, „ quantum in vera vitæ emendatione & quotidiano „ ad sanctitatem profectu." Hæc facile intelligent qui in sectæ ingenium penetraverint. Sane videmus quales tum fuerint suborti Grotio Scripturæ interpretandæ duces ac veræ pietatis auctores: manifesti scilicet Christi divinitatis hostes. Hos admiratur: hos bono sæculi confitetur natos: ac ne quid prætermisisse videretur, clare pollicitus omnia officia & Crellio & suis: „ Omnia, inquit, facturus, & „ tui & tuorum quos singulariter amas causa." Itaque altera epistola id a se constitutum profitetur: omnia Crelii legere & relegere diligenter, expertum scilicet quo fructu id antehac fecerit: faustaque imprecatur ei ejusque similibus. Quæ Grotii Epistolæ omnibus notæ apud Crellium extant, tomo IV. op. post tractatum de satisfactione Christi.

An palam & in omnibus ad eorum virorum dogmata aliquando transierit, haud facile definiam: id quidem si fecerit, resipuisse constat, cum de Christi æterna divinitate æqua scripserit, clareque professus sit in Rivetum se de Trinitate & Incarnatione, Ecclesiæ Romanæ, atque Universitatis Parisiensis stare judicio: animad. in Rivet. art. 2. Cæterum ex Crellii ejusque similium lectione quæ duxerit, testantur adhuc in notis multa de animarum immortalitate, quorum partem ad Ecc. XII. 7. tetigimus, testantur multo plura de Christi gratia, deque ipsa ejus divinitate detorta in pejus, atque ut pauca de multis afferam, testatur elusum illud de Christi præexistentia: „ Antequam Abraham fieret, ego sum." Et illud Thomæ Apostoli: „ Dominus meus & Deus „ meus." Illud etiam Pauli: „ qui est super omnia Deus „ benedictus in sæcula." Quin & illud Joannis: „ Hic „ est verus Deus." Aliaque ejus generis; ut Christi divinitas, si non plane oppugnata, validissimis certe præsidiis destituta remaneret.

Neque auctori nostro intacta esse poterant Prophetarum vaticinia, quippe cum Sociniani, quibus utebatur, adhibeant illa quidem, & interdum tueri vel-

velle videantur: qui enim aliter facere potuissent christianam fidem professi? faciunt tamen tam jejune, ut tacuisse esset satius: & Faustus quidem Socinus, sectæ dux ait, „ in vetere Testamento es„ se aliquot loca, in quibus aliquo modo verba fie„ rent de futuro Messia, quæ satis aperte intelli„ gerentur de Jesu Nazareno vere esse dicta:" de Auct. Script. c. 1. sub finem: quo quid est frigidius? Ab his non abludit nostrolævo quidam ejus sectæ sub Liberii nomine, qui scripserit: „ Semper fuisse pro„ missionem de nescio quo Liberatore, qui hominibus a Deo mittendus esset:" Instit. Theol. Part. 1. præf. Ab ejusmodi expectes ut illum nescio quem in Prophetarum testimoniis certo ac liquido agnoscas, nedum asseras Deum verumque Dei filium? Ita ne oracula de Christo passim adeo obscura ambiguaque esse profitentur, ut certæ probationis loco esse non possint; tantumque absunt ab eo, ut fidem christianam Prophetiis niti credant, ut veterem Scripturam christianis hominibus nec lectu necessariam arbitrentur: ita docent post Socinum loco mox citato. His fit ut luculentissima quæque obscurent; magnificas de Christi divinitate voces amplificatorio Scripturarum stylo imputent; christianaque mysteria non in magnis rebus, sed in extraordinariis locutionibus reponant. Denique in hebraicis se peritiores videri putent, si christianis interpretationibus anteponant rabbinicas; quare in Christi miraculis ac resurrectione vim probandi totam collocare solent. Non igitur mirum, si iis tantopere delectatus Grotius, idem secutus sit, ac Prophetarum oracula deformaverit in eum modum quem diximus.

Quin illud constiterit Grotianas, quod ad rem nostram attinet, interpretationes cum Crellianis comparanti, illas majorem in partem ab his tamquam a fontibus esse deductas, atque in plerisque Grotium vix esse aliud, quam in pauciora contractum, & studiis humanitatis tamquam phaleris ornatum sive onustum Crellium.

Neque propterea viro detractum quidquam volumus: cui optimis studiis naviter occupato atque assidua manu veterum monumenta versanti, multa occurrebant in dies, quibus ad catholicas partes inclinaret,

naret. Qua in re quantum proficeret, facile animadvertet, qui ejus opera ac præsertim epistolas ordine perlegerit. Primum enim dispulsæ de Romanæ Ecclesiæ idololatria & Antichristianismo adversariorum nugæ, multis argumentis improbata, Reformationis obtentu, secessio; explosi qui affirmarent in communione Romana servari posse neminem; exagitati mirum in modum qui traditiones Patrum rejicerent; Scripturæ intelligentiam ad arbitria sua revocarent. Hæc passim: maxime vero in Appendice, epist. 607. 610. 611. 618. 622. 638. 647. Quo etiam loco vetera subobjicientibus respondet, nil mirum videri, si processu ætatis, colloquiis eruditorum, diligenti lectione, factum ei fuerit judicium defæcatius. Qua conjectura ducti, plurima eum correcturum fuisse, non temere diximus. Denique eo ventum est, ut ad fratrem intimorum de religione arcanorum conscium multa de Ecclesiæ Romanæ auctoritate & doctrinæ veritate scriberet, nec pigebit referre verba: „ Ecclesia Romana non sola catholica est, sed catholicæ „ præsidet. Ut Hieron. ad Damas. ostendit: ac „ paucis interjectis: Reperio autem, inquit, quidquid „ communiter ab Ecclesia Occidentali, quæ Romanæ „ cohæret, recipitur, idem reperiri apud Patres ve„ teres græcos & latinos, quorum communionem „ retinendam vix quisquam neget. " Unde in sarcienda Ecclesiæ unitate præcipuum illud: nihil mutare in recepta doctrina, moribus, ac regimine.

Hæc igitur perscripsit appendicis Epist. 671. alibi ad eumdem sensum: „ Reformationem sine schismate „ faciendam; ac si qui corrigerent quæ corrigenda „ viderentur, nihil mutantes de vetere doctrina, „ nec Sedi Romanæ justam reverentiam negantes, „ habere quo se apud Deum & bonos judices de„ fendant. " ibi. 613. Quin etiam illud agnovit quod erat maximum, „ Christi Ecclesiam Episcoporum „ per manus impositionem successione constare, „ qui ordo manere debeat ad finem sæculorum, ex Matth. XXVIII. 28. ex quibus ostendi possit, auctore Cypriano, quantum crimen sit adulterum caput facere, idest ab Ecclesia secedere, atque agnoscere Ecclesias, quæ sensus suos ad Apostolos ordinatores referre non possint. Hæc quidem scripsit anno 1643.

Pridie vero anni 1645. qui postremus illi vitæ fuit, suadebat amicis Remonstrantibus, si qui cum Corvino in reverentia perstarent antiquitatis, ut constitutis Episcopis a Catholico Archiepiscopo ordinatis, initium facerent redeundi ad mores & antiquos & salutares: „ quibus, inquit, contemtis, „ licentia invaluit pro novis opinionibus faciens no„ vas Ecclesias, quæ quid post aliquot annos credi„ turæ sint, nescimus: " ibid. epist. 739. Hæc igitur tam sana, tam ad pacem catholicam conducentia, quem in finem devenerint, nos latet. Id scimus, talem virum, cum talia scriberet, talia suaderet quæ essent gradu proximo ad amplectandam ecclesiasticam unitatem, quæsisse tamen ipsum nescio quas tergiversandi causas, (ead. ep. 677.) e quibus an se evolverit, in medio relinquimus. Interim annotata ad Scripturas procedebant scatentia erroribus, ac multum Ecclesiæ nocitura: nec annuit Deus ut has elueret maculas; tam periculosæ sunt, oborta semel luce, fluctuationes & cunctationes! Neque plura in hunc virum. Sufficere enim arbitramur hæc, ut nec illaudatus abeat, nec sine gravissima cautione admittatur. Cæterum hæc monuimus, ut qui ejus prophetica oracula, universasque Scripturas explicandi ratione nimis delectantur, semel noverint quo fonte profecta, & quam inemendata relicta sit; fidemque Christianam suis velut propugnaculis munire potius quam nudare studeant.

NOTÆ ABBREVIANTES.

Hier. *Hieronymus*: qua item nota hebræus textus intelligitur: ubi autem Hieronymus ab Hebræo deflectere visus, *Hebræum*, sic notamus. Heb. Vulg. *Vulgata*. Ch. *Chaldæus*; seu Chaldaica paraphrasis, Syr. *Syrus*; seu antiqua versio Syriaca. Antiqui autem Interpretes ex hebræo in græcum sic notantur; Aq. *Aquila*. Symm. *Symmachus*. Theodot. *Theodotion*. Theodor. *Theodoretus*. Comm. Hier. *Commentarius Hieronymi in Psalmos*. cætera obvia.

PSAL-

PSALMORUM

LIBER PRIMUS

SECUNDUM HEBR. USQUE AD PSAL. XLI.

PSALMUS I.

MORALIS

SINE TITULO.

Vir bonus idem beatus: contra malus idem miser. Praeclarissimum sanctae cantionis exordium, ut, beatae vitae fine constituto, animus ad pietatis studium Deique laudes incitetur. Hic Psalmus licet inscriptione careat, tamen cum primus sit in libro Davidi potissimum attributo, videtur ejus esse, ut & sequens, aeque sine titulo, quem tamen ejus esse constat. Ex Act. IV. 25.

VERSIO S. HIERONYMI.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra derisorum non sedit:

Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege

VERSIO VULGATA.

1 Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit:

2 Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege

1. *Non abiit . . . non stetit . . . non sedit*. Nota tres gradus. Primus est ire ad impios, & eorum consiliis aures præbere, contra vetitum illud: Fili, ne ambules cum eis. Prov. I. 11. Secundus, cum peccatoribus progredi, eorumque vestigiis insistere. Tertius, in peccandi consuetudine acquiescere, & aliis corrumpendis operam dare. Quare Theodor. tria hic notat, 1. motum in malum: 2. statum: 3. habitum sive obdurationem. *Cathedra*, alii, consessu. *Pestilentiæ*, pestilentium hominum, qui alios corrumpunt. Hieron. derisorum, alibi illusorum: Comm. in Ps. quo nomine passim perversi homines designantur in Scripturis; ut est illud: Parata sunt derisoribus judicia. Prov. XIX. 29. &c.

2. *Voluntas ejus*, Studium. Deum ejusque legem amat & assiduc meditatur, sicut scriptum est: Erunt verba hæc in corde tuo: meditaberis in eis, sedens in domo, & ambulans in itinere. Deut. VI. 5. 6. &c.

ejus meditabitur die ac nocte.

Et erit tamquam lignum transplantatum juxta rivulos aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo:

Et folium ejus non defluet, & omne quod faciet, prosperabitur.

Non sic impii, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus.

Propterea non resurgent impii in judicio, neque peccatores in congregatione justorum.

Quoniam novit Dominus viam justorum, & iter impiorum peribit.

ejus meditabitur die ac nocte.

3 Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo:

Et folium ejus non defluet, & omnia quæcumque faciet, prosperabuntur.

4 Non sic impii, non sic: sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ.

5 Ideo non resurgent impii in judicio: neque peccatores in concilio justorum.

6 Quoniam novit Dominus viam justorum: & iter impiorum peribit.

3. *Et erit*. Primo docuit divertere a malo: Secundo facere bonum, juxta illud Ps. XXXVI. Declina a malo & fac bonum: Tertio his transactis, nunc mercedem proponit. *Tanquam lignum*; hæc est arbor bona, quæ bonum fructum facit. Matth. VII. 17.

4. *Non sic*: Repetitio deest, Hier.

5. *Non resurgent*: Non subsistent. Heb. non justificabuntur impii Deo judice. Ch. causa cadent.

6. *Novit Dominus*: Probat, diligit. Sic: Novi te ex nomine. Exod. XXXIII. 17.

PSALMUS II.

PROPHETICUS

SINE TITULO.

Pilati, Herodis, Gentium & Judaeorum conjuratio in Christum. Act. IV. 25. 26. 27. *Christi deinde victoria, & imperium toto orbe propagatum.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Quare turbabuntur Gentes, & tribus meditabuntur inania?	1 Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?

1. *Quare fremuerunt Gentes*: Romani. *& populi*: Judæi: Spiritu Sancto interprete. Act. IV. 25. 27.

Consurgent reges terrae, & principes tractabunt pariter adversum Dominum, & adversum Christum ejus.

Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis laqueos eorum.

Habitator coeli ridebit, Dominus subsannabit eos.

Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.

Ego autem ordinavi regem meum super Sion montem sanctum meum.

Annuntiabo Dei praeceptum: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

2 Astisterunt reges terrae, & principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus.

3 Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis jugum ipsorum.

4 Qui habitat in coelis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos.

5 Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.

6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, praedicans praeceptum ejus.

7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

2. *Astiterunt reges . . . & principes:* Herodes & Pontius Pilatus: ibid. una cum Principibus Sacerdotum, & aliis Judæorum primoribus.

3. *Dirumpamus.* Ex persona impiorum, qui Dei & Christi jugum excutere conantur. *Jugum:* Laqueos. Hier. Funes. Heb. præcepta quibus nos obligant. Jugum Christi suave, durum impiis videtur.

6. *Ego autem constitutus:* Christus loquitur. At in Heb. Deus: Ego autem ordinavi regem meum: ut apud Hier. *Super Sion:* Hæc quidem utcumque Davidi congruunt, sed melius Christo. De quo ipse David ait: Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: Ps. cix. 2. & Isaias: De Sion exibit lex. II. 3. *Prædicans:* Annuntiabo in præceptum. Heb. ex persona Christi, ut statim Hier.

7. *Filius meus es tu:* Hic totus assurgit in Christum, ut Ps. lxxxviii. 27. Ipse invocabit me: Pater meus es tu, &c. & Ps. cix. 3. Ex utero ante luciferum genui te, *Hodie:* quam diem non modo ad æternam generationem, verumetiam ad temporalem Christi manifestationem pertinere Patres docent: etiam Paulus: Act. xiii. 33.

---

* *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu; ego hodie genui te.* Locus eximius ac prope singularis in Psalmis, quo Christus verè, naturaliter Dei filius asseritur: quem locum diligentius & fusius exponere cogimur, propter mysteria quæ continet, interpretante Paulo; ac post eum Sanctis Patribus; & quidem paucis opus est ut probatio valeat, nihilque aliud agendum, quam ut verborum servetur proprietas. Dominus enim, *dixit ad me*, non ad alios, sed ad me proprie, singulariter;

Hanc dissertatio excerpta est a calce librorum Salomonis, p. 617. Edit. Ann. 1619.

Postula a me & dabo tibi gentes haereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terrae.	8 Postula a me, & dabo tibi Gentes haereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.

8. *Gentes hæreditatem:* congruit Ps. xxi. 31. Et ipse dominabitur Gentium: & Ps. lxxi. 11. Omnes Gentes servient ei.

---

terræ *filius meus es tu:* tu, inquam, & non alius: ergo unicus, unigenitus, singularis; quod nusquam ea emphasi dictum de quopiam. *Ego hodie genui te:* non ergo adscitus, non adoptatus, sed genitus: nec gratia, quod Angeli, quod homines, sed natura filius, quæ tam breviter, tam absolute dicta, & in unam contracta & coalita, non patiuntur tropos, nec alteri quam Unigenito convenire possunt. Quare sanctus Basilius negat hic generationem tropicè aut improprie sumi posse: tantum laborandum & in isto versu, & in illo Ps. cix. 3. *ex utero ante luciferum genui te*, ut generationem Deo dignam cogitemus: hoc est, ut paulò ante dixerat, impertibilem, individuam, sempiternam. Lib. 2. adver. Eunom. p. 54. 64. Gregorius etiam Nissænus, Basilii frater, ex hoc loco asserit approbasse Paulum, unicum Dei filium non angelicæ, sed melioris naturæ esse: advers. Eun. orat. 3. Cyrillus quoque Alexandrinus in Thesauro, doctissimo ac maxime theologico opere: assert. xxxv. quod Filius sit genitus ex Patre, & non factus, probat ex his locis: Prov. viii. 25. *ante omnes colles ego parturiebar.* Ps. ii. *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: ego genui te;* &, *ante luciferum genui te.* Atque omnino Patres in his vocibus, filius Dei τὸ γνήσιον τῦ ἰδίου, hoc est, genuinitatem, germanitatem, veram denique ac propriam rationem generationis agnoscunt. Omnium antesignanus sanctus Athanasius non ex comparatione dicit filium majorem Archangelis, Thronis honoratiorem: *non*, inquit, *ita designatur; sed eum sibi esse proprium & solum declarat Pater dicens*, Filius meus es tu: & rursum: Hic est filius meus dilectus: contra Ar. orat. 3. p. 393. Vim autem facit vel maximam in eo verbo, *genui:* Paulum secutus scilicet: *hos*, inquit, (Arianos) *confutat Paulus dicens*: cui angelorum dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te? & ad angelos quidem: qui facit angelos suos spiritus: unde infert: *ecce res creatas fieri pronuntiat, & has vocat opera, seu facturas: filium contra non fieri dicit, sed æternum illum & regem & opificem prædicat, dicens:* thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi: orat. 2. 364. quæ postrema verba scilicet consona & consentanea facit illi, *genuit*: cui etiam τὸ æternum & sempiternum inesse docet, dicens: *ita scilicet Scriptura sacra geniminis & creaturarum discrimen facit, quod genimen sit filius non ab uno initio inchoatus, sed sempiternus*: or. 3. 428. Itaque apud Athanasium, ut & apud Basilium & Cyrillum Alexand. supra laudatos, simul illa copulata ac velut conjugata vides: *ex utero ante luciferum genui te:* & illud: *ego hodie genui te*: de Syn. Nic. & cont. Ar. or. 5. quorum primum ad æternam generationem pertinere & ipse assidue inculcat, & nos suo loco referemus. Ex quo istud existit secundum Athanasium illud, *hodie*, & illud, *ante luciferum*, ejusdem esse virtutis. Quo necesse est agnoscamus, summum theologum in hoc versu, atque omnino in hoc verbo, *genuit*, vidisse filii genuinitatem, atque inde æternitatem. Jam Chrysostomus, eo quod in nostro versu, hoc nomen, *filius*, germanitatem sive genuinitatem significet, infert, inde probasse Paulum excellentioris naturæ esse filium quam angeli: *nam si*, inquit, *est filius gratia, non modo non est angelis excellentior, verum etiam est minor: quippe cum etiam*

Pasces eos in virga ferrea, ut vas figuli conteres eos.

9 Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos,

9. *Reges eos:* Pasces. Hier. & 70. alii ex Heb. conteres. *Virga ferrea:* idem Christo tribuitur. Apoc. xix. 15. imo & membris Christi in regni societatem assumtis. Apoc. II. 27.

---

etiam justi homines (inferiores licet angelis) vocentur filii: & hoc nomen filius, *si non sit genuinus, non potest demonstrare excellentiam.* Hom. 2. in Heb. Quid est autem genuinus, nisi vere ex patre genitus? id ergo Christo convenit hujus loci auctoritate. Theophylactus vero optime in eadem Apostoli verba Heb. 1. 5. *cui enim dixit aliquando angelorum: filius meus es tu: ego hodie genui te?* hæc habet: *unde*, inquit, *perspicuum est, quod sit præstantior angelis ex nomine, nomen enim filius genuinitatem, sive germanitatem ac proprietatem indicat: hoc est quod ab ipso sit. Si enim gratia filius minor est angelis: illud igitur*, ego hodie genui te, *nihil aliud significat quam istud, quod sit ab initio, ex quo scilicet est Pater. En ergo simul, non modo genuinitas, verum etiam æternitas, in hac voce* genuit: unde subdit: *quemadmodum enim*, qui est, misit me ad vos: Exod. III. 14. *dicitur a præsenti tempore, hoc enim maxime illi competit, sic & ipsum* hodie. Quo nihil clarius. Atque idem inculcat ad cap. v. 5. Quo loco probat id quod modo diximus, illud, *ante luciferum:* & illud, *hodie*, ejusdem esse virtutis: quod enim ait *ante luciferum*, æternum significat; ipsum vero *hodie*, hoc est ab initio, ex quo Pater exisit.

Ex his liquet quam proprie omnes Davidis voces in veram & æternam generationem concinant: etiam istud, *hodie:* quod illi Mosis, *qui est:* & *ego sum qui sum*, tam apte congruat, ut alterum ex altero liquido deducatur.

Jam ut ad Latinos: notum illud Augustini ad hunc Psalmi locum: hodie, *quia præsentiam significat, atque in æternitate, nec præteritum quidquam est, quasi esse desierit, nec futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantum, quia quod æternum est semper est, divinitus accipitur secundum id dictum*, ego hodie genui te, *quo sempiternam generationem virtutis & sapientiæ Dei, qui est unigenitus filius, fides sincerissima & Catholica prædicat.*

Tantum virum, ut solent Latini, fere omnes secuti sunt tractatores: quos inter Primasius imprimis legi dignus, ad Heb. 1. 5. Neque omitti debet, non sane contemnendus (excepto peculiari quos omnes norunt dogmate) auctor Commentariorum in Pauli epistolas apud Ambrosium, cujus hæc verba sunt: *Quod dixit*, filius meus es tu, ego hodie genui te, *aperte manifestat quod idem est de quo ait;* ero ei in patrem, *ex ipsa essentia Patris genitus. Ideo præsenti tempore posuit*, hodie, quia Deo nihil præteritum aut futurum est, sed semper præsentia cuncta. Comm. in ep. ad Heb. 1. 5.

Scio quam multi nunc sint, qui hæc nimis subtilia reputent, ac parum idonea ad exponendas Scripturas & Judæos convincendos. Verum hæc subtilia quæ vocant, ipsa sunt Christianorum vera ac certa mysteria. Si enim Christus vere est filius Dei; si vere est illa quæ ante omnes colles genita est, sapientia; profecto verum & illud quod Catholici adversus Arianos atque Aetium urgebant, filium ita esse genitum, ut semper gignatur; ut sit ἀειγενικτὸς, quod Arius refugiebat apud Epiphanium hæres. 69. p. 731. hoc est semper genitus, ac Pater ipse semper generans; rursus autem hæc si vera sunt, verum & illud, non

uno

Nunc ergo reges intelligite, erudimini judices terrae.	10 Et nunc reges intelligite: erudimini, qui judicatis terram.

uno ac certo die, sed quemcumque diem dixeris, eo die filium & gigni & esse genitum, neque quidquam aptius aut propheta dignius ad hæc non subtilia sed sublimia ac divina exponenda quam illud, *hodie*, quo quippe fit, ut filii semper sit nova, semper vetus nativitas, nusquam imperfecta ac velut in motu, sed semper absoluta perfectaque generatio, atque ipse filius quotidiano seu potius æterno & immutabili partu semper effusus, semper hodie genitus, neque senescens unquam; denique, ut ait doctissimus juxta ac sanctissimus Isidorus Pelusiotes, *& recens & sempiternus*, lib. 1. 323.

Quod autem ad Judæos; non, si illi carnales sunt & sublimia non capiunt, ideo propheticis dictis sua est adimenda proprietas; imo revincendi ex proprietate verborum, quod ipse fecit Paulus. Etenim demonstraturus novissimis diebus Deum locutum esse, non jam per servos, sed per ipsum filium, verum, inquam & æternum per quem scilicet & sæcula fecerit, ad hæc, splendorem paternæ gloriæ ac substantiæ characterem, hoc est naturaliter ac proprie genitum. Heb. 1. 2. 3. angelos quoque, hoc est, nobilissimum creaturarum genus, postponit his verbis: *Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? V.* 5. Quæ si de filiis ex gratia factis, dicta voluit, profecto falsus est: vulgatum enim in Scripturis eo sensu angelos appellari Dei filios, neque ignorabat Apostolus de angelis dictum: *Quis similis Deo inter filios Dei?* Psal. lxxxviii. 7. aut illud apud Jobum 1. 6. 11. 1. adstitisse coram Domino Dei filios, hoc est profecto, angelos. Sed his relictis, Paulus ajebat neminem extitisse cui singulariter Deus dixerit, tu es mihi filius, proprius, unigenitus, adeoque ejusdem naturæ ac substantiæ consors: quo ex capite cætera huic velut fundamento connexa deduxit: nempe ut sit adorandus ipsis quoque angelis: Deus denique, & creator, & omnium rerum arbiter: quæ omnia ejus vera ac propria nativitate derivat.

Neque par est everti Pauli ratiocinium, si illud, *hodie*, ad temporalem quoque ex beata Virgine nativitatem referatur; neque ipse Paulus sibi est contrarius, qui ad resurrectionem Christi transferat. Act. xiii. 33. hæc enim quid sunt aliud quam æternæ illius generationis consecutio, sive, ut ita dicam, progressus & extensio quædam? Sane cum Spiritus Sanctus in Mariam supervenit, ac virtus Altissimi obumbravit ei, nihil aliud egit Pater, quam ut Unigenitum, quem in sinu gerebat, in Mariæ quoque sinum funderet, & novo modo gigneret: unde infert Angelus: *Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei:* Luc. 1. 35. filius utique, non adoptivus, sed proprius: ut totum illud sanctum quod est Deus & homo, unus esset ac genuinus Dei filius. Quare & ipse utramque nativitatem suam uno verbo exprimebat, dicens: *Exivi a Patre & veni in mundum:* Joan. xvi. 28. idem a Patre æternum, & ab homine certo tempore ortus atque ad mundum veniens: quem ad locum Hilarius: *Cum per id a Patre venerit, quia a Deo exierit, exitio ejus a Deo* venientis in mundum) *absoluta* (sive perfecta ac proprie dicta) *nativitas est*, lib. ix. de Trin. Non quod desit quidpiam æternæ nativitati: sed quod eadem manens, ipso ad mundum adventu in hominem quoque atque hominis filium, protendatur: hæc de nativitate temporali Christi.

De resurrectione vero non aliter dixerim. Cum enim ille ipse Dei & hominis filius est mortuus, eumque Pater ex mortuis suscitavit, non aliud ostendit nisi illud, impossibile fuisse teneri a morte Dei vivi filium,

Servite Domino in timore, & exultate in tremore.

11 Servite Domino in timore: & exultate ei cum tremore.

---

lium, qui & ipse vita esset, & ad hoc ab æterno natus: quo necesse fuit ut iterum ederetur, & quodammodo gigneretur: hoc est suscitaretur, per eam actionem scilicet, quæ ad verum & proprium filium terminata, æternæ generationis illius quidam progressus esset. Itaque ipse Dei filius aperte significat per resurrectionis gloriam, nihil a se aliud postulari, quam ut ad originis suæ jura revocetur: *Clarifica me tu, Pater, claritate quam habui, priusquam mundus esset, apud te.* Joan. XVII. 5. Hilarius: *Non nova quærit, non aliena desiderat: esse talis qualis fuerat, postulat, sed precatur id se, quod antea erat, esse: gigni scilicet ad id quod suum fuit in Ps.* II. 7. *Quo factum est*, ex eodem Hilario ibid. *ut id quod filius hominis est, ad perfectum Dei filium*, id est, *ad resumendam indulgendamque corpori æternitatis suæ gloriam, per resurrectionis potentiam gigneretur.*

Quare hi sensus omnes in unum coalescunt, atque ab uno pendent: efficiturque non modo ex Hilario, sed etiam ex Evangelio, ut Christus, verus perfectusque Dei filius & agnoscatur & sit, eo quod & ab æterno genitus, & ex virgine natus, & a tumulo suscitatus: neque illud, *genuit*, quisquam aut intellexit, aut intelligere potuit, nisi de actione vera, qua Christus non adoptivus, sed verus Dei filius, atque ab eo vere genitus ederetur, sive ut esset apud Patrem, sive ut inde prognatus & ex matre, & ex sepulchro, ad nativam gloriam vocaretur.

Cum ergo illud, *hodie*, sive Hilarius, sive alii e Patribus ad temporalem nativitatem aut ad resurrectionem referunt, haud minus ex hoc versu affirmant, Christum esse verum atque unicum filium, atque adeo & vere & proprie genitum, aut eversum ierunt Paulinum illud. *Cui aliquando angelorum dixit? Tu es mihi unicus: tu vere genitus:* neque ipse Paulus sibi contrarius, qui refert illud: *genui*, & ad veram ab æterno nativitatem, Heb. I. 5. & ad resurrectionem qua idem Dei filius, uti prædiximus, ad æternam ac nativam gloriam rediit. Act. XIII. 33.

Quare idem Paulus, idem illud Davidicum, *Filius meus es tu: ego hodie genui te*, ad Christi quoque sacerdotium refert: Heb. V. 5. ut omnia quæ de Christi gloria sanciuntur, ab hoc uno fonte profluant, quod sit natura ac vera generatione filius, atque inde & mirabili, ex Virgine & Spiritu Sancto, conceptione, & gloriosa resurrectione dignus, ac denique apud homines quoque, & regno & sacerdotio clarus.

Neque aliter intelligendum, quod illa quoque verba: *Ego hodie genui te:* & in nonnullis olim Evangelii codicibus super Christum baptizatum prolata legerentur, & in ejus baptismum a quibusdam Patribus conferantur; subest enim semper veræ naturalisque generationis intellectus: *Ego te*, inquit, *hodie in baptismo quoque genui:* quo sensu dictum est: Ero Deus vester. Levit. XXVI. 12. hoc est efficiam ut clare pateat me esse verum Israelis Deum: sic, *hodie in baptismo quoque genui te:* hoc est, exinde efficiam ut vere genitus, vere filius, uti es, ita dici uncreare. Quo loco Augustinus: *Vox illa Patris*, inquit, *quæ super baptizatum facta est*, (*secundum quosdam codices*) ego hodie genui te: *non unum illum temporis diem quo baptizatus est, sed immutabilis æternitatis ostendit, ut illum hominem ad Unigeniti personam pertinere monstraret.* Enchir. ad Laur. XLIX. quæ is omnibus liquet, quemcumque in modum & ipse Apostolus, & eum secuti Patres, hunc versum flecterent, nusquam tamen imminutam veræ generationis proprietatem ac vim.

Ab

Adorate pure, ne forte irascatur, & pereatis de via.

12 Apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa.

12. *Apprehendite disciplinam.* Adorate pure. Hier. Osculamini Filium. Ch. id est, adorate: ut etiam notat Hieronymus comm. Ps. 2. & 1. adv. Ruf. c. 5. quo sensu ordo sit: Adorate Filium: ne forte irascatur Dominus, hoc est Pater. Hier. ibid. qui enim non honorificat Filium, non honorificat Patrem; ait ipse Filius. Joan. V. v. 23.

Ab hoc igitur versu tota Psalmi ratio pendet, ut quoniam Christus sit verus Dei filius (*V.* 7.) ideo cum ad homines venit, sit constitutus a Deo rex super montem Sion, unde Evangelii orta est prædicatio: *V.* 6. hinc illi ut filio data auctoritas annuntiandi verbi Dei, *prædicans præceptum ejus*, seu decretum interpretari mavis, eodem versu; tum velut filio data est hæreditas, totiusque orbis attributa possessio: *Postula*, inquit, *à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*; qua voce in Scriptura ipsa rerum universitas designari solet: *V.* 8. quo etiam factum est, ut ab initio reges ac principes frustra in Christum coierint, *V.* 1. 2. nec impunes abeant, si adversus tantum regem Dei filium certare porro pergant: *V.* 9. 10. nulla ut supersit salus regibus, nisi ut Christum agnoscant, & in Christo Deum. *V.* 11. & seqq.

Neque propterea abnuerim, quin illæ coitiones adversus Deum & Christum, in Davidem quoque suo modo conferantur, cujus quippe imperium & reges Syriæ ac Moab & Emath & Philistæorum principes, facta velut coitione detrectaverint, II. Reg. VIII. sed posteaquam tenuimus versum 7. clare & proprie ad Christum pertinentem, hinc profecto fit, ut reliqui versus ad hunc veluti religati, in Christianum sensum non modo facile trahantur, sed etiam ultro ac proclivi lapsu transeant.

Quo etiam tota corruit Judæorum expositio: sic enim ajunt: illud, *filius meus es tu: V.* 7. pendere ab antecedente: *ego autem constitutus sum rex:* adeoque illud *hodie te genui*, nihil aliud esse quam regem te feci: regalem vitam dedi: hæc quidem Judæi, & post illos Grotius ad Ps. II. 7. & Act. XIII. 33. Sed in hanc quoque expositionem valet Pauli argumentatio: Cui angelorum dictum: *Filius meus es tu?* Ecce enim tot ac tanti extiterunt reges, tot memorati in Scripturis Deo etiam charissimi, tot ab eo constituti unctique in Juda, in Israele, in Syria: cui autem eorum dixit aliquando: *Filius meus es tu; ego hodie genui te?* ita quemadmodum de angelis, sic etiam de regibus Apostoli ratiocinatione transactum est.

Sane invenimus de principibus, Ps. LXXXI. 6. ut itidem de angelis plurali numero, quod filii Dei sint: *Ego dixi: dii estis, & filii excelsi omnes:* sed cui regum dictum sit: Tu singulariter meus es filius, atque hodie a me genitus: ostendant si possunt. Non ergo de Davide dici potuit, nisi induto singularem ac planè divinam Christi personam.

Objiciunt tamen de Davide dictum: *ipse invocabit me, Pater meus es tu:* Ps. LXXXVIII. 27. quod, quanquam longe abest ab eo: *tu filius meus: ego te genui:* quod veram actionem sonat: tamen demonstravimus nequaquam convenire Davidi potuisse, nisi in Persona Christi: neque quemquam, aut hominum, aut etiam regum, neque Davidem ipsum ita unquam orasse visum, ut Deum patrem suum Proprie appellaret. Vide quæ diximus ad Ecclesiastici II. 14. similis solutio est ad illud de Salomone: *ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in filium.* II. Reg. VII. 14. Hebr. I. 5. atque omnino constat ad singulares istas, neque usquam

Cum exarserit post paulum furor ejus, beati omnes qui sperant in eum.

13 Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

---

usquam in Scriptura de reliquis, aut hominibus, aut etiam regibus usurpatas locutiones, Deum nunquam deventurum fuisse, nisi in animo habuisset unicum filium, quem David & Salomon figurarent.

Nam illud nihil moror: *& ego primogenitum ponam illum*: Psal. lxxxviii. 28. ex stylo enim Scripturæ nihil designat aliud, quam primogeniti honore dignatum: neque in Ps. 11. illud, *genui*, detorqueri potest in illud vulgatum, *creavit; fecit*: cum David dudum creatus ac factus fuisset: neque in adoptionem, qua non gignitur unicus genuinusque, sed adscritur alienus, ut sæpe diximus: neque ad exaltationem in regis titulum, quæ generatio nusquam in Scripturis dicta sit. Aut ergo ejus rei exempla proferant, aut verborum proprietati hæreant, nec in dicta prophetica alienum quid invehant.

Rogant sane nos vicissim, ut edamus exemplum nostri illius, *hodie*, quo æterni as designetur, haud aqua comparatione. Consueta enim & humana, quale est aliquem regem fieri, vulgaribus verbis exprimenda veniunt. Nihil autem mirum, si singularia ac plane divina, singulari modo exprimantur, quo moveantur homines, ne humana aut consueta cogitent: sicut illud, *Qui est*: &, *Ego sum qui sum*, ut sensu, ita phrasi singulare prorsus, nulloque exemplo editum, cui tamen affine ac velut innatum esse nostrum illud, *hodie*, nec jam pro adventitio, aut commentitio habendum esse vidimus.

Summa est, neque theologice, neque Christiane agere eos, qui locum præcipuum de divinitate Christi ut veri & unici filii, non quidem Christo abjudicant: quis enim Christianus hoc audeat contra Apostolum? Sed tamen vim argumenti auferunt: hoc enim adversatur eidem Apostolo, ex eo loco approbanti Christum esse verum & unicum Dei filium: atque omnibus Patribus ex eodem loco idem asserentibus, cum adversus Judæos, tum adversus hæreticos. Adimunt autem argumenti vim, qui cum Hugone Grotio hoc tantum dixerint, egregium locum Christo aptari posse, aut aptandum videri, aut etiam dignius aptari ac melius, aliaque proferunt ejusmodi, quæ magis accomodatiorem quam certam probationem sapiunt. Qui autem e probatis quoque interpretibus Davidi etiam suo quodam modo aptant, *filius meus es tu: ego hodie genui te*: hoc scilicet sensu: regalem vitam dedi, te appellavi filium; nullo licet freti Scripturæ exemplo, nullo suffragio Patrum, tamen excusari possunt, si verba quidem Psalmi in Christo quidem propria innataque esse; cæterum Davidi utcunque, imperfecte, improprie accommodari posse sentiunt: nec omnino aliter, interpretante Estio, nisi quatenus David gerebat typum & imaginem Christi: quo remoto, nequaquam tam magnificis titulis fuisset a Deo honoratus, ad Heb. 1. 5. quæ sane eo pertinent, ut quocunque se flexerint, tamen vi verborum, sive ipsius litteræ, cogatur æquus lector aliquid Davide altius, neque Christo inferius cogitare.

Nec secus sapuisse Judæos veteres a nostris demonstratum. Horum testimonia videre est apud illustrissimum atque eruditissimum Petrum Danielem Huetium; demonst. Evan. prop. VII: n. 14. atque Eduardum Pocokium scriptorem diligentissimum, notis Miscell. ad Moysem Maimon. cap. VIII. Nec piget referre verba Rabbi Salomonis Jarchi: *Doctores noseri ad regem Messiam psalmum hunc referebant: expedit tamen eum referre ad Davidem, prout sonat, & propter Minæos, sive hæreticos, videlicet Christianos*: quæ postrema verba in antiquioribus ejusdem Salomonis editionibus reperiuntur. Nunc evoluto egregio loco mysteriis pleno, alios facile expedimus.

PSALMUS III.

HISTORICUS ET MORALIS.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Psalmus David, quando fugit a facie Absalomi filii sui.	1 Psalmus David, cum fugeret a facie Absalom filii sui. *Vide* 2. *Reg.* xv. 14.
Domine, quare multiplicati sunt hostes mei? multi consurgunt adversum me.	2 Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.
Multi dicunt animae meae, non est salus huic in Deo. Semper.	3 Multi dicunt animae meae: Non est salus ipsi in Deo ejus.
Tu autem, Domine, clypeus circa me, gloria mea & exaltans caput meum.	4 Tu autem, Domine, susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.
Voce mea ad Dominum clamabo, & exaudiet me de monte sancto suo. Semper.	5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exaudivit me de monte sancto suo.
Ego dormivi & soporatus sum: & vigilavi, quia Dominus sustentavit me.	6 Ego dormivi, & soporatus sum: & exurrexi, quia Dominus suscepit me.
Non timebo millia populi, qui circumdederunt me.	7 Non timebo millia populi circumdantis me: exurge, Domine, salvum me fac, Deus meus.
Surge Domine salvum	8 Quoniam tu percussi-

1. *Quid multiplicati sunt . . . multi insurgunt*. Populus enim concurrens augebatur cum Absalom. 2. Reg. xv. 13.

3. *Animæ meæ*. Mihi. Notus Hebraismus & in Psalmis frequens. *In Deo ejus*. Ejus, deest in Heb. sed habet vocem, Selah, quam Hieronymus post Aquilam ubique vertit, Semper: voluntque esse firmantis in sempiternum. Vide Hier. Epistolam 138. ad Marcellam. At 70 per διάψαλμα reddunt; voluntque Græci post Origenem esse notam inflectendæ vocis in cantu. Vulgata ubique omittit: nec immerito, cum nihil ad sensum pertineat.

4. *Susceptor*, Clypeus. Hier. & ita Heb. passim.

6. *Exurrexi*, evigilavi, te protegente securus. Hunc versum Ecclesia Christo resurgenti aptat.

7. *Non timebo millia populi*, cum ad eum veniret nuntius dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalom. 2. Reg. xv. 13.

8. *Percussisti sine causa* deest, Hebr. Percussisti maxillam. Hier.

me fac Deus meus, quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam, dentes impiorum confregisti.

Domini est salus: super populum tuum benedictio tua. Semper.

sti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti.

9 Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

PSALMUS IV.

HISTORICUS ET MORALIS.

Ejusdem argumenti cum praecedente, sed rebus in melius versis; ita Theodor. Hic porro ad precem vespertinam pertinet propter vers. 9. ut sequens Psalmus ad matutinam.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori in canticis: Psalmus David.

Invocantem me exaudisti me, Deus justitiae meae: in tribulatione dilatasti mihi: Miserere mei, & exaudi orationem meam.

Filii viri, usquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem, quaerentes mendacium? Semper.

VERSIO VULGATA.

1 In finem in carminibus: Psalmus David.

2 Cum invocarem, exaudivit me Deus justitiae meae: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei, & exaudi orationem meam.

3 Filii hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium?

1. *In finem* Victori. Hier. Praecentori, ut Hebraei exponunt. *In carminibus* Neghinoth, instrumenti musici genus, a tangendo sic dictum. Quod autem habent 70. *in finem*; Patres interpretantur in Christum: Finis enim legis Christus. Rom. x. 4. Quia quidquid agimus, ad illum referimus, & cum ad eum pervenerimus, ultra quod quaeramus non habebimus. Aug. in Ps. liv.

2. *Cum invocarem*, Invocantem me exaudisti. Hier. exaudi. Heb. *Deus justitiae meae* auctor & testis. *In tribulatione*. In angustia. Heb. in angustiis latam viam & facilem aperuisti. *Miserere mei*, recte, quantumvis enim justus, tamen misericorditer exauditur. Chrys.

3. *Filii hominum:* Filii viri. Hier. id est, nobili. Vide Ps. xlv. 3. *Usquequo*, usquequo gloria mea in ignominiam? Diligitis vanitatem, & quaeritis mendacium. Heb. id est, cur me contemnitis, & vana sequimini? ad Principes loquitur Absalomum secutos. Praeclare Hier. usquequo inclyti mei, &c. Vulgatae sensus ortus est, ut alibi passim, ex alia lectione. *Usquequo gravi corde*, tardi ad intelligendum quae sit voluntas Dei.

Et cognoscite, quoniam mirabilem reddidit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me, cum clamavero ad eum.

Irascimini & nolite peccare: loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra, & tacete. Semper.

Sacrificate sacrificia justitiæ, & fidite in Domino.

Multi dicunt quis ostendit nobis bonum? leva super nos lucem vultus tui Domine.

Dedisti lætitiam in corde meo: in tempore frumentum eorum & vinum eorum multiplicata sunt.

In pace simul requiescam & dormiam, quia

4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.

5 Irascimini, & nolite peccare: quae dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6 Sacrificate sacrificium justitiae, & sperate in Domino. Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

7 Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine: dedisti laetitiam in corde meo.

8 A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt.

9 In pace in idipsum dormiam & requiescam;

4. *Mirificavit*, alii ex Heb. segregavit pium sibi; quod eodem recidit. *Sanctum suum*, me Christum ejus.

5. *Irascimini*, ita & Paulus Eph. IV. 26. ubi hoc testimonio utitur. Suos alloquitur David ne in perduelles acrius irascantur. Cum irascimini, tamen nolite peccare. *Quæ dicitis*, loquimini in cordibus vestris super cubilia vestra & tacete. Hier. Examen conscientiæ, ut vocant. Deum apud vos cogitate. Ch.

6. *Sacrificate sacrificium justitiæ*. Quod verum est sacrificium. Ps. XLIX. 14. & L. 18. *Sperate in Domino*. Hæc & reliqua usque ad Psalmi finem, ita contexenda sunt: Sperate in Domino: neque exaudite dicentes, præ hostium multitudine spem nobis superesse nullam. Tu enim, Domine, favorem tuum in nos explicas: meque data victoria lætificas: & iis, qui in te sperant, omnia ad vitam præsidia copiose & opportune præstas. Itaque in pace requiescam, tua singulari misericordia fretus: hic universim sensus: jam ad singula.

7. *Signatum est super nos*, leva super nos. Hier. vocem Heb. Nesah 70 acceperunt quasi ductam a Nasas: unde Nes vexillum: quare verterunt σημειοῦται: signatum est lumen vultus tui, quod favorem significat. Sic Prov. XVI. 15. In hilaritate vultus regis, vita: Heb. in lumine vultus regis: & , passim in Scripturis.

8. *A fructu frumenti*, in tempore frumentum eorum & vinum eorum multiplicata sunt. Hier. Hæc evenient justis Deum cogitantibus. Posset verti ex 70. repleti sunt, id est, saturati, *olei sui*, deest, Heb.

9. *In pace in idipsum*, In pace simul requiescam & dormiam. Hier. jacebo & obdormiam Heb.

tu, Domine, specialiter securum habitare fecisti me.

10 Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.

10. *Singulariter*, Specialiter securum habitare fecisti me. Hier. cum sim solus, tamen confidenter habitabo.

PSALMUS V.

HISTORICUS ET MORALIS.

Inimicorum calumniis ac Saulis odiis vexatus, statim atque expergiscitur ad Deum se erigit. Oratio ex persona Ecclesiae, cum mane adit domum Domini. Syrus. propter vers. 4.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori pro haereditatibus, Psalmus David.

Verba mea audi, Domine, intellige murmur meum.

Adverte ad vocem clamoris mei, rex meus & Deus meus, quia te deprecor.

Domine, mane audies vocem meam, mane praeparabor ad te & contemplabor.

Quoniam non Deus volens iniquitatem tu, nec habitabit juxta te malignus.

Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum, odisti omnes operantes iniquitatem.

VERSIO VULGATA.

1 In finem pro ea, quae haereditatem consequitur, Psalmus David.

2 Verba mea auribus percipe, Domine; intellige clamorem meum.

3 Intende voci orationis meae, rex meus, & Deus meus.

4 Quoniam ad te orabo: Domine, mane exaudies vocem meam.

5 Mane astabo tibi & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

6 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt injusti ante oculos tuos.

1. *In finem pro ea, quae haereditatem*. Ecclesia scilicet. At Heb. Praecentori super Nehillot; instrumenta musica sic dicta, quod perforata essent.

5. *Astabo tibi*, Praeparabor ad te, Hier. Quod est studiose & attente precantis. *Non Deus volens iniquitatem*. Prima praeparatio precaturi, a peccatis abhorrere; atque inde ordiri diem, ut facit Ecclesia prima hora sic orans: ut in hac die ad nullum declinemus peccatum.

6. *Neque permanebunt*, non stabunt. Hier. non consistent; te judicem non sustinebunt.

Perdes loquentes mendacium, virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.

Ego autem in multitudine misericordiae tuae introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Domine, deduc me in justitia tua propter insidiatores meos, dirige ante faciem meam viam tuam.

Non est enim in ore eorum rectum, interiora eorum insidiae: sepulchrum patens guttur eorum, linguam suam laevificant.

Condemna eos, Deus, decidant a consiliis suis, juxta multitudinem scelerum eorum expelle eos: quoniam provocarunt te.

Et laetentur omnes qui sperant in te, in perpetuum laudabunt: proteges eos, & laetabuntur in te qui

7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.

Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus:

8 Ego autem in multitudine misericordiae tuae.

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9 Domine deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10 Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

11 Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, judica illos, Deus.

Decidant a cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritaverunt te, Domine.

12 Et laetentur omnes, qui sperant in te, in aeternum exultabunt, & habitabis in eis.

Et

7. *Perdes omnes*, deest, omnes. Heb.

8. *Templum sanctum tuum*. Templum & domus Domini ante Salomonem, dicebatur locus ubi erat arca. 1. Reg. I. 9. III. 3. Prima igitur cura evigilantis adire templum.

9. *Dirige in conspectu tuo viam meam*, ante faciem meam viam tuam. Hier. sit mihi via tua ante oculos recta & patens: fac voluntatis tuæ rectitudinem intelligam. Tempore Theodoreti non deerant exemplaria Græca, in quibus ut in Hebræo haberetur.

10. *In ore eorum veritas*. In ore eorum rectum. Hier. *Cor eorum vanum est*, Læve, infidum, mendax. Interiora eorum insidiæ. Hier.

11. *Linguis suis dolose agebant*. Linguam suam lævificant. Hier. Exposiunt ut adlambant lenius: summa arte blandiuntur.

12. *Et habitabis in eis*, in corde eorum, vel in medio eorum: proteges eos. Hier.

qui diligunt nomen tuum.

Quoniam tu benedices justo, Domine, ut scuto placabilitatis coronabis eum.

Et gloriabantur in te omnes, qui diligunt nomen tuum, 13. Quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos.

13. *Coronasti nos*, coronabis eum. Hier. Circumcinges: proteges:

PSALMUS VI.

MORALIS.

Cum gravi morbo laboraret, Dei manum agnoscit, & peccata deflet. Unde poenitentibus accommodat Ecclesia, cum peccatum & animi sit morbus, & saepe morborum corporalium causa.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori in canticis super octava. Psalmus David.

Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum ego: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

Et anima mea conturbata est valde; & tu, Domine, usquequo?

Revertere, Domine, erue animam meam, salva me propter misericordiam tuam.

VERSIO VULGATA.

1 In finem in carminibus, Psalmus David, pro octava.

2 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3 Miserere mei, Domine, quoniam infirmus sum: sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.

4 Et anima mea turbata est valde: sed tu, Domine, usquequo?

5 Convertere Domine; & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

1. *In carminibus . . . pro octava*. In Neghinoth super Haschemineth: Heb. De Neghinoth dictum supra vv. 1. Haschemineth Chaldæo, hic est cithara octo chordarum: aliis, octo tonos continens. Hæc verba sæpius occurrent in inscriptionibus Psalmorum. Vide 1. Par. xv. 21.

4. *Usquequo?* Irasceris, scilicet.

5. *Convertere*, ad me, a quo aversus videris.

Quoniam non est in morte recordatio tui: in inferno quis confitebitur tibi?

Laboravi in gemitu meo, natare faciam tota nocte lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

Caligavit prae amaritudine oculus meus: consumptus sum ab universis hostibus meis.

Recedite a me omnes qui operamini iniquitatem, quia audivit Dominus vocem fletus mei.

Audivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

Confundantur & conturbentur vehementer omnes inimici mei, revertantur & confundantur subito.

6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo.

8 Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos.

9 Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

10 Exaudivit Dominus deprecationem meam, Dominus orationem meam suscepit.

11. Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur & erubescant valde velociter.

6. *In inferno autem quis confitebitur*: in sepulchro quis laudabit? Et ita passim hæ voces exponendæ. His & similibus pessime abutuntur qui animos post mortem, aut extingui, aut penitus consopiri putant, neque rerum nostrarum quidquam ad eos pertinere. Loquitur enim David cum de statu mortuorum naturali; tum de laudibus canendis in cœtu piorum.

7. *Lavabo*: natare faciam. Hier.

8. *Turbatus est*, Caligavit præ amaritudine. Hier. Præ lacrymarum copia. *Inveteravi*, consenui, contabui inter hostes meos, de meo morbo & interitu lætantes.

9. *Discedite*: Vel se a peccatoribus segregat pœnitens; vel eorum de se spem frustratam iri significat.

11. *Erubescant & conturbentur . . . Convertantur . . . valde velociter*. Non contra inimicos, sed pro inimicis orat, ut convertantur & erubescant non leniter sed vehementer, nec tecrastinato tempore, sed cito. Comm. Hier. vide Præf. c. 1. n. 17.

PSALMUS VII.

HISTORICUS ET MORALIS.

A Saule ad necem usque vexatus, Deo adjutore, nihil metuit.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Psalmus David, quem cecinit Domino super verbis Chus filii Jemini.	1 Psalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini. 2. *Reg.* 16.
Domine Deus meus, in te speravi, salva me ab omnibus persequentibus me, & libera me.	2 Domine Deus meus, in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me,
Ne forte capiat ut leo animam meam: laceret, & non sit qui eruat.	3 Nequando rapiat ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui salvum faciat.
Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis.	4 Domine Deus meus, si feci istud, si est iniquitas in manibus meis.
Si reddidi retribuentibus mihi malum, & dimisi hostes meos vacuos.	5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis.
Persequatur inimicus ani-	6 Persequatur inimicus

F 2

1. *Chusi filii Jemini* Ducis Saul, cui mandaverat persequendum Davidem. Ch. quidam referunt ad historiam Chusai Architæ. 2. Reg. xv. xvi. quos confutat Hieronymus.

3. *Dum non est qui redimat*; laceret, & non sit qui eruat. Hier. *Neque qui salvum faciat* deest. Heb.

4. *Si feci istud*. Quod suspicatur Saul ut quæram ei malum; quod ipse David a se amolitur, 2. Reg. xxiv. 10. 12.

5. *Si reddidi retribuentibus*. Si pro bonis mala retribuentibus reddidi vices: *Decidam merito ab inimicis meis inanis*. Sint irriti conatus mei adversus eorum insidias. At Hieronymus: Si dimisi hostes meos vacuos: Si spoliavi rebus suis. Si reddidi benefacienti mihi mala: & oppressi eos, qui mihi adversabantur sine causa. Ch. Syrus: Et hoc est parcentis hostibus & ultionem Domino relinquentis: quo animo David adversus Saulem fuit. 1. Reg. xxiv. xxvi.

6. *Persequatur inimicus & conculcet in terra vitam meam*. Peream absque ulla spe, neque mihi opituletur Deus, cujus potestatem in aliorum hostibus mihi vindicassem,

mam meam, & apprehendat & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem collocet. Semper.

Surge, Domine, in furore tuo, elevare indignans super hostes meos, & consurge ad me judicio quod mandasti.

Et congregatio tribuum circumdet te, & pro hac in altum revertere.

Dominus judicabit populos, judica me, Domine, secundum justitiam meam, & secundum simplicitatem meam, quae est in me.

Consumetur malum iniquorum: & confirmetur justus, probator cordis & renum, Deus justus.

Clypeus meus in Deo, qui salvat rectos corde.

Deus judex justus &

animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat.

7 Exurge, Domine, in ira tua: & exaltare in finibus inimicorum meorum.

Et exurge, Domine Deus meus, in praecepto quod mandasti: 8 Et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere:

9 Dominus judicat populos.

Judica me, Domine, secundum justitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.

10 Consumetur nequitia peccatorum, & diriges justum; scrutans corda & renes Deus.

11 Justum adjutorium meum a Domino, qui salvos facit rectos corde.

12 Deus judex justus,

7. *Exurge Domine in ira*. Ulciscere tu, Domine, injuste lætum, neque se ulciscentem.

8. *Synagoga populorum*. Cœtus populorum tuum judicium expectantium: ut fit in publicis judiciis. Præclara hypotyposis judicantis Dei. *Et propter hanc*: Rem: propter hunc cœtum ascende iterum tribunal tuum, ut judices impios sub Saule grassantes.

10. *Consumetur nequitia peccatorum*. Consumat malum impios. Heb. *Et dirines justum*. Et confirmetur justus: Hier. *Scrutans corda & renes*. Intima arcana mentis: ita passim: Probator cordis & renum, Deus justus. Hier.

11. *Adjutorium meum* . . . secundum Vulgatam; *justum, adjutorium meum*: Juste, hoc est merito, a Deo justo expectatum.

12. *Et patiens*. Deest Heb. *Numquid irascitur* . . . comminans tota die, Hier. Sine interrogatione: diutissime comminans, ne tandem ferire cogatur.

fortis: comminans tota die.

Non convertenti gladium suum acuet: arcum suum tetendit, & paravit illum.

Et in ipso praeparavit vasa mortis, sagittas suas ad comburendum operatus est.

Ecce parturiit iniquitatem: concepto dolore peperit mendacium.

Lacum aperuit & effodit eum: & incidit in interitum quem operatus est.

Revertetur dolor suus in caput ejus: & super vertícem ejus iniquitas sua descendet.

Confitebor Domino secundum justitiam ejus: & cantabo nomini Domini altissimi.

fortis, & patiens, numquid irascitur per singulos dies?

13 Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit, & paravit illum.

14 Et in eo paravit vasa mortis, sàgittas suas ardentibus effecit.

15 Ecce parturiit injustitiam: concepit dolorem, & peperit iniquitatem.

16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.

17 Convertetur dolor ejus in caput ejus: & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

18 Confitebor Domino secundum justitiam ejus: & psallam nomini Domini altissimi.

13. *Gladium suum vibrabit*. Acuet. Hier. Nisi peccator convertatur.

14. *Ardentibus effecit*. Ad comburendum operatus est. Hier. ignitas sagittas historiæ memorant.

15. *Peperit iniquitatem*. Peperit mendacium. Saul scilicet summo nisu & labore mala molitur, sed frustra: nulli enim, nisi sibi nocuit, ut sequentes versus demonstrant.

17. *Convertetur dolor ejus . . . in verticem ipsius iniquitas ejus . . .* Dolor ille, quem in me effundendum conceperat, & ejus iniquitas, quam pariturus erat, in ipsum denique recidit: quod Regum docet historia.

PSALMUS VIII.

LAUDIS ET ADMIRATIONIS.

Dei majestatem, hominis dignitatem commendat.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori pro torcularibus, Psalmus David.	1 In finem pro torcularibus, Psalmus David.
Domine dominator noster, quam grande est nomen tuum in universa terra! qui posuisti gloriam tuam super coelos.	2 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra! Quoniam elevata est magnificentia tua super coelos.
Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter adversarios tuos, ut quiescat inimicus & ultor.	3 Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.
Videbo enim coelos tuos opera digitorum tuorum, lunam & stellas quæ fundasti.	4 Quoniam videbo coelos tuos, opera digitorum tuorum: lunam & stellas, quae tu fundasti.
Quid est homo quoniam recordaris ejus? vel filius hominis, quoniam visitas eum.	5 Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?
Minues eum paulo minus a Deo, gloria & decore coronabis eum.	6 Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum:

1. *Pro torcularibus*, Ghitthit instrumenta musica, quæ tribus Psalmorum titulis tantum memorantur: hic Ixxx. Ixxxiii. an calcatis torcularibus, peracta vindemia, in tabernaculorum festo?

3. *Ex ore infantium* ... Tanta est hujus operis pulchritudo, ut vel infantes eam perspicere & celebrare possint ad impios & violentos homines confundendos. Hunc sibi locum ipse Christus accommodat. Matth. xxi. 16. cum revera puerorum ore laudarerur. *Perfecisti laudem*: fundasti robur. Heb. demonstrasti virtutem tuam.

6. *Ab angelis*. 70. & post eos Vulgata; ab angelis: recte, ut patet ex Pauio Heb. II. 6. *paulo minus*. Est enim homo angelis inferior: sed paulo; ad eandem scilicet vocatus beatitudinem & pari jure Deo potiturus.

Dabis ei potestatem super opera manuum tuarum: cuncta posuisti sub pedibus ejus:

Oves & armenta omnia, insuper & animalia agri;

Aves coeli & pisces maris, qui transeunt semitas ponti.

Domine Dominator noster, quam grande est nomen tuum in universa terra!

7 Et constituisti eum super opera manuum tuarum.

8 Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas: insuper & pecora campi;

9 Volucres coeli & pisces maris, qui perambulant semitas maris.

10 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

8. *Omnia subjecisti*. Id Paulus uni Christo perfecte convenire docet. Heb. II. 5. 6. &c.

PSALMUS IX.

HISTORICUS ET MORALIS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori super morte filii, Canticum David.

Confitebor Domino in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.

Laetabor & gaudebo in te: canam nomini tuo, Altissime,

Cum ceciderint inimici mei retrorsum, & corruerint, & perierint a facie tua.

Fecisti enim judicium

VERSIO VULGATA.

1 In finem pro occultis filii, Psalmus David.

2 Confitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.

3 Laetabor & exultabo in te: psallam nomini tuo, Altissime,

4 In convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur, & peribunt a facie tua.

5 Quoniam fecisti judi-

1. *Pro occultis filii*. Super morte filii. Hier. Labben. Heb. quod videtur esse initium cantilenæ. Patres de triumphali Christi morte interpretantur. Cum autem v. 12. loquatur de Sion, ut Arca jam eo translata; recte refertur ad aliquam Davidis jam in Jerusalem regnantis de gentibus victoriam. Vide 2. Reg. VIII.

4. *In convertendo*. Cum ceciderint inimici, Hier. in evertendis inimicis. Ita in convertendo sæpissime accipitur. *Infirmabuntur*. Et corruerint, Hier.

5. *Qui judicas justitiam*. Judex justus: Heb.

meum & causam meam: sedisti super solium judex justitiae.

Increpasti gentes, periit impius: nomen eorum delesti in sempiternum & jugiter.

Inimici completae sunt solitudines in finem: & civitates subvertisti. Periit memoria eorum cum ipsis.

Dominus autem in sempiternum sedebit: stabilivit ad judicandum solium suum.

Et ipse judicabit orbem in justitia, judicabit populos in aequitatibus.

Et erit Dominus elevatio oppresso: elevatio opportuna in angustia.

Et confident in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te, Domine.

Cantate Domino habitatori Sion, annuntiate in populis cogitationes ejus.

Quoniam quaerens sanguinem meum & causam meam, sedisti super thronum, qui judicas justitiam.

6 Increpasti Gentes, & periit impius: nomen eorum delesti in aeternum, & in saeculum saeculi.

7 Inimici defecerunt frameae in finem: & civitates eorum destruxisti.

Periit memoria eorum cum sonitu: 8 Et Dominus in aeternum permanet.

Paravit in judicio thronum suum: 9 Et ipse judicabit orbem terrae in aequitate, judicabit populos in justitia.

10 Et factus est Dominus refugium pauperi: adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.

11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti quaerentes te, Domine.

12 Psallite Domino, qui habitat in Sion: annuntiate inter Gentes studia ejus.

13 Quoniam requirens

6. Periit impius. Hostis scilicet populi Dei.

7. Inimici defecerunt frameæ: gladius hostilis consumtus est. Frameâ genus est teli germanici, quod passim in hac Psalmorum versione pro ense vel gladio sumitur. *Inimici* est genitivus singularis: Τῶ ἐχθρῶ *cum sonitu:* cum ingente rerum gestarum fama. At Hier. cum ipsis. Omnia sustulisti: arma consumta, munitiones destructæ, memoria ipsa deleta.

10. *Refugium pauperi:* oppresso: Israelitis scilicet toties victis & oppressis per arma Philistinorum. *Adjutor in opportunitatibus*, subsidium opportunum in angustia. Vide Hier.

12. *Qui habitat in Sion*: Arca eo translata. *Inter gentes*, in populis. Hier. *Animim:* quæ vox etiam familias populi Dei significat: non *Gentes* significat gentiles. *Studia ejus*, voluntates.

guinem eorum recordatus est: non est oblitus clamoris pauperum.

Miserere mei, Domine: vide afflictionem meam ex inimicis meis; qui exaltas me de portis mortis,

Ut narrem laudes tuas in portis filiae Sion; exultabo in salutari tuo:

Demersae sunt Gentes in interitu quem fecerunt. In reti quod absconderunt, captus est pes eorum.

Agnitus est Dominus judicium faciens, in opere manuum suarum corruit impius: Meditatione. Semper.

Convertantur impii in infernum, omnes gentes quae obliviscuntur Deum.

Quoniam non in aeternum oblivioni erit pauper: expectatio pauperum non peribit in perpetuum.

Surge, Domine, non

sanguinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem pauperum.

14 Miserere mei Domine: vide humilitatem meam de inimicis meis.

15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiae Sion.

16 Exultabo in salutari tuo: infixae sunt Gentes in interitu, quem fecerunt. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

17 Cognoscetur Dominus judicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.

18 Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quae obliviscuntur Deum.

19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem.

20 Exurge Domine, non

14. *Miserere . . . vide humilitatem . . .* afflictionem. Hier. *de inimicis meis:* In quam inimicorum me conjecit improbitas. Videtur David pristinae sub Saule calamitatis memor, ex persona pauperis hunc & sequentes versus promere. Est autem omnis homo coram Deo pauper & miserabilis.

15. *De portis mortis*, de inferis, de sepulchro, de potestate mortis. Porro videntur portae mortis portis Sion opponi.

16. *Infixae sunt gentes:* a nobis victae: *In interitu*, in fovea: Heb. redit Propheta ad victorias suas & divinam ultionem exponit.

17. *Cognoscetur*, Agnitus est, Hier. *in operibus manuum . . .* propriis machinis oppugnati sunt. *Peccator*. hic in Heb. adduntur *higgaion selah* voces ignotae: quas Hier. reddit, *meditatione semper* 70. διαψαλματος Vulgata omisit, ut solet. Vide Psalm. III. 3.

18. *In infernum:* sepulchrum Heb, & ita semper.

confortetur homo: judicentur gentes ante faciem tuam.

Pone, Domine, terrorem eis: sciant gentes, homines esse se. Semper.

confortetur homo: judicentur Gentes in conspectu tuo.

21 Constitue Domine legislatorem super eos: ut sciant gentes quoniam homines sunt.

21. *Legislatorem*, Doctorem: at Hier. terrorem: potestatem scilicet, cujus cohibeantur metu: *quoniam homines sunt*, Deo nempe subditi, ordine & legibus gubernandi.

PSALMUS X.

SECUNDUM HEBRÆOS, MORALIS.

Deus unicum praesidium pauperi adversus oppressores, qui Deum obliti sine more saeviunt. Licet hic Psalmus titulo careat in Heb. quemadmodum & primus & secundus, diversum tamen esse a superiori vel stylus indicare videtur: hic enim sublimior & ab animo oppresso; ille non tam sublimis, at laetus. Quamquam & fieri potuit ut repente stylus assurgeret, quod fit in odis.

VERSIO S. HIERONYMI.

Quare, Domine, stas a longe, despicis in temporibus angustiae?

In superbia impii ardet pauper: capiuntur in sceleribus, quae cogitaverunt.

Quia laudavit impius desiderium animae suae: & avarus applaudens sibi blasphemavit Dominum.

VERSIO VULGATA.

1 Ut quid Domine recessisti longe, despicis in opportunitatibus, in tribulatione?

2 Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant.

3 Quoniam laudatur peccator in desideriis animae suae: & iniquus benedicitur.

1. *In opportunitatibus*, Cum tuo maxime opus est auxilio.

2. *Incenditur pauper*, uritur, torquetur. vel ex Heb. insequitur pauperem: Supple, impius in superbia sua. *Comprehenduntur in consiliis*, capiantur in sceleribus quae cogitant. Heb. cui congruit Hier.

3. *Quoniam laudatur peccator*.... laudavit impius desiderium animae suae. Hier. laudat se. Heb. *& iniquus benedicitur*. Avarus plaudens sibi blasphemavit Dominum. Hier.

Impius secundum altitudinem furoris sui non requiret : nec Deus in omnibus cogitationibus ejus.

Parturiunt viae ejus in omni tempore: longe sunt judicia tua a facie ejus : omnes inimicos suos despicit,

Loquitur in corde suo ; Non movebor: in generatione & generatione ero sine malo.

Maledictione os ejus plenum est, & dolis & avaritia : sub lingua ejus dolor & iniquitas.

Sedet insidians, juxta vestibula in absconditis, ut interficiat innocentem : oculi ejus robustos circumspiciunt :

Insidiatur in abscondito

4 Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem irae suae non quaeret,

5 Non est Deus in conspectu ejus: inquinatae sunt viæ illius in omni tempore.

Auferuntur judicia tua a facie ejus: omnium inimicorum suorum dominabitur,

6 Dixit enim in corde suo: Non movebor a generatione in generationem, sine malo.

7 Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo: sub lingua ejus labor & dolor,

8 Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.

9 Oculi ejus in paupe-

4. *Secundum multitudinem*. Hier. Impius secundum altitudinem furoris sui non requiret : Deum scilicet.

5. *Non est Deus in conspectu ejus*. Nec Deus in omnibus cogitationibus ejus. Hier. Nota progressum impietatis. Sibi placet peccator superbus, Deoque contumeliam facit ; quo recedente, iræ ac cæteris animi perturbationibus traditur ; nec Deum requirit ultra, nec cogitat : quo fit, ut in omnem proruat nequitiam, quasi ultor nullius aut Judex futurus sit. *Inquinatæ sunt viæ illius*. Parturiunt. Hier. iniqua omnia difficultatibus ac laboribus plena. *Auferuntur* . . . procul ab oculis ejus judicia tua. *Omnium inimicorum suorum dominabitur* ; nihil enim inausum relinquit, quem neque Dei, neque hominum metus cohibet. Omnes inimicos suos despicit. Hier. exsufflabit. Hebr. videtur Deus interdum favere impio prospere agenti.

6. *Non movebor a generatione in generationem*. Inconcussæ res meæ. *Sine malo*: supple, ero, Hier. ero sine malo, Chrys. etiam ex 70.

7. *Et amaritudine & dolo*: & dolis & fraude. Heb. *Sub lingua ejus*, in dictis ejus labor & dolor, quos in hostes promat: labor & iniquitas: Heb.

8. *Cum divitibus* æque violentis. Juxta vestibula. Hier. circa atria & aditus domorum.

9. *In pauperem respiciunt*. Clam observant. *Rapere pauperem*, rapiet pauperem cum attraxerit eum ad rete suum ; Hier. qua vi, qua blandi tiis & dolis.

quasi leo in cubili, insidiatur ut rapiat pauperem : rapiet pauperem cum attraxerit eum ad rete suum.

Et confractum subjiciet, & irruet viribus suis valenter.

Dixit in corde suo : Oblitus est Deus, abscondit faciem suam, non respiciet in perpetuum.

Surge, Domine Deus, leva manum tuam : noli oblivisci pauperum.

Quare blasphemat impius Deum, dicens in corde suo quod non requirat ?

Vides, quia tu laborem & furorem respicis : ut detur in manu tua. Tibi relinquuntur fortes tui : pupillo tu es factus adjutor.

Contere brachium impii & maligni : quaeres impietatem ejus, & non invenies.

Dominus rex saeculi, & rem respiciunt : insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.

Insidiatur ut rapiat pauperem : rapere pauperem dum attrahit eum.

10 In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cum dominatus fuerit pauperum.

11 Dixit enim in corde suo : Oblitus est Deus, avertit faciem suam ne videat in finem.

12 Exurge, Domine Deus, exaltetur manus tua : ne obliviscaris pauperum.

13 Propter quid irritavit impius Deum ? dixit enim in corde suo : Non requiret.

14 Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras : ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus est pauper : orphano tu eris adjutor.

15 Contere brachium peccatoris & maligni : quaeretur peccatum illius, & non invenietur.

16 Dominus regnabit in

10. *In laqueo suo* : quod Hier. ad præcedentem versum retulisse vidimus. *Humiliabit eum*, prosternet, *inclinabit se & cadet* pauper, scilicet, cum ei dominabitur impius. Alii : cadet in viribus ejus pauper. at Hier. & confractum subiicier, & irruet viribus suis valenter : quod non de paupere capto ; sed de invasore dicitur.

11. *Ne videat in finem*, in perpetuum. Et ita semper reddendum illud : *in finem*.

14. *Vides quoniam* . . . vides tu, o Deus, quippe qui laborem & indignationem respicis eorum, qui opprimuntur ; ut eos sub manu ac tutela tua recipias.

15. *Quæretur peccatum illius* . . . . quæ tot sceleribus quæsivit, ita peribunt, ut ne vestigium quidem eorum supersit. Vide Psalm. xxxvi. 36.

16. *Peribitis Gentes*, Philisthæi vel quilibet alii gentiles in Judæa & terra Israel relicti.

aeternitatis: perierunt Gentes de terra illius.

Desiderium pauperum audisti, Domine: praeparasti ut cor eorum audiat auris tua.

Ut judices pupillum & oppressum: & nequaquam ultra superbiat homo de terra.

aeternum, & in saeculum saeculi: peribitis Gentes de terra illius.

17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus: praeparationem cordis eorum audivit auris tua.

18 Judicare pupillo & humili: ut non apponat ultra magnificare se homo super terram.

17. *Praeparationem* . . . nosti cor quo propensurum sit, & audis preces nondum conceptas. At Hier. praeparasti ut cor eorum audiat auris tua. Vel: ipse ita praeparas cor eorum, ut quae volunt approbes.

PSALMUS X.

CONSOLATORIUS.

Cum Davidem in deserto latitantem ob Saulis insidias hortarentur amici, ut fuga salutem quaereret. Theodoretus.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

In Domino speravi, quomodo dicitis animae meae: Transvola in montem ut avis?

Quia ecce impii tetenderunt arcum: posuerunt sagittam suam super nervum, ut sagittent in abscondito rectos corde.

Quia leges dissipatae sunt: justus quid operatus est?

Dominus in templo san-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

2 In Domino confido: quomodo dicitis animae meae: Transmigra in montem sicut passer?

3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde.

4 Quoniam quae perfecisti, destruxerunt: justus autem quid fecit?

5 Dominus in templo

2. *Sicut passer*: ut avis: Hier.

3. *Peccatores*: iniqui, violenti: *In pharetra*, super nervum (arcus, scilicet.) Hier. jam intento arcu, sagitta jamjam emittenda.

4. *Quae perfecisti destruxerunt*, leges dissipatae sunt. Hier. *Justus autem quid fecit?* quid faciet justus ubi nullae sunt leges?

5. *In pauperem respiciunt*: *in pauperem*, deest, Heb.

cto suo, Dominus in coelo thronus ejus: oculi ejus vident, palpebrae ejus probant filios hominum.

Dominus justum probat: impium autem, & diligentem iniquitatem odit anima ejus.

Pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur, & spiritus tempestatum, pars calicis eorum.

Quoniam justus Dominus justitias dilexit: rectum videbunt facies eorum.

sancto suo, Dominus in coelo sedes ejus:

Oculi ejus in pauperem respiciunt: palpebrae ejus interrogant filios hominum.

6 Dominus interrogat justum & impium: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.

7 Pluet super peccatores laqueos: ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

8 Quoniam justus Dominus, & justitias dilexit: aequitatem vidit vultus ejus.

6. *Dominus interrogat*, quasi judicaturus. Dominus justum probat; impium autem & diligentem iniquitatem odit anima ejus. Hier. & alii apud Chrysost. *Anima ejus*. Ipse Deus. Recte etiam 70. & Vulgata: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam*: Omnis enim iniquus sibi pessimus.

7. *Pars calicis*: Sors mea: ut est. Ps. xv. 5. a calice unde sortes ducebantur. Vel ut alii, metaphora ducta a conviviis, in quibus sua cuique potus mensura dividebatur.

8. *Et justitias*. Et, deest, Hebr.

PSALMUS XI.

CONSOLATORIUS.

Contra mendaces ac perfidos undique circumfusos, dum esset in aula Saulis: quibus ille mandabat, ut clam Davidi dicerent: Ecce places regi, & omnes servi ejus diligunt te: 1. Reg. XVIII. 22. *cum necem pararent*.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori pro octava, Psalmus David.	1 In finem pro octava, Psalmus David.
Salva, Domine, quoniam defecit sanctus: quo-	2 Salvum me fac, Domine, quoniam defe-

2. *Defecit sanctus*: tanta undique circumstat iniquorum turba. *Diminutæ sunt veritates* . . . imminuti sunt fideles. Hier. Rari sunt veraces ac sinceri homines; fraus ubique & doli.

niam imminuti sunt fideles a filiis hominum.

Frustra loquuntur unusquisque proximo suo: labium subdolum in corde, & corde loquuntur.

Disperdat Dominus omnia labia dolosa, linguam magniloquam.

Qui dixerunt: Linguam nostram roboremus, labia nostra nobiscum sunt; quis noster Dominus est?

Propter vastitatem inopum a gemitu pauperum, nunc consurgam, dixit Dominus. Ponam in salutari auxilium eorum.

Eloquia Domini, eloquia munda: argentum igne probatum, separatum a terra, colatum septuplum.

Tu Domine custodies ea: servabis nos a generatione hac in aeternum.

In circuitu impii ambulant: secundum altitudinem

cit sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum.

3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in in corde & corde locuti sunt.

4 Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam.

5 Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus; labia nostra a nobis sunt; quis noster Dominus est?

6 Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.

7 Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.

8 Tu Domine servabis nos: & custodies nos a generatione hac in aeternum.

9 In circuitu impii am-

3. *Vana*, mendacia. *In corde & corde* .... fallaci sunt & duplici corde, nec sibi constant.

5. *Linguam nostram magnificabimus*: magna jactabimus: metuendos nos præstabimus: *Labia nostra a nobis sunt*: nobiscum sunt. Hier. penes nos sunt: nostra sunt. Syr. Quidquid libuerit de Davide comminiscemur ac Sauli persuadebimus, neque quisquam nos prohibere poterit.

6. *Ponam in salutari*: ponam in turo. Supp. virum bonum. *Fiducialiter agam in eo*: fortiter & incunctanter eum tuebor. At Heb. illaqueabit, vel exsufflabit eum: nempe vir bonus improbum inimicum.

7. *Eloquia Domini*: ab hominum mendaciis ad eloquii divini sinceritatem convertitur. *Probatum terræ*: separatum a terra metallo immixta.

8. *A generatione hac*: prava scilicet.

9. *In circuitu impii ambulant*, me undique obsident: *Secundum altitudi-*

bulabunt: cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.

bulant: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

PSALMUS XII.

MORALIS, CONSOLATORIUS.

Ab hominibus, ipsoque Deo quodammodo destitutus, animum tamen non despondet.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Usquequo, Domine, oblivisceris mei penitus? Usquequo abscondis faciem tuam a me?

Usquequo ponam consilia in animam meam, dolorem in corde meo per diem?

Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

Convertere, exaudi me Domine Deus meus. Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte:

Ne quando dicat inimicus meus: Praevalui adversus eum. Hostes mei exultabunt si motus fuero.

Ego

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David:

Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem? Usquequo avertis faciem tuam a me?

2 Quandiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?

3 Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

4 Respice, & exaudi me, Domine Deus meus.

Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte: 5 Ne quando dicat inimicus meus: Praevalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero:

6 Ego

tudinem tuam altissimo & occultissimo judicio tuo: *multiplicasti filios hominum:* tot iniquos scilicet. At Hier. cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum: hoc est, undique circumfluunt improbi, ut exaltatis vel vilissimis hominibus adulentur.

2. *Ponam consilia:* quamdiu variis curis agitabor? *per diem*, tota die.

4. *Obdormiam* .... dormiam mortem. Heb. in mortem. εἰς θάνατον 70. id est: moriar; morali sensu: ne nobis æterna nox, ne mortis æternæ obrepat somnus, Comm. Hier.

Ego autem in misericordia tua confido, exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino, qui reddidit mihi.

6 Ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo; cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

6. *Et Psallam* . . . desunt hæc in Heb.

PSALMUS XIII.

MORALIS.

Dei contemptores ubique diffusi eum ultorem sentiunt. Scriptus, cum populus gravi tyrannide vexaretur, Absalomi tempore, ut videtur ex ℣. ult. Psalmus LII. *huic persimilis.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Dixit stultus in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt, abominabiles facti sunt studiose: non est qui faciat bonum.

Dominus de coelo prospexit super filios hominum, ut videret si est

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

2 Dominus de coelo prospexit super filios hominum, ut videat si est

1. *Dixit insipiens* . . . *Non est Deus*. Hoc dicunt non modo qui negant Deum esse, sed etiam qui negant curare quidquam, aut usquam animadvertere in impios: sic illi apud Prophetam defixi in fæcibus suis qui dicunt in corde suo: Non facit bene Dominus, & non faciet male: Soph. I. 12. & Mal. III. 14. dixistis: vanus est qui servit Deo, & quod emolumentum quia custodivimus præcepta ejus, & ambulavimus tristes coram Domino exercituum? Ergo beatos dicimus arrogantes... Tentaverunt Deum & salvi facti sunt. Et Jer. v. 13. Negaverunt Dominum, & dixerunt non est ipse; neque veniet super nos malum ... Prophetæ fuerunt in ventum locuti. Nec minus insipientes illi 2. Pet. III. 4. Dicentes: Ubi est promissio aut adventus ejus? Ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ. Quibus insipientiores sunt qui cum ea dicere aut cogitare non audeant, tamen ita vivunt ac si pro certis habeant. *Non est usque ad unum*: sumtum ex ℣. 3.

intelligens, aut requirens Deum.

Omnes recesserunt, simul conglutinati sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant populum meum ut cibum panis? Dominum non invocaverunt.

Ibi timebunt formidine: quoniam Deus in generatione justa est.

Consilium pauperum confudistis: quoniam Do-

intelligens, aut requirens Deum.

3 Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

4 Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut escam panis?

5 Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6 Quoniam Dominus in generatione justa est, con-

3. *Inutiles facti sunt:* obtorpuerunt: ad bonum scilicet: vel putruerunt: Heb. id est, corrupti sunt. *Sepulchrum patens:* Hæc & sequentia usque ad versum quartum desunt in Heb. & in 70. apud Chrysost. & Theodoret. habet Paulus Rom. III. 13. Quem locum comm. Hier. Hic ait Apostolum ex variis Scripturæ locis texuisse: ac forte ex ejus epistola huc traslatis.

4. *Nonne cognoscent omnes*, Supp. Deum. Nonne malo suo experientur Deum esse?

5. *Ubi non erat timor:* deest Heb, habetur Ps. LIII 6. etiam in Heb. unde videtur huc translatum. Vana pavent, nulla, qui non innituntur Deo.

6. *Dominus in generatione justa est:* habitat inter justos. *Quoniam Dominus spes . . .* Alii; sed Deus spes ejus est.

minus spes ejus est.

Quis dabit de Sion salutare Israel? quando reduxerit Dominus captivitatem populi sui, exultabit Jacob, laetabitur Israel.

silium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum averterit Dominus captivitatem plebis suae, exultabit Jacob, & laetabitur Israel.

7. *Ex Sion.* Ergo David jam in Sion regnabat. *Averterit captivitatem*, reduxerit reductionem. Heb. populum suum ab Absalomo divisum.

PSALMUS XIV.

MORALIS.

Boni viri, ac sacros conventus pure adituri, mores: Veri coelorum cives.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Domine quis peregrinabitur in tentorio tuo, & quis habitabit in monte sancto tuo?

Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam: loquiturque veritatem in corde suo.

Qui non est facilis in lingua sua, nec fecit amico suo malum: & opprobrium non sustinuit super vicino suo.

Despicitur in oculis ejus

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?

2 Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam:

3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:

Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos.

4 Ad nihilum deductus

1. *Habitabit?* peregrinabitur: Hier. 70. παροικήσει allusum ad vocem tabernaculi, seu tentorii, quod est peregrinantis. Sensus est: quis adibit Sancta tua?

4. *Ad nihilum.* Despicitur, Hier. 70. ἐξουδένωται. *Proximo suo.* . . jurat ut se affligat: & non mutat. Hier. id est: vovet jejunium, & propositum non mutat. Lectio vulg. orta ex unius transpositione literæ.

improbus: timentes autem Dominum glorificabit: jurat ut se affligat, & non mutat.

Pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera adversum innoxium non accepit: qui facit haec, non movebitur in aeternum.

est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat:

Qui jurat proximo suo, & non decipit,

5 Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit,

Qui facit haec, non movebitur in aeternum.

PSALMUS XV.

HISTORICUS ET PROPHETICUS.

David exul Deo vero adhærere se profitetur, falsis repudiatis: tum in persona Christi loquens, ejus resurrectionem prædicit. Teste Petro Act. II. 25. & Paulo Act. XIII. 35. *Ideo stelographia, seu tituli inscriptio est. Psalmus scilicet monimento æterno insculpendus. Vide titulum Ps.* LV. LVI. LVII. LVIII. LIX.

VERSIO S. HIERONYMI.

Humilis & simplicis David,

Custodi me, Deus, quoniam speravi in te.

Dixi Deo, Dominus meus es tu, bene mihi non est sine te.

Sanctis qui in terra sunt & magnificis, omnis voluntas mea in eis.

VERSIO VULGATA.

1 Tituli inscriptio ipsi David,

Conserva me, Domine; quoniam speravi in te,

2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

2. *Dixi Domino* . . . . Dixi Deo, Dominus meus es tu. Jehova. *Bonorum meorum* . . . Bene mihi non est sine te. Hier.

3. *Sanctis qui sunt* . . . Sanctuario quod vocabatur Sancta. Hebræi neutro carent; quod sæpe exprimunt per fœmininum. Sanctis qui in terra sunt & magnificis, omnis voluntas mea in eis. Hier. Omnis affectus meus Sanctuario & inclyto Tabernaculo inhæret, quod est in terra sancta: vel juxta Vulg. mirum mihi Deus sanctuarii affectum indidit. Sic David exul loquitur. Vide Ps. XLI. 4. XLII. 3.

Multiplicabuntur idola eorum post tergum sequentium; non libabo libamina eorum de sanguine; neque assumam nomina eorum in labiis meis.

Dominus pars haereditatis meae & calicis mei: tu possessor sortis meae.

Lineae ceciderunt mihi in pulcherrimis, & haereditas speciosissima mea est.

Benedicam Dominum qui dedit mihi consilium: insuper & noctibus erudierunt me renes mei.

Proposui Dominum in

4 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

5 Dominus pars haereditatis meae, & calicis mei: tu es, qui restitues haereditatem meam mihi.

6 Funes ceciderunt mihi in praeclaris: etenim haereditas mea praeclara est mihi.

7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & usque ad noctem increpuerunt me renes mei.

8 * Providebam Domi-

4. *Infirmitates*, vanitates. Heb. Idola eorum. Hier. Syrorum scilicet & aliorum gentilium, apud quos exulabat. I. Reg. XXVII. *Postea acceleraverunt*. ad alienum (Deum) festinaverunt. Heb. illi scilicet gentiles. Illi quidem multiplicant idola; nobis ut unus Deus est, ita unum Sanctuarium. *Non congregabo* . . . non libabo libamina eorum &c. Hier. non participabo eorum sacris. *Nec memor*, ne nominabo quidem Deos falsos; ut lex vetabat.

5. *Pars* . . . *calicis mei*. vide supra x. VII. *Tu es qui restitues*, tu sustentans. Heb. assertor sortis meæ.

6. *Funes* ad agrum scilicet metandum & dividendum: quod ad erciscundam sive dividundam hæreditatem pertinet.

7. *Intellectum*, consilium. Hier. *usque ad noctem*, noctibus erudierunt me renes mei. Hier. cum noctu curis angerer, pii motus ad interiora penitus immissi a Deo me erudierunt: per noctem, ut curæ remordent, ita sæpe subit dulcior Dei recordatio.

8. *Providebam Dominum*: hæc & sequentia in persona Christi: teste Petro Act. II. 25.

---

* *Providebam Dominum*. Ab hoc versu David, hactenus res suas asporius persecutus, altiore spiritu assurgit ad Christum, quod est evidentissimum, perpensis singulis verbis, totaque textus serie: neque est alius locus quem Apostoli magis urserint, & in formam, ut ita dicam, probationis intenderint; ut si huic loco vis argumenti desit, nullus jam quærendus sit ejusmodi, qui probandi virtute polleat. Sic autem incipit;

Hac Dissertatio excerpta est a calce libri tum Salomonis Edit. ann. 1093.

conspectu meo semper; quia a dextris meis est, ne commovear.

Propterea laetatum est cor meum, & exultavit gloria mea: & caro mea habitavit confidenter.

num in conspectu meo semper; quoniam a dextris est mihi, ne commovear.

9 Propter hoc laetatum est cor meum, & exultavit lingua mea: insuper & caro mea requiescet in spe.

9. *Lingua mea*, gloria. Hier. quod saepe linguam significat: ac sic refertur hic locus: Act. II. 26. Certe per linguam Deo redditur gloria, quod est piis gratissimum & gloriosissimum: *in spe*: resurrectionis statim adventurae.

---

cipit; 8. *Providebam Dominum*: ex persona Christi versantis inter mortuos: *in conspectu meo semper*; qui a me nunquam abstitit, nec reliquit me solum. I. Joan. III. 19. *quoniam a dextris est mihi, ne* (tantis cruciatibus, suppliciis, ipsaque etiam morte) commovear: 9. *Propterea laetatum est cor meum*: quod est ejus, *qui proposito sibi gaudio* (proximae resurrectionis) *sustinuit crucem* (tam infamis supplicii) *confusione contempta*. Heb. XII. 2; *& exultavit lingua mea*: *solutis*, scilicet teste Petro, *doloribus inferni*, sive mortis ipsius. Act. II. 24. & omissis jam vocibus crucem spectantibus: *tristis est anima mea usque ad mortem*: Matth. XXVI 38. aliisque ejus generis: *insuper & caro mea requiescet in spe*: Heb. & caro mea habitabit confidenter; habitavit, secundum Hieronymum: confidenter vero, in fiducia, quod idem est, atque in spe: *caro* autem *mea*, idest corpus meum: etsi enim generatim omnis caro totum hominem significat, non tamen inveneris carnem meam, seu carnem alicujus pro tota persona sumptam. Corpus ergo meum habitabit; quod etiam pro homine quiescente in silentio, hoc est in sepulchro, habes Psal. XCIII. 17. i his verbis videlicet; *propemodum habitasset in sepulchro anima mea*; Heb. in silentio: sed omnes sic intelligunt: cessassem in sepulchro; morte extinctus essem. Confidenter autem, *in spe*, futurae resurrectionis scilicet. Unde sequitur, 10. *quoniam non derelinques animam meam in inferno*: sive ipsam animam in illo interno loco, quo piorum animae recipiantur; sive, ut Hebraeus magis sonat, animam meam, meipsum. nam hebraismo: vel etiam corpus meum: quo sensu dictum est: *ferrum pertransiit animam ejus*; id est corpus ejus: Ps. CIV. 18. imo corpus meum, seu meipsum mortuum: ut habes Levit. XIX. 28. super anima non incideris carnes vestras, Chal. super mortuo: quod etiam Vulgata ret anit. Item Levit. XXI. 1. *in animi ne contaminet se sacerdos*. id est, ne corpus mortuum tangat; ne intersit funeribus: quod Vulgata vertit, ne contaminetur sacerdos in mortibus. *non ergo relinques animam meam*: meipsum mortuum: *in inferno*: in sepulchro, ut vulgo apud Hebraeos: nec dicit: cavebis ne in sepulchrum incidam: sed, *non derelinques*, tanquam in eo jacentem, ex quo illud eveniet: *neque dabis sanctum tuum videre corruptionem*; vigilanter de Christo: non vidit corruptionem: vidit enim foveam, seu sepulchrum, in quo tamen non est relictus, corruptionem vero non vidit; quam autem consequenter; non est relictus in sepulchro; unde corruptionem nescit, nec ea vel levissime tangitur. Sane illam vocem *Schachat*, quam vertunt *corruptionem*, non est dubium saepe sumi pro *fovea*: neque tamen absolute dicendum est hoc verbo significari foveam: quin potius haec vox nativa intelligentia corruptionem sonat; unde etiam Aquila, ex sancti Hieronymi & omnium sententia, maxime

hae-

Non enim derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

10 Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

10. *Animam meam*, meipsum. Unde Petrus: Providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno. Act. II. 31. Quamquam anima Christi descendit ad inferos, non ibi derelicta est, ut cæteræ animæ piorum. *In inferno:* in sepulchro teste, Petro: Act. II. 29. Et Paulo: Act. XIII. 36. *Corruptionem*. Foveam. Heb. Ch. ut Vulg. ac sic Petrus & Paulus locis citatis.

---

hærens litteræ: & significationum fontes scrutari solitus: ad Psal. VII. 16. *incidit in foveam quam fecit:* quo loco omnes ponunt *foveam:* ipse *corruptionem:* eo quod ea nativa sit, & maxime propria hujus vocis significatio. Itaque in versu quem tractamus, non modo Ixx. Interpretes, sed etiam Chaldæus *corruptionem* vertunt: *Schechiouta* a radice *schachat*, corruptio; ut, si David corruptionem significare voluisset, non alio aptiore vocabulo uteretur: a qua versione hic, si Aquila aut alii recessissent, Christiani interpretes in his varietatibus referendis diligentissimi, non id prætermissuri fuisse viderentur. Hinc ergo firmatur, Ixx. versionem habitam fuisse pro germanissima: unde etiam Petrus. Act. II. 27. 29. 31. & Paulus XIII. 35. 36. in sermone populari hanc vocem *corruptio*, maximè urgent, ut quæ populi animum vel maxime afficeret. Hunc ergo figunt sensum veluti certum ac proprium, & toti contextui maxime cohærentem: cui id erat proximum, ut David statim subderet: *notas mihi fecisti vias vitæ*, non quam retinerem, sed ad quam rediturus essem, tuaque in æternum gloria potiturus, quemadmodum dicit: *adimplebis me lætitia cum vultu tuo*, &c. vide autem dictorum seriem; corpus quiescet in spe; non relinquetur in sepulchro; corruptionem nesciet: reviviscet; quæ gradatim, ac per ἀνάζησιν dicta, mirum in modum veram ex mortuis resurrectionem inculcant.

Hæc ergo qui perpenderit, liquido perspiciet selectas esse a Davide voces, quæ non hominem vivum e periculo mortis eximerent, sed quæ mortuum & jacentem ex ipso sepulchro excitarent; neque ullum e Scriptura exemplum asserunt, quo illud, *non derelinques in sepulchro*, aliaque ejusdem virtutis a Davide prolata, ab eo quem præferunt sensu, abstrahantur. Unde etiam Apostoli hoc loco & his verbis confidentissime utuntur ad confundendos Judæos; quibus verbis, si affinxeris Grotii & aliorum glossas, tamquam ex Davidis nomine, *præservabor a morte: non introibo sepulchrum; ostendes mihi viam qua liberer a mortis periculis;* non modo frigebit oratio; verum etiam solvetur Scriptura, Apostolorum corruet disputatio, atque efficietur illud, ut Judæi Petri & Pauli prædicatione victi, inani argumento cessisse videantur. Confirmatur ex illo Petri in eodem sermone: cum adhibito Davidis loco, *sede a dextris meis*, sic urgeret: *non enim David ascendit in Cœlum: dixit autem ipse: dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis:* Act. II. 34. 35. Ad quem locum ipse Grotius: David in sepulchrum descendit: non autem evectus est in Cœlum ut Elias; quare verba Psalmi ex. (secundum Hebræos, in Vulgata CIX.) in ipsum congruere non possunt. Qua forma Petrus Paulusque probant Psalmi XV. locum in ipsum Davidem cadere non posse: cujus quippe Psalmi verba mutuo se juvant ad designandum resurgentem Christum; ut si etiam singula in alium sensum per vim contorqueri possent, tamen simul juncta ab æquo lectore ex-

Ostendis mihi semitam vitae, plenitudinem laetitiarum ante vultum tuum: decores in dextera tua aeternos.

11 Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me laetitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

11. *Notas mihi*, in sepulchro jacenti: *Fecisti vias vitæ*: quibus, mortuus licet, ad vitam redirem. *Usque in finem*: decores æternos: Hier. propter æternam gloriam Christo resurgenti traditam. Igitur hi tres ultimi versus de Christo intelligendi sunt, Petro & Paulo interpretibus. Hæc tamen aliquatenus præcesserunt in Davide, ut typo Christi, dum illum Deus a morte toties eruit & in regno collocavit. Cæterum, ut præclare argumentantur Petrus & Paulus: David & in sepulchro derelictus est, & corruptionem vidit: quare hæc de Davide intelligi nullatenus possunt: neque res Davidis utcumque splendidæ hujus loci magnificentiam exhauriunt.

---

extorqueant ut Christum resurgentem agnoscat, ipsaque vox *Schachat* ad corruptionis sensum, & innata virtute sua, & totius contextus vi determinari debeat. Huc accedit persona Davidis, cui, ut Christi parenti, imprimis congruebat, ut Christi sibi promissi nomine loqueretur; quod etiam Petrus vehementer inculcat: Act. II. 29. 30. 31. ut profecto qui Petri & Pauli argumentationem diluere aggressi sunt, ac vim literæ infringunt, non modo in tantorum Apostolorum auctoritatem, verum etiam in ipsius textus veritatem pugnent.

Cæterum & illud confidentissime addiderim, ambiguas has & lubricas interpretationes nemini ex antiquis notas, unumque omnino extitisse Theodorum Mopsuestenum, qui hunc Prophetæ locum de Christo ex eventu acceptum esse docuerit; cum per se ad alium quoque sensum pertineret: quem in morem cæteta vaticinia deformabat; quod in Synodo v. collat. IV. omnes Concilii Patres non modo condemnarunt, verum etiam horruerunt. Huic autem opponimus Patres universos, imprimis vero Athanasium, a quo hic locus egregie pertractatus; cont. Arian. *Orat.* 3.

PSALMUS XVI.

MORALIS.

Orat ut ab inimicorum insidiis & crudelitate liberetur: Dei protegentis bonitatem & patientiam commendat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Oratio David.

Audi Deus justum, intende deprecationem meam: auribus percipe

VERSIO VULGATA.

1 Oratio David.

Exaudi Domine justitiam meam: intende deprecationem meam.

1. *Justitiam meam*: justum. Hier. *Non in labiis dolosis*, audi precationem puro & simplice corde prolatam.

orationem meam, absque labiis mendacii.

De vultu tuo judicium meum prodeat: oculi tui videant aequitates.

Probasti cor meum, visitasti nocte: conflasti me, & non invenisti cogitationes meas transire os meum.

In opere hominum propter verbum labiorum tuorum, ego observavi vias latronis.

Sustenta gressus meos in callibus tuis: & non labentur vestigia mea.

Ego invocavi te, quia exaudies me, Deus: inclina aurem tuam mihi, audi eloquium meum.

Mirabilem fac misericordiam tuam salvator sperantium, a resistentibus dexterae tuae.

Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.

2 De vultu tuo judicium meum prodeat: oculi tui videant aequitates.

3 Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.

4 Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.

5 Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non moveantur vestigia mea.

6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me, Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.

2. *De vultu tuo:* de conspectu: de audientia tua. Similis locutio. Esth. I. 19. Egrediatur edictum a facie tua. Dan. II. 15. Sententia a facie regis egressa.

3. *Visitasti nocte:* scrutatus es in noctis silentio, dum cogitationes reliquæ conticescunt. *Igne me examinasti*, conflasti. Hier. excoxisti ut aurum. *Et non est inventa in me iniquitas;* aliter Hier. in seq.

4. *Ut non loquatur os meum.* Et non invenisti cogitationes meas transire os meum. Hier. sincere loquor: verba sensibus congruunt; ac sic fere Heb. *Opera hominum.* Hier. ad versum sequentem refert, ac sic ex Hebræo vertit: In opere hominum, propter verbum labiorum tuorum, ego observavi vias latronis: in opere hominum: Supple, quorum sum inspector: *Propter verba labiorum tuorum:* propter mandata tua, observavi vias latronis: violenti oppressoris: neque tantum ego a scelere abstinui, sed & alios deterrui: quod regis officium est. Secundum Vulgatam sensus sit: *Ut non loquatur os meum opera hominum:* vana & iniqua, qualia sunt opera hominum. *Custodivi vias duras:* angustas, quæ ad vitam ducunt. Matt. VII. 14.

5. *Perfice* . . . Bona sua pro conscientiæ sinceritate professus, convertit se ad Deum, ut ejus animum firmet in bono.

6. *Exaudisti;* exaudies. Hier.

Custodi me quasi pupillam intus in oculo. In umbra alarum tuarum protege me:

A facie impiorum vastantium me. Inimici mei animam meam circumdederunt.

Adipe suo concluserunt: & ore locuti sunt superbe.

Incedentes adversum me nunc circumdederunt me: oculos suos posuerunt declinare in terram.

Similitudo ejus quasi leonis desiderantis praedam: & quasi catuli leonis sedentis in absconditis.

Surge, Domine, praeveni faciem ejus, incurva eum: salva animam meam ab impio, qui est gladius tuus,

8 A resistentibus dexterae tuae custodi me, ut pupillam oculi.

Sub umbra alarum tuarum protege me: 9 A facie impiorum qui me afflixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt.

10 Adipem suum concluserunt; os eorum locutum est superbiam.

11 Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.

12 Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.

13 Exurge Domine, praeveni eum, & supplanta eum: eripe animam meam ab impio, frameam tuam 14 ab inimicis manus tuae.

10. *Adipem suum concluserunt:* adipe suo concluserunt. Hier. id est, operti sunt. In deliciis vixerunt. Ch. Opibus stipati, obesi & pinguefacti sunt.

11. *Projicientes me:* expellentes; ejicientes. 70. At Hier. incedentes adversum me: gressus meos observantes, *nunc circumdederunt me:* Itinera mea obsident. *Oculos suos statuerunt:* Intendunt ut tendant in terra. Heb. supple laqueos, quibus me capiant.

12. *Susceperunt me:* Exceperunt, invaserunt: similitudo ejus quasi Leonis: Hier.

13. *Ab impio, frameam tuam* . . . ab impio qui est gladius tuus, Hier. quo instrumento uteris ut punias.

14. *Ab inimicis manus tuæ.* A viris manus tuæ. Hier. A mortalibus qui sunt manus tua. Heb. qua me castigas & exerces. Sic Babylonicum imperium dicitur malleus universæ terræ: Jer. L. 23. *a paucis de terra* . . . a mortalibus de tempore tempus suum agentibus. Heb. id est, quorum pars in vita. Hier. qui spem omnem in vita præsenti collocant. Secundum Vulg. *Domine a paucis de terra, &c.* Vult Ecclesia, ut est in Parab. Matt. XIII. 28. in hac etiam vita, zizania a tritico, carnales & terrena sapientes separari a paucis, seu ab electis: pauci enim ele-

A viris manus tuae, Domine, qui mortui sunt in profundo; quorum pars in vita, & quorum de absconditis tuis replesti ventrem. Qui saturabuntur filiis, & dimittent reliquias suas parvulis eorum.

Ego in justitia videbo faciem tuam: implebor, cum evigilavero, similitudine tua.

Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum: de asconditis tuis adimpletus est venter eorum.

Saturati sunt filiis: & dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

electi: Matt. XXII. 14 Sed frustra; nam accipit responsum divinum: sinite utraque crescere usque ad messem; comm. Hier. *De absconditis*, de thesauris tuis de penu tua. *Saturati sunt filiis*: liberorum copia affluunt. *Parvulis suis*, parvulis eorum, Hier. nepotibus suis, scilicet,

15. *Ego autem* . . . Justi longe diversa spes. *Satiabor* . . . implebor, cum evigilavero, similitudine tua. Hier. tua mihi species evigilanti statim occurret, meque satiabit. Quod longe erit verius, postquam apparuerit, cum similes ei erimus, ac videbimus eum sicuti est. I. Joan. III. 2.

PSALMUS XVII.

HISTORICUS PROPHETICUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori servo Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul,

1 In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus, in die qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul, & dixit, (*II. Reg. XXII.* 2.)

Et dixit, diligam te fortitudo mea;
Domine, petra mea, &

2 Diligam te, Domine, fortitudo mea:
3 Dominus firmamen-

1. *Locutus est* (David) *Domino*. Hic Psalmus cum titulo suo invenitur totus 2. Reg. XXII. 2. referturque ad finem vitæ Davidis, editus scilicet ad memoriam sempiternam tot beneficiorum, quæ Deus in se contulit: vocationem quoque gentium præfigurat. 11. 44. 45. 50. teste Paulo: Rom. XV. 9.

2. *Diligam te*. Pro tot ac tantis beneficiis, unum munus Deo gratum, ipsa dilectio.

3. *Firmamentum meum*. Petra mea, rupes mea. Heb. qua tutus initor,

robur meum, & salvator meus.

Deus meus, fortis meus, & sperabo in eo: scutum meum, & cornu salutis meae, susceptor meus.

Laudatum invocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.

Circumderunt me funes mortis: & torrentes diaboli terruerunt me.

Funes inferni circumdederunt me: praevenerunt me laquei mortis.

In tribulatione mea invocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: Exaudiet de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus ante faciem ejus veniet in aures ejus.

Commota est & contremuit terra: & fundamenta montium concussa sunt, et conquassata sunt, quoniam iratus est eis.

tum meum, & refugium meum, & liberator meus.

Deus meus, adjutor meus, & sperabo in eum.

Protector meus, & cornu salutis meae, & susceptor meus.

4 Laudans invocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

6 Dolores inferni circumdederunt me: praeoccupaverunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi:

Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

8 Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.

nitor. *Firmamentum meum refugium meum: liberator, Deus, adjutor meus . . . protector meus:* scutum meum. Heb. Quot amoris vocabula? Sic est amor: nusquam laudandi satietas, nec blanditiis modus. *Cornu salutis:* cornu pro robore sumitur; ducta a brutis metaphora.

5. *Dolores mortis:* funes. Hier. Laquei ut V. sequenti. *Torrentes iniquitatis:* Torrentes Belial. Heb. id est, perversorum hominum vel diaboli, ut Hier. Porro calamitates fluctibus aquarum inundantium comparari solent.

6. *Dolores inferni.* Funes. Hier. ut supra.

7. *Invocavi.* Invocabo. Hier. Invocabam, clamabam. Ita passim futurum ponunt Hebraei pro imperfecto praeterito.

8. *Commota est . . . .* Hic inducitur Deus de cælo descendens ad liberandum Davidem. Describitur ira divina in hostes ejus. Tum orbis universus ante Deum iratum contremiscens. Quæ figura demonstrat quid hostibus ejus timendum sit, estque in Scripturis frequens. *Iratus est eis:* Deest *eis*, Heb.

Ascendit fumus de furore ejus, et ignis ex ore ejus devorans: carbones incensi sunt ab eo.

Inclinavit coelos et descendit: et caligo sub pedibus ejus.

Et ascendit super Cherubim et volavit: et volavit super pennas venti.

Posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus aetheris.

Prae fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando et carbones ignis.

Et intonuit in coelo Dominus, et Altissimus dedit vocem suam: grandinem et carbones ignis,

Et emisit sagittas suas, et dissipavit eos, et fulgura multiplicavit, et conturbavit illos.

Et apparuerunt effusiones aquarum, et revelata sunt fundamenta orbis, ab increpatione tua, Do-

9 Ascendit fumus in ira ejus: & ignis a facie ejus exarsit: carbones succensi sunt ab eo.

10 Inclinavit caelos, & descendit: & caligo sub pedibus ejus.

11 Et ascendit super Cherubim, & volavit: volavit super pennas ventorum.

12 Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus aeris.

13 Prae fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando, & carbones ignis.

14 Et intonuit de coelo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.

15 Et misit sagittas suas, & dissipavit eos: fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum;

9. *Ignis a facie ejus exarsit:* ignis ex ore ejus devorans. Hier. Sic Deus dicitur ignis consumens. Deut. IV. 24. IX. 3. & fluvius igneus a facie ejus egredi. Dan. VII. 10.

10. *Inclinavit cælos & descendit:* magnificum: ut sub Deo insessore cœli ipsi se demittant.

11. *Ascendit super Cherubim.* Equitavit. Heb. Sedit super Cherubim quasi curru invectus, ut Ezechieli apparuit: Ezech. I.

12. *Et posuit tenebras* . . . his adumbrantur profunda & terribilia judicia Dei: exequendi celeritas & efficacia.

13. 14. *Præ fulgore* . . . ante se agebat nubes, grandinem & fulmina. *Grando & carbones ignis:* supp. continuo ruunt: & iterat iisdem verbis ad inculcandam vim grandinis & fulminis.

mine, ab inspiratione spiritus furoris tui.

Mittet de alto, et accipiet me, et trahet me de aquis multis.

Liberabit me de inimicis meis potentissimis, et de his qui oderunt me: quoniam robustiores me erant.

Praeveniet me in die afflictionis meae: et factus est Dominus firmamentum meum.

Et educet me in latitudinem: liberabit me quia placui ei.

Retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.

Quia custodivi vias Domini, & non egi impie a Deo meo.

Omnia enim judicia ejus in conspectu meo: & praecepta ejus non amovi a me.

Et fui immaculatus cum eo: & custodivi me ab iniquitate mea.

Ab increpatione tua, Domine, ab inspiratione spiritus irae tuae.

17 Misit de summo, & accepit me: & assumsit me de aquis multis.

18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.

19 Praevenerunt me in die afflictionis meae: & factus est Dominus protector meus.

20 Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit quoniam voluit me.

21 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:

22 Qua custodivi vias Domini, nec impie gessi a Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: & justitia ejus non repuli a me.

24 Et ero immaculatus cum eo: & observabo me ab iniquitate mea.

17. *Misit de summo:* De cœlo: manum suam, scilicet. *De aquis multis.* Calamitatibus, ut supra 5. comparatione ducta ab eo, qui alto fluvio mersum & propemodum aquis suffocatum, valida manu extraheret.

18. *Quoniam confortati . . .* Cum essent superiores viribus, nec ulla spes superesset nisi in Deo.

19. *Prævenerunt . . .* Adversarii incautum me præverterunt.

20. *In latitudinem:* Ab angustiis & præruptis ad plana & lata. *Voluit me:* dilexit: placui ei. Hier. & ideo diligenti dilectionem rependo, quæ una est digna merces. vers. 2.

21. *Secundum justitiam meam:* Vir bonus, suæque sibi innocentiæ conscius, eo magis Deo fidit; ita Job, ita Paulus & passim viri sancti.

24. *Ero.* Fui. Hier. sic 25. *retribuet:* retribuit. *Ab iniquitate mea:* à peccato cui assuevi, quod me mihi subriperet, nisi assidue caverem.

Et restituit mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum ejus:

Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocenter ages:

Et cum electo electus eris; & cum perverso perverteris.

Quia tu populum pauperem salvabis: & oculos excelsos humiliabis.

Quia tu illuminas lucernam meam: Domine Deus meus illumina tenebras meas.

In te enim curram accinctus, & in Deo meo transiliam murum.

Deus immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.

Quis est Deus praeter Dominum? & quis fortis praeter Deum nostrum?

25 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris:

27 Et cum electo electus eris: & cum perverso perverteris.

28 Quoniam tu populum humilem salvum facies: & oculos superborum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine: Deus meus illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo, meo transgrediar murum.

31 Deus meus impolluta via ejus: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperentium in se.

32 Quoniam quis Deus praeter Dominum? aut quis Deus praeter Deum nostrum?

26. *Cum sancto* . . . Ad Deum ista dicit, hominibus pro studiorum ratione justa tribuentem. Theodor. Sic Levit. xxvi. 23. Si ambulaveritis ex adverso mihi, ego quoque contra vos adversus incedam.

27. *Cum electo* . . . Cum candido candide agis. *Cum perverso perverteris*: fallaces fallis.

29. *Illuminas lucernam meam*: A te lux mea: nam per me ipsum versor in tenebris.

30. *In te eripiar*. Occurram turmæ. Heb. Præsidio tuo fretus incedam adversus hostes. *A tentatione*: a periculo. *Transgrediar murum*: munitiones superabo.

31. *Impolluta via ejus*. Fidelia Dei promissa, cum omnia, tum ea, quæ Davidi privatim fecit.

32. *Quis Deus*. Quis fortis? Hier.

Deus qui accingit me fortitudine: & posuit immaculatam viam meam.

Coaequans pedes meos cervis, & super excelsa statuens me.

Docens manus meas ad praelium, & componens quasi arcum aereum, brachia mea.

Dedisti mihi clypeum salutis tuae, & dextera tua confortavit me, & mansuetudo tua multiplicavit me.

Dilatabis gressus meos subtus me, & non deficient tali mei.

Persequar inimicos meos, & apprehendam eos, & non revertar donec consumam eos.

Caedam eos, & non poterunt surgere: cadent sub pedibus meis.

Accinxisti me fortitudine ad praelium: incurvabis resistentes mihi subtus me.

Inimicorum meorum dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.

33 Deus qui praecinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam.

34 Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, & super excelsa statuens me.

35 Qui docet manus meas ad praelium; & posuisti ut arcum aereum, brachia mea.

36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuae, & dextera tua suscepit me: Et disciplina tua correxit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit.

37 Dilatasti gressus meos subtus me: & non sunt infirmata vestigia mea.

38 Persequar inimicos meos, & comprehendam illos; & non convertar donec deficiant.

39 Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.

40 Et praecinxisti me virtute ad bellum: & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & odientes me disperdidisti.

33. *Posuit immaculatam viam meam*: quod immaculatus fuerit, Deo tribuit, & in Domino gloriatur.

34. *Qui perfecit*: coæquans pedes meos cervis. Hier. velocitate, scilicet.

35. *Posuisti* ... inimicorum conterent arcum æreum brachia mea. Heb.

36. *Et disciplina tua* ... Et mansuetudo tua multiplicavit me, Hier. auxit me. Cætera in Heb. desunt.

38. *Non convertar*: non revertar: Hier.

41. *Inimicos* ... inimicorum meorum dedisti mihi dorsum. Hier. fecisti ut terga verterent. Ps. xx. 13. Pones eos dorsum: eadem sententia; nullius alterius rei quam dorsi vertendi memores.

Clamabunt, & non erit qui salvet; ad Dominum, & non audiet eos.

Delebo eos ut pulverem ante faciem venti; ut lutum platearum projiciam eos.

Salvabis me a contradictionibus populi, pones me in caput gentium: populus quem ignoravi, serviet mihi.

Auditione auris obediet mihi, filii alieni mentiuntur mihi.

Filii alieni defluent, & contrahentur in angustiis suis.

Vivit Dominus & benedictus Deus meus, & exaltabitur Deus salutis meae.

Deus qui das vindictas mihi, & congregas populos sub me.

Qui servas me ab ini-

42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret; ad Dominum, nec exaudivit eos.

43 Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput Gentium.

45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi: in auditu auris obedivit mihi.

46 Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni inveterati sunt, & claudicaverunt a semitis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus salutis meae.

48 Deus qui das vindictas mihi, & subdis populos sub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

49 Et ab insurgentibus

42. *Clamaverunt:* Clamabunt. Hier.

44. *Contradictionibus populi.* Seditiosi, contentiosi: qualem expertus sum, divisis post Saulem tribubus & rebellante Absalomo 2. Reg. II. xv. *in caput Gentium:* Goim. Gentilium. David gentes vicinas subegit, & ad Euphratem usque promovit imperium, sed maxime ad Christum hæc pertinent. Infra 45. 50.

45. *Populus, quem non cognovi.* Gentes scilicet: *In auditu auris* obedient mihi: dicto audientes erunt, quod etiam dictum ex Christi persona: nam fides ex auditu. Rom. X. 17.

46. *Filii alieni:* Alienigenæ. *Mentiti sunt;* fœdera fregerunt, ut Hanon Rex Ammon. 2. Reg. X. At Hier. defluent; res eorum collabentur. *Et claudicaverunt*, & contrahentur in angustiis suis. Hier. ipsi se in angustias conjicient.

48. *De inimicis meis iracundis:* Deest, Heb.

micis meis, & a resistentibus mihi elevas me, a viro iniquo libera me.

Propterea confitebor tibi in gentibus, Domine: & nomini tuo cantabo.

Magnificans salutes regis sui, & faciens misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in aeternum.

in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me.

50 Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine, & nomini tuo psalmum dicam.

51 Magnificans salutes regis ejus, & faciens misericordiam Christo suo David, & semini ejus usque in saeculum.

50. *Confitebor tibi in nationibus*: Gentibus. Heb. Refertur hic locus ad conversionem gentium. Rom. xv. 9.

51. *Regis ejus*; regis sui. Hier. Davidis. Miro ordine omnia in hoc Psalmo procedunt. David primo gratias agit: tum ponit sub oculos calamitates suas; mox Deum auxilio tota majestate advenientem: se propter innocentiam liberatum; imo & victorem: prostratos inimicos: imperium longe ad exteros prolatum: quæ omnia executus, ad gratiarum denique actionem redit.

PSALMUS XVIII.

LAUDIS ET EXHORTATIONIS.

Coelorum ordo immortalis, ac legis inconcussa veritas sapientiam Dei praedicant.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Coeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

Non est sermo, et non sunt verba, quibus non audiatur vox eorum.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

2 Coeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3 Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.

4 Non sunt loquelae, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.

3. *Dies diei* . . . Continuantur dies noctibus, eoque omnia tenore procedunt, ut & dies diei, & nox insequenti nocti quid agendum sit indicare videantur, perpetua quasi traditione doctrinæ.

4. *Non sunt loquelæ* . . . Auditur vox eorum, omnium gentium linguis.

In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis verba eorum.

Soli posuit tabernaculum in eis.

Et ipse quasi sponsus procedens de thalamo suo: exultavit ut fortis ad currendam viam:

A summitate coeli egressus ejus, et cursus ejus usque ad summitatem illius: nec est qui se abscondat a calore ejus.

Lex Domini immaculata convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam praestans parvulis.

5 In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terrae verba eorum.

6 In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo.

Exultavit ut gigas ad currendam viam, 7 A summo coelo egressio ejus:

Et occursus ejus usque ad summum ejus: nec est qui se abscondat a calore ejus.

8 Lex Domini immaculata convertens animas: testimonium Domini fidele, sapientiam praestans parvulis.

5. *In omnem terram exivit sonus eorum.* Delineatio eorum. Heb. eo quod ubique celebretur perfectissimi operis summa & ad normam exacta pulchritudo. Sanior tamen 70. ac Vulgatæ lectio. *Sonus*: levissima inflexione hebraici vocabuli *Koudm*, quod est delineatio; a *Kolam*: quod est sonus. Melius sane dicitur exire sonus, atque omnia pervadere: tum accuratius respondet antecedentibus; atque his in fine versus vocibus: *In fines terræ verba eorum*: sensu scilicet iterato in morem Hebræorum: denique sic legit Apostolus, atque Apostolicæ prædicationi ex antiqua traditione aptat: Rom. x. 18. quod omnino sono congruit; non alteri illi lectioni Hebraicæ.

6. *In sole posuit*. Soli posuit tabernaculum in eis: in cælis, scilicet. Hier. id est, solem in cælis collocavit. Fecit Deus duo luminaria & posuit in firmamento cæli. Gen. I. 16. de cælo loquitur David, in sole parte cæli nobilissima, mentis defigit oculos, ejusque exequitur pulchritudinem, celeritatem ac vim. *Et ipse tanquam sponsus*. En pulchritudo tanto cum splendore orientis; non pulcrior e thalamo novus sponsus prodit; non splendidiore amictu, non mirabiliore colorum varietate adornatus.

7. *Exultavit*. Jam ad celeritatem pergit: inducta comparatione cursoris a carcere ad metam, non tam passibus quam saltibus properantis: *ut gigas*: ut fortis. Hier. quasi diceret, formosus quidem ut sponsus: non tamen delicatus aut mollis; sed fortis, rapidus, indefessus; *a summo cælo*. . *ad summum ejus*; ab extremo cælo ad extremum cælum: ab oriente ad occidentem *occursus ejus*: cursus: Hier. revolutio.

8. *Lex Domini*. Secunda pars Psalmi, in qua a sapientia Dei mundum ordinantis transit ad legem mores hominum componentem: transitus in Psalmis frequente. Sic Ps. cx. Magna opera Domini: mox: fidelia omnia mandata ejus. Ps. cxviii. 89. In æternum Domine verbum tuum permanet in cælo, &c. tum 92. nisi quod lex tua meditatio mea est

&c

Praecepta Domini recta laetificantia cor: mandatum Domini lucidum, illuminans oculos.

Timor Domini mundus, perseverans in saecula: judicia Domini vera, justificata in semetipsa.

Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum: et dulciora super mel et favum redundantem.

Unde servus tuus docebit ea: in custodiendis eis retributio multa.

Errores quis intelligit? ab occultis munda me.

A superbis quoque libera servum tuum, si non fuerint dominati mei, tunc immaculatus ero, et emundabor a delicto maximo.

Sint placentes sermones oris mei, et medita-

9 Justitiae Domini rectae, laetificantes corda: praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10 Timor Domini sanctus, permanens in saeculum saeculi: judicia Domini vera, justificata in semetipsa.

11 Desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum: et dulciora super mel et favum.

12 Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis, retributio multa.

13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis, munda me: 14 Et ab alienis parce servo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor a delicto maximo.

15 Et erunt ut complaceant eloquia oris mei:

&c. *Lex Domini*. Nota hic varia vocabula ad designandam legem, de quibus vide in Ps. CXVIII.

9. *Justitiæ*. Præcepta, Hier. mox, mandatum.

10. *Timor Domini sanctus*: mundus. Hier.

11. *Lapidem pretiosum*. Paz Heb. quæ vox redditur. *topazion*. Ps. CXVIII. 127. volunt esse aurum exquisitissimum. *mel & favum*. Addit Heb. redundantem.

12. *Custodie ea*. Docebit ea, Hier. alii: illustratur, admonetur ab eis. *In custodiendis illis retributio multa*: legis executio cum multa bona affert, tum ipsa sibi merces.

13. *Delicta*: Errores. Hier. cum lex tam sancta sit, tam recta; nosque tot perversis cupiditatibus impliciti, quis omnes errores intelligat, etiam suos?

14. *Ab alienis*. A peccatis alienis, quibus quocumque modo communicavero. At Hier. a superbis. Alii, a superbiis; ut sensus sit, libera me tum ab occultis tum ab apertis transgressionibus. Sensus Vulg. melior, ortus ex litterulæ diversitate. *Si mei ... mei* non a nominat. sing. *meus*; sed ab *ego*: genitivo casu. Si ab occultis & alienis peccatis mundus sim; de cæteris vix erit quod timeam.

15. *Et erunt* ... Sint placentes Hier.

tio cordis mei in conspectu tuo; Domine, fortitudo mea, et redemptor meus.

& meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine, adjutor meus, & redemptor meus.

Notat Theodor. in hoc Psalmo tres leges; naturalem, a 1. ℣. Mosaicam, ab 8. Novi Testamenti, in quo remissio peccatorum & vitæ novitas, a 13.

PSALMUS XIX.

DEPRECATORIUS.

Rege ad bellum procedente.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sancto, et de Sion roboret te.

Memor sit omnis sacrificii tui, et holocaustum tuum pingue fiat. Semper.

Det tibi secundum cor tuum, et omnem voluntatem tuam impleat.

Laudabimus in salutari tuo: et in nomine Dei nostri ducemus choros. Impleat Dominus omnes petitiones tuas.

Nunc scio, quoniam sal-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

2 Exaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

3 Mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificii tui: & holocaustum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi secundum cor tuum: & omne consilium tuum confirmet.

6 Laetabimur in salutari tuo: & in nomine Dei nostri magnificabimur.

7 Impleat Dominus o-

2. *Tribulationis*. Belli sc. quod semper magna calamitas est.

5. *Consilium* . . . *confirmet*. Impleat. Hier.

6. *Salutari*. Salus sæpe pro victoria, cujus fructus est, in Scripturis accipitur. Vid. Judic. xv. 18. *magnificabimur*; ducemus choros. Hier. signa victricia erigemus. Hèb. triumphabimus.

7. *Nunc cognovi*. Nunc scio, quoniam salvabit Dominus Christum suum: Hier. *Christum suum*; regem. *in potentatibus*; in fortitudine salutis dexteræ ejus: Dei scilicet. Hier. id est, in invicta illa vi servatricis dexteræ Dei.

vabit Dominus Chistum suum: exaudiet eum de coelo sancto suo, in fortitudine salutis dexterae ejus,

Hi in curribus, et hi in equis: nos autem nominis Domini Dei nostri recordabimur,

Ipsi incurvati sunt et ceciderunt: nos autem surreximus et erecti sumus.

Domine salva; rex exaudies nos in die, qua invocaverimus te,

mnes petitiones tuas; nunc cognovi, quoniam salvum fecit Dominus CHRISTUM suum.

Exaudiet illum de coelo sancto suo: in potentatibus salus dexterae ejus.

8 Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus,

9 Ipsi obligati sunt, & ceciderunt: nos autem surreximus & erecti sumus.

10 Domine salvum fac regem: & exaudi nos in die, qua invocaverimus te,

8. *In nomine Domini*: Nominis Domini Dei nostri recordabimur. Hier,
9. *Obligati sunt*: Quasi compedibus vincti: incurvati sunt. Hier.
10. *Domine salvum fac* . . . Domine salva: rex exaudies nos &c. Hier, regem vocat Deum regem regum. Vulg. planior & convenientior.

PSALMUS XX.

EUCHARISTICUS.

Rege post victoriam redeunte.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Domine, in fortitudine tua laetabitur rex: & in salutari tuo exultabit vehementer.

Desiderium cordis ejus dedisti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudasti eum. Semper.

Quoniam praevenisti eum

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David,

2 Domine, in virtute tua laetabitur rex: & super salutare tuum exultabit vehementer.

3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei: & voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.

4 Quoniam praevenisti

2. *Exultabit vehementer*. Quantum exultabit. Heb.
3. *Voluntate labiorum*. Prolatione labiorum: Heb. precum fructu.
4. *Dulcedinis* . . . Bonitatis. Hier. *lapide pretioso*, obrizo. Hier, auro scilicet. Pax Heb. supra XVIII. 11.

in benedictionibus bonitatis: pones in capite ejus coronam de obrizo.

Vitam petivit a te: & dedisti ei: longitudinem dierum in saeculum & in aeternum.

Magna gloria ejus in salutari tuo: gloriam & decorem pones super eum.

Pones enim eum in benedictionem sempiternam, & hilarabis eum laetitia apud vultum tuum.

Quia rex confidet in Domino, & in misericordia Excelsi non decipietur.

Inveniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inveniet odientes te.

Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in furore suo praecipitabit eos, & devorabit eos ignis.

Fructum eorum de terra perdes, & semen eorum de filiis hominum.

Quoniam inclinaverunt

eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5 Vitam petiit a te: & tribuisti ei longitudinem dierum in saeculum, & in saeculum saeculi.

6 Magna est gloria ejus in salutari tuo: gloriam & magnum decorem impones super eum.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in saeculum saeculi: laetificabis eum in gaudio cum vulto tuo.

8 Quoniam rex sperat in Domino: & in misericordia Altissimi non commovebitur.

9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.

10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.

11 Fructum eorum de terra perdes: & semen eorum a filiis hominum.

12 Quoniam declinave-

6. *In salutari tuo*. Te salvante: & ita semper exponendum.

7. *Benedictionem in saeculum* . . . Sempiternam Hier. *vultu tuo*: favorabili.

9. *Inveniatur* . . . . Inveniet manus tua omnes inimicos tuos: Hier. non enim latebris, non fugæ locus.

10. *Ut clibanum*. Ut fornacem: tamquam incendio consumentur. *In tempore vultus tui*, iræ tuæ. sic Ps. XXXII. 17. Vultus autem Domini super facientes mala. *Conturbabit*, præcipitabit.

12. *Declinaverunt* . . . moliti sunt in te malum. Heb. *consilia*, Scevos. Heb. *stabilire*. Deest Heb. recte supplerum.

super te malum, cogitaverunt scelus, quod non potuerunt.

Quoniam pones eos humerum: funes tuos firmabis contra facies eorum.

Exaltare, Domine, in fortitudine tua; cantabimus & psallemus fortitudines tuas.

runt in te mala; cogitaverunt consilia, quae non potuerunt stabilire.

13 Quoniam pones eos dorsum: in reliquiis tuis praeparabis vultum eorum.

14 Exaltare, Domine, in virtute tua: cantabimus & psallemus virtutes tuas.

13. *Pones eos dorsum*. Vide Ps. XVII. 41. *In reliquiis tuis*. Funes tuos formabis contra faciem eorum. Hier. vel laqueos in quos incidant: vel nervum arcus tui.

PSALMUS XXI.

PROPHETICUS.

Christus in cruce Deum orat: seque per resurrectionem, Judæos electos, gentesque conversas, per passionem suam praedicat liberandos. Ipse porro crucifixus hunc Psalmum de se esse docuit. Matth. XXVII. 46. *Marc.* XV. 34.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, pro cervo matutino, Canticum David.

Deus meus, Deus meus quare dereliquisti me? longe a salute mea verba rugitus mei.

Deus meus, clamabo per diem, & non exaudies: &

VERSIO VULGATA.

1 In finem, pro susceptione matutina, Psalmus David.

2 Deus Deus meus respice in me: quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum.

3 Deus meus clamabo per diem, & non exaudies:

1. *Pro susceptione matutina*. Ad implorandum mane auxilium Dei. Ch. pro oblatione matutina. Heb. pro cerva matutina: ad modum cantilenæ, cujus initium: cerva matutina.

2. *Respice in me*. A Christo prætermissum, cum in Heb. desit. loc. cit. *Longe a salute mea*, quantumvis clamem, nil mihi prodest ad salutem. *Verba delictorum meorum*, id est, nostrorum quæ ipse portavit. at Heb. verba rugitus mei, id est. clamoris.

3. *Et non ad insipientiam mihi*. Supple: erit: neque enim frustra invocatur Deus, quantumvis obsurdescere videatur: nec est silentium mihi. Hier.

nocte, nec est silentium mihi.

Et tu, sancte habitator, Laus Israel.

In te confisi sunt patres nostri: confisi sunt, & salvasti eos.

Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te confisi sunt, & non sunt confusi.

Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & despectio plebis.

Omnes videntes me subsannant me: dimittunt labium, movent caput.

Confugit ad Dominum, salvet eum: liberet eum, quoniam vult eum.

Tu autem propugnator meus ex utero: fiducia mea ab uberibus matris meae.

In te projectus sum ex vulva: de ventre matris meae Deus meus es tu.

Ne longe fias a me, quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est adjutor.

Circumdederunt me vi-

& nocte, & non ad insipientiam mihi.

4 Tu autem in Sancto habitas, Laus Irael.

5 In te speraverunt patres nostri: speraverunt, & liberasti eos.

6 Ad te clamaverunt, & salvi facti sunt: in te speraverunt, & non sunt confusi.

7 Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.

8 Omnes videntes me, deriserunt me: locuti sunt labiis, & moverunt caput.

9 Speravit in Domino, eripiat eum: salvum faciat eum, quoniam vult eum.

10 Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meae.

11 In te projectus suum ex utero: de ventre matris meae Deus meus es tu,

12 ne discesseris a me: Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adjuvet.

13 Circumdederunt me

4. *Tu autem in sancto*. Et tu sancte: inhabitans laudes Israelis. Heb. habitator, laus Israel. Hier. Laus Israel permanens: quem Israel assidue laudat: cujus inter laudes perpetuas versaris.

8. *Locuti sunt labiis*. Dimittunt labium. Hier. distendunt labia irridentes.

9. *Speravit in Domino*. . . . Ita Judæi Christo crucifixo exprobrabant. Matt. XXVII. 43. Item Sap. II. 18. *Quoniam vult eum*: diligit.

10. *Qui extraxisti*. Propugnator meus ex utero. Hier. Jam inde a nativitate omni humano auxilio destitutus, imo Herodis insidiis petitus, te unum habui susceptorem.

13. *Vituli multi; tauri pingues*, & validi: hi vituli, hi tauri sunt inimici; alii insultantes & lascivientes, alii ferocientes.

tuli multi: tauri pingues vallarunt me.

Aperuerunt super me os suum: quasi leo rapiens & rugiens.

Sicut aqua effusus sum, & separata sunt omnia ossa mea: factum est cor meum sicut cera liquefacta in medio ventris mei.

Aruit velut testa fortitudo mea, & lingua mea adhaesit palato meo: & in pulverem mortis deduxisti me.

Circumdederunt me venatores: consilium pessimorum vallavit me: fixerunt manus meas, & pedes meos.

Numeravi omnia ossa mea, quae ipsi respicientes viderunt in me.

vituli multi: tauri pingues obsederunt me.

14 Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens & rugiens.

15 Sicut aqua effusus sum: & dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei.

16 Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua mea adhaesit faucibus meis: & in pulverem mortis deduxisti me.

17 Quoniam circumdederunt me canes multi: consilium malignantium obsedit me.

Foderunt manus meas & pedes meos: 18 Dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi vero considerave-

15. *Sicut aqua effusus sum*, exhaustus viribus: in me nihil firmi, *dispersa sunt*, distracta, nihil superest roboris. *In medio ventris*, pectoris.

16. *Aruit* . . . Sitim describit, quæ maxime angit in tormentis, & debilitat: de qua una Christus questus est. Joan. XIX. 28.

17. *Canes multi*. Plebs ore rabido allatrans. *Foderunt*, fixerunt. Hier. Lectio hodierna Judæorum hæc est: sicut leo manus meæ & pedes mei, nullo sensu; vel: sicut leo manus meas & pedes meos: supple, mordent, lacerant: quasi leo manus & pedes invadere soleat, non totum corpus: præterea leonis mentio facta est supra 14. Omnino locum hunc corruperunt Judæi, & pro *caru* reposuerunt *cari*: ipsi utramque lectionem antiquam esse affirmant, ut patet ex Masoretis & aliis. Justinus Apol. 2. p. 77. adv. Tryph. p. 325. 332. & in Apologia secunda hunc locum adducens, uti nunc quoque Septuaginta legunt, quamquam Judæis solitus corruptum exprobrare textum; nihil hic eos arguit, neque veterum quisquam: quo certum est nondum eo tempore quidquam immutatum, eandemque fuisse nostram & Judæorum lectionem. Aquila verterat ἠσχύναν, dehonestaverunt; quod quamvis non conveniat, multum tamen distat a Judæorum hodierna lectione: quin & crucifixio aliunde satis apparet in distractis & dinumeratis ossibus.

18. *Dinumeraverunt*. Numeravi. Hier. Ossa mea numerarem: adeo nudata, distenta, ac velut divulsa sunt, laniato corpore & suspenso. *Ipsi vero consideraverunt*. At ipsi doloribus meis oculos satiant.

Diviserunt vestimenta mea sibi: & super vestimentum meum miserunt sortem.

Tu autem Domine ne longe facias: fortitudo mea, in auxilium meum festina.

Erue a gladio animam meam, de manu canis solitariam meam.

Salva me ex ore leonis; & de cornibus unicornium exaudi me.

Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiae laudabo te.

Qui timetis Dominum laudate eum: omne semen Jacob glorificate eum, & metuite eum universum semen Israel.

Quoniam non despexit, neque contemsit modestiam pauperis, & non abscondit faciem suam ab eo: & cum clamaret ad eum, exaudivit.

Apud te laus mea in Ecclesia multa: vota mea

runt & inspexerunt me: 19 Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.

20 Tu autem, Domine, ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice.

21 Erue a framea Deus animam meam: & de manu canis unicam meam.

22 Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam.

23 Narrabo nomen tuum fratribus meis; in medio ecclesiae laudabo te.

24 Qui timetis Dominum laudate eum: universum semen Jacob glorificate eum.

25 Timeat eum omne semen Israel: quoniam non sprevit, neque despexit deprecationem pauperis:

Nec avertit faciem suam a me: & cum clamarem ad eum, exaudivit me.

26 Apud te laus mea in Ecclesia magna: vota

19. *Diviserunt sibi*. Hæc ad literam impleta: Matt. xxvii. 35. Jo. xix. 23.

20. *Ne elongaveris* . . . Ne recedas: fortitudo mea, in auxilium meum festina: Hier.

21. *A framea*; a gladio: Hier. *unicam*: dilectam: animam. *De manu canis* . . .

22. *Ex ore leonis* . . . *a cornibus unicornium* . . . . Ab efferatis ac superbissimis adversariis. *Humilitatem meam*: Infirmitatem meam, vilitatem meam: & ita fere semper.

23. *Fratribus meis*. Apostolis quibus hæc nuntiavit. Ite nuntiate fratribus meis: Matth. xxviii. 10. Judæis quoque cognatis suis, qui facti sunt Ecclesia magna cum gentibus, de quibus infra 26.

25. *Deprecationem*. Modestiam: Hier. mansuetudinem.

26. *Apud te*: coram te. A te incipit *laus mea*: hinc exordior: te quoque inspirante oritur: *In Ecclesia magna*: in Ecclesia Catholica ubique diffusa.

reddam in conspectu timentium eum.

Comedent mites, & saturabuntur; laudabunt Dominum quaerentes eum: vivet cor vestrum in sempiternum.

Recordabuntur & convertentur ad Dominum omnes fines terrae: & adorabunt coram eo universae cognationes gentium.

Quia Domini est regnum; & dominabitur gentibus.

Comederunt & adoraverunt omnes pingues terrae ante faciem ejus: curvabunt genu universi, qui descendunt in pulverem, & anima ejus non vivet.

Semen serviet ei, narrabitur Domino in generatione,

mea reddam in conspectu timentium eum.

27 Edent pauperes, et saturabuntur: et laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in saeculum saeculi.

28 Reminiscentur & convertentur ad Dominum universi fines terrae:

Et adorabunt in conspectu ejus universae familiae Gentium.

29 Quoniam Domini est regnum: & ipse dominabitur Gentium.

30 Manducaverunt & adoraverunt omnes pingues terrae: in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram.

31 Et anima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi.

27. *Edent pauperes*. Mites: Hier. illi scilicet pauperes spiritu, quos laudat Christus: Matth. v. 3. alludit ad sacrificia Eucharistica, ad quæ advena, pupillus & viduæ convivæ vocabantur. Deut. XVI. 11. 14. suntque convivia nascentis Ecclesiæ, Judæorumque recens conversorum ad fidem, qui simul sumebant cibum cum exultatione & simplicitate cordis: Act. II. 46. & ipsum Eucharistiæ Sacramentum.

28. *Reminiscentur*. Tamquam e gravi somno ad Deum evigilabunt. *Universæ familiæ gentium*: supra de Judæis locutus est, quos fratres vocavit: 23. nunc de gentibus, qui tandem ad Deum redibunt, ut est in ℣. seq.

30. *Omnes pingues terræ*. Opulenti, potentes, reges ipsi venient humiles ad cultum & convivium Christi, non tantum Judæi tunc pauperes & oppressi. *Cadent*: curvabunt genu: Hier. *omnes qui descendunt . . .* omnes qui rediguntur ad pulverem: omnes mortales.

31. *Anima mea*. Anima ejus non vivet: semen serviet ei. Hier. eo quod vitam abjecerit, habebit posteros per fidem ex cruce ortos: sic Isa. LIII. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum. Vulg. legit *lo* per vau, & semus est, vivam Deo per resurrectionem; atque hinc mihi longa posteritas, Christiani scilicet mea morte ac resurrectione regeniti.

Venient & annuntiabunt justitiam ejus : populo qui nascetur, quem fecit.

32 Annuntiabitur Domino generatio ventura : & annuntiabunt coeli justitiam ejus populo, qui nascetur, quem fecit Dominus.

32. *Annuntiabitur*. Numerabitur, accensebitur. *Generatio ventura* : ex illo semine, *annuntiabunt cœli*. . cœli, deest etiam in 70. unde annuntiabunt, impersonaliter accipiendum : *Populo, qui nascetur* : populo novo : genti sanctæ : populo acquisitionis, de quo 1. Pet. II. 9. eam in rem facto ut virtutem annuntiet ejus, qui de tenebris nos vocavit in admirabile lumen suum. *Quem fecit Dominus* : Ipsius enim sumus factura, creati . . . in operibus bonis : Eph. II, 10. Dominus, deest Heb. sed recte suppletum.

PSALMUS XXII.

MORALIS.

Quem Deus, optimus pastor, tuetur ac curat, nihil illi deest.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Dominus pascit me, nihil mihi deerit.

In pascuis herbarum acclinavit me : super aquas refectionis enutrivit me,

Animam meam refecit : duxit me per semitas justitiae, propter nomen suum.

Sed & si ambulavero in valle umbrae mortis, non timebo malum, quoniam tu mecum es.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David.

Dominus regit me, et nihil mihi deerit :

2 In loco pascuae ibi me collocavit.

Super aquam refectionis educavit me : 3. Animam meam convertit.

Deduxit me super semitas justitiae, propter nomen suum.

4 Nam, et si ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala : quoniam tu mecum es.

1. *Regit me*. Pascit : Hier. pastor meus. Heb.

2. *In loco pascuæ*. In pascuis herbarum. Hier. *Aquam refectionis*, quibus æstu confectum corpus reficitur. Alii, aquas tranquillas. Alii, tranquillum super aquas.

3. *Animam meam convertit*. Supp. ad vitam bonam ; unde subdit : *deduxit me super semitas justitiæ*.

4. *In medio*. In valle *umbræ mortis* : Hier. in desertis, insidiosis atque intutis locis. *Virga tua & baculus tuus* : fulcra quæ laboranti præbes.

Virga tua & baculus tuus, ipsa consolabuntur me.

Pones coram me mensam, ex adverso hostium meorum: impinguasti in oleo caput meum, et calix meus inebrians.

Sed et benignitas et misericordia subsequetur me omnibus diebus vitae meae: et habitabo in domo Domini, in longitudine dierum.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me.

Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians quam praeclarus est!

6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitae meae.

Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

5. Adversus eos ... Ex adverso hostium meorum: Hier. In eorum conspectu: ut videant te adesse adjutorem, dum putant me fame tabescere. *Impinguasti*: unxisti: ut in conviviis & lætitia solebant. *Calix meus inebrians*: exuberans. *Quam præclarus est!* sed & benignitas & misericordia subsequentur me, &c. Hier. *Et ut inhabitem*: 70. Et faciet habitare, & habitabo. Hier.

PSALMUS XXIII.

HISTORICUS ET MORALIS.

Cum Arca ex domo Obededom in Sion translata est, Dei sedem suam ingredientis majestatem faustis acclamationibus populus cum Rege prosequitur: quam pure sancteque mons ille Deo sacer sit adeundus, canit. Christi coelum ingredientis gloriam praefigurat. Vide 2. *Reg.* VI. 12. *&* 1. *Par.* XV. 25.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Domini est terra et plenitudo ejus: orbis et habitatores ejus.

VERSIO VULGATA.

1 Prima sabbati, Psalmus David.

Domini est terra, et plenitudo ejus: orbis terrarum, et universi qui habitant in eo.

1. Prima sabbati. De die qua cœpit Deus creare. Syr. *Domini est terra*. Sensus est: universus quidem orbis ejus est; & tamen hunc montem sibi delegit. Sic 2. Par. VI. 18. Ergone credibile est, ut habitet Deus cum hominibus super terram, si cælum & cæli cælorum te non capiunt?

Quia ipse super maria fundavit eum, et super flumina stabilivit illum.

Quis ascendet in montem Domini? et quis stabit in loco sancto ejus?

Innocens manibus, et mundo corde: qui non exaltavit frustra animam suam, et non juravit dolose.

Accipiet benedictionem a Domino, et justitiam a Deo salutari suo.

Haec est generatio quaerentium eum, quaerentium faciem tuam, Jacob. Semper.

Levate portae capita vestra, et elevamini januae sempiternae, et ingredietur rex gloriae.

Quis est iste rex gloriae? Dominus fortis et potens: Dominus potens in praelio.

Levate portae capita vestra, et erigimini januae sempiternae, et ingredietur rex gloriae.

2 Quia ipse super maria fundavit eum: et super flumina praeparavit eum.

3 Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?

4 Innocens manibus et mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.

5 Hic accipiet benedictionem a Domino: et misericordiam a Deo salutari suo.

6 Haec est generatio quaerentium eum, quaerentium faciem Dei Jacob.

7 Attollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit rex gloriae.

8 Quis est iste rex gloriae? Dominus fortis et potens: Dominus potens in praelio.

9 Attollite portas principes vestras, et elevamini portae aeternales: et introibit rex gloriae.

2. *Super maria*. Ad maria & flumina, quibus ipsa tellus imminet præruptis confragosisque littoribus, certe excelsioribus, arcis instar impositis: quibus minaces fluctus coerceantur. Sic ripis fluvii continentur: quod idem canit Psalmista: *Qui firmavit terram super aquas*. Ps. cxxxv. 6. Pertinet etiam ad amœnitatem & commodum, quod urbes, castella, terra ipsa humani generis domicilium, ad aquas collocentur.

4. *Qui non accepit in vano . . .* non pejeravit in animam suam. *Proximo suo*; deest, Heb.

5. *Misericordiam*. Justitiam: Hier.

6. *Faciem Dei Jacob*. De quo scriptum est: Vidi Deum facie ad faciem; & salva facta est anima mea. Gen. xxxii. 30. Quærunt autem faciem Dei qui accedunt ad locum, ubi Arca reposita est, Deusque præsens colitur.

7. *Attollite portas*. Levate portæ capita vestra. Hier. *portæ aeternales*, fores sempiternæ, firmæ, Dei numine tutæ. Quasi ingredienti Arcæ portæ quælibet minores sint, Hæc videntur alternis choris fuisse cantata.

Quis est iste rex gloriae? Dominus exercituum, ipse est rex gloriae. Semper.

10 Quis est iste rex gloriae? Dominus virtutum ipse est rex gloriae.

PSALMUS XXIV.

DEPRECATORIUS.

David pressus angustiis, urgentibus hostibus, peccata condonari, in rectam se deduci viam, ab adversariis liberari petit. Acrostichus est hic Psalmus.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Ad te, Domine, animam meam levabo.

Deus meus, in te confisus sum, non confundar, ne laetentur inimici mei mihi.

Sed universi qui sperant in te non confundentur: confundantur qui iniqua gerunt frustra,

Vias tuas, Domine, ostende mihi, et semitas tuas doce me.

Deduc me in veritate tua, et doce me: quia tu es Deus salvator meus, te expectavi tota die.

Recordare miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quia a sempiterno sunt.

Peccatorum adolescentiae meae, et scelerum meorum ne memineris: secundum misericordiam tuam recordare mei tu, propter bonitatem tuam, Domine.

Bo-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

Ad te, Domine, levavi animam meam:

2 Deus meus, in te confido, non erubescam:

3 Neque irrideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.

4 Confundantur omnes iniqua agentes supervacue.

Vias tuas, Domine, demonstra mihi: et semitas tuas edoce me.

5 Dirige me in veritate tua, et doce me: quia tu es Deus salvator meus, et te sustinui tota die.

6 Reminiscere miserationum tuarum, Domine, et misericordiarum tuarum, quae a saeculo sunt.

7 Delicta juventutis meae, et ignorantias meas ne memineris.

Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam, Domine.

8 Dul-

4. *Supervacue*. Frustra, Hier. gratis, nullo fructu.
7. *Ignorantias*. Peccata; Heb.

Bonus et rectus Dominus, propterea docebit peccatores in via.

Deducet mansuetos in judicio, et docebit modestos viam suam.

Omnes semitae Domini misericordia et veritas: his qui custodiunt pactum ejus, et testificationes ejus.

Propter nomen tuum, Domine, propitiare iniquitati meae, quoniam grandis est.

Quis est iste vir timens Dominum, quem docebit in via quam elegit?

Anima ejus in bono commorabitur, et semen ejus haereditabit terram.

Secretum Domini timentibus eum, et pactum suum ostendet eis.

Oculi mei semper ad Dominum: quia ipse educet de reti pedes meos.

Respice in me, et mise-

8 Dulcis et rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.

9 Diriget mansuetos in judicio: docebit mites vias suas.

10 Universae viae Domini, misericordia et veritas, requirentibus testamentum ejus et testimonia ejus.

11 Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo: multum est enim.

12 Quis est homo qui timet Dominum? legem statuit ei in via, quam elegit.

13 Anima ejus in bonis demorabitur: & semen ejus haereditabit terram.

14 Firmamentum est Dominus timentibus eum: & testamentum ipsius ut manifestetur illis.

15 Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos.

16 Respice in me, &

8. *Legem dabit*, docebit: Hier. & ita passim in Vulg. legem dare, legem statuere, legem ponere, phrasis est, qua redditur Hebraicum docere: sic & infra 12.

10. *Testamentum*, pactum: Hier.

12. *Legem statuit*: docebit:

14. *Firmamentum est Dominus* . . . secretum Domini: Hier. Hoc est occulta protectio: sive declaratio arcanorum: ut Ps. L. 8. Incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi. *Et testamentum* . . . & pactum suum ostendet eis; Hier. promissorum veritatem.

15. *Oculi mei* . . . eruit me Dominus a laqueis, in se potius quam in eos intuentem.

16. *Unicus*, solus; Hier. ab omnibus destitutus.

rere mei: quoniam solus et pauper sum ego.

Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt: de angustiis meis educ me.

Vide humilitatem meam et laborem meum, et porta omnia peccata mea.

Vide inimicos meos, quia multiplicati sunt: et odio iniquo oderunt me.

Custodi animam meam, et libera me, non confundar, quoniam speravi in te.

Simplicitas et aequitas servabunt me; quia expectavi te.

Redime, Deus Israel, ex omnibus angustis suis.

miserere mei, quia unicus & pauper sum ego.

17 Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt: de necessitatibus meis erue me.

18 Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte universa delicta mea.

19 Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me.

20 Custodi animam meam, et erue me: non erubescam, quoniam speravi in te.

21 Innocentes & recti adhaeserunt mihi; quia sustinui te.

22 Libera Deus Israel, ex omnibus tribulationibus suis.

17. *De necessitatibus*: de angustiis: Hier.
21. *Innocentes* . . . Simplicitas & æquitas servabunt me: Hier.

PSALMUS XXV.

DEPRECATORIUS.

Sacerdotibus accedentibus ad altare, ut licet nullius sibi scelesis conscii, purgari amplius expetant.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Judica me Deus, quoniam ego in simplicitate mea ambulavi: et in Domino confidens non deficiam.

Proba me Domine, et

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

Judica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: & in Domino sperans non infirmabor.

2 Proba me Domine.

2. *Ure renes meos*: purga interiora mea, quasi in fornace.

tenta me: ure renes meos et cor meum.

Quia misericordia tua in conspectu oculorum meorum est, et ambulabo in veritate tua.

Non sedi cum viris vanitatis, et cum superbis non ingrediar.

Odivi Ecclesiam pessimorum, & cum iniquis non sedebo.

Lavabo in innocentia manus meas, & circuibo altare tuum, Domine.

Ut audiam vocem laudis, et enarrem omnia mirabilia tua.

Domine, dilexi habitaculum domus tuae, et locum tabernaculi gloriae tuae.

Ne auferas cum peccatoribus animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam.

In quorum manibus, scelus est, et dextera eorum repleta est muneribus.

Ego autem in simplici-

& tenta me: ure renes meos & cor meum.

3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos est, & complacui in veritate tua.

4 Non sedi cum consilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo.

5 Odivi Ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo.

6 Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum, Domine:

7 Ut audiam vocem laudis, et enarrem universa mirabilia tua.

8 Domine, dilexi decorem domus tuae, et locum habitationis gloriae tuae.

9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, et cum viris sanguinum vitam meam:

10 In quorum manibus iniquitates sunt; dextera eorum repleta est muneribus.

11 Ego autem in in-

6. *Lavabo inter innocentes . . .* lavabo in innocentia: Hier. Revera accedentes ad altare manus & pedes lavabant. Exod. xxx. 19. *& circumdabo . . .* quod proprie ad sacerdotes pertinet: quamquam ipsa plebs spectabat sacrificium, suoque modo quodam altari appropinquabat. Levit. ix. 23. 24.

7. *Ut audiam vocem laudis . . .* cantus & Psalmos Dei memores circa altaria.

8. *Decorem:* habitaculum: Hier. ipsum sanctuarium, ejusque pulcritudinem ac sanctitatem.

9. *Viris sanguinum:* homicidis.

10. *Dextera eorum repleta est muneribus.* Munera adversus innoxium accipiunt: contra vetitum. Ps. xiv. 5. Munera super innocentem non accepit.

tate mea gradiar, redime, et miserere mei.

Pes meus stetit in recto: in Ecclesiis benedicam Domino,

nocentia mea ingressus sum: redime me, & miserere mei.

12 Pes meus stetit in directo: in Ecclesiis benedicam te, Domine.

12. *In directo:* In recto tramite.

PSALMUS XXVI.

MORALIS.

David bello petitus & in angustiis, cum adhuc fugeret Saulem.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Dominus lux mea, & salutare meum, quem timebo? Dominus fortitudo vitae meae, quem formidabo?

Dum appropinquarent mihi maligni ut comederent carnem meam: hostes mei, inimici mei ipsi impegerunt & ceciderunt,

Si steterint adversus me castra, non timebit cor meum: si surrexerit contra me bellum, in hoc ego confidam.

Unum petivi a Domi-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David, priusquam liniretur.

Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo?

Dominus protector vitae meae, a quo trepidabo?

2 Dum appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas.

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt et ceciderunt.

3 Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.

Si exurgat adversum me praelium, in hoc ego sperabo.

4 Unam petii a Domi-

1. *Priusquam liniretur:* a Juda quidem 2. Reg. II. 4. a reliquo autem Israele ibid. v. 3. Cum antea unctus esset a Samuele in Bethleem 1. Reg. x. 1. quæ rituli pars in Heb. deest, ut & in Hexap. teste Theodoreto.

2. *Infirmati sunt:* impegerunt: Hier.

4. *Unam:* rem, unum. Hier. *Hanc*, hoc requiram. *Ut inhabitem:* in templo & orationibus sim assiduus: non exul & vagus, ac sacrorum exsors. *Voluptatem*, pulchritudinem: Hier.

no, hoc requiram; ut habitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae: ut videam pulchritudinem Domini, & attendam templum ejus.

Abscondit enim me in umbra sua in die pessima; abscondet me in secreto tabernaculi sui, in petra exaltabit me.

Nunc quoque exaltavit caput meum super inimicos meos, qui sunt in circuitu meo; & immolabo in tabernaculo ejus hostias jubili: cantabo & psallam Domino.

Audi, Domine, vocem meam invocantis, miserere mei, & exaudi me.

Tibi dixit cor meum, quaesivit vultus meus: faciem tuam, Domine, requiram.

Ne abscondas faciem

no, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae:

Ut videam voluptatem Domini, et visitem templum ejus.

5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6 In petra exaltavit me: et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.

Circuivi, et immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis: cantabo, et psalmum dicam Domino.

7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua clamavi ad te; miserere mei, et exaudi me.

8 Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram.

9 Ne avertas faciem

5. *Abscondit me in tabernaculo suo:* in umbra sua: Hier. Has quærit tutissimas latebras adversus Saulem: non loca impervia, speluncasve abditissimas; quæ rex pervaserat.

6. *In petra:* quasi in rupe: in arce. *Exaltavit caput meum super inimicos meos, qui sunt in circuitu meo.* Hier. At sensus Vulgatæ sit: *Circuivi:* obambulavi loca sancta: *Et immolavi*, Immolabo: *hostiam vociferationis:* jubili: laudis alacris, lætas in Deum voces.

8. *Tibi dixit cor meum.* Mens mea: non lingua, non labia. *Exquisivit te . . .* quæsivit vultus meus faciem tuam: Hier. quærite faciem meam. Heb. Reputavi hoc tuum præceptum: *quærite faciem meam*; & implevi. Unde subditur; *vultum tuum, Domine, requiram.* Vultum autem tuum, hoc est Arcam tuam, in qua habitas, & arcana in piorum cœtibus solatia.

9. *Ne avertas:* ne abscondas: Hier. *Adjutor meus esto:* fuisti: Hier. *Ne despicias . . .* ne dimittas me: Idem. ne deseras.

tuam a me, ne declines in furore tuo a servo tuo, auxilium meum fuisti: ne derelinquas me, & ne dimittas me, Deus salvator meus.

Pater enim meus & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem collegit me.

Ostende mihi, Domine, viam tuam, & deduc me in semita recta propter insidiatores meos.

Ne tradas me animæ tribulantium me: quoniam surrexerunt contra me testes falsi, & apertum mendacium.

Ego autem credo, quod videbam bona Domini in terra viventium.

Expecta Dominum, confortare, & roboretur cor tuum, et sustine Dominum.

tuam a me: ne declines in ira a servo tuo.

Adjutor meus esto: ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.

10 Quoniam pater meus, et mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.

11 Legem pone mihi Domine in via tua: et dirige me in semitam rectam, propter inimicos meos.

12 Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi.

13 Credo videre bona Domini in terra viventium.

14 Expecta Dominum, viriliter age; et confortetur cor tuum, et sustine Dominum.

10. *Pater meus* . . . vel mortui, vel ipsi infirmi & imbecilles; & si me dereliquerint, tamen tu, Domine, semper ades.

11. *Legem pone mihi*: doce me. *Inimicos*: insidiatores: Hier.

12. *Testes iniqui*: falsi: Idem, qui dicebant Sauli: David quærit animam tuam 1. Reg. XXIV. 10. *& mentita* . . . & apertum mendacium Hier. quod seipso eon/ineitur; Vulg. eongruit.

13. *Credo videre*, nisi crederem, Heb. formula affirmandi, Recte Hier. ego autem credo quod videam.

14. *Viriliter age*. Seipsum adhortatur ad patientiam, Deo auxilium ac solatium differente.

PSALMUS XXVII.

MORALIS

A malis hominibus circumventus, Deo nititur, ne cum eis pereat.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Ad te Domine clamabo fortis meus, ne obsurdescas mihi: ne forte tacente te mihi, comparer his qui descendunt in lácum.

Audi vocem deprecationis meae, cum clamavero ad te, cum levavero manus meas ad oraculum sanctum tuum.

Ne tradas me cum impiis et cum operantibus iniquitatem, qui loquuntur pacem cum amicis suis: est malum in corde eorum.

Da eis secundum opus suum, et secundum malum adinventionum suarum, juxta opus manuum suarum da eis: redde retributionem suam illis.

Quoniam non intelligunt opera Domini, et

VERSIO VULGATA.

Psalmus ipsi David.

1 Ad te, Domine, clamabo, Deus meus ne sileas a me: ne quando taceas a me, et assimilabor descendentibus in lacum.

2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis meae, dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

3 Ne simul trahas me cum peccatoribus: et cum operantibus iniquitatem ne perdas me:

Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.

4 Da illis secundum opera eorum, et secundum nequitiam adinventionum ipsorum.

Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis.

5 Quoniam non intellexerunt opera Domini,

1. *Deus meus*. petra mea. Heb. *Ne sileas a me* . . . ne obsurdescas mihi: Hier. *& assimilabor*: ne assimiler. Vide totum versum apud Hier.
2. *Templum sanctum tuum*: oraculum: Hier. id est, Arcam.
3. *Ne perdas me*; deest Heb.
5. *Opera Domini*: *& in opera* . . . non intellexerunt opera Domini, & faſturam ejus: Heb. variis verbis, eodem sensu.

opuus manuum ejus: destrues eos, et non aedificabis: Benedictus Dominus, quoniam audivit vocem deprecationis meae.

Dominus fortitudo mea et scutum meum, in ipso confisum est cor meum, et habui adjutorium: gavisum est cor meum, et in cantico meo confitebor illi.

Dominus fortitudo mea: et robur salutarium Christi sui est.

Salva populum tuum, et benedic haereditati tuae: et pasce eos, et subleva eos usque in sempiternum.

& in opera manuum ejus: destrues illos, & non aedificabis eos.

6 Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meae.

7 Dominus adjutor meus et protector meus: in ipso speravit cor meum et adjutus sum.

Et refloruit caro mea: et ex voluntate mea confitebor ei.

8 Dominus fortitudo plebis suae: et protector salvationum Christi sui est.

9 Salvum fac populum tuum Domine, et benedic haereditati tuæ, et rege eos, & extolle illos usque in aeternum.

7. *Refloruit caro mea*. Gavisum est cor meum, & in cantico meo... Hier.

8. *Fortitudo plebis suae*: fortitudo eorum: Heb. una literula *Ain* excisa, ut videtur; omnino enim lectio Vulgatæ melior. *Protector salvationum*. Salutem Christi sui, regis scilicet, confirmat.

PSALMUS XXVIII.

MORALIS.

Dei ab alto intonantis veneratur majestatem, populum trepidantem consolatur.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Afferte Domino filios arietum: afferte Domino gloriam et imperium.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David, in consummatione tabernaculi.

Afferte Domino, filii Dei: afferte Domino filios arietum.

1. *In consummatione*: sive ut habent 70. in exitu ἐξόδιον: *tabernaculi*: qui titulus deest in Heb. & in hexaplis. Theodor. Nonnulli satis commode interpretantur, exeunte festo tabernaculorum. *Afferte Domino, filii*

Afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in decore sancto.

Vox Domini super aquas, Deus gloriae intonuit; Dominus super aquas multas.

Vox Domini in fortitudine: vox Domini in decore.

Vox Domini confringentis cedros: et confringet Dominus cedros Libani.

Et disperget eas quasi vitulus: Libanus et Sarion quasi filius rhinocerotis.

Vox Domini dividens flammas ignis: Vox Domini parturire faciens desertum; parturire faciet Dominus desertum Cades.

Vox Domini obstetricans cervis, et revelans

2 Afferte Domino gloriam et honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio sancto ejus.

3 Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit: Dominus super aquas multas.

4 Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.

5 Vox Domini confringentis cedros: et confringet Dominus cedros Libani:

6 Et comminuet eas tamquam vitulum Libani: et dilectus quemadmodum filius unicornium.

7 Vox Domini, intercidentis flammam ignis: 8 Vox Domini concutientis desertum: et commovebit Dominus desertum Cades.

9 Vox Domini praeparantis cervos, et revelabit

filii Dei. Deest hoc pulcherrimum initium in Heb. & apud Hier. Habet tamen Ch. quod indicio est, olim in textu fuisse & excidisse.

2. *Honorem*: Imperium: Hier. *in atrio* . . . in templo vel in magnificentia; eadem enim vox, infra 4.

3. *Vox Domini*: Sic Hebræi tonitruum vocant; de quo in sequentibus agitur. *Super aquas*: pluvio cælo & imbre ingruente.

6. *Et comminuet eas* . . . & subsilire faciet tamquam vitulum: Libanum & Sarion tamquam pullum unicornis. Heb. Sarion est mons Hermon. Deut. III. 9.

7. *Intercidentis*: dividens: Heb. dispersas flammas ejaculans; sic fulgur exprimitur.

8. *Concutientis desertum*: parturire faciens desertum. Hier. Propter versum sequentem hæc ad vocem vel tonitruum melius referuntur, quam ad ipsum Deum.

9. *Præparantis cervos*, seu potius cervas: obstetricans: Hier. parturire faciens: ut præcedente versu. Terrore tonitrui cervas parturire rerum naturalium historici memorant. *Et in templo* . . . terrore tonitrui concussi homines ad templum confluunt.

saltus, et in templo ejus omnis loquetur gloriam.

Dominus diluvium inhabitat: et sedebit Dominus rex in aeternum.

Dominus fortitudinem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace,

condensa; et in templo ejus omnes dicent gloriam,

10 Dominus diluvium inhabitare facit: et sedebit Dominus rex in aeternum,

11 Dominus virtutem populo suo dabit: Dominus benedicet populo suo in pace.

10. *Dominus diluvium inhabitare facit*: inhabitat: Hier. Sedet in diluvio ut in throno; quo inter pluvias ac tempestates diluvii & ultionis divinæ meminerimus.

11. *Dominus virtutem* . . , Sic minæ in spem & consolationem desinunt.

PSALMUS XXIX.

EUCHARISTICUS.

VERSIO. S. HIERONYMI.

Psalmus Cantici, ad dedicationem domus David.

Exaltabo te, Domine, quoniam salvasti me: et non dilatasti inimicos meos super me.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

Domine eduxisti ex inferno animam meam: vivificasti me, ne descenderem in lacum.

Cantate Domino sancti ejus: et confitemini memoriae sanctitatis ejus.

Quoniam ad momentum

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Cantici, in dedicatione domus David,

2 Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me.

3 Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me,

4 Domine eduxisti ab inferno animam meam: salvasti me a descendentibus in lacum.

5 Psallite Domino sancti ejus: et confitemini memoriae sanctitatis ejus.

6 Quoniam ira in indi-

1. *In dedicatione domus* . . . Cujus ritus mentio habetur: Deut. xx. 5. Quis ædificavit domum, & non dedicavit eam? Recte autem referunt ad dedicationem domus per Absalom pollutæ: cum se post res prosperas in magnum incidisse periculum, & ab eo liberatum esse toto psalmo testetur,

4. *Salvasti* . . . vivificasti me, ne descenderem in lacum: Hier.

6. *Ira in indignatione*. Ad momentum est ira ejus: Hier. Ira Dei brevis est, amor jugis ac diuturnus. *Ad vesperum* . . . . Hinc brevitas iræ apparet. Nota *vesperum* dici prius, quia Hebræorum more inde dies incipit.

est ira ejus: et vita in repropitiatione ejus; ad vesperum commorabitur fletus, et in matutino laus.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in sempiternum.

Domine, in voluntate tua posuisti monti meo fortitudinem; abscondisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

Ad Dominum clamabo, et Dominum deprecabor.

Quae est utilitas in sanguine meo, dum descendero in corruptionem?

Numquid, confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?

Audi Domine & misereri mei: Domine esto adjutor.

Convertisti, planctum meum in chorum mihi: solvisti saccum meum, & accinxisti me laetitia.

gnatione ejus: et vita in voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus; et ad matutinum laetitia.

7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in aeternum.

8 Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem.

Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

9 Ad te, Domine, clamabo: et ad Deum meum deprecabor.

10 Quae utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?

11 Audivit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus.

12 Convertisti, planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me laetitia;

7. *Dixi in abundantia mea* . . . Florentibus rebus meis putabam prosperitatem tantam nutare non posse, sed experimento didici totum in te esse positum.

8. *In voluntate tua:* pro arbitrio tuo: *Praestitisti decori meo*, gloriam ac felicitati. *Virtutem:* robur, firmitudinem; unde sequitur: *avertisti faciem* . . . neque enim opus erat illata vi, sed tantum subtracta manu; imo aversis oculis, adeo totus a te pendebam. *Factus sum conturbatus*. Quo, non modo rerum perturbatio, verum etiam animi fluctuatio designatur. At Hier. *decori meo;* monti meo; arci meae Sion; quae mihi te favente & praesidio & ornamento fuit.

9. *Clamabo;* seu potius. clamabam; nam refert quae tunc dixerit.

10. *Corruptionem;* foveam; Heb. sepulchrum.

12. *In gaudium;* in chorum; Hier. in tripudium. *Saccum*, vestem lugubrem in laetam commutasti.

Ut laudet te gloria & non taceat, Domine Deus meus; in sempiternum confitebor tibi.

13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in aeternum confitebor tibi.

13. *Gloria mea*; lingua, ut passim. *Et non compungar*; nihil supersit quo remordear aut crucier; at Hier. non taceat, lingua. Alii; propterea cantabit tibi gloriam & non tacebit: supple, quisque, impersonaliter, more Heb.

PSALMUS XXX.

EUCHARISTICUS ET DEPRECATORIUS.

Ab omnibus proditus, & a Saule undique quasi indagine cinctus, in deserto Maon, nulla spe fugae, repente est expeditus, quod in Deo spem omnem poneret. 1. *Reg.* XXIII. 25. *&c.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum: in justitia tua salva me.

Inclina ad me aurem tuam, velociter libera me: esto mihi in lapidem fortissimum, & in domum munitam, ut salves me.

Quia petra mea, & munitio mea tu es: & propter nomen tuum dux meus eris, & enutries me.

Educes me de reti, quod absconderunt mihi: quia tu fortitudo mea es.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David pro extasi.

2 In te Domine speravi; non confundar in aeternum: in justitia tua libera me.

3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem; & in domum refugii, ut salvum me facias.

4 Quoniam fortitudo mea, et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.

5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

1. *Pro extasi* ἐκστάσεως deest, Heb. & in multis exemplaribus Graecis; Theodor. Sumtum e versu 23. ubi 70. ἐν τῇ ἐκστάσει μου.

In manu tua commendabo spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis,

Odisti custodientes vanitates frustra; ego autem in Domino confisus sum.

Exultabo & laetabor in misericordia tua, quia vidisti afflictionem meam: cognovisti tribulationes, animae meae.

Et non conclusisti me in manu inimici: statuisti in latitudine pedes meos,

Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: caligavit in furore oculus meus, anima mea & venter meus.

Quia consumtae sunt in moerore vitae meae, & anni mei in gemitu; infirmata est in iniquitate virtus mea: & ossa mea contabuerunt.

Apud omnes hostes meos

6 In manus tuas commendo spiritum meum; redemisti me, Domine, Deus veritatis,

7 Odisti observantes vanitates, supervacue.

Ego autem in Domino speravi: & Exultabo, & laetabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.

9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.

10 Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

11 Quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.

12 Super omnes inimi-

7. *Odisti*: Odi. Heb. *Supervacue*: quasi diceret, vanitates vanissimas: qua voce, ut idola plerumque, ita etiam sæpe res aliæ intelliguntur, queis homines vani niti solent; vanitas autem, mendacium est: nec tantum Hebræis, verum etiam Latinis.

1. *Quoniam respexisti humilitatem meam*: Cognovisti tribulationes: Hier.

9. *Nec conclusisti me*. Quamquam enim conclusus undique in Maon, tamen a te expeditus. Vide Argumentum.

10. *Conturbatus*: caligavit: Hier. *in ira*: Ingentes animos adversus invadentes hostes iram appellat Scriptura: Is. lxiii. 5. *Circumspexi, & non erat auxiliator: & indignatio mea, ipsa auxiliata est mihi*: quod tum Davidi nihil proderat, nulla evadendi spe, nisi Deus succurreret. *Venter meus*: interiora mea; & ita semper.

12. *Super omnes* . . . apud. Hier. coram adversariis; sic ludibrio fuit inimicis; & qui est miseriarum cumulus, horrori familiaribus. *Qui videbant me foras*: qui videbant me in plateis, fugiebant a me; Hier. Vulgus omne me fugiebat, ne infortunii mei veluti contagio læderetur,

factus sum opprobrium, & vicinis meis nimis, & timor notis meis: qui videbant me in plateis, fugiebant a me:

Oblivioni traditus sum quasi mortuus a corde: factus sum quasi vas perditum.

Audivi enim opprobrium multorum, congregatione in circuitu, dum inirent consilium adversum me: & ut auferrent animam meam cogitaverunt.

Ego autem in te speravi, Domine: dixi Deus meus es tu.

In manu tua tempora mea: libera me de manu inimicorum meorum, & persequentium me.

Ostende faciem tuam super servum tuum: salva me in misericordia tua.

Domine ne confundar, quoniam invocavi te: confundantur impii, taceant in inferno.

cos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde, & timor notis meis. Qui videbant me, foras fugerunt a me:

13 Oblivioni datus sum, tamquam mortuus a corde

Factus sum tamquam vas perditum: 14 Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.

15 Ego autem in te speravi, Domine: dixi: Deus meus es tu: 16 In manibus tuis fortes meae.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & a persequentibus me.

17 Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua: 18 Domine non confundar, quoniam invocavi te.

Erubescant impii, & deducantur in infernum:

13. *Oblivioni datus sum tamquam mortuus a corde*; a corde tamquam mortuus: penitus excidi animis, ut solent mortui. *Tamquam vas perditum*, ex quo effluunt omnia; ipse confractus, ac vilissimæ testæ loco habitus. *Audivi vituperationem multorum*. Sic fit; infortunati, etiam mali & imprudentes habentur. Vide a V. 11. varios miseriæ gradus. 1. ipse infirmus. 2. inimicis probro habitus. 3. etiam vicinis. 4. horrori notis. 5. a vulgo desertus. 6. oblivioni traditus. 7. rerum omnium inops. 8. omnium judicio condemnatus. ipso quoque audiente; quæ omnia contingunt, irato Rege; tamen inde expeditus; quæ Dei potentia ac beneficentia est.

16. *Sortes meæ*: tempora mea; Hier. Antiquæ interpretationes apud Theodor. καιροί, tempora pro quo 70. κλῆροι; sortes. Tempora autem dicit sive prospera, sive adversa.

18. *Deducantur*, taceant in inferno; Hier. moriantur.

Muta fiant labia mendacii: quae loquuntur contra justum dura, in superbia & despectione.

Quam multa est bonitas tua, quam abscondisti timentibus te!

Operatus es sperantibus in te: in conspectu filiorum hominum.

Abscondes eos in protectione vultus tui a duritia viri: abscondes eos in umbra a contradictione linguarum.

Benedictus Dominus, quoniam mirabilem fecit misericordiam suam mihi, in civitate munita.

Ego autem dixi in stupore meo: projectus sum de conspectu oculorum tuorum.

19 Muta fiant labia dolosa, Quae loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, & in abusione.

20 Quam magna multitudo dulcedinis tuae Domine, quam abscondisti timentibus te!

Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

21 Abscondes eos in abscondito faciei tuae a conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum.

22 Benedictus Dominus: quoniam mirificavit misericordiam suam mihi in civitate munita.

23 Ego autem dixi in excessu mentis meae: Projectus sum a facie oculorum tuorum.

19. *In abusione*; despectione. Idem.

20. *Quam abscondisti*; quam in mediis calamitatibus reservasti. *Perfecisti*; repete; quam dulcedinem. *In conspectu filiorum*: tanta est illa dulcedo, ut etiam aliis hominibus appareat.

21. *In abscondito faciei tuae*: in secreto, ubi faciem benignam, id est, favorem tuum tuis exhibes: *A contradictione linguarum*; a linguis maledicis.

22. *In civitate munita*. Tam tutum me praestitisti, ac si essem in civitate munita.

23. *In excessu mentis meae*: ἐν τῇ ἐκστάσει μου. 70. *Mentis*: additum; quod aliter latinus sermo ἔκστασιν exprimere non possit, nisi mentis excessum. Hier. epist. ad Sun. Ubi etiam testatur in Latinis olim codicibus lectum; in pavore meo. In Heb. autem haberi, in stupore & admiratione. Eadem vox Hebraea habetur Ps. cxv. ubi Vulg. simpliciter vertit, in excessu; utrobique Hier. in stupore; qui idem fere sonat, ac mentis excessum, rapto animo extra se propter vehementiam admirationis. Et certe versus sequentes sunt rapidissimi & concitatissimi motus, quem recte expressit Hier. Alii ex Heb. simpliciter, dum festinarem; a facie Saulis scilicet: frigidius, ut videtur, quam hic locus poscat: *Projectus sum*; inde angor maximus, quod se a Deo abjectum putaret; *ideo exaudisti*: ergone exaudisti? Hier. Quod est admirantis & huic loco magis congruit.

Ergone audisti vocem deprecationis meae: cum clamarem ad te?

Diligite Dominum omnes sancti ejus: fideles servat Dominus, & retribuet his qui satis operantur superbiam.

Confortamini, & roboretur cor vestrum: omnes qui expectatis Dominum.

Ideo exaudisti vocem orationis meae, dum clamarem ad te.

24 Diligite Dominum omnes sancti ejus, quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus superbiam.

25 Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.

24. *Veritatem requiret Dominus;* fideles servat; Idem. *Facientibus superbiam;* superbe agentibus.

PSALMUS XXXI.

DEPRECATORIUS.

David aeger, ut videtur, ac petens veniam, gratias agit pro remissione peccatorum, atque a Deo doctus, seque, & alios ad meliora convertit.

VERSIO S. HIERONYMI.

David eruditio.

Beatus cui dimissa est iniquitas, & absconditum est peccatum.

Beatus homo, cui non imputavit Dominus iniquitatem: nec est in spiritu ejus dolus.

Quia tacui, attrita sunt ossa

VERSIO VULGATA.

Ipsi David intellectus.

1 Beati quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec est in spiritu ejus dolus.

3 Quoniam tacui, inve-

1. *Intellectus;* eruditio; Hier. Quo titulo ubi occurrit, admonemur aliquid esse in Psalmo altius inquirendum considerandumque, praesertim ad informandos mores; ut patet ex v. 8. 9. Hic ergo intelligenda in morbis poena peccati; in solutione morbi, remissio peccatorum, aliaque ad hunc locum spectantia. *Remissae . . . tecta . . .* Notandae variae voces de remissione peccatorum; abiata dicuntur, translata, occultata, non imputata, lota, purgata, deleta; quae eodem omnia recidunt.

2. *In spiritu ejus dolus:* nec aliis, nec sibi imponit ipsi, ut solent, ficta poenitentia, nec ad vivum penetrante.

3. *Tacui:* peccata mea; de quibus supra, quo silentio pejus habuit. Nam ut praeclare Tertull. lib. de poenit. Quantum confessio peccata levat;

ossa mea, in rugitu meo tota die.

Die enim & nocte gravatur super me manus tua: versatus sum in miseria mea, cum exardesceret aestas jugiter.

Peccatum meum notum faciam tibi: & iniquitatem meam non abscondi.

Dixi, confitebor scelus meum Domino: & tu misisti iniquitatem peccati mei.

Pro hac orabit omnis misericors ad te: tempus inveniens, ut cum inundaverint aquae multae, ad illum non accedant.

Tu es protectio mea, ab hoste custodies me, laus mea salvans: circumdabis me. Semper.

Docebo te, & monstra-

veteraverunt ossa mea; dum clamarem tota die.

4 Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in aerumna mea, dum configitur spina.

5 Delictum meum cognitum tibi feci: & injustitiam meam non abscondi.

Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.

6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus, in tempore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

7 Tu es refugium meum a tribulatione, quae circumdedit me: exultatio mea erue me a circumdantibus me.

8 Intellectum tibi da-

vat, tantum dissimulantia exaggerat. *Inveteraverunt ossa mea;* attrita sunt; Hier. Vires consumtæ sunt clamoribus continuis, quibus de ægritudine queror: vide infra 5.

4. *Conversus sum in ærumna;* versatus sum in miseria mea: Hier. hac & illac jactatus. *Dum configitur spina:* dolores acutissimi: ad hæc stimuli conscientiæ: at Heb. versus est succus meus in siccitates æstivas; id est morbo contabui, ut æstu gramina.

5. *Delictum;* quo gravabar: *cognitum tibi feci:* confessus sum. Ea mente fui, ut sponte confiterer etiam si ignorares, tanta tui fiducia inerat. *Dixi, confitebor;* cum ægritudinem deplorarem, ac de peccatis tacerem, sup. v. 3. manus me tua opprimebat; ubi vox confitentis erupit, *tu dimisisti* &c. *dixi, confitebor . . . & tu remisisti.* Re nondum expleta, ipso proposito confitendi inflexus es ad veniam: Audiens vocem confessionis in corde antequam proferretur. Aug.

6. *Pro hac:* pro hoc; femin. pro neutro: notus Hebraismus; vide Ps. xxvi. 4. *Omnis sanctus;* nota preces pro ægrotis in cœtu fidelium. *Verumtamen,* ideo; eo quod Sancti pro me orent; *Non approximabunt:* aquæ scilicet, de quibus sermo; id est calamitates.

7. *A tribulatione . . .* ab hoste custodies me. Hier.

8. *Intellectum tibi dabo:* docebo; idem. In morbis scilicet, in cala-

mi-

bo tibi viam, per quam ambules: cogitabo de te oculo meo.

Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intelligentia.

In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non accedunt ad te.

Multi dolores impii: confidentem autem in Domino misericordia circumdabit.

Laetamini in Domino & exultate justi: & laudate eum omnes recti corde.

bo; & instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos.

9 Nolite fieri sicut equus & mulus; quibus non est intellectus.

In camo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

10 Multa flagella peccatoris; sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.

11 Laetamini in Domino & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde.

mitatibus, quibus vel maxime erudimur. Deus hic inducitur loquens, ac precibus afflicti hominis respondens. *Firmabo super te oculos meos*; te attente aspiciam, ut consulam calamitati tuæ.

9. *Nolite fieri sicut equus & mulus*. Homo enim cum in honore esset non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus Ps. xlviii. 13. Rebus prosperis inflatus ac belluino more insolescens; morbis & calamitatibus fractus, meliora docetur. *In camo & freno*; eo quod calamitatibus frenantur cupiditates. *Maxillas eorum constringe*: vi comprime atque adige ad te Domine eos, quis verbis tuis non moventur.

10. *Flagella*: dolores; Hier. multis doloribus, calamitatibus, morbis impius coercetur, ac punitur.

PSALMUS XXXII.

LAUDIS AC SPEI.

Fideles hortatur ad laudandum alacriter creatorem omnium, ac praesidem, & custodem Deum. Plane sine titulo in Hebraeo.

VERSIO S. HIERONYMI.

Laudate justi Dominum, rectos decet laudatio.

Confitemini Domino in

VERSIO VULGATA.

Psalmus David.

1 Exultate justi in Domino: rectos decet collaudatio.

2 Confitemini Domino

1. *Rectos decet collaudatio*; peccatori enim dixit Deus; Quare tu enarras justitias meas? Ps. xlix. 16. Nec est speciosa laus in ore peccatoris. Eccli. xv. 9.

2. *In cithara: cinnor*. Heb. unde cinyra instrumentum musicum; *Psalterio*; Nablio; *Nebel*. Heb. & ita passim.

cithara: in psalterio decachordo cantate ei.

Cantate ei canticum novum; diligenter psallite in jubilo.

Quoniam rectum est verbum Domini, & omne opus ejus in fide.

Diligit justitiam & judicium: misericordia Domini plena est terra.

Verbo Domini coeli firmati sunt: & spiritu oris ejus omnis ornatus eorum.

Congregans quasi in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.

Timeat Dominum omnis terra: ipsum formident universi habitatores orbis.

Quia ipse dixit & factus est; ipso praecipiente stetit.

Dominus dissolvit consilium gentium, irritas facit cogitationes populorum.

in cithara; in psalterio decem chordarum psallite illi.

3 Cantate ei canticum novum: bene psallite ei in vociferatione.

4 Quia rectum est verbum Domini, et omnia opera ejus in fide.

5 Diligit misericordiam et judicium: misericordia Domini plena est terra.

6 Verbo Domini coeli firmati sunt: et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.

7 Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos.

8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.

9 Quoniam ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.

10 Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, et reprobat consilia principum.

3. *Psallite in vociferatione*: in jubilo: Hier. illud psallere est fides tangere: vociferari autem, seu jubilare, est vocem comitem addere.

4. *In fide*; fideliter implet promissa.

5. *Diligit misericordiam*; Justitiam; Heb.

6. *Verbo Domini*; est Dominus & Verbum & Spiritus: sanctaque Trinitas mystice adumbrata. *Firmati sunt*; facti sunt: Heb. *Virtus eorum*; ornatus; Hier. Exercitus; Heb. Sabaa. sic passim vocantur sidera.

7. *Congregans sicut in utre*: alludit ad illud; Congregentur aquæ in locum unum; Gen. I. 9. *Ponens in thesauris abyssos*: Profunda maris imperscrutabilia tanquam in penu sua habens.

8. *Ab eo . . . commoveantur*; ipsum formident; Hier.

9. *Ipse dixit . . . ipse mandavit*; at Hier. ex Heb. Ipse dixit & factus est; (orbis scilicet) ipso præcipiente stetit; quo significetur, Deo jubente, res & primitus factas & postea conservatas.

10. *Et reprobat consilia principum*; deest, Hier. Sed hic ut alibi sæpe Hebræus ex 70. supplendus videtur.

Consilium Domini in aeternum stabit; cogitationes cordis ejus in generatione & generatione.

Beata gens, cujus Dominus Deus ejus; populus, quem elegit in haereditatem sibi.

De coelo respexit Dominus: vidit omnes filios Adam.

De firmissimo solio suo perspexit ad universos habitatores terrae.

Fingens pariter cor eorum; intelligens omnia opera eorum.

Non salvatur rex in multitudine exercitus, nec fortis liberabitur in multitudine virtutis.

Fallax equus ad salutem, et in multitudine virtutis suae non salvabit.

Ecce oculus Domini super timentes eum, ad expectantes misericordiam ejus.

11 Consilium autem Domini in aeternum manet: cogitationes cordis ejus in generatione et generationem.

12 Beata gens, cujus est Dominus Deus ejus; populus, quem elegit in haereditatem sibi.

13 De coelo respexit Dominus: vidit omnes filios hominum.

14 De praeparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram.

15 Qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.

16 Non salvatur rex per multam virtutem: & gigas non salvabitur in multitudine virtutis suae.

17 Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis suae non salvabitur.

18 Ecce oculi Domini super metuentes eum: & in eis, qui sperant super misericordia ejus.

11. *Consilium . . . Domini in aeternum:* consilia hominum fluxa; Dei firma & aeterna sunt.

13. *De cælo respexit . . .* Adverte graphicam descriptionem Dei ab altissimo solio res humanas intuentis.

14. *De præparato habitaculo:* firmissimo solio; Hier.

15. *Qui finxit singillatim corda eorum:* ideo non tantum universis, sed etiam singulis intentus; unde subdit: *qui intelligit omnia opera eorum.*

16. *Per multam virtutem;* In multitudine exercitus; Hier. *Gigas;* potens; Heb. *virtutis;* roboris; Heb. ita & V. 17. sensus est; quid validius quam Rex ingentibus cinctus copiis; ipse fortis ac prævalido corpore? Et tamen nec sic satis tutus.

17. *Fallax equus ad salutem;* ad expediendum equitem, vires ei, præter spem suppetunt. *Non salvabitur;* salvabit, Hier. Non liberabit equitem, licet eo maxime in bello confidentem; sic Prov. XXI. 31. Equus paratur ad diem belli; Dominus autem salutem tribuit.

Ut eruat de morte animas eorum, et vivificet eos in fame.

Anima nostra expectavit Dominum; auxilium nostrum et clypeus noster est.

In ipso enim laetabitur cor nostrum, quia in nomine sancto ejus speravimus.

Fiat misericordia tua, Domine, super nos, sicut expectavimus in te.

19 Ut eruat a morte animas eorum; & alat eos in fame.

20 Anima nostra sustinet Dominum: quoniam adjutor & protector noster est.

21 Quia in eo laetabitur cor nostrum: & in nomine sancto ejus speravimus.

22 Fiat misericordia tua, Domine, super nos: quemadmodum speravimus in te.

PSALMUS XXXIII.

MORALIS.

VERSIO S. HIERONYMI.

David. Quando commutavit os suum coram Abimelech, et ejecit eum, et abiit.

Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.

In Domino laudabitur anima mea, audient mites et laetentur.

Magnificate Dominum mecum, et exaltemus nomen ejus pariter.

Quaesivi Dominum, et exaudivit me, et de o-

VERSIO VULGATA.

1 Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum & abiit. (1.*Reg.*21.)

2 Benedicam Dominum in omni tempore: semper laus ejus in ore meo.

3 In Domino laudabitur anima mea: audiant mansueti, & laetentur.

4 Magnificate Dominum mecum: & exaltemus nomen ejus in idipsum.

5 Exquisivi Dominum, & exaudivt me: & ex omni-

1. *Cum immutavit vultum suum;* insanum se finxit; *coram Achimelech;* Abimelech; Heb. sed omnino Vulgata praestat. Haec enim agit David coram Achis Rex Geth; habetur haec historia 1. Reg. XXI. 13. David ergo a tanto periculo liberatus, innocentiae custodem Deum & iniquitatis ultorem acerrimum praedicat. Psalmus hic est acrostichus.

4. *In id ipsum;* pariter,

mnibus angustiis meis liberavit me.

Aspicite ad eum et confluite, et vultus vestri non confundentur.

Hic pauper clamavit, et Dominus exaudivit, et de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

Circumdat Angelus Domini in gyro timentes eum, et eruet eos.

Gustate & videte quoniam bonus Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.

Timete Dominum sancti ejus: quoniam non est inopia timentibus eum.

Leones indiguerunt & esurierunt; quaerentibus autem Dominum non deerit omne bonum.

Venite filii, audite me; timorem Domini docebo vos.

Quis est vir, qui velit vitam, diligens dies videre bonos?

Custodi linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.

Recede a malo, & fac bonum; quaere pacem, & persequere eam.

bus tribulationibus meis eripuit me.

6 Accedite ad eum, & illuminamini: & facies vestrae non confundentur.

7 Iste pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum: & de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

8 Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos.

9 Gustate & videte quoniam suavis est Dominus: beatus vir, qui sperat in eo.

10 Timete Dominum omnes sancti ejus: quoniam non est inopia timentibus eum.

11 Divites eguerunt & esurierunt: inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.

12 Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos.

13 Quis est homo, qui vult vitam: diligit dies videre bonos?

14 Prohibe linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum.

15 Diverte a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam.

6. *Accedite . . . facies vestræ;* Heb. sic invertit; aspiciant ad eum, & facies eorum non confundentur.

8. *Immittet . . . in circuitu;* circumdat: Hier. castrametabitur: Heb. & 70.

11. *Divites:* Leones: Heb. id est rapaces; violenti; qualis Saul & Philisthaei, quorum e manibus ereptus est David.

13. *Dies videre bonos?* beatos, fortunatos; dies ad videndum bonum; Heb.

Oculi Domini ad justos, & aures ejus ad clamores eorum.

Vultus Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum.

Clamaverunt, & Dominus exaudivit, & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

Juxta est Dominus contritis corde, & confractos spiritu salvabit.

Multae tribulationes justi, & ex omnibus illis liberabit eum Dominus.

Custodit omnia ossa ejus; unum ex eis non confringetur.

Interficiet impium malitia, & odientes justum culpabuntur.

Redimet Dominus animas servorum suorum, & non peccabunt omnes sperantes in eo.

16 Oculi Domini super justos: & aures ejus in preces eorum.

17 Vultus autem Domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.

18 Clamaverunt justi, & Dominus exaudivit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

19 Juxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu salvabit.

20 Multae tribulationes justorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 Custodit Dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur.

22 Mors peccatorum pessima: & qui oderunt justum, delinquent.

23 Redimet Dominus animas servorum suorum: & non delinquent omnes qui sperant in eo.

17. *Vultus Domini*; id est, ira, ut sæpe vidimus.

18. *Clamaverunt justi*: deest, *justi*: Heb. sed recte suppletum ex antecedentibus.

19. *Iis qui tribulato sunt corde*; contritis corde; Hier. afflictis ac mœrentibus.

21. *Omnia ossa eorum*; artus omnes, & artuum sustentacula; quare undique, & ab omni ictu tutus.

22. *Mors peccatorum* . . . interficiet impium malitia: Hier. ut non modo male pereant, sed etiam ipsi sibi accersant interitum.

23. *Non delinquent*: non deficient; non vastabuntur. Heb.

PSALMUS XXXIV.

DEPRECATORIUS.

David insidiis & calumniis impetitus cum Saulem & alios inimicos nec patientia, nec fusis pro illis precibus lenire posset, non tamen ulciscitur; sed Deum implorat judicem: quae omnino congruunt ei loco, ubi David in spelunca delitescens, Sauli pepercit, oram clamydis praecidit. 1. Reg. XXIV. 5.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Judica, Domine, adversarios meos, pugna contra impugnantes me.

Apprehende scutum & hastam, & consurge in auxilium meum.

Evagina gladium, & praeoccupa ex adverso persequentem me; dic animae meae: Salus tua ego sum.

Confundantur & revereantur, qui quaerunt animam meam.

Convertantur retrorsum & confundantur, qui cogitant malum mihi.

Fiant sicut pulvis ante

VERSIO VULGATA.

Ipsi David.

1 Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me.

2 Apprehende arma & scutum: & exurge in adjutorium mihi.

3 Effunde frameam, & conclude adversus eos, qui persequuntur me; dic animae meae: Salus tua ego sum.

4 Confundantur & revereantur, quaerentes animam meam.

Avertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala.

5 Fiant tamquam pulvis

1. *Judica . . . nocentes me:* litiga cum litigantibus mecum; Heb. causam meam in Saulem & adversarios suscipe. Quae sane eo pertinent, ut ultionem permittat Deo; ipse a vindicta purus. Sic enim Saulem alloquitur; Judicet Dominus inter me & te; manus autem mea non sit in te; & iterum; Sit Dominus Judex, & judicet inter me & te; videat & judicet causam meam, & eruat me de manu tua, 1. Reg. XXIV. 13. 16. quae omnino huic loco congruunt.

2. *Apprehende arma & scutum;* scutum & hastam; Hier. quo & me tuearis & ulciscaris hostes; Deus enim pro eo militat, qui ultionem illi, non sibi tribuit.

3. *Effunde frameam:* evagina gladium; Hier. expedi lanceam; Heb. *& conclude*, & praeoccupa &c. Hier. quod est egregie pugnantis & praevertentis ictus. *Dic animae meae;* intus; arcana illa spiritus voce.

5. 6. *Et Angelus Domini . . .* horrenda via; tenebras solas quis non horreat? lubricum solum quis non paveat? in obscuro & lubrico ubi pe-

faciem venti, & Angelus Domini impellat.

Sit via eorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini persequatur eos.

Quia frustra absconderunt mihi insidias retis sui, sine causa foderunt animae meae.

Veniat ei calamitas quam ignorat, & rete suum, quod abscondit, comprehendat eum, & cadat in laqueum.

Anima autem mea exultabit in Domino, & laetabitur in salute sua.

Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tui? eripiens inopem a validiore, & pauperem & mendicum a violento.

Surgentes testes iniqui: quae nesciebam interrogabant me.

Reddebant mihi mala pro bono: sterilitatem animae meae.

Ego autem cum infir-

ante faciem venti: & Angelus Domini coarctans eos.

6 Fiat via illorum tenebrae & lubricum: & Angelus Domini persequens eos.

7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.

8 Veniat illi laqueus quem ignorat: & captio, quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum.

9 Anima autem mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutari suo.

10 Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum & pauperem a diripientibus eum.

11 Surgentes testes iniqui, quae ignorabam interrogabant me.

12 Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animae meae.

13 Ego autem cum mi-

pedem figis? Aug. & instat praeterea; *Angelus Domini*; malus ut puto; ut non possint stare. Idem. Morali sensu; tenebrae, est ignorantia; lubricum, est luxuria; Idem, praeter incentiva vitiorum, tentator urget, nec quiescere sinit.

7. *Gratis* . . . *supervacue*; sine causa; non lacessiti; eadem utrobique vox; Heb. *interitum laquei sui*; laqueum suum exitialem; *exprobraverunt animam meam*; foderunt animae meae; Hier insidiati sunt; Ch.

8. *Laqueus*: calamitas; Hier.

10. *Omnia ossa mea*; totis viribus & ex intimis medullis dicam.

12. *Sterilitatem*; orbitatem, Heb. ut me orbum & inopem facerent.

13. *Cum mihi molesti essent*; congruit Hier. Heb. Ch. Syr. Cum ipsi infir-

marer ab eis, induebar cilicio: humiliabam in jejunio animam meam, & oratio mea in sinum meum revertetur.

Quasi ad amicum, quasi ad fratrem meum sic ambulabam: quasi lugens mater, tristis incurvabar.

Et in infirmitate mea laetabantur & congregabantur: collecti sunt adversum me percutientes, & nesciebam; scindentes & non tacentes.

In simulatione verborum fictorum, frendebant contra me dentibus suis.

Domine, quanta aspicies? converte animam meam a calamitatibus suis; a leonibus solitariam meam.

Confitebor tibi in Ec-

hi molesti essent, induebar cilicio.

Humiliabam in jejunio animam meam: & oratio mea in sinu meo convertetur.

14 Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens & contristatus sic humiliabar.

15 Et adversum me laetati sunt, & convenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoravi.

16 Dissipati sunt, nec compuncti, tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.

17 Domine, quando respicies? restitue animam meam a malignitate eorum, a leonibus unicam meam.

18 Confitebor tibi in

infirmarentur; cum vehementissime laborarent; non gravavi oppressos; quin potius ad preces me contuli, pro ipsis quoque Deo supplicans, ut docent sequentia. *Oratio mea in sinu meo* . . . in sinum meum revertebatur; Hier. secretas fundebam preces; vel, ea ipsis impreeabar quæ mihi evenire optarem; sic enim agebat. Vide ℣. seq. vide etiam præf. cap. 2, n. 16.

14. *Quasi proximum*; quasi ad amicum, quasi ad fratrem meum sic ambulabam &c. Hier. nil mali cogitans adversus malos, imo fausta omnia ut amicis, ut fratribus evenire optans. *Quasi lugens*; quasi lugens matrem tristis incurvabar: Hier. tanta inerat caritas erga infensos quoque, ut etiam laborantes æque lugeret ac matrem.

15. *Et adversum me* . . . . & in infirmitate mea &c. ut apud Hier. usque ad ℣. 17. (scindentes & non tacentes &c. ex Hier.) proscindentes me contumeliis, neque id clam habentes; quippe professi odium; interdum tamen blanda simulantes; sed insultantium more.

17. *A malignitate eorum*; a calamitatibus suis; Hier. *unicam meam*; animam.

18. *In Ecclesia magna*. Recte; dignus piorum coetibus, qui nemini ma-

clesia grandi: in populo forti laudabo te.

Non laetentur super me inimici mei mendaces; odientes me frustra connivent oculo,

Non enim pacem loquuntur, sed in rapina terrae verba fraudolenta concinnant,

Et dilataverunt super me os suum, dixerunt: Vah, vah: vidit oculus noster,

Vidisti, Domine, ne taceas: Domine, ne elongeris a me.

Consurge & vigila in judicium meum: Deus meus & Dominus meus in causam meam.

Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus: & ne insultent mihi,

Nec dicant in corde suo, Vah animae nostrae: nec dicant, Absorbuimus eum.

Confundantur & revere-

Ecclesia magna, in populo gravi laudabo te.

19 Non supergaudeant mihi qui adversantur mihi inique: qui oderunt me gratis, & annuunt oculis,

20 Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur: & in iracundia terrae loquentes, dolos cogitabant.

21 Et dilataverunt super me os suum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nostri.

22 Vidisti, Domine, ne sileas: Domine, ne discedas a me.

23 Exurge & intende judicio meo: Deus meus & Dominus meus in causam meam.

24 Judica me secundum justitiam tuam, Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

25 Non dicant in cordibus suis: Euge, euge, animae nostrae: nec dicant: Devoravimus eum.

26 Erubescant & reve-

machinatur malum; omnes atque etiam adversarios fraterna caritate complexus. *In populo gravi*; denso, multo.

19. *Qui adversantur* . . . inimici mei mendaces; Hier. *annuunt oculis*; sic ille deceptor Prov. VI. 13. annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum; multis interim sinceræ familiaritatis indiciis.

20. *Quoniam mihi quidem* . . . . non enim pacem loquuntur; Hier. *& in iracundia terræ*. Hier. in rapina terræ; *dolos cogitabant*; fraudulenta verba concinnant; Idem, ita se gerunt, ita dolose agunt, ut solent iracundi terræ; rapaces violentique homines, qui in terra passim occurrunt. Alii ex Heb. sic; super quietos terræ verba dolosa excogitant.

21. *Euge, euge*; quod est adhortantis, tamquam seipsi ad scelera adhortentur; alii, vah vah; quod est indignantis & insultantis.

26. *Erubescant & revereantur*; pudeant. *Reverentia*; ignominia; qua de re vide præf. C. I. n. 27. & in Ps. VI. 11.

reantur pariter, qui laetantur in afflictione mea: induantur confusione & verecundia, qui magnificantur super me.

Laudent & laetentur, qui volunt justitiam meam; & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui vult pacem servi sui.

Et lingua mea meditabitur justitiam tuam: tota die laudem tuam.

reantur simul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confusione & reverentia, qui magna loquuntur super me.

27 Exultent & laetentur, qui volunt justitiam meam, & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui volunt pacem servi ejus.

28 Et lingua mea meditabitur justitiam tuam, tota die laudem tuam.

PSALMUS XXXV.

MORALIS.

Impiorum, qualis erat Saul, profunda malitia: Dei profunda judicia in malos, & effusa in bonos misericordia.

VERSIO S. HIERONYMI.

Pro Victoria, servo Domini David.

Dixit scelus impii in medio cordis ejus: non esse timorem Dei ante oculos ejus.

Quia dolose agit adversus eum in oculis suis: ut inveniret iniquitatem ejus ad odiendum.

Verba oris ejus iniquitas & dolus: cessavit cogitare benefacere.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, servo Domini ipsi David.

2 Dixit injustus ut delinquat in semetipso: non est timor Dei ante oculos ejus.

3 Quoniam dolose egit in conspectu ejus: ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.

4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit intelligere ut bene ageret.

2. *Dixit injustus;* impius; *ut delinquat in semetipso;* dixit in semetipso ut delinquat; destinata malitia machinatur scelus.

3. *Quoniam dolose* . . . dolose egit adversus eum (Deum) in oculis suis; Hier. Sibi blanditur quasi Deo ipsi possit imponere. *Ut inveniatur* . . . *ejus ad odium*. Ita ut odiosa fiat iniquitas ejus; nulla excusatione, cum non animi impotentia, non ignorantia, non fragilitate naturæ, aut humana alia infirmitate peccet, sed deliberato consilio ac malitia mera; unde sequitur.

Iniquitatem cogitat in cubili suo, stabit in via non bona: malum non abjiciet.

Domine, in coelo misericordia tua: fides tua usque ad nubes.

Justitia tua quasi montes, Domine, judicia tua abyssus multa: hominem & jumentum salvos facies, Domine.

Quam pretiosa est misericordia tua, Domine! & filii Adam in umbra alarum tuarum sperabunt.

Inebriabuntur de pinguedine domus tuae, & torrente deliciarum tuarum potabis eos.

Quoniam tecum est

5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni viae non bonae, malitiam autem non odivit.

6 Domine in coelo misericordia tua: & veritas tua usque ad nubes.

7 Justitia tua sicut montes Dei: judicia tua abyssus multa.

Homines, & jumenta salvabis Domine.

8 Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus!

Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.

9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuae: & torrente voluptatis tuae potabis eos.

10 Quoniam apud te est

5. *Iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Non diu, non noctu ab Iniquitate desistit; nec impetu quodam abreptus, sed dedita opera: talis videtur fuisse Saul invidia datus in reprobum sensum.

6. *Domine, in Cælo misericordia tua;* hominis profundæ malitiæ opponit Dei infinitam bonitatem: ac postea; justitiam: *veritas tua;* fides in promissis, atque adeo in minis; *usque ad nubes* extollitur, omnibus conspicua.

7. *Justitia tua sicut montes Dei;* sicut montes excelsissimi: sic eminet suo tempore ac loco; sed interim; *Judicia tua abyssus;* justitiæ quidem eminet; modus autem exequendæ justitiæ comprehendi non potest; consilia enim tua per arcana & inaccessa se evolvunt; sic Saulem intemperiis agi, ac reprobum licet diutissime regnare sinis. *Homines & jumenta;* etiam ad bruta providentia sua se extendit; idque hominum gratia, quibus utilia sunt.

8. *Quemadmodum multiplicasti!* Admirantis & exclamantis: unde Hier. quam pretiosa misericordia tua! quam dives, cum etiam ad jumenta perveniat; quanto magis ad homines; unde subdit: *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum* . . . singulari præsidio tuti, quod pertinet ad securitatem; sequentia vero ad copiam.

9. *Inebriabuntur* . . . *& torrente voluptatis* . . . exundantibus bonis, amore tuo delectabuntur; prævio quidem lumine veritatis; hinc subjicit.

10. *In lumine tuo videbimus lumen:* a te illuminati, æternæ veritatis lumen videbimus; ut Ps. CXVIII. 18. Revela oculos meos, & considerabo mirabilia &c. 37. In via tua vivifica me: 144. Intellectum da mihi, & vivam.

fons vitae: in lumine tuo videbimus lumen.

Attrahe misericordiam tuam scientibus te, & justitiam tuam rectis corde.

Non veniat mihi pes superbiae: & manus impiorum ne me commoveat.

Ibi ceciderunt operantes iniquitatem: expulsi sunt, & non potuerunt surgere.

fons vitae: in lumine tuo videbimus lumen.

11 Praetende misericordiam tuam scientibus te, & justitiam tuam his, qui recto sunt corde.

12 Non veniat mihi pes superbiae: & manus peccatoris non moveat me.

13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt, nec potuerunt stare.

12. *Pes superbiæ;* Non accedant ad me superbi. Sic; quam pulcri pedes evangelizantium pacem! . . . Isa. LII. 7.

13. *Ibi ceciderunt:* quo me impellebant; in immanem ruinam. Sic Sauli contigit; *nec potuerunt stare;* surgere; Hier. immedicabiliter corruent.

PSALMUS XXXVI.

MORALIS.

Dei auxilio tutis impiorum non invidenda felicitas. Acrostichus.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Noli contendere cum malignis: neque aemuleris facientes iniquitatem.

Quoniam sicut herba velociter conterentur, & sicut olus viride marcescent.

Spera in Domino, & fac bonum: peregrinare in terra & pascere fide: & delectare in Domino,

VERSIO VULGATA.

Psalmus ipsi David.

1 Noli aemulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem.

2 Quoniam tamquam foenum velociter arescent: & quemadmodum olera herbarum cito decident.

3 Spera in Domino, & fac bonitatem: & inhabita terram, & pasceris in divitiis ejus.

1. *Noli æmulari;* Ne succenseas improbis; ne æmuleris iniquos. Heb.

3. *Pasceris in divitiis* . . . pascere fide (veritate) Hier. Nutri te ea; memor Dei tibi terram polliciti, pluviamque ac feracitatem pro tua pietate tribuentis.

& dabit tibi petitiones cordis tui.

Volve super Dominum viam tuam, & confide in eo, & ipse faciet.

Et educet sicut lumen justitiam tuam, & judicium tuum sicut meridiem.

Tace Domino, expecta eum: noli contendere adversus eum qui proficit in via sua; adversum virum, qui facit quae cogitat.

Dimitte iram, & derelinque furorem: noli contendere ut malefacias.

Quoniam qui malefaciunt, interibunt: expectantes autem Dominum ipsi haereditabunt terram.

Adhuc enim modicum & non erit impius: et cogitabis de loco ejus, et non subsistet.

Mites autem haereditabunt

4 Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.

5 Revela Domino viam tuam, & spera in eo: & ipse faciet.

6 Et educet quasi lumen justitiam tuam: & judicium tuum tamquam meridiem: 7 Subditus esto Domino, & ora eum.

Noli aemulari in eo, qui prosperatur in via sua; in homine faciente injustitias.

8 Desine ab ira; & derelinque furorem: noli aemulari ut maligneris.

9 Quoniam qui malignantur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominum, ipsi haereditabunt terram.

10 Et adhuc pusillum & non erit peccator: & quaeres locum ejus, & non invenies.

11 Mansueti autem hae-

4. *Delectare in Domino* . . . Hoc illud est, fide pasci, atque ejus amore frui; nec metu poenae agi, sed amore ac delectatione justitiae; nec coacte, sed sponte, quod est delectari; hoc autem est in potestate aspirante Dei gratia; unde jubet, *delectare; & dabit tibi petitiones* . . . . amanti scilicet, ejusque veritate ac bonitate se oblectanti.

5. *Revela* . . . . sic Ch. at Hier. Volve super Dominum viam tuam. Ejus lege tamquam cardine innitatur vita tua.

6. *Et educet quasi lumen* . . . pietate tua, Deique de te judicio explendesces.

7. *Subditus esto Domino*: tace Domino: Hier. Quod est obedientis, nec usquam obloquentis. *ora*: expecta: Idem; quod est etiam orantis: sperantis: patientis. *Noli aemulari*: ne succenseas: ne invideas: ut supra. *Injustitias*: versutias: dolum: Heb.

8. *Desine ab ira* . . . qua velut Deo succenses; & in malos prospere agentes furis: *Noli aemulari*: noli contendere &c. Hier. *Ut maligneris*: malefacias: Hier.

10. *Adhuc pusillum, & non erit peccator*, Momento disperditus.

11. *Mansueti*: mites: Hier. beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Matth. v. 4.

bunt terram, et delectabuntur in multitudine pacis.

Cogitat impius de justo, et frendet adversum eum dentibus suis.

Dominus deridebit eum: videns quod veniat dies ejus.

Gladium evaginaverunt impii: intenderunt arcum suum, ut percutiant egenum et pauperem, et interficiant rectos in via.

Gladius eorum ingrediatur in cor eorum, et arcus eorum confringantur.

Melius est parum justo, quam divitiae peccatorum multae.

Quoniam brachia impiorum confringentur: sublevat autem justos Dominus.

Novit Dominus dies immaculatorum, et haereditas eorum aeterna erit.

Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur.

Quia impii peribunt, et inimici Domini gloriantes ut monocerotes, con-

reditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

12 Observabit peccator justum: & stridebit super eum dentibus suis.

13 Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniet dies ejus.

14 Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum.

Ut dejiciant pauperem & inopem: ut trucident rectos corde.

15 Gladius eorum intret in corda ipsorum: & arcus eorum confringatur.

16 Melius est modicum justo, super divitias peccatorum multas.

17 Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem justos Dominus.

18 Novit Dominus dies immaculatorum: & haereditas eorum in aeternum erit.

19 Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur:

20 Quia peccatores peribunt.

Inimici vero Domini mox

14. *Rectos corde*: rectos in via. Hier.

18. *Novit Dominus*: approbavit, ut sæpe.

20. *Mox ut honorificati* . . . sicut pretiosi agni deficient, in fumo deficient: Heb. sicut gloria vervecum, qui primum impinguantur, tandem jugulantur; Ch. allusio ad victimas. In fumo autem velut assati & combusti, victimarum instar.

consumentur: sicut fumus consumentur.

Foenus accipit impius, et non reddit: justus autem et donat et tribuit.

Quia qui benedicti fuerint ab eo, haereditabunt terram; et qui maledicti, interibunt.

A Domino gressus viri firmantur, et viam ejus volet.

Cum ceciderit non allidetur: quia Dominus sustentat manum ejus.

Puer fui, siquidem senui, et non vidi justum derelictum, neque semen ejus quaerens panem.

Tota die donat et commodat, et semen ejus in benedictione.

Recede a malo et fac bonum, et inhabita in sempiterno.

Quia Dominus diligit judicium, et non derelinquet sanctos suos: in aeternum custoditi sunt, et semen impiorum peribit.

Justi haereditabunt terram; et inhabitabunt in saeculum super eam.

mox ut honorificati fuerint & exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient.

21 Mutuabitur peccator, & non solvet: justus autem miseretur & tribuet.

22 Quia benedicentes ei haereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt.

23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur: et viam ejus volet.

24 Cum ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.

25 Junior fui, etenim senui: et non vidi justum derelictum, nec semen ejus quaerens panem.

26 Tota die miseretur et commodat, et semen illius in benedictione erit.

27 Declina a malo, et fac bonum, et inhabita in saeculum saeculi.

28 Quia Dominus amat judicium, et non derelinquet sanctos suos: in aeternum conservabuntur.

Injusti punientur: et semen impiorum peribit.

29 Justi autem haereditabunt terram: et inhabitabunt in saeculum saeculi super eam.

22. *Benedicentes . . . maledicentes*. Benedicti ab eo . . . maledicti; Hier. a Deo scilicet.

23. *Apud Dominum*; coram Domino, melius, a Domino; Hier.

24. *Supponit manum suam*; sustentat manum ejus; Hier. Eodem sensu.

28. *Injusti punientur*; deest, Heb.

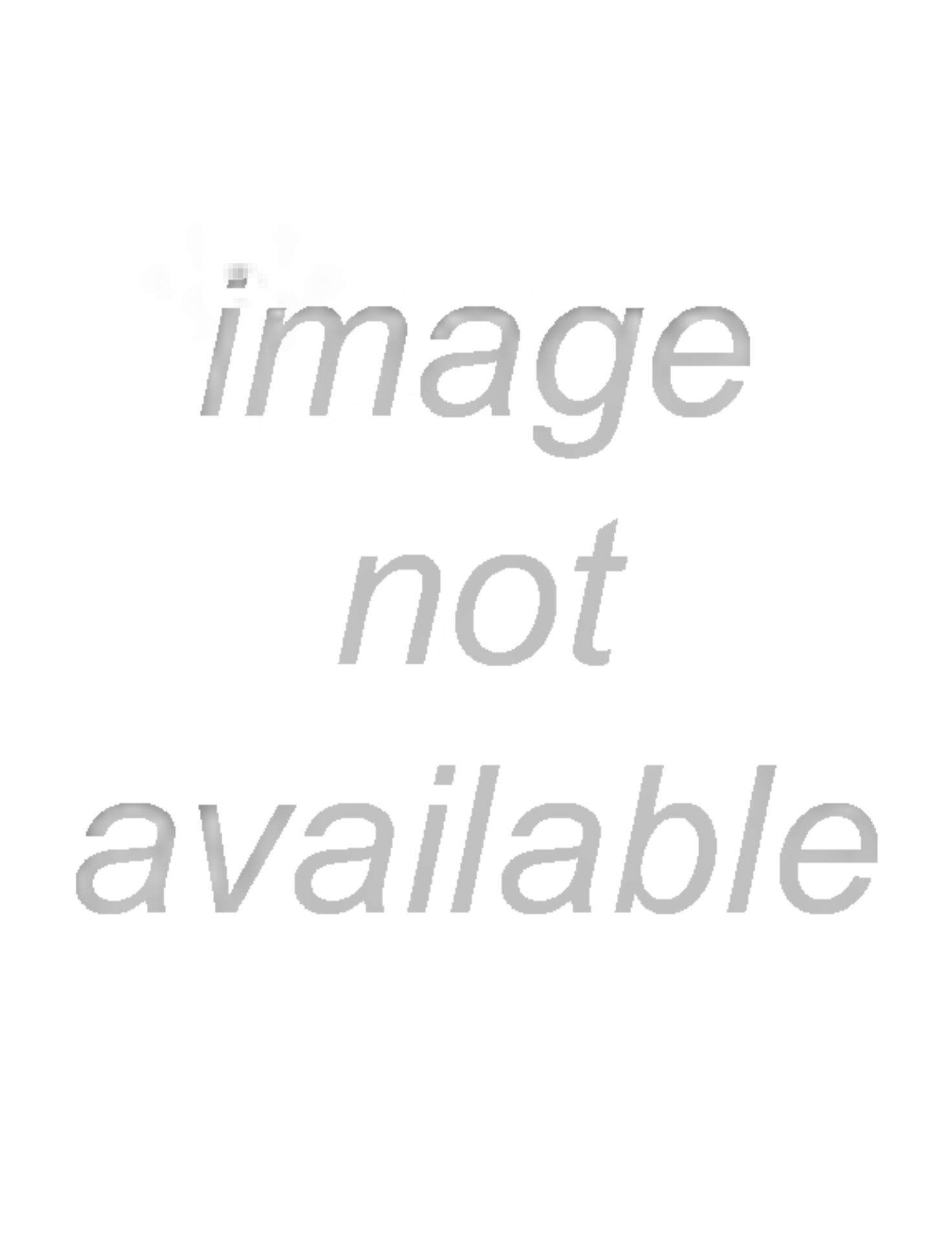
image
not
available

Salus autem justorum a Domino: fortitudo eorum in tempore tribulationis.

Et auxiliabitur eis Dominus, et liberabit eos, eruet eos ab impiis, et salvabit eos: quia speraverunt in eo.

39 Salus autem justorum a Domino: et protector eorum in tempore tribulationis.

40 Et adjuvabit eos Dominus, et liberabit eos, et eruet eos a peccatoribus, et salvabit eos: quia speraverunt in eo.

PSALMUS XXXVII.

DEPRECATORIUS.

Absalomo persequente, amicis palam deficientibus, Dei ultionem agnoscit: seque gravissimis peccatis, ut morbo & ulceribus, confectum: itaque ad ejus misericordiam confugit.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum David, in Commemoratione.

Domine, ne in ira tua arguas me; neque in furore tuo corripias me.

Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi, & tetigit me manus tua.

Non est sanitas in carne mea a facie indignationis tuae: non est pax ossibus meis a facie peccati mei.

Quoniam iniquitates meae transierunt caput meum: quasi onus grave aggravatae sunt super me.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David, in rememorationem de Sabbato.

2 Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.

3 Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam.

4 Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae; non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum.

5 Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum: & sicut onus grave gravatae sunt super me.

1. *In rememorationem;* ad commemorandum Heb. supple beneficium liberatoris Dei.
3. *Confirmasti;* aggravasti.
5. *Iniquitatis meae;* ex his & seqq. patet Davidem post lapsum loqui.

Computruerunt, & tabuerunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae.

Afflictus sum & incurvatus sum nimis: tota die moerens ambulavi.

Quoniam lumbi mei repleti sunt ignominia, & non est sanitas in carne mea.

Evigilavi, & afflictus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.

Domine, in conspectu tuo omne desiderium meum: & gemitus meus a te non est absconditus.

Cor meum fluctuabat, dereliquit me fortitudo mea: & lux oculorum meorum etiam ipsa non est mecum.

Cari mei et amici mei quasi contra lepram meam steterunt, et vicini mei longe steterunt.

6 Putruerunt & corruptae sunt cicatrices meae, a facie insipientiae meae.

7 Miser factus sum & curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar.

8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: & non est sanitas in carne mea.

9 Afflictus sum, & humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei.

10 Domine, ante te omne desiderium meum: & gemitus meus a te non est absconditus.

11 Cor meum conturbatum est, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum.

12 Amici mei, & proximi mei adversum me appropinquaverunt, & steterunt.

Et qui juxta me erant, de longe steterunt:

6. *A facie insipientiæ*: propter peccatum meum, quæ miseranda insipientia fuit.

7. *Usque in finem*; nimis; Hier. id est admodum; & ita passim.

8. *Illusionibus*; ignominia; Hier. fœdo ulcere, cui peccata comparat. Ilia mea plena sunt ardore; Heb. dolore vehementi.

11. *Conturbatum est*: Fluctuabat; Hier. desertus ab omnibus; incertus quid consilii caperem. Palpitat; pavore scilicet, Heb. *dereliquit me virtus mea*: animi fortitudo cum Absalomum fugeret. *Lumen oculorum* . . . tenebræ pro mœrore; quæ omnia etiam ad peccatum pertinent; fluctuante primum animo ex tentatione vehementi; tum deficiente prisca virtute, ac prævalente libidine; animo denique tenebris merso, suique oblito. Sic David in adulterium atque homicidium actus, vix evigilavit etiam a Prophetа monitus.

12. *Amici mei* . . . Nullum tempus est post lapsum Davidis, cui hæc congruant, nisi illud quo descivit Absalomus, transeunte in partes etiam Achitophelo intimo consiliario. *Adversum me*, quasi contra lepram meam steterunt . . . Hier. adversum me in plaga mea contra steterunt. Theodot. apud Theodor. quod eodem recidit; sensusque est; sic a me abhor-

Et irruebant quærentes animam meam: et investigantes mala mihi loquebantur insidias, et dolos tota die meditabantur.

Ego autem quasi surdus non audiebam, et quasi mutus non aperiens os suum.

Et eram quasi homo non audiens, nec habens in ore suo redargutiones.

Te enim, Domine, expectabam, tu exaudies Domine Deus meus.

Quia dixi: Ne forte insultent mihi, et cum vacillaverint pedes mei, super me magnificentur.

Quia ego ad plagas paratus sum, et dolor meus contra me est semper.

Quia iniquitatem meam annuntio: sollicitus ero pro peccato meo.

Inimici autem mei viventes confortati sunt, et

13 Et vim faciebant qui quaerebant animam meam.

Et qui iniquirebant mala mihi, locuti sunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.

14 Ego autem tamquam surdus non audiebam: & sicut mutus non aperiens os suum.

15 Et factus sum sicut homo non audiens: & non habens in ore suo redargutiones,

16 Quoniam in te Domine speravi: tu exaudies me, Domine Deus meus.

17 Quia dixi: Nequando supergaudeant mihi inimici mei: & dum commoventur pedes mei, super me magna locuti sunt.

18 Quoniam ego in flagella paratus sum: & dolor meus in conspectu meo semper.

19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo.

20 Inimici autem mei vivunt, & confirmati sunt

abhorrebant tamquam a leproso ac nefario homine; quin etiam increpabant: vir sanguinum, vir Belial. 2. Reg. XVI. 7.

13. *Et vim faciebant* . . . & irruebant quærentes &c. Hier. laqueos retenderunt; Heb.

14. *Tamquam surdus*; puta, cum Semei malediceret.

17. *Quia dixi*; versis ad Deum precibus.

18. *In flagella paratus sum*. Dicebat enim: Dimittite eum (Semei) et maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret Davidi: Et quis est qui audeat dicere: Quare sic feceris? II. Reg. 10. Et: faciat quod bonum est coram se. Ibid. XV. 26. *Dolor meus in conspectu meo semper*; non cessat; seu potius; ne cesset: ut sensus sit; ad quæcumque mala paratus sum, etiam te volente, ad perpetuum dolorem.

19. *Cogitabo pro peccato*; ad propitiandum Deum, calamitatibus æquo animo susceptis.

20. *Multiplicati*. Sic Ps. III. 1. de iisdem.

multiplicati sunt odientes me mendaciter.

Et qui reddunt malum pro bono adversabantur mihi, quia sequebar bonum.

Ne derelinquas me, Domine: Deus meus ne elongeris a me.

Festina in auxilium meum, Domine salutis meae.

super me: & multiplicati sunt qui oderunt me inique.

21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.

22 Ne derelinquas me, Domine Deus meus: ne discesseris a me.

23 Intende in adjutorium meum, Domine Deus salutis meae.

21. *Detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem;* Absalomus, & socii insolescebant, Davidis clementia freti.

PSALMUS XXXVIII.

MORALIS.

Ærumnis confectus, insidiante inimico, Saule, ut videtur: summo in vitae discrimine, ut patet ex V. 5. & ultimo, linguam continet; vitaeque brevitatem ac vanitatem rerum humanarum agnoscens, in Deo acquiescit.

VERSIO S. HIERONYMI.

Pro victoria, Idithun, David, Psalmus.

Dixi: Custodiam vias meas, ne peccem in lingua mea: custodiam os meum silentio, donec est impius contra me.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, ipsi Idithun, Canticum David.

2 Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me.

1. *Ipsi Idithun, canticum David;* Ambros. 1. Offic. c. 7. quem Psalmum (hunc scilicet) propheta David sancto Idithun canendum dedit. Quod indicio est, alios quoque Idithuno inscriptos, vere esse Davidis; eumque non auctorem, sed cantorem esse, seu ut 1. Par. xxv. 3. Prophetam ad canendum. Ita Theodor. & alii Patres. Quamquam si quis contenderit ab ipso Idithuno psalmum compositum in Davidis gratiam, haud magni refert.

2. *Posui ori meo custodiam;* capistrum; Heb. ut decet summis in calamitatibus, ne impatientia victus in adversarios, aut etiam in Deum, temere quid effutias.

Obmutui silentio, tacui de bono, et dolor meus conturbatus est.

Incaluit cor meum in medio mei, in meditatione mea incensus sum igni: locutus sum in lingua mea.

Ostende mihi, Domine, finem meum, et mensuram dierum meorum quae sit, ut sciam quid mihi desit.

Ecce breves posuisti dies meos, et vita mea quasi non sit in conspectu tuo: omnia enim vanitas; omnis homo stans. Semper.

Tantum in imagine ambulat homo, tantum frustra conturbatur: congregat, et ignorat cui dimittat ea.

Nunc ergo quid expecto, Domine? praestolatio mea tu es.

Ab omnibus iniquitatibus meis libera me: opprobrium stulto ne ponas me.

3 Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis: & dolor meus renovatus est.

4 Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescet ignis.

5 Locutus sum in lingua mea: Notum fac mihi, Domine, finem meum.

Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit mihi.

6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te.

Verumtamen universa vanitas: omnis homo vivens.

7 Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur.

Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea.

8 Et nunc quae est expectatio mea? nonne Dominus? et substantia mea apud te est.

9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipientibus dedisti me.

3. *Silui a bonis;* abstinui etiam a bonis rebus enarrandis, ne occasionem darem improbis. Quo loco Patres docent saepe praestare silentium optimis etiam sermonibus.

5. *Numerum dierum . . . ut sciam* quantulum desit. Nam tot inter aerumnas mors solatii loco.

6. *Mensurabiles;* breves: Hier. ad mensuram. *Substantia;* vita; Hier. *universa vanitas;* omnia sunt vana. Ταὐτὸμπαντα 70. *Omnis homo vivens;* etiam & quam maxime, ipse homo.

7. *In imagine;* ut umbra; ut simulacrum; nihil veri.

8. *Substantia mea apud te est;* praestolatio mea; Hier. spes qua nitor.

9. *Dedisti me;* ne ponas me; Hier.

Obmutui, non aperiam os meum, quia tu fecisti.

Tolle a me plagas tuas: a contentione manus tuae ego consumtus sum.

In increpationibus pro iniquitate corripuisti virum, et posuisti quasi tineam desiderabilia ejus: verumtamen vanitas omnis homo. Semper.

Audi orationem meam, Domine, et clamorem meum exaudi: ad lacrymam meam ne obsurdescas; quia advena ego sum apud te, et peregrinus sicut omnes patres mei.

Parce mihi, ut rideam antequam vadam, & non subsistam.

10 Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti: 11 Amove a me plagas tuas.

12 A fortitudine manus tuae ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: verumtamen vane conturbatur omnis homo.

13 Exaudi orationem meam Domine, et deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.

Ne sileas: quoniam advena ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei.

14 Remitte mihi, ut refrigerer prius quam abeam, et amplius non ero.

12. *Tabescere fecisti* ... posuisti quasi tineam desiderabilia ejus: Hier. Thesauros ejus. *Vane conturbatur:* vanitas, omnis homo: Idem.

13. *Advena ego sum .... sicut omnes patres mei:* alludit ad illud sancti Jacob: Dies peregrinationis meæ super terram ... Gen. XLVIII. 9. Unde illud: Confitentes quia sunt peregrini & hospites super terram: Heb. XI. 13.

14. *Priusquam abeam:* moriar. Sic Job. X. 20. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte me antequam vadam & non revertar &c.

PSALMUS XXXIX.

CONSOLATORIUS: PROPHETICUS.

Ex recordatione praeteritorum malorum, a quibus ope divina expeditus, liberari sperat a praesentibus aerumnis gravissimis, quas pro peccatis patitur. Interim sacrificium Christi, veterum victimarum loco, futurum praenuntiat. Congruit hic Psalmus temporibus Absalomi. Certe post Davidis lapsum scriptus est, ex vers. 13.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
[Pro victoria, Psalmus David.	1 In finem, Psalmus ipsi David.
Expectans expectavi Dominum, & inclinatus est ad me, & exaudivit clamorem meum.	2 Expectans, expectavi Dominum, et intendit mihi.
	3 Et exaudivit preces meas: et eduxit me de lucu miseriae, et de lato faecis.
Et eduxit me de lacu sonitus, de luto coeni: et statuit super petram pedes meos; stabilivit gressus meos.	Et statuit super petram pedes meos: et direxit gressus meos.
Et dedit in ore meo canticum novum, laudem Deo nostro.	4 Et immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro.
Videbunt multi et timebunt, et sperabunt in Domino.	Videbunt multi et timebunt; et sperabunt in Domino.
Beatus vir, qui posuit Dominum confidentiam suam, et non est aversus ad superbias, pompasque mendacii.	5 Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus: et non respexit in vanitates, et insanias falsas.
Multa fecisti tu, Do-	6 Multa fecisti tu, Do-

2. *Expectans expectavi*: diutissime; vehementissime: quod in illa ingeminatione vocum ubique est observandum.

3. *Miseriae*: sonitus: Hier. perstrepentibus undis, quod ad calamitates pertinere sæpe vidimus. *Direxit*: stabilivit, idem.

5. *Non respexit*: & non est conversus ad superbos & deflectentes ad mendacium: Heb.

6. *Cogitationibus*: cogitationes tuas &c. Hier. Tuarum de nobis cogitatio-

mine Deus meus, mirabilia tua, et cogitationes tuas pro nobis, non invenio ordinem coram te:

Si narrare voluero & numerare, plura sunt quam ut narrari queant.

Victimam & oblationem non voluisti; aures fodisti mihi: holocaustum & pro peccato non petisti.

Tunc dixi: Ecce ego venio: in volumine libri scriptum est de me,

Ut facerem placitum tibi: Deus meus volui, & legem tuam in medio ventris mei.

Annuntiavi justitiam in Ecclesia multa, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu nosti.

Justitiam tuam non abscondi in medio cordis mei, fidem tuam & salutare tuum dixi:

mine Deus meus, mirabilia tua: & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.

Annuntiavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum.

7 Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi.

Holocaustum & pro peccato non postulasti. 8 Tunc dixi: Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me, 9 Ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, et legem tuam in medio cordis mei.

10 Annuntiavi justitiam tuam in Ecclesia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu sciste.

11 Justitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam & salutare tuum dixi,

tationum non potest iniri ratio. *Multiplicati sunt:* multiplicatæ cogitationes; plures sunt quam ut enarrari queant aut numerari: unde sequitur: *Annuntiavi & locutus sum* . . . præclare Hier. Si narrare voluero . . .

7. *Sacrificium* . . . Tanta sunt beneficia tua, ut nullis sacrificiis gratiæ referri possint: qua occasione transgreditur ad veterum abrogationem Christum immolatum, & abrogata vetera beneficia. Nota hic omnia sacrificiorum genera. Sacrificium pacificum: libationem seu munus: holocaustum pro peccato, de quibus Levit. I. 11. &c. tribus his versibus 7. 8. 9. Christus loquitur, Paulo teste: Heb. X. 5. *Aures autem* . . . corpus autem aptasti mihi: 70. & ita Paulus: magis ad Heb. accedit. *Perfecisti:* effinxisti, formasti: ut dicto tibi audiens essem. Fodisti: Hier. Tamquam mancipio, cui perforabantur aures. Exod. XXI. 6. Ch. sic interpretatur: aperuisti ut audirem: Sic Isa. I. 5. Dominus aperuit mihi aurem.

9. *Voluntatem tuam;* qua me pro omnibus victimis esse voluisti: quam voluntatem etiam legem dixit.

10. *Annuntiavi:* Hæc & ex Davidis & ex Christi persona dicta accipi possunt. *In Ecclesia magna;* ita Christus Ps. XXI. 26. & David: Ps. XXXIV. 18.

Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam in Ecclesia, magna.

Tu, Domine, non prohibebis misericordias tuas a me: misericordia tua & veritas tua jugiter servabunt me.

Circumdederunt enim me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meae, & non potui videre:

Plures factae sunt, quam capilli capitis mei, & cor meum dereliquit me.

Placeat tibi, Domine, ut liberes me: Domine ad adjuvandum me festina.

Confundantur & revereantur simul quaerentes animam meam, ut auferant eam: convertantur retrorsum, & confundantur, qui volunt mala mihi.

Pereant post confusionem suam: qui dicunt mihi, Vah vah.

Gaudeant & laetentur in te omnes qui quaerunt te, dicant jugiter: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

Ego autem sum egenus

Non abscondi misericordiam tuam, et veritatem tuam, a concilio multo.

12 Tu autem, Domine, ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, et veritas tua semper susceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui ut viderem.

Multiplicatae sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me.

14 Complaceat tibi, Domine, ut eruas me: Domine, ad adjuvandum me respice.

15 Confundantur et revereantur simul, qui quaerunt animam meam, ut auferant eam.

Convertantur retrorsum, et revereantur, qui volunt mihi mala.

16 Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, euge.

17 Exultent et laetentur super te omnes quaerentes te, et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.

18 Ego autem mendi-

13. *Iniquitates* . . . sic ante lapsum non loqueretur, qui fecit rectum in oculis Domini cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi 3. Reg. xv. 5.

16. *Ferant confestim:* pereant post confusionem: Hier.

18. *Mendicus sum & pauper:* tantus rex! humana enim vita tota inopia est.

& pauper: Dominus sollicitus erit pro me:

Auxilium meum & salutare meum tu es; Deus meus, ne moreris.

cus sum, et pauper: Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus, et protector meus tu es: Deus meus ne tardaveris.

PSALMUS XL.

MORALIS.

David Absalomum fugiens, Berzellai senis, & aliorum opibus recreatus est. 2. *Reg.* XVII. 17. *Horum fide & liberalitate commotus, beatos praedicat, qui egentibus subveniunt: tum de calamitate sua, & amicorum perfidia questus, in Deo spem collocat.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Pro victoria, Psalmus David.

Beatus qui cogitat de paupere: in die mala liberabit eum Dominus.

Dominus custodiet eum, & vivificabit eum: & beatus erit in terra, & non tradet eum animae inimicorum suorum.

Dominus confortabit eum in lecto infirmitatis: totum stratum ejus versasti in aegrotatione sua.

Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam, quoniam peccavi tibi.

Inimici mei loquentur

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus ipsi David.

2 Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus.

3 Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam inimicorum ejus.

4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus: universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus.

5 Ego dixi: Domine, miserere mei: sana animam meam, quia peccavi tibi.

6 Inimici mei dixerunt

2. *Qui intelligit:* qui cogitat de paupere: Hier. David, Rex licet, domo pulsus, pedes in deserto agebat.

4. *Stratum ejus versasti:* composuisti ad aegrum sublevandum. Sic ipsum Berzellai decrepitum ac moribundum senem, a Deo sublevandum sperat.

6. *Dixerunt mala mihi: quando morietur . . .* imprecati sunt mala. Vide verba femei diram necem imprecantis. 2. Reg. XVI. 7.

malum mihi: quando morietur, et peribit nomen ejus?

Et si venerit ut visitet, vana loquetur cor ejus: congregabit iniquitatem, sibi, egrediens foras, detrahet.

Simul adversum me murmurabant omnes odientes me: contra me cogitabant malum mihi.

Verbum diaboli infundebant sibi: qui dormivit non addet ut resurgat.

Sed et homo pacificus meus, in quo habui fiduciam, qui manducabat panem meum, levavit contra me plantam.

Et tu, Domine, miserere mei: et eleva me, & reddam eis.

In hoc cognovi quod velis me: quia non insultabit inimicus meus mihi.

mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus?

7 Et si ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras, et loquebatur 8 In idipsum, Adversum me susurrabant omnes inimici mei; adversum me cogitabant mala mihi.

9 Verbum iniquum constituerunt adversum me: Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat?

10 Etenim homo pacis meae, in quo speravi: qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem.

11 Tu autem, Domine, miserere mei, & resuscita me: & retribuam eis.

12 In hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me.

7. *Si ingrediebatur* . . . si me invisebat, mendaciter loquebatur. *Cor ejus congregavit* . . . male cogitabat, blandiens licet: mox egressus foras eadem quæ solebat mala loquebatur in me: Sic Achitophel; sic alii aulici jam Absalomo dediti; sic ipse Absalomus, sollicitabat corda virorum Israel. Non est, inquit, qui te audiat, constitutus a Rege. 2. Reg. xv. 3. 6.

8. *In idipsum*: simul adversum me murmurabant omnes: Hier.

9. *Verbum iniquum* . . . . Verbum Belial ei adhæsit: Heb. res pessima, nempe peccatum illud ingens, cujus causa desertus a Deo sic afflictus, ut non resurgat; verba sunt inimici.

10. *Homo pacis meæ*: singularem amicum designat; qualis fuit Achitophel. Id Christus Judæ accommodat, Joan. xiii. 18. cujus figura Achitophel, ut David Christi. *Magnificavit* . . . *supplantationem*: levavit contra me plantam: Hier. calce me percussit: vel insigni fraude supplantavit. Vide Ps. lxv. 14.

Ego autem in simplicitate mea adjutus sum a te, et statues me ante faciem tuam in perpetuum.

Benedictus Dominus, Deus Israel a saeculo, et usque in saeculum. Amen. Amen.

13 Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

14 Benedictus Dominus Deus Israel a saeculo, & usque in saeculum; Fiat, fiat.

14. *Fiat*: amen: Heb. Quo Psalmorum fine Hebræi librum quemque designari putant.

PSALMORUM
LIBER II.

SECUNDUM HEBR. USQUE AD PSAL. LXXII.

PSALMUS XLI.

CONSOLATIONIS.

A Saule pulsus & exul, tabernaculum, sacra, & festivitates desiderat: qua spe aegrum animum & calamitatibus fessum erigit. Vers. 6. 7.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, intellectus filiis Core.

Sicut areola praeparata ad irrigationes aquarum: sic anima mea praeparata ad te, Deus.

Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei?

Fuerunt mei lacrymae meae panes per diem & noctem: cum diceretur

VERSIO VULGATA.

1 In finem, intellectus filiis Core.

2 Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te, Deus.

3 Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem Dei?

4 Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte: dum dicitur mihi

1. *Filiis Core:* filii Isaar: filii Gaath: filii Levi: illius scilicet, qui adversus Moysen insurrexerat: ut patet, Num. xvi. 1. & 1. Par. vi. 37. Hujus ergo posteri patria perosi exempla, praecipuis officiis inter Levitas fratres suos fungebantur, custodes vestibulorum testimonii. 1. Par. ix. 19. templi janitores, ibid. xxvi. 1. 12. Ad haec, cantores praecipui, quibus egregii Psalmi cantandi dati sunt: ut hic & xliii. usque ad xlix. lxxxiii. & lxxxiv. de summis rebus editi, ac praesertim de sacrorum ministerio, ut hic & lxxxiii.

2. *Cervus:* ita Heb. & Ch. Quo impetu cervus longo venatu sitibundus currit ad aquas, eo impetu anima mea ad te fertur.

3. *Deum fortem:* Deum, Deum vivum: Heb. *Faciem Dei;* arcam, in qua Deus suam praesentiam declarabat. Quam autem eam David desideraret & cur: vide praef. cap. 1. num. 7.

mihi tota die: ubi est Deus tuus?

Horum recordatus sum, & effudi in me animam meam: quia veniam ad umbraculum, tacebo usque ad Domum Dei, in voce laudis & confessionis, multitudinis festa celebrantis.

Quare incurvaris anima mea, & conturbas me? expecta Deum, quia adhuc confitebor ei salutaribus vultus ejus.

Deus meus, in meipso anima mea incurvatur: propterea recordabor tui de terra Jordanis, & Chermonim de monte minimo.

Abyssus abyssum vocat, in voce cataractarum tuarum: omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierunt.

quotidie: Ubi est Deus tuus?

5 Haec recordatus sum, & effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum Dei:

In voce exultationis, & confessionis: sonus epulantis.

6 Quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei. 7 Et Deus meus.

Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermoniim a monte modico.

8 Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt.

Per 9. In

5. *Transibo;* in numerum me movebo cum eis usque ad domum Dei; Heb. exultabundi sacra per choreas adibant. *Sonus epulantis;* multitudinis festa celebrantis; Hier. turbæ tripudiantis; Heb. Exultat propheta recordatus populi, ad festivitates, quibus ipse interesse solebat, alacriter procedentis.

6. *Confitebor illi; salutare vultus mei.* Sic dicam; Tu es salus mea. at Heb. vultus ejus, quod est: laudabo vultum ejus salutarem; id est faventem.

7. *Et Deus meus;* Hier. per exclamationem; o Deus! *de terra Jordanis & Hermoniim;* loca commemorat, in quibus agebat exul circa Jordanis fontes & montem Hermon. *monte modico;* monte Misaar. Heb. nomen proprium.

8. *Abyssus* . . . Te fluctus ac tempestates ciente, aliæ ex aliis me calamitates obruerunt; metaphora consueta. Vide Ps. xx. 6. *In voce cataractarum* . . . ruptis cataractis, obicibusque omnibus, aquis undecumque erumpentibus ac frementibus, *Omnia excelsa;* omnes gurgites; Hier.

Per diem mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus mecum: oratio Deo vitae meae.

Dicam Deo: Petra mea, quare oblitus es mei? quare tristis incedo affligente inimico?

Dum me interficerent in ossibus meis, exprobraverunt mihi hostes mei: dicentes tota die: ubi est Deus tuus?

Quare incurvaris anima mea, & conturbas me?

Expecta Dominum, quoniam adhuc confitebor ei; salutibus vultus mei & Deo meo.

9 In die mandavit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum ejus. Apud me oratio Deo vitae meae: 10 Dicam Deo: Susceptor meus es.

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus?

11 Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei.

Dum dicunt mihi per singulos dies: Ubi est Deus tuus?

12 Quare tristis es anima mea, et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

9. *Mandavit*; iussu suo misit; sic Ps. xliii. 5. *Qui mandas salutes Jacob. In die . . . . misericordiam . . . . & nocte canticum*: Tota die beneficia ejus accipio, nocte commemoro.

PSALMUS XLII.

DEPRECATORIUS, ET CONSOLATORIUS.

Ejusdem argumenti. Inter infideles agens, Jerusalem & tabernaculum desiderat, eaque spe afflictum animum ac prope jam deficientem erigit. Sine titulo in Heb.

VERSIO S. HIERONYMI.

Judica me Deus & discerne causam meam de gente non sancta, a viro iniquo & doloso salva me.

Tu enim, Deus, fortitu-

Boss. de Psalm.

VERSIO VULGATA.

Psalmus David.

1 Judica me Deus, et discerne causam meam de gente non sancta; ab homine iniquo et doloso erue me.

2 Quia tu es, Deus, for-

M

1. *Discerne* . . . litem meam cum gente impia dirime; vel, meam causam age,

do mea, quare projecisti me? quare tristis incedo affligente inimico?

Mitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa ducent me, & introducent me ad montem sanctum tuum, & in tabernaculum tuum.

Et introibo ad altare Dei, ad Deum laetitiae exultationis meae, & confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus.

Quare incurvaris anima mea, & quare conturbas me?

Expecta Dominum, quoniam adhuc confitebor ei, salutibus vultus mei, & Deo meo.

titudo mea, quare me repulisti? et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

3 Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipsa me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum tuum, et in tabernacula tua.

4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara, Deus Deus meus:

5 Quare tristis es anima mea? et quare conturbas me?

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

3. *Deduxerunt*; deducent; Hier.

4. *Deum qui lætificat*; Deum lætitiæ &c. Hier. quæ in idem reciduntur; in juventute autem, fervor & animi novitas, qua excitatus animus juvenescere & revirescere se sentit. *Confitebor tibi in cithara*; arrepto pro more instrumento musico; tum cupiditatibus in concentum temperatis, quæ vera est musica.

PSALMUS XLIII.

CONSOLATORIUS; PROPHETICUS.

Enumerat populi calamitates, Deumque ex antiquorum beneficiorum recordatione ad succurrendum provocat. Congruit autem persecutioni Antiochi, & Matathiae temporibus, cum populus confidenter neget se a Deo recessisse, V. 18. 19. &c. Itaque videtur esse propheticus. Neque enim post Esdram fuit ullus Propheta, aut quidquam in canonem Scripturarum insertum. Ita Chrys. & Theodor.

VERSIO S. HIERONYMI.

Pro Victoria, Filiis Core eruditio.

Deus, auribus nostris audivimus: patres nostri narraverunt nobis opus, quod operatus es in diebus eorum, in diebus antiquis.

Tu manu tua gentes delesti, & plantasti eos: afflixisti populos & emisisti eos.

Non enim in gladio suo possederunt terram, neque brachium eorum salvavit eos: sed dextera tua & brachium tuum, & lux vultus tui, quia complacuisti eis.

Tu es ipse rex meus, Deus: praecipe pro salutibus Jacob.

In te hostes nostros ventilabimus: in nomine tuo

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.

2 Deus auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis

Opus, quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis.

3 Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eos: afflixisti populos, et expulisti eos.

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvavit eos:

Sed dextera tua, et brachium tuum, et illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis.

5 Tu es ipse rex meus et Deus meus: qui mandas salutes Jacob.

6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu, et in

3. *Manus tua*: Tu manu tua, &c. Hier.
5. *Qui mandas salutes Jacob*; qui jussu suo mittit. supra xl. 9.

conculcabimus adversarios nostros.

Non enim in arcu meo confidam: neque gladius meus salvabit me.

Quia salvasti nos de hostibus nostris, & eos qui oderunt nos, confudisti.

In Domino gaudebimus tota die, et nomini tuo in aeternum confitebimur. Semper.

Verum tu projecisti, & confudisti nos, & non egredieris in exercitibus nostris.

Vertisti terga nostra hosti: et qui oderunt nos, diripuerunt sibi.

Dedisti nos quasi gregem ad vorandum, et in gentibus dispersisti nos.

Vendidisti populum tuum sine pretio: nec grandis fuit commutatio eorum.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris: subsannationem et irrisum his, qui erant in circuitu nostro.

Posuisti nos similitudinem in gentibus, commotionem capitis in tribubus,

nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non salvabit me.

8 Salvasti enim nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti.

9 In Deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebimur in saeculum.

10 Nunc autem repulisti et confudisti nos: et non egredieris, Deus, in virtutibus nostris.

11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: et qui oderunt nos, diripiebant sibi.

12 Dedisti nos tamquam oves escarum: et in gentibus dispersisti nos.

13 Vendidisti populum tuum sine pretio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem et derisum his, qui sunt in circuitu nostro.

15 Posuisti nos in similitudinem Gentibus, commotionem capitis in populis.

10. *In virtutibus* . . . in exercitibus. Non jam te ducem habebimus, ut olim.

13. *Sine pretio;* id est, vili pretio. *Et non fuit multitudo:* nec cum venirent, multi fuerunt licitantes. Vilia mancipia, ac nullius pretii; de venditis autem Judæis Antiochi jussu, vide 2. Mac. v. 14. VIII. 14.

14. *Opprobrium vicinis* . . . Ex historia Machabæorum apparet, non Græcis modo, sed Syris, Ammonitis, Idumæis, Judæos ludibrio fuisse.

Tota die confusio mea contra me, et ignominia faciei meae cooperuit me.

A voce exprobrantis, et blasphemantis: a facie inimici et ultoris.

Omnia haec venerunt super nos: & obliti non sumus tui, nec mentiti sumus in pacto tuo.

Non est conversum retro cor nostrum: nec declinaverunt gressus nostri a semita tua.

Quoniam dejecisti nos in loco draconum, & operuisti nos umbra mortis.

Si obliti sumus nominis Dei nostri, & si expandimus manus nostras ad Deum alienum:

Numquid non Deus investigabit istud? ipse enim novit cogitationes cordis.

Quoniam propter te mortificati sumus tota die: reputati sumus ut grex occisionis.

Consurge, quare dormi-

16 Tota die verecundia mea contra me est, et confusio faciei meae cooperuit me.

17 A voce exprobrantis et obloquentis: a facie inimici et persequentis.

18 Haec omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te; & inique non egimus in testamento tuo.

19 Et non recessit retro cor nostrum: & declinasti semitas nostras a via tua.

20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

21 Si obliti sumus nomen Dei nostri, & si expandibus manus nostras ad Deum alienum:

22 Nonne Deus requiret ista? ipse enim novit abscondita cordis.

Quoniam propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis.

23 Exurge, quare obdor-

16. *Contra me est*. Quis commemorat peccata, non tantum universa plebis, sed etiam sua?

18. *Nec obliti sumus te*. Hæc nullis temporibus congruere possunt præterquam Machabaicis. Captivitatis enim tempore pro idololatria pœnas dabant, idque confitebantur palam. 4. Reg. XVII. 7. 19. & 11. Esdræ passim. Dan. IX. 5. 6. &c.

19. *Et declinasti*: nec declinasti: suppleta negatione, quæ est in antecedentibus, juxta consuetud neim sermonis Hebraici, *nec declinasti*: nec declinare permisisti; alius Hebraismus: at Hier. nec declinaverunt gressus nostri &c.

20. *Humiliasti* . . . dejecisti nos in loco draconum: Idem. In desertis quo confugit Matathias cum filiis, ubi inter feras & serpentes agebant. 1. Mac. II. 28. 31. item, 2. Mac. V. 27.

tas, Domine? evigila, quare projicis nos in sempiternum.

Quare faciem tuam abscondis? obliviscéris afflictiones & angustias nostras.

Quoniam incurvata est in pulvere anima nostra: adhaesit terrae venter noster.

Surge, auxiliare nobis, & redime nos propter misericordiam tuam.

mis, Domine? exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, obliviscéris inopiae nostrae, & tribulationis nostrae?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.

26 Exurge, Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen tuum.

PSALMUS XLIV.

HISTORICUS; PROPHETICUS.

Cum Salomon duceret filiam Pharaonis 3. Reg. III. 1. *hujus epithalamium ab aliquo illius temporis Prophetâ editum, atque ipsi regi nuncupatum; Coritis denique praestantissimis cantoribus traditum, ut Regis nuptias celebrarent. Neque abnuerim haec a sancto Davide prophetico spiritu cani potuisse, quippe qui intelligeret Christum ipsum in Salomone suo figuratum. Utcumque est, liquet harum nuptiarum specie, ut in Cantico Canticorum, Christi & Ecclesiae conjunctionem manifeste cani: Ecclesiae autem ex gentibus vocatae, cum sit uxor alienigena. Hinc Chrysostomus hunc Psalmum interpretans, sic orditur:* Velim hic adesse nobiscum omnes & Judaeos & Gentiles, atque audire prolatum ab antiquis, adeoque a Judaeis licet inimicis, de Christo testimonium. *Adeo aperte hic Psalmus Christi mysteria atque victorias, ipsamque etiam divinitatem sonat.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro liliis filiorum Core, eruditionis Canticum amantissimi.	1 In finem, pro, iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto.
Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi: lingua mea stilus scribae velocis.	2 Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi: Lingua mea calamus scribae, velociter scribentis.

1. *Pro iis, qui commutabuntur.* Pro liliis; Hier. *Sosannim;* Heb. quod alii instrumentum musicum exponunt; alii principium cantilenae. *Pro dilecto; Jedidoth;* amorum; Heb. amantissimi; Hier. nempe Salomonis; qui etiam amabilis Domino divinitus vocatus est; 2. Reg. XII. 25. Heb. *Jedidiah.*

2. *Eructavit cor meum verbum bonum;* Erumpit verbum illud ex corde meo impetu prophetico, impellente spiritu; cujus etiam vim calami velocis similitudo designat. Sic Baruc Jerem. XXXVI. 18. de prophetia sic ait; Ex ore suo loquebatur, quasi legens ad me, omnes sermones istos, ut non ipse componere, sed a Deo tradita legere videretur; hinc illa celeritas. Itaque hujus Psalmi scriptor sic a spiritu agebatur; quo loco Chrysostomus: Spiritu plenus spiritualia profudit; talia eructavit qualia comedit, *dico;* non a verbo dicare, sed a dicere. *Opera mea;*

Decore pulchrior es filiis hominum; effusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit tibi Deus in aeternum.

Accingere gladio tuo super femur, fortissime: gloria tua & decore tuo.

Et decore tuo prospere ascende, propter verbum veritatis, & mansuetudinem justitiae, & docebit te terribilia dextera tua.

3 Speciosus forma prae filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in aeternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna,

Propter veritatem & mansuetudinem, & justitiam; et deducet te mirabiliter dextera tua.

prophetiam ipsam, sacrumque canticum; *regi*; Salomoni dictum; sic enim inscriptum vidimus; *pro dilecto*.

3. *Speciosus forma . . . diffusa est gratia in labiis tuis*. Pulchritudo tua, rex Christe praestantior, & spiritus prophetiae datus est in labiis tuis. Ch. *propterea*; eo quod; Heb. praeclare Aug. hic: Nobis credentibus ubique Sponsus pulcher occurrat, pulcher in caelo, pulcher in terra, pulcher in Utero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher invitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in intellectu; summa enim & vera pulchritudo justitia est; si ubique justus, ubique decorus.

4. *Accingere gladio*. Jam aggreditur Christi pugnas, atque victorias. *Potentissime*: fortissime; Hier.

5. *Specie tua & pulchritudine tua*; gloria & decore tuo; Hier. qui etiam ad versum praecedentem refert, ut & Chrys. & alii: *intende*; arma expedi, ipsam scilicet pulchritudinem tuam, ipsam mansuetudinem atque justitiam, qua cuncta ad te trahes; ut statim subditur: *prospere procede*; ascende: Hier. quasi in currum. *Regna*; populis ultro, atque ipso more tui ad pedes rituris.

——— Victorque volentes
Per populos dat jura. *Georg.* lib. IV.

Unde subdit; *propter veritatem & mansuetudinem & justitiam*: regnum florentissimum quod ipsa veritate, ipsa clementia, ipsa justitia viget ac valet. His enim maxime commendatur Christi Regnum, atque Evangelium; patefacta veritate, peccatorum indulgentia, inducta in hominum mores vera aeternaque justitia. Adverte autem quam admirandum victorem hic concinnet spiritus, miscens gladio, sagittis, armis omnigenis, ac bellis, mansuetudinem ac pulchritudinem; & quem nunc minacem atque terribilem, eundem mox V. 9. myrrha manantem ostendit & unguentis delibutum, neque ex castris ferum, sed ex domibus eburneis magnificum, ac splendentem educit; his autem adumbrat verum Salomonem, verum pacificum Christum, ipsa scilicet caelestis doctrinae veritate, ipsa divini amoris suavitate victorem. Chrys. *Et deducet te mirabiliter*: non tantum admirari oportet quod res praeclaras, sed etiam quod praeter hominum expectationem opinionemque gesserit; nec tantum mira, sed etiam mirabili modo: dum morte mortem, ligno lignum, maledicto ma-

Sagittae tuae acutae, populi sub te cadent, in corde inimicorum regis.

Thronus tuus, Deus, in saeculum, et in aeternum: sceptrum aequitatis, sceptrum regni tui.

6 Sagittae tuae acutae; populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

7 * Sedes tua, Deus, in saeculum saeculi: virga directionis virga regni tui.

maledictum; esú esum solvit ac sanat. Chrysost. at Hier. cum Heb. legit: docebit te terribilia dextera tua: sunt enim terribilia & horrenda quæ gessit: mortem expugnavit: perfregit inferos: cælum aperuit: dejecit Dæmones: orbem perdomuit: imis summa miscuit. Idem Chrys. *dextera tua*: potentiâ tua: ipsa tibi vis tua ac potentia sufficit, nullius indiga auxilii: Idem. Atqui addit sagittas, gladium, arma, figurate: cum interim significet ipsum solo decore, sóla suavitate atque justitiâ victorem futurum.

6. *Sagittæ tuæ acutæ*: verbum tuum efficax & penetrabile. His sagittis Paulum superbientem ac sævientem dejecisti. *Populi sub te cadent*. Interposita parenthesis, sive hyperbaton, seu trajectio. Ordo enim erat: *sagittæ tuæ acutæ in corda*, jactæ scilicet. Sed interjectum illud: *populi sub te cadent*, quasi festinante vatis calamo ad amplitudinem tantæ victoriæ describendam. *Populi sub te cadent*, unde illud, Fortium dividet spolia; Isa. liii. 13. *Cadent*, ultro colla subdent. *In corda inimicorum*, ut doceat quam certi sint ictus. Melius, eorum qui antea inimici erant, cor tetigit, non ut interficeret, sed ut ad se pertraheret. Omnia enim trahan ad meipsum, inquit Joan. xii. 32. Chrys.

7. *Sedes tua Deus*, o Deus! Θεέ, vocandi casu, ut ipse Aquila vertit, teste Hier. in hunc Psalmum, epist. ad princip. Ergo Christus quem David alloquitur, Deus est. Porro ad Christum hæc pertinere docet Paulus. Heb. i. 8. Hic autem sic nugatur nescio quis, *Sedes tua Deus*, recto casu, hoc est Deus ipse, qui est sedes tua, in quo collocatus regnas, nullo plane exemplo; ipso etiam Paulo adversante, cum ex hoc loco evincat Christum esse non ministrum, ut angelos, sed Deum. ibid.

---

* *Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi*: & hic locus ex eis est, in quibus David apertissime a persona creata, puta Salomonis, hic ad ipsum Christum, eumque Deum, evehitur: sic autem habet Hebræus; 7. *Thronus tuus Deus*, (Elohim) *in sæculum sæculi*: sceptrum æquitatis, sceptrum regni tui. 8. *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus* (Elohim Eloheca) *oleo lætitiæ, præ consortibus*, sive participibus *tuis*: præ illis, scilicet, qui Christi gerunt nomen. Consonat Hieronymus in interpretatione Psalm. & Epist. cxl. ad Principiam virginem de hoc psalmo; quo etiam loco notat ad versum 8. *Unxit te Deus*, vertendum vocandi casu, atque ita vertisse Aquilam; unxit te, o Deus, Deus tuus, quod est apud eumdem Aquilam, Θεέ, si Latina lingua reciperet: ita etiam vertit Eusebius lib. 5. Demonstrat. Evang. ad Ps. xliv. libro vero iv, non modo ex Hebræo sic exponendum docet: sedes tua, o Deus, ὦ Θεέ. & unxit te, ὁ Deus: similiter ὦ Θεέ: verum Aquilam *accuratissimum*, inquit, *interpretem*, ita etiam vertisse: unde infert hanc veram & nativam esse vim phraseos hebraicæ; quin etiam illud ὦ Θεέ, subintelligendum esse hic;

Hæc Dissertatio excerpta est a calce librorum Salomonis Edit. ann. 1693.

Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis,

8 Dilexisti justitiam ; & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.

8. *Unxit te . . . præ consortibus tuis*, præ participibus Hier. Unctus quidem Salomon in Regem, atque antepositus fratribus, Christus vero præ omnibus æque cum ipso hominibus, ipso Spiritu sancto, ipsa divinitate unctus, dicente Propheta, Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me. Isa. lxi. 1. *Deus*, *Deus tuus*. *Elohim*, bis, primum vocativo, iterum nominativo, hoc est, o Deus, unxit te Deus tuus, Dominus Deus tuus, Ch. Quem ergo alloquitur est Deus, nempe filius ; & additur. *Deus tuus*, nempe pater, ut hic necessario intelligatur, non tantum Deus, sed etiam Dei Deus, sive ut Patres Nicæni dicunt : Deus de Deo.

---

hic ; *Dilexisti justitiam*, ita ut Deus unctus alia persona sit ab ungente, & utraque Dei nomine æque appelletur ; unde etiam elliditur commentum illud recentium Judæorum, tam contortum, tam alienum ab hoc loco ; sedes tua est Dei, sive ipsa Dei sedes : contra quod plerique omnes & ipse Aquila nativo sensu verterit. Quod autem lxx interpretati sunt. *ὁ θεός*, non inusitatum Græcis, Septuaginta autem interpretibus familiarissimum pro vocativo poni : Psal. cxxxviii. ℣. 17. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus :* lxx. *ὁ θεὸς* Canticorum vi. 12. *Revertere Sunamitis : ἐπίστρεφε ἡ συναμῖτις* ; & alibi passim ; unde Apoc. xviii. 4. Exite de Babylone, populus meus : *ὁ λαός μου*. Quin etiam Matth. i. 20. *Joseph, fili David :* in Gr. *υἱός*, filius. Plura requirere superfluæ curiositatis esset. Jam ita constituta vera interpretatione textus, perspicuum est eum, ad quem David sermonem dirigit, eum scilicet qui unctus est, tam esse & vocari Deum, atque eum a quo unctus est : procul dubio igitur verum & perfectum Deum.

Quod autem quidam cum Crellio ad Heb. i. 8. aliisque ejusdem notæ, sic interpretantur : ut illud *Elohim*, o Deus, quod significare etiam potest principem, ac potentem, ea intelligentia ad regem ipsum Salomonem referatur, & in Ecclesia inauditum & per se absurdum ; cum David non aliter Deum ipsum appellaverit, quam eum ad quem sermo dirigitur, nec ratio textus sinat statim variare intelligentiam, neque aliquod afferatur, aut afferri possit hujus, in vocum significatione, tam repentinæ mutationis exemplum.

Jam illud certum est, vocem *Elohim*, cum significat judices, construi cum plurali ; *Ego dixi, Dii estis ;* atque ad verbum ; *vos Dii*, Elohim : Ps. lxxxi. Unde etiam sequitur ; *filii excelsi omnes*, & *sicut homines moriemini :* ℣. 7. Quod pari modo fit, ubi de falsis diis agitur : *Hi sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt*, &c. Exod. xxxii. 4. & alibi passim. Valet etiam regula de angelis, si de eis interpretari placet illud Psal. xcvi. *Adorate eum, omnes angeli ejus :* Heb. incurvate vos ei omnes dii : *Elohim*. Cum autem vox illa, Elohim, pro vero ac summo Deo ponitur, cum singulari construitur ; ut in ipso Genesis initio, quo nihil est Deo magis proprium : In principio creavit (*bara*, in singulari) Deus, *Elohim*, Gen. i. 1. atque ita ubique reperias : in nostro autem versu illud, *o Deus*, Elohim, construitur cum singulari : thronus tuus, *o Deus ;* est igitur ille ad quem sermo dirigitur, ex ipsa consuetudine sermonis hebraici, verus & summus Deus.

Hinc

Mirrha & stacte *et* casia in cunctis vestimentis tuis, de domibus eburneis, quibus laetificaverunt te,

9 Myrrha, & gurta, & casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis; ex quibus delectaverunt te

10 Filiae regum in honore tuo,

9. *Myrrha & gutta* . . . stactem & alia odorifera: *a vestimentis tuis* diffluunt, *a domibus eburneis*: Domus quoque, ebore nitentes hos effiant odores, *ex quibus delectaverunt te*, his te delectaverunt, splendore ac decore suaveolentis palatii. Hic finiendus versus, ut apud Hier. & cæteros.

10. *Filiæ Regum in honore tuo*: in occursum tuum. Heb. Et hoc ad gloriam pertiner formosissimi juxta ac fortissimi Regis, ut non tantum hostibus formidandus, sed a regiis virginibus expetendus & ambiendus. Filiæ autem Regum spirituali sensu, animæ Verbi amatrices. *Astitit regina*, conjux. Hier. Multæ ambiunt Virgines, sed una conjux est, sicut & in Canticis. VI. 7. 8. Sexaginta Reginæ, octoginta concubinæ, una columba, una perfecta. Spirituali quoque sensu, una sponsa est Ecclesia catholica, omnes enim animæ sanctæ in Christo unum sunt. *Vestitu deaurato*; auro ophir (pretiosissimo ac mundissimo,) Heb. *circumdata varietate*. Pictas vestes designat variis coloribus undique efflorescentibus, quod hic in Heb. deest, habetur V. 15.

Hinc illud ab omnibus interpretibus Græcis Latinisque observatum, ut quoties vox illa, *Elohim*, verum ac summum Deum significat, singulari numero efferatur, vertaturque absolute non Dei, sed Deus; de angelis vero aut de principibus, aut de falsis diis, aliter. Unde etiam apud Patres illa quæ veteres æquè ac recentiores hæreticos confodiat antiquissima regula ab omnium vetustissimo Irenæo memorata; ubi *Deus definitive*, proprie, singulariter, ac singulari numero, *& absolute*, dicitur non alium nominari, quam verum ac summum Deum, quod Apostoli ubique observaverint: lib. III. 6. 7. 16. neque ullum usquam diversæ locutionis exemplum. Quam etiam regulam adhibere visus est adversus Arianos Athanasius in Dec. Nic. Syn. & alibi sæpissime.

Qui autem objiciunt dictum illud ad Moysem: *Ego te constitui Deum Pharaonis* (Elohim) tanquam hic illa vox judicem sonet: Exod. VII. 1 adeo non evertunt regulam, ut potius firment; primum enim non absolute Deus dicitur: sed, *Ego te constitui Deum Pharaonis*; deinde & illam vocem, Elohim, pro vero Deo poni testantur sequentia; & *Aaron frater tuus erit propheta tuus*: non enim judicibus, sed Deo prophetæ tribuuntur; eratque consentaneum ut Moyses adversus Pharaonem Dei auctoritatem, ac veluti personam indutus, prophetam haberet suum ad clariorem divinæ potestatis in eum repræsentatæ intelligentiam.

Stet ergo illud invictum: *thronus tuus, Deus*, de vero Deo dici; neque Salomoni, quantumvis excelso Principi aptari potuisse: nec ipse Grotius eo trahere ausus, repugnante Scripturarum stylo; *Hoc nomen*, inquit, *Elohim, pluribus, sive angelis, sive judicibus dari solet; at cum uni tribuitur, Deo soli convenit*, ad Heb: I. 8. Rectissime; sed tamen sic eludit; *sensus est: Deus ipse est sedes tua perpetua, id est, si Salomonem respicimus, Deus te semper in regno sustentavit; si vero Christum, Deus ipse te sustentabit in regno nunquam defecturo*: ibid. Quem sensum cum & nullo exemplo fulciat, & adversus Apostolum nullo auctore, nullo argumento fingat, non est cur enm studiosius refellamus; nnnm illud constiterit, non de alio, quam de vero Deo dici potuisse; *sedes tua Deus*: de Christo autem & ipsa res clamat, & Apo-

sto-

Filiae regum in honore tuo; stetit conjux in dextera tua, in diademate aureo.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populi tui, & domus patris tui.

Et concupiscet rex decorem tuum: quia ipse est Dominus Deus tuus, & adora eum.

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.

11. *Audi filia*, Ex persona Bethsabee nurum compellantis exponentisque ei Salomonis sui ardentissimum amorem, *V.* 12. spirituali sensu, vox patris ad Ecclesiam catholicam. Audi o congregatio Israel verba oris ejus. Ch. *obliviscere populum tuum*, sic filia Pharaonis, sic etiam spirituali sensu Ecclesia gentium.

12. *Dominus Deus tuus*. Dominus tuus, Heb. vocabulo communi, non illo arcano ac sacrosancto. *Et adorabunt*, & adora eum; Hier. ut maritum ac Regem tuum, spirituali sensu Christum, augustiore intellectu Dominum, quippe qui & Deus sit ex antecedentibus.

---

stoius docet; est ergo Christus verus ille Deus a Davide invocatus. Consentiunt Patres una voce omnes, neque quisquam illorum hunc locum aliter adhibuit, quam ut in eo Christus, isque verus Deus, neque alius, & adversus Judæos & adversus Hæreticos probaretur, neque ullus superesset Judaicis effugiis locus.

Memorandum illud Origenis, lib. 1. contra Celsum; *Considera*, inquit, *quod Deum alloquens Propheta, cujus sedes est in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni ejus, hunc Deum, ait unctum a Deo qui sit ipsius Deus;* & continuo; *hoc loco memini me vehementer urgere Judæum qui sapiens habebatur;* a quo cum se explicare non posset, *respondit sicut decebat Judæum; aiebat ad universitatis Deum dictum esse illud*, sedes tua Deus in sæculum sæculi; virga directionis, virga regni tui; *ad Christum vero illud;* dilexisti justitiam, &c. Ex quibus constat nec ipsos Judæos in illo, *sedes tua, Deus*, quidquam suspicatos, præter ipsum Deum; quo etiam cogebantur statim variare personam manifesto ludibrio, ne Christum Deum facerent; quo sane argumento victos esse eos ostendit Origenes: at nunc Christiani solutiones subministrant, & eruditiores se videri putant, si Judæos juvent.

Sane jam vidimus Theodorum Mopsuestenum de vaticiniis ludere solitum; sed tamen hunc locum quo Christus diceretur absolute Deus, ineluctabilem, nec homini ullo modo tribuendum agnoscens, Christo reservavit, referente Facundo, lib. IX. c. 1. E recentioribus, Cornelium Jansenium Gandavensem appellamus, qui vaticinia de Christo oblique & indirecte, nec satis proprie, ut ipse loquitur, in Salomonem ac Davidem trahere amans, ultro tamen fateatur pleraque hujus Psalmi Salomoni congruere non posse, ut quod is de quo fit mentio dicatur Deus; in arg. hujus Psalmi. Genebrardus vero ipso statim initio; impii, ut Genevenses, de Salomone hunc Psalmum exponunt; cum profecto Genevenses in Christum quoque congruere non negent; quanto magis impios diceret qui locum insignem de divinitate Christi cum Salomone communicatum vellent?

Et filia fortis in muneribus: faciem tuam deprecabuntur divites populi.

Omnis gloria filiae regis intrinsecus; fasciis aureis vestita est.

In scuculatis ducetur ad regem, virgines sequentur eam amicae ejus: ducentur illuc.

Ducentur in laetitiis & exultatione; ingredientur thalamum regis.

Pro patribus tuis erunt filii tui: pones eos principes in universa terra.

Recordabor nominis tui in omni generatione & generatione.

Propterea populi con-

13 Et filiae Tyri in muneribus: vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filiae regis ab intus, in fimbriis aureis, 15 Circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines post eam: proximae ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in laetitia & exultatione: adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confi-

13, *Filiæ Tyri:* Urbes Tyro subjectæ: ditissimæ illæ atque magnificentissimæ. Regiones regnorum venient, ut suscipiant faciem tuam: Ch. ut tibi obsequantur: quod spirituali sensu ad Christum pertinet.

14. *Omnis gloria ejus filiæ Regis . . .* hujus quam canimus, *ab intus:* intrinsecus: Hier. summus decor in regiæ penetralibus: ipsa scilicet *in fimbriis aureis:* fasciis aureis vestita: Idem: Ipsa inquam pulcherrimum aulæ interioris ornamentum.

15. *Circumamicta varietatibus:* in scutulatis ducetur ad Regem: virgines sequentur eam amicæ ejus: ducentur illuc. Sic distinguendum cum Hier. & Heb. solebant sponsæ addere cœvas virgines ut fidissimas carissimasque comites; quod ad Græcos permeavit teste Theocrito Id. 18. de Helenæ nuptiis: quo de ritu fusius dicemus in Canticæ: Scutulatæ autem vestes, sunt vestes versicolores, opere plumario, textæ, vel acu pictæ; spirituali sensu: decor Ecclesiæ intus est ex inhabitante Spiritu: quo ex fonte varia dona exsplendescunt in oculos omnium.

16. *In templum:* quæ vox & palatium sonat.

17. *Pro patribus tuis nati sunt . . .* pro patribus tuis erunt: Hier. ad Salomonem hæc, ac sub ejus persona ad Christum diriguntur. Est enim pronomen masculinum; sensus autem est; nascentur tibi filii, qui avorum nomen ac titulos suppleant. *Constitues eos principes:* & hoc ad regium decus pertinet, ut e stirpe regia exteris quoque Reges dentur, hoc autem non contigit Salomoni: sed Christi Apostoli orbi terrarum principes ducesque dati sunt.

18. *Memores erunt nominis tui:* o Salomon: seu potius, o Christe. *Confitebuntur tibi:* laudabunt te: quæ vox raro de homine usurpatur.

fitebuntur tibi in saeculum, & in aeternum.

tebuntur tibi in aeternum; & in saeculum saeculi.

PSALMUS XLV.

EUCHARISTICUS.

Victis hostibus, & pace parta. Vide 2. *Reg.* VIII. & 1. *Par.* XVIII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, filiorum Core pro juventutibus Canticum.

Deus nostra spes & fortitudo: auxilium in tribulationibus inventus es validum.

Ideo non timebimus cum fuerit translata terra, & concussi montes in corde maris:

Sonantibus & intumescentibus gurgitibus ejus, & agitatis montibus in potentia ejus. Semper.

Fluminis divisiones laetificant civitatem Dei: sanctum tabernaculum Altissimi.

Deus in medio ejus, non commovebitur: auxi-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, filiis Core pro arcanis Psalmus.

2 Deus noster refugium, et virtus: adjutor in tribulationibus, quae invenerunt nos nimis.

3 Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt & turbatae sunt aquae eorum: conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis impetus laetificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

6 Deus in medio ejus non commovebitur; adju-

1. *Pro arcanis:* juventutibus: Hier. Quidam exponunt, ad Virginum vocem, seu acutam symphoniam: Alii vocem *Halamoth* pro instrumento musico accipiunt. Vide 1. Par. xv. 16.

2. *Quae invenerunt* . . . auxilium in tribulationibus inventus es validum: Hier.

4. *Sonuerunt:* sonabunt: Heb. *aquae eorum:* ejus; Heb. maris scilicet, de quo etiam: *in fortitudine ejus:* sonantibus & intumescentibus gurgitibus: Hier. supple; *Non timebimus*, ex vers. 3. sensusque est: non conturbabimur, nec si tellus tremat: vers. 3. nec si exundent maria, vers. 4.

5. *Impetus:* divisiones: Hier. rivuli: Heb. non illi fluctus concitati civitatem Dei circumstrepunt, sed aquae Gehon & Siloe leniter fluentes: (ut est Isa. VIII. 6.) irrigant eam, quae est tabernaculum Altissimi.

6. *Deus in medio ejus;* ideo *non commovebitur:* ipsa civitas, verb. *femin. mane diluculo:* velociter: studiose; Theodor.

liabitur ei Deus in ipso ortu matutino.

Conturbatae sunt gentes, concussa sunt regna: dedit vocem suam, prostrata est terra.

Dominus exercituum nobiscum: protector noster Deus Jacob. Semper.

Venite, & videte opera Domini: quantas posuerit solitudines in terra.

Compescuit bella usque ad extremum terrae, arcum confringet, et concidet hastam: plaustra comburet igni.

Cessate, & cognoscite quoniam ego Deus: exaltabor in gentibus, exaltabor in terra.

Dominus exercituum nobiscum: fortitudo nostra Deus Jacob. Semper.

vabit eam Deus mane diluculo.

7 Conturbatae sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

9 Venite, et videte opera Domini, quae posuit prodigia super terram: 10 Auferens bella usque ad finem terrae.

Arcum conteret et confringet arma: et scuta comburet igni.

11 Vacate, et videte quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiscum; susceptor noster Deus Jacob.

7. *Dedit vocem suam:* Deus intonuit: hinc tanti motus: *Mota est terra:* liquescit, defluit.

9. *Quae posuit prodigia:* quantas posuerit solitudines: Hier. quas devastationes fecerit in terra hostili.

10. *Auferens bella;* non tantum bella movet, sed cessare facit ut vult, atque ad extremos orbis relegat fines. *Confringet arma:* hastam: Hier. *scuta:* currum: Heb. En altissima pax contritis combustisque omnibus instrumentis bellicis.

11. *Vacate & videte:* cessate & cognoscite: Hier. Otio pacis a Deo concessa utimini ad eum cogitandum & admirandum.

PSALMUS XLVI.

LAUDIS, ET EXULTATIONIS: PROPHETICUS.

Arca in locum suum elevata a Cariathiarim in Jerusalem: (II. *Reg.* VI. 5.) *Christo in coelum ascendente; vocatis gentibus, & regno Dei ubique propagato.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, filiorum Core Psalmus.	1 In finem, pro filiis Core Psalmus.
Omnes populi plaudite manibus: jubilate Deo in voce laudis.	2 Omnes Gentes plaudite manibus jubilate Deo in voce exultationis.
Quoniam Dominus altissimus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.	3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.
Congregavit populos subter nos, et tribus sub pedibus nostris.	4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.
Elegit nobis haereditatem nostram: gloriam Jacob, quam dilexit. Semper,	5 Elegit nobis haereditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit.
Ascendit Deus in jubilo, Dominus in voce buccinae.	6 Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubae.
Canite Deo, canite: canite regi nostro, canite.	7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.

2. *Gentes:* populi: Hier. sic ver. 4. qua voce etiam gentes sive ethnici comprehenduntur, ut patet ex vers. 9. *Jubilate Deo:* jubilus ἀλαλαγμὸς vox vincentis: triumphalis hymnus cum tubarum clangore. Theodor. hic & alibi passim: quod & Deo triumphatori, & mortis victori Christo congruit; voce etiam Evangelii longe lateque pervagata.

5. *Elegit . . . haereditatem suam:* nostram: Hier. terram, quam nobis in hæreditatem dedit; hanc elegit nobis pulcherrimam, lacte ac melle manantem; studio & consilio, non casu aut forte oblatam: *Speciem Jacob;* gloriam; Hier. eadem vox Heb. Amos VIII. 7. Ubi Vulg. vertit superbiam Jacob; id est gloriam Jacob; ipsam Jerusalem, qua maxime Israeliticus populus gloriatur.

6. *Ascendit Deus* . . . . ascendit Arca in Jerusalem cum cantu. Prophetice: ascendit Christus in cælum: non dicit assumptum tamquam alienis viribus: sed ascendit vi sua: Chrys.

Quia Rex universae terrae Deus: canite erudite.

Regnavit Deus super gentes: Deus sedet super thronum sanctum suum.
Principes populorum congregati sunt, populus Dei Abraham: quoniam Dii scuta terrae vehementer elevati sunt.

8 Quoniam Rex omnis terrae Deus: psallite sapienter,

9 Regnabit Deus super Gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.

10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terrae, vehementer elevati sunt.

8. *Psallite sapienter:* erudite: Hier. sive ipsa carmina, sive artem canendi species.

10. *Principes populorum:* Gentium: *congregati sunt cum Deo Abraham:* cum populo Dei Abraham: Heb. Principes universi orbis cum populis suis undique congregati, ut per Evangelium cum Abramidis catholicam conflent Ecclesiam. Congregati sunt ut sint populus Dei Abraham, quod magis congruit; Hier. *Dii fortes terrae* .... Dei est protectio terrae: vehementer elevatus est: Heb. Dei fortes (אלהי genitivo casu) valde elevati sunt super terram. 70. Israelitae scilicet, quos Deus roborat. Pro *Dei* genitivo casu, repositum *dii* nomin plurali: hinc Aug. *Dii fortes terrae;* sensusque sit: ille populus Dei: illi scilicet, quos Deus facit Deos & validos, valde *elevati sunt;* virtutibus auctis atque honoribus.

PSALMUS XLVII.

EUCHARISTICUS.

Jerusalem sancta, & a Deo protecta fuso Sennacheribo. IV. *Reg.* XVIII. XIX. & II. *Par.* XXXII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum Psalmi filiorum Core.

Magnus Dominus et laudabilis nimis: in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.
Specioso germine gau-

Boss. de Psalm.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati.

1 Magnus Dominus, & laudabilis nimis; in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

3 Fundatur exultatione

N

1. *Secunda sabbati;* deest, Heb. *filiis Core;* qui non tantum sub Davide, sed etiam diutissime sub secutis Regibus ipsoque Ezechia cantandi officio praefuerunt. 2. Par. XX. 19. XXXI. 14.

3. *Fundatur exultatione;* Universa terra, maxime vero terra Israelis exultat firmato monte Sion. At Hier. specioso germine &c. ὑριζων: 79. quod est, firmis radicibus: unde Vulgata vertit, *fundatur;* Heb. ye-

sod

tas, Domine? evigila, quare projicis nos in sempiternum.

Quare faciem tuam abscondis? obliviscéris afflictiones & angustias nostras.

Quoniam incurvata est in pulvere anima nostra: adhaesit terrae venter noster.

Surge, auxiliare nobis, & redime nos propter misericordiam tuam.

mis, Domine? exurge, & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis, obliviscéris inopiae nostrae, & tribulationis nostrae?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster.

26 Exurge, Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen tuum.

PSALMUS XLIV.

HISTORICUS; PROPHETICUS.

Cum Salomon duceret filiam Pharaonis 3. Reg. III. 1. *hujus epithalamium ab aliquo illius temporis Propheta editum, atque ipsi regi nuncupatum; Coritis denique praestantissimis cantoribus traditum, ut Regis nuptias celebrarent. Neque abnuerim haec a sancto Davide prophetico spiritu cani potuisse, quippe qui intelligeret Christum ipsum in Salomone suo figuratum. Utcumque est, liquet harum nuptiarum specie, ut in Cantico Canticorum, Christi & Ecclesiae conjunctionem manifeste cani: Ecclesiae autem ex gentibus vocatae, cum sit uxor alienigena. Hinc Chrysostomus hunc Psalmum interpretans, sic orditur:* Velim hic adesse nobiscum omnes & Judaeos & Gentiles, atque audire prolatum ab antiquis, adeoque a Judaeis licet inimicis, de Christo testimonium. *Adeo aperte hic Psalmus Christi mysteria atque victorias, ipsamque etiam divinitatem sonat.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro liliis filiorum Core, eruditionis Canticum amantissimi.	1. In finem, pro, iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto.
Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi: lingua mea stilus scribae velocis.	2. Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi: Lingua mea calamus scribae, velociter scribentis.

1. *Pro iis, qui commutabuntur.* Pro liliis; Hier. *Sosannim;* Heb. quod alii instrumentum musicum exponunt; alii principium cantilenae. *Pro dilecto; Jedidoth;* amorum; Heb. amantissimi; Hier. nempe Salomonis; qui etiam amabilis Domino divinitus vocatus est; 2. Reg. XII. 25. Heb. *Jedidiah.*

2. *Eructavit cor meum verbum bonum;* Erumpit verbum illud ex corde meo impetu prophetico, impellente spiritu; cujus etiam vim calami velocis similitudo designat. Sic Baruc Jerem. XXXVI. 18. de prophetia sic ait; Ex ore suo loquebatur, quasi legens ad me, omnes sermones istos, ut non ipse componere, sed a Deo tradita legere videretur; hinc illa celeritas. Itaque hujus Psalmi scriptor sic a spiritu agebatur; quo loco Chrysostomus: Spiritu plenus spiritualia profudit; talia eructavit qualia comedit, *dico;* non a verbo dicare, sed a dicere. *Opera mea;*

Decore pulchrior es filiis hominum; effusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit tibi Deus in aeternum.

Accingere gladio tuo super femur, fortissime: gloria tua & decore tuo.

Et decore tuo prospere ascende, propter verbum veritatis, & mansuetudinem justitiae, & docebit te terribilia dextera tua.

3 Speciosus forma prae filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in aeternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna,

Propter veritatem & mansuetudinem, & justitiam; et deducet te mirabiliter dextera tua.

prophetiam ipsam, sacrumque canticum; *regi;* Salomoni dictum; sic enim inscriptum vidimus; *pro dilecto*.

3. *Speciosus forma . . . diffusa est gratia in labiis tuis*. Pulchritudo tua, rex Christe præstantior, & spiritus prophetiæ datus est in labiis tuis. Ch. *propterea;* eo quod; Heb. præclare Aug. hic: Nobis credentibus ubique Sponsus pulcher occurrat, pulcher in cælo, pulcher in terra, pulcher in Utero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher invitans ad vitam, pulcher non curans mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens, pulcher in ligno, pulcher in intellectu; summa enim & vera pulchritudo justitia est; si ubique justus, ubique decorus.

4. *Accingere gladio*. Jam aggreditur Christi pugnas, atque victorias. *Potentissime:* for issime; Hier.

5. *Specie tua & pulchritudine tua;* gloria & decore tuo; Hier. qui etiam ad versum præcedentem refert, ut & Chrys. & alii: *intende;* arma expedi, ipsam scilicet pulchritudinem tuam, ipsam mansuetudinem atque justitiam, qua cuncta ad te trahes; ut statim subditur: *prospere procede;* ascende: Hier. quasi in currum. *Regna;* populis ultro, atque ipso more tui ad pedes rituris.

——— Victorque volentes
Per populos dat jura. *Georg.* lib. IV.

Unde subdit; *propter veritatem & mansuetudinem & justitiam:* regnum florentissimum quod ipsa veritate, ipsa clementia, ipsa justitia viget ac valet. His enim maxime commendatur Christi Regnum, atque Evangelium; patefacta veritate, peccatorum indulgentia, inducta in hominum mores vera æternaque justitia. Adverte autem quam admirandum victorem hic concinnet spiritus, miscens gladio, sagittis, armis omnigenis, ac bellis, mansuetudinem ac pulchritudinem; & quem nunc minacem atque terribilem, eundem mox V. 9. myrrha manantem ostendit & unguentis delibutum, neque ex castris ferum, sed ex domibus eburneis magnificum, ac splendentem educit; his autem adumbrat verum Salomonem, verum pacificum Christum, ipsa scilicet cælestis doctrinæ veritate, ipsa divini amoris suavitate victorem. Chrys. *Et deducet te mirabiliter:* non tantum admirari oportet quod res præclaras, sed etiam quod præter hominum expectationem opinionemque gesserit; nec tantum mira, sed etiam mirabili modo: dum morte mortem, ligno lignum, maledicto ma-

Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corde inimicorum regis.

Thronus tuus, Deus, in sæculum, et in æternum: sceptrum æquitatis, sceptrum regni tui.

6 Sagittæ tuæ acutæ; populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

7 * Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi: virga directionis virga regni tui.

maledictum; est esum solvit ac sanat. Chrysost. at Hier. cum Heb. legit: docebit te terribilia dextera tua: sunt enim terribilia & horrenda quæ gessit: mortem expugnavit: perfregit inferos: cælum aperuit: dejecit Dæmones: orbem perdomuit: imis summa miscuit. Idem Chrys. *dextera tua*: potentia tua: ipsa tibi vis tua ac potentia sufficit, nullius indiga auxilii: Idem. Atqui addit sagittas, gladium, arma, figurate: cum interim significet ipsum solo decore, sola suavitate atque justitia victorem futurum.

6. *Sagittæ tuæ acutæ*: verbum tuum efficax & penetrabile. His sagittis Paulum superbientem ac sævientem dejecisti. *Populi sub te cadent*. Interposita parenthesis, sive hyperbaton, seu trajectio. Ordo enim erat: *sagittæ tuæ acutæ in corda*, jactæ scilicet. Sed interjectum illud: *populi sub te cadent*, quasi festinante vatis calamo ad amplitudinem tantæ victoriæ describendam. *Populi sub te cadent*, unde illud, Fortium dividet spolia; Isa. liii. 13. *Cadent*, ultro colla subdent. *In corda inimicorum*, ut doceat quam certi sint ictus. Melius, eorum qui antea inimici erant, cor tetigit, non ut interficeret, sed ut ad se pertraheret. Omnia enim traham ad meipsum, inquit Joan. xii. 32. Chrys.

7. *Sedes tua Deus*, o Deus! ὁ θεός, vocandi casu, ut ipse Aquila vertit, teste Hier. in hunc Psalmum, epist. ad princip. Ergo Christus quem David alloquitur, Deus est. Porro ad Christum hæc pertinere docet Paulus. Heb. i. 8. Hic autem sic nugatur nescio quis, *Sedes tua Deus*, recto casu, hoc est Deus ipse, qui est sedes tua, in quo collocatus regnas, nullo plane exemplo; ipso etiam Paulo adversante, cum ex hoc loco evincat Christum esse non ministrum, ut angelos, sed Deum. ibid.

---

* *Sedes tua, Deus, in sæculum sæculi*: & hic locus ex eis est, in quibus David apertissime a persona creata, puta Salomonis, hic ad ipsum Christum, eumque Deum, evehitur: sic autem habet Hebræus; 7. *Thronus tuus Deus*, (Elohim) *in sæculum sæculi*: sceptrum æquitatis, sceptrum regni tui. 8. *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus* (Elohim Eloheca) *oleo lætitiæ, præ consortibus*, sive participibus *tuis*: præ illis, scilicet, qui Christi gerunt nomen. Consonat Hieronymus in interpretatione Psalm. & Epist. cxl. ad Principiam virginem de hoc psalmo; quo etiam loco notat ad versum 8. *Unxit te Deus*, vertendum vocandi casu, atque ita vertisse Aquilam; unxit te, o Deus, Deus tuus, quod est apud eumdem Aquilam, ὁ θεός, si Latina lingua reciperet: ita etiam vertit Eusebius lib. 5. Demonstrat. Evang. ad Ps. xliv. libro vero iv, non modo ex Hebræo sic exponendum docet: sedes tua, o Deus, ὦ ὁ θεός. & unxit te, o Deus: similiter ὦ ὁ θεός: verum Aquilam *accuratissimum*, inquit, *interpretem*, ita etiam vertisse: unde infert hanc veram & nativam esse vim phraseos hebraicæ; quin etiam illud ὦ ὁ θεός, subintelligendum esse hic;

Hæc Dissertatio excerpta est a calce librorum Salomonis Edit. ann. 1691.

Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis prae participibus tuis,

8 Dilexisti justitiam ; & odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis.

8. *Unxit te . . . præ consortibus tuis*, præ participibus Hier. Unctus quidem Salomon in Regem, atque anteposítus fratribus, Christus vero præ omnibus æque cum ipso hominibus, ipso Spiritu sancto, ipsa divinitate unctus, dicente Prophcta, Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me. Isa. lxi. 1. *Deus*, *Deus tuus*. *Elohim*, bis, primum vocativo, iterum nominativo, hoc est, o Deus, unxit te Deus tuus, Dominus Deus tuus, Ch. Quem ergo alloquitur est Deus, nempe filius; & additur. *Deus tuus*, nempe pater, ut hic necessario intelligatur, non tantum Deus, sed etiam Dei Deus, sive ut Patres Nicæni dicunt : Deus de Deo.

---

hic ; *Dilexisti justitiam*, ita ut Deus unctus alia persona sit ab ungente, & utraque Dei nomine æque appelletur ; unde etiam elíditur commentum illud recentium Judæorum, tam contortum, tam alienum ab hoc loco ; sedes tua est Dei, sive ipsa Dei sedes : contra quod plerique omnes & ipse Aquila nativo sensu verterit. Quod autem lxx interpretati sunt ὁ θεός, non inusitatum Græcis, Septuaginta autem interpretibus familiarissimum pro vocativo poni : Psal. cxxxviii*s*. ℣. 17. *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus :* lxx. ὁ θεός Cantícorum vi. 12. *Revertere Sunamitis :* ἐπίστρεφε ἡ συναμίτης ; & alibi passim ; unde Apoc. xviii. 4. Exite de Babylone, populus meus : ὁ λαός μου. Quin etiam Matth. I. 20. *Joseph, fili David :* in Gr. υἱός, filius. Plura requirere superfluæ curiositatis esset. Jam ita constituta vera interpretatione textus, perspicuum est eum, ad quem David sermonem dirigit, eum scilicet qui unctus est, tam esse & vocari Deum, atque eum a quo unctus est : procul dubio igitur verum & perfectum Deum.

Quod autem quidam cum Crellio ad Heb. 1. 8. aliisque ejusdem notæ, sic interpretantur ; ut illud *Elohim*, o Deus, quod significare etiam potest principem, ac potentem, ea intelligentia ad regem ipsum Salomonem referatur, & in Ecclesia inauditum & per se absurdum ; cum David non aliter Deum ipsum appellaverit, quam eum ad quem sermo dirigitur, nec ratio textus sinat statim variare intelligentiam, neque aliquod afferatur, aut afferri possit hujus, in vocum significatione, tam repentinæ mutationis exemplum.

Jam illud certum est, vocem *Elohim*, cum significat judices, construi cum plurali ; *Ego dixi, Dii estis ;* atque ad verbum ; *vos Dii*, Elohim : Ps. lxxxi. Unde etiam sequitur ; *filii excelsi omnes*, & *sicut homines moriemini :* ℣. 7. Quod pari modo fit, ubi de falsis diis agitur : *Hi sunt dii tui, Israel, qui te eduxerunt*, &c. Exod. xxxii. 4. & alibi passim. Valet etiam regula de angelis, si de eis interpretari placet illud Psal. xcvi. *Adorate eum, omnes angeli ejus :* Heb. incurvate vos ei omnes dii : *Elohim*. Cum autem vox illa, Elohim, pro vero ac summo Deo ponitur, cum singulari construitur ; ut in ipso Genesis initio, quo nihil est Deo magis proprium : In principio creavit (*bara*, in singulari) Deus, *Elohim*, Gen. 1. 1. atque ita ubique reperias : in nostro autem versu illud, *o Deus*, Elohim, construitur cum singulari : thronus tuus, *o Deus ;* est igitur ille ad quem sermo dirigitur, ex ipsa consuetudine sermonis hebraici, verus & summus Deus.

Hinc

Mirrha & stacte & casia in cunctis vestimentis tuis, de domibus eburneis, quibus laetificaverunt te,

9 Myrrha, & gurta, & casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis; ex quibus delectaverunt te

10 Filiae regum in honore tuo,

9. *Myrrha & gutta* . . . stactem & alia odorifera: *a vestimentis tuis* diffluunt, *a domibus eburneis*: Domus quoque, ebore nitentes hos effiant odores, *ex quibus delectaverunt te*, his te delectaverunt, splendore ac decore suaveolentis palatii. Hic finiendus versus, ut apud Hier. & cæteros.

10. *Filiæ Regum in honore tuo*: in occursum tuum. Heb. Et hoc ad gloriam pertinet formosissimi juxta ac fortissimi Regis, ut non tantum hostibus formidandus, sed a regiis virginibus expetendus & ambiendus. Filiæ autem Regum spirituali sensu, animæ Verbi amatrices. *Astitit regina*, conjux. Hier. Multæ ambiunt Virgines, sed una conjux est, sicut & in Canticis. VI. 7. 8. Sexaginta Reginæ, octoginta concubinæ, una columba, una perfecta. Spirituali quoque sensu, una sponsa est Ecclesia catholica, omnes enim animæ sanctæ in Christo unum sunt. *Vestitu deaurato*; auro ophir (pretiosissimo ac mundissimo,) Heb. *circumdata varietate*. Pictas vestes designat variis coloribus undique effiorescentibus, quod hic in Heb. deest, habetur V. 15.

Hinc illud ab omnibus interpretibus Græcis Latinisque observatum, ut quoties vox illa, *Elohim*, verum ac summum Deum significat, singulari numero efferatur, vertaturque absolute non Dei, sed Deus; de angelis vero aut de principibus, aut de falsis diis, aliter. Unde etiam apud Patres illa quæ veteres æquè ac recentiores hæreticos confodiat antiquissima regula ab omnium vetustissimo Irenæo memorata; ubi *Deus definitive*, proprie, singulariter, ac singulari numero, *& absolute*, dicitur non alium nominari, quam verum ac summum Deum, quod Apostoli ubique observaverint: lib. III. 6. 7. 16. neque ullum usquam diversæ locutionis exemplum. Quam etiam regulam adhibere visus est adversus Arianos Athanasius in Dec. Nic. Syn. & alibi sæpissime.

Qui autem objiciunt dictum illud ad Moysem: *Ego te constitui Deum Pharaonis* (Elohim) tanquam hic illa vox judicem sonet: Exod. VII. 1 adeo non evertunt regulam, ut potius firment; primum enim non absolute Deus dicitur: sed, *Ego te constitui Deum Pharaonis*; deinde & illam vocem, Elohim, pro vero Deo poni testantur sequentia; & *Aaron frater tuus erit propheta tuus*: non enim judicibus, sed Deo prophetæ tribuuntur; eratque concentaneum ut Moyses adversus Pharaonem Dei auctoritatem, ac veluti personam indutus, prophetam haberet suum ad clariorem divinæ potestatis in eum repræsentatæ intelligentiam.

Stet ergo illud invictum: *thronus tuus, Deus*, de vero Deo dici; neque Salomoni, quantumvis excelso Principi aptari potuisse: nec ipse Grotius eo trahere ausus, repugnante Scripturarum stylo; *Hoc nomen*, inquit, *Elohim, pluribus, sive angelis, sive judicibus dari solet; at cum uni tribuitur, Deo soli convenit*, ad Heb: I. 8. Rectissime; sed tamen sic eludit; *sensus est: Deus ipse est sedes tua perpetua, id est, si Salomonem respicimus, Deus te semper in regno sustentavit; si vero Christum, Deus ipse te sustentabit in regno nunquam defecturo*: ibid. Quem sensum cum & nullo exemplo fulciat, & adversus Apostolum nullo auctore, nullo argumento fingat, non est cur eum studiosius refellamus; unum illud constiterit, non de alio, quam de vero Deo dici potuisse; *sedes tua Deus*: de Christo autem & ipsa res clamat, & Apo-

sto-

Filiae regum in honore tuo; stetit conjux in dextera tua, in diademate aureo.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populi tui, & domus patris tui.

Et concupiscet rex decorem tuum: quia ipse est Dominus Deus tuus, & adora eum.

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.

11. *Audi filia*, Ex persona Bethsabee nurum compellantis exponentisque ei Salomonis sui ardentissimum amorem, V. 12. spirituali sensu, vox patris ad Ecclesiam catholicam. Audi o congregatio Israel verba oris ejus. Ch. *obliviscere populum tuum*, sic filia Pharaonis, sic etiam spirituali sensu Ecclesia gentium.

12. *Dominus Deus tuus*. Dominus tuus, Heb. vocabulo communi, non illo arcano ac sacrosancto. *Et adorabunt*, & adora eum; Hier. ut maritum ac Regem tuum, spirituali sensu Christum, augustiore intellectu Dominum, quippe qui & Deus sit ex antecedentibus.

---

stoius docet; est ergo Christus verus ille Deus a Davide invocatus. Consentiunt Patres una voce omnes, neque quisquam illorum hunc locum aliter adhibuit, quam ut in eo Christus, isque verus Deus, neque alius, & adversus Judæos & adversus Hæreticos probaretur, neque ullus superesset Judaicis effugiis locus.

Memorandum illud Origenis, lib. 1. contra Celsum; *Considera*, inquit, *quod Deum alloquens Propheta, cujus sedes est in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni ejus, hunc Deum, ait unctum a Deo qui sit ipsius Deus;* & continuo; *hoc loco memini me vehementer urgere Judæum qui sapiens habebatur;* a quo cum se explicare non posset, *respondit sicut decebat Judæum; aiebat ad universitatis Deum dictum esse illud*, sedes tua Deus in sæculum sæculi; virga directionis, virga regni tui; *ad Christum vero illud;* dilexisti justitiam, &c. Ex quibus constat nec ipsos Judæos in illo, *sedes tua, Deus*, quidquam suspicatos, præter ipsum Deum; quo etiam cogebantur statim variare personam manifesto ludibrio, ne Christum Deum facerent; quo sane argumento victos esse eos ostendit Origenes: at nunc Christiani solutiones subministrant, & eruditiores se videri putant, si Judæos juvent.

Sane jam vidimus Theodorum Mopsuestenum de vaticiniis ludere solitum; sed tamen hunc locum quo Christus diceretur absolute Deus, inluctabilem, nec homini ullo modo tribuendum agnoscens, Christo reservavit, referente Facundo, lib. IX. c. 1. E recentioribus, Cornelium Jansenium Gandavensem appellamus, qui vaticinia de Christo oblique & indirecte, nec satis proprie, ut ipse loquitur, in Salomonem ac Davidem trahere amans, ultro tamen fateatur pleraque hujus Psalmi Salomoni congruere non posse, ut quod is de quo fit mentio dicatur Deus; in arg. hujus Psalmi. Genebrardus vero ipso statim initio; impii, ut Genevenses, de Salomone hunc Psalmum exponunt; cum profecto Genevenses in Christum quoque congruere non negent; quanto magis impios diceret qui locum insignem de divinitate Christi cum Salomone communicatum vellent?

Et filia fortis in muneribus: faciem tuam deprecabuntur divites populi.

Omnis gloria filiae regis intrinsecus; fasciis aureis vestita est.

In scuculatis ducetur ad regem, virgines sequentur eam amicae ejus: ducentur illuc.

Ducentur in laetitiis & exultatione; ingredientur thalamum regis.

Pro patribus tuis erunt filii tui: pones eos principes in universa terra.

Recordabor nominis tui in omni generatione & generatione.

Propterea populi con-

13 Et filiae Tyri in muneribus: vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filiae regis ab intus, in fimbriis aureis, 15 Circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines post eam: proximae ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in laetitia & exultatione: adducentur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confi-

13, *Filiæ Tyri*: Urbes Tyro subjectæ: ditissimæ illæ atque magnificentissimæ. Regiones regnorum venient, ut suscipiant faciem tuam: Ut tibi obsequantur: quod spirituali sensu ad Christum pertinet.

14. *Omnis gloria ejus filiæ Regis* . . . hujus quam canimus, *ab intus*: intrinsecus: Hier. summus decor in regiæ penetralibus: ipsa scilicet *in fimbriis aureis*: fasciis aureis vestita: Idem: Ipsa inquam pulcherrimum aulæ interioris ornamentum.

15. *Circumamicta varietatibus*: in scutulatis ducetur ad Regem: virgines sequentur eam amicæ ejus: ducentur illuc. Sic distinguendum cum Hier. & Heb. solebant sponsæ addere cœvas virgines ut fidissimas carissimasque comites; quod ad Græcos permeavit teste Theocrito Id. 18. de Helenæ nuptiis: quo de ritu fusius dicemus in Canticæ. Scutulatæ autem vestes, sunt vestes versicolores, opere plumario, textæ, vel acu pictæ; spirituali sensu: decor Ecclesiæ intus est ex inhabitante Spiritu: quo ex fonte varia dona exsplendescunt in oculos omnium.

16. *In templum*: quæ vox & palatium sonat.

17. *Pro patribus tuis nati sunt* . . . pro patribus tuis erunt: Hier. ad Salomonem hæc, ac sub ejus persona ad Christum diriguntur. Est enim pronomen masculinum; sensus autem est; nascentur tibi filii, qui avorum nomen ac titulos suppleant. *Constitues eos principes*: & hoc ad regium decus pertinet, ut e stirpe regia exteris quoque Reges dentur, hoc autem non contigit Salomoni: sed Christi Apostoli orbi terrarum principes ducesque dati sunt.

18. *Memores erunt nominis tui*: o Salomon: seu potius, o Christe. *Confitebuntur tibi*: laudabunt te; quæ vox raro de homine usurpatur.

fitebuntur tibi in saeculum, & in aeternum.

tebuntur tibi in aeternum, & in saeculum saeculi.

PSALMUS XLV.

EUCHARISTICUS.

Vitiis hostibus, & pace parta. Vide 2. Reg. VIII. & 1. Par. XVIII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, filiorum Core pro juventutibus Canticum.

Deus nostra spes & fortitudo: auxilium in tribulationibus inventus es validum.

Ideo non timebimus cum fuerit translata terra, & concussi montes in corde maris:

Sonantibus & intumescentibus gurgitibus ejus, & agitatis montibus in potentia ejus. Semper.

Fluminis divisiones laetificant civitatem Dei: sanctum tabernaculum Altissimi.

Deus in medio ejus, non commovebitur: auxi-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, filiis Core pro arcanis Psalmus.

2 Deus noster refugium, et virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Propterea non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt & turbatae sunt aquae eorum: conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5 Fluminis impetus laetificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

6 Deus in medio ejus non commovebitur; adju-

1. *Pro arcanis:* juventutibus: Hier. Quidam exponunt, ad Virginum vocem, seu acutam symphoniam: Alii vocem *Halamoth* pro instrumento musico accipiunt. Vide 1. Par. XV. 16.

2. *Quæ invenerunt* . . . auxilium in tribulationibus inventus es validum: Hier.

4. *Sonuerunt:* sonabunt: Heb. *aquæ eorum:* ejus; Heb. maris scilicet, de quo etiam: *in fortitudine ejus:* sonantibus & intumescentibus gurgitibus: Hier. supple; *Non timebimus*, ex vers. 3. sensusque est: non conturbabimur, nec si tellus tremat: vers. 3. nec si exundent maria. vers. 4.

5. *Impetus:* divisiones: Hier. rivuli: Heb. non illi fluctus concitati civitatem Dei circumstrepunt, sed aquæ Gehon & Siloe leniter fluentes: (ut est Isa. VIII. 6.) irrigant eam, quæ est tabernaculum Altissimi.

6. *Deus in medio ejus;* ideo *non commovebitur:* ipsa civitas, verb. femin. *mane diluculo:* velociter: studiose; Theodor.

liabitur ei Deus in ipso ortu matutino.

Conturbatae sunt gentes, concussa sunt regna: dedit vocem suam, prostrata est terra.

Dominus exercituum nobiscum: protector noster Deus Jacob. Semper.

Venite, & videte opera Domini: quantas posuerit solitudines in terra.

Compescuit bella usque ad extremum terrae, arcum confringet, et concidet hastam: plaustra comburet igni.

Cessate, & cognoscite quoniam ego Deus: exaltabor in gentibus, exaltabor in terra.

Dominus exercituum nobiscum: fortitudo nostra Deus Jacob. Semper.

vabit eam Deus mane diluculo.

7 Conturbatae sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mota est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

9 Venite, et videte opera Domini, quae posuit prodigia super terram: 10 Auferens bella usque ad finem terrae.

Arcum conteret et confringet arma: et scuta comburet igni.

11 Vacate, et videte quoniam ego sum Deus: exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiscum; susceptor noster Deus Jacob.

7. *Dedit vocem suam:* Deus intonuit: hinc tanti motus: *Mota est terra:* liquescit, defluit.

9. *Quae posuit prodigia:* quantas posuerit solitudines: Hier. quas devastationes fecerit in terra hostili.

10. *Auferens bella;* non tantum bella movet, sed cessare facit ut vult, atque ad extremos orbis relegat fines. *Confringet arma:* hastam: Hier. *scuta:* currum: Heb. En altissima pax contritis combustisque omnibus instrumentis bellicis.

11. *Vacate & videte:* cessate & cognoscite: Hier. Otio pacis a Deo concessa utimini ad eum cogitandum & admirandum.

PSALMUS XLVI.

LAUDIS, ET EXULTATIONIS: PROPHETICUS.

Arca in locum suum elevata a Cariathiarim in Jerusalem: (II. *Reg.* VI. 5.) *Christo in coelum ascendente; vocatis gentibus, & regno Dei ubique propagato.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, filiorum Core Psalmus.	1 In finem, pro filiis Core Psalmus.
Omnes populi plaudite manibus: jubilate Deo in voce laudis.	2 Omnes Gentes plaudite manibus jubilate Deo in voce exultationis.
Quoniam Dominus altissimus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.	3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.
Congregavit populos subter nos, et tribus sub pedibus nostris.	4 Subjecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.
Elegit nobis haereditatem nostram: gloriam Jacob, quam dilexit. Semper.	5 Elegit nobis haereditatem suam, speciem Jacob, quam dilexit.
Ascendit Deus in jubilo, Dominus in voce buccinae.	6 Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubae.
Canite Deo, canite: canite regi nostro, canite.	7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.

2. *Gentes:* populi: Hier. sic ver. 4. qua voce etiam gentes sive ethnici comprehenduntur, ut patet ex vers. 9. *Jubilate Deo:* jubilus ἀλαλασμὸς vox vincentis: triumphalis hymnus cum tubarum clangore. Theodor. hic & alibi passim: quod & Deo triumphatori, & mortis victori Christo congruit; voce etiam Evangelii longe lateque pervagata.

5. *Elegit . . . haereditatem suam:* nostram: Hier. terram, quam nobis in hæreditatem dedit; hanc elegit nobis pulcherrimam, lacte ac melle manantem; studio & consilio, non casu aut forte oblatam: *Speciem Jacob;* gloriam; Hier. eadem vox Heb. Amos VIII. 7. Ubi Vulg. vertit superbiam Jacob; id est gloriam Jacob; ipsam Jerusalem, qua maxime Israeliticus populus gloriatur.

6. *Ascendit Deus . . . .* ascendit Arca in Jerusalem cum cantu. Prophetice: ascendit Christus in cælum: non dicit assumptum tamquam alienis viribus: sed ascendit vi sua; Chrys.

Quia Rex universae terrae Deus: canite erudite.

Regnavit Deus super gentes: Deus sedet super thronum sanctum suum.

Principes populorum congregati sunt, populus Dei Abraham: quoniam Dii scuta terrae vehementer elevati sunt.

8 Quoniam Rex omnis terrae Deus: psallite sapienter,

9 Regnabit Deus super Gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam;

10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terrae, vehementer elevati sunt.

8. *Psallite sapienter:* erudite: Hier. sive ipsa carmina, sive artem canendi species.

10. *Principes populorum:* Gentium: *congregati sunt cum Deo Abraham:* cum populo Dei Abraham; Heb. Principes universi orbis cum populis suis undique congregati, ut per Evangelium cum Abramidis catholicam confient Ecclesiam. Congregati sunt ut sint populus Dei Abraham, quod magis congruit; Hier. *Dii fortes terrae* .... Dei est protectio terrae: vehementer elevatus est: Heb. Dei fortes (לאל genitivo casu) valde elevati sunt super terram. 70. Israelitae scilicet, quos Deus roborat. Pro *Dei* genitivo casu, repositum *dii* nomin plurali: hinc Aug. *Dii fortes terrae;* sensusque sit: ille populus Dei: illi scilicet, quos Deus facit Deos & validos, valde *elevati sunt;* virtutibus auti atque honoribus.

PSALMUS XLVII.

EUCHARISTICUS.

Jerusalem sancta, & a Deo protecta fuso Sennacheribo. IV. *Reg.* XVIII. XIX. & II. *Par.* XXXII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum Psalmi filiorum Core.

Magnus Dominus et laudabilis nimis: in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

Specioso germine gau-

Boss. de Psalm.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Cantici filiis Core secunda sabbati.

1 Magnus Dominus, & laudabilis nimis; in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

3 Fundatur exultatione

N

1. *Secunda sabbati;* deest, Heb. *filiis Core;* qui non tantum sub Davide, sed etiam diutissime sub secutis Regibus ipsoque Ezechia cantandi officio praefuerunt. 2. Par. XX. 19. XXXI. 14.

3. *Fundatur exultatione;* Universa terra, maxime vero terra Israelis exultat firmato monte Sion. At Hier. specioso germine &c. ὑπέζων: 79. quod est, firmis radicibus: unde Vulgata vertit, *fundatur;* Heb. ve-

dio universae terrae, monti Sion, lateribus Aquilonis civitatulae regis magni.

Deus in domibus ejus. agnitus est in auxiliando:

Quia ecce reges congregati sunt: venerunt simul.

Ipsi videntes sic obstupuerunt: conturbati sunt, admirati sunt.

Horror possedit eos ibi: dolor quasi parturientis.

In vento uredinis, confringes naves Tharsis.

Sicut audivimus, ita vidimus in civitate Dei exercituum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam usque in aeternum. Semper.

universae terrae mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.

4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam.

5 Quoniam ecce reges terrae congregati sunt: convenerunt in unum.

6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt commoti sunt: 7 Tremor apprehendit eos.

Ibi dolores ut parturientis, 8 In spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri: Deus fundavit eam in aeternum.

ro pulchro situ, sive ut ajunt climate. *Latera Aquilonis*; sic designatur Jerusalem: sedebo in monte testamenti: in ipso templi loco: in lateribus Aquilonis: in ipsa urbe Hierosolyma: Isa. XIV. 13. *Civitas regis magni*; Dei scilicet, sic enim vocatur a Christo: Matt. v. 35. sensus ergo est; mons Sion, in cujus aquilonari latere Jerusalem urbs magni Regis est, seu ipsius Dei, elegans est regio, gaudium, atque ornamentum universæ terræ.

4. *In domibus*; palatiis; Heb. *cognoscetur*; cognitus est, Hier. *cum suscipiet* . . . in auxiliando: Hier. Deus in ea notus est auxiliis, quæ ipsi præbuit.

5. *Reges*: Sennacheribo subditi vel fœdetati. *Terræ*: deest. Heb. *Convenerunt in unum*: transierunt simul: Heb. flumen Euphratem.

6. *Ipsi videntes*: qua vi Deus tueatur Jerusalem; *admirati sunt &c.*

7. *Ibi dolores*: distingue, ut apud Hier. horror possedit eos ibi: dolor quasi parturientis: cæsis scilicet repente exercitibus.

8. *In spiritu vehementi* . . . *naves Tharsis*; magni maris. Sensus est: qualis ventus conterit naves magni maris; talis est Dei vis tuentis Jerusalem, & hostilem exercitum dissipantis.

9. *Sicut audivimus*: prophetia Isaiæ videtur hic notari, sensusque est: sicut audivimus ab Isaia prophetatum, fore ut obsidio mirabiliter solveretur, ac Sennacheribi Dux Rabsaces, ejusque exercitus cæderetur; sic impletum vidimus. Isa. XXXVII. 21. 4. Reg. XIX. 20. Qua figura cælestis Jerusalem incolæ & ipsi canunt: sicut audivimus ex auditu fidei Gal. III. 25. sic vidimus, jam sublato velo, atque aperta Dei facie. *Deus fundavit eam* . . . nihil habet metuendum tanto exemta periculo Prophetice, de Ecclesia fundata super petram, ideoque inconcussa, Matt. XVI.

Æstimavimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.

Secundum nomen tuum, Deus, sic laus tua usque ad extremum terrae: justitia repleta est dextera tua.

Laetetur mons Sion; exultent filiae Judae propter judicia tua.

Circumdate Sion, et circuite eam, numerate turres ejus.

Ponite cor vestrum in moenibus ejus: separate palatia ejus, ut enarretis in generatione novissima.

Quia ipse est Deus, Deus noster in saeculum, & in perpetuum: ipse erit dux noster in morte.

10 Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.

11 Secundum nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terrae: justitia plena est dextera tua.

12 Laetetur mons Sion, & exultent filiae Judae propter judicia tua, Domine.

13 Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus ejus.

14 Ponite corda vestra in virtute ejus: & distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

15 Quoniam hic est Deus Deus noster in aeternum, & in saeculum saeculi: ipse reget nos in saecula.

XVI. 18. Præclare Aug. hic: sed forte ista civitas (Ecclesia catholica) aliquando evertetur. Absit: Deus fundavit eam in æternum. Si ergo Deus fundavit eam in æternum, quid times ne cádat firmamentum?

10. *Suscepimus . . . . misericordiam . . . . in medio templi tui.* Prophetia Isaiæ salutem pollicentis delata est in publico cœtu ad Ezechiam in templo orantem. Isa. XXXVII. 14.

11. *Secundum nomen tuum . . . .* quanta est excellentia nominis tui, tanta & laus tua ubique diffunditur.

12. *Exultent filiæ Judæ:* oppida vicina Hierosolymis, quorum urbs sancta metropolis: ac more Hebræorum: ea liberata, ad exultationem merito provocantur.

13. *Complectimini . .* circuite: Hier. *narrate . . .* numerate turres: idem.

14. *In virtute . . . .* in mœnibus ejus: Hier. *distribuite domos ejus:* dividite vos ad eas spectandas, quasi civitate in partes distributa: attollite palatia ejus: Heb. videte quam excelsa sint, admiramini quam integra & illæsa sint omnia, turres, muri, domus, post tantam vim hostilem.

15. *In sæcula:* super mortem: Heb. usque ad mortem.

PSALMUS XLVIII.

MORALIS.

Vanitatem divitiarum, mortis inevitabili necessitate, vitaeque futurae spe, demonstrat: adversus eos, qui divitiis superbiunt: V. 7. Obscurissimus Psalmus, atque ideo instar aenigmatis propositus; V. 5. cujus eruto sensu, doctrina fit gratior, lucis instar emergentis e tenebris.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, filiorum Core Psalmus.

Audite haec omnes populi: auribus percipite universi habitatores Occidentis,

Tam filii Adam, quam filii singulorum: simul dives & pauper.

Os meum loquetur sapientias, & meditatio cordis mei prudentias,

Inclinabo ad parabolam aurem meam: aperiam in cithara aenigma meum,

Quare timebo in diebus mali? iniquitas calcanei mei circumdabit me.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, filiis Core Psalmus,

2 Audite haec omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem:

3 Quique terrigenae, & filii hominum: simul in unum dives & pauper.

4 Os meum loquetur sapientiam: et meditatio cordis mei prudentiam.

5 Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam.

6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me,

2. *Audite*, Magna locuturus attentum auditorem facit: *omnes gentes* . . . omnes homines convocat, communem omnium de divitiis errorem damnaturus: rursus autem attentos facit; dicturus enim est tanto coetu digna.

3. *Terrigenae*: filii hominis: Heb. ut se Christus vocabat: plebeii. *Filii hominum*: filii viri. Heb. nobiles: *dives & pauper*: quasi diceret, utrosque doctum sum.

5. *In parabolam . . . in psalterio propositionem* . . In cithara aenigma meum: Hier. ex antiquis moribus: sic enim Job assumit parabolam 3 XXVII. 1. &c. Sed & Regina Saba venit tentare Salomonem in aenigmatibus: 3. Reg. X, 1. & hoc pertinet ad conciliandam auditorum attentionem.

6. *Cur timebo in die mala?* in diebus mali: Hier. mortis scilicet. *Iniquitas calcanei mei* . . . finis mei seu mortis; quod pedes extrema sint

Qui fiduciam habent in fortitudine sua, & in multitudine divitiarum suarum superbiunt.

Fratrem redimens non redimet vir: nec dabit Deo propitiationem pro eo.

Neque pretium redemptionis animae eorum: sed quiescet in saecula.

Et vivet ultra in sempiternum, & non videbit interitum.

Cum viderit sapientes morientes: simul insipiens & indoctus peribunt, & derelinquent alienis divitias suas.

7 Qui confidunt in virtute sua: & in multitudine divitiarum suarum gloriantur:

8 Frater non redimit, redimet homo: non dabit Deo placationem suam.

9 Et pretium redemptionis animae suae: & laborabit in aeternum.

10 Et vivet adhuc in finem.

11 Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes: simul insipiens, & stultus peribunt.

Et relinquent alienis di-

sint pars corporis, ut mors totius vitæ: quo fere sensu dicimus a capite ad calcem, ab initio ad finem. Iniquitas autem mortis hic dicitur memoria flagitiorum ac scelerum; sensusque est: cur quærendo divitias id agam, ut amaram mihi mortem arcessam, vel ipsarum desiderio, vel conscientia scelerum, quibus paratæ sunt? Quo mihi divitiæ, si is earum fructus, ut tristius peream? sic Eccli. xli. 1. O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in divitiis suis! unde sequitur.

7. *Qui confidunt* . . . supple; illi timeant mortem; qui reponunt fiduciam *in virtute sua*: in opibus.

8. *Frater non redimit* . . . *redimet homo*, supp. non; ex consuetudine sermonis Hebraici: non redimit frater; non homo quivis. Clarius apud Hier. frarrem redimens, non redimet vir; nemo fratrem a morte redimet. *Non dabit Deo placationem suam*; propitiationem pro eo; nullo sacrificio liberabit quis ægrotum ac moriturum; non frater quantumvis pius ac potens; non alius quivis hominum.

9. *Et pretium redemptionis* . . . supp. nemo dabit; at Heb. aliter; pretiosa est redemptio animæ ipsorum; id est, pretiosior quam ut homo id præstare possit. Hinc inutilitas divitiarum, quod hominis morientis salutem nemo a Deo ullo pretio redimat. *Laborabit in æternum*; homo scilicet: vanus & cassus labor mortem deprecantis: at Hier. quiescet in sæcula; seu quod idem; cessabit, desinet; Heb. hoc est, homo quantumvis opulentus necessario deficiet; mors inevitabilis.

10. & 11. *Et vivet adhuc in finem*; (11) *non videbit interitum* . . . ironice: quasi diceret: an putabit se perpetuo victurum, (11) & non visurum interitum? *cum viderit sapientes morientes*: & commune omnium fatum? Quatuor postremos versus ad Christum Patres referunt; ut sensus sit: nemo purus homo fratrem redimit: sed tantum ille homo, qui etiam Deus est. Memorant etiam Interpretes R. Mosen Hazardan, qui verba hæc vers. 9. & 10. *desinet in sæculum & vivet in æternum*, de Rege Messia intelligit, qui pro redemptione fratrum mortuus, postea in æternum vivat: uti prædictum ab Isaia lxiii. 10.

interiora sua domus suas in seculo, tabernacula sua in generatione & generatione: vocaverunt nominibus suis terras suas,

Et homo in honore non commorabitur: & similatus est jumentis, & exaequatus est,

Haec est via insipientiae eorum, & post eos juxta os eorum current. Semper.

Quasi grex in inferno positi sunt: mors pascet eos, & subjicient eos recti in matutino, & figura eorum conteretur in inferno post habitaculum suum,

Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum assumpserit me. Selah.

vitias suas: 12 Et sepulchra eorum domus illorum in aeternum.

Tabernacula eorum in progenie, & progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis.

13 Et homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

14 Haec via illorum scandalum ipsis: & postea in ore suo complacebunt,

15 Sicut oves in inferno positi sunt; mors depascet eos,

Et dominabuntur eorum justi in matutino: & auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum.

16 Verumtamen Deus

12. *Nomina sua* . . . . vocaverunt nominibus suis terras suas; Hier. quibus scilicet terris inhumantur; de iis enim agitur: dicetur autem; hoc est sepulchrum hujus & hujus; hoc unum supererit; nec quidquam reliqui praeter sepulchrum, & inanem memoriam.

13. *Non intellexit*: non cogitat unde illi omne decus; at Hier. in honore non commorabitur; *comparatus est jumentis* . . . unus enim interitus hominis & jumentorum; Ecc. III. 19. quoad temporalia nihil habet amplius, atque omnino instar jumenti est, nisi aeterna meditetur.

14. *Haec via* . . . *scandalum ipsis*; haec via insipientiae eorum; Hier. haec via illorum, belluarum more viventium, mera insipientia est. *Et postea in ore suo* . . . & post eos juxta os eorum current. Hier. posteri nihilominus juxta eorum placita vivent. Tam ipsi, quam ipsorum posteri hac fallacia divitiarum inescati, ad turpia & vana proruunt; secundum Vulg. Haec via, in qua tamen sibi placebunt, denique ipsis erit scandalo, offendiculo quo corruant; ut habetur *V.* seq.

15. *Dominabuntur justi* . . . superiores erunt; praestabunt; *in matutino*; statim post mortem apparebit quantum divitibus impiis praestent justi, qui in Deo, non in rebus vanis confidunt, *auxilium eorum* . . . . opes quas auxilio sibi futuras sperabant; *veterascet in inferno*; etiam in eorum sepulchris opes illae obsolescent; *a gloria eorum*; deleta & obliterata illa quoque gloria sepulchrali: planius Hier. figura eorum conteretur &c. etiam in sepulchro species eorum evanescet, postquam in illud translati sunt triste domicilium.

16. *Verumtamen Deus* . . . Non divitiae, inquit, sed unus *Deus redimet animam meam* . . . impiorum inanitate despecta, assurgit ad bonos in Deum sperantes; quorum Deus animam ab inferis redimit, cum a sepul-

dimet animam meam de manu inferni: cum assumpserit me. Semper.

Nolite timere cum ditatus fuerit vir: cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

Neque enim moriens tollet omnia: nec descendet post eum gloria ejus.

Quia animae suae in vita sua benedicet: laudabunt te cum benefeceris tibi.

Intrabit usque ad generationem patrum suorum: usque ad finem non videbunt lucem.

Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis, & similebitur,

redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me.

17 Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

18 Quoniam cum interierit, non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria ejus.

19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei.

20 Introibit usque in progenies patrum suorum: & usque in aeternum non videbit lumen.

21 Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

sepulchro assumtos ad vitam æternam transfert. Alioqui neque qui sperat in Domino plus reliquis haberet, neque præfationi responderet hujus psalmi doctrina.

19. *Anima ejus* . . . divitis impii; *in vita ipsius benedicetur*; laudibus celebrabitur; *confitebitur tibi*; laudabit te: jam ad ipsum divitem sermo convertitur; sensusque est; ille assiduus ac putidus laudator & adulator tuus, impense te laudabit, non tamen sincere, non veri studio, sed beneficiis illectus tuis; at Hier. Aliter animæ suæ in vita sua benedicet ille dives; sibi blandietur; se beatum prædicabit: addit Hier. laudabunt te, cum benefeceris tibi; tibi plaudent cum tibi beatus videberis, teque unum prædicabunt tot opibus dignum, quod iis fruaris, tuoque genio indulgeas.

20. *Introibit usque in progenies patrum* . . . . Ibit ad patres; morietur; phrasi usitata.

21. *Homo cum in honore* . . . merito ergo a me dictum vers. 13. atque hic inculcatum, nescire hominem ubi vera gloria reponenda sit; atque omnino brutis esse simillimum.

PSALMUS XLIX.

MORALIS ET PROPHETICUS.

Vera sacrificia, Dei laudes esse & preces puro corde prolatas: sic novo testamento viam parat. Vide Psal. L. 17. 18. 19. *Isa.* I. 11. *&c. Jerem.* VII. 20. *&c. de titulo, atque Asaph. Vide Psal.* LXXII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus Asaph.

Fortis Deus Dominus locutus est, & vocavit terram: ab ortu solis usque ad occasum ejus.

De Sion perfecto decore Deus apparuit.

Veniet Deus noster, et non tacebit: ignis coram eo vorabit, & in circuitu ejus tempestas valida.

Vocabit coelum desursum & terram, at judicet populum suum.

Congregate mihi sanctos meos: qui feriunt pactum meum in sacrificio.

Et annuntiabunt coeli justitiam ejus: quia Deus judex est. Semper.

Audi popule meus, &

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Asaph.

Deus deorum Dominus locutus est: & vocavit terram.

A solis ortu usque ad occasum: 2. Ex Sion species decoris ejus.

3 Deus manifeste veniet: Deus noster & non silebit.

Ignis in conspectu ejus exardescet: & in circuitu ejus tempestas valida.

4 Advocabit coelum desursum, & terram discernere populum suum.

5 Congregate illi sanctos ejus: qui ordinant testamentum ejus super sacrificia.

6 Et annuntiabunt coeli justitiam ejus: quoniam Deus judex est.

7 Audi populus meus,

2. *Ex Sion species decoris ejus:* ex Sion perfecto decore Deus apparuit; Hier. cujus distinctio sequenda. Porro his describitur majestas Dei ex Sione, ubi habitat, explendescentis, & ipsos etiam sacrificantes judicantis.

3. *Exardescet;* vorabit: Hier.

4. *Discernere:* ut judicet; Hier.

5. *Illi sanctos ejus;* mihi sanctos meos; Hier. ad sacerdotium consecratos. *Qui ordinant testamentum . . .* qui feriunt pactum meum. Hier. qui ritum sacrificandi ex fœdere meo observant.

loquar, Israel, & testificabor in te: Deus, Deus tuus ego sum.

Non propter victimas tuas arguam te: & holocaustomata tua coram me sunt semper.

Non accipiam de domo tua vitulum: neque de gregibus tuis hircos.

Mea sunt enim omnia animalia silvarum: pecudes in montibus millium.

Scio omnes aves montium, & universitas agri mecum est.

Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis & plenitudo ejus.

Numquid comedam carnem taurorum, aut sanguinem hircorum bibam?

Immola Deo laudem, & redde Altissimo vota tua,

Et invoca me in die tribulationis: liberabo te & glorificabis me.

Impio autem dixit Deus: quid tibi est cum enarratione praeceptorum meorum, ut assumas pactum meum in ore tuo?

Qui odisti disciplinam,

& loquar: Israel, & testificabor tibi: Deus, Deus tuus ego sum.

8 Non in sacrificiis tuis arguam te: holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

9 Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos.

10 Quoniam meae sunt omnes ferae silvarum, jumenta in montibus, & boves.

11 Cognovi omnia volatilia coeli: & pulchritudo agri mecum est.

12 Si esuriero, non dicam tibi: meus est enim orbis terrae, & plenitudo ejus.

13 Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?

14 Immola Deo sacrificium laudis: & redde Altissimo vota tua.

15 Et invoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.

16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

17 Tu vero odisti disci-

8. *Non in sacrificiis* .... Non queror deesse sacrificia, cum semper præsto sint, sed majus aliquid requiro.

11. *Volatilia cœli*; montium; Hier. *pulchritudo agri*: universitas agri: Hier. Alii; bestiæ agrorum penes me sunt; bestiæ, quæ agrorum ornamenta sunt, meæ sunt.

14. *Sacrificium laudis*; laudem; Hier.

16. *Quare tu enarras* .... quid tibi est cum enarratione &c. Hier. Non enim speciosa laus in ore peccatoris; Eccli. xv. 9.

& projecisti verba mea post te.

Si videbas furem, consentiebas ei: & cum adulteris erat pars tua,

Os tuum dimisisti ad malitiam, & lingua tua concinnavit dolum.

Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuae fabricabaris opprobrium.

Haec fecisti, & tacui: existimasti me futurum similem tui: arguam te, & proponam te ante oculos tuos.

Intelligite hoc qui obliviscimini Deum: ne forte capiam, & non sit qui liberet.

Qui immolat confessionem, glorificat me: & qui ordinat viam, ostendam ei salutare Dei.

plinam: & projecisti sermones meos retrorsum.

18 Si videbas furem, currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas.

19 Os tuum abundavit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.

20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuae ponebas scandalum.

21 Haec fecisti, & tacui.

Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.

22 Intelligite haec qui obliviscimini Deum: nequando rapiat, & non sit qui eripiat.

23 Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei.

20. *Portionem tuam ponebas*; pars tua; Heb. supp. erat; eorum convictor assiduus.

20. *Sedens*; destinato animo; *adversus fratrem tuum loquebaris*; sic; Sederunt principes & adversum me loquebantur. Ps. CXVIII. 23.

21. *Existimasti inique*; inique, deest, Heb. *arguam te & statuam ... proponam te ante oculos tuos*; Hier. teipsum exhibebo tibi, ne tibi placeas.

23. *Sacrificium laudis*; sacrificans laudem; Heb. *Et illic iter*; & qui ordinat viam, ostendam illi salutare Dei; Hier. ponenti viam; Heb. recta via gradienti; ostendam salutem veram.

PSALMUS L.

DEPRECATORIUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Canticum David: quando venit ad eum Nathan Propheta, quando ingressus est ad Bethsabee.

Miserere mei, Deus, secundum misericordiam tuam.

Juxta multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitates meas.

Multum lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me.

Quoniam iniquitates meas ego cognovi, & peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaberis.

Ecce in iniquitate con-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David,
2 Cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabee. (2. *Reg.* 12.)

3 Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

4 Amplius lava me ab iniquitate mea: & a peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper.

6 Tibi soli peccavi, & malum coram te feci: ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.

7 * Ecce enim in ini-

6. Tibi soli; tibi, tibi soli; Heb. Nam cæteros, homines scilicet, celavi peccatum meum: præterea te unum metuebam, regia potestate fretus. Chrys. Amb. *cum judicaris;* in judicando te; Heb. cum judicas. cum occulta mea flagitia, adulteria scilicet, quæ fœda & occulta cæde tegere me posse sperabam, educis in lucem, eaque puniens, ostendis nihil te latere. Sed & cum judicaris ab hominibus, & vincis ostendens te scelerum ultorem, cum minime arbitrantur. Quæ omnia Davidi declaravit Deus per Prophetam dicens: Tu enim fecisti abscondite; ego autem faciam in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis. 2. Reg. XII. 12.

7. Ecce enim in iniquitatibus. Numquid David de adulterio natus erat?

---

* *Ecce enim in iniquitatibus:* Heb. Ecce in iniquitate conceptus sum, & in peccato peperit me mater mea. Sic Hieronymus. Alii: fovit: ca-

Hoc Dictatio exceptæ est a

lefce-

ceptus sum, & in peccato peperit me mater mea.

quitatibus conceptus sum: & in peccatis concepit me mater mea.

erat? de Jesse vito justo natus erat & conjuge ipsius. Quid ergo se dicit in iniquitate conceptum? nisi quia suscepit personam generis humani, & attendit omnium vincula; propaginem mortis, originem iniquitatis advertit. Aug. hic. Hæc autem sanctus David commemorat non ad se excusandum, sed ad deprimendum potius: neque enim mirum a corrupto semine hæc mala emanasse.

---

calce librorum Salomonis Edit. ann. 1691.

lefecit: sive, ut alii: de me fota, calefacta, ad me progenerandum incaluit: eodem sensu; lxx. ἐκίησέ concepit: pro quo Theodotio apud Theodoretum: ἐκύησε: quod vertunt, utero gestavit. Versio qua usus est s. Augustinus: in utero aluit me mater mea. Mira ubique verborum simplicitas, atque ingenuitas ad litteræ proprietatem adigens: atque adeo, ut veram conceptionem, ita verum peccatum inducens. Unde Origenes alioquin ad arcana & remota, atque omnino ad tropologias verti solitus, quoties hunc locum adhibet, adhibet autem sæpissime, semper hæret litteræ. *Audi*, inquit, *David dicentem*: in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea: *ostendens quod quæcumque anima in carne nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluitur*. Quod firmat ex eo quod, *cum Baptisma Ecclesiæ in remissionem peccatorum detur, secundum Ecclesiæ observantiam, etiam parvulis detur; cum utique si nihil esset in parvulis quod ad remissionem deberet & indulgentiam pertinere, gratiâ Baptismi superflua videretur*. Hom. VIII. in Levit. & in Matth. tract. IX. Memorat nativitatis nostræ carnalis mysterium, secundum quod ait David, in persona omnium nascentium ex carne & sanguine, *quoniam in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis concepit me mater mea*. Non ipse Augustinus lucrulentius dixit, jam excitata Ecclesia adversus Pelagianos; ejus enim verba sunt in hunc versum: *Suscepit personam generis humani David, & originem iniquitatis advertit*; quod Origenes dixerat; addit ejus exemplo de Baptismo parvulorum in peccatorum remissionem, quorum nihil Origenes præterivisit.

Ac ne quis putaverit hanc labem animarum secundum Origenis sententiam imputari vitæ, quam antea alio in corpore gesserint, idem Origenes perspicue ad Adami prævaricationem refert id quod de se ait David, *Ecce in iniquitatibus conceptus sum*: ad vitam præcedentem nusquam. Vide Epist. ad Rom. cap. VI. lib. V. Quo etiam loco confutat eos qui recurrunt ad migrationem animarum, & ad ea *quæ in alio corpore posita anima deliquerit*: pag. 344. 352. 353. His consona docet contra Celsum IV. & VII. Atque illud generis humani commune maledictum ab Adamo repetit, nec ad anteactam vitam referri sinit. Stat ergo Origenis interpretatio ex veris Ecclesiæ dogmatibus: quidquid alibi ex suo, licet non eam in rem, addiderit.

Hinc sequatur de nostro versiculo auctore Augustino catena Patrum, quam perrumpere nefas. Nec pigebit referre notissimos locos, quibus in hoc versu a Patrum coriphæis agnitum esse constet originale peccatum. Hilarius in illud Psal. CXVIII. *Vivet anima mea & laudabit te*. „ Vi„ vere se, inquit, in hac vita non reputat, quippe qui dixerat; „ *ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*. „ Scit sub peccati origine & sub peccati lege se natum. „ Gregorius Nazianzenus, eodem Augustino referente. *Per Christum primæ nativitatis maculæ purgantur, per quas in iniquitate concipimur, & in delictis*

Ecce enim veritatem diligis, absconditum & arcanum sapientiae tuae manifestasti mihi.

8 Ecce enim veritatem dilexisti: incerta & occulta sapientiae tuae manifestasti mihi.

8. *Ecce enim veritatem dilexisti*. Enim, deest hic & supra V. 7. Veritatem diligis peccata confitentis. *Incerta & occulta sapientiae tuae*, propter prophetiae donum ostendisti mihi vias tuas arcanas: eventus varios & incertos, certa tamen providentia gubernatos, Christum ipsum ejusque mysteria; ut patet in Psalmis passim.

---

fictis genuerunt nos matres nostrae. Quod & aliis locis congruit ab eodem Augustino laudatis contra Jul. lib. 1, cap. 5. n. 15. Ambrosius hic. *Adjunxit confessionem iniquitatis suae, & in perpetua secula toto canendam orbe transmisit*. Ecce, inquit, in iniquitatibus &c. *antequam nascimur vaculamur contagio, & ante uteram lucis, originis ipsius excipimus injuriam; in iniquitate concipimur*. Et iterum: *omnes sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est, sicut habes lectum dicente David*: Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Ambr. in Ps. 1. Nec ab aliis deficit Chrysostomus in hunc versum: *Antiquitus*, inquit, *ab initio naturae peccatum invaluit; siquidem divini mandati transgressio Evae conceptionem antecessit. Hoc igitur dicere vult: peccatum quod generit nostri principes ruperavit, viam quamdam & remitam per sobolem sibi fecit*. Quo ex capite deducit effecta peccati, & peccatorum fontem concupiscentiam. Accedit Hieronymus ex hoc loco firmans neminem immunem esse peccati: adv. Ctesiph. Hos excipit Augustinus, quem chorus sequitur interpretum. Ac fidenter dixerim neminem Patrum, neminem Theologorum industrium ab ea intelligentia recessisse.

Ex antiquioribus Clementem Alexandrinum proferunt, qui dixerit: *Sed David in iniquitate conceptus est, non tamen in ipso peccato*: Strom. lib. III. En unum quem opponant omnibus: nec interim advertunt, quo sensu dixerit infantem non peccare: hoc enim, vel ipso Clemente interprete lib. IV. didicissent: ubi postquam illud edixit: *nihil peccare infantem*: ne in pravum sensum traherent, continuo subdit: *nihil peccasse actualiter; nihil peccatum in remetipso*. Sic dicti solutionem inveneris, & plenam Patrum omnium, nemine discrepante, consonantiam.

His adde fidei analogiam, quae vera est regula intelligendae Scripturae. Si enim nullum est originale peccatum, sane David nihil de eo dixerit; sin autem certa fide creditur, quae audacia est nolle malum a Davide agnitum convenientissimo loco, cum nihil magis congruat peccata lugenti; quam ut ad peccandi recurrat originem? His igitur fit ut ad sensum litteralem adigamur, primum verborum simplicitate, tum magistrorum Ecclesiae consensu: denique, quod est maximum, fidei analogia: ut his adversari, nihil aliud sit, quam aperte contemnere regulam Ecclesiasticam, ac detrhaere fidei peccati originalis.

Neque est quod respondeant satis superesse locorum Scripturae, quibus demonstretur. Primum enim certum est in vetere Testamento hunc unum esse vel validissimum, quo etiam Judaei convincantur; deinde, qui hunc locum tam clarum, tam a patribus, ac theologis inculcatum eludi posse dixerit, pari jure invadet in reliquos. Revera enim videmus non deesse qui eludant illud Apostolicum, *in quo omnes peccaverunt*, pariter responsuri alios esse locos, quibus antiqua muniatur fides: qua perversissima methodo nihil aliud agitur, nisi ut omnia fidei fundamenta, sigillatim expugnata, concidant.

Quos tam gravia momenta non movent, videamus quam frivolis ni-

tan-

Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.

9 Asperges me hyssopo, & mundabor: lavabis me, & super nivem dealbabor.

9. *Hyssopo*; ut leprosum reducendum ad hominum cœtus. Levit. XIV. 6. vel quemlibet immundum aqua lustrali aspergendum. Num. XIX. 18.

---

tantur. Prodeat sane Grotius: *In iniquitatibus conceptus sum*: sensus est, non nunc tantum, sed & a pueritia mea sæpius peccavi. Est enim loquendi genus ὑπερβολικὸν (superjectivum) ut ostendit collatio locorum. Job. XXXI. 18. quo scribitur: Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. Ps. XXI. 10. 11. LVII. 4. LXX. 5. 6. Esa. XLVIII. 8. quibus in locis legitur peccatores *errasse ab utero*: esse *ab utero* transgressores: pios quoque *ex utero* Deo protectore uti. Quæ omnia hyperbolice dicta esse contendit: Sociniani auctoribus, insecutis quibusdam novitiis tractatoribus, qui viri sententiis delectentur.

Ejusmodi hyperbolas antiqui Pelagiani jactabant in his verbis, quibus Philistæi *semen ab initio maledictum, quorum naturalis esset malitia*, vocabantur; atque his eludebant originale peccatum, ut nunc faciunt.

Sed qui his vinci se sinunt, advertere debuissent perpetuam ac perversissimam Novatorum methodum. Tropis abundat Scriptura, ergo tropicum est illud, *Hoc est corpus meum*. Dii aliquando dicuntur improprie: ergo nec illud est proprium: *Deus erat verbum*. Mors, peccatum alia quæ personæ non sunt, personam in Scripturis induunt: ruit ergo totum illud quod de persona Spiritus Sancti ubique repetitur. Sic isti: hyperbolicum est illud; *Peccatores erraverunt ab utero*: ergo & istud tam studiose inculcatum, tam propriis verbis: *Ecce ego in iniquitate conceptus sum*. Quæ ratio si valet, neque est perscrutandum quid cuique loco conveniat; nempe id supererit, ut nihil sincerum ac verum ex Scriptura eliquari possit: quo etiam collimant harum interpretationum auctores.

Ergo id præstruimus: non ejusdem virtutis esse illud: *Alienati sunt peccatores a vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa*: Ps. LVII. 4. atque illud: *Ecce in iniquitate conceptus sum, & in peccato concepit me mater mea*: Ubi inculcata omnia selectaque, quæ ad proprietatem inducant: peccatum, iniquitas, conceptio, matris operatio, omnia denique quæ ad ingenerandum peccatum vel maxime faciant. Jam persona Davidis, non erat ex impiorum genere propagata, non denique innutrita vitiis, prava inter exempla & instituta, sed ex gente sancta, atque a parentibus Dei timorem doctis, pucroque instillantibus; nec necesse habuit connumerare se iis qui ab infantia pessime educati, ab ipso velut utero erraverint. Denique conferamus locos: *Etenim in corde iniquitatem operamini: in terra injustitias manus vestræ concinnant: alienati sunt peccatores a vulva: erraverunt ab utero: locuti sunt falsa: furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas*: aliaque in hunc morem, quæ ad invehendi vehementiam, atque ad amplificatorium genus manifeste pertineant, illa vero Davidis pœnitentis, quam simplicia! *Miserere mei, Deus: dele iniquitatem meam: amplius lava me ab iniquitate: munda me a peccato: quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper*: en ubique iniquitas, ubique peccatum, innato ac vero sensu: quibus statim ad illud devenit ejusdem simplicitatis: *Ecce in iniquitate conceptus sum, & in peccato concepit me mater mea*: ubi nihil aliud agit, quam ut agnito peccato, agnita iniqui-

tate

Auditum mihi facies gaudium & laetitiam, & exultent ossa, quae confregisti.	10 Auditui meo dabis gaudium & laetitiam: & exultabunt ossa humiliata.

10. *Auditui meo* . . . auditum mihi facies gaudium . . . Hier. per verbum absolutionis pronuntiatum; Davidi a propheta: nobis per sacerdotale ministerium.

---

tate ex antecedentibus, hic jam ad peccati, & iniquitatis redeat originem: quæ quam simplicia, quam vera sint, quam ab hyperbolico genere abhorreant, qui non per se sapit, eum ego nihil sapere affirmaverim.

Sunt tamen clariora quæ respondeam, nempe illud: commemoratos locos, nihil ad hyperbolem pertinere. Sumamus enim primum quæ in bonam partem dicta sint: *In te confirmatus sum ex utero:* (a te sustentatus: tibi creditus.) *De ventre matris meæ tu es protector meus:* Ps. lxx. vi. Non hæc hyperbole, sed mera est veritas; cujus generis est etiam illud: *Tu es qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris meæ: in te projectus sum ab utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu:* Ps. xxi. 10. 11. Quorum sensus est, Deum meum esse, qui cum homines quosvis educat in lucem, tum dilectis suis singulari studio invigilet: quo quid est verius & ab omni hyperbole remotius? Ut profecto mirum sit viros doctos, nec ista vidisse quæ ultro se ingerant, & tam levibus de causis in antiquam firmissimam fidem, quasi manu facta conjurasse. An forte urgebunt istud: *Spes mea, ab uberibus matris meæ;* tanquam necesse sit vere ac proprie sperasse Davidem? non autem ipse expresserit ab ubere matris, Deum esse spem suam, præsidium suum, ac sperandi causam, quo etiam creaturæ inanimes conserventur, quem expectent, in quem suo modo sperent: quo sensu etiam Paulus commendat expectationem, ac spem universæ creaturæ suspirantis in Deum, & parturientis electos. Rom. viii. Nec alio sensu Moyses promissani Israeli terram eam esse dicit, *quæ de cœlo expectet pluvias, quam Dominus Deus semper invisat:* Deut. xi. 11. 12. Denique ipse David: *Omnia a te expectant:* Ps. cxiii. 27. Nempe ut intelligamus animata & inanima æque indigere altore & parente Deo, idque ab ipso utero, ab ipsis initiis; quo nihil est ad litteram certius & evidentius.

Jam illud Sancti Job: *Ab infantia mea crevit mecum miseratio, & de utero matris egressa est mecum:* quam sit verum, neque ad exaggerationem dictum, sanctus Augustinus, si legere dignaretur, docuisset his verbis: *Ubi autem sanctus Job affectum misericordiæ de utero matris secum, sicut commemoras, egressum confirmat. & cum putas ut eumdem affectum multum commendaret, hoc dixisse: non quod ita esset: cur non, quæso te, annuimus esse quosdam natura miserieordes, si natura quosdam non negamus excordes (stolidos, fatuos?) Sunt enim,* inquit, *nonnulla congenita, quæ in ætate qua usus incipit esse rationis, sicut ipsa ratio incipiunt apparere.* Op. imp. cont. Jul. lib. iv. cap. 129. En nostrorum ratiunculæ a Juliano Pelagiano pridem allatæ, & a sancto Augustino confutatæ.

De illo autem semine, quod est ab initio maledictum, eiusque naturali malitia, idem Augustinus ostendit: illud, *Ab initio*, inde primitus deducendum, ex quo per unum hominem peccatum intravit in mundum, *atque hinc commemoratur*, inquit, *Chananææ gentis malitia naturalis*, cui præter generis humani commune contagium, accesserat aliquid amplius ex maledictione prophetica. Cujus rei radicem explicat per insita seminibus *naturalia jura propaginis*; ex quibus id fiat, ut peccatum

Absconde faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea mihi, Deus, & spiritum stabilem renova in visceribus meis.

Ne projicias me a facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me,

Redde mihi laetitiam Jesu tui, & spiritu potenti confirma me.

11 Averte faciem tuam a peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me, Deus: & spiritum rectum innova in visceribus meis.

13 Ne projicias me a facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

14 Redde mihi laetitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.

Do- 15 Do-

12. *Spiritum rectum innova* . . . nempe aversus a lege, rectitudinem amiserat, quam reddi petit.

13. *Spiritum sanctum tuum ne auferas a me*. An ergo peccator habebat Spiritum sanctum? non enim dixit, da mihi; sed ne auferas a me: nempe quod cum quisque sibi irascitur, & sibi displicet, sine dono Spiritus sancti non est, quamvis veniam deprecetur. Aug. hic.

14. *Spiritu principali*; potenti; Hier. spontaneo. Heb. *Nedibah*. quod, voluntarie, Ps. lxxi. 8. Nota hic spiritum rectum, qui est vera justitia; Spiritum sanctum, quo justitia in homine jam ad se redeunte inchoatur; spiritum principalem, quo accepta venia jam securus ac firmus non modo in justitia perseverat, sed etiam cæteros docet, ut sequentia demonstrant. Aug. hic.

---

originale sit quibusdam *magis noxium*, per diversa semina scilicet *aggravatum*; atque hinc sit quarumdam gentium, puta Chananeæ singulare maledictum, ac *major malitia naturalis*; eo quod eum primo illo Adami malodicto semine, aliorum quoque ex eo decurrentium venena confluant. Quæ nos quidem, ut oportuit in pauca contrahimus; sed ipse Augustinus lueulenter evolvit, ejusdem Op. imperf. lib. III. II. IV. 126. 128. 133. VI. 22. Unde concludit, quod non propter exaggerationem, neque propter imitationem, sed propter generationem dicta est eorum malitia naturalis, & ipsi semen maledictum ab initio: lib. IV. 130.

Quod si ex Scriptura constat quosdam esse gentes præter commune maledictum, singulari titulo maledictas; quid vetat, quominus sint & aliquæ familiæ, aliqui denique homines singulares, quorum cum major sit illa ab Adam insita, sed aliis causis aggravata malitia naturalis, ideo peculiari titulo *alienati ab utero* judicentur; ut nec illa locutio ad exaggerationem pertineat, sed veram illam, quam Augustinus asseruit, ad peccatum originale explicet accessionem?

Satis ergo constat pridem ab Augustino solutos adversariorum nodos. Qui autem his omissis quæ Catholicæ fidei repugnent, referunt verba Davidis, ad insitam peccandi proclivitatem, si, cum eodem Augustino, aliisque antiquioribus, conteri velint proclivitatem eam, hoc est concupiscentiam, illud ipsum esse cui peccati *reatus* hæreat; illi, quod optamus, veritate victi, errorem exuent. Vide Augustinum Oper. præs. contr. Jul. passim: operis vero imperfecti, lib. I, & II. cap. 71.

Docebo iniquos vias tuas, & peccatores ad te convertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae: laudabit lingua mea justitiam tuam.

Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Non enim vis ut victimam feriam: nec holocaustum tibi placet.

Sacrificium Dei spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Benigne fac in voluntate tua Sion, & aedificentur muri Jerusalem.

Tunc suscipies sacrificium justitiae, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad te convertentur.

16 Libera me de sanguinibus, Deus, Deus salutis meae: & exultabit lingua mea justitiam tuam.

17 Domine, labia mea aperies: & os meum annuntiabit laudem tuam.

18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique: holocaustis non delectaberis.

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

20 Benigne fac, Domine, in bona voluntate tua Sion: ut aedificentur muri Jerusalem.

21 Tunc acceptabis sacrificium justitiae, oblationes, & holocausta: tunc imponent super altare tuum vitulos.

16. *De sanguinibus:* plurali numero; a reatu multiplicis cædis, nec tantum Uriæ, verum etiam commilitonum ejus, qui ut ipse caderet, ad iniquum certamen, atque ad necem certam missi sunt. 2. Reg. xi. 15. 20. 21. A tantarum ergo cædium, quæ, continuo velut clamore, Davidis sanguinem reposcebant, reatu & horrore liberari petit. *exultabit* .... laudabit lingua mea, Hier.

18. *Quoniam si voluisses* ... non enim vis &c. Hier. non id nunc a me peccatore requiris; qua voce sanctus David significat vetera sacrificia per se non esse Deo placita, ac tandem oblitteranda.

19. *Contritum & humiliatum:* confractum & contritum; Heb.

20. *Benigné fac* ... bene fac Sioni, & muros Jerusalem ædifica; metuit ne suo scelere civitas ab ipso aucta & partim condita, pereat.

PSALMUS LI.

INCREPATORIUS.

In persona Doeg, iniquos dolis suis superbientes increpat, & suo exemplo confundit.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, eruditio David, cum venit Doeg Idumaeus, & annuntiavit Saul, & dixit ei: Venit David in domum Achimelech.

Quid gloriaris, in malitia potens? misericordia Dei tota die.

Insidias cogitavit lingua tua: quasi novacula acuta faciens dolum.

Dilexisti malum magis quam bonum: mendacium magis quam loqui justitiam. Semper.

Dilexisti omnia verba ad devorandum linguam dolosam.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, intellectus David.

2 Cum venit Doeg Idumaeus, & nuntiavit Saulli: Venit David in domum Achimelech. (1. *Reg.* 22. 9.)

3 Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

4 Tota die injustitiam cogitavit lingua tua: sicut novacula acuta fecisti dolum.

5 Dilexisti malitiam super benignitatem: iniquitatem magis quam loqui aequitatem.

6 Dilexisti omnia verba praecipitationis, lingua dolosa.

2. *Doeg Idumæus*: in aula Saulis vir primarius, potentissimus quippe Pastorum: 1. Reg. XXI. 7. atque inter servos ejus primus XXII. 9. Quo indice, cum accepisset Saul egregie exceptum esse Davidem ab Achimelech Sacerdote, ipsum atque universam ejus familiam interfici jussit. Quod facinus cum satellites horruissent, Doeg Idumæus eorum supplevit vicem. Itaque octoginta quinque Sacerdotes cæsi; Nobe eorum urbs excisa, universis civibus interfectis. ibid. 17. 18. 19.

3. *Quid gloriaris* . . sensus planus: sic autem est in Heb. quid gloriaris o tu qui es potens? misericordia Dei tota die: Hier. non tecum, sed cum sanctis est: & ita Ch.

4. *Sicut novacula acuta* . . . quæ cum tangere leniter & tantum radere videretur, alte infigitur: ac velut blandiendi specie vulnerat, ita Doeg cum Achimelech in tabernaculo Domini amicitiæ, pieratisque specie versatus, fœdo indicio viros optimos prodidit . . . I. Reg. XXI. 7. XXII. 9.

6. *Præcipitationis*: absorptionis, demersionis: καταποντισμὸς. 70. ad devorandum. Hier. Cujus quippe consiliis, manuque tot egregii viri tan-

Sed Deus destruet te, in sempiternum terrebit te, et evellet de tabernaculo, et eradicabit te de terra viventium. Semper.

Videbunt justi, et timebunt, et super eum ridebunt.

Ecce vir, qui non posuit Deum fortitudinem suam: sed speravit in multitudine divitiarum suarum: confortatus in insidiis suis.

Ego autem sicut oliva virens in domo Dei: speravi in misericordia Dei in saeculum sempiternum.

Confitebor tibi in saeculum, quoniam fecisti: et expectabo nomen tuum, quoniam bonum in conspectu sanctorum tuorum.

7 Propterea Deus destruet te in finem: evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: et radicem tuam de terra viventium.

8 Videbunt justi, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent: 9 Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum.

Sed speravit in multitudine divitiarum suarum: et praevaluit in vanitate sua.

10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum, & in saeculum saeculi.

11 Confitebor tibi in saeculum quia fecisti: & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

tantaque urbs perierit. *Lingua dolosa:* o lingua dolosa! Heb. linguam dolosam: Hier. 70. supp. dilexisti.

7. *In finem.* in sempiternum. *Evellet te* . . . comparatione ducta ab arbore excisa: & nota vim verborum: *Emigrabit te:* amovebit: abradet; Heb. delebit, excidet, ne trunco quidem relicto, denique eradicabit.

8. *Et dicent;* deest Heb. sed subintelligendum.

9. *Divitiarum suarum:* Erat enim Doeg locupletissimus. Vid. argum. *in vanitate sua*: pravitate. Heb.

10. *Ego autem sicut oliva:* non ut Doeg arbor excisa; sed fructifera: virens: Hier.

PSALMUS LII.

MORALIS.

Vide Psal. XIII, *cui hic simillimus, nonnullis additis quibus David caesum Rabsacis exercitum, & Jerusalem obsidione liberatam praecinere videatur. Theodor. Vide* V. 6. & 7. *Nec mirum haec praedixisse Davidem, quae propter ipsum futura essent*: Protegam enim hanc urbem, dicit Dominus, propter David servum meum. 4. Reg. XIX. 34.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, per chorum eruditio David.

Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus; corrupti sunt, et abominabiles facti sunt iniquitate; non est qui faciat bonum.

Deus de coelo prospexit super filios hominum, ut videret si esset intelligens, requirens Deum.

Omnes aversi sunt, pariter adhaeserunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Nunquid non cognoverunt qui operantur iniquitatem, qui comedunt populum meum ut cibum panis: Deum non invocaverunt,

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Pro Maeleth intelligentiae David.

Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.

2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.

3 Deus de coelo prospexit super filios hominum; ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.

4 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum:

5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?

6 Deum non invocaverunt: illic trepidave-

1. *Pro Maeleth*: per chorum; Hier. ita Theodot. & Symm. ex Theodor. *Dixit insipiens . . . non est Deus*. Sic illa Rabsaces: Nec conturbet vos Ezechias dicens, Dominus liberabit nos: . . . Ubi est Deus Emath & Arphad? . . . Quis est ex omnibus diis terrarum istarum, qui eruerit terram suam de manu mea, ut eruat Dominus Jerusalem de manu mea? Isa. XXXVI, 18.

6. *Eorum qui hominibus placent*. Sensus planus; cum Deo, non hominibus placere nos oporteat. Sed aliter Hier. ossa circumdantium te: castra metantium circa te. Aqu, & Symm. ex Theodor, Est autem pro-

no-

Ibi timuerunt timore, ubi non est timor: quoniam Deus dispersit ossa circumdantium te: confunderis, quia Deus projecit eos.

Quis dabit ex Sion salutare Israel: cum reduxerit Deus captivitatem populi sui, exultabit Jacob, laetabitur Israel.

runt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit Deus captivitatem plebis suae, exultabit Jacob, & laetabitur Israel.

homen *te* femininum in Heb. unde ad Sion vel Jerusalem referendum. *Confusi sunt*: confunderis: Hier. verbum masc. jam ad hostem sermone converso: Alii ex Heb. pudore affecisti: supp. hostes tuos, o Israel! de quo ℣. seq. Quæ quidem egregie conveniunt Rabsacis excidio & Jerusalem ab obsidione liberatæ.

7. *Quis dabit ex Sion* . . . quis dabit ut ex Sion salus universi Israelis incipiat, & inde annuntietur per omnes urbes? Supple, Deus hoc dabit: & ita contigit. 4. Reg. XIX. Isa. XXXVII.

PSALMUS LIII.

MORALIS.

Deus suorum custos & vindex.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori in Psalmis, eruditio David: quando venerunt Ziphaei, & dixerunt Saul: Nonne David absconditus est apud nos?	In finem, 1 In carminibus intellectus David. 2 Cum venissent Ziphaei, et dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos? (1. Reg. 23. 19. & 25. 1.)
Deus, in nomine tuo salva me, & in fortitudine tua ulciscere me.	3 Deus, in nomine tuo salvum me fac: et in virtute tua judica me.
Deus, exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.	4 Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.
Quia alieni insurrexerunt adversum me, & for-	5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me,

5. *Alieni*, id est hostes. Ch. legit superbi: *Zedim* pro *Zarim*, apice immutato.

tes quaesierunt animam meam, & non proposuerunt Deum in conspectu suo. Semper.

Ecce Deus auxiliabitur mihi: Dominus sustentans animam meam.

Redde malum insidiatoribus meis: in veritate tua disperde eos.

Voluntarie sacrificabo tibi: confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum est.

Quoniam ex omni tribulatione liberavit me, & inimicos meos vidit oculus meus.

et fortes quaesierunt animam meam, et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6 Ecce enim Deus adjuvat me: et Dominus susceptor est animae meae.

7 Averte mala inimicis meis: et in veritate tua disperde illos,

8 Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo, Domine: quoniam bonum est.

9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, et super inimicos meos despexit oculus meus,

7. *Averte mala*: redde malum: Hier.

PSALMUS LIV.

DEPRECATORIUS.

David fugiens Absalom & Achitophel 2. *Reg.* XV. *Vide Psalm.* III. LXIX. LXX.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori in Psalmis, eruditio David.

Exaudi, Deus, orationem meam, & ne despicias deprecationem meam,

Attende mihi, & exaudi me: humiliatus sum meditatione mea, & conturbatus,

VERSIO VULGATA.

1 In finem, In carminibus intellectus David.

2 Exaudi, Deus, orationem meam, et ne despexeris deprecationem meam: 3 Intende mihi, et exaudi me,

Contristatus sum in exercitatione mea, et conturbatus sum, 4 A voce ini-

3. *Contristatus sum* .... humiliatus sum in meditatione mea: Hier, tot adversis vexatus, ac velut abjecta spe.

4. *A tribulatione peccatoris*: a facie persequentis impii. Hier. scilicet Achitophel. *declinaverunt* .... projecerunt super me. Hier. id est mihi iniquitatem objiciunt: vel, comminiscuntur in me consilium iniquum.

A voce inimici, a facie persequentis impii: quoniam projecerunt super me iniquitatem, et in furore adversabantur mihi.

Cor meum doluit in vitalibus meis, et terrores mortis ceciderunt super me.

Timor et tremor venit super me, & operuit me caligo.

Et dixi: Quis dabit mihi pennas columbae, ut volem et requiescam?

Ut procul abeam, et commorer in deserto. Semper.

Festinabo ut salver a spiritu tempestatis, et turbinis.

Praecipita, Domine, divide linguas eorum.

Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.

Die et nocte circumemici, et a tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates: et in ira molesti erant mihi.

5 Cor meum conturbatum est in me: et formido mortis cecidit super me.

6 Timor et tremor venerunt super me, et contexerunt me tenebrae.

7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas sicut columbae, et volabo, et requiescam?

8 Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine.

9 Expectabam eum, qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus, et tempestate.

10 Praecipita, Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate.

11 Die ac nocte cir-

7. *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* . . . . Sic enim David ad suos: Surgite, fugiamus; neque enim erit nobis effugium ante faciem Absalom: festinate egredi, ne forte veniens occupet nos. 2. Reg. xv. 14.

8. *Elongavi:* procul abeam; Hier. *in solitudine;* quo David fugiebat; ibid. 23. 28.

9. *Expectabam eum* . . . Deum qui mihi erexit animum. Aliter Hier. festinabo ut salver; ut supra ℣. 7. *A pusillanimitate spiritus* . . . . a spiritu; id est, vento tempestatis & turbinis: Idem Hier.

10. *Præcipita;* demerge in profundum; καταπόντισον· *Divide linguas;* sint eorum varia consilia. Allusio ad Babel: convenit quod ait ipse David, 2. Reg. xv. 31. Infatua quæso Domine consilium Achitophel. *Contradictionem;* jam enim video illos inter se divisos, scissaque studia inter Chusai & Achitophel; ab hoc tandem discessum: unde partibus pernicies: 2. Reg. xvii. *in civitate:* In Hebron perfida civitate, quo Absalom suos vocaverat, ubi regnabat. 2. Reg. xv. 8. 11.

11. *Die ac nocte circumdabit eam* . . . circumeuntes muros ejus; Hier. supp. inimici mei: custodiæ & vigiliæ circum: urbem obeunt milites; hic

uantes muros ejus: scelus et dolor in medio ejus.

Insidiae in vitalibus ejus, et non recedit de plateis ejus damnum & fraudulentia.

Non enim inimicus exprobravit mihi, ut sustineam; neque is qui oderat super me magnificatus est, ut abscondar ab eo.

Sed tu homo unanimis meus, dux meus, et notus meus.

Qui simul habuimus dulce secretum, in domo Dei ambulavimus in terrore.

Veniat mors super eos, descendant in infernum viventes: quoniam nequitiae in congregatione eorum, et in medio eorum.

Ego ad Dominum clamabo, et Dominus salvabit me.

Vespere, et mane, et meridie loquar et resona-

cumdabit eam super muros ejus iniquitas: et labor in medio ejus, 12 Et injustitia.

Et non defecit de plateis ejus usura, et dolus

13 Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.

Et si is, qui oderat me super me magna locutus fuisset; abscondissem me forsitan ab eo.

14 Tu vero homo unanimis, dux meus, et notus meus.

15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum consensu.

16 Veniat mors super illos: et descendant in infernum viventes:

Quoniam nequitiae in habitaculis eorum, in medio eorum.

17 Ego autem ad Deum clamavi: et Dominus salvabit me.

18 Vespere, et mane, et meridie narrabo et an-

hic sensus clauditur. *Iniquitas & labor* . . . . scelus & dolor in medio ejus: Hier. Labor autem sive dolor sceleris comes.

12. *Et injustitia;* addit Heb. in medio ejus; ut supra. *Usura & dolus;* vicinae res, *non defecit de plateis ejus;* negotiosissima civitas, sed pessimis dedita negotiis; ubi tanta undique concursatio; sed avaritiae fraudisque causa. Vide autem inter mores perditae atque impiae civitatis usuram diserte notatam. Summa haec, non Dei, non hominum, non legum, non fraternae caritatis respectus ullus.

14. *Homo unanimis;* tu Achitophel olim amicissimus. *Dux meus;* praeceptor qui docuisti me: Ch. cujus consiliis agebam omnia.

15. *Mecum dulces capiebas cibos;* en familiaritas & convictus; at Hier. simul habuimus dulce secretum: cui arcana omnia committebam, tanta fiducia ac familiaritas inerat. *In Domo Dei . . . cum consensu;* in strepitu; Heb. tumultu, festinatione, magna populi frequentia, rerum humanarum ac divinarum inter nos summa societas.

bo, et exaudiet vocem meam.

Redimet in pace animam meam, ab appropinquantibus mihi : multi enim fuerunt adversum me.

Exaudiet Deus, et humiliabit eos, qui judex est ab initio. Semper. Non enim mutantur, neque timent Deum.

Extendit manum suam ad pacifica; contaminabit pactum suum.

Nitidius butyro os ejus: pugnat autem cor illius; molliores sermones ejus oleo, cum sint lanceae.

Projice super Dominum caritatem tuam, et ipse enutriet te: non dabit in aeternum fluctuationem, justo.

Tu autem, Deus, dedu-

nuntiabo: et exaudiet vocem meam.

19 Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.

20 Exaudiet Deus, et humiliabit illos, qui est ante saecula.

Non enim est illis commutatio, et non timuerunt Deum: 21 Extendit manum suam in retribuendo.

Contaminaverunt testamentum ejus, 22 Divisi sunt ab ira vultus ejus: et appropinquavit cor illius.

Molliti sunt sermones ejus super oleum: et ipsi sunt jacula,

23 Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enutriet: non dabit in aeternum fluctuationem justo.

24 Tu vero, Deus, de-

19. *Ab his qui appropinquant mihi:* ab amicis olim, sed nunc perfidis! at Heb. ab impugnantibus. *Quoniam inter multos:* inter cæteros familiares a meo latere non discedebant: At Heb. plures mecum erant quam cum illis; Deo protegente & angelis circumstantibus: atque invisibili exercitu, qualem ministro suo trepido ac desperanti ostendit Elisæus. 4. Reg. VI. 16.

20. *Non enim est illis commutatio:* non mutantur: Hier. Mala agere perseverant, neque ullus rationi locus.

21. *Extendit manum suam in retribuendo:* Deus vindex, scilicet: At Hier. Extendit manum suam ad pacifica, impius, pacis & amicitiæ simulator; clarius: ad pacificos, consociatis dexteris cum iis quibuscum pacem colebat, ut me communi opera male perderent. *Contaminavit testamentum ejus:* contaminabit pactum suum: Hier. id est, fidem, quam mihi dederat, fregit.

22. *Divisi sunt ab ira . . .* Leniora butyro verba oris ejus, & bellum cor ejus: molliores sermones ejus oleo; & ipsi, stricti gladii: Heb. consonat Hier.

24. *Non dimidiabunt dies suos:* non pervenient ad medium justæ ætatis.

ces eos in puteum interitus: viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: Ego autem fiduciam habeo tui.

duces eos in puteum interitus.

Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te, Domine.

PSALMUS LV.

DEPRECATORIUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, pro columba muta, eo quod procul abierit David humilis, & simplex, quando tenuerunt eum Allophyli in Geth.

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Pro populo, quia Sanctis longe factus est David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allophyli in Geth (1. *Reg.* XXI. 12.)

Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die pugnans tribulavit me.

Conculcaverunt me insidiatores mei tota die: multi enim, qui pugnant contra me altissime.

Quacumque die territus fuero: ego in te confidam.

In Deo laudabo verbum ejus, in Deo speravi: non

2 Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

4 Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.

5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo spe-

1. *Pro populo, qui a sanctis* (a sanctuario) *longe factus est*: quod forte accommodatus fuerit Psalmus populo inter gentes exuli tempore captivitatis; at Hier. pro columba muta: quod initium notæ cantilenæ. *In tituli inscriptionem*; ad rei memoriam: hæc autem verba habet Heb. hic & in quatuor psalmis sequentibus: qua de re vid. Tit. Ps. XV. *Allophyli in Geth*: Philisthæi sub Rege Achis. 1. Reg. XXI. 10. Vide titulum Psalmi XXXIII. de eodem argumento conscripti.

2. *Conculcavit me homo*; Saul scilicet.

3. 4. *Multi bellantes . . . ab altitudine*, altissime: Hier. Tamquam ab excelso loco me oppugnant: hæc ad tertium V. pertinent. Ad quartum vero: quacumque die timebo: Hier. *In te sperabo*; neque eo secius confidam tibi tot inter terrores.

5. *In Deo laudabo sermones meos*: sensus obvius: in sermonibus meis id unum laudabo, quod ad Deum referantur; at planius Hier. in Deo laudabo verbum ejus; Deum laudabo propter verbum suum.

timebo quid faciat caro mihi.

Tota die sermonibus me affligebant: contra me omnes cogitationes eorum in malum.

Congregabuntur abscondite, plantas meas observabunt: expectantes animam meam.

Quia nullus est salvus in eis: in furore populos detrahet Deus.

Secretiora mea numerasti, pone lacrymam meam in conspectu tuo: sed non in narratione tua.

Tunc convertentur inimici mei retrorsum, in quacumque die invocavero: hoc scio quia Deus meus es.

In Deo laudabo verbum: in Domino praedicabo sermonem.

In Deo speravi: non timebo, quid faciat homo mihi.

In me sunt, Deus, vota

ravi: non timebo quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum in malum.

7 Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt.

Sicut sustinuerunt animam meam, 8 Pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus, 9 Vitam meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut & in promissione tua: 10 Tunc convertentur inimici mei retrorsum:

In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es.

11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi: non timebo quid faciat mihi homo.

12 In me sunt, Deus,

6. *Verba mea execrabantur:* sermonibus me affligebant: Hier.

7. *Inhabitabunt & abscondent:* congregabuntur abscondite: Hier. *calcaneum meum observabunt:* insidiose agent serpentis instar, de quo scriptum est: & tu insidiaberis calcaneo ejus. Gen. III. 15. *Sicut sustinuerunt:* expectantes animam meam: Hier. vitæ meæ insidiantes.

8. *Pro nihilo salvos facies:* quia nullus est salvus in eis: Hier. nulla eis ab ira tua salus. *Populos confringes:* populos dejicies, o Deus: vox Deus, ad V. 8. revocanda, Hier.

9. *Vitam meam annuntiavi tibi:* fugam meam nunierasti: Heb. Nosti quoties ad fugam adactus sum. *Posuisti lacrymas meas* . . . ingentis solatii est quod flentem respiciat, neque id tantum; sed addendum istud: *sicut & in promissione tua*, nonne & in libro tuo? Heb. supple, posuisti lacrymas meas: quod est non tantum consideranis, sed etiam studiose numeranis, & sæpe reminiscentis, ne usquam excidant animo.

12. *In me sunt, Deus, vota tua:* vota tibi nuncupavi, *quæ*, abundat. *Reddam laudationes:* gratiarum actiones: Hier. vota nuncupata reddam.

tua: reddam gratiarum actiones tibi.

Quia eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut ambulem coram Deo in lumine viventium.

vota tua, quae reddam laudationes tibi.

13 Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

PSALMUS LVI.

DEPRECATORIUS.

Deus, omni ope destituto, certus e coelo auxiliator:

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, ut non disperdas David humilem & simplicem, quando fugit a facie Saul in speluncam.

Miserere mei, Deus, miserere mei: quoniam in te speravit anima mea, in umbra alarum tuarum sperabo: donec transeant insidiae.

Invocabo Deum altissimum: Deum ultorem meum.

Mittet de coelo, & salvabit me, exprobrabit conculcantibus me. Semper.

Mittet Deus misericordiam suam, & veritatem suam.

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Ne disperdas David in tituli inscriptionem, cum fugeret a facie Saul in speluncam (2. *Reg.* XXII. 1. & XXIV. 4.)

2 Miserere mei, Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

3 Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi.

4 Misit de coelo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam, 5 Et eripuit ani-

1. *Ne disperdas*: me scilicet. Titulus frequens, quo admonemur psalmum pertinere ad amoliendam iram Dei.

2. *Transeat iniquitas*; insidiae; Hier.

3. *Deum qui benefecit mihi*: ultorem meum; Idem.

4. *Misit de cælo: misericordiam* . . . ut est in sequentibus; ad me liberandum, alibi: misit e cælo auxiliatricem manum. Ps. XVII. 17.

5. *Animam meam* . . . *dormivi conturbatus*. Quam enim requies agenti

inter

Anima mea in medio leonum dormivit ferocientium; filii hominum, dentes eorum lanceae & sagittae, & lingua eorum gladius acutus.

Exaltare super coelos, Deus: in omni terra gloria tua.

Rete paraverunt gressibus meis, ad incurvandam animam meam:

Foderunt ante me foveam, ceciderunt in medium ejus. Semper.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; cantabo & psallam.

Surge, gloria mea, surge psalterium & cythara: surgam mane.

Confitebor tibi in populis, Domine: cantabo tibi in gentibus.

Quia magna usque ad coelos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

Exaltare super coelos, Deus: in omni terra gloria tua.

mam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.

Filii hominum, dentes eorum arma et sagittae; & lingua eorum gladius acutus.

6 Exaltare super coelos, Deus: et in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis: et incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam: et inciderunt in eam.

9 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & psalmum dicam.

9 Exurge, gloria mea, exurge psalterium et cythara: exurgam diluculo.

10 Confitebor tibi in populis, Domine: et psalmum dicam tibi in gentibus.

11 Quoniam magnificata est usque ad coelos misericordia tua, et usque ad nubes veritas tua.

12 Exaltare super coelos, Deus: et super omnem terram gloria tua.

inter leones? At Hier. anima mea in medio leonum dormivit ferocientium; tanta ex fiducia in Deum securitas inerat: *Arma*: lanceae: Heb. 7. *Et incurvaverunt*... ad incurvandam: Hier. ad prosternendum me, 8. *Paratum cor meum*. Vide initium Ps. CVII. 9. *Gloria mea*; lingua; ut saepe alias. Vide Ps. XV, 9. Act. II. 26.

PSALMUS LVII.

MORALIS: INCREPATORIUS.

In assentatores Saulis.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, ut non disperdas David humilem et simplicem.	In finem, 1 Ne disperdas, David in tituli inscriptionem.
Si vere utique justitiam loquimini: recta judicate filii hominum.	2 Si vere utique justitiam loquimini: recta judicate filii hominum.
Etenim in corde iniquitates operamini in terra: iniquitates manus vestrae appendunt.	3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra injustitias manus vestrae concinnant.
Alienati sunt peccatores a vulva; erraverunt ab utero loquentes mendacium.	4 Alienati sunt peccatores a vulva; erraverunt ab utero; locuti sunt falsa.
Furor eorum sicut furor serpentis: sicut reguli surdi obturantis aurem suam,	5 Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdae, et obturantis aures suas,
Ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas.	6 Quae non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.

2. *Si vere . . .* Sensus Vulgatæ planus, quem sequitur Hier. Invehitur autem gravissime in eos, qui de justitia multa & præclara locuti, eam contemnunt in judiciis; at Heb. eodem fere sensu, sed vehementius: num vero o congregatio, *justitiam loquimini?* num recta judicatis, filii hominum? Cum enim videat vix ullum esse justitiæ in tota civitate locum, non singulares homines, sed universam congregationem appellat; quasi diceret: cur vobis justitia in ore est? cur inane tantum nomen ejus?

3. *In corde . . .* non tantum cogitatis iniqua, sed opere completis.

4. *Alienati sunt peccatores a vulva;* ab ipsa nativitate errant pessimis exemplis & præceptis instituti.

5. *Furor:* alii: venenum: *secundum similitudinem serpentis:* veneni serpentis: Heb. venenata lingua: venenatus ipse halitus ipsum aerem inficit; corrupta omnia.

6. *Quæ non exaudiet:* ut non audiat &c. Hier. comparatio ducta ex vulgari opinione. Ne audire quidem volunt quod eos possit a scelere revocare: *incantantis sapienter;* ex artis occultis: id enim est sapienter secundum Hebræos.

Deus, excute dentes eorum ex ore eorum: molares leonum confringe, Domine.

Dissolvantur quasi aquae, quae defluunt: intendit arcum suum donec conterantur.

Quasi vermis tabefactus pertranseant: quasi abortivum mulieris, quod non vidit solem.

Antequam crescant spinae vestrae in rhamnum: quasi viventes, quasi in ira tempestas rapiet eos.

Laetabitur justus cum viderit ultionem: pedes suos lavabit in sanguine impii.

Et dicet homo: Vere est fructus justo: vere est Deus judicans in terra.

7 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confringet Dominus.

8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens; intendit arcum suum donec infirmentur.

9 Sicut cera, quae fluit, auferentur: supercecidit ignis, et non viderunt solem.

10 Priusquam intelligerent spinae vestrae rhamnum: sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11 Laetabitur justus cum viderit vindictam: manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12 Et dicet homo: Si utique est fructus justo: utique est Deus judicans eos in terra.

7. *Conteret*: excute: Hier. *Molas leonum*; dentes molares; vim hominum crudelium.

8. *Intendit arcum suum*; Deus scilicet.

9. *Sicut cera* . . . Quasi vermis tabefactus &c. Hier. *Supercecidit* . . . quasi abortivum mulieris &c. Idem. In Vulgata autem, ignis intelligendus, ira Dei qua impii consumantur.

10. *Priusquam intelligerent*: antequam crescant &c. totus versus ex Hier. priusquam malitia vestra mihi noceat: tunc cum vigere incipit, dissipabitur.

11. *Manus suas lavabit*; tinget: *In sanguine peccatoris*; ulciscendo eum. Pedes suos: Hier. proculcatis hostium cadaveribus in suo sanguine voluntatis: tanta erit ultio. Totum autem hoc idem est, ac si diceret, laetabitur impiorum interitu. Sic. Ps. lxvii. 24. Ut intingatur pes tuus in sanguine; quod ait non illudens peccatori, sed divinae providentiae cernens effectus. Theodor.

PSALMUS LVIII.

DEPRECATORIUS: PROPHETICUS.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, ut non disperdas David humilem et simplicem, quando misit Saul, et custodierunt domum, ut occiderent eum.	In finem, 1 Ne disperdas David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret. (1. *Reg.* XIX. 11.)
Erue me de inimicis meis, Deus meus, & a resistentibus mihi protege me.	2 Eripe me de inimicis meis, Deus meus: & ab insurgentibus in me libera me.
Libera me ab operariis iniquitatis, et a viris sanguinum salva me.	3 Eripe me de operantibus iniquitatem: et de viris sanguinum salva me.
Quia ecce insidiati sunt animae meae, congregantur adversus me fortissimi: absque iniquitate mea, et absque peccato meo, Domine.	4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.
	5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine; sine iniquitate cucurri, et direxi.
Non egi inique; et illi currunt et praeparantur: surge ex adverso pro me, et respice.	6 Exurge in occursum meum, et vide: et tu, Domine Deus virtutum, Deus Israel.
Et tu, Domine Deus exercituum, Deus Israel, evi-	Intende ad visitandas omnes gentes: non misereа-

4. *Ceperunt* . . . Insidiati sunt animæ meæ; Hier. *Irruerunt*; congregantur; Idem.

5. *Neque iniquitas* . . . . supple, ulla est. *Cucurri & direxi*; ad æquum gressus meos. At Hier. De inimicis, illi currunt & præparantur, accingunt se ut me subvertant.

6. *Exurge in occursum meum*. Ex adverso pro me: Idem. *Omnes gentes*. Non in me tantum intende, sed in omnes oppressos quacumque terrarum: id enim te decet orbis universi judicem. Sic decet calamitosos, ex ipso miseriæ suæ sensu, pro omnibus æque laborantibus supplicare.

evigila ut visites omnes gentes : non miserearis universis, qui operantur iniquitatem. Semper.

Revertantur ad vesperam, et latrent ut canes, et circumeant civitatem.

Ecce loquuntur in ore suo, & gladii in labiis eorum: quasi nemo audiat.

Tu autem, Domine, deridebis eos: subsannabis omnes gentes.

Fortitudinem meam ad te servabo: quoniam tu Deus elevator meus.

Dei mei misericordia praeveniet me: Deus ostendit mihi insidiatores meos.

Ne occidas eos, ne forte obliviscantur populi mei: disperge eos in fortitudine tua, et destrue eos, protector noster Domine.

rearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes, et circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore suo, et gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?

9 Et tu, Domine, deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es:

11 Deus meus, misericordia ejus praeveniet me.

12 Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos: ne quando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua: et depone eos, protector meus Domine;

7. *Convertentur*, revertantur; Hier. percussores quos mihi Saul summiserat, tamquam canes amissa praeda. *Famem patientur*, latrent; Hier. *circuibunt civitatem*; ut me deprehendant.

8. *Loquentur*; petent; interrogabunt quoscumque occurrentes; *Quis audivit?* ubi lateat David; *& gladius in labiis eorum*: hæc voce sanguinaria ab omnibus quærent.

9. *Ad nihilum deduces*: subsannabis: Hier. *Omnes gentes*. Videtur Saul Davidi Gentiles submisisse satellites, qualis forte Doeg Idumæus & lingua & manu promtus, atque ad cædem instructus, de quo vide in Ps. 11.

10. *Fortitudinem meam ad te custodiam*: In te mea est fortitudo; non ad me, sed ad te; quia in exercendis virtutibus tibi laudes refero semper, non meis viribus: comm. Hier.

12. *Ostendet mihi super inimicos*. Ostendet mihi insidiatores meos; Hier. id est, ostendet mihi judicium suum occultum de ipsis; quod talest ut sequitur; nempe; *ne occidas eos*; duret eorum supplicium. *Ne quando obliviscantur populi mei*; pluraliter in recto; ut popularibus meis documento sint & exemplo. Prophetice; Christiani divinæ ultionis obliviscì non possunt; dum Judæi excidio suo superstites & ubique vagi

poe-

In peccato oris sui, in sermone labiorum suorum, et capiantur in superbia sua: maledictionem et mendacium narrantes.

Consume in furore, consume ut non subsistant: et scient quoniam Deus dominator Jacob, in finibus terrae. Semper.

Convertentur ad vesperam, et latrent ut canes, et circumeant civitatem.

Ipsi vagabuntur ut comedant, et cum saturati non fuerint, murmurabunt.

Ego autem cantabo imperium tuum, et laudabo mane misericordiam tuam: quoniam factus es fortitudo mea, et refugium in die tribulationis meae.

Virtutem meam tibi

13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione, et mendacio annuntiabuntur, 14 In consummatione, in ira consummationis, et non erunt.

Et scient quia Deus dominabitur Jacob, et finium terrae.

15 Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes: et circuibunt civitatem.

16 Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati, et murmurabunt.

17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam, et exaltabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, et refugium meum, in die tribulationis meae.

18 Adjutor meus tibi

poenam suam, & pariter in testimonium eloquia divina circumferunt. August. & alii passim. *Dispergе illos:* vagos, qualis Cain.

13. *Delictum oris eorum* . . . . in peccato oris sui &c. Hier. supple, *dispergе illos*. Dispergantur propter peccata oris sui; propter insanas illas & impias adversum me vociferationes; quod & Judaïs & inimicis Davidis congruit. *Et de execratione & mendacio:* His sceleribus convicti: *annuntiabuntur;* omnibus innotescent; at Hier. Maledictionem & mendacium narrantes: quasi diceret, nihil nisi maledicta & mendacia in ore habent.

14. *In consummatione* . . . Consume in furore, consume &c. Hier.

15. *Convertentur:* revertantur . . . latrent, ut supra 7. Repetitur autem ille versus ad inculcandum inimicorum furorem, ac Dei liberatoris beneficium.

16. *Dispergentur:* vagabuntur ad manducandum: Hier. prædæ avidi discurrent undique.

17. *Exaltabo:* prædicabo cum gaudio: *mane:* recte, cum noctu fugerit. I. Reg. XIX. 12.

18. *Deus meus, misericordia mea:* Deus misericordiæ meæ: Heb. vel Deus misericors meus: qui totus bonitas, totus misericordia est.

cantabo: quoniam Deus adjutor meus, Deus misericordia mea.

psallam, quia Deus susceptor meus es: Deus meus, misericordia mea.

PSALMUS LIX.

EUCHARISTICUS.

Ultus antiquos Israelitarum hostes Syros, à quibus, olim oppressi fuerant sub Judicibus, certam sibi ac singulis tribubus victoriam pollicetur.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro liliis, testimonium humilis, et simplicis David ad docendum: quando pugnavit adversus Syriam Mesopotamiae, et adversus Syriam Soba, et reversus est Joab, et percussit Edom in valle Salinarum duodecim millia.	1 In finem, pro his, qui immutabuntur, in tituli inscriptionem, ipsi David in doctrinam, 2 Cum succendit Mesopotamiam Syriae, et Sobal, et convertit Joab, et percussit Idumaeam in valle Salinarum duodecim millia. (2. *Reg.* VIII. 1. & X. 7. & 1. *Par.* XVIII. 1.)
Deus, projecisti nos, scidisti nos: iratus es, convertisti nos.	3 Deus, repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis.
Commovisti terram et diripuisti eam: sana contritiones ejus, quoniam mota est.	4 Commovisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est.
Ostendisti populo tuo duritiam: potasti nos vino consopiente.	5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.
Dedisti metuentibus te	6 Dedisti metuentibus

3. *Et misertus es nobis:* revertere ad nos: Heb.

4. *Commovisti terram:* Judæam: tunc cum a Syris sub Judicibus vexata est.

5. *Vino compunctionis:* consopiente: Hier. id est lethali: alii, horroris.

6. *Dedisti . . . . significationem: ut fugiant . . .* More præclari ac providi Ducis significasti tuis, quando hostes imminerent. At Heb. Dedisti signum: vexillum: verbum tuum: ut se extollant propter veritatem: hoc est, ut promissis tuis, tua veritate nitantur.

signum, ut fugerent a facie arcus. Semper.

Ut liberentur amici tui: salva dextera tua, et exaudi me.

Deus locutus est in sanctuario suo: laetabor, dividam Sichimam, et vallem Soccoth dimetiar,

Meus est Galaad, et meus est Manasse, et Ephraim fortitudo capitis mei: Juda legifer meus.

Moab olla lavacri mei; super Idumaeam incedam calceamento meo: mihi Palaestina foederata est.

Quis deducet me ad civitatem munitam? quis deducet me usque ad Idumaeam?

Nonne tu, Deus, qui projecisti nos, & non egredieris, Deus, in exercitibus nostris?

Da nobis auxilium de

te significationem, ut fugiant a facie arcus:

Ut liberentur dilecti tui; 7 Salvum fac dextera tua; & exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo: Laetabor, & partibor Sichimam: & convallem tabernaculorum metibor.

9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim fortitudo capitis mei.

Juda rex meus: 10 Moab olla spei meae.

In Idumaeam extendam calceamentum meum: mihi alienigenae subditi sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumaeam?

12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris?

13 Da nobis auxilium de

7. *Salvum fac* . . . Hæc & sequentia vide repetita Ps. CVII. 7.

8. *Laetabor & partibor Sichimam:* urbem Amorrhæorum. *Convallem tabernaculorum:* vallem Soccoth; Hier. Sensus est: laetabor: potitus victoria: Sichimamque & Soccoth regiones Philistinorum dimetiar, ut in plebem meam partiar.

9. *Meus est Galaad* . . . Commemorat Tribus Israelis, quibus hostium agros urbesque dispertivit. *Ephraim fortitudo capitis:* firmamentum regni. *Juda rex meus:* legislator: Hier. Mehoceci: ut Gen. XLIX. 10, Tribus Juda regnum obtinebit sub Davide, & posteris.

10. *Moab olla spei meae:* lavacri mei; Hier. pelvis ad lavandos pedes: Subiciam illum pedibus: Israel elegi: & sprevi Moab, Idumæos, Philisthæos, de quibus postea. *In Idumaeam extendam calceamentum* . . ., incedam: Hier. proculcabo eam. *Alienigenae:* Philisthæi; & ita semper.

11. *Quis deducet me usque in Idumaeam?* 12. *Nonne tu Deus?* quo duce David Idumæa potitus est. 2. Reg. VIII. 14.

12. *Qui repulisti* . . . Projeceras nos & non egrediebaris &c. Qui tempore Saulis videbaris nos deserere, nec praesse velle jam nostris exercitibus; cum oracula & solitum auxilium denegares: nunc victores prægtas,

tribulatione: vana est enim salus ab homine.

In Deo faciemus virtutem, & ipse conculcabit tribulantes nos.

tribulatione: quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

14. *Faciamus virtutem*; fortiter rem geremus.

PSALMUS LX.

EUCHARISTICUS.

Dei bonitatem expertus, certa jam spe eam implorat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, in Psalmis David.

Exaudi, Deus, laudationem meam: intende orationi meae.

De novissimo terrae ad te clamabo, cum triste fuerit cor meum: Cum fortis elevabitur adversum me, tu eris ductor meus.

Fuisti spes mea: turris munitissima a facie inimici.

Habitabo in tabernaculo tuo jugiter: sperabo in protectione alarum tuarum. Semper.

Tu enim Deus exaudisti orationem meam: dedisti haereditatem timentibus nomen tuum.

Dies super dies regis

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 In hymnis David.

2 Exaudi, Deus, deprecationem meam: intende orationi meae.

3 A finibus terrae ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me.

Deduxisti me, 4 Quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici.

5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in saecula; protegar in velamento alarum tuarum.

6 Quoniam tu, Deus meus, exaudisti orationem meam: dedisti haereditatem timentibus nomen tuum.

7 Dies super dies regis

3. *A finibus terrae . . . clamavi*. A tam longinquo spatio; ab extremo angulo terrae sanctae procul a tabernaculo tuo; & tamen me audiebas; nam cum omnino deficerem: *in petra exaltasti me*; qua & in altum erigerer, & firmo pede consisterem.

6. *Dedisti haereditatem*; regnum & domum, quam Deus Davidi stabilivit; 2. Reg. VII. 7.

7. *Dies super dies regis* . . . Davidis ac posterorum ejus, quibus regnum concessisti in longissima tempora; imo in aeternum; cum Christo ven-

adjicies: annos ejus donec est generatio & generatio.

Sedebit semper ante faciem Dei, misericordia & veritas servabunt eum.

Sic canam nomini tuo jugiter: reddens vota mea per singulos dies.

adjicies: annos ejus usque in diem generationis & generationis.

8 Permanet in aeternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem ejus quis requiret?

9 Sic Psalmum dicam nomini tuo in saeculum saeculi: ut reddam vota mea de die in diem.

venturo dederis regnum David patris ejus, & ipse in æternum in Jacob regnaturus sit. Luc. I. 32.

8. *Permanet in æternum* . . . ipse & regnum ejus, cujus non erit fini; Luc. ibid. 33. *Misericordiam . . . ejus* . . . Planus Vulgatæ sensus, sive ad Deum sive ad Davidem referas; nemo in Deo, nemo in Davide requiret misericordiam & justitiam: at Hier. misericordia & veritas servabunt eum; Davidem; quod videtur sublimius.

9. *De die in diem*; quotidie.

PSALMUS LXI.

CONSOLATORIUS.

Tempore Absalomi, ut videtur, desertus ac deceptus ab omnibus, sequæ & populum divini auxilii spe sustentat. De titulo vide in Ps. XXXVIII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, pro Idithun canticum David.

Attamen apud Deum silebit anima mea: ex eo salus mea.

Attamen ipse est scutum meum & salus mea: fortitudo mea non commovebor amplius.

Usquequo insidiamini

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Pro Idithun, Psalmus David.

2 Nonne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.

3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus: susceptor meus, non movebor amplius.

4 Quousque irruitis in

2. *Nonne Deo* . . . Certe Deo silebit anima mea; Heb. imperante Deo, ne mutiet quidem; tanta erit obedientia.

3. *Nam & ipse*; certe utique; ut supra.

4. *Quousque irruitis in hominem, tanquam parieti inclinato?* Ita irruitis in me, tamquam essem murus, jam impulsus in ruinam, ac facile ruiturus; at non ita est; Deus enim me sustentat. Hic ordo verborum;

sed

contra virum; interficitis omnes, quasi murus inclinatus, & maceria corruens.

Partem enim ejus cogitaverunt expellere, placuerunt sibi in mendacio: ore suo singuli benedicunt, & corde suo maledicunt. Semper.

Verumtamen Deo retice anima mea: ab ipso enim praestolatio mea.

Sed ipse est fortitudo mea & salus mea: susceptor meus, non timebo.

In Deo salutare meum & gloria mea: robur fortitudinis meae, & salus mea in Deo.

Sperate in eo omni tempore, populi effundite coram eo cor vestrum: Deus spes nostra est. Semper.

Verumtamen vanitas filii Adam, mendacium filii hominem? interficitis universi vos: tamquam parieti inclinato & maceriae depulsae?

5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.

6 Verumtamen Deo subjecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.

7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: adjutor meus, non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est.

9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in aeternum.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces

sed interjectum illud; *interficitis universi vos;* omnes me ad internecionem quæritis; toto enim corde universus Israel sequebatur Absalom. 2. Reg. xv. 13.

5. *Verumtamen;* utique ut supra. *Pretium meum;* partem ejus; Hier. de se enim in tertia persona loquitur, ut ℣. 3. Sensus est; pretium meum, partem meam, quæ mihi est pretiosissima, Deum scilicet a me alienare se posse putant, sed frustra sunt. *Cucurri in siti;* ita fugi ut cervus sitibundus actus a venatoribus. At planius Hier. Placuerunt sibi in mendacio. unde subdit; *ore suo benedicebant &c.*

6. *Deo subjecta esto;* Deo retice; Hier. eodem sensu, ut patet ℣. 2.

7. *Non emigrabo;* nihil me commovebit; non mutabo; Heb. in ejus fide & amore persistam.

9. *Omnis congregatio populi.* Addit Hier. omni tempore.

10. *Vani filii hominum;* filii hominis; Heb. *Mendaces filii hominum;* filii viri. Heb. tam plebeii quam nobiles; vide Ps. xlviii. 3. *in stateris;* in bilance attolluntur ipsi præ vanitate simul; Heb. Statim atque bilancibus sunt impositi, vanitate sunt ipsa leviores; vel quod eodem recidit, omnes simul, sua vanitate leves, in bilance statim attolluntur, nullo pondere, nulla vi.

Iii viri in stateris dolosis: fraudulenter agunt simul.

Nolite confidere in calumnia & in rapina, ne frustremini: divitiae si affluxerint, ne apponatis cor.

Unum locutus est Deus, duo haec audivi; quia imperium Dei est.

Et tibi, Domine, misericordia, quia tu reddes unicuique secundum opus suum.

filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: divitiae si affluant, nolite cor apponere.

12 Semel locutus est Deus, duo haec audivi, quia potestas Dei est, 13 Et tibi Domine misericordia: quia tu reddes unicuique juxta opera sua.

11. *In iniquitate* . . . in calumnia & rapina; nolite in ejusmodi fidere, ne frustremini (spe vestra). Hier. *Divitiæ si affluant*: robur si affluat; &c. Heb. eodem sensu cum ex divitiis robur existat.

12. *Semel locutus est* . . . Quod ait semel, firmitatem dictorum ostendit. Comm. Hier. *Semel*; unum; Hier. *Duo hæc audivi*: ex uno & irretractabili decreto Dei, hæc duo intellexi; hæc summa decretorum, ut omnia potestate administret; vim illam potentissimam & indeclinabilem adhibita misericordia temperet.

13. *Quia tu reddes unicuique*; quod est summæ potestatis officium.

PSALMUS LXII.

CONSOLATORIUS.

In deserto, Sanctuarii memor, sacris conventibus mente se sistit, Deumque certissimum vindicem se habere laetatur. Hæc summo mane evigilans canit. Unde hic Psalmus matutinus dicebatur. Chrys. in Psal. CXL.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Psalmus David, Cum esset in deserto Judaeae.	Psalmus David,
Deus, fortitudo mea tu es, de luce consurgam ad te.	1 Cum esset in deserto Idumaeae. (1. *Reg.* 22. 5.) 2 Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.

1. *In deserto Idumææ*; Judææ; Heb. & 70. apud Theodor. in deserto Ziph: quæ in tribu Juda. 1. Reg. XXIII. 15.

2. *Quam multipliciter* . . . desideravit te caro mea; Hier. affectus animi præ vehementia in ipsum corpus redundant.

Sitivit te anima mea, desideravit te caro mea: in terra invia & consistente, ac sine aqua.

Sic in Sancto apparui tibi, ut videam fortitudinem tuam & gloriam tuam.

Melior est enim misericordia tua quam vitae: labia mea laudabunt te.

Sic benedicam tibi in vita mea: in nomine tuo levabo manus meas.

Quasi adipe & pinguedine implebitur anima mea, & labiis laudantibus canet os meum.

Recordans tui in cubili meo: per singulas vigilias meditabor tibi.

Quia fuisti auxilium meum, & in umbra alarum tuarum laudabo.

Adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua.

Ipsi vero interficere quaerunt animam meam: ingrediantur in extrema terrae.

Congregentur in manus gladii: pars vulpium erunt.

Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

3 In terra deserta & invia, & inaquosa: sic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.

4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

5 Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo levabo manus meas.

6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.

7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te: 8 Quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo, 9 Adhaesit anima mea post te: me suscepit dextera tua.

10 Ipsi vero in vanum quaesierunt animam meam, introibunt in inferiora terrae: 11 Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

3. *Sic in sancto*; quasi in sanctuario, quod quidem assidue animo volutabam.

4. *Super vitas*; melior omni vita; divitum, potentium, hominum suaviter viventium, cujuscumque generis.

6. *Sicut adipe* . . . tamquam cibo suavissimo repleor, cum te laudo.

7. *Si memor fui tui* . . . cum recordor tui in cubili meo; tum exultat os meum; ex ℣. præced.

8. *In velamento* . . . in umbra; Hier.

10. *In vanum quaesierunt* . . . . interficere quærunt animam meam; (me). Hier. *in inferiora terræ*; in sepulchrum.

11. *Partes vulpium* . . . pars vulpium & eorum cibus; bestiis laniandi relinquentur.

Rex autem laetabitur in Deo, laudabitur omnis qui jurat in eo; quia obstruerunt os loquentium mendacium.

12 Rex vero laetabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

12. *Rex;* David. *Qui jurant in eo;* rege scilicet per cujus salutem jam libere jurabitur, Saule & inimicis extinctis. Theodor. *loquentium iniqua;* mendacium; Hier.

PSALMUS LXIII.

DEPRECATORIUS ET INCREPATORIUS.

In maledicos, qui conspiratione facta, Saulem in ipsum instigabant.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Psalmus David.

Audi, Deus, vocem meam loquentis: a timore inimici serva vitam meam.

Absconde me a consilio malignorum: a tumultu operantium iniquitatem.

Quia exacuerunt quasi gladium linguam suam: tetenderunt sagittam suam verbum amarissimum.

Ut sagittarent in absconditis simplicem: subito sagittabunt eum, & non timebunt.

Confortaverunt sibi sermonem pessimum, narraverunt ut absconderent

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Psalmus David.

2 Exaudi, Deus, orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam.

3 Protexisti me a conventu malignantium, a multitudine operantium iniquitatem.

4 Quia exacuerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram, 5 Ut sagittent in occultis immaculatum.

6 Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.

Narraverunt ut abscon-

3. *Protexisti;* absconde; Hier. protege. *A multitudine;* a tumultu; Idem.

4. *Arcum;* Sagittam suam verbum amarissimum; Hier. Hoc enim sagittæ instar.

6. *Firmaverunt sibi sermonem nequam;* frontem obfirmaverunt ad aggerendas calumnias. *Quis videbit eos?* Laqueos scilicet. Tantæ artes, tam occultæ tendiculæ, ut nullus cautioni locus.

laqueos; dixerunt: Quis videbit eos?

Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio, & cogitatione singulorum, & corde profundo,

Sagittabit ergo eos Deus jaculo repentino: inferentur plagae eorum.

Et corruent in semetipsos linguis suis: fugient omnes qui viderint eos.

Et timebunt omnes homines, & annuntiabunt opus Dei, & opera ejus intelligent.

Laetabitur justus in Domino, & sperabit in eo: & exultabunt omnes recti corde.

derent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?

7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.

Accedet homo ad cor altum: 8 Et exaltabitur Deus.

Sagittae parvulorum factae sunt plagae eorum: 9 Et infirmatae sunt contra eos linguae eorum.

Conturbati sunt omnes qui videbant eos: 10 Et timuit omnis homo.

Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.

11 Laetabitur justus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

7. *Scrutati sunt iniquitates;* vias nocendi studiose exquisierunt. *Defecerunt scrutantes* . . . Perfecerunt scrutinium scrutinii; Heb. occultissimum ac profundissimum. *Accedet homo ad cor altum;* ad intima hominis: cum facta desint quae arguant, etiam corda scrutantur, & arcanas cogitationes accusant. Sic enim David ipse queritur ad Saulem: Quare audis verba hominum loquentium: David quærit malum adversum te. 1. Reg. XXIV. 10.

8. *Exaltabitur Deus;* ulciscendo & puniendo; sensus apertus; sed aliter Hier. *Sagittæ parvulorum facta sunt plagæ eorum.* Ut hoc ad vindictam pertineat, quod *sagittæ parvulorum* imbecilles licet, tamquam infirma manu jactæ, tamen alte infigantur; sed Heb. cui congruit Hier. sagittabit eos Deus jaculo repentino; inferentur eis plagæ; quod est; declinare non poterunt ictus. Atque ita Theodot. apud Theodor.

9. *Infirmatæ sunt* . . . Corruent in semetipsos linguis suis; Hier. sibi mutuo nocebunt; ac tam varia fingent, ut nec ipsi constare sibi possint.

10. *Timuit omnis homo;* cum viderint iniquos mutua veluti cæde confectos, ac Deum justum esse clamabunt. *Annuntiaverunt opera Dei . . . intellexerunt.* annuntiabunt . . . intelligent; Hier.

PSALMUS LXIV.

EUCHARISTICUS.

Oblatis primitiis, vel frugibus collectis mense septimo: certe in magna solemnitate. Unde: omnis caro ad te veniet. V. 2.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, Psalmus David Cantici.	In finem, Psalmus David, i Canticum Jeremiae, & Ezechielis populo transmigrationis; cum inciperent exire.
Tibi silentium laus, Deus, in Sion, et tibi reddetur votum.	2 Te decet hymnus, Deus, in Sion: & tibi reddetur votum in Jerusalem.
Exaudi orationem, donec ad te omnis caro veniat.	3 Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet.
Verba iniquitatum praevaluerunt adversum me; sceleribus nostris tu propitiaberis.	4 Verba iniquorum praevaluerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis.
Beatus quem elegeris et susceperis; habitabit enim in atriis tuis, replebimur in bonis domus tuae; sanctificatione templi tui.	5 Beatus quem elegisti, & assumpsisti; inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tuae: sanctum est templum tuum, 6 Mirabile in aequitate.
Terribilis in justitia	

1: *Jeremiae*: aliqui addebant *Aggei*: sed haec desunt Hier. Heb. & a Theodoreto respuuntur.

2. *Te decet*: tibi silentium laus; Hier. cum nihil de te digne dici possit. *In Jerusalem*: deest, Heb.

3. *Omnis caro*: omnes homines.

4. *Verba iniquorum*: verba iniquitatum: Hier. res iniquae: verbum pro ipsa re, noto Hebraismo.

5. *Beatus quem elegisti*: Beati Sacerdotes & Levitae templum inhabitantes. *Replebimur* . . . . nos quoque sacris cibis satiabimur. *Sanctum est templum* . . . sanctificatione templi tui: Hier. nempe victimis; instructo ex eis sacro epulo.

6. *Templum tuum*. 6. *Mirabile*: terribile: *In aequitate*: Terrentur qui cogitant quam pure, quam sancte sit adeundum. *Et in mari* . . . & ma-

exaudi nos, Deus salvator noster: confidentia omnium finium terrae, et maris longinqui.

Praeparans montes in virtute sua, accinctus fortitudine,

Compescens sonitum maris, fremitum fluctuum ejus, et multitudinem gentium.

Et timebunt qui habitant in extremis a signis tuis: egressus matutini et vesperi laudantes facies,

Visitasti terram, et irriga eam; ubertate dita eam, rivus Dei plenus aqua: praeparabis frumentum eorum, quia sic fundasti eam,

Sulcos ejus inebria, multiplica fruges: pluviis irriga eam, et germini ejus benedic.

Exaudi nos, Deus salutaris noster; spes omnium finium terrae, & in mari longe.

7 Praeparans montes in virtute tua, accinctus potentia: 8 Qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.

Turbabuntur gentes, 9 Et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini & vespere delectabis,

10 Visitasti terram & inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum: quoniam ita est praeparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina ejus: in stillicidiis ejus laetabitur germinans,

& maris longinqui: Hier: in te sperant & qui terram incolunt & qui navigant.

7. *Praeparans montes:* condens jam inde ab origine mundi: *virtute sua:* sua: Hier.

8. *Qui conturbas* . . . Tu nempe tempestates cies: at Hier. Compescens sonitum maris &c. & multitudinem gentium, elegantissime: Deus enim animata ac inanima æque in potestate habet, motusque omnes suis subdit legibus,

9. *Timebunt qui habitant terminos:* supple, terræ. *A signis:* a miraculis, quæ in gratiam populi tui edidisti. *Exitus matutini* . . . *delectabis:* laudantes facies: Hier. Facis ut te laudent qui seu mane seu vespere ad sacrificia procedunt.

10. *Inebriasti:* immissa pluvia desiderare fecisti eam: Heb. cum aresceret & aquas sitire videretur: *multiplicasti locupletare* . . . Admodum locupletasti, dato imbre copioso: quo factum est ut *flumen Dei* quod est flumen ingens, Hebraismo noto, Jordanis scilicet, intumesceret. Id autem Jordani contigit messis tempore, ut videre est. Jos. III. 15, unde forte ad Pentecosten Psalmus pertinet. *Cibum illorum:* frumentum: Hier. *Ita est præparatio:* sic fundasti eam: Idem. Terram, scilicet, sic comparasti eam, ut irrigata ferax esset.

11. *Rivos*, Sulcos: Idem & 70. *Genimina;* fruges; Hier. *In stillicidiis ejus* . . . pluviis irriga eam, & germini ejus benedic; Idem.

Volvetur annus in bonitate tua, et vestigia tua rorabunt pinguedine.

Pinguescent pascuae deserti, et exultatione colles accingentur.

Vestientur agnis greges: et valles plenae frumento coaequabuntur et canent.

12 Benedices coronae anni benignitatis tuae: & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pinguescent speciosa deserti: & exultatione colles accingentur.

14 Induti sunt arietes ovium, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.

12. *Coronæ anni*; Coronabis annum benignitate tua. Heb. Cinges, exornabis, cumulabis frugibus. *Campi tui*; vestigia tua &c. Hier. id est, itinera terræ sanctæ, quam Deus inhabitare & inambulare videbatur.

14. *Arietes ovium*. Agnis greges; Hier. eodem sensu; fœcundabuntur oves, agnis abundabunt. *Hymnum dicent*; agricolæ, pro tanta anni fertilitate, rerumque copia.

PSALMUS LXV.

LAUDIS ET GRATIARUM ACTIONIS.

Populo a calamitatibus liberato.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, Canticum Psalmi.

Jubilate Deo omnis terra. Cantate gloriam nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

Dicite Deo, quam terribile opus tuum! in multitudine fortitudinis tuae mentientur tibi inimici tui.

Omnis terra adoret te, et canat tibi: canat nomini tuo. Semper.

Venite et videte opera Dei, terribilia consilia super filiis hominum.

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Canticum Psalmi resurrectionis.

Jubilate Deo omnis terra, 2 Psalmum dicite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.

3 Dicite Deo, quam terribilia sunt opera tua Domine! in multitudine virtutis tuae mentientur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te, & psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo.

5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in consiliis super filios hominum.

1. *Resurrectionis*: deest, Heb. etiam apud 70. teste Theodor.

3. *Mentientur tibi* . . . Præ timore negabunt se Israelitis adversari.

Convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi laetabimur in eo.

Qui dominatur in fortitudine tua saeculo, oculi ejus gentes aspiciunt, qui increduli sunt, non exaltentur in semetipsis. Semper.

Benedicite, populi, Deo nostro, et auditam facite vocem laudis ejus.

Qui posuit animam nostram ad vitam, et non dedit in commotionem pedes nostros.

Probasti enim nos Deus: igne nos conflasti, sicut conflatur argentum.

Introduxisti nos in obsidionem: posuisti stridorem in dorso nostro.

Posuisti homines super capita nostra: transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.

Ingrediar domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea.

Quae promiserunt labia mea, & locutum est os

6 Qui convertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede: ibi laetabimur in ipso.

7 Qui dominatur in virtute sua in aeternum, oculi ejus super gentes respiciunt: qui exasperant, non exaltentur in semetipsis.

8 Benedicite, gentes, Deum nostrum: & auditam facite vocem laudis ejus.

9 Qui posuit animam meam ad vitam: & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probasti nos, Deus: igne nos examinasti, sicut examinatur argentum.

11 Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro: 12 Imposuisti homines super capita nostra.

Transivimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea, 14 Quae distinxerunt labia mea.

6. *Mare*, Rubrum Hebræis pervium. *In flumine;* in Jordane; quod factum est sub Josue. Jos. III. *Ibi lætabimur in ipso;* in Deo.

7. *Qui exasperant* . . . Contumaces, ne superbiant.

8. *Gentes;* populi; Ammim. At Israelitæ plerumque Populus singulari numero.

9. *Animam meam;* animas nostras; Heb. *Pedes meos;* nostros; Heb.

11. *In laqueum;* in obsidionem; Hier. in angustias. *Tribulationes;* stridorem; Hier. *In dorso nostro;* immisisti hostes tergo insistentes cum diris comminationibus.

12. *Imposuisti homines;* nobis graves; inequitantes; Heb. Quasi humeris insidentes. *In refrigerium;* in irriguam; Heb. supp. terram.

14. *Distinxerunt:* Promiserunt; Hier. Clare & aperte pronuntiaverunt.

meum in tribulatione mea.

Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum : faciam boves cum hircis. Semper,

Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum : quanta fecerit animae meae.

Ipsum ore meo invocavi, & exaltavi in lingua mea.

Iniquitatem si vidi in corde meo, non exaudiet Dominus.

Ideo exaudivit Deus : & attendit vocem deprecationis meae.

Benedictus Deus, qui non abstulit orationem meam, & misericordiam suam a me.

Et locutum est os meum, in tribulatione mea.

15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hircis.

16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animae meae.

17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub lingua mea.

18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci deprecationis meae:

20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam, & misericordiam suam a me.

runt. *Et locutum est* . . . supple, *quæ* : vota quæ feci & quæ sum locutus &c.

15. *Medullata* : pinguia, opimæ.

PSALMUS LXVI.

DEPRECATORIUS.

Populus Deo tutore laetus, accinere sibi gentes omnes, ejusdemque cultus participes fieri optat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, in Psalmis Canticum carminis,

Deus misereatur nostri, & benedicat nos: illu-

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 In hymnis, Psalmus Cantici David.

2 Deus misereatur nostri, & benedicat no-

1. *David* : Deest, Hier.

2. *Et misereatur nostri* : Desunt, Hier. 70. Primus autem hic versus desumtus est ex Num. VI. 27. & erat solemnis formula, qua Sacerdotes conceptis verbis populo benedicerent.

illustret faciem suam super nos. Semper.

Ut nota fiat in terra via tua: in universis gentibus salus tua.

Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.

Laetentur & laudent gentes; quoniam judicas populos in aequitate, & gentium, quae in terra sunt, ductor es sempiternus.

Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.

Terra dedit germen suum: benedicat nos Deus, Deus noster.

Benedicat nobis Deus, & metuant eum omnes fines terrae.

nobis: illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum.

4 Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes.

5 Laetentur, et exultent gentes: quoniam judicas populos in aequitate, et gentes in terra dirigis.

6 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur tibi populi omnes: 7 Terra dedit fructum suum.

Benedicat nos Deus, Deus noster, 8 Benedicat nos Deus: et metuant eum omnes fines terrae.

7. *Dedit fructum* . . . cum & universæ gentes ad Deum convertentur, & electi abundabunt bonis operibus, rerumque omnium copia.

PSALMUS LXVII.

EUCHARISTICUS.

Dum Arca ad Sionem transfertur, populus Dei, veterum sub Moyse mirabilium memor, instar Mariae sororis Moysis, laetatur, atque in hostes Dei opem implorat. 2. *Reg.* VI. 5. *Ps.* XLVI.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, David Psalmus Cantici.

Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, *Bossi. de Psalm.*

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Psalmus Cantici ipsi David.

2 Exurgat Deus, et dissipentur inimici

2. *Exurgat Deus*: verba Mosis cum elevarétur arca; Num. 1. 35. ubi habetur integer hic versus.

& fugiant qui oderunt eum, a facie ejus.

Sicut deficit fumus deficiant: sicut tabescit cera a facie ignis; sic pereant impii a facie Dei.

Justi autem laetentur & exultent in conspectu Dei, & gaudeant in laetitia.

Cantate Deo, canite nomini ejus: praeparate viam ascendenti per deserta, in Domino nomen ejus, & exultate coram eo.

Patre pupillorum, & defensore viduarum: Deus in habitaculo sancto suo.

Deus inhabitare facit solitarios in domo, educet vinctos in fortitudine: increduli autem habitaverunt in siccitatibus.

Deus cum egredereris ante populum tuum, & ambulares per desertum. Semper.

Terra commota est, &

ejus, et fugiant qui oderunt eum, a facie ejus.

3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei.

4 Et justi epulentur, et exultent in conspectu Dei: et delectentur in laetitia.

5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi.

Exultate in conspectu ejus, turbabuntur a facie ejus, 6 Patris orphanorum, et judicis viduarum.

Deus in loco sancto suo: 7 Deus qui inhabitare facit unius moris in domo.

Qui eduxit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

8 Deus cum egrederetis in conspectu populi tui, cum pertransires in deserto.

9 Terra mota est, etenim

4. *Epulentur;* lætentur; Hier. *In conspectu Dei;* metaphora ducta a sacris circa Dei altare conviviis.

5. *Super occasum.* Super nubes; Heb. Nubibus ut curru invehitur. *Turbabuntur a facie ejus;* abundant hæ voces, & sunt alia versio præcedentium.

7. *Unius moris;* unanimes; at Hier. Solitarios, quos habitare facit in domo, dum orbos facit fœcundos. Sic Ps. CXII. 9. *Similiter eos qui exasperant . . .* Increduli autem habitaverunt in siccitatibus; Hier. in desertis & aridis locis. Atque hæc est commemoratio miraculorum Dei ex Ægypto educentis vinctos, eosdem rebelles & incredulos punientis ac prosternentis in deserto.

9. *Terra mota . . .* Deo appropinquante omnia commoventur: *A facie Dei Sinai;* nominativo casu; a facie Dei: ipse Sinai (distillavit) Idem in Cantico Deboræ Jud. v. 4.

cœli distillaverunt a facie tua, Deus, hoc est in Sinai: a facie Dei Israel.

Pluviam voluntariam elevasti, Deus: haereditatem tuam et laborantem tu confortasti.

Animalia tua habitaverunt in ea: praeparasti in bonitate tua pauperi Deus.

Domine, dabis sermonem, annunciatricibus fortitudinis plurimae.

Reges exercituum foederabuntur: foederabuntur, et pulchritudo domus dividet spolia.

Si dormieritis inter medios terminos, pennae columbae deargentatae, et posteriora ejus in virore auri.

cœli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel.

10 Pluviam voluntariam segregabis, Deus, haereditati tuae: et infirmata est, tu vero perfecisti eam.

11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12 Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

13 Rex virtutum dilecti dilecti: et speciei domus dividere spolia.

14 Si dormiatis inter medios cleros, pennae columbae deargentatae, et posteriora dorsi ejus in pallore auri.

10. *Pluviam voluntariam*: gratam, liberalem, libentissimo animo à Deo datam. *Segregabis*: reservabis. Pluvia larga perpluisti hæreditatem tuam: terram promissam. *Infirmata est* . . . laborantem confortasti.

11. *Animalia tua*: grex tuus: populus tuus. Ps. lxxvii. 52. *Parasti*: supple terram. *Pauperi*: *Populo*.

12. *Evangelizantibus*: fœminino genere; annunciatricibus: Hier. *virtute multa*: exercitui multo: Heb. Magnæ multitudini mulierum illarum, quæ cum Maria Moysis sorore Dei victorias prædicabant: sumto enim tympano, cæteris accinentibus, Maria cœpit canere Mosaicum illud: Cantemus domino, gloriose enim magnificatus est. Exod. xv. 20. 21. Vide etiam infra 26.

13. *Rex virtutum dilecti dilecti*. Reges exercituum fugerunt, fugerunt; Heb. Hæc canent illæ mulieres: prædicebant enim Philisthæos, Regesque Moab & Edom ab Israele vincendos: Ex xv. 15. 16. *Et speciei domus* . . . Pulchritudo domus dividet spolia; Hier. Alii: habitatrix domus: mulieres speciosæ domi relictæ: quo nihil magnificentius, ut viri pugnent, mulieres autem spolia inter se dispertiant.

14. *Inter medios cleros*: medias ollas, tripodas: Heb. Etsi non in cubiculis, sed tamquam in culina inter ollas versari cogimini, servi scilicet ipsa fuligine nigri & mœrore squallentes. Sic Joel. II. 6. Omnes vultus redigentur in ollam. Nahum II. 10. Facies omnium eorum sicut nigredo ollæ. Si ergo tales eritis, tamen Deo vos protegente; *Pennæ columbæ &c.* eritis sicut pennæ columbinæ variis depictæ coloribus: candidi, deaurati, læti.

Cum divideret robustissimus reges in ea, nive dealbata est in Selmon,

Mons Dei, mons pinguis: mons excelsus, mons pinguis.

Quare contenditis montes excelsi adversus montem, quem dilexit Deus ut habitaret in eo? siquidem Dominus habitabit, Semper,

Currus Dei innumerabilis millia abundantium: Dominus in eis, in Sinai, in sancto,

Ascendisti in excelsum, captivam duxisti captivitatem, accepisti dona in hominibus: insuper et non credentes inhabitare Dominum Deum,

15 Dum discernit coelestis reges super eam, nive dealbabuntur in Selmon: 16 Mons Dei, mons pinguis,

Mons coagulatus, mons pinguis: 17 Ut quid suspicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem,

18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia laetantium: Dominus in eis, in Sina, in sancto,

19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus:

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum,

15. *Dum discernit*: cum divideret omnipotens: Heb. *Reges*; puta Og & Sehon; *Super eam*; hæreditatem suam, de qua V. 10. & seq. cum adversos populo suo reges profligaret. *Nive dealbabuntur* . . . nivescet, Heb. alba facta est (hæreditas) ut nix, quæ est in monte Selmon, candida, lucida, victrix, fortunataque erit.

16. *Mons Dei*; Hebraismus; pro excelso monte; *Mons pinguis*: mons Basan; Heb. *Mons coagulatus*; excelsus, exaggeratus; *Mons pinguis*; mons Basau; Heb. Montem igitur Basan aliosque excelsos montes his compellat verbis.

17. *Ut quid suspicamini* . . . Quare despicitis montes excelsi, montem, quem dilexit Deus? &c. Heb. Nempe terram sanctam, terram excelsam situ, & nobilem, quæ etiam ea causa mons dicitur. Ps. lxxvii. 54. Item Exod. xv. 17. in Cantico Moysis & Mariæ; *Mons hæreditatis tuæ*.

18. *Decem millibus*; innumerabilis; Hier. Sedes Dei circumdatur angelis innumeris. Sic Deut. xxxiii. 2. Apparuit de monte Pharan & cum eo sanctorum millia.

19. *Accepisti dona*. Ita Hier. ex Heb. & 70. ut victor accepisti dona distribuenda inter homines. At Paulus Eph. iv. 8. Dedit dona hominibus; eodem sensu; Deus invectus curru sublimi captivos Israelitas eduxit ex Ægypto; ac triumphatoris instar dona distribuit. Prophetice, Paulo interprete, de Christo in cælum ducente captivos, quos liberaverat. *Etenim non credentes* . . . . etiam non credentibus Deum habitare nobiscum; quod superioribus connectendum: ut sensus sit; dedisse dona etiam hominibus antea incredulis, nec satis Deo fidentibus; quod etiam Christo congruit gentes vocanti,

Benedictus Dominus per singulos dies: portabit nos Deus salutis nostrae. Semper.

Deus noster, Deus salutis, et Domini Dei: mortis egressus.

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem crinis, perambulantium in delictis suis.

Dixit Dominus: de Basan convertam, convertam de profundis maris.

Ut calcet pes tuus in sanguine; lingua canum tuorum ex inimicis a temetipso.

Viderunt itinera tua, Deus: itinera Dei mei, regis mei in Sancto.

Praecesserunt cantatores

20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.

21 Deus noster, Deus salvos faciendi: et Domini Domini exitus mortis.

22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.

23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris.

24 Ut intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

25 Viderunt ingressus tuos, Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in Sancto.

26 Praevenerunt prin-

20. *Die quotidie*: per singulos dies; Hier. *Prosperum iter* &c. Protege nos Deus &c. Heb.

21. *Deus salvos faciendi*: servandi arbiter. Deus salutis; Hier. *Exitus mortis*; egressus ejus mortiferi; hostibus. αἱ διέξοδοι. 70. recto casu.

22. *Verticem capilli*. Usque ad capillos impiorum conteret, eum piorum capilli omnes numerati sint. Matt. x. 30.

23. *Ex Basan convertam*; Israelitas meos; e terra Og victores reducam; *In profundum maris*; de profundis maris; Hier. maris rubri.

24. *Intingatur pes tuus in sanguine*; ipsam plebem alloquitur; de hac autem phrasi, vide Ps. lvii. 11. *Lingua canum tuorum*; supple intingatur; *Ex inimicis ab ipso*; sanguine; canes tui hostilem sanguinem lingant.

25. *Viderunt ingressus tuos, Deus*; tinera tua; Hier. Viderunt tribus Israel, qua majestate pergeres auxiliaturus eis, qua ferites manu.

26. *Prævenerunt*; præcesserunt cantores eos, qui post tergum &c. Hier. Cum Maria hæc caneret, Deique miracula celebraret; antecedebant præcentores, succedebant psallentes, in medio erant puellæ tympanistriæ; Maria ipsa & sociæ annunciatrices, de quibus supra 12. Ita Ch. Philo memorat ad eum ritum compositas solemnes Therapeutarum suorum choreas; & cantari quidem hymnos alternantibus vocibus, ipsos sermonis duce in verba præeunte; mox duos choros, alterum virorum, alterum mulierum variis flexibus ac reflexibus sacras obire choreas; denique in unum chorum coiri velut a numine actos. Exemplo, inquit, antiqui illius chori ad mare Rubrum propter admiranda ibi opera: quo divi-

eos, qui post tergum psallebant in medio puellarum tympanistriarum.

In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.

Ibi Benjamin parvulus continens eos, principes Juda in purpura sua: principes Zabulon, principes Nephthali.

Praecepit Deus tuus de fortitudine tua; conforta, Deus, hoc quod operatus es in nobis.

De templo tuo, quod est in Jerusalem, tibi offerent reges munera.

Increpa bestiam calamicipes conjuncti psallentibus, in medio juvenculārum tympanistriarum.

27 In Ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.

28 Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.

Principes Juda duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

29 Manda Deus virtuti tuae: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

30 A templo tuo in Jerusalem, tibi offerent reges munera.

31 Increpa feras arun-

divino beneficio multi viri ac mulieres, uno confecto choro, hymnos eucharisticos servatori Deo cecinere; viris praecinente Mose propheta; mulieribus vero Maria prophetide, quorum exemplo gravi virorum voce, acutiori mulierum voci mixta, suavissimum concentum edunt. Haec Philo: de vit. contemp. Qui ritus ad hunc versum explicandum factus videtur.

27. *De fontibus Israel:* vos qui estis e fontibus Israel, ab illo orti.

28. *Ibi Benjamin:* Tribus Benjamini: *Adolescentulus:* quod Benjamin minimus natu filiorum Jacob: *In mentis excessu:* Spiritu sancto abreptus tanta in laetitia populi. At Hier. pro mentis excessu: continens eos, imperans ipsis: Heb. Princeps futurus sub Saule. Omnes Patres de Paulo Apostolo accipiunt, rapto ad tertium caelum & dicente: Sive mente excedimus, Deo: &c. 2. Cor. v. 13. XIII. 2. *Principes Juda, duces eorum:* in purpura sua: Hier. quod est imperii insignе. Ergo in eo coetu ex Israele orto, & Domini victorias cantante, primus erat Benjamin regnum auspicaturus; deinde post eum regnaturus Judas sub Davide: tum Principes caeterarum tribuum etiam minimarum. His autem tribuum nominibus vult Theodoretus Apostolos designari: fratres Domini ex Juda, reliquos e Galilaea, ubi Zabulon & Nephtali: adde in Benjamino Paulum.

29. *Manda, Deus* ... post commemorationem liberationis ex Aegypto, Dei in Sion habitaturi auxilium in hostes Israelis implorat: *Manda, Deus:* praecepit Deus de fortitudine tua &c. Hier. vult eam esse victam.

30. *A templo:* templum vocat tabernaculum Arcae, ut saepe alias: sensusque est: propter templum tuum, undique in Jerosolymam reges & peregrini confluent. 2. Par. VI. 32.

31. *Feras arundinis:* bestiam calami: Hier. Hippopotamum vel crocodilum: id est, regem Aegypti, ita designatum ex bellua Nilo nota: Ezech. XXIX. 2. 3. 4. & seqq. *Congregatio taurorum:* congregationem robustorum: Heb. supp. increpa. *In vaccis populorum* ... in vitulis populo-

mi, congregatio fortium, in vitulis populorum calcitrantium contra rotas argenteas: disperge populos qui bella volunt.

Offerantur velociter ex Ægypto: Æthiopia festinet dare manus Deo.

Regna terræ cantate Deo: canite Domino. Semper.

Qui ascendit super cœlum cœli a principio: ecce dabit voci suæ vocem fortitudinis.

Date gloriam Deo: super Israel magnificentia ejus, & fortitudo ejus, in cœlis.

Terribilis Deus de sanctuario suo: Deus Israel ipse dabit fortitudinem, et robur populo, benedictus Deus.

dinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento.

Dissipa gentes, quæ bella volunt: 32 Venient legati ex Ægypto; Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

33 Regna terræ, cantate Deo, psallite Domino: psallite Deo, 34 Qui ascendit super cœlum cœli, ad Orientem.

Ecce dabit voci suæ vocem virtutis, 35 Date gloriam Deo: super Israel, magnificentia ejus, et virtus ejus in nubibus.

36 Mirabilis Deus in sanctis suis; Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus.

pulorum gloriantem: hoc est, increpa cœtum robustorum, qui inter lascivientes, exultantesque, in morem vitulorum, populos, gloriantur, *Qui probati sunt argento*: in fragmentis argenti. Sic constat integer versus hoc sensu: Increpa Regem Ægypti populo tuo invidentem: increpa etiam Optimates, qui inter populos honore & viribus eminent, argenteis clavis, vel aliis insignibus ornati. Cæterum Theodoretus aliique mystico sensu de Judæis intelligunt, qui excludere volebant a Dei regno gentes in Christum credentes, & instar argenti per patientiam probatas.

32. *Venient legati ex Ægypto*: Etiam ex Ægypto nunc infestissima, venient legati deprecaturi Deum Israelis: quin etiam *Æthiopia præveniet*: festinet dare manus Deo: Hier. Id est: ipsa Æthiopia festinabit proferre manus muneribus plenas: certatim omnes accurrent donis onusti.

34. *Ad Orientem*: Ut, unde sol ingreditur, Deus ipse triumphare videatur. At Hier. a principio: ab ipsa diei, adeoque mundi ipsius origine.

35. *Date gloriam* . . . robur: Heb. vim ejus agnoscite. *In nubibus*; in cælis: Heb.

36. *In sanctis suis*; de sanctuario suo: Hier. unde tanta edit miracula & oracula,

PSALMUS LXVIII.

PROPHETICUS.

Christus patiens in figura Davidis ab omnibus derelicti. Congruit tempori Absalomi, cum de Sion loquatur. ℣. 36. Sub persona Israelitarum in Davidem rebellium, Judaeorum Christi persecutorum poena describitur. Vide Ps. XXI. Chaldaeus populo captivo accommodat; & congruunt ultimi versus.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro liliis David.	1 In finem, pro iis, qui commutabuntur David.
Salva me, Deus: quoniam venerunt aquae usque ad animam meam.	2 Salvum me fac, Deus: quoniam intraverunt aquae usque ad animam meam.
Infixus sum in limo profundi, et non possum consistere: veni in profundum aquarum, et flumen operuit me.	3 Infixus sum in limo profundi, et non est substantia. Veni in altitudinem maris, et tempestas demersit me.
Laboravi clamans, exasperatum est guttur meum; defecerunt oculi mei, expectantes Deum meum.	4 Laboravi clamans, raucae factae sunt fauces meae defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.
Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.	5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.
Confortati sunt qui persequebantur me inimici mei injuste: quae non rapueram, tunc reddebam.	Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei injuste: quae non rapui, tunc exolvebam.
Deus, tu scis stultitiam	6 Deus, tu scis insipien-

3. *Non est substantia*; Non possum consistere: Hier. nihil est firmi. *Altitudinem maris*: profundum aquarum: Hier.

5. *Quae non rapui . . . .* Ex persona Christi: ita mecum agitur, ac si rapta ab altero, ab altero exigit nocens reperias: nocte enim imporum exemplo. Deo rapere honorem de illo ac pro eo solvi qui eripere rapuerant: sicut scriptum est: Propter scelus populi mei percussi eum Isa. liii. 8.

6. *Insipientiam meam, & delicta mea . . .* Quae in me suscepi: Quia portavit ea Dominus iniquitates omnium nostrum. Isa. liii. 6.

meam, et peccata mea a te non sunt abscondita.

Non confundantur in me, qui expectant te, Domine, Deus exercituum: non confundantur in me qui quaerunt te, Deus Israel.

Quia propter te portavi opprobrium: operuit confusio faciem meam.

Alienus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meae.

Quia zelus domus tuae comedit me, et opprobrium exprobrantium tibi cecidit super me.

Et flevi in jejunio animam meam; et factum est in opprobrium mihi.

Et posui vestimentum meum saccum; et factus sum eis in parabolam.

Contra me loquebantur qui sedebant in porta, et cantabant bibentes vinum.

Mea autem oratio ad

tiam meam: et delicta mea a te non sunt abscondita.

7 Non erubescant in me qui expectant te, Domine, Domine virtutum.

Non confundantur super me qui quaerunt te, Deus Israel.

8 Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.

9 Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meae.

10 Quoniam zelus domus tuae comedit me: et opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

11 Et operui in jejunio animam meam: et factum est in opprobrium mihi.

12 Et posui vestimentum meum cilicium: et factus sum illis in parabolam.

13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta; et in me psallebant qui bibebant vinum.

14 Ego vero orationem

16. *Zelus domus tuae*. De Christo expellente vendentes in templo exponit Joan. II. 17. *Opprobria exprobrantium tibi*; in me redundabant, cum dicerent: Si rex Israel est, descendat de cruce; confidit in Deo; liberet eum &c. Matt. XXVII. 42. 43. Quare hunc Davidis locum de Christo Paulus intelligit. Rom. XV. 3.

11. *Operui*; Flevi in jejunio animæ meæ; Heb. cum jejunarem, fletus miscui jejuniis.

12. *In parabolam*; in proverbium; in fabulam.

13. *Qui sedebant in porta*. Senatus, Judices, viri graves. *Qui bibebant vinum*; juvenes; illusores. Sic omnes mihi iniqui, nec tantum furiosi, sed etiam qui sapientes videbantur.

14. *Ego vero* . . . Mea autem oratio &c. Hier. *Tempus beneplaciti*; reconciliationis; Idem; Quoniam quidem erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum; 2. Cor. V. 19. *Deus*; junge sequenti.

te, Domine: tempus reconciliationis est; Deus in multitudine misericordiae tuae, exaudi me in veritate salutis tuae.

Erue me de luto ut non infigar: libera me ab his qui oderunt me, et de profundis aquis.

Ne operiat me fluvius aquae, et ne absorbeat me profundum: et non coronet super me puteus os suum.

Exaudi me, Domine, quoniam bona est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum, respice ad me.

Et ne abscondas faciem tuam a servo tuo: quoniam tribulor, cito exaudi me.

Accede ad animam meam, redime eam: propter inimicos meos libera me.

Tu scis opprobrium meum, et confusionem meam, et ignominiam meam: coram te sunt omnes hostes mei.

Opprobrio contritum est cor meum, et desperatus sum.

Et expectavi qui contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

meam ad te, Domine: tempus beneplaciti, Deus.

In multitudine misericordiae tuae exaudi me, in veritate salutis tuae.

15 Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum.

16 Non me demergat tempestas aquae, neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum.

17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna est misericordia tua; secundum multitudinem miserationum tuarum, respice in me.

18 Et ne avertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19 Intende animae meae, et libera eam: propter inimicos meos eripe me.

20 Tu scis improperium meum, et confusionem meam, et reverentiam meam.

21 In conspectu tuo sunt omnes, qui tribulant me, improperium expectavit cor meum, et miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur, et non fuit: et qui consolaretur, et non inveni.

20. *Reverentiam:* ignominiam, Hier. & ita passim.
21. *Improperium* . . . Opprobrio contritum est cor meum &c. Hier.

Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

Sit mensa eorum coram eis in laqueum, & in retributiones ad corruendum.

Contenebrentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva.

Effunde super eos indignationem tuam; & ira furoris tui comprehendat eos.

Fiat commoratio eorum deserta: in tabernaculis eorum non sit qui habitet.

Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & ut affligerent vulneratos tuos narrabant.

Da iniquitatem super iniquitatem eorum, & non veniant in justitia tua.

Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur.

22 Et dederunt in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto.

23 Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.

24 Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum eorum semper incurva.

25 Effunde super eos iram tuam: & furor irae tuae comprehendat eos.

26 Fiat habitatio eorum deserta: & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet.

27 Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt: & super dolorem vulnerum meorum addiderunt,

28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: & non intrent in justitiam tuam.

29 Deleantur de libro viventium: & cum justis non scribantur.

22. *Dederunt in escam meam fel* . . . In Christo impletum : Matt. xxvii, 48. Joann. xix. 28.

23. *Mensa eorum* . . . . *in laqueum*, ut contingit avibus, quæ victum quærentes cap untur. *Et in retributionem*, & paces eorum in offendiculum ; Heb. ubi prospera sperant, ibi impingant. De Judæis intelligit Paulus, Rom. xi. 9. 10. Nec minus eis conveniunt quæ sequuntur.

26. *Fiat habitatio eorum deserta*. De Juda proditore exponitur, Act. 1. 20. Congruit etiam Judæis, eversa Jerosolyma, quod Christus prædixerat ; Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta ; Luc. xiii. 35.

27. *Super dolorem* . . . Vulneribus vulnera, & insuper opprobria addunt.

28. *Appone iniquitatem super iniquitatem* . . . . Deserendo & permittendo, non operando ; ut Theologi norunt.

29. *De libro viventium* ; De ipsa vita, tamquam Deus vivos omnes in libro descriptos habeat, deleatque eos, quos morti destinat. Altiore sensu, viventes, ipsi justi intelliguntur, & sequ. congruunt.

Ego autem pauper & dolens : salus tua, Deus, suscepit me.

Laudabo nomen Dei in cantico, & magnificabo eum in confessione.

Et placebit Domino super vitulum novellum, cornua efferentem & ungulas.

Videntes mansueti laetabuntur : qui quaeritis Deum vivet anima vestra.

Quoniam exaudivit pauperes Dominus : & vinctos suos non despexit.

Laudent eum coeli & terra : mare & omnia quae moventur in eis.

Quia Deus salvabit Sion, & aedificabit civitates Juda : & habitabunt ibi, & possidebunt eam.

Et semen servorum ejus possidebit eam ; & qui diligunt nomen ejus habitabunt in ea.

30 Ego sum pauper & dolens : salus tua, Deus, suscepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico : & magnificabo eum in laude.

32 Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem, & ungulas.

33 Videant pauperes, & laetentur : quaerite Deum, & vivet anima vestra.

34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus, & vinctos suos non despexit.

35 Laudent illum coeli & terra ; mare, & omnia reptilia in eis.

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion, & aedificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, & haereditate acquirent eam.

37 Et semen servorum ejus possidebit eam, & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

32. *Placebit Deo super vitulum* . . . Laus Deo acceptior quam victima Ps. xlix. 8. 23. L. 18. & alibi passim.

33. *Videant pauperes, & laetentur :* Christi enim erga pauperes benevolentia singularis. Convenit cum Ps. xxi. 27. lxxi. 4. *Quærite Deum* ... qui quæritis Deum, vivet &c. Hier. Eodem sensu hæc & sequentia ad redemptionem per Christum, sub figura solutæ captivitatis, videntur pertinere.

36. *Sion ;* Spirituali sensu, Ecclesiam. *Civitates Juda*, singulares Ecclesias.

PSALMUS LXIX.

DEPRECATORIUS.

Temporibus Absalomi convenit cum sequente. Hic autem gravi calamitate pressus, festinum postulat auxilium. V. 6.

VERSIO S. HIERONYMI,	VERSIO VULGATA.
Victori, David ad recordandum,	In finem, Psalmus David. 1 In rememorationem, quod salvum fecerit eum Dominus.
Deus, ut liberes me: Domine, ut auxilieris mihi festina,	2 Deus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me festina.
Confundantur & erubescant, qui quaerunt animam meam: convertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi malum.	3 Confundantur, & revereantur, qui quaerunt animam meam.
Revertantur ad vestigium confusionis suae, qui dicunt: Vah, vah.	4 Avertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala,
	Avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.
Gaudeant & laetentur in te omnes qui quaerunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.	5 Exultent & laetentur in te omnes, qui quaerunt te, & dicant semper: Magnificetur Dominus, qui diligunt salutare tuum.
Ego autem egenus & pauper; Deus, festina pro me: auxilium meum &	6 Ego vero egenus, & pauper sum: Deus, adjuva me.

1. *In rememorationem:* sive ad recordandum, supp. Divini auxilii, *Quod salvum feceris . . .* deest, Heb.

3. *Revereantur:* Pudore afficiantur.

4. *Euge:* Vah, Hier. non enim adhortantis aut collaudantis vox est; sed increpantis & exprobrantis, qualis Semei 2. Reg. XVI. 7.

5. *Et dicant semper . . .* Ordo verborum. *Qui diligunt salutare tuum: dicant semper: Magnificetur Dominus*, qui a te se salvos volunt, non se, sed Deum magni fieri optent.

6. *Adjuva me*, festina pro me. Hier.

salvator meus es tu, Domine, ne moreris.

Adjutor meus, et liberator meus es tu: Domine, ne moreris.

PSALMUS LXX.

DEPRECATORIUS, ET CONSOLATORIUS.

David senex, Absalomo rebellante, auxilium Dei, quod ab ineunte aetate saepius expertus est, nec in fine sibi defuturum sperat. Nota V. 9. 18.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
	Psalmus David, 1 Filiorum Jonadab, et priorum captivorum.
In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.	In te, Domine, speravi non confundar in aeternum:
In justitia tua erue me, & libera me: inclina ad me aurem tuam, & salva me.	2 In justitia tua libera me, et eripe me. Inclina ad me aurem tuam, et salva me.
Esto mihi robustum habitaculum, ut ingrediar jugiter; praecepisti ut salvares me, quia petra mea, & fortitudo mea es tu.	3 Esto mihi in Deum protectorem, et in locum munitum, ut salvum me facias: Quoniam firmamentum meum, et refugium meum es tu.

1. *Filiorum Jonadab*. De quibus Jerem. xxxv. hunc titulum sic refert & exponit Hier. Epist. ad Paulin. de instit. Monachi. Filii Jonadab, & eorum qui primi in captivitatem ducti sunt: qui in tabernaculis habitantes ad extremum propter irruptionem Chaldæorum exercitus Jerosolymam intrare compulsi, hanc primam captivitatem sustinuisse dicuntur; quod post solitudinis libertatem, urbe, quasi carcere sint reclusi, ut est apud Jer. xxxv. 11. Cæterum in Hebræo nullus est titulus, neque quidquam in textu quod ad Rechabitas, eorumque patrem Jonadabum proprie pertineat: quem tamen Psalmum ad divinam misericordiam impetrandam per id tempus decantatum, eo quod necessitate compulsi a patriis institutis deflexisse viderentur, haud absimile vero est.

3. *In Deum protectorem*. Deest, Hier. Nisi forte idem est cum loco munito, sitque vulgata versio duplex. Addit autem Hier. Ut ingrediar jugiter, tu mihi non modo tutum, sed etiam continuum refugium, ac semper patens: addit & Heb. Præcepisti servare me, tanta tibi est cura salutis meæ, ut de me tuendo mandata dederis Angelis tuis; Angelis enim suis mandavit de te. Ps, xc. 11.

Deus meus, salva me de manu impii: de manu iniqui & nocentis.

Quia tu es expectatio mea: Domine Deus, fiducia mea ab adolescentia mea.

A te sustentatus sum ex utero, de ventre matris meae tu es protector meus: in te laus mea semper.

Quasi portentum factus sum multis, & tu spes mea fortissima.

Impleatur os meum laude tua, tota die magnitudine tua.

Ne projicias me in tempore senectutis: cum defecerit fortitudo mea, ne derelinquas me.

Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui observabant animam meam, inierunt consilium pariter,

Dicentes: Deus dere-

4 Deus meus, eripe me de manu peccatoris, et de manu contra legem agentis, et iniqui:

5 Quoniam tu es patientia mea, Domine: Domine spes mea a juventute mea.

6 In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris meae tu es protector meus.

In te cantatio mea semper; 7 Tanquam prodigium factus sum multis, et tu adjutor fortis.

8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

9 Ne projicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.

10 Quia dixerunt inimici mei mihi: et qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum,

11 Dicentes: Deus de-

5. *Patientia mea*: expectatio, Hier.

6. *Confirmatus*: sustentatus, Hier. Te nitor. *De ventre matris meæ protector* . . . Extractor, avulsor, Heb. tu mihi obstetricis loco: per te matris meæ faustus partus fuit; jam inde a nativitate tuas in manus sum depositus. Sic Ps. XXX. 10. *Cantatio*: laus, Hier.

7. *Tanquam prodigium* . . . . in me obstupuerunt cum viderent tot inusitatos vitæ meæ casus, tantumque regem ab omnibus repente destitutum, Vide præf. cap. VIII. n. 41.

8. *Ut cantem gloriam tuam*. Desunt, Hier.

9. *Cum defecerit virtus mea*, for itudo mea, Hier. En senes, confectis corporis animique viribus, quale sibi auxilium parare debeant.

10. *Inimici mei mihi*: de me: *Qui custodiebant animam meam*, qui observabant &c. Hier. Qui insidiabantur vitæ meæ. *Consilium fecerunt*, convocato Achitophel, & aliis, sacrificii obtentu, 2. Reg. XV. 12. Dicebant sequentia.

11. *Deus dereliquit eum*; ut adulterum & homicidam; agite, opportunum

liquit eum, persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eruat.

Deus, ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum festina,

Confundantur, & consumantur adversarii animae meae: operiantur opprobrio & confusione, qui quaerunt malum mihi.

Ego autem jugiter expectabo; & adjiciam super omnes laudationes tuas.

Os meum narrabit justitiam tuam, tota die salutare tuum: quia non cognovi litteraturas,

Ingrediar in fortitudine Domini Dei; recordabor justitiae tuae solius.

Deus, docuisti me ab adolescentia mea, & usque nunc annuntiabo mirabilia tua.

Et insuper usque in senectutem & canos, Deus, ne derelinquas me, donec

reliquit eum, persequimini, et comprehendite eum: quia non est qui eripiat.

12 Deus, ne elongeris a me: Deus meus, in auxilium meum respice.

13 Confundantur, et deficiant detrahentes animae meae: operiantur confusione, et pudore qui quaerunt mala mihi.

14 Ego autem semper sperabo; et adjiciam super omnem laudem tuam.

15 Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam, 16 Introibo in potentias Domini; Domine, memorabor justitiae tuae solius.

17 Deus, docuisti me a juventute mea; et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18 Et usque in senectam et senium, Deus, ne derelinquas me,

Do-

tunum tempus est. *Persequimini . . . non est qui eripiat.* Hoc erat consilium Achitophel. 2. Reg. XVII. 1. Consurgens persequar David hac nocte, irruens super eum, percutiam regem desolatum &c.

13. *Detrahentes animæ meæ:* adversarii; Hier.

14. *Adjiciam super omnem laudem tuam:* Novis te in dies laudibus cumulabo.

15. *Justitiam tuam:* qua me ab impiis ac perfidis vindicasti. *Litteraturam*, numerationem, Heb. numerum mirabilium tuorum, quia mox dixerat: Os meum annuntiabit justitiam tuam & salutare tuum: nunc se agnoscit tantæ rei imparem, nec posse recensere innumerabilia Dei beneficia. Sic Ps. XXXIX. 6. Theodor.

16. *Introibo in potentias Domini:* Ingrediar in fortitudine Domini Dei. Hier. ἐν δυνάσθαι, 70. error in Vulg. ut videtur. Nota verborum connexionem; primum annuntiabo justitias & misericordiam tuam; tum agnoscit id esse supra vires suas: introibo tamen, inquit, te duce & auctore in hæc inscrutabilia.

nec annuntiem brachium tuum generationi, cunctisque, qui venturi sunt, fortitudines tuas.

Et justitiam tuam, Deus, usque in excelsum; quanta fecisti magnalia: Deus, quis similis tibi?

Qui ostendisti mihi tribulationes plurimas, & malas; conversus vivificabis nos, & de abyssis terrae rursum educes nos.

Multiplicabis magnitudinem meam, & conversus consolaberis me.

Ego autem confitebor tibi in vasis psalterii veritatem tuam; Deus meus, cantabo tibi in cithara, sancte Israel.

Laudabunt labia mea cum cantavero tibi, & anima mea quam redemisti.

Insuper & lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam; quia confusi sunt, & dehonestati, quaerentes malum mihi.

Boss. de Psalm.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quae ventura est,

Potentiam tuam, 19 Et justitiam tuam, Deus, usque in altissima, quae fecisti magnalia; Deus, quis similis tibi?

20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, et malas; et conversus vivificasti me, et de abyssis terrae iterum reduxisti me.

21 Multiplicasti magnificentiam tuam; et conversus consolatus es me.

22 Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam; Deus, psallam tibi in cithara, sanctus Israel.

23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi; et anima mea, quam redemisti.

24 Sed et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam; cum confusi, et reveriti fuerint qui quaerunt mala mihi.

19. *Justitiam tuam usque in altissima* . . . . Aliter Hier. Annuntiabo justitiam tuam usque in excelsum: exaltabo eam; mox, quanta fecisti magnalia? &c.

20. *Quantas ostendisti* . . . . *vivificasti me* . . . . *reduxisti me*. Qui ostendisti . . . . vivificabis nos . . . . educes nos, Hier. Pro multitudine malorum bona cumulatim in nos conferes.

21. *Multiplicasti* . . . *consolatus es* . . . multiplicabis, consolaberis. Idem.

22. *Vasis Psalmi*: instrumento nablio, Heb. Instrumentis musicis. σκεύει. Gr. vas & instrumentum. *Sanctus Israel*, Sancte, Hier.

PSALMUS LXXI.

HISTORICUS ET PROPHETICUS.

Davidis: cum moriens regem constitueret Salomonem. Ingressis namque ad eum optimatibus, ac dicentibus: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum; & magnificet thronum ejus super thronum tuum; ad quae verba adoravit rex in lectulo suo; & haec locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis; 3. Reg. I. 47. *Qua in exultatione Vir sanctus ac supra se ipsum evectus, Christoque suo intentus, magnificentissimo carmine vaticinatur de adventu ejus, & vocatione gentium. Neque satis conveniunt Salomoni quae dicuntur* V. 5. 11. 12. 17. *nisi ut Christi typo. Ex quo patet, sanctum regem Dei spiritu actum ad extremum usque halitum prophetasse.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Salomoni.	Psalmus, 1 In Salomonem.
Deus, judicium tuum regi da, & justitiam tuam filio regis.	2 Deus, judicium tuum, regi da; & justitiam tuam filio regis.
Judicabit populum tuum in justitia, et pauperes tuos in judicio.	Judicare populum tuum in justitia, & pauperes tuos in judicio.
Assument montes pacem populo, & colles justitiam.	3 Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.
Judicabit pauperes populi, & salvabit filios pauperis, et confringet calumniatorem.	4 Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum; & humiliabit calumniatorem.
Et timebunt te quam-	5 Et permanebit cum

1. *Regi . . . filio regis*, Salomoni, qui rex & filius regis. *Judicare*: judicabit. Hier.

3. *Suscipiant montes* . . . Universa regio pace & justitia florebit.

4. *Pauperes*: Nota pauperes regi specialiter commendatos: vide infra 12. 13.

5. *Permanebit* . . . Timebunt te quamdiu erit sol, & ultra lunam: Hier.

diu erit sol, & ultra lunam in generatione generationum.

Descendet ut pluvia super vellus, ut stillae irrorantes terram.

Germinabit in diebus ejus justus, & multitudo pacis donec non sit luna.

Et dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos terrae.

Ante eum procident Æthiopes, & inimici ejus pulverem lingent.

Reges Tharsis & insulae munera offerent: reges Arabiae, & Saba tributum conferent.

Et adorabunt eum omnes reges: universae nationes servient ei.

Quia eruet pauperem a potente, & inopem, cui non est adjutor.

sole, & ante lunam, in generatione, & generationem.

6 Descendet sicut pluvia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram.

7 Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.

8 Et dominabitur a mari usque ad mare: & a flumine usque ad terminos orbis terrarum.

9 Coram illo procident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.

10 Reges Tharsis, & insulae munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent.

11 Et adorabunt eum omnes reges terrae: omnes gentes servient ei.

12 Quia liberabit pauperem a potente; & pauperem, cui non erat adjutor.

6. *Descendet sicut pluvia:* Tam gratus: *In vellus*, in tonsionem, Heb. id est; supra tonsam herbam, ut rursus incrementum capiat.

7. *Orietur ... justitia.* Florebit in diebus ejus, Heb. At Hier. Germinabit in diebus ejus justus, eadem fere sensu: tota regio viris justis abundabit, quo nihil est bono regi carius aut honestius.

8. *A mari usque ad mare.* De Salomone quidem, a mari rubro ad mare magnum, *a flumine* ... ab Euphrate ad terminos terræ, (Sanctæ). Hier. At 70. ἀπὸ ὁικημένης, quod Christus imperium protensurus esset per universa maria, ac terras, atque orbe universo.

9. *Æthiopes:* Siim; incolæ deserti. Ps. Ixxiii. 14.

10. *Reges Tharsis & Insulæ*, regna occidua: *Reges Arabum & Saba:* Orientis & Meridies. Vide Gen. x. Naves Salomonis ibant in Tharsis. 3. Reg. x. 22. Regina Saba ad eum venit. 3. Reg. x. Atque hæc in figuram Christi toto orbe potituri, idque a Magorum munere intelligimus inchoatum, qui gentium regumque typum tenuisse monstrantur. comm. Hier.

11. *Reges terræ:* terræ, deest etiam in 70. *Gentes*, Goim, Heb. id est, gentes idolis addictæ.

Parcet inopi, & pauperi, & animas pauperum salvabit.

Ab usura & iniquitate redimet animas eorum; & pretiosus erit sanguis eorum coram oculis ejus.

Et vivet & dabitur ei de auro Saba, & orabunt de eo jugiter, tota die benedicent ei.

Erit memorabile triticum in terra: in capite montium elevabitur sicut Libani fructus ejus, & florebunt de civitate sicut foenum terrae.

Erit nomen ejus in aeternum, ultra solem perseverabit nomen ejus, & benedicentur in eo; omnes gentes beatificabunt eum.

Benedictus Dominus,

13 Parcet pauperi, & inopi; & animas pauperum salvas faciet.

14 Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum; & honorabile nomen eorum coram illo.

15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiae, & adorabunt de ipso semper; tota die benedicent ei.

16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus ejus, & florebunt de civitate sicut foenum terrae.

17 Sit nomen ejus benedictum in saecula; ante solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terrae; omnes gentes magnificabunt eum.

18 Benedictus Dominus

14. *Honorabile nomen*, Pretiosus erit sanguis eorum &c. Hier. Forte in 70. ex αἷμα: factum ὄνομα.

15. *Arabiæ*: Saba: Heb. *Adorabunt de ipso*; orabunt de eo: Hier. gratias agent Deo pro Salomonis beneficentia; longe autem magis pro, collatis a Christo beneficiis. Potest intelligi secundum Heb. orabunt pro eo, pro Salomone, quæ summa regum gloria, ut exteris quoque honori & amori sint.

16. *Firmamentum in terra* . . . Pugillus frumenti in terra, in capite montium, Heb. ϛηειγμα forte pro σιτϑ δραγμα *superextolletur* . . . perstrepet sicut Libanus: Heb. Si vel pugillus frumenti seratur in montium vertice arido plerumque & saxoso, silvescet messis altior cedris Libani. *Florebunt de civitate*: cives multiplicabuntur: urbes florentes erunt, agri, urbes, omnia sub bono rege felicia.

17. *Sit nomen ejus* (*benedictum*) deest. Erit nomen ejus in æternum ultra Solem. Hier. Fama ubique diffusa & immortalis. *Benedicentur in ipso* . . . At Hier. sic distinguit: & benedicentur in eo, omnes gentes &c. *Omnes tribus terræ*, deest gentes, autem est Goim, ut supra V. 11. qui proprius veluti character Christi, de quo ab initio dictum erat Abrahamo: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Gen. XII. 3. XXII. 18. &c.

Deus, Deus Israel; qui facit mirabilia solus.

Et benedictum nomen gloriae ejus in sempiternum, & implebitur gloria ejus universa terra: Amen & amen.

Completae sunt orationes David filii Jesse.

Deus Israel, qui facit mirabilia solus.

19 Et benedictum nomen majestatis ejus in aeternum, & replebitur majestate ejus omnis terra: Fiat, fiat.

20 Defecerunt laudes David filii Jesse.

19. *Fiat*: Amen, Heb.

20. *Defecerunt laudes* .... Hic est ultimus Psalmus Davidis non tamen suo loco positus, cum multi sequantur, quos ipsius esse certissimum est, ut Ps. CIX. aliique, unde apparet aliam fuisse olim Psalmorum collectionem, in qua temporis ordo servatus esset. Hæc autem verba quidam codices sequentis Psalmi titulo adjungebant, nullo sensu: quos confutat comm. Hier. & ipsi Hebraici codices.

PSALMORUM
LIBER III.

SECUNDUM HEBR. USQUE AD PSAL. LXXXIX.

DE PSALMIS
ASAPHI NOMINE INSCRIPTIS.

Duodecim omnino Psalmi sunt, Asaphi inscripti nomine: Primus XLIX. atque ab hoc LXXII. ad LXXXII. Asaph autem 1. Par. VI. 39. accensetur Levitis, quos David ad canendum ordinavit. Item 1. Par. XV. 17 XVI. 6. 47. Asaph & fratres ejus in conspectu Arcae ministrant. Memorantur item Heman, Asaph & Ethan in cymbalis aeneis concrepantes. 1. Par. XV. 19. Hos cantores inter, a sancto Spiritu toties celebratos, cum tres excellerent Asaph, Heman & Idithun 1. Par. XXV. 1. tum ipse Asaph inter alios clarus habetur, princeps quippe cantorum a Davide constitutus: ibid. XVI. 5. & singulari quadam honoris praerogativa nominatus inter eos, qui juxta regem prophetarent: ibid. XXV. 2.

Quo loco considerandum venit, cantandi officium quo honore praecelleret, cum ad ministerium propheticum pertinere judicetur: unde 1. Par. XXV. 1. 2. 3. inducuntur filii Asaph & Heman & Idithun, qui in citharis, aliisque instrumentis prophetarent; Docti nempe a Deo ut ipsi canerent: quemadmodum Beseleel, aliique periti artifices repleti divino Spiritu; quorum egregia opera tabernaculum, ac caetera divino cultui destinata affabre fierent. Exod. XXXI. 2. Atque is instinctus eo magis musicis cantibus congruebat, quo musica ad excitandos in Dei amorem animos, imo vero ad compescendum malum spiritum, bonumque ac propheticum accersendum, Deo ita volente, potentior habebatur: exemplo Saulis Davidem egregium Psaltem adducentis. 1. Reg. XVI. 15. &c. ipsiusque Elizaei Psalten item accersentis, quo canente prophetaret. 4. Reg. III. 15. Verum inter

eos, qui ad canendum prophetabant, quidam altiore sensu videntes habebantur, qualis Heman videns regis in sermonibus Dei, ut exaltaret Davidis gloriam. 1. Par. xxv. 5. Quo ritu Asaphum videntem fuisse diserte memoratur his verbis: *Praecepitque Ezechias, & principes Levitis ut laudarent Dominum, sermonibus David, & Asaph videntis*: 2. Par. xxix. 30. Quibus verbis sancto Asaph, aeque ac ipsi Davidi sermones Dei, hoc est Psalmi, tribuuntur.

Neque minus insigne est, quod legitur Nehemiae xii. 45. *in diebus David & Asaph*: quo loco Asaph Davidi propemodum comparatur, atque ambo quasi ex aequo memorantur, quibus quippe auctoribus sacrae observationes, & Leviticorum ministeriorum ordo, & ipse canendi ritus, universo populo tanto honori habitus, ad posteros defluxerit. Atque haec sufficiunt ut intelligamus quam celebre fuerit Asaphi nomen, cujus etiam titulo hi Psalmi commendati ad eos devenerint.

Jam vero an ab ipso conscripti fuerint, Patres ipsi variant; ac sanctus quidem Ambrosius a Davide compositos, sancto Asaph ut caneret datos tradidit: in tit. Ps. lxxii. Sanctus vero Hieronymus usque adeo ab Asapho non modo cantatos, sed etiam compositos existimat, ut etiam Matthaei xiii. 3. pro eo quod scriptum est: *Ut impleretur, quod dictum est per Prophetam*) quo loco multa exemplaria *Esaiam* habebant) ipse reponi velit: *haec facta sunt, ut impleretur quod scriptum est in Asaph Propheta*: quia locus a Matthaeo laudatus: *aperiam in parabolis os meum*, ex Ps. lxxvii. qui Asapho tribuitur, sumtus esset: Hoc enim, inquit Hieronymus, non Esaias loquitur, sed Asaph. Id habet Hieron. Commentario in Ps. lxxvii. V. 2. atque etiam lib. 1. in Matt. in exposit. cap. xiii.

Hinc sacri interpretes in varias distracti sententias. Nos cur Hieronymo potius assentiamur, hae causae sunt: Primum inscriptio Ps. lxxvi. *Pro Idithun, Psalmus Asaph*: nullo alio commodo sensu, nisi intelligamus ab Asapho compositum, Idithuno canendum traditum; ut ibi observavimus: quo sensu item scriptum est in tit. Ps. xxxviii. lxi. *Pro Idithun, Psalmus David*: tum eo vel maxime, quod ut supra

memoravimus, sermones Domini non modo Davidi; verum etiam Asapho ut Prophetae tribuuntur. 2. Par. XXIX. 30. Caeterum Davidis ne sint an Asaphi, parvi refert, & ad auctoritatem, & ad temporum inquirendas notas, cum & ab uno spiritu, & Davide rege factos esse constet. Porro Asaphi filios in canendi ministerio patri successisse, atque etiam inter canendum divino spiritu ad pandenda futura fuisse afflatos, docent. 2. Par. XX. 14. XXIX. 13. 1. Esd. III. 10. & 2. XI. 22.

PSALMUS LXXII.

CONSOLATORIUS.

Impios tarde quidem persaepe, sed graviter Deus ulciscitur: hinc spes bonorum. Idem argumentum de divina providentia: Vide *Eccl.* VIII. 11. XI. 9. XII. 14. *Sap.* II. III. IV. V. & alibi passim.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum Asaph.

Attamen, bonus est Israel Deus, his qui mundo sunt corde.

Mei autem pene vacillaverunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.

Quia aemulatus sum contra iniquos, pacem impiorum videns.

Quod non recogitaverint de morte sua: et firma sint vestibula eorum.

In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.

VERSIO VULGATA.

Psalmus Asaph.

2 Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!

2 Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.

3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.

4 Quia non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum.

5 In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.

1. *Quam bonus*: quam, Heb. particula asserendi, utique, profecto, bonus Israeli Deus; nempe rectis corde.

2. *Mori sunt*, vacillaverunt, Hier.

4. *Quia non est respectus*. Quod non recogitaverint de morte sua, Hier. &c. Non ligamenta ad mortem illis, sana fortitudo eorum, Heb. nullo morbo ad mortem trahuntur.

Ideo nutriti sunt ad superbiam: circumdederunt iniquitatem sibi.

Processerunt a pinguedine oculi eorum: transierunt cogitationes cordis.

Irriserunt, et locuti sunt in malitia calumniam: de excelso loquentes.

Posuerunt in coelum os suum, et lingua eorum deambulavit in terra.

Propterea convertetur populus ejus huc, et quis plenus invenietur in eis?

Et dixerunt: Quomodo novit Deus, et si est scientia in excelso.

Ecce isti impii, et abundantes in saeculo multiplicaverunt divitias.

Ergone frustra mundavi cor meum, et lavi in innocentia manus meas?

Et fui flagellatus tota die, et increpatio mea in matutinis.

6 Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate et impietate sua.

7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.

8 Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.

9 Posuerunt in coelum os suum: et lingua eorum transivit in terra.

10 Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis.

11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?

12 Ecce ipsi peccatores, et abundantes in saeculo, obtinuerunt divitias.

13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:

14 Et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis.

6. *Et impietate sua*, deest, Hier.

7. *Prodiit quasi*. - . . Processerunt a pinguedine oculi eorum. Hier. Ut contra famelicis præ macie cavi oculi. Sic Deut. xxxii. 15. Incrassatus est dilectus &c. *Transierunt in affectum cordis*, dilexerunt iniquitatem, ut passim in Psalmis. At Hier. transierunt cogitationes cordis supra quam cogitabant, felices se putant.

8. *Cogitaverunt* . . . Irriserunt & locuti sunt in malitia calumniam, Hier. *In excelso*, de excelso loquentes. Idem: tamquam ex alto despicientes.

9. *Posuerunt in coelum* ... blasphemi in Deum, in homines maledici.

10. *Populus meus hic*: adverbialiter, populus ejus huc, Hier. ἐνθαῦτα: Hinc eo redigetur populus: suppl. ex antecedentibus ut Deum contemnat, & credat nihil prodesse juste vivere. *Dies pleni*: justam ætatem vivent: Impii pleni dierum morientur.

11. *Et dixerunt*: Justi malorum felicitate commoti.

13. *Et dixi*: deest, Heb. Recte tamen suppletum. *Inter innocentes*: in innocentia, Hier.

14. *Flagellatus*, afflictus. *In matutinis*, a mane usque ad vesperam.

Dixi, si narravero sic: ecce generationem filiorum tuorum reliqui.

Et cogitavi ut intelligerem istud: labor est in oculis meis.

Donec veniam ad sanctuaria Dei, et intelligam in novissimo eorum.

Verumtamen in lubrico posuisti eos: dejecisti eos ad interitum.

Quomodo vastati sunt subito: defecerunt, consumti sunt quasi non sint.

Quasi somnium evigilantis, Domine; in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.

Quia contractum est cor meum, et lumbi mei velut ignis fumigans.

Et ego insipiens, et nescius: quasi jumentum factus sum apud te.

Et eram semper tecum,

15 Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi,

16 Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me;

17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: et intelligam, in novissimis eorum.

18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos dum allevarentur.

19 Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.

20 Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

21 Quia inflammatum est cor meum, et renes mei commutati sunt.

22 Et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi.

23 Ut jumentum factus

15. *Si dicebam*. Si dixero, Heb.

16. *Labor est ante me*, difficile intellectu.

17. *In Sanctuarium* . . . in arcanum, in consilium. Vide infra 24.

18. *Propter dolos*: illusisti eos specie blandientis; digni enim erant. In lubrico, posuisti eos, Hier. Nec firmo gradu consistunt. *Dum allevarentur*, dum allevatos se putabant, dejecisti eos ad interitum. Hier.

19. *Perierunt propter iniquitatem* . . Defecerunt consumti a terroribus, Heb. ipso terrore confecti.

20. *In civitate tua*: palam, coram omnibus civibus. *Imaginem ipsorum*, ipsos, in quibus nihil veri, nihil solidi: præterit enim figura hujus mundi, 1. Cor. VII. 31.

21. *Inflammatum est cor meum*, efferbuit, intumuit tamquam a fermento, Heb. *Renes mei commutati sunt*, tabuerunt, Heb. præ indignatione.

22. *Et ego ad nihilum* . . . ego insipiens & nescius, Hier. qui malorum prosperitate tam opere conturbarer.

23. *Ut jumentum*, ut homo despicabilis, quem vix jumento anteferres.

et tenebas manum dexteram meam.

In consilium tuum deduces me, et postea in gloria suscipies me.

Quid mihi est in coelo? et tecum nolui in terra?

Consumta est caro mea, et cor meum: robur cordis mei et pars mea, Deus, in aeternum.

Quia ecce qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnem fornicantem a te.

Mihi autem appropinquare Deo bonum est: posui in Domino Deo spem meam, ut narrem omnes annuntiationes tuas.

sum apud te, et ego semper tecum.

24 Tenuisti manum dexteram meam; et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.

25 Quid enim mihi est in coelo? et a te quid volui super terram?

26 Defecit caro mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in aeternum.

27 Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

28 Mihi autem adhaerere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:

Ut annuntiem omnes praedicationes tuas, in portis filiae Sion.

res. *Et ego semper tecum*, cum me despici putarem, tecum eram: tu me tuebare. Unde sequitur:

24. *Tenuisti manum dexteram meam*, dextera apprehensum deducebis. *In voluntate* . . . in consilium tuum deduxisti me. Hier. Ad arcanas tuæ providentiæ ac justitiæ rationes.

25. *A te quid volui*, tecum nolui in terra, Heb. Te unum volui, non tecum aliud quidquam.

26. *Deus cordis mei*: robur cordis mei, Hier.

26. *In portis filiæ Sion*: desunt, Hier.

PSALMUS LXXIII.

PROPHETICUS.

Polluto templo & in hostium potestatem redacto, cum nullus esset Propheta, qui spem salutis ostenderet, populus veterum beneficiorum commemoratione, Deum ad auxilium provocat: nullis congruit temporibus nisi Machabaicis. Captivitatis enim tempore non modo pollutum templum, sed etiam excisum: & liberationem post 70. annos Jeremias pronuntiaverat. Constat ergo hunc Psalmum esse propheticum, utpote ab Asapho, Davide rege, cantatum, & de Machabaica vexatione scriptum, cum jam inde ab Esdrae tempore, perfecto jam hebraico canoni nihil sit additum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Eruditio Asaph.

Ut quid Deus repulisti in finem? fumabit furor tuus in gregem pascuae tuae?

Recordare congregationis tuae, quam possedisti ab initio, et redemisti virgam haereditatis tuae; montem Sion, in quo habitasti.

Sublimitas pedum tuorum dissipata est usque ad finem; omnia mala egit inimicus in Sanctuario.

Fremuerunt hostes in

VERSIO VULGATA.

1 Intellectus Asaph.

Ut quid Deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuae tuae?

2 Memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam haereditatis tuae; mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in Sancto!

4 Et gloriati sunt qui

2. *Virgam haereditatis tuae:* haereditatem ipsam virga mensoria, seu Pertica per tribus divisam. *Mons Sion;* montem, Hier. ὄρος, neutr.

3. *Leva manus* . . . attolle pedes, Heb. Incede sublimis & velox. *In superbias eorum;* hostium populi tui, ad vastitates eorum; Heb. Ad vastandos eos. *Quanta malignatus est* . . . omnia mala &c. Hier. *In sancto:* in sanctuario.

4. *Gloriati sunt:* fremuerunt hostes; Hier. *Solemnitatis* . . . congregationis: Heb. eodem sensu.

medio pacti tui, posuerunt signa sua in trophaeum.

Manifesta in introitu desuper: in saltu lignorum secures.

Et nunc sculpturas ejus pariter bipenne et dolatoriis deraserunt.

Miserunt ignem in Sanctuarium tuum; in terra contaminaverunt tabernaculum nominis tui.

Dixerunt in cordibus suis posteris eorum simul; incenderunt omnes solemnitates Dei in terra.

Signa nostra non vidimus, non est ultra propheta; & non est nobiscum qui sciat usquequo.

Usquequo, Deus, exprobrabit adversarius? blaoderunt te, in medio solemnitatis tuae.

Posuerunt signa sua, signa:

5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.

Quasi in silva lignorum, securibus 6 Exciderunt januas ejus in idipsum; in securi & ascia dejecerunt eam.

7 Incenderunt igni Sanctuarium tuum; in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta; & nos non cognoscet amplius.

10 Usquequo Deus improperabit inimicus? irri-

5. *Posuerunt signa sua, signa.* Sic, Heb. id est: posuerunt ea, ut signa victoriæ suæ. Quod recte Hier. posuerunt signa sua in trophæum, manifesta in introitu &c. vexilla profana in portis templi, in signum victoriæ statuerunt.

6. *Januas ejus:* valvas, alii sculpturas. *Dejecerunt . . . deraserunt,* Hier. vide portas exustas, 1. Mac. IV. 38.

7. *Incenderunt igni . . .* admoverunt ignem ad templum, portis etiam exustis, ibid. *In terra;* in ipsa terra Deo tot miraculis consecrata: vide ibid.

8. *Cognatio eorum . . .* depopulabimur eos: Heb. *Quiescere faciamus.* Id moliebatur Antiochus. 1. Mac. I. 41. &c. incenderunt omnes congregationes Dei, Heb. id est, Synagogas, loca congregationum.

9. *Signa nostra:* templum, altaria, signa præsentiæ Dei, & religionis insignia. *Non est propheta;* qui nos consoletur spe futuri, uti olim Isaias, premente Sennacheribo: Jeremias in captivitate; & alii. Tempore Antiochi expresse dicitur non fuisse Prophetas. 1. Mac. IX. 27. *Et nos non cognoscet amplius;* Deus oblitus est nostri; melius Hier. & non est nobiscum, qui sciat usquequo; non est propheta, qui sciat quousque inimicus desæviat.

10. *Improperabit inimicus.* Id maxime Antiocho convenit, ejusque ducibus Nicanori, & aliis, 1. Mac. I. 25. &c. VII. 2. XIV. XV. &c.

sphemabit inimicus nomen tuum in finem?

Quare convertis manum tuam & dexteram tuam? de medio sinu tuo consumens?

Deus autem rex meus ab initio: operatur salutes in medio terrae.

Tu dissipasti in fortitudine tua mare: contrivisti capita draconum in aquis.

Tu confregisti capita Leviathan; dedisti eum in escam populo Æthiopum.

Tu diripuisti fontem & torrentem, tu exsiccasti flumina fortia.

Tuus est dies, & tua est nox; tu ordinasti luminatoria & solem.

Tu statuisti omnes terminos terrae: aestatem & hyemem tu plasmasti.

tat adversarius nomen tuum in finem?

11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?

12 Deus autem rex noster ante saecula, operatus est salutem in medio terrae.

13 Tu confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita draconum in aquis.

14 Tu confregisti capita draconis; dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu dirupisti fontes & torrentes; tu siccasti fluvios Ethan.

16 Tuus est dies, & tua est nox; tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terrae: aestatem & ver tu plasmasti ea.

11. *Ut quid avertis* . . . sic distingue: *ut quid avertis manum tuam* ab hostibus? quin tu profer eam *de medio sinu tuo:* exere vires; ne sis velut manibus in sinum complicatis: quod est nihil agentis. Prov. XIX. 25. Abscondit piger manum sub ascella: *In finem:* consumere, Heb. profer manum consumere: id est, ad consumendos hostes.

13. *Confirmasti mare:* stare fecisti utrimque quasi murum fluctus rubri maris, ut populus transiret. Exod. XIV. 22. At Hier. dissipasti: divisisti, exsiccasti, ibid. ἐκραταίωσας 70. dominatus es. *Capita draconum*, regem & principes Ægypti devolvisti in mare: ibid.

14. *Capita draconis:* Leviathan, Heb. crocodili, vide Job. XL. 20. Pharaonis: Ezech. XXIX. *Populi Æthiopum:* Letfiim: populo deserti siticuloso. Ichryophagis ad mare rubrum positis, apud quos fama vigebat magno quondam maris recessu fundum coloris viridis apparuisse, & rursum mare refluum in priorem locum esse restitutum. Diod. Sic. lib. 3 His igitur dedisti devorandos pisces Ægyptiorum carnibus saginatos.

15. *Dirupisti fontes:* scissa rupe elicuisti fontem. Ch. *Fluvios Ethan:* flumina fortia: Hier. Jordanem & torrentes Arnon. Num. XXI. 14. Deut. II, 36. Jos. III. & ita Ch.

16. *Fabricatus es:* ordinasti luminaria & solem: Hier.

17. *Æstatem & ver:* & hyemem, Hier.

Memento hujus, inimicus exprobravit Domino; & populus insipiens blasphemavit nomen tuum.

Ne tradas bestiis animam eruditam lege tua; vitae pauperum tuorum ne obliviscaris in perpetuum.

Respice ad pactum; quia repletae sunt tenebris terrae, habitationes iniquae subrutae.

Ne revertatur confractus & confusus: egenus & pauper laudabunt nomen tuum.

Surge, Deus, judica causam tuam: memento opprobrii tui ab insipiente tota die.

Ne obliviscaris voces hostium tuorum; sonitus adversariorum tuorum, ascendit jugiter.

18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino; & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi; & animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus; pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22 Exurge, Deus, judica causam tuam; memor esto improperiorum tuorum, eorum quae ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum; superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

18. *Memor esto hujus*, (rei) nempe quod *inimicus* Antiochus, Nicanor, alii, 1. Mac. VII. 2. XIV. XV. *Improperavit Domino:* tamquam imbecilli, nec valenti tueri plebem suam Sennacheribi, instar dicentis? Quis Deus eruet vos de manu mea? quod exemplum Judas Machabæus memoravit. 1. Mac. VII. 41. *Incitavit:* blasphemavit. Hier.

19. *Animas confitentes*, animam eruditam lege tua. *Animas pauperum* .... vitæ pauperum tuorum ne obliviscaris in perpetuum, Hier. Quo magis se pauperes abjectosque putant, eo apud Deum clariores.

20. *Repleti sunt* .... tenebrosa loca terræ violentia repleta sunt, Heb. nullæ jam latebræ ab hostium incursibus secutæ sunt.

21. *Ne avertatur humilis:* ne pauper repulsam passus confusus abeat.

23. *Superbia:* sonitus, Hier. Superbæ voces semper increscunt, dum tu differs pœnas, illi proficiunt in blasphemias, Hier. ad Sun.

PSALMUS LXXIV.

MORALIS.

Ad superbos, ne extollantur; sed Deum fausta aeque & adversa pro sua acquitate temperantem agnoscant.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, ut non disperdas, Psalmus Asaph Cantici.

Confitebimur tibi, Deus, confitebimur; & juxta nomen tuum narrabunt mirabilia tua.

Cum accepero tempus, ego recta judicabo.

Dissolvetur terra cum omnibus habitatoribus suis; ego appendi columnas ejus. Semper.

Dixi inique agentibus, nolite inique agere; & impiis, nolite exaltare cornu.

Nolite extollere in excelsum cornu vestrum; loquentes in cervice veteri.

Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente; neque

VERSIO VULGATA.

1 In finem, ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph.

2 Confitebimur tibi, Deus; confitebimur, & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: 3 Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis: Nolite inique agere; & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.

6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, ne-

1. *Ne corrumpas:* ne disperdas, ut supra Ps. lvi. & aliis.

2. *Et invocabimus nomen tuum*, & prope est nomen tuum, tu præsens auxiliator. At Hier. juxta nomen tuum narrabunt mirabilia tua, te tantum extollent, quam est nomen tuum inclytum. *Cum accepero tempus:* loquitur Deus; tempore opportuno, recte judicabo, justa decernam.

4. *Liquefacta est terra:* debilitata, exinanita defluxit ad nihilum: prævalente iniquitate.

6. *Nolite loqui:* loquentes in cervice veteri: Hier. id est, in contumacia pridem genti insita.

7. *Neque a desertis montibus*, supp. veniet vobis auxilium.

que a solitudine montium.

Sed Deus judex; hunc humiliabit, & hunc exaltabit.

Quia calix in manu Domini est, vino meraco usque ad plenum mixtus, & propinabit ex eo; verumtamen faeces ejus epotabunt bibentes omnes impii terrae.

Ego autem annuntiabo in sempiternum: cantabo Deo Jacob.

Et omnia cornua impiorum confringam, & exaltabuntur cornua justi.

neque a desertis montibus:

8 Quoniam Deus judex est.

Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9 Quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto.

Et inclinavit ex hoc in hoc; verumtamen faex ejus non est exinanita; bibent omnes peccatores terrae.

10 Ego autem annuntiabo in saeculum: cantabo Deo Jacob.

11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua justi.

9. *Calix in manu Domini:* ultio, calix iræ, indignationis, Isa. li. 17. 22. Calix mœroris & tristitiæ: Ezech. xxiii. 33. *Vini meri*, & hoc ad ultionem pertinet. Ebrietate enim & dolore repleberis: Ezech. ibid. Et apud Jeremiam li. 7. Calix aureus Babylon in manu Domini: de ejus vino bibent gentes. *Plenus:* Calix plenus, plenam ultionem designat: Calicem bibes profundum & latum: Ezech. ibid. *Plenus mixto:* vino mero usque ad plenum mixtus, Hier. in regionibus æstu torrentibus, ubi erant vina fervidissima, non bibebant, ac nequidem condebant (quod in usu est etiamnum per Italiam) nisi aliqualiter temperata: unde vulgaris potio Græcis κρᾶσις, hoc est mixtio, dicebatur. Alii sic volunt intelligi, ut calicem Deus teneat non vino simplice, sed rebus aliis vino mero mixtis atque infusis plenum, quibus fiat nocentius. *Et inclinavit* . . . . propinavit ex eo: calice scilicet, Hier. *Fæx ejus:* fæces ejus epotabunt &c. Hier. Bibes illum & epotabis usque ad fæces, Ezech. ibid. 34. usque ad fundum porasti, usque ad fæces. Isa. li. 17. Erat ergo illa mixtio quam Deus propinabat: & amplissima, pleno videlicet calice, & fervidissima, vinumque merum redolens, & turbida fæcibus, quam tamen ad imum haurire peccatores cogerentur, neque ullam partem divinæ ultionis effugerent.

PSALMUS LXXV.

EUCHARISTICUS.

Victoria de hostibus parta, quales multae fuere sub Davide: 2. Reg. V. VIII. X. Asaphus optimi regis nomine, Deo Israelis Epinicium canit.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, in carminibus, Psalmus Asaph Canticum.

Cognoscitur in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus.

Et erit in Salem tabernaculum ejus, & habitatio ejus in Sion.

Ibi confringet volatilia arcus, scutum, & gladium, & bellum. Semper.

Lumen tu es magnifice a montibus captivitatis.

Spoliati sunt superbi corde: dormitaverunt so-

VERSIO VULGATA.

1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios.

2 Notus in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus.

3 Et factus est in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.

4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.

5 Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis:

6 Turbati sunt omnes insipientes corde.

1. *Ad Assyrios:* Deest quidem in Heb. sed repeti potuit, Assyriis sub Ezechia per Angelum cæsis.

2. *In Judæa:* in Juda, Heb. Magnus quidem Deus in universo Israele; sed maxime Judæ notus jam regiæ tribui, ac Davidis victoriis nobilitatæ.

3. *In pace:* in Salem; Heb. quæ est Ierusalem Gen. XIV. 18. a pace sic vocata Heb. VII. 2. *Locus ejus*, propter Arcam eo a Davide translatam & in Sione collocatam.

4. *Ibi confregit potentias . . . volatilia arcus:* Hier. sagittas, inde nobis auxilium, quibus arma hostium viresque confregimus: ibi arma & manubias hostium in memoriam præstiti a Deo auxilii consecravimus: quod factum a Davide: 1. Reg. VIII. 7. 11. 12. &c.

5. *Illuminans tu mirabiliter:* lumen tu es, &c. Hier. a quo illustramur ingente gloria. *A montibus æternis:* cælis: a montibus captivitatis: Hier. Alii, prædæ, a montibus Syriæ. & aliorum quibus olim prædæ fuimus. Inde ergo nobis lux, ubi quondam captivi fueramus. Jud. II. III.

6. *Turbati sunt*, spoliati sunt superbi corde. Hier. *Dormierunt somnum*, inertes & veluti somnolenti, sicut *V.* 7. *Nihil invenerunt* . . . non invenerunt omnes viri exercitus manus suas. Hier. Velut in somnis magna moliri videmur casso conatu; tales hostium nisus. Notum illud Poetæ de Turno: Ac velut in somnis &c. Æneid. XII. sub fin. vel,

manum suum, & non invenerunt omnes viri exercitus manus suas.

Ab increpatione tua, Deus Jacob: consopitus est currus, & equus.

Tu terribilis es: & quis stabit adversum te, ex tunc ira tua?

De coelo annuntiabis judicium: terra timens tacebit.

Cum surrexerit ad judicandum Deus, ut salvos faciat omnes mites terrae. Semper.

Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis irae accingeris.

Vovete, & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu ejus sunt, offerent dona terribili.

Auferet spiritum ducum: terribilis regibus terrae.

Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7 Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos.

8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

9 De coelo auditum fecisti judicium: terra tremuit, & quievit.

10 Cum exurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terrae.

11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiae cogitationis diem festum agent tibi.

12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu ejus affertis munera.

13 Terribili, & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terrae.

parte exercitus caesa, & somnum mortis dormiente, reliqui conterriti, nec pugnare potuerunt. Simili comparatione usus est Isa. xxix. 7. 8. Porro Vulgatae sensus obvius; sed contextui parum congruit.

7. *Dormitaverunt*: consopitus est currus & equus, Hier. id est, nihil egit: cessavit, evanuit.

8. *Quis resistet? . . . ex tunc*: ex quo apparet *ira tua*: quis resistet tibi? quis stabit adversum te? Hier.

9. *Auditum fecisti*: Annuntiabis, Hier. *Terra tremuit*, timens tacebit, Idem, te de cælo intonante.

10. *Mansuetos*: Israelitas mites & humiles, unoque Deo nixos.

11. *Cogitatio hominis*: ira hominis, Hier. *Confitebitur*, id est, cedet in laudem tuam. *Reliquiæ cogitationis*, reliquiis iræ accingeris, Hier. ut ornamento, tibi erunt decori. Sensus est; qui prius irascebantur & fremebant sub hostili jugo, nunc tuas canunt laudes, ac si quid irarum dolorisque superest, tibi laudi vertet, deletis ad internecionem hostibus.

12. *Affertis munera*: offerent dona terribili, Hier.

13. *Spiritum*: animum, consilium. Sic Saüli, sic Nabuchodonosori, aliisque superbis ducibus Deus mentem eripuit.

PSALMUS LXXVI.

CONSOLATORIUS.

Rebellante Absalomo, Davide ad Domini judicia contremiscente, Asaphus, pii Regis nomine, hoc carmen edidit. Certe ad versum usque 13. persona quaedam singularis inducitur, eaque quae Psalmos confecerit. Vide ℣. 7. ex Heb. Reliquus Ps. a ℣. 14. afflicti reficit animum ex recordatione Dei, populum ab Ægyptiaca servitute liberantis. Convenit etiam populo a Nubuchodonosore afflicto, ex miraculis in suam olim gratiam factis, spem erigenti.

VERSIO S. HIERONYMI,

Victori, pro Idithun, Psalmus Asaph.

Voce mea ad Dominum exclamavi: voce mea ad Dominum, & exaudivit me,

In die tribulationis meae Deum exquisivi; manus mea nocte extenditur, & non quiescit; noluit consolari anima mea.

Recordans Dei conturbabar: loquebar in memetipso, & deficiebat spiritus meus. Semper,

VERSIO VULGATA.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph.

2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.

3 In die tribulationis meae Deum exquisivi; manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea: 4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus,

1. *Pro Idithun, Psalmus Asaph.* Ita Heb. & omnes interpretes; quo demonstrari videtur carmen hoc ab Asapho compositum, atque Idithuno traditum; quo etiam sensu in titulo Ps. XXXVIII. legimus, pro Idithun, Canticum David, ut supra diximus.

3. *Manibus meis nocte . . .* Manus mea nocte extenditur, & non quiescit, Hier.

4. *Et delectatus sum . . .* Quantum in peccatis meis fuit, nullam invenire potui consolationem; rursum cogitavi de Deo & misericordia ipsius delectatus sum. At Hier. ex Heb. aliter: memor fui Dei & conturbabar; qui olim, afflictus quamvis, audito Dei nomine, respirabam, nunc minis ejus territus, divini nominis recordatione conturbor: nempe consideravi mansuetudinem ipsius, consideravi pietatem, consideravi munditiam; & videns me ipsum immundum, vehementer conturbabar. Comm. Hier. *Et exercitatus sum & defecit spiritus meus*, Hier, in

Prohibebam suspectum oculorum meorum: stupebam, & non loquebar.

Recogitabam dies antiquos: annos saeculorum.

Recordabar psalmorum meorum: in nocte cum corde meo loquebar, & scopebam spiritum meum.

Ergone in aeternum projiciet Dominus, & non propitiabitur ultra?

Ergone complebit usque in finem misericordiam suam: consummabitur verbum de generatione in generationem?

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos: & annos aeternos in mente habui.

7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.

8 Numquid in aeternum projiciet Deus? aut non apponet, ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam abscindet a generatione in generationem?

§ 3

in Comment. in Hebr. melius habet: loquebar in memetipso, & defecit spiritus meus; quod etiam ita vertit hic ipse Hier. Sensusque est: non anxius ac tremens, suis se ipse cogitationibus conficit.

5. *Anticipaverunt vigilias oculi mei.* Comm. Hier. in Hebræo aliter habet: prohibebam suspectum oculorum meorum: constupebam, & non loquebar; ac sic ipse vertit hic. Idem in Comm. quod dicit, hoc est: considerans peccata mea, oculos ad cælum erigere non audebam: propterea stupebam, timebam, loqui non poteram. Heb. ad verbum; tenuisti vigilias oculorum meorum; seu, tenuisti in custodiis oculos meos; ut ne palpebras quidem possem attollere.

6. *Cogitavi dies antiquos:* Lege Hier. Cum præsentia omnia nil nisi horrorem injicerent, priscorum sæculorum miracula revolvebam, quibus sustentarem spem meam: vide ℣. 14.

7. *Et meditatus sum:* recordabar Psalmorum, Hier. cui Heb. congruit, quærebam solatium in recordatione suavissimorum carminum, quæ te auctore cecini. *Et exercitabar:* nocte loquebar cum corde meo, Hier. cum corde meo, garriebam, 70. ἠδολεσχων, vana & confusa animo volutabam, abreptus incerto cogitationum æstu. *Scopebam;* Scrutabar spiritum meum, alii, ventilabam, hac illacque vertebam, profundissimis & acutissimis curis me ipse conficiebam. At 70. ἐσκαλλον; Sarriebam animum meum: cogitationes meas secabam quasi sarculo: Hier. ad Sun. Quæ modo probaveram, eadem improbabam rursus: eodem ubique sensu, eadem animi fluctuatione.

8. *Non apponet ut complacitior sit adhuc?* Non propitiabitur ultra? Hier.

9. *Abscindet.* Adde ut apud Hier. Consummabitur verbum de generatione in generationem; idest, oracula ejus quæ toties fausta audivimus, penitus desierunt; nec spes ulla super.

memoravimus, sermones Domini non modo Davidi, verum etiam Asapho ut Prophetae tribuuntur. 2. Par. xxix. 30. Caeterum Davidis ne sint an Asaphi, parvi refert, & ad auctoritatem, & ad temporum inquirendas notas, cum & ab uno spiritu, & Davide rege factos esse constet. Porro Asaphi filios in canendi ministerio patri successisse, atque etiam inter canendum divino spiritu ad pandenda futura fuisse afflatos, docent. 2. Par. xx. 14. xxix. 13. 1. Esd. III. 10. & 2. xi. 22.

PSALMUS LXXII.

CONSOLATORIUS.

Impios tarde quidem persaepe, sed graviter Deus ulciscitur: hinc spes bonorum. Idem argumentum de divina providentia: Vide *Eccl.* VIII. 11. XI. 9. XII. 14. *Sap.* II. III. IV. V. & alibi passim.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum Asaph.	Psalmus Asaph.
Attamen, bonus est Israel Deus, his qui mundo sunt corde.	2 Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!
Mei autem pene vacillaverunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.	2 Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei.
Quia aemulatus sum contra iniquos, pacem impiorum videns.	3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.
Quod non recogitaverint de morte sua: et firma sint vestibula eorum.	4 Quia non est respectus morti eorum, et firmamentum in plaga eorum.
In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.	5 In labore hominum non sunt, et cum hominibus non flagellabuntur.

1. *Quam bonus*: quam, Heb. particula asserendi, utique, profecto, bonus Israeli Deus; nempe rectis corde.

2. *Mori sunt*, vacillaverunt, Hier.

4. *Quia non est respectus*. Quod non recogitaverint de morte sua, Hier. &c. Non ligamenta ad mortem illis, sana fortitudo eorum, Heb. nullo morbo ad mortem trahuntur.

Ideo nutriti sunt ad superbiam: circumdederunt iniquitatem sibi.

Processerunt a pinguedine oculi eorum: transierunt cogitationes cordis.

Irriserunt, et locuti sunt in malitia calumniam: de excelso loquentes.

Posuerunt in coelum os suum, et lingua eorum deambulavit in terra.

Propterea convertetur populus ejus huc, et quis plenus invenietur in eis?

Et dixerunt: Quomodo novit Deus, et si est scientia in excelso.

Ecce isti impii, et abundantes in saeculo multiplicaverunt divitias.

Ergone frustra mundavi cor meum, et lavi in innocentia manus meas?

Et fui flagellatus tota die, et increpatio mea in matutinis.

6 Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate et impietate sua.

7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis.

8 Cogitaverunt, et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt.

9 Posuerunt in coelum os suum: et lingua eorum transivit in terra.

10 Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis.

11 Et dixerunt: Quomodo scit Deus, et si est scientia in excelso?

12 Ecce ipsi peccatores, et abundantes in saeculo, obtinuerunt divitias.

13 Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:

14 Et fui flagellatus tota die, et castigatio mea in matutinis.

6. *Et impietate sua*, deest, Hier.

7. *Prodiit quasi* . . . . Processerunt a pinguedine oculi eorum. Hier. Ut contra famelicis præ macie cavi oculi. Sic Deut. xxxii. 15. Incrassatus est dilectus &c. *Transierunt in affectum cordis*, dilexerunt iniquitatem, ut passim in Psalmis. At Hier. transierunt cogitationes cordis: supra quam cogitabant, felices se putant.

8. *Cogitaverunt* . . . Irriserunt & locuti sunt in malitia calumniam, Hier. *In excelso*, de excelso loquentes. Idem: tamquam ex alto despicientes.

9. *Posuerunt in cælum* . . . blasphemi in Deum, in homines maledici.

10. *Populus meus hic*: adverbialiter, populus ejus huc, Hier. ἐνθαῦτα: Hinc eo redigetur populus: suppl. ex antecedentibus ut Deum contemnat, & credat nihil prodesse juste vivere. *Dies pleni*: justam ætatem vivent: Impii pleni dierum morientur.

11. *Et dixerunt*: Justi malorum felicitate commoti.

13. *Et dixi*: deest, Heb. Recte tamen suppletum. *Inter innocentes*: in innocentia, Hier.

14. *Flagellatus*, afflictus. *In matutinis*, a mane usque ad vesperam.

Dixi, si narravero sic: ecce generationem filiorum tuorum reliqui.

Et cogitavi ut intelligerem istud: labor est in oculis meis.

Donec veniam ad sanctuaria Dei, et intelligam in novissimo eorum.

Verumtamen in lubrico posuisti eos: dejecisti eos ad interitum.

Quomodo vastati sunt subito: defecerunt, consumti sunt quasi non sint.

Quasi somnium evigilantis, Domine; in civitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.

Quia contractum est cor meum, et lumbi mei velut ignis fumigans.

Et ego insipiens, et nescius: quasi jumentum factus sum apud te.

Et eram semper tecum,

15 Si dicebam: Narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

16 Existimabam ut cognoscerem hoc, labor est ante me:

17 Donec intrem in Sanctuarium Dei: et intelligam, in novissimis eorum.

18 Verumtamen propter dolos posuisti eis: dejecisti eos dum allevarentur.

19 Quomodo facti sunt in desolationem, subito defecerunt: perierunt propter iniquitatem suam.

20 Velut somnium surgentium, Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.

21 Quia inflammatum est cor meum, et renes mei commutati sunt.

22 Et ego ad nihilum redactus sum, et nescivi.

23 Ut jumentum factus

15. *Si dicebam*. Si dixero, Heb.

16. *Labor est ante me*, difficile intellectu.

17. *In Sanctuarium* . . . in arcanum, in consilium. Vide infra 24.

18. *Propter dolos*: illusisti eis specie blandientis; digni enim erant. In lubrico, posuisti eos, Hier. Nec firmo gradu consistunt. *Dum allevarentur*, dum allevatos se putabant, dejecisti eos ad interitum. Hier.

19. *Perierunt propter iniquitatem* . . Defecerunt consumti a terroribus, Heb. ipso terrore confecti.

20. *In civitate tua*: palam, coram omnibus civibus. *Imaginem ipsorum*, ipsos, in quibus nihil veri, nihil solidi: præterit enim figura hujus mundi, 1. Cor. VII. 31.

21. *Inflammatum est cor meum*, efferbuit, intumuit tamquam a fermento, Heb. *Renes mei commutati sunt*, tabuerunt, Heb. præ indignatione.

22. *Et ego ad nihilum* . . . ego insipiens & nescius, Hier. qui malorum prosperitate tantopere conturbarer.

23. *Ut jumentum*, ut homo despicabilis, quem vix jumento anteferres.

et tenebas manum dexteram meam.

In consilium tuum deduces me, et postea in gloria suscipies me.

Quid mihi est in coelo? et tecum nolui in terra?

Consumta est caro mea, et cor meum: robur cordis mei et pars mea, Deus, in aeternum.

Quia ecce qui elongant se a te, peribunt: perdidisti omnem fornicantem a te.

Mihi autem appropinquare Deo bonum est: posui in Domino Deo spem meam, ut narrem omnes annuntiationes tuas.

sum apud te, et ego semper tecum.

24 Tenuisti manum dexteram meam; et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.

25 Quid enim mihi est in coelo? et a te quid volui super terram?

26 Defecit caro mea, et cor meum: Deus cordis mei, et pars mea, Deus, in aeternum.

27 Quia ecce, qui elongant se a te, peribunt; perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

28 Mihi autem adhaerere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam:

Ut annuntiem omnes praedicationes tuas, in portis filiae Sion.

res. *Et ego semper tecum*, cum me despici putarem, tecum eram: tu me tuebare. Unde sequitur:

24. *Tenuisti manum dexteram meam*, dextera apprehensum deducebis. *In voluntate* . . . in consilium tuum deduxisti me. Hier. Ad arcanas tuæ providentiæ ac justitiæ rationes.

25. *A te quid volui*, tecum nolui in terra, Heb. Te unum volui, non tecum aliud quidquam.

26. *Deus cordis mei*: robur cordis mei, Hier.

26. *In portis filiæ Sion*: desunt, Hier.

PSALMUS LXXIII.

PROPHETICUS.

Polluto templo & in hostium potestatem redacto, cum nullus esset Propheta, qui spem salutis ostenderet, populus veterum beneficiorum commemoratione, Deum ad auxilium provocat: nullis congruit temporibus nisi Machabaicis. Captivitatis enim tempore non modo pollutum templum, sed etiam excisum: & liberationem post 70. annos Jeremias pronuntiaverat. Constat ergo hunc Psalmum esse propheticum, utpote ab Asapho, Davide rege, cantatum, & de Machabaica vexatione scriptum, cum jam inde ab Esdrae tempore, perfecto jam hebraico canoni nihil sit additum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Eruditio Asaph.

Ut quid Deus repulisti in finem? fumabit furor tuus in gregem pascuae tuae?

Recordare congregationis tuae, quam possedisti ab initio, et redemisti virgam haereditatis tuae; montem Sion, in quo habitasti.

Sublimitas pedum tuorum dissipata est usque ad finem; omnia mala egit inimicus in Sanctuario.

Fremuerunt hostes in

VERSIO VULGATA.

1 Intellectus Asaph.

Ut quid Deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuae tuae?

2 Memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam haereditatis tuae; mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in Sancto!

4 Et gloriati sunt qui

2. *Virgam haereditatis tuae:* haereditatem ipsam virga mensoria, seu Pertica per tribus divisam. *Mons Sion;* montem, Hier. ὄρος, neutr.

3. *Leva manus* . . . attolle pedes, Heb. Incede sublimis & velox. *In superbias eorum;* hostium populi tui, ad vastitates eorum; Heb. Ad vastandos eos. *Quanta malignatus est* . . . omnia mala &c. Hier. *In sancto:* in sanctuario.

4. *Gloriati sunt:* fremuerunt hostes; Hier. *Solemnitatis* . . . congregationis: Heb. eodem sensu.

medio pacti tui, posuerunt signa sua in trophaeum.

Manifesta in introitu desuper: in saltu lignorum secures.

Et nunc sculpturas ejus pariter bipenne et dolatoriis deraserunt.

Miserunt ignem in Sanctuarium tuum; in terra contaminaverunt tabernaculum nominis tui.

Dixerunt in cordibus suis posteris eorum simul; incenderunt omnes solemnitates Dei in terra.

Signa nostra non vidimus, non est ultra propheta; & non est nobiscum qui sciat usquequo.

Usquequo, Deus, exprobrabit adversarius? blaoderunt te, in medio solemnitatis tuae.

Posuerunt signa sua, signa:

5 Et non cognoverunt sicut in exitu super summum.

Quasi in silva lignorum, securibus 6 Exciderunt januas ejus in idipsum; in securi & ascia dejecerunt eam.

7 Incenderunt igni Sanctuarium tuum; in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei a terra.

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta; & nos non cognoscet amplius.

10 Usquequo Deus improperabit inimicus? irri-

5. *Posuerunt signa sua, signa.* Sic, Heb. id est: posuerunt ea, ut signa victoriæ suæ. Quod recte Hier. posuerunt signa sua in trophæum, manifesta in introitu &c. vexilla profana in portis templi, in signum victoriæ statuerunt.

6. *Januas ejus:* valvas, alii sculpturas. *Dejecerunt . . .* deraserunt, Hier. vide portas exustas, 1. Mac. IV. 38.

7. *Incenderunt igni . . .* admoverunt ignem ad templum, portis etiam exustis, ibid. *In terra;* in ipsa terra Deo tot miraculis consecrata: vide ibid.

8. *Cognatio eorum . . .* depopulabimur eos: Heb. *Quiescere faciamus.* Id moliebatur Antiochus. 1. Mac. I. 41. &c. incenderunt omnes congregationes Dei, Heb. id est, Synagogas, loca congregationum.

9. *Signa nostra:* templum, altaria, signa præsentiæ Dei, & religionis insignia. *Non est propheta;* qui nos consoletur spe futuri, uti olim Isaias, premente Sennacheribo: Jeremias in captivitate; & alii. Tempore Antiochi expresse dicitur non fuisse Prophetas. 1. Mac. IX. 27. *Et nos non cognoscet amplius;* Deus oblitus est nostri; melius Hier. & non est nobiscum, qui sciat usquequo; non est propheta, qui sciat quousque inimicus desæviat.

10. *Improperabit inimicus.* Id maxime Antiocho convenit, ejusque ducibus Nicanori, & aliis, 1. Mac. I. 25. &c. VII. 2. XIV. XV. &c.

sphemabit inimicus nomen tuum in finem?

Quare convertis manum tuam & dexteram tuam? de medio sinu tuo consumens?

Deus autem rex meus ab initio: operatur salutes in medio terrae.

Tu dissipasti in fortitudine tua mare: contrivisti capita draconum in aquis.

Tu confregisti capita Leviathan; dedisti eum in escam populo Æthiopum.

Tu diripuisti fontem & torrentem, tu exsiccasti flumina fortia.

Tuus est dies, & tua est nox; tu ordinasti luminatoria & solem.

Tu statuisti omnes terminos terrae: aestatem & hyemem tu plasmasti.

tat adversarius nomen tuum in finem?

11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?

12 Deus autem rex noster ante saecula, operatus est salutem in medio terrae.

13 Tu confirmasti in virtute tua mare, contribulasti capita draconum in aquis.

14 Tu confregisti capita draconis; dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu dirupisti fontes & torrentes; tu siccasti fluvios Ethan.

16 Tuus est dies, & tua est nox; tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terrae: aestatem & ver tu plasmasti ea.

11. *Ut quid avertis* . . . sic distingue: *ut quid averteis manum tuam* ab hostibus? quin tu profer eam *de medio sinu tuo:* exere vires; ne sis velut manibus in sinum complicatis: quod est nihil agentis. Prov. XIX. 25. Abscondit piger manum sub ascella. *In finem:* consumere, Heb. profer manum consumere: id est, ad consumendos hostes.

13. *Confirmasti mare:* stare fecisti utrimque quasi murum fluctus rubri maris, ut populus transiret. Exod. XIV. 27. At Hier. dissipasti: divisisti, exsiccasti, ibid. ἐκραταίωσας 70. dominatus es. *Capita draconum*, regem & principes Ægypti devolvisti in mare: ibid.

14. *Capita draconis:* Leviathan, Heb. crocodili, vide Job. XL. 20. Pharaonis: Ezech. XXIX. *Populi Æthiopum:* Letfiim: populo deserti siticuloso. Ichtyophagis ad mare rubrum positis, apud quos fama vigebat magno quondam maris recessu fundum coloris viridis apparuisse, & rursum mare refluum in priorem locum esse restitutum. Diod. Sic. lib. 3 His igitur dedisti devorandos pisces Ægyptiorum carnibus saginatos.

15. *Dirupisti fontes:* scissa rupe elicuisti fontem. Ch. *Fluvios Ethan:* flumina fortia: Hier. Jordanem & torrentes Arnon. Num. XXI. 14. Deut. II. 36. Jos. III. & ita Ch.

16. *Fabricatus es:* ordinasti luminaria & solem: Hier.

17. *Æstatem & ver:* & hyemem, Hier.

Memento hujus, inimicus exprobravit Domino; & populus insipiens blasphemavit nomen tuum.

Ne tradas bestiis animam eruditam lege tua; vitae pauperum tuorum ne obliviscaris in perpetuum.

Respice ad pactum; quia repletae sunt tenebris terrae, habitationes iniquae subrutae.

Ne revertatur confractus & confusus: egenus & pauper laudabunt nomen tuum.

Surge, Deus, judica causam tuam: memento opproprii tui ab insipiente tota die.

Ne obliviscaris voces hostium tuorum; sonitus adversariorum tuorum, ascendit jugiter.

18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino; & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas confitentes tibi; & animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terrae domibus iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus; pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22 Exurge, Deus, judica causam tuam; memor esto improperiorum tuorum, eorum quae ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum; superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper.

18. *Memor esto hujus*, (rei) nempe quod *inimicus* Antiochus, Nicanor, alii, 1. Mac. VII. 2. XIV. XV. *Improperavit Domino:* tamquam imbecilli, nec valenti tueri plebem suam Sennacheribi, instar dicentis? Quis Deus eruet vos de manu mea? quod exemplum Judas Machabæus memoravit. 1. Mac. VII. 41. *Incitavit:* blasphemavit. Hier.

19. *Animas confitentes*, animam eruditam lege tua. *Animas pauperum* . . . . vitæ pauperum tuorum ne obliviscaris in perpetuum. Hier. Quo magis se pauperes abjectosque putant, eo apud Deum clariores.

20. *Repleti sunt* . . . . tenebrosa loca terræ violentia repleta sunt, Heb. nullæ jam latebræ ab hostium incursibus secutæ sunt.

21. *Ne avertatur humilis:* ne pauper repulsam passus confusus abeat.

23. *Superbia:* sonitus, Hier. Superbæ voces semper increscunt, dum tu differs pœnas, illi proficiunt in blasphemias, Hier. ad Sun.

PSALMUS LXXIV.

MORALIS.

Ad superbos, ne extollantur; sed Deum fausta aeque & adversa pro sua aequitate temperantem agnoscant.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, ut non disperdas, Psalmus Asaph Cantici.

Confitebimur tibi, Deus, confitebimur; & juxta nomen tuum narrabunt mirabilia tua.

Cum accepero tempus, ego recta judicabo.

Dissolvetur terra cum omnibus habitatoribus suis; ego appendi columnas ejus. Semper.

Dixi inique agentibus, nolite inique agere; & impiis, nolite exaltare cornu.

Nolite extollere in excelsum cornu vestrum; loquentes in cervice veteri.

Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente; neque

VERSIO VULGATA.

1 In finem, ne corrumpas, Psalmus Cantici Asaph.

2 Confitebimur tibi, Deus; confitebimur, & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: 3 Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis: Nolite inique agere; & delinquentibus: Nolite exaltare cornu.

6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitatem.

7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, ne-

1. *Ne corrumpas:* ne disperdas, ut supra Ps. LVI. & aliis.

2. *Et invocabimus nomen tuum*, & prope est nomen tuum, tu præsens auxiliator. At Hier. juxta nomen tuum narrabunt mirabilia tua, te tantum extollent, quam est nomen tuum inclytum. *Cum accepero tempus:* loquitur Deus; tempore opportuno, recte judicabo, justa decernam.

4. *Liquefacta est terra:* debilitata, exinanita defluxit ad nihilum: prævalente iniquitate.

6. *Nolite loqui:* loquentes in cervice veteri: Hier. id est, in contumacia pridem genti insita.

7. *Neque a desertis montibus*, supp. veniet vobis auxilium.

que a solitudine montium.

Sed Deus judex; hunc humiliabit, & hunc exaltabit.

Quia calix in manu Domini est, vino meraco usque ad plenum mixtus, & propinabit ex eo; verumtamen faeces ejus epotabunt bibentes omnes impii terrae.

Ego autem annuntiabo in sempiternum: cantabo Deo Jacob.

Et omnia cornua impiorum confringam, & exaltabuntur cornua justi.

neque a desertis montibus:

8 Quoniam Deus judex est.

Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9 Quia calix in manu Domini vini meri plenus mixto.

Et inclinavit ex hoc in hoc; verumtamen faex ejus non est exinanita; bibent omnes peccatores terrae.

10 Ego autem annuntiabo in saeculum: cantabo Deo Jacob.

11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua justi.

Boss. de Psalm.

S

9. *Calix in manu Domini:* ultio, calix iræ, indignationis, Isa. li, 17. 22. Calix mœroris & tristitiæ: Ezech. xxiii. 33. *Vini meri*, & hoc ad ultionem pertinet. Ebrietate enim & dolore repleberis: Ezech. ibid. Et apud Jeremiam li. 7. Calix aureus Babylon in manu Domini: de ejus vino bibent gentes. *Plenus:* Calix plenus, plenam ultionem designat: Calicem bibes profundum & latum: Ezech. ibid. *Plenus mixto:* vino mero usque ad plenum mixtus, Hier. in regionibus æstu torrentibus, ubi erant vina fervidissima, non bibebant, ac nequidem condebant (quod in usu est etiamnum per Italiam) nisi aliqualiter temperata: unde vulgaris potio Græcis κρᾶσις, hoc est mixtio, dicebatur. Alii sic volunt intelligi, ut calicem Deus teneat non vino simplice, sed rebus aliis vino mero mixtis atque infusis plenum, quibus fiat nocentius. *Et inclinavit* . . . . propinavit ex eo: calice scilicet, Hier. *Fæx ejus:* fæces ejus epotabunt &c. Hier. Bibes illum & epotabis usque ad fæces, Ezech. ibid. 34. usque ad fundum porasti, usque ad fæces. Isa. li. 17. Erat ergo illa mixtio quam Deus propinabat: & amplissima, pleno videlicet calice, & fervidissima, vinumque merum redolens, & turbida fæcibus, quam tamen ad imum haurire peccatores cogerentur, neque ullam partem divinæ ultionis effugerent.

PSALMUS LXXV.

EUCHARISTICUS.

Victoria de hostibus parta, quales multae fuere sub Davide: 2. Reg. V. VIII. X. Asaphus optimi regis nomine, Deo Israelis Epinicium canit.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, in carminibus, Psalmus Asaph Canticum.	1 In finem, in Laudibus, Psalmus Asaph, Canticum ad Assyrios.
Cognoscitur in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus.	2 Notus in Judaea Deus: in Israel magnum nomen ejus.
Et erit in Salem tabernaculum ejus, & habitatio ejus in Sion.	3 Et factus est in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.
Ibi confringet volatilia arcus, scutum, & gladium, & bellum. Semper.	4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.
Lumen tu es magnifice a montibus captivitatis.	5 Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis:
Spoliati sunt superbi corde: dormitaverunt so-	6 Turbati sunt omnes insipientes corde.

1. *Ad Assyrios:* Deest quidem in Heb. sed repeti potuit, Assyriis sub Ezechia per Angelum cæsis.

2. *In Judæa:* in Iuda, Heb. Magnus quidem Deus in universo Israele; sed maxime Judæ notus jam regiæ tribui, ac Davidis victoriis nobilitatæ.

3. *In pace:* in Salem; Heb. quæ est Ierusalem Gen. XIV. 18. a pace sic vocata Heb. VII. 2. *Locus ejus*, propter Arcam eo a Davide translatam & in Sione collocatam.

4. *Ibi confregit potentias . . . volatilia arcus:* Hier. sagittas, inde nobis auxilium, quibus arma hostium viresque confregimus: ibi arma & manubias hostium in memoriam præstiti a Deo auxilii consecravimus: quod factum a Davide: 1. Reg. VIII. 7. 11. 12. &c.

5. *Illuminans tu mirabiliter:* lumen tu es, &c. Hier. a quo illustramur ingente gloria. *A montibus æternis:* cælis: a montibus captivitatis: Hier. Alii, prædæ, a montibus Syriæ & aliorum quibus olim prædæ fuimus. Inde ergo nobis lux, ubi quondam captivi fueramus. Jud. II. III.

6. *Turbati sunt*, spoliati sunt superbi corde. Hier. *Dormierunt somnum*, inertes & veluti somnolenti, sicut V. 7. *Nihil invenerunt . . .* non invenerunt omnes viri exercitus manus suas. Hier. Velut in somnis magna moliri videmur casso conatu; tales hostium nisus. Notum illud Poetæ de Turno: Ac velut in somnis &c. Æneid. XII. sub fin. vel,

minum suum, & non invenerunt omnes viri exercitus manus suas.

Ab increpatione tua, Deus Jacob: consopitus est currus, & equus.

Tu terribilis es: & quis stabit adversum te, ex tunc ira tua?

De coelo annuntiabis judicium: terra timens tacebit.

Cum surrexerit ad judicandum Deus, ut salvos faciat omnes mites terrae: Semper.

Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis irae accingeris.

Vovete, & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu ejus sunt, offerent dona terribili.

Auferet spiritum ducum: terribilis regibus terrae.

Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7 Ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt qui ascenderunt equos.

8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

9 De coelo auditum fecisti judicium: terra tremuit, & quievit.

10 Cum exurgeret in judicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terrae.

11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiae cogitationis diem festum agent tibi.

12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro: omnes qui in circuitu ejus affertis munera.

13 Terribili, & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terrae.

parte exercitus cæsa, & somnum mortis dormiente, reliqui conterriti, nec pugnare potuerunt. Simili comparatione usus est Isa. xxix. 7. 8. Porro Vulgatæ sensus obvius; sed contextui parum congruit.

7. *Dormitaverunt*: consopitus est currus & equus, Hier. id est, nihil egit: cessavit, evanuit.

8. *Quis resistet? . . . ex tunc*: ex quo apparet *ira tua*: quis resistet tibi? quis stabit adversum te? Hier.

9. *Auditum fecisti*: Annuntiabis, Hier. *Terra tremuit*, timens tacebit, Idem, te de cælo intonante.

10. *Mansuetos*: Israelitas mites & humiles, unoque Deo nixos.

11. *Cogitatio hominis*: ira hominis, Hier. *Confitebitur*, id est, cedet in laudem tuam. *Reliquiæ cogitationis*, reliquiis iræ accingeris, Hier. ut ornamento, tibi erunt decori. Sensus est; qui prius irascebantur & fremebant sub hostili jugo, nunc tuas canunt laudes, ac si quid irarum dolorisque superest, tibi laudi vertet, deletis ad internecionem hostibus.

12. *Affertis munera*: offerent dona terribili, Hier.

13. *Spiritum*: animum, consilium. Sic Saüli, sic Nabuchodonosori, aliisque superbis ducibus Deus mentem eripuit.

PSALMUS LXXVI.

CONSOLATORIUS.

Rebellante Absalomo, Davide ad Domini judicia contremiscente, Asaphus, pii Regis nomine, hoc carmen edidit. Certe ad versum usque 13. persona quaedam singularis inducitur, eaque quae Psalmos confecerit. Vide ℣. 7. ex Heb. Reliquus Ps. a ℣. 14. afflicti reficit animum ex recordatione Dei, populum ab Ægyptiaca servitute liberantis. Convenit etiam populo a Nubuchodonosore afflicto, ex miraculis in suam olim gratiam factis, spem erigenti.

VERSIO S. HIERONYMI,

Victori, pro Idithun, Psalmus Asaph.

Voce mea ad Dominum exclamavi: voce mea ad Dominum, & exaudivit me,

In die tribulationis meae Deum exquisivi; manus mea nocte extenditur, & non quiescit; noluit consolari anima mea.

Recordans Dei conturbabar: loquebar in memetipso, & deficiebat spiritus meus. Semper,

VERSIO VULGATA.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus Asaph.

2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.

3 In die tribulationis meae Deum exquisivi; manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus.

Renuit consolari anima mea: 4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus,

1. *Pro Idithun, Psalmus Asaph.* Ita Heb. & omnes interpretes; quo demonstrari videtur carmen hoc ab Asapho compositum, atque Idithuno traditum; quo etiam sensu in titulo Ps. xxxviii. legimus, pro Idithun, Canticum David, ut supra diximus.

3. *Manibus meis nocte . . .* Manus mea nocte extenditur, & non quiescit, Hier.

4. *Et delectatus sum . . .* Quantum in peccatis meis fuit, nullam invenire potui consolationem; rursum cogitavi de Deo & misericordia ipsius delectatus sum. At Hier. ex Heb. aliter: memor fui Dei & conturbabar; qui olim, afflictus quamvis, audito Dei nomine, respirabam, nunc minus ejus territus, divini nominis recordatione conturbor: nempe consideravi mansuetudinem ipsius, consideravi pietatem, consideravi munditiam; & videns me ipsum immundum, vehementer conturbabar. Comm. Hier. *Et exercitatus sum & defecit spiritus meus*, Hier.

in

Prohibebam suspectum oculorum meorum: stupebam, & non loquebar.

Recogitabam dies antiquos: annos sæculorum:

Recordabar psalmorum meorum: in nocte cum corde meo loquebar, & scopebam spiritum meum.

Ergone in æternum projiciet Dominus, & non propitiabitur ultra?

Ergone complebit usque in finem misericordiam suam: consummabitur verbum de generatione in generationem?

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos in mente habui.

7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum:

8 Numquid in æternum projiciet, Deus? aut non apponet, ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem?

in Comment. in Hebr. melius habet: loquebar in memetipso, & defecit spiritus meus; quod etiam ita vertit hic ipse Hier. Sensusque est: hoc imo anxius ac tremens, suis se ipse cogitationibus conficit.

5. *Anticipaverunt vigilias oculi mei*. Comm. Hier. in Hebræo aliter habet: prohibebam suspectum oculorum meorum: constupebam, & non loquebar; ac sic ipse vertit hic. Idem in Comm. quod dicit, hoc est: considerans peccata mea, oculos ad cælum erigere non audebam: propterea stupebam, timebam, loqui non poteram. Heb. ad verbum; tenuisti vigilias oculorum meorum; seu, tenuisti in custodiis oculos meos; ut ne palpebras quidem possem attollere.

6. *Cogitavi dies antiquos*: Lege Hier. Cum præsentia omnia nil nisi horrorem injicerent, priscorum sæculorum miracula revolvebam, quibus sustentarem spem meam: vide ℣. 14.

7. *Et meditatus sum*: recordabar Psalmorum, Hier. cui Heb. congruit, quærebam solatium in recordatione suavissimorum carminum, quæ te auctore cecini. *Et exercitabar*: nocte loquebar cum corde meo, Hier. cum corde meo, garriebam, 70. ἠδολεσχουν, vana & confusa animo volutabam, abreptus incerto cogitationum æstu. *Scopebam*: Scrutabar spiritum meum: alii, ventilabam, hac illacque versabam, profundissimis & acutissimis curis me ipse conficiebam. At 70. ἐσκαλλον; Sarriebam animum meum: cogitationes meas secabam quasi sarculo: Hier. ad Sun. Quæ modo probaveram, eadem improbabam rursus: eodem ubique sensu, eadem animi fluctuatione.

8. *Non apponet ut complacitior sit adhuc?* Non propitiabitur ultra? Hier.

9. *Abscindet*. Adde ut apud Hier. Consummabitur verbum de generatione in generationem; idest, oracula ejus quæ tories fausta audivimus, penitus desierunt; nec spes ulla super.

Numquid oblitus est misereri Deus? aut complebit furore misericordiam suam? Semper.

Et dixi, imbecillitas mea est: haec commutatio dexterae Excelsi.

Recordabor cogitationum Domini: reminiscens antiqua mirabilia tua.

Et meditabor in omni opere tuo, & adinventiones tuas loquar.

Deus, in sancto via tua: quis Deus magnus, ut Deus?

Tu es Deus faciens mirabilia: ostendens in populis potentiam tuam.

Redemisti in brachio populum tuum, filios Jacob & Joseph. Semper.

Videntes te aquae, Deus, videntes te aquae parturierunt, & commotae sunt abyssi.

Excusserunt aquas nubila, vocem dederunt nubes, & sagittae tuae discurrebant.

10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi, nunc coepi: haec mutatio dexterae Excelsi.

12 Memor fui operum Domini: quia memor ero ab initio mirabilium tuorum.

13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in adinventionibus tuis exercebor.

14 Deus, in sancto via tua: quis Deus magnus sicut Deus noster? 15 Tu es, Deus, qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam: 16 Redemisti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob, & Joseph.

17 Viderunt te aquae, Deus, viderunt te aquae: & timuerunt, & turbatae sunt abyssi.

18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes.

Etenim sagittae tuae

11. *Et dixi: nunc cœpi;* Hier. hic & in comment. in Hebræo; & dixi, Imbecillitas mea; id est, hoc quod patior, non de crudelitate Dei, sed de peccatis meis. *Hæc mutatio* . . . id est, Dei est res turbidas immutare, inde expectandæ sunt vices.

13. *Exercebor* . . . adinventiones tuas loquar, Hier. sapientiæ tuæ arcana, & ad salutem nostram excogitata consilia.

14. *In sancto via tua;* viæ tuæ sanctæ.

17. *Viderunt te aquæ* . . . . Ps. CXIII. 3. Mare vidit & fugit &c. ex hoc incipit graphice describere transitum maris rubri. Infra V. 20.

18. *Multitudo sonitus aquarum;* recedentium, ac statim in Ægyptios refluentium. At Hier. Excusserunt aquas nubila: id est, effuderunt imbres. *Etenim sagittæ:* Et sagittæ tuæ (fulmina) discurrebant: Hier. Dominus enim respiciebat Ægyptios per columnam ignis & nubis, & pugnabat contra eos. Ex. XIV. 24. 25.

Vox tonitrui in rota, apparuerunt fulgura tua orbi: concussa est, & commota est terra.

In mari via tua: & semitae tuae in aquis multis, & vestigia tua non sunt agnita.

Deduxisti quasi gregem populum tuum: in manu Moysi & Aaron.

transeunt: 19 Vox tonitrui tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuae orbi terrae: commota est, & contremuit terra.

20 In mari via tua, & semitae tuae in aquis multis; & vestigia tua non cognoscentur.

21 Deduxisti sicut oves populum tuum, in manu Moysi & Aaron.

19. *Vox tonitrui tui in rota:* instar rotæ rapide discurrentis, sive Deus revera int nuit, ut textus Exodi significare videtur, sive iram ejus tonitrui ac fulguris imagine, Psalmi auctor designat, ut Ps. XVII. 14.

20. *In mari via tua:* qua tu populum deduxisti, dux ipse itineris & ante eos gradiens. Ex. XIII. 21. &c.

PSALMUS LXXVII.

HORTATORIUS ET INCREPATORIUS.

Ad decem Tribus, ne agnito Davide, & in unum semel cum Juda coalitae: 2. Reg. V. 1. 5. a Davide ejusque posteris desciscant. Hæc autem sanctus Asaph cecinit praescius futurorum: namque inerant jam inde ab ipsis Davidis initiis inter Judae Tribum & reliquas, aemulationis ac discordiae semina: cum in Hebron regnantem Davidem super Judam caeteri, bello etiam illato, repellerent: & Isboseth regem sequerentur. 2. Reg. II. III. Victo quoque Absalomo, Judæ Tribu facile ad obsequium redeunte: caeteri Israelitae tardissimi, ac postremi omnium resipuerunt. 2. Reg. XIX. 11. & seqq. 40. & seqq. Quin etiam paulo post: Seba vir Jemineus cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, neque haereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua, Israel: *Igitur* separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba: viri autem Juda adhæserunt regi suo. 2. Reg. XX. 1. 2. *Adeo invidebant Tribui Juda, quod una non modo singulis, verum etiam omnibus, & numero, & gloria clarior potiorque haberetur, attributa etiam nuper ad cumulum regia dignitate, civitate regia, sacris etiam; quaeque gloria gentis erat, Arca Dei, tem-*

ploque. His igitur irarum fomitibus in aeterna dissidia proni videbantur: ut postea contigit, Jeroboamo duce, cum decem tribus a fratribus, & Davidis familia se abruperunt. Haec ergo cogitans Asaph hortatur has tribus, ut in fide perstent. Causas autem has maximè commemorat: quod Deus Davidem elegerit: quod Jerosolymis, & in ipsa Sione civitate David sedem Arcae elegerit: quod ibidem ipse David locum futuri templi designarit: 2. Reg. XXIV. 25. *&* 1. *Par.* XXI. 22. *&* 2. III. 1. *&c. quod hujus templi extructio Davidi Salomonis filio reservata esset: idque repulsa Silo, vetere Arcae sede; ne Ephraimitæ, quorum in sorte erat, ea superbirent. Sic decem tribus Davidis familiae arctissimis cum civilibus tum etiam religionis vinculis conjungebat: quas etiam causas refert Abias Roboami filius, cur decem tribus ad se, Davidicamque stirpem reverterentur.* 2. *Par.* XIII. 5. *& seqq.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Eruditio Asaph.

Ausculta, populus meus, legem meam: inclinateaurem vestram ad verba oris mei.

Aperiam in parabola os meum: loquar aenigmata antiqua.

Quae audivimus & cognovimus, & patres nostri narraverunt nobis.

Non sunt abscondita a filiis eorum, a generatione sequenti.

Narrantes laudes Domi-

VERSIO VULGATA.

1 Intellectus Asaph.

Attendite, populе meus, legem meam: inclinate aurem vestram in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum: loquar propositiones ab initio.

3 Quanta audivimus, & cognovimus ea: & patres nostri narraverunt nobis.

4 Non sunt occultata a filius eorum, in generatione altera.

Narrantes laudes Do-

1. *Intellectus Asaph*. Psalmus revera singulari consideratione dignissimus, unde sic incipit: *Attendite*, Propheta loquitur: *Populе meus*, populares mei. *Legem meam*: doctrinam meam.

2. *In parabolis* . . . aliud dicit, aliud innuit; ac praeteritorum specie futura praeagit. Id quoque ex persona Christi; Matt. XIII. 13. *Propositiones ab initio*; abscondita a constitutione mundi: Matt. ibid. Mysteria antiqua ad Abrahamo & Jacobo patrum traditione collecta, & posteris tradita.

ni, & potentiam ejus: & mirabilia ejus quae fecit.

Statuit contestasionem in Jacob, & legem posuit in Israel: quae mandavit patribus nostris, ut docerent filios suos.

Ut cognosceret generatio subsequens filii nasciturí: surgent & narrabunt filiis suis,

Ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur cogitationum Dei, & mandata ejus custodiant.

Et non sint sicut patres eorum, generatio declinans, & provocans: generatio quae non praeparavit cor suum, & non credidit Deo spiritus ejus.

Filii Ephraim intendentes, & mittentes arcum: terga verterunt in die belli.

mini, & virtutes ejus; & mirabilia ejus, quae fecit.

5 Et suscitavit testimonium in Jacob: & legem posuit in Israel.

Quanta mandavit patribus nostris, nota facere filiis suis.

6 Ut cognoscat generatio altera,

Filii qui nascentur, & exurgent, & narrabunt filiis suis,

7 Ut ponant in Deo spem suam, et non obliviscantur operum Dei, et mandata ejus exquirant.

8 Ne fiant sicut patres eorum: generatio prava, et exasperans.

Generatio, quae non direxit cor suum, et non est creditus cum Deo spiritus ejus.

9 Filii Ephrem intendentes, et mittentes arcum: conversi sunt in die belli.

8. *Exasperans*: provocans: Hier. contumax: perduellis. *Non direxit cor suum*: rectum non habuit. *Non est creditus* . . . non credidit Deo spiritus ejus, Hier.

9. *Filii Ephrem*. Cur Ephremitas hic potissimum commemoret, hæ causæ sunt, quòd Josephi tribus propter ipsum Josephum Deo dilectissima, videretur; quod Josephi filius Ephraim, Dei nutu, Manassi, primogenito licet, antepositus: Gen. xlviii. 17. quod jam inde ab Inrio Ephraimitæ fortitudine ac viribus prævalerent: Deut. xxxiii. 17. quo factum est, ut ab ipso Davide, fortitudo capitis sui ac regni firmamentum haberentur. Ps. lix. 9. Quod denique futurum, ut sub Roboamo tribus desciscerent hortatore Jeroboamo Ephraimita, ipsaque novi regni Israelitici sedes Samariæ in sorte tribus Ephraim collocanda esset. Unde passim in Prophetis scissæ tribus, Ephraim nomine vocantur. *Intendentes arcum*; Ephraimitæ habiti jaculatores egregii. *Conversi sunt in die belli*; sæpe in fugam acti a Davide cum sociis tribubus; 1. Reg. III. 1. Denique sub Abia a paucis fusi sunt; 2. Par. xiii. 15. &c.

Non custodierunt pactum Dei sui, & in lege ejus noluerunt ingredi.

Et obliti sunt commutationum ejus, & mirabilium ejus quae ostendit eis.

Coram patribus eorum fecit mirabilia: in terra Ægypti, in regione Taneos.

Divisit mare, & transduxit eos; & stare fecit aquas quasi acervum.

Et duxit eos in nube per diem, & tota nocte in lumine ignis.

Scidit petram in deserto, & potum dedit quasi de abyssis magnis.

Et eduxit rivos de petra, & elicuit quasi flumina aquas.

Et addiderunt ultra peccare ei, ut provocarent Excelsum in invio.

Et tentaverunt Deum in cordibus suis: petentes cibum animae suae.

Et loquentes contra Deum, dicebant: Numquid poterit Deus ponere mensam in solitudine?

10 Non custodierunt testamentum Dei: & in lege ejus noluerunt ambulare.

11 Et obbliti sunt benefactorum ejus, & mirabilium ejus, quae ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.

13 Interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre.

14 Et deduxit eos in nube diei; & tota nocte in illuminatione ignis.

15 Interrupit petram in eremo: & adaquavit eos velut in abysso multa.

16 Et eduxit aquam de petra, et deduxit tamquam flumina aquas.

17 Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt Excelsum in inaquoso.

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis: ut peterent escas animabus suis.

19 Et male locuti sunt de Deo: dixerunt: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?

14. *Et deduxit eos in nube diei:* per diem: eadem columna nubis, per diem praebente umbraculum, nocte facis instar praevia. Vide Exod. XIII. 20. 21. &c.

15. *Velut in abysso multa:* quasi ex aquis profundis, sic ex silice potum praestitit.

16. *Deduxit tamquam flumina . . .* Aqua enim populum peregrinantem sequebatur: unde Paulus affirmat spiritualem petram ipsos consecutam, quae perennem aquam deduceret. 1. Cor. x. 4.

17. *In inaquoso:* in deserto: & ita passim.

Ecce percussit petram, & fluxerunt aquae, & torrentes inundaverunt: numquid & panem poterit dare, aut praeparare carnem populo suo?

Ideo audivit Dominus, & non distulit: & ignis accensus est in Jacob, & furor ascendit in Israel.

Quia non crediderunt in Deo; nec habuerunt fiduciam in salutari ejus.

Et praecepit nubibus desuper, & portas coeli aperuit,

Et pluit super eos manna, ut comederent, & triticum coeli dedit eis.

Panem fortium comedit vir; cibaria misit eis in saturitatem.

Abstulit Eurum de coelo, & induxit in fortitudine sua Africum.

Et pluit super eos quasi pulverem carnes, & quasi arenam maris volatilia pennata.

Et ceciderunt in medio castrorum eorum: in circuitu tabernaculorum eorum.

Et comederunt, & saturati sunt nimis: & desiderium eorum attulit eis.

20 Quoniam percussit petram, et fluxerunt aquae, et torrentes inundaverunt.

Numquid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?

21 Ideo audivit Dominus, et distulit: et ignis accensus est in Jacob, et ira ascendit in Israel:

22 Quia non crediderunt in Deo, nec speraverunt in salutari ejus,

23 Et mandavit nubibus desuper, et januas coeli aperuit.

24 Et pluit illis manna ad manducandum, et panem coeli dedit eis.

25 Panem Angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in abundantia,

26 Transtulit Austrum de coelo: et induxit in virtute sua Africum.

27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes: et sicut arenam maris volatilia pennata.

28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum,

29 Et manducaverunt, et saturati sunt nimis, et desiderium eorum attulit

20. *Quoniam percussit:* Ecce percussit, Hier.

21. *Distulit:* ne tam cito in terram promissionis intrarent. At Heb. excanduit; quam vocem Vulgata vertit, *sprevit*; infra 59. 62.

24. *Panem cæli:* triticum cæli: Hier. a cælo; quasi messem ab alto provenientem.

25. *Panem Angelorum:* tamquam per Angelos ministratum: Theodor. panem fortium; Heb.

26. *Austrum:* Eurum; Hier. ventum a mari flantem: Num. xi, 31.

27. *Volatilia:* Coturnices, de quibus ibid.

Non indiguerunt de cupiditate sua: cum adhuc cibus esset in ore eorum.

Furor ergo Dei ascendit super eos: & occidit pingues eorum, & electos Israel incurvavit.

In omnibus his peccaverunt ultra; & non crediderunt in mirabilibus ejus.

Et consumpsit in vanitate dies eorum, & annos eorum velociter.

Si occidebat eos, tunc requirebant eum: & convertebantur, & diluculo consurgebant ad Deum.

Et recordabantur quia Deus fortitudo eorum, & Deus excelsus redemptor eorum est.

Et lactaverunt eum in ore suo, & in lingua sua mentiti sunt ei.

Cor autem eorum non erat firmum cum eo: nec permanserunt in pacto ejus.

Ipse vero misericors propitiabitur iniquitati, & non disperdet: multumque avertit iram suam, &

eis: 30 Non sunt fraudati a desiderio suo.

Adhuc escae eorum erant in ore ipsorum: 31 Et ira Dei ascendit super eos;

Et occidit pingues eorum, et electos Israel impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, et anni eorum cum festinatione.

34 Cum occideret eos, quaerebant eum, et revertebantur, et diluculo veniebant ad eum.

35 Et rememorati sunt quia Deus adjutor est eorum, et Deus excelsus redemptor eorum est.

36 Et dilexerunt eum in ore suo, et lingua sua mentiti sunt ei.

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento ejus.

38 Ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum: et non disperdet eos.

30. *Adhuc escæ eorum*: Ipsissima verba, Num. xi. 33.

31. *Impedivit*: Incurvavit; Hier. id est, prostravit. Adverte autem iram incipientem ab Optimatibus & divitibus, quippe qui superbius rebellabant.

32. *In omnibus his*: Inter ipsa supplicia peccaverunt.

34. *Diluculo*: festinanter.

36. *Dilexerunt*: blanditi sunt; Hier.

38. *Abundavit*: multum, id est, longe, avertit iram suam; Hier.

non suscitavit totum furorem suum.

Sed recordatus est quia caro essent: spiritus vadens, & non revertens.

Quoties provocaverunt eum in deserto: afflixerunt eum in solitudine.

Et conversi sunt, & tentaverunt Deum, & sanctum Israel concitaverunt,

Non sunt recordati manus ejus: diei qua redemit eos a tribulante.

Qui fecit in Ægypto signa sua, & ostenta sua in regione Taneos,

Qui convertit in sanguinem fluvios eorum, et rivos eorum ne biberent.

Qui immisit in eis omne genus muscarum, ut comederent eos, et ranas, ut disperderent eos.

Qui dedit brucho germen eorum, et laborem eorum locustae.

Qui occidit in grandine vineas eorum, et sycomoros eorum in frigore.

Qui tradidit grandini pascua eorum, et jumenta eorum volucribus.

Et abundavit ut averteret iram suam: et non accendit omnem iram suam:

39 Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens, et non rediens.

40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto; in iram concitaverunt eum in inaquoso?

41 Et conversi sunt, et tentaverunt Deum: et sanctum Israel exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis.

43 Sicut posuit in Ægypto signa sua, et prodigia sua in campo Taneos.

44 Et convertit in sanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent.

45 Misit in eos coenomyiam, & comedit eos: et ranam, et disperdidit eos.

46 Et dedit aerugini fructus eorum, et labores eorum locustae.

47 Et occidit in grandine vineas eorum, et moros eorum in pruina.

48 Et tradidit grandini jumenta eorum, et possessionem eorum igni.

39. *Spiritus vadens* . . . ut ventus vadit & non redit; ita vita hominis brevis ævi.

41. *Conversi sunt*: redierunt ad peccata.

44. *Imbres eorum*; rivos; Hier. nec tantum fluviales aquas, sed etiam quæ ex pluvia colliguntur, vertit in sanguinem.

45. *Coenomyiam*: omne genus muscarum; Hier.

Qui misit in eos iram furoris sui: indignationem, et comminationem, et angustiam: immissionem angelorum malorum.

Munivit semitam furori suo: non pepercit a morte animae eorum: et animantia eorum pesti tradidit.

Et percussit omne primogenitum in Ægypto: principium partus in tabernaculis Cham.

Et tulit velut oves populum suum, et minavit eos sicut gregem in deserto.

Et duxit eos cum fiducia, et absque timore: inimicos autem eorum operuit mare.

Et adduxit eos ad terminum sanctificatum suum: montem istum, quem possedit dextera ejus.

Et ejecit a facie eorum gentes: et possidere eos fecit in funiculo haereditatem, et collocavit in

49 Misit in eos iram indignationis suae: indignationem et iram, et tribulationem: immissiones per angelos malos.

50 Viam fecit semitae irae suae: non pepercit a morte animabus eorum; et jumenta eorum in morte conclusit:

51 Et percussit omne primogenitum in terra Ægypti, primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

52 Et abstulit sicut oves populum suum: et perduxit eos tamquam gregem in deserto.

53 Et deduxit eos in spe, et non timuerunt: et inimicos eorum operuit mare.

54 Et induxit eos in montem sanctificationis suae; montem, quem acquisivit dextera ejus.

Et ejecit a facie eorum Gentes: et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis.

49. *Immissione per Angelos malos*; pœnas ab Angelis malis immissas.

50. *Viam fecit semitæ*; munivit semitam iræ suæ. Hier. Fecit inevitabilem iram. *In morte conclusit*, pesti tradidit; Hier.

51. *Laboris*; doloris: partus; Hier. id est, primogenitos. Sic Jacob Ruben primogenitum, principium doloris sui, sive initium curarum vocat. Gen. xlix. 3. *Tabernaculi Cham*: Ægypto, a filiis Cham habitata. Gen. x. 6. Ps. cxv. 23.

53. *In spe & non timuerunt*: cum fiducia & absque timore, Hier.

54. *Montem sanctificationis* . . . terminum sanctificatum suum; Hier. In regionem a se sanctificatam; ὄρος. 70. Quæ vox & montem & terminum significat. *Montem* . . . terram promissam excelsam & nobilem. Sic in cantico Mariæ. Exod. xv. 17. Vel totam terram a nobiliori parte appellat, a monte Sion, scilicet; *Quem acquisivit dextera ejus*; prælio & victoriis.

tabernaculis eorum tribus Israel.

Et tentaverunt, et provocaverunt Deum excelsum: et testimonia ejus non custodierunt.

Et aversi sunt, et praevaricati sunt, ut patres eorum: incurvati sunt quasi arcus inutilis.

Et provocaverunt eum in excelsis suis; et in sculptilibus suis ad aemulandum concitaverunt.

Audivit Deus, et non distulit: et projecit vehementer Israel.

Et reliquit tabernaculum Silo: tentorium, quod collocavit inter homines.

Tradidit in captivitatem gloriam suam, & decorem suum in manu hostis.

Et conclusit in gladio

55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel. 56 Et tentaverunt, et exacerbaverunt Deum excelsum: et testimonia ejus non custodierunt.

57 Et averterunt se, et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum pravum.

58 In iram concitaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad aemulationem eum provocaverunt.

59 Audivit Deus, et sprevit: et ad nihilum redegit valde Israel.

60 Et repulit tabernaculum Silo: tabernaculum suum, ubi habitavit in hominibus.

61 Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: et pulchritudinem eorum in manus inimici.

62 Et conclusit in gla-

56. *Et tentaverunt* .... Memoratis populi rebellionibus in deserto transgreditur ad eas, quæ sub Judicibus ac deinceps contigerunt.

57. *Conversi sunt* ... quasi arcus inutilis; Hier. dolosus; Heb. qui intendendem fallit ictu debili. Sic illi, bene instituti licet, a scopo aberrarunt. Vel arcus perversus est, dum contra inimicos sagittam putatur jacere, sauciat tenentem; sic isti, qui in Deum liberatorem suum iniquas jaculabantur verborum sagittas. Comm. Hier.

58. *In collibus suis*; excelsis; Hier. ubi sacrificabant. Tacite increpat rebellaturas tribus, quæ relicto templo sibi fana in excelsis fecerint. 3. Reg. XII. 31. &c.

59. *Sprevit*: Excanduit; Heb. ut supra, 21. & infra, 62.

60. *Tabernaculum Silo*; quod erat in Ephraim; nempe, ut ostenderet se Jerusalem elegisse abjecto Ephremitarum loco.

61. *Virtutem eorum*; fortitudinem; robur; Heb. id est, Arcam fœderis, qua confidebant. *Pulchritudinem eorum*; decorem suum; Hier. Eamdem Arcam, quæ decus erat Israelis propter inhabitantem Deum; captaque est a Philisthæis, cæsis Heli filiis Ophni & Phinees; 1. Reg. IV. 11. Ac tunc dictum: Translata est gloria ab Israel, quod capta esset Arca; ibid. 21. 22.

62. *Sprevit*; in eam excanduit; Heb.

populum suum, & in haereditatem suam non distulit.

Juvenes ejus devoravit ignis, et virgines ejus nemo luxit.

Sacerdotes ejus gladio ceciderunt, et viduae ejus non sunt fletae.

Et evigilavit quasi dormiens Dominus: quasi fortis post crapulam vini.

Et percussit hostes suos retrorsum: opprobrium sempiternum dedit eis.

Et projecit tabernaculum Joseph, et tribum Ephraim non elegit:

Sed elegit tribum Juda: montem Sion, quem dilexit.

Et aedificavit in similitudine monocerotis Sanctuarium suum: quasi terram fundavit illud in saeculum.

dio populum suum: et haereditatem suam sprevit.

63 Juvenes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt lamentatae.

64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: et viduae eorum non plorabantur.

65 Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus a vino.

66 Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.

67 Et repulit tabernaculum Joseph: et tribum Ephraim non elegit:

68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.

69 Et aedificavit sicut unicornium Sanctificium suum in terra, quam fundavit in saecula.

Et 70. Et

63, Juvenes eorum comedit ignis; urbibus scilicet igni ferroque populatis, ut fit in vastitate. *Non sunt lamentatae;* passive; fletae, ut ℣. 64. Inhumata infletaque turba; ut ait Poeta Æn. XI. At Heb. non sunt laudatae; epithalamio scilicet; nullae nuptiae ut in publico luctu.

64. Sacerdotes eorum: Ophni & Phinees. *Non plorabantur.* Vide ℣. 63. at Heb. non plorabant; suos scilicet, sed Arcam: Uxor Phinees audita viri nece, non eum deploravit; sed ait: translata est gloria ab Israel &c, ut supra ad v. 61.

65. Crapulatus a vino: quasi post gravem somnum; qualis solet esse largiter epotis poculis.

66. Inimicos suos: Philisthaeos. *In posteriora;* in secretiori parte regni; 1. Reg. v. 6.

67. Tabernaculum Joseph; Silo. Non elegit locum templi apud Josephi posteros, aut ei regiam potestatem attribuit.

68. Elegit tribum Juda; in regnum; *Sion*, in locum Arcae & arcem regiam. Vide orationem Abiae 2. Par. XIII. 5. 8.

69. Et aedificavit sicut unicornium; quorum cornu & excelsum & unum, ut & templum Dei. At Heb. sicut excelsa; supp. palatia. *Sanctificium;* templum a Davide designatum, a Salomone condendum, ex Nathani vaticinio 2. Reg. VII. 13. *In terra . . . .* quasi erram fundavit &c.

Et elegit David servum suum, et tulit eum de gregibus ovium.

Sequentem foetas adduxit eum, ut pasceret Jacob populum ejus, et Israel haereditatem suam.

Qui pavit eos in simplicitate cordis sui, et in prudentia manuum suarum dux eorum fuit.

70 Et elegit David servum suum, et sustulit eum de gregibus ovium: de post foetantes accepit eum.

71 Pascere Jacob servum suum, et Israel haereditatem suam.

72 Et pavit eos in innocentia cordis sui: et in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

&c. Hier. Sicut terram in æternum voluit esse stabilem, ita etiam templum.

70. *Elegit David*; deditque ei regnum in sempiternum ipsi & filiis ejus, ut dicebat Abia Roboami filius ad rebellantes tribus; 2. Par. XIII. 5. *De post fœtantes*. Sequentem fœtas: Hier. Ex pastore pecudum, pastorem hominum fecit; quæ certissima nota divinæ voluntatis a Deo ipso memoratur. 2. Reg. VII. 8.

PSALMUS LXXVIII.

PROPHETICUS.

Super desolatione domus sanctuarii. Ch. quod prophetico spiritu vult dictum. Melius ut videtur, polluto templo, urbe vastata ab Antiocho: vide dicta in Ps. LXXIII. *V.* 2. *&* 3. *Citatus.* 1. *Mac.* VII. 17. *ut ex antiqua scriptura, & ad tempora Machabaica pertinens.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum Asaph.

Deus, venerunt Gentes in haereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in acervis lapidum.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Asaph.

Deus, venerunt Gentes in haereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam.

1. *Polluerunt*. Non dicit excisum, sed pollutum, ut 1. Mac. I. 41. 49. II. 22. IV. 38. *In pomorum custodiam*; in speculam, quam custodes satorum & pomorum habere consueverant; Hier. Epist. ad Sun. palatiis, ipsaque urbe velut in tugurium versa. Idem Hier. ibid. & hic ex Hebræo sic vertit; in acervos lapidum. De Antiocho & sancta civitate scriptum: Succendit eam igni, & destruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu. 1. Mac. I. 33.

Dederunt cadavera servorum tuorum escam volatilibus coeli: carnes sanctorum tuorum bestiis terrae.

Effuderunt sanguinem eorum quasi aquam in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret.

Facti sumus opprobrium vicinis nostris: subsannatio & derisio his, qui in circuitu nostro sunt.

Usquequo, Domine, irasceris in finem: ardebit quasi ignis zelus tuus?

Effunde furorem tuum super gentes, quae non cognoverunt te, & super regna, quae nomen tuum non invocaverunt.

Quia comederunt Jacob, & decorem ejus desolaverunt.

Ne recorderis iniquitatum nostrarum veterum: cito occupent nos misericordiae tuae, quia attenuati sumus nimis.

Auxiliare nobis, Deus Jesus noster, propter gloriam nominis tui, & libera nos: & propitiare peccatis nostris, propter nomen tuum.

2 Posuerunt morticina servorum tuorum, escas volatilibus coeli: carnes sanctorum tuorum bestiis terrae.

3 Effuderunt sanguinem eorum tanquam aquam in circuitu Jerusalem: & non erat qui sepeliret.

4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris; subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

5 Usquequo, Domine, irasceris in finem; accendetur velut ignis zelus tuus?

6 Effunde iram tuam in Gentes, quae te non noverunt; & in regna, quae nomen tuum non invocaverunt.

7 Quia comederunt Jacob: & locum ejus desolaverunt.

8 Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito anticipent nos misericordiae tuae: quia pauperes facti sumus nimis.

9 Adjuva nos, Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos: & propitius esto peccatis nostris, propter nomen tuum.

6. *Effunde iram tuam;* Hic & seqq. versus a Jerem. repetiti x. 25.

7. *Locum ejus:* habitaculum; Heb. templum; alii vertunt decus; pulchritudinem, eod. sensu. Tempore Antiochi, sanctificatio ejus desolata est, sicut solitudo 1. Mac. I. 41. Sancta nostra & pulchritudo nostra & claritas nostra desolata est, ibid. II. 22. Vide etiam IV. 37. &c.

Quare dicunt gentes: Ubi est Deus eorum? nota fiat in gentibus ante oculos nostros ultio sanguinum servorum tuorum, qui effusus est.

Ingrediatur coram te gemitus vinctorum in magnitudine brachii tui: relinque filios interitus.

Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: opprobrium suum, quod exprobraverunt tibi, Domine.

Nos enim populus tuus, & grex pascuae tuae confitebimur tibi in sempiternum: in generatione & generatione narrabimus laudes tuas.

10 Ne forte dicant in Gentibus: Ubi est Deus eorum? & innotescat in nationibus coram oculis nostris.

Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est: 11 Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios mortificatorum.

12 Et redde vicinis nostris septuplum, in sinu eorum: improperium ipsorum, quod exprobraverunt tibi, Domine.

13 Nos autem populus tuus, & oves pascuae tuae, confitebimur tibi in saeculum.

In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.

10. *Ne forte dicant*; quare dicunt &c. Hier. *Coram oculis nostris*; *ultio &c.* Jungenda hæc, ut apud Hier. & 70.

11. *Posside filios mortificatorum*. Eorum qui cæsi sunt. Sint ex nobis reliquiæ, quas neci eximas. At Hier. relinque filios interitus; morti addictos licet, jube esse superstites.

PSALMUS LXXIX.

DEPRECATORIUS ET PROPHETICUS.

Caeso Saule a Philisthaeis, quo tempore David super solio Juda regnabat in Hebron, petit adunari Tribus, & populum ab hostibus vindicari: deinde Davidis victorias, ac demum terrae sanctae vastitatem praedicit per Nabuchodonosorem. Hinc forte apud 70. *titulus*, super Assyrios.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro liliis testimonium Asaph, Canticum.	1 In finem pro iis, qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.
Qui pascis Israel, auscultа, qui ducis quasi gregem Joseph: qui sedes super Cherubim ostendere.	2 Qui regis Israel, intende: qui deducis velut ovem Joseph. Qui sedes super Cherubim, manifestare
Ante Ephraim, & Benjamin, & Manasse suscita fortitudinem tuam, & veni, ut salvos facias nos.	3 Coram Ephraim, Benjamin, & Manasse. Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.
Deus, converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus: Domine,	4 Deus, converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus.
Deus exercituum, usque-	5 Domine, Deus virtu-

2. *Qui regis Israel*. Pastor Israel, Heb. totum populum conjuncturus, a communi nomine Israelis ad Josephum, ac speciales quasdam familias descendit. *Qui deducis velut ovem Joseph*; velut gregem; Hier. Ergo Tribus Joseph nondum a vero cultu recesserat. *Qui sedes super Cherubim*; in Arca fœderis; *Manifestare*; imperativo; resplende.

3. *Ephraim* . . . Hæ Tribus Arcam sequi solebant. Num. II. 18. Rogat ergo ut Deus ex Arca eis affulgeat; pro eis autem orat, ut ostendat Davidem non tantum pro Juda sibi conjunctissimo, sed etiam pro Tribubus sibi adversantibus esse sollicitum; præcipuæ vero erant ex Josepho oriundæ: Benjaminitas inserit Joseph filiis, Saulis ejusque filii Isbosethi memor. Simul ut uno tempore commemoret totam Rachelis familiam Jacobo carissimam.

4. *Ostende faciem*; illumina; Heb. fac inde coruscare vividum lumen.

5. *Servi tui*: populi tui; Hier.

quo fumabis ad orationem populi tui?

Cibasti nos pane flebili, & potasti nos in lacrymis tripliciter.

Posuisti nos contentionem vicinis nostris, & inimici nostri subsannaverunt nos.

Deus exercituum, converte nos, & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

Vineam de Ægypto tulisti: ejecisti gentes, & plantasti eam.

Praeparasti ante faciem ejus, & stabilisti radices ejus, & replevit terram.

Operti sunt montes umbra ejus, & ramis illius cedri Dei.

Expandit comas suas usque ad mare, & usque ad flumen germina sua.

Quare dissipasti maceriem ejus, & vindemiaverunt eam omnes qui transeunt per viam?

Vastavit eam aper de sylva, & omnes bestiae agri depastae sunt eam.

tum, quousque irasceris super orationem servi tui?

6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in mensura.

7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: & inimici nostri subsannaverunt nos.

8 Deus virtutum, converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

9 Vineam de Ægypto transtulisti: ejecisti Gentes, & plantasti eam.

10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus: plantasti radices ejus, & implevit terram.

11 Operuit montes umbra ejus: & arbusta ejus cedros Dei.

12 Extendit palmites suos usque ad mare: & usque ad flumen propagines ejus.

13 Ut quid destruxisti maceriam ejus: & vindemiant eam omnes, qui praetergrediuntur viam?

14 Exterminavit eam aper de sylva: & singularis ferus depastus est eam.

6. *Cibabis*: Cibasti; Hier. *Potum dabis*; potasti: Idem. *In mensura*; salis; Heb. quod nomen mensuræ magnæ. Unde Hier. tripliciter, id est lacrymis nos cumulatissime satiasti; Saule & Jonatha, totoque exercitu fœde cæsis, magno populi & Davidis luctu. 2. Reg. I. 17. &c.

10. *Dux itineris* . . . Repurgasti ante eam; Heb. locum vacuasti quem occuparet, ejectis Chananæis; viam præparasti; Hier.

11. *Arbusta*; rami Heb. *Cedros Dei*; magnas, proceras.

12. *Palmites*: Comas; Hier. eodem sensu. *Flumen*; Euphratem; Davidis victoriæ a mari ad Euphratem protensæ:

14. *Aper*; Rex Assyrius; *Singularis ferus*; omnes bestiæ agri; Hier.

Deus exercituum, revertere obsecro; respice de coelo, & vide, & visita vineam hanc.

Et radicem quam plantavit dextera tua, & filium, quem confirmasti tibi.

Succensam igni & deramatam: ab increpatione faciei tuae pereant.

Fiat manus tua super virum dexterae tuae, & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

Et non recedimus a te: vivificabis nos, & nomine tuo vocabimur.

Domine, Deus exercituum converte nos, ostende faciem tuam, & salvi erimus.

15 Deus virtutum, convertere: respice de coelo, & vide, & visita vineam istam.

16 Et perfice eam, quam plantavit dextera tua: & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

17 Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.

18 Fiat manus tua super virum dexterae tuae; & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

19 Et non discedimus a te, vivificabis nos: & nomen tuum invocabimus.

20 Domine, Deus virtutum converte nos: & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

16. *Filium hominis:* Hominis, deest, Heb. sed videtur subintelligendum ex ℣. 18. Quamquam alii referunt ad metaphoram vitis, quasi diceret, & propaginem.

17. *Et suffossa;* supp. est vitis; sed non impune; nam, *Peribunt;* supp. qui eam incenderunt, ac devastarunt, sive Philisthæi, sive etiam Assyrii.

18. *Virum dexteræ tuæ:* Davidem a te designatum & confirmatum Regem, & in ejus figura Christum.

PSALMUS LXXX.

LAUDIS ET GRATIARUM ACTIONIS.

Prima die mensis septimi, quod est Sabbatum, memoriale clangentibus tubis, Levit. XXIII. 24. *in memoriam omnium beneficiorum Dei consecratum; populus congregatus antiqua jam inde a Josepho & Moyse accepta beneficia commemorat. Alii ad festum tabernaculorum referri malunt, quibus favet versio Hier. ut patebit* ℣. 4. *Indicat populum pro peccatis afflictum, nulla temporis nota. Canitur ab Ecclesia in jejunio septimi mensis, in quo antiquae Hebraeorum ejusdem septimi mensis solemnitates memorantur.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, pro torcularibus Asaph.

Laudate Deum fortitudinem nostram: jubilate Deo Jacob.

Assumite carmen & date tympanum: citharam decoram cum psalterio.

Clangite in Neomenia, buccina, & in medio mense, die solemnitatis nostræ.

Quia legitimum Israel est, & judicium Deo Jacob.

Testimonium in Joseph

VERSIO VULGATA.

In finem, 1 Pro torcularibus, Psalmus ipsi Asaph.

2 Exultate Deo adjutori nostro: jubilate Deo Jacob.

3 Sumite psalmum, et date tympanum; psalterium jucundum cum cithara.

4 Buccinate in Neomenia, tuba, in insigni die solemnitatis vestrae.

5 Quia praeceptum in Israel est, et judicium Deo Jacob.

6 Testimonium in Jo-

T 4

1. *Pro torcularibus*: Vide tit. Ps. VIII.

4. *In Neomenia*: in novo mense, prima die mensis septimi, ut in argumento dictum, Heb. in mense, mox inchoato, eodem sensu. Unde alii vertunt in Calendis. Est autem secundum Heb. in Novilunio, ut docet Hier. in fine Epist. ad Sun. *In insigni die*: stato die. Heb. Ac Hier. medio mense, die solemnitatis nostræ, quod sane pertineret ad Tabernaculorum festum, medio mense septimo celebrandum. Levit. XXIII. 33.

6. *Testimonium in Joseph*; Beneficia Dei enarraturus orditur a Josepho, quo auctore e terra Chanaan, ubi Jacob & filii fame laborabant, in Ægyptum inducti omnium rerum copia fruebantur. *Posuit illud*; præceptum illud, legitimum illud voluit esse testimonium, sive monumentum tot miraculorum, quæ in Josepho Deus fecit. At Hier. Testi-

posuit eum cum egrederetur de terra Ægypti: labium, quod nesciebam, audivi.

Amovi ab onere humerum ejus: manus ejus a cophino recesserunt.

In tribulatione invocasti, & erui te, & exaudivi te in abscondito tonitrui: probavi te super aquam contradictionis. Semper.

Audi populus meus, & contestabor te: Israel si audieris me.

Non sit in te Deus alienus, & non adores deum peregrinum.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & implebo illud.

Et non audivit populus meus vocem meam: & Israel non credidit mihi.

Et dimisi eum in pra-

seph posuit illud, cum exiret de terra Ægypti: linguam, quam non noverat, audivit.

7 Divertit ab oneribus dorsum ejus: manus ejus in cophino servierunt.

8 In tribulatione invocasti me, et liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis: probavi te apud aquam contradictionis.

9 Audi populus meus, et contestabor te: Israel si audieris me, 10 Non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.

11 Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, et implebo illud.

12 Et non audivit populus meus vocem meam: et Israel non intendit mihi.

13 Et dimisi eos secun-

monium .... posuit eum; referendo ad diem, de quo ℣. 4. qui dies tantæ rei monumentum est; eodem ubique sensu. *Cum exiret de terra Ægypti;* super terram Ægypti: Heb. cum a Josepho vocatus Jacob egrederetur cum suis e terra Chanaan in Ægyptum. *Linguam, quam non noverat, audivit:* Ægyptiacam scilicet, quam non noveram andivi: Heb. populum loquentem inducit.

7. *Divertit* .... Amovi ... Hier. Jam Deus loquitur de populo. *In cophino servierunt;* a cophino recesserunt: Hier. a servitutis ministeriis. Cophinus autem, vas humeris impositum ad gestanda onera, qualia erant lutum ab Hebræis supportatum ad ædificia regia. Theodor.

8. *In tribulatione invocasti me.* Jam Deus sermonem convertit ad populum, quem audierat in Ægypto clamantem. Exod. II. 23. 24. &c.

10. *Deus recens:* Deus alienus; Hier. *Deum alienum;* peregrinum. Idem.

11. *Dilata os tuum, & implebo illud:* ut olim data manna, esca nullo labore parta; ut os tantum aperiendum esse videretur.

12. *Non intendit mihi* (non credidit; Hier.

vitate cordis sui: ambulabunt in consiliis suis.

Utinam populus meus audisset me: Israel in viis meis ambulasset.

Quasi nihilum inimicos ejus humiliassem, & super hostes eorum vertissem manum meam.

Qui oderunt Dominum, negabunt eum: & erit tempus eorum in saeculum.

Et cibavit eos de adipe frumenti, & de petra mellis saturavit eos.

dum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.

14 Si populus meus audisset me: Israel si in viis meis ambulasset,

15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem: et super tribulantes eos misissem manum meam.

16 Inimici Domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in saecula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: et de petra, melle saturavit eos.

15. *Pro nihilo:* brevi; Heb.

16. *Mentiti sunt ei:* mentirentur, Heb. id est, supplices & dissimulantes negarent se quidquam in eum molitos, *Erit*, esset. *Tempus eorum* Israelitarum. *In sæcula;* esset eorum tuta felicitas; quæ omnia deducenda sunt ab eo quod dictum est, *Si me audissent*, &c. v. 14.

17. *Cibavit . . . saturavit.* Cibaret . . . . saturaret: Heb. Hæc enim omnia ad illud; *si populus meus;* supra 14. referenda sunt, & conditionaliter accipienda.

PSALMUS LXXXI.

MORALIS.

Ad judices Hierosolymis constitutos; de quibus Ps. CXXI. ℣. 5. *Vide Ps.* XCII.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Psalmus Asaph.	Psalmus Asaph.
Deus stetit in coetu Dei: in medio deos dijudicat.	1 Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat.
Usquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?	2 Usquequo judicatis

1. *In synagoga deorum:* in consessu Judicum, qui & dii vocantur Exod. XXI. 6. & sæpe alias. *Deos dijudicat*, quippe qui exercebant judicium non hominis, sed Dei. 2. Par. XIX. 6.

2. *Facies peccatorum sumitis:* in judicio personas accipitis: favetis violentis & oppressoribus.

quitatem, & facies impiorum suscipitis? Semper.

Judicate pauperi & pupillo: egeno & inopi juste facite.

Salvate inopem, & pauperem de manu impiorum liberate.

Non cognoscunt, nec intelligunt; in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terrae.

Ego dixi: dii estis, & filii Excelsi omnes vos.

Ergo quasi Adam moriemini, & quasi unus de principibus cadetis.

Surge, Domine, judica terram; quoniam tu haereditabis omnes gentes.

iniquitatem: & facies peccatorum sumitis?

3 Judicate egeno, & pupillo: humilem, & pauperem justificate.

4 Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate.

5 Nescierunt, neque intellexerunt; in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terrae.

6 Ego dixi: dii estis, & filii Excelsi omnes.

7 Vos autem sicut homines moriemini: & sicut unus de principibus cadetis.

8 Surge, Deus, judica terram: quoniam tu haereditabis in omnibus Gentibus.

5. *Movebuntur* . . . concussis legibus, quibus publica concordia nititur, regnum nutabit.

7. *Sicut unus de principibus* . . . : sicut alii principes, morti omnes obnoxii, ita *cadetis*. Alii ex Heb. sicut unus, o principes, cadetis: sicut unus, e plebe scilicet.

8. *Tu haereditabis in omnibus gentibus*: omnes gentes, tua hæreditas, tua possessio.

PSALMUS LXXXII.

DEPRECATORIUS.

Oratio ad Deum, ut Davidem tueatur insurgentibus Philisthaeis, Syris, Idumaeis, Moabitis, Ammonitis, aliisque Arabibus: 2. *Reg.* VIII. X. XI. I. *Par.* XVIII. XX. *Potest & prophetice Psalmus sub nomine Machabaeorum dictus intelligi, quorum tempore has gentes in Judaeos arma consociasse constat.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum, Psalmus Asaph.

Deus, ne taceas: ne sileas, & non quiescas, Deus.

VERSIO VULGATA.

Canticum Psalmi Asaph.

2 Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compescaris, Deus:

2. *Quis similis* . . . *tibi?* Deest Heb. Deus, ne taceas, ne sileas, ne quie-

Quia ecce inimici tui tumultuati sunt, & qui oderunt te, elevaverunt caput.

Contra populum tuum nequiter tractaverunt, & inierunt consilium adversus arcanum tuum.

Dixerunt: Venite, & conteramus eos de gente, & non sit memoria nominis Israel ultra.

Quoniam tractaverunt corde pariter; contra te foedus pepigerunt.

Tabernacula Idumeae & Ismaelitarum: Moab & Agareni,

Gebal, & Ammon, & Amalec: Palaestina cum habitatoribus Tyri.

Sed & Assur venit cum eis: facti sunt brachium filiorum Lot. Semper.

Fac illis sicut Madian,

3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt, & qui oderunt te, extulerunt caput.

4 Super populum tuum malignaverunt consilium, & cogitaverunt adversus sanctos tuos.

5 Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente, & non memoretur nomen Israel ultra.

6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: simul adversum te testamentum disposuerunt, 7 Tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ: Moab, & Agareni, & Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenae cum habitantibus Tyrum.

9 Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adjutorium filiis Lot.

10 Fac illis sicut Ma-

quiescas, Deus. Hier. Quod est summo in discrimine laborantis, & ingeminatis vocibus festinum auxilium implorantis.

3. *Sonuerunt:* tumultuati sunt; Hier.

4. *Super populum tuum malignaverunt consilium;* contra populum tuum nequiter tractaverunt: Hier. exitiosa plebi tuæ fœdera inierunt. *Sanctos tuos:* absconditos tuos; Heb. servos, quos protegis, quos in sinu habes.

5. *Disperdamus eos de gente;* ut gens non sit. Heb. Sic 1. Mach. v. 2. Quærebant tollere genus Jacob.

6. *Testamentum disposuerunt;* fœdus pepigerunt; Hier.

7. *Tabernacula Idumæorum & Ismahelitæ; Moab & Agareni.* Gentes Arabicæ, quæ sibi mutuo ferebant opem, vulgo in tentoriis habitantes.

8. *Gebal:* Gebala, regio Arabica secundum Stephanum: vel Idumæa, dicta Gebalena eidem Stephano, Hieronymo & Targum Hierosolymitano, quasi montana; a voce *Gebal*, mons, *Alienigenæ;* Philisthæi, ita passim.

9. *Etenim Assur;* sed & Assur venit cum illis; Hier. Syri: 2. Reg. x. 8. 9. qui & Assur dicebantur: unde Isa. III. 4. In Ægyptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi: & Assur absque ulla causa calumniatus est eum: Syri, ut videtur, cum quibus sæpe haberent acerba dissidia & odia. *Filiis Lot:* Ammonitis.

10. 11. 12. *Fac illis sicut Madian & Sisara . . .* Quemadmodum hi omnes

& Sisarai; sicut Jabin in torrente Cisson.

Contriti sunt in Endor: fuerunt quasi sterquilinium terrae.

Pone duces eorum sicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana omnes principes eorum,

Qui dixerunt: possideamus nobis pulchritudinem Dei.

Deus meus, pone eos ut rotam: quasi stipulam ante faciem venti.

Quomodo ignis comburit sylvam, & sicut flamma devorat montes.

Sic persequere eos in tempestate tua, & in turbine tuo conturba eos.

Imple facies eorum ignominia, & quaerent nomen tuum, Domine.

Confundantur & conturbentur usque in saeculum: erubescant & pereant.

Et sciant quia nomen tuum est Dominus solus tu: Excelsus super omnem terram.

dian, & Sisarae; sicut Jabin in torrente Cisson.

11 Disperierunt in Endor: facti sunt ut stercus terrae.

12 Pone principes eorum sicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana;

Omnes principes eorum, 13 Qui dixerunt: haereditate possideamus Sanctuarium Dei.

14 Deus meus, pone illos ut rotam: et sicut stipulam ante faciem venti.

15 Sicut ignis, qui comburit sylvam: et sicut flamma comburens montes.

16 Ita persequeris illos in tempestate tua: et in ira tua turbabis eos.

17 Imple facies eorum ignominia: et quaerent nomen tuum, Domine.

18 Erubescant, et conturbentur in saeculum saeculi: et confundantur, et pereant.

19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra.

omnes populi internecione deleti sunt; Jud. IV. VII. VIII. ita fiat hostibus David. Sic Isa. X. 26. Suscitabit super eum Dominus juxta plagam Madian in petra Oreb; hoc est, penitus delebuntur.

13. *Sanctuarium*: pulchritudinem; Hier. terram sanctam.

14. *Ut rotam*; da illos præcipites; volve ac revolve ut consistere nequeant. Sicut Abigail ad Davidem: Inimicorum tuorum anima rotabitur quasi in impetu & circulo fundæ; 1. Reg. XXV. 29.

15. *Comburens montes*: sylvas in montibus.

16. *Persequeris*: persequere; Hier.

17. 18. 19. *Imple facies ... quærent nomen tuum*: Perterriti, ac pudefacti inimici tui quærent quis sis, & invenient te esse altissimum illum Deum. Morali sensu, peccator arguitur, corripitur, ostenditur sibi; confitetur fœditatem, desiderat pulchritudinem. Aug. 50. hom. 34. Ad hoc conturbantur, ut quærant nomen Domini, per quod non conturbentur. Hig.

PSALMUS LXXXIII.

CONSOLATORIUS.

Vota populi Jerosolymas ad festa solemnia ex omnibus terrae sanctae finibus summa laetitia properantis. Ad ea tempora pertinet, quibus altaria, tabernaculum, Arca ipsa uno in loco collocata erant: ℣. 1. 4. 5. 8. *quod ante Salomonem non contigit, cum ipse Salomon initio regni sacrificaturus ad Gabaon perrexerit, ubi altare aeneum & tabernaculum foederis:* 2. *Par.* 1. 3. 5. *Arca pridem in Sion a Davide translata ibid.* 4. *Hic autem omnia visebantur simul ac domus Dei una cum ministeriis Levitarum omnibus numeris absoluta.* ℣. 2. 5. 11. *Quae sane per Davidem designata, per Salomonem impleta sunt.* 2. *Par.* VIII. 14. *Haec igitur concupiscebant, ac sub horum specie Ecclesiam, ejusque mysteria, coelum denique ipsum & verum Sanctuarium non manufactum, quorum ista Sacramenta sunt. Hic Psalmus conferendus cum* XLI. *Coritis aeque ad canendum dato.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, pro torcularibus, filiorum Core Psalmus.	In finem, pro torcularibus filiis Core, Psalmus.
Quam dilecta tabernacula tua, Domine exercituum!	2 Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! 3 Concupiscit,
Desiderat & deficit anima mea in atria Domini: cor meum et caro mea laudabunt Deum viventem.	et deficit anima mea in atria Domini. Cor meum, et caro mea, exultaverunt in Deum vivum.
Siquidem passer inve-	4 Etenim passer inve-

3. *Concupiscit & deficit anima mea:* Ante concupiscens, & totam se effundens in concupiscentiam, longo fine suspensa, defectione dissolvitur. Quomodo deficiat anima in salutare Dei, Jeremias docet: Et factum est, inquit, in corde meo ut ignis ardens, flammans in ossibus meis, & dissolutus sum undique, & ferre non possum, (Jer. xx. 9.) Amb. in illud Ps. CXVIII. Defecit in salutare tuum anima mea: quem locum vide. *Cor meum & caro mea*, gaudio spiritus etiam in corpus redundante, ut Ps. LXXII. 2.

4. *Passer invenit:* Sicut passer invenit nidum suum, ita ego altaria tua: in his ergo acquiescit, vagus antea & inquietus.

nit sibi domum, et avis nidum sibi ut ponat pullos suos: altaria tua, Domine exercituum, rex meus, et Deus meus.

Beati qui habitant in domo tua: adhuc laudabunt te. Semper.

Beatus homo, cujus fortitudo in te est: semitae in corde ejus.

Transeuntes in valle fletus, fontem ponent eam: benedictione quoque amicietur doctor.

Ibunt de fortitudine in fortitudinem: parebunt apud Deum in Sion.

Domine Deus exercituum, exaudi orationem meam: ausculta Deus Jacob. Semper.

Clypeus noster vide, Deus, et attende faciem Christi tui.

Quoniam melior est dies

nit sibi domum, et turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.

Altaria tua, Domine, virtutum: rex meus, et Deus meus.

5 Beati qui habitant in domo tua Domine: in saecula saeculorum laudabunt te.

6 Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit,

7 In valle lacrymarum, in loco quem posuit.

8 Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Jacob.

10 Protector noster aspice Deus: et respice in faciem Christi tui.

11 Quia melior est dies

6. *Ascensiones in corde suo:* semitæ in corde ejus; Hier. atque hic versus clauditur. Semitæ autem; id est, præcepta legis: melius, in ejus animo versantur semitæ ferentes ad templum quo properat. Morali sensu, Quicumque sanctus est quotidie in priora extenditur, & præteritorum obliviscitur, cum Paulo (Phil. III. 13.) comm. Hier.

7. *Disposuit in valle lacrymarum;* transeuntes in valle fletus fontem ponent eam; Hier. Transibunt loca flebilia & siticulosa, tam jucunde ac si fontibus scaterent.

8. *Benedictionem dabit:* Benedictione quoque amicietur doctor: Hier. Doctor populum iter agentem legis expositione consolabitur. Sic enim procedebant ab omnibus finibus una cum Levitis. *Ibunt de virtute* . . . de turma in turmam, Heb. variis catervis tandem in Sion pervenient, *Videbitur;* parebunt apud Deum in Sion: Hier. Ibi enim in civitate David templum, ibi Arca, Dei præsentis ope nobilis.

9. *Domine Deus:* Hæc est illorum oratio, postquam ad templum pervenerunt.

10. *Christi tui:* regis, qui Christi figura.

11. *Abjectus esse:* ad limen adstare: Heb. *Hitsopheph*, quod convenit Coritis janitoribus templi, quibus etiam Psalmus inscribitur.

in atriis tuis super millia: elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis impietatis.

Quia sol et scutum, Dominus Deus, gratiam et gloriam dabit Dominus; nec prohibebit bonum ab iis, qui ambulant in perfectione.

Domine exercituum, beatus homo, qui confidit in te.

una in atriis tuis super millia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia misericordiam, et veritatem diligit Deus: gratiam, et gloriam dabit Dominus.

13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

12. *Misericordiam & veritatem* .... sol & scutum, Dominus Deus, Hier. lux & protectio.

PSALMUS LXXXIV.

EUCHARISTICUS.

Soluta captivitate Babylonica. Fidelibus per Christum a peccato liberatis.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori, filiorum Core, Psalmus.

Placatus es, Domine, terrae tuae: reduxisti captivitatem Jacob.

Dimisisti iniquitatem populo tuo: operuisti omnes iniquitates eorum. Semper.

Continuisti omnem indignationem tuam: conversus es ab ira furoris tui.

Converte nos, Deus Jesus noster, et solve iram tuam adversum nos.

Noli in aeternum irasci

VERSIO VULGATA.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.

2 Benedixisti, Domine, terram tuam: avertisti captivitatem Jacob.

3 Remisisti iniquitatem plebis tuae, operuisti omnia peccata eorum.

4 Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuae.

5 Converte nos, Deus salutaris noster, et averte iram tuam a nobis.

6 Numquid in aeternum

1. *Benedixisti* . . . placatus es . . . *avertisti* . . . reduxisti &c. Hier.
4. *Avertisti*: Converus es, Idem.

nobis : extendens iram tuam in generationem et generationem.

Nonne tu revertens vivificabis nos, et populus tuus laetabitur in te?

Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis:

Audiam quid loquatur Dominus Deus: loquetur enim pacem ad populum suum, et ad sanctos suos, ut non convertantur ad stultitiam.

Verumtamen prope est his, qui timent eum salutare ejus: ut habitet gloria in terra nostra.

Misericordia et Veritas occurrerunt: Justitia et Pax deosculatae sunt.

Veritas de terra orta est, et Justitia de coelo prospexit.

Sed et Dominus dabit bonum, et terra nostra dabit germen suum.

Justitia ante eum ibit, et ponet in via gressus suos.

irasceris nobis? aut extendes iram tuam a generatione in generationem.

7 Deus, tu conversus vivificabis nos: et plebs tua laetabitur in te.

8 Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam: et salutare tuum da nobis.

9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam:

Et super sanctos suos, et in eos qui convertuntur ad cor.

10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra.

11 Misericordia, et Veritas obviaverunt sibi: Justitias et Pax osculatae sunt.

12 Veritas de terra orta est, et Justitia de coelo prospexit.

13 Etenim Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum.

14 Justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos.

PSAL-

7. *Deus tu conversus* . . . nonne tu revertens &c. Hier.

9. *Qui convertuntur ad cor:* qui serio resipiscunt. At Hier. ne convertantur ad stultitiam, ut male admoniti post captivitatem ab idololatria & reliquis insaniis abstineant.

11. 12. *Misericordia & veritas* . . . *Veritas de terra orta est* . . . Soluta captivitate, felicem populi statum designat, omni bonorum copia, & virtutibus florentis: quæ maxime impleta sunt postquam Christus ipsa veritas, idemque pax nostra, e terra ortus est.

13. *Terra nostra dabit fructum suum* e frugum omnium copiam: prophetice, ipsum Christum.

14. *Justitia ante eum:* Deus justitiam ante se præmittet, quo duce populus e captivitate rediens secure iter aget.

PSALMUS LXXXV.

DEPRECATORIUS: PROPHETICUS.

David e summis sub Saule periculis erutus. Christus ab inferis revocatus, & gentes vocans.

VERSIO S. HIERONYMI.

Oratio David.

Inclina, Domine, aurem tuam, exaudi me: quia egenus et pauper sum ego.

Custodi animam meam, quia sanctus sum: salva servum tuum, tu Deus meus, qui confidit in te.

Miserere mei, Domine, quoniam ad te clamabo tota die.

Laetifica animam servi tui: quia ad te, Domine, animam meam levo.

Tu enim es, Domine, bonus, & propitiabilis, & multus misericordia omnibus, qui invocant te.

Exaudi Domine orationem meam, & ausculta vocem deprecationum mearum.

In die tribulationis meae invocabo te, quia exaudies me.

Non est similis tui in diis, Domine, & non est juxta opera tua.

Omnes gentes, quas fecisti, venient & adorabunt

VERSIO VULGATA.

Oratio ipsi David.

1 Inclina, Domine, aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego.

2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

3 Miserere mei, Domine, quoniam ad te clamavi tota die: 4 Laetifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.

5 Quoniam tu, Domine, suavis, & mitis: & multae misericordiae omnibus invocantibus te.

6 Auribus percipe, Domine, orationem meam: & intende voci deprecationis meae.

7 In die tribulationis meae clamavi ad te, quia exaudisti me.

8 Non est similis tui in diis, Domine; & non est secundum opera tua

9 Omnes gentes, quascumque fecisi, venient,

9. *Omnes gentes*: Manifesta vocatio gentium.

coram te, Domine, & glorificabunt nomen tuum.

Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia; tu Deus solus.

Doce me, Domine, viam tuam: ut ambulem in veritate tua: unicum fac cor meum, ut timeat nomen tuum.

Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in sempiternum.

Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam de inferno extremo.

Deus, superbi surrexerunt adversum me, & coetus robustorum quaesierunt animam meam; & non proposuerunt te in conspectu suo.

Tu autem, Domine, Deus misericors & clemens: patiens, & multae misericordiae, & verus.

Respice ad me, & miserere mei: da fortitudinem tuam servo tuo, & salva filium ancillae tuae.

Fac mecum signum in bonitate, & videant qui

& adorabunt coram te, Domine, & glorificabunt nomen tuum.

10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia; tu es Deus solus.

11 Deduc me, Domine, in via tua, & ingrediar in veritate tua: laetetur cor meum, ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi, Domine Deus meus, in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in aeternum.

13 Quia misericordia tua magna est super me; & eruisti animam meam ex inferno inferiori.

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quaesierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo,

15 Et tu, Domine, Deus miserator & misericors; patiens, & multae misericordiae, & verax.

16 Respice in me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo: & salvum fac filium ancillae tuae.

17 Fac mecum signum in bonum, & videant qui

11. *Laetetur*: unicum fac cor meum, Hier. ne scindatur variis affectibus, neque unum spiret.

13. *Ex inferno inferiori*: e sepulchris infimis.

16. *Imperium*: fortitudinem, Hier. *Filium ancillae*, vernam tuum herili imperio assuetum. Sic Psal. cxv. 16. Ego servus tuus & filius ancillæ tuæ.

17. *Signum in bonum*: insigne favoris tui,

oderunt me, & confundantur: quia tu, Domine, auxiliatus es mihi, & consolatus es me.

oderunt me, & confundantur: quoniam, tu, Domine, adjuvisti me, & consolatus es me.

PSALMUS LXXXVI.

MORALIS.

Sion & Ecclesia viris egregiis prae omnibus populis abundat. Ægypti porro, & Babylonis mentio ultima regum tempora demonstrat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Filiorum Core Psalmus Cantici.

Fundamenta ejus in montibus sanctuarii.

Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.

Gloriosa dicta sunt in te, civitas Dei. Semper.

Commemorabor superbiae, & Babylonis scientium me; ecce Palaestina, & Tyrus cum Æthiopia: iste natus est ibi.

Ad Sion autem dicetur:

VERSIO VULGATA.

Filiis Core Psalmus Cantici.

1 Fundamenta ejus in montibus sanctis:

2 Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.

3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

4 Memor ero Rahab, & Babylonis scientium me.

Ecce alienigenae, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

5 Numquid Sion dicet:

V 2

1. *Fundamenta ejus:* Templi, ac sub ejus figura Ecclesiæ, quæ est illa civitas supra montem posita. Matt. v. 14.

2. *Diligit Dominus portas Sion:* Jerosolymam omnibus in Judæa urbibus anteponit.

3. *Gloriosa dicta sunt de te: Civitas Dei:* o Jerusalem, o Ecclesia; quæ autem illa sint, jam edisseret.

4. *Rahab:* Ægypti: Chald. Sic Ps. lxxxviii. 11. & Isaiæ li. 9. percussisti superbum: Rahab, id est, Ægyptium. *Scientium:* scientibus me commemorabo Ægyptum & Babylonem. Ita Heb. & 70. *Hi fuerunt illic;* hi geniti sunt ibi; 70. ἐγενήθησαν, iste natus est ibi: Hier. Id est, aliquis unus vir magnus unoquoque in loco; sensusque est: Qui me norunt admonebuntur apud Ægyptum, Babylonem, & reliquas gentes, aliquem in singulis natum esse virum pium & magnum; in Sion autem multos, ut docebunt sequentia.

5. *Numquid Sion.* Mater Sion: 70. Sion urbium mater, Metropolis. Sic etiam August. 2. de Symb. ad Catechum. ex μήτηρ mater: factum μήτι numquid, clarius Hier. Ad Sion autem dicetur, vir & vir natus est

vir, & vir natus est in ea: & ipse fundavit eam Excelsus.

Dominus numeravit scribens populos: ipse natus est in ea. Semper.

Et cantabunt quasi in choris: omnes fortes mei in te.

Homo, & homo natus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus?

6 Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum, horum, qui fuerunt in ea.

7 Sicut laetantium omnium habitatio est in te.

est in ea, sensus est, ad Sion, vel de Sion dicetur: non unus aliquis sed alter & alter, id est, multi magni homines in ea nati sunt: an autem & hæc de Sione dicantur, an ipsa Sion mater urbium de se dicat, parvi refert.

6. *Dominus narrabit.* Dominus numeravit scribens populos, ipse &c. Hier. *Principum:* deest, Heb. idem quod supra ℣. 4. Deus reliquos populos in tabulis suis conscribens, unum aliquem notat sibi placentem; at in Sion sanctorum immensa multitudo & velut chori lætantes, unde subdit.

7. *Sicut lætantium:* cantabunt quasi in choris &c. Hier. Canent & tripudiabunt Deo.

PSALMUS LXXXVII.

DEPRECATORIUS.

Ex persona hominis in carcere constituti, & malis mersi; puta Jeremiae, cum in lacum missus est. Jer. XXXVIII.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum carminis filiorum Core, Victori per chorum ad praecinendum, eruditionis Eman Ezrahitae.	Canticum Psalmi, 1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitae.
Domine, Deus salutis meae: per diem clamavi, & nocte coram te.	2 Domine, Deus salutis meae: in die clamavi, et nocte coram te.
Ingrediatur ante te oratio mea; inclina aurem tuam ad laudationem meam.	3 Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam.

1. *Ad respondendum:* alternis canendum. *Eman Ezrahitæ:* non illius ergo qui tempore Davidis memoratus: is enim Levites: 1. Par. xv. 17. de filiis Caath. ibid. VI. 33. Ezra autem de filiis Juda, ibid. IV. 1. 2.

3. *Precem:* clamorem: Heb.

Quia repleta est malis anima mea, & vita mea ad infernum descendit.

Reputatus sum cum descendentibus in lacum; factus sum quasi homo invalidus.

Inter mortuos liber, sicut interfecti, & dormientes in sepulchro, quorum non recordaris amplius: et qui a manu tua abscisi sunt.

Posuisti me in lacu novissimo: in tenebrosis, et in profundis.

Super me confirmatus est furor tuus, et cunctis fluctibus tuis afflixisti me. Semper.

Longe fecisti notos meos a me, posuisti me abominationem eis; clausum, et non prodeuntem.

Oculus meus infirmatus est ab afflictione: invocavi te, Domine, tota die: expandi ad te palmas meas.

Numquid mortuis fa-

4 Quia repleta est malis anima mea: et vita mea inferno appropinquavit.

5 Æstimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adjutorio, 6 Inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tua repulsi sunt.

7 Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis, et in umbra mortis.

8 Super me confirmatus est furor tuus: et omnes fluctus tuos induxisti super me.

9 Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abominationem sibi.

Traditus sum, et non egrediebar: 10 Oculi mei languerunt prae inopia.

Clamavi ad te, Domine, tota die: expandi ad te manus meas.

11 Numquid mortuis fa-

4. *Repleta est*: saturata. *Inferno appropinquavit*, ad sepulchrum descendit; Heb.

5. *Homo sine adjutorio*: invalidus, Hier.

6. *Inter mortuos liber*: Nec libertatem spero nisi per mortem. Patres Christo aptant, qui unus inter mortuos liber, data potestate ponendi animam, & iterum sumendi eam. Jo. x. 18.

7. *Posuerunt me*: posuisti; Hier. *In umbra mortis*: in profundis: Idem.

8. *Fluctus tuos*: calamitates. Vide Ps. xli. 8.

9. *Posuerunt me* . . . posuisti me abominationem eis; clausum & non prodeuntem: Hier. carcere inclusum, nulla spe libertatis.

10. *Inopia*: angustia.

11. *Medici suscitabunt*: An forte mortuum Medici suscitabunt, ut rursus te laudem in cœtu piorum? At Hier. gigantes resurgent, antiquissimi homines, ac pridem vita functi; uno verbo, mortui, manes.

cies mirabilia: aut gigantes resurgent, et confitebuntur tibi? Semper.

Numquid narrabitur in sepulchro misericordia tua, et veritas tua in perditione?

Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, et justitia tua in terra, quae oblivioni tradita est?

Ego autem ad te, Domine, clamavi, et mane oratio mea praeveniet te.

Quare, Domine, abjicis animam meam: abscondis faciem tuam a me?

Pauper ergo, et aerumnosus ab adolescentia mea: portavi furorem tuum, et conturbatus sum.

Super me transierunt irae tuae: terrores tui oppresserunt me.

Circumdederunt me quasi aquae tota die: vallaverunt me pariter.

Longe fecisti a me amicum et sodalem: notos meos abstulisti.

cies mirabilia: aut medici suscitabunt, et confitebuntur tibi?

12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, et veritatem tuam in perditione?

13 Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: et justitia tua in terra oblivionis?

14 Et ego ad te, Domine, clamavi: et mane oratio mea praeveniet te.

15 Ut quid, Domine, repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me?

16 Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea: & exaltatus autem, humiliatus sum, et conturbatus.

17 In me transierunt irae tuae: & terrores tui conturbaverunt me.

18 Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul.

19 Elongasti a me amicum, et proximum, et notos meos a miseria.

13. *In terra oblivionis*: apud inferos, ubi oblivio; unde etiam Poetis ille fluvius Lethe.

15. *Orationem*: animam meam; Hier.

16. *Pauper sum*. Sic Jeremias demersus in lacum. Thren. III. 1. Ego vir videns paupertatem meam. 2. Me minavit & adduxit in tenebras & non in lucem. *Et in laboribus* . . . talis ille qui portaverit jugum ab adolescentia, ibid. 27. *Exaltatus autem, humiliatus sum*, de gloria dejectus ad miseriam.

19. *A miseria*: propter miseriam meam.

PSALMUS LXXXVIII.

LUCTUS ET INVOCATIONIS

In publica calamitate.

Sedecia capto, domo David è solio detrubata, promissiones Dei irritas videri Propheta queritur: necdum adesse Christum. Vide autem promissiones, 2. Reg. VII. 12. *&c.* 1. *Par.* XXII. 10. *Item Ps.* LXXI.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Intellectus Ethan Ezrahitae.	1 Intellectus Ethan Ezrahitae.
Misericordias Domini in aeternum cantabo: in generatione & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.	2 Misericordias Domini in aeternum cantabo.
	In generationem & generationem annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
Quia dixisti, sempiterna misericordia aedificabitur: coelos fundabis, & veritas tua in eis.	3 Quoniam dixisti: in aeternum misericordia aedificabitur in coelis; praeparabitur veritas tua in eis.
Percussi foedus cum electo meo: juravi David servo meo.	4 Disposui testamentum electis meis, juravi David servo meo: 5 Usque in aeternum praeparabo semen tuum.
Usque in aeternum stabiliam semen tuum, & aedificabo in generatione & generatione thronum tuum. Semper.	Et aedificabo in generationem & generationem sedem tuam.
Confitebuntur coeli mi-	6 Confitebuntur coeli mi-

1. *Ethan Ezrahitæ*: ut Enian in titulo Psalmi præcedentis: alius autem Ethan, ut &, alius Eman 1. Par. II. 6. non tamen Ezrahitæ; sed longe antiquiores, utpote Zaræ filii, & ipsius Judæ nepotes. Memoratur & alius Ethan Ezrahites vir sapientissimus Salomonis tempore, 3. Reg. IV. 31.

3. *In æternum*: sempiterna misericordia ædificabitur. *Cælis* ... : tam firma sunt promissa mea atque ordo cælorum.

4. *Disposui testamentum*: percussi fœdus cum electo meo: Hier. id est, Davide & Christo.

6. *Confitebuntur cæli* ... *in ecclesia sanctorum*. Comparat cælis ecclesiam mirabilia Domini confitentem. Vide Ps. XVIII. 2.

rabilia tua, Domine, & veritatem tuam in Ecclesia sanctorum.

Quis enim in nubibus aequabitur Domino: assimilabitur Domino de filiis Dei?

Deus inclytus in arcano Sanctorum nimio, & terribilis in cunctis, qui circa eum sunt,

Domine Deus exercituum, quis similis tui, fortissime Domine? et veritas tua in circuitu tuo,

Tu dominaris superbiae maris, & elationes gurgitum ejus tu comprimis.

Tu confregisti quasi vulneratum, superbum: in brachio forti tuo dispersisti inimicos tuos.

Tui sunt coeli, & tua est terra: orbem & plenitudinem ejus tu fundasti,

Aquilonem & dextrum tu creasti, Thabor & Hermon nomen tuum laudabunt.

Tuum brachium cum fortitudine, roboretur ma-

rabilia sua, Domine: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum.

7 Quoniam quis in nubibus aequabitur Domino: similis erit Deo in filiis Dei?

8 Deus, qui gorificatur in consilio Sanctorum: magnus & terribilis super omnes, qui in circuitu ejus sunt.

9 Domine Deus virtutum, quis similis tibi? potens es, Domine, et veritas tua in circuitu tuo.

10 Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum ejus tu mitigas.

11 Tu humiliasti sicut vulneratum, superbum: in brachio virtutis tuae dispersisti inimicos tuos.

12 Tui sunt coeli, & tua est terra, orbem terrae, & plenitudinem ejus tu fundasti: 13 Aquilonem, & mare tu creasti.

Thabor, & Hermon in nomine tuo exultabunt: 14 Tuum brachium cum potentia,

7. *In filiis Dei*: Angelis.

8. *In consilio sanctorum*: arcano. Hier. *In circuitu ejus*: Angelis scilicet sanctis circumfusis throno ejus.

9. *In circuitu tuo*: tibi adhæret, a te separari nequit.

10. *Potestati maris*: superbiæ; Hier. *Motum . . . fluctuum . . .*, elationes gurgitum . . . Idem.

11. *Tu humiliasti*: confregisti: *Superbum*: *Rahab*: Heb. Ægyptium, antiquum Israelis hostem, qui Rahab dicebatur: sup. lxxxvi. 4. confregisti autem tempore Moysis, ac recens per Nabuchodonosorem.

13. *Mare*: Austrum, Heb. *Thabor & Hermon*: occidens & oriens, horum montium situ designati, Ch.

nus tua, & exaltetur dextera tua.

Justitia & judicium firmamentum throni tui; misericordia, & veritas praecedent faciem tuam,

Beatus populus, qui novit jubilum: Domine, in lumine vultus tui ambulabunt.

In nomine tuo exultabunt tota die, & in justitia tua exaltabuntur.

Quia gloria fortitudinis eorum tu es, & in voluntate tua elevabis cornu nostrum,

Quia a Domino est protectio nostra, & a sancto Israel rege nostro.

Tunc locutus es per visionem sanctis tuis, & dixisti: Posui adjutorium super robustum, et exaltavi electum de populo.

Inveni David servum meum; oleo sancto meo unxi eum,

Cum quo manus mea firma erit, & brachium meum roborabit eum.

Non decipiet inimicus eum; & filius iniquitatis non affliget eum,

Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua: 15 Justitia & judicium praeparatio sedis tuae.

Misericordia, & veritas praecedent faciem tuam: 16 Beatus populus, qui scit jubilationem.

Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, 17 Et in nomine tuo exultabunt tota die: & in justitia tua exaltabuntur.

18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es: & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

19 Quia domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis: & dixisti: Posui adjutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea.

21 Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum.

22 Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum.

23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

15. *Præparatio*: firmamentum; Hier. basis.

16. *Qui scit jubilationem*: verum gaudium, quod est in Deo solo; sive etiam epinicium atque hymnum triumphalem Deo servatori canendum; Ps. xlvi. 2. Hoc autem non omnes sciunt, sed qui a Deo accipiunt, ut Deum ipsum quam suavis sit gustent.

19. *Domini est assumptio* . . . a Domino protectio nostra, Hier. clypeus. Heb.

20. *Tunc locutus es* . . . . *sanctis tuis*: Nathano & Davidi, 2. Reg. VII. *Posui adjutorium in potente*: in Davide, qui meo auxilio potens,

22. *Manus enim* . . . Cum quo manus mea &c. duo versus ex Hier.

Sed concidam ante faciem ejus hostes illius: & qui eum oderunt, percutiam.

Veritas autem mea, & misericordia mea erit cum eo, & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

Et ponam in mari manum ejus: & in fluminibus dexteram ejus.

Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & fortitudo salutis meae.

Ego autem primogenitum ponam eum, excelsum regibus terrae.

In aeternum custodiam ei misericordiam meam, et pactum meum fidele erit ei.

Et ponam perpetuum semen ejus, et thronum ejus sicut dies coeli.

Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint:

Si caeremonias meas profanaverint, & praecepta mea non custodierint:

Visitabo in virga scelera eorum, et in plagis iniquitates eorum.

Misericordiam autem meam non auferam ab eo:

24 Et conciàam a facie ipsius inimicos ejus: & odientes eum in fugam convertam.

25 Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso, & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

26 Et ponam in mari manum ejus: & in fluminibus dexteram ejus.

27 Ipse invocabit me: Pater meus es tu: Deus meus, & susceptor salutis meae.

28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum prae regibus terrae.

29 In aeternum servabo illi misericordiam meam: et testamentum meum fidele ipsi.

30 Et ponam in saeculum saeculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies coeli.

31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam, et in judiciis meis non ambulaverint:

32 Si justitias meas profanaverint, et mandata mea non custodierint:

33 Visitabo in virga iniquitates eorum: et in verberibus peccata eorum.

34 Misericordiam autem meam non dispergam ab

24. *In fugam convertam*: percutiam, Idem.
26. *Ponam in mari* . . . Vide Ps. lxxi. 8.
27. *Susceptor*: petra; Heb.
30. *Thronum ejus sicut dies cæli*. Vide Ps. lxxi. 5.
32. *Justitias*: cærimonias. Hier.
34. *Neque nocebo*: non mentiar: Idem, neque fallam fidem.

nec mentiar in veritate mea.

Non violabo pactum meum, & quod egressum est de labiis meis, non mutabo.

Semel juravi in sancto meo, si David mentiar.

Semen ejus in sempiternum erit, & thronus ejus sicut sol in conspectu meo.

Sicut luna stabilietur in sempiternum, & testis in coelo fidelis. Semper.

Tu autem repulisti, & projecisti: iratus es adversus Christuum tuum.

Attenuasti pactum servi tui: profanasti in terra diadema ejus.

Dissipasti omnes macerias ejus: posuisti munitiones ejus pavorem.

Diripuerunt eum omnes qui transeunt per viam: factus est opprobrium vicinis suis.

Elevasti dexteram hostium ejus: laetificasti omnes inimicos illius.

eo, neque nocebo in veritate mea.

35 Neque profanabo testamentum meum: et quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.

36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar: 37 Semen ejus in aeternum manebit.

38 Et thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, et sicut Luna perfecta in aeternum, et testis in coelo fidelis.

39 Tu vero repulisti et despexisti; distulisti Christum tuum.

40 Evertisti testamentum servi tui: profanasti in terra Sanctuarium ejus.

41 Destruxisti omnes sepes ejus: posuisti firmamentum ejus formidinem.

42 Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis.

43 Exaltasti dexteram deprimentium eum: laetificasti omnes inimicos ejus.

36. *In sancto meo*: per sanctitatem meam. *Si David mentiar*, Jurisjurandi formula apud Hebræos.

38. *Testis in cœlo fidelis*. Stabilitate cursus, sui conditoris testatur potentiam & constantiam.

39. *Tu vero*: tanta pollicitus. *Repulisti & despexisti*: quem tot oraculis commendaveras. *Distulisti Christum tuum*: adventum ejus in longissima tempora distulisti. Iratus es adversus Christum tuum: Hier. adversus Sedeciam, Davidis filium & hæredem.

40. *Sanctuarium*: diadema. Idem.

41. *Sepes*: macerias; Idem, arces, urbium mœnia. Comparatione ducta a vineis fossa muroque tectis. *Firmamentum* . . . munitiones . . . . Idem, quæ cum tutelæ essent, nunc sunt formidini, postquam excisæ sunt.

Avertisti robur gladii ejus, et non sublevasti eum in praelio.

Quiescere fecisti munditiam ejus, et thronum illius in terra detraxisti.

Abbreviasti dies adolescentiae ejus: operuisti eum ignominia. Semper.

Usquequo Domine absconderis in finem? succenditur quasi ignis indignatio tua?

Memento mei de profundo: alioquin quare frustra creasti filios hominum?

Quis est vir qui vivat, et non videat mortem: salvans animam suam de manu inferi? Semper.

Ubi sunt misericordiae tuae antiquae, Domine, quas jurasti David in veritate tua?

Recordare, Domine, opprobrii servorum tuorum, quia portavi in sinu meo omnes iniquitates populorum.

44 Avertisti adjutorium gladii ejus: et non es auxiliatus ei in bello.

45 Destruxisti eum ab emundatione: et sedem ejus in terram collisisti.

46 Minorasti dies temporis ejus: perfudisti eum confusione.

47 Usquequo, Domine, avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua?

48 Memorare quae mea substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum?

49 Quis est homo, qui vivet, et non videbit mortem: eruet animam suam de manu inferi?

50 Ubi sunt misericordiae tuae antiquae, Domine, sicut jurasti David in veritate tua?

51 Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.

44. *Adjutorium gladii:* robur gladii ejus, Hier. ensis aciem retudisti.

45. *Destruxisti* . . . quiescere (id est cessare) fecisti munditiam ejus: Hier. Qui olim spendidus ac nitidus, nunc fœdus & ignobilis.

46. *Minorasti:* abbreviasti &c. Idem: fecisti ut ante tempus Sedecias malorum tædio senesceret. Erat enim triginta tantum & duos annos natus, cum captivus abductus est. 4. Reg. XXIV. 18. Vide autem miseriarum gradus in rege: derracto diademate: eversis arcibus: retuso gladio: alliso ipso solo, omnibus, quæ decori tutelæque essent, translatis ad hostem, postremo nulla gloria, majestate nulla.

47. *Avertis in finem:* absconderis; Hier. aversa facie.

48. *Quæ mea substantia:* quantuli ævi ego sim: Heb. ut tam brevem vitam tot calamitatibus obruas. Sic Ps. CI. 24.

51. *Memor esto . . . opprobrii . . . multarum gentium*, a tot gentibus illati nobis servis tuis. *Quod* (opprobrium) *continui in sinu meo*, cum ne queri quidem liceret.

Quas exprobraverunt inimici tui, Domine: quibus exprobraverunt vestigia Christi tui.

Benedictus Dominus in sempiternum: amen, amen.

52 Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem Christi tui.

53 Benedictus Dominus in aeternum: fiat, fiat.

52. *Commutationem Christi tui*: commutata promissa de Christo venturo. At Hier. exprobraverunt vestigia Christi tui, tarditatem vestigiorum Christi tui. Chald. Irridebant nos, quod non adveniret expectatus ille liberator sive Cyrus, sive potius Christus de semine Davidis, regno ejus instaurando, & in aeternum firmando.

PSALMORUM
LIBER IV.

SECUNDUM HEBR. USQUE AD PSAL. CVI.

PSALMUS LXXXIX.

MORALIS.

De miseriis & brevitate vitae: quae consideratio maxime congruebat populo sub Moyse laboranti in deserto: cum in malis pars solatii sit intueri, quam tota vita humana nihil nisi calamitas sit, neque quidquam spei supersit nisi in Deo.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Oratio Moysi viri Dei.	1 Oratio Moysi hominis Dei.
Domine, habitaculum tu factus es nobis, in generatione & generatione.	Domine, refugium factus es nobis, a generatione in generationem.
Antequam montes nascerentur, et parturiretur terra, & orbis: a saeculo et usque in saeculum tu es Deus.	2 Priusquam montes fierent, aut formaretur terra, et orbis: a saeculo et usque in saeculum tu es Deus.

1. *Oratio Moysi:* Nihil videmus cur hunc titulum non sumamus ad literam. Certe magnus ille Athanasius nihil haesitavit: Vis, inquit, audire Moysem? habes Psalmum lxxxix. Epistol. ad Marcell. Hieronymus quoque ita sensit. atque ipso teste, omnium antiquissimus Origenes. Quidam tamen Patres non admittunt, quod hujus Cantici Moysis nulla in Scripturis mentio. Atqui nulla etiam Scriptura docet sancti Job historiam a Moyse conscriptam, neque id prohibuit, quominus a plerisque Moysi tribuatur. Quod de hoc Cantico longe est aequius, favente titulo: *Refugium*, habitaculum Hier. Deus enim in nobis, & nos in Deo, ut passim Scriptura docet. De primis Psalmi versibus comm. Hier. Narraturus tristia, ac genus deploraturus humanum, a laudibus Dei incipit, ut quidquid postea homini acciderit, non creatoris duritia, sed ejus qui creatus est culpa, accidisse videatur.

Convertens hominem usque ad contritionem, et dicens: Revertimini filii Adam.

Quia mille anni in oculis tuis sicut dies hesterna, quae pertransiit, & vigilia nocturna,

Percutiente te eos, ut somnium erunt: mane quasi herba pertransiens.

Mane floruit et abiit: ad vesperum conteretur atque siccabitur,

Consumpti enim sumus in furore tuo, et in indignatione tua conturbati sumus.

Posuisti iniquitates nostras coram te; negligentias nostras in luce vultus tui.

3 Ne avertas hominem in humilitatem; et dixisti: Convertimini filii hominum.

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quae praeteriit,

Et custodia in nocte, 5 Quae pro nihilo habentur, eorum anni erunt.

6 Mane sicut herba transeat, mane floreat, et transeat: vespere decidat, induret, et arescat.

7 Quia defecimus in ira tua, et in furore tuo turbati sumus,

8 Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: saeculum nostrum in illuminatione vultus tui.

3. *Ne avertas* . . . Convertens hominem ad contritionem, Hier. Comminuens & reducens ad pulverem. *Et dixisti, convertimini*: & dicens, revertimini filii Adam, Hier. Contritum & comminutum ex pulvere jussu tuo exsuscitas. Sic Ps. CIII. 29. 30.

4. *Quæ præteriit*. Mille anni non tantum sicut una dies, sed tamquam dies quæ præteriit: quod enim tam rapide effluit, ita considerandum tamquam jam effluxerit. *Custodia*: vigilia noctis, Hier. noctem per vigilias quatuor dividebant. Sensus ergo est: quid est vita nostra? fac nos vivere nongentos, eoque amplius annos; ut Adam & prisci mortales, fac ad mille annos vitam protrahi. Mille anni dies unus, isque prope jam elapsus: quid autem dico, dies unus? imo pars exigua noctis.

5. *Quæ pro nihilo habentur* . . . . tota vita humana nihil. At Hier. percutiente te eos, somnium erunt: inundasti eos, somnus erunt. Heb. fluvii instar exundantis abripuisti eos, & fugerunt ab oculis velut somnium; somno citius dissipati sunt.

6. *Mane sicut herba transeat*: totus versus ex Hier. *Decidat*, deest, Heb. *Mane*: ne integro quidem die floremus, in ipso initio tabescimus.

7. *Quia defecimus in ira tua*: jam ad causam tot malorum convertitur, nempe ad iram Dei tot sceleribus concitatam: cumque genus humanum jam inde ab initio miseriæ addictum sit, hinc patet quam gravis ira Dei pridem nobis incumbat, inter ipsa initia admisso peccato.

8. *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo*: instar judicis ad certam quamdam causam animum advertentis, ac reum statim puniturus. *Iniquitates* autem: occulta, Heb. negligentias: Hier. vertit: alibi errores, ignorantias, in interpret. hujus Ps. Ep. ad Cyp. Sensus est: ex anteacta & tam rapide elapsa vita, hoc unum reliqui, peccata multa scilicet, & justi supplicii meritum.

Omnes enim dies nostri transierunt in furore tuo: consumpsimus annos nostros quasi sermonem loquens.

Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis: si autem multum, octoginta anni, et quod amplius, labor et dolor; quoniam transibimus cito et avolavimus.

Quis novit fortitudinem irae tuae? et secundum timorem tuum indignationem tuam?

Ut numerentur dies nostri sic ostende, et veniemus corde sapienti.

Revertere, Domine: usque-

9 Quoniam omnes dies nostri defecerunt: et in ira tua defecimus.

Anni nostri sicut aranea meditabuntur: 10 Dies annorum nostrorum in ipsis, septuaginta annis.

Si autem in potentatibus, octoginta anni: et amplius eorum, labor et dolor.

Quoniam supervenit mansuetudo, et corripiemur.

11 Quis novit potestatem irae tuae: et prae timore tuo iram tuam 12 Dinumerare?

Dexteram tuam sic notam fac, et eruditos corde in sapientia.

13 Convertere, Domine

9. *Quoniam omnes . . .* omnes enim &c. quasi sermonem loquens. Ex Hier. hoc est, anni nostri dicto citius transierunt: imo cogitatione citius: sermo enim etiam de cogitatione sumitur. *Sicut aranea . . .* deest Heb. pro sermone loquentis; 70. meditationem araneæ transtulerunt. Quomodo enim loquentis sermo prætervolat, ita opus araneæ incassum texitur. Telas araneæ texuerunt. (Isa. lix. 5.) comm. Hier.

10. *Dies annorum nostrorum in ipsis*, id est, in diebus annorum nostrorum sunt *Septuaginta anni*: hæc vitæ nostræ summa. *Si autem in potentatibus*; si autem multum &c. Hier. id est, quod excedit septuaginta annos, vix in vita numerandum; tanta infirmitas est: sint ad summum octoginta fere anni, quod amplius; non vita, sed labor dolorque est: Alii ex Heb. *Dies annorum nostrorum septuaginta anni*; si autem in vigore sit aliquis, si firmiore utatur valetudine *Octoginta anni* &c. *Supervenit mansuetudo . . .* ipsa benignitas Dei vitæ spatium prorogantis nobis probro ac reprehensioni vertit, postquam tempore ad pœnitentiam dato, ad peccandum abutimur. At Hier. transibimus cito &c. resecamur & avolamus. Heb. Sicut aves resecto filo, sic vita nostra avolat, vel, fili instar vita nostra succiditur; evanescit.

11. *Quis novit potestatem . . . . & præ timore tuo iram tuam dinumerare*; quis valet ita te timere ac dignus es? tantique quanti est æstimare iram tuam. Hier. vero 70. & Theodor. *dinumerare* ad sequentem versum referunt, sic.

12. *Dinumerare dexteram tuam sic notam fac . . . .* ut enumerentur dies nostri sic ostende, & veniemus corde sapienti; Hier. ostenso nobis a te vitæ nostræ spatio, erimus cautiores.

13. *Usquequo?* supp. non reverteris.

quequo? et exorabilis esto super servos tuos.

Imple nos matutina misericordia tua, et laudabimus et laetabimur in cunctis diebus nostris.

Laetifica nos pro diebus, quibus afflixisti nos, et annis, quibus vidimus mala.

Appareat apud servos tuos opus tuum, et gloria tua super filios eorum.

Et sit decor Domini Dei nostri super nos, et opus manuum nostrarum fac stabile super nos: & opus manuum nostrarum confirma.

ne usquequo? et deprecabilis esto super servos tuos.

14 Repleti sumus mane misericordia tua: et exultavimus, et delectati sumus omnibus diebus nostris.

15 Laetati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti; annis, quibus vidimus mala.

16 Respice in servos tuos, et in opera tua, et dirige filios eorum.

17 Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, et opera manuum nostrarum dirige super nos; et opus manuum nostrarum dirige.

14. *Repleti sumus* .... imple nos matutina &c. Hier. Notat etiam Theodor. tempus esse muratum a 70. Matutina autem misericordia est promta gratatque, ut matutinæ horæ post noctem.

15. *Lætati sumus* ... lætifica nos &c. Hier. pro malis bona retribue.

16. *Respice* ... appareat &c. Hier. id est, appareat servis tuis. *Dirige filios* ... gloria tua &c. Idem. Ostende vim & gloriam tuam in liberandis servis tuis, eorumque familia tot malis eruenda.

17. *Dirige*: confirma, fac stabile, Hier.

PSALMUS XC.

CONSOLATORIUS.

Vir bonus, Deoque confisus, ab omni periculo tutus. Videtur etiam esse Moysis. Potest enim convenire populo in deserto laboranti, & Dei praesidio indigenti. Sine titulo in Hebraeo.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Psalmus.	Laus Cantici David.
Qui habitat in absconditio Excelsi, in um-	1 Qui habitat in adjutorio Altissimi,

Boss. de Psalm.

X

1. *In adjutorio*, in absconditio, Hier. in loco inaccesso & tuto.

braculo Domini commorabitur.

Dicens Domino: spes mea, et fortitudo mea: Deus meus confidam in eo.

Quia ipse liberabit te de laqueo venantium, de morte insidiarum.

In scapulis suis obumbrabit tibi, et sub alis ejus sperabis: scutum et protectio veritas ejus.

Non timebis a timore nocturno: a sagitta volante per diem.

A peste in tenebris ambulante: a morsu insanientis meridie.

Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

Verumtamen oculis tuis videbis, et ultionem impiorum cernes.

Tu enim es, Domine, spes mea; Excelsum posuisti refugium tuum.

in protectione Dei coeli commorabitur.

2 Dicet Domino: susceptor meus es tu, et refugium meum: Deus meus sperabo in eum.

3 Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero,

4 Scapulis suis obumbrabit tibi, et sub pennis ejus sperabis.

5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis a timore nocturno.

6 A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu, et daemonio meridiano.

7 Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.

8 Verumtamen oculis tuis considerabis, et retributionem peccatorum videbis.

9 Quoniam tu es, Domine, spes mea: Altissi-

3. *Liberavit me*: liberabit te. Idem. *A verbo aspero*; de morte insidiarum, Hier. de insidiis mortiferis.

6. *Negotio*; peste. Idem, pestis autem pro pernicie sumitur. *Ab incursu* . . . . a morsu insanientium meridie. Idem, id est serpentium, æstu rabidorum. Attende autem ad perichlorum egregiam enumerationem; non timebis nocturnos casus, non vim apertam interdiu, non insidias & machinationes occultas, non æ tum intolerabilem & irritantem angues, a quibus omnibus Israelitæ liberati sunt. Pro anguibus meridie furentibus 70. vertunt dæmonium meridianum, quod Theodor. interpretatur dæmonem incitantem libidines post satietatem ut sumptuosas epulas.

7. *Ad te autem non appropinquabit*; supple interitus; in medio pereuntium Deus te præstabit incolumem.

9. *Tu es, Domine, spes mea*; suppl. quoniam dixisti; tu Domine spes mea, hoc est, quia in Deo spem reponis omnem. *Altissimum*: Deum: *Posuisti*; &c.

suisti habitaculum tuum.

Non accedet ad te malum, et lepra non appropinquabit tabernaculo tuo.

Quia Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

In manibus portabunt te, ne forte offendat ad lapidem pes tuus.

Super aspidem & basiliscum calcabis: conculcabis leonem & draconem.

Quoniam mihi adhaesit, & liberabo eum: exaltabo eum, quoniam cognovit nomen meum.

Invocabit me, & exaudiam eum, cum ipso ero in tribulatione: eruam eum, et glorificabo eum.

Longitudine dierum implebo eum, & ostendam illi salutare meum.

mum posuisti refugium tuum.

10 Non accedet ad te malum, et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

11 Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

12 In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

13 Super aspidem, & basiliscum ambulabis: & conculcabis leonem & draconem.

14 Quoniam in me speravit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.

15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.

16 Longitudine dierum implebo eum: & ostendam illi salutare meum.

10. *Flagellum*... plaga, Heb.

11. *Angelis suis*... sic Exod. xxiii. 20. 23. Mittam Angelum meum qui præcedat te, & custodiat in via &c.

PSALMUS XCI.

MORALIS.

Die Sabbati, in meditatione operum & consiliorum Dei Propheta acquiescit; ejusque magnitudine laetatur malos dissipantis, bonos tuentis.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus Cantici, in die Sabbati.

Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo, Altissime:

Ad annuntiandum mane misericordiam tuam, & fidem tuam in nocte,

In decachordo, & in psalterio, in cantico & cithara.

Quoniam laetificasti me, Domine, in opere tuo: in facturis manuum tuarum laudabo.

Quam magnificata sunt opera tua, Domine: satis profundae factae sunt cogitationes tuae.

Vir insipiens non cognoscet, et stultus non intelliget istud.

Germinaverunt impii quasi foenum, & floruerunt omnes, qui operantur iniquitatem, ut conterantur usque in sempiternum.

Tu autem excelsus in aeternum, Domine.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus Cantici, in die Sabbati.

2 Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo, Altissime.

3 Ad annuntiandum mane misericordiam tuam; & veritatem tuam per noctem;

4 In decachordo, psalterio; cum cantico, in cithara.

Quia delectasti me, Domine, in factura tua: et in operibus manuum tuarum exultabo.

6 Quam magnificata sunt opera tua, Domine! nimis profundae factae sunt cogitationes tuae.

7 Vir insipiens non cognoscet: & stultus non intelliget haec.

8 Cum exorti fuerint peccatores sicut foenum: & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem:

Ut intereant in saeculum saeculi: 9 Tu autem Altissimus in aeternum, Domine.

4. *Cum cantico.* Super *Higgaion:* Heb. Vide Ps. IX. 17. Hic autem patet musicum esse instrumentum.

Ecce enim inimici tui, Domine, ecce inimici tui peribunt: & dissipabuntur omnes, qui operantur iniquitatem.

Et exaltabitur quasi monocerotis cornu meum: & senectus mea in oleo uberi.

Et respiciet oculus meus eos, qui insidiantur mihi; de his, qui consurgunt adversum me malignantibus audiet auris mea.

Justus ut palma florebit: ut Cedrus in Libano multiplicabitur.

Transplantati in domo Domini, in atriis Dei nostri germinabunt.

Adhuc fructificabunt in senectute: pingues, & frondentes erunt.

Annuntiantes quia rectus Dominus: fortitudo mea, & non est iniquitas in eo.

10 Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt: et dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.

11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum: & senectus mea in misericordia uberi.

12 Et despexit oculus meus inimicos meos: & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13 Justus ut palma florebit: sicut Cedrus Libani multiplicabitur.

14 Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebunt.

15 Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi: et bene patientes erunt

16 Ut annuntient:

Quoniam rectus Dominus Deus noster: et non est iniquitas in eo.

11. *In misericordia:* oleo; Hier. ὐ ἐλαίῳ pro quo scribæ reposuisse videntur ἐλέῳ misericordia. Sensus est: delibutus sum oleo virente, recente, unguentis perfusus, quod lætitiæ signum; vel ut vertit Symmachus apud Theodor: Senectus mea ut oliva florens; vis mea revirescet tamquam in ætatis flore.

12. *Despexit oculus . . .* respiciet eos qui insidiantur: Hier. eorum insidiæ deregentur. *In insurgentibus*, de his qui consurgunt &c. Hier. *Audiet . . .* supple, vindictam divinam, videbo detectas insidias, & corruentes inimicos; excidium eorum audiam.

15. *Multiplicabuntur:* fructificabunt &c. totus versus ex Hier. quem confer cum ℣. 11. *Bene patientes erunt:* patientia ipsis bono vertet.

16. *Ut annuntient . . .* refer ad sequentia cum Hier.

PSALMUS XCII.

LAUDIS.

Per mundi structuram Deo laus, legi fides, templo sanctitas constat. Sine titulo in Heb.

VERSIO S. HIERONYMI.

Dominus regnavit, gloria indutus est: indutus est Dominus fortitudine, & accinctus est: insuper appendit orbem, qui non commovebitur.

Firmum solium tuum ex tunc: ab aeterno tu es.

Levaverunt flumina, Domine, levaverunt flumina voces suas: levaverunt flumina gurgites suos.

A vocibus aquarum multarum grandes fluctus maris: grandis in excelso Dominus.

Testimonia tua fidelia

VERSIO VULGATA.

Laus Cantici ipsi David, in die ante Sabbatum, quando fundata est terra.

1 Dominus regnavit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, et praecinxit se.

Etenim firmabit orbem terrae, qui non commovebitur.

2 Parata sedes tua ex tunc: a saeculo tu es.

3 Elevaverunt flumina, Domine: elevaverunt flumina vocem suam.

Elevaverunt flumina flufluctus suos, 4 A vocibus aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Dominus.

5 Testimonia tua cre-

2. *Ex tunc:* a principio, ante orbem conditum.

3. *Elevaverunt flumina* . . . terræ fundatæ aquas superfudit copia & fragore mirabili.

4. *A vocibus:* propter strepitum. *Mirabilis in altis Dominus:* in cælo, super nubes. Mare mirabiliter intumescit: longe mirabilior Deus ille excelsus in altitudine consiliorum suorum, quibus nec mare profundius aut vastius.

5. *Testimonia tua:* lex tua, mandata tua. *Credibilia:* tot firmata miraculis, tanta multitudine ac fide testium, tanta temporum rerumque omnium consensione; denique tam incorrupta morum regula, cultusque sanctitate. Pro quo Hier. fidelia, veridica, Fidelia enim omnia mandata ejus, facta in veritate & æquitate. Ps. cx. 8. quod eodem recidit.

facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitas, Domine, in longitudine dierum.

dibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

PSALMUS XCIII.

MORALIS, ET INCREPATORIUS.

Contra violentos & oppressores: praesertim Judices. Vide Ps. LXXXI. *Sine titulo in Hebraeo.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Deus ultionum, Domine: Deus ultionum ostendere.

Elevare qui judicas terram: redde vicissitudinem superbis.

Usquequo impii, Domine; usquequo impii exultabunt?

Fluent loquentes antiquum: garrient omnes qui operantur iniquitatem?

Populum tuum, Domine, conterent, et haereditatem tuam affligent.

Viduam, et advenam interficient, et pupillos occident.

Et dixerunt: Non videbit Dominus, et non intelliget Deus Jacob.

Intelligite stulti in po-

VERSIO VULGATA.

Psalmus ipsi David, Quarta sabbati.

1 Deus ultionum Dominus: Deus ultionum libere egit.

2 Exaltare qui judicas terram: redde retributionem superbis.

3 Usquequo peccatores, Domine; usquequo peccatores gloriabuntur?

4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur injustitiam?

5 Populum tuum, Domine, humiliaverunt: & haereditatem tuam vexaverunt.

6 Viduam, & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.

7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.

8 Intelligite insipientes

1. *Libere egit:* ostendere, appare, o Deus scelerum ultor; tempus est ut appareat potentia tua, dum impii in plebem tuam grassantur.

4. *Effabuntur* . . . effutient, & loquentur grandia garrientes; Heb.

pulo, et insipientes aliquando discite.

Qui plantavit aurem non audiet? aut qui finxit oculum non videbit?

Qui erudit gentes non arguet: qui docet hominem scientiam?

Dominus novit cogitationes hominum; quia vanae sunt.

Beatus vir, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum.

Ut quiescat a diebus afflictionis: donec fodiatur impio interitus.

Non enim derelinquet Dominus populum suum, et haereditatem suam non deseret.

Quoniam ad justitiam revertetur judicium, et sequentur illud omnes recti corde.

Quis stabit pro me adversum malos? quis stabit pro me adversum operarios iniquitatis?

in populo: & stulti aliquando sapite.

9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?

10 Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?

11 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt.

12 Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.

13 Ut mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur peccatori fovea.

14 Quia non repellet Dominus plebem suam: & haereditatem suam non derelinquet.

15 Quoadusque justitia convertatur in judicium: & qui juxta illam omnes qui recto sunt corde.

16 Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?

9. *Qui plantavit aurem, non audiet?* Præclare Hier. comm. in hunc Psalmum. Iste locus adversus eos maxime facit, qui anthropomorphitæ sunt, qui dicunt Deum habere membra, quæ etiam nos habemus, & humanas imbecillitates ad Dei magnificentiam referunt. Et paulo post, videte quid dicat: qui plantavit aurem non audiet? non dixit, qui plantavit aurem, ergo ipse aurem non habet? non dixit, ergo ipse oculos non habet? sed quid dixit? qui plantavit aurem non audiet? qui finxit oculos non considerat? membra tulit, efficientias dedit. Quem locum Augustinus exscripsit, atque Hieronymo tribuit. Epist. ad Fortunat. olim 111. nunc 148.

13. *Mitiges*: quiescat & Hier. quietem ei præstes. Heb.

15. *Quoadusque justitia* . . . . quoadusque justitia ipsa judicium exerceat ac judicia justa sint. *Et qui juxta* . . . . & sequentur illud (judicium) omnes recti corde; Hier.

Nisi quia Dominus auxiliator meus: paulominus habitasset in inferno anima mea.

Si dicebam, motus est pes meus: misericordia tua, Domine, sustentabat me.

In multitudine cogitationum mearum, quae sunt in me intrinsecus: consolationes tuae delectabunt animam meam.

Numquid particeps erit tui thronus insidiarum, fingens laborem in praecepto?

Copulabuntur adversum animam justi, et sanguinem innocentem condemnabunt.

Erit autem mihi Dominus in refugium, et Deus meus quasi petra spei meae.

Et restituet super eos iniquitatem suam, et in malitia sua perdet eos: perdet eos Dominus Deus noster.

17 Nisi quia Dominus adjuvit me; paulominus habitasset in inferno anima mea.

18 Si dicebam, motus est pes meus: misericordia tua, Domine, adjuvabat me.

19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tuae laetificaverunt animam meam.

20 Numquid adhaeret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in praecepto?

21 Captabunt in animam justi: & sanguinem innocentem condemnabunt.

22 Et factus est mihi Dominus in refugium, & Deus meus in adjutorium spei meae.

23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum, & in malitia eorum disperdet eos: disperdet illos Dominus Deus noster.

17. *Paulominus* . . . propemodum in silentio habitassem; Heb. cessassem in tumulo, morte extinctus essem.

18. *Si dicebam: motus est pes meus* . . . statim atque agnovi, ac tibi exposui, Deus, nutare omnia circum, ac nihil esse firmi, tulisti opem labanti.

19. *Secundum multitudinem* . . . in multitudine cogitationum . . . Hier. Quanta fuit anxietas cogitationum mearum, tantæ consolationes tuæ.

20. *Numquid adhæret tibi* . . . numquid particeps erit tui . . . Hier. ad Deum loquitur: an sociabitur tibi sedes insidiatrix judicis, injusta, legis prætextu decernentis?

21. *Captabunt* . . . copulabuntur . . . Hier. nempe mali judices. *In animam justi:* consentient ad opprimendum justum.

PSALMUS XCIV.

LAUDIS ET ADORATIONIS.

Invitat ad Dei laudes, & cultum: novam ejus vocem in testamento novo, novamque requiem pollicetur, a qua contumaces arcet. ℣. 8. 11. Davidi tribuitur: Heb. IV. 7. In Hebraeo autem nullus est titulus.

VERSIO S. HIERONYMI.

Venite, laudemus Dominum: jubilemus petrae Jesu nostro.

Praeoccupemus vultum ejus in actione gratiarum: in canticis jubilemus ei.

Quoniam fortis et magnus Dominus, et rex magnus super omnes deos.

In cujus manu fundamenta terrae, et excelsa montium ipsius sunt.

Cujus est mare; ipse enim fecit illud, et siccam manus ejus plasmaverunt.

Venite adoremus, et curvemur: flectamus genua ante faciem Domini factoris nostri.

Quia ipse est Deus noster, et nos populus pascuae ejus, et grex manus ejus: hodie si vocem ejus audieritis,

Nolite indurare corda

VERSIO VULGATA.

Laus Cantici ipsi David.

1 Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro.

2 Praeoccupemus faciem ejus in confessione: & in psalmis jubilemus ei.

3 Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos.

4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipsius sunt.

5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & siccam manus ejus formaverunt.

6 Venite adoremus, & procidamus; & ploremus ante Dominum, qui fecit nos.

7 Quia ipse est Dominus Deus noster; & nos populus pascuae ejus, & oves manus ejus.

8 Hodie si vocem ejus

4. *Fines terræ:* fundamenta, Hier.
5. *Siccam:* sive aridam, terram.
6. *Ploremus:* flectamus genua: Idem.
7. *Oves manus ejus:* ab illo pastore deductæ ad pascua.
8. *Hodie si vocem . . .* De hoc ℣. & sequentibus; deque ipso *hodie* & requie

vestra, sicut in contradictione: sicut in die tentationis in deserto;

Ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt me, et viderunt opus meum.

Quadraginta annis displicuit mihi generatio illa: et dixi: Populus errans corde est, et non cognoscens vias meas.

Quibus juravi in furore meo, ut non introirent in requiem meam.

audieritis, nolite obdurare corda vestra;

9 Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto; ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, & viderunt opera mea.

10 Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.

11 Et isti non cognoverunt vias meas: ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

requie consecuta, a qua increduli arcebuntur, post versum 10. dicemus ex Paulo Heb. III. 7. 13. IV. 3. cum sequentibus, nunc verba psalmi exequemur.

9. *Sicut in irritatione* .... sicut in Meriba secundum diem Massa; Heb. loca nota Hebræis, dicta ab irritatione & tentatione, ubi deficientibus aquis plebs murmurat in Moysen, & perit in deserto. Vide Ex. XVII. 2. 7. Num. XIV. *Probaverunt* ... *opera mea*: experti sunt quantum in benefaciendo & ulciscendo possem.

10. *Quadraginta annis*, Paulus Heb. III. 9. 10. refert ad superiora, & hic distinguit. *Propterea offensus fui* ... in Invitatorio legimus: *proximus fui*: præsente vindicta. Sensus autem hujus loci ex Paulo sic concinnandus, nempe requiem a Deo Israelitis esse promissam in terra Chananæa, omnes tamen interim in deserto cecidisse hac requie frustratos; quare Spiritum Sanctum per Davidem ad novam requiem invitasse; ad novum illud sabbatum ab ipso mundi exordio diei septimæ requie figuratum: novumque indixisse diem, quo sub Christo in Ecclesia ac cælesti patria quiesceremus, nisi essemus increduli; unde sic concludit Paulus; Festinamus ingredi in illam requiem; Heb. IV. 11.

PSALMUS XCV.

EUCHARISTICUS ET PROPHETICUS.

Illata in Sion Arca cantatus: in secundi templi dedicatione repetitus: Dei majestatem praedicat, regnaturi super gentes: orbem judicaturi. Titulo cáret, in Heb. tamen Davidis est; est enim unus ex Psalmis, qui cum a Davide Arca in Sion translata est, cantatus esse memoratur, referturque 1. *Par.* XVI. 1. 23. *eadam rerum summa quae hic visitur: nonnihil diversis vocibus, quas inter se conferre erit operae pretium ad intelligendas veteres lectiones.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.

Cantate Domino, benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.

Narrate in gentibus gloriam ejus: in universis populis mirabilia ejus.

Quia magnus Dominus, et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.

Omnes enim dii populorum sculptilia: Dominus autem coelos fecit.

VERSIO VULGATA.

Canticum ipsi David, 1 Quando domus aedificabatur post captivitatem. (1. *Par.* 15.)

Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.

2 Cantate Domino, & benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.

3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.

4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.

5 Quoniam omnes dii Gentium daemonia: Dominus autem coelos fecit.

1. 2. *Cantate Domino canticum novum:* in nova celebritate. *Omnis terra:* Propherice de vocatione gentium. Canticum enim vetus in una eaque angusta regione Judæa canitur: at canticum novi testamenti, ad universam terram pertinet. Chr. Ex primis duobus versibus id tantum habetur in Par. Cantate Domino omnis terra, annuntiate de die in diem salutare ejus.

5. *Daemonia:* Idola, sculptilia, Hier. & sic Vulgata vertit in Par. eodem utrobique vocabulo. Recte etiam dæmonia vertitur: Quæ enim gentes immolant, dæmoniis immolant, & non Deo, 1. Cor. x. 20.

Gloria et decor ante vultum ejus: fortitudo et exultatio in sanctuario ejus.

Afferte Domino familiae populorum: afferte Domino gloriam et fortitudinem:

Afferte Domino gloriam nomini ejus: levate munera, et introite in atria ejus.

Adorate Dominum in decore sanctuarii: paveat a facie ejus omnis terra.

Dicite in gentibus, Dominus regnavit; siquidem appendit orbem immobilem: judicabit populos in aequitate.

Laetamini, coeli, et exultet terra; tonet mare, et plenitudo ejus.

Gaudeat ager, et omnia quae in eo sunt: tunc

6 Confessio & pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia & magnificentia in sanctificatione ejus.

7 Afferte Domino patriae Gentium, afferte Domino gloriam & honorem: 8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, & introite in atria ejus: 9 Adorate Dominum in atrio sancto ejus.

Commoveatur à facie ejus universa terra: 10 Dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit.

Etenim correxit orbem terrae, qui non commovebitur: judicabit populos in aequitate.

11 Laetentur coeli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: 12 Gaudebunt campi, & omnia, quae in eis sunt.

6. *Confessio & pulchritudo* . . . gloria & decor, Hier. *Sanctimonia & Magnificentia* . . . fortitudo & gaudium in loco ejus: id est, in Sanctuario, ut vertit Hier.

7. *Patriae gentium*: familiae populorum, sicut ipsa Vulgata vertit in Par. & hic Hier. αἱ πατριαὶ 7o. *honorem*: fortitudinem; Hier. Par. imperium; alio vocabulo quod etiam vim sonat.

8. *Tollite hostias*: levate munera: Hier. vel ut in Par. levate sacrificium; noto offerendi ritu, levata pro more hostia. *Introite in atria ejus*, venite in conspectu ejus. Par.

9. *In atrio sancto*: quod in Par. vertitur, in decore sancto, in decore Sanctuarii, Hier. in ipso sanctuario quod decus passim vocatur, ut saepe vidimus.

10. *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit*: in Par. deest hoc loco; habetur V. sequ. Adduut multi ex antiquis Patribus, & hymnus (Vexilla) quem hodie canimus; *A ligno*, quod nunc ubique deest. *Etenim correxit* . . . quod in Par. vertitur planius: ipse enim fundavit orbem immobilem. Elegantius Hier. appendit orbem immobilem.

11. *Commoveatur mare*: toner, ut est hic apud Hier. & in versione Par. *Et plenitudo ejus*: omnes ejus abyssi.

Ultimus versus deest in Par.

laudabunt universa ligna saltus.

Ante faciem Domini quoniam venit, quoniam venit judicare terram: judicabit orbem in justo, et populos in fide sua.

Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum 13 A facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrae in aequitate, & populos in veritate sua.

PSALMUS XCVI.

LAUDIS.

Ostendit potentiam Dei, & vanitatem idolorum: eanitque victorias de gentibus reportatas: de quibus vide Tit. Ps. LIX.

VERSIO S. HIERONYMI.

Dominus regnavit; exultet terra: laetabuntur insulae multae.

Nubes, et caligo in circuitu ejus: justitia et judicium firmamentum solii ejus.

Ignis ante faciem ejus ibit, et exuret per circuitum hostes ejus.

Apparuerunt fulgura ejus orbi: vidit, et contr emuit terra.

Montes sicut cera tabe-

VERSIO VULGATA.

Huic David, 1 Quando terra ejus restituta est.

Dominus regnavit, exultet terra: laetentur insulae multae.

2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: justitia, & judicium correctio sedis ejus.

3 Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.

4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terrae: vidit, & commota est terra.

5 Montes, sicut cera

1. *Quando terra ejus restituta est*: deest Hier. Posset accommodari Davidi ab exilio reduci, ac jure suo regnanti post Saulem, aut restituto regno post Absalomi perduellionem. *Dominus regnavit, exultet terra* at infra: Dominus regnavit, irascantur populi. Ps. XCVIII. 1. utrumque regnante Deo, exultatio piis, malis perturbatio & tremor, quae divinus vates separatim sibi consideranda proponit. *Insulae multae*: his designari solent populi longinqui, passim in Scripturis, illi praesertim, qui a Judaea mari mediterraneo dirimuntur.

2. *Nubes & caligo* . . . 3. *Ignis ante ipsum* . . . 4. *Illuxerunt fulgura* . . . nubes, ignis, fulgura, ut in Sinai. *Correctio*, seu constitutio: κατόρθωσις, 70. firmamentum, Hier.

5. *Omnis terra*: omnis terra 70. πάσης τῆς γῆς, genitivo casu.

facti sunt a facie Domini: a facie dominatoris omnis terrae.

Annuntiaverunt coeli justitiam ejus, et viderunt omnes populi gloriam ejus.

Confundantur universi qui serviunt sculptili, qui gloriantur in idolis: adorate eum omnes dii.

Audivit, et laetata est Sion: et exultaverunt filiae Judae, propter judicia tua, Domine.

Tu enim Dominus excelsus super omnem terram: vehementer elevatus es super omnes deos.

Qui diligitis Dominum, odite malum; custodit animas sanctorum suorum, de manu impiorum eruet eos.

Lux orta est justo, et rectis corde laetitia.

Laetamini justi in Domino, et confitemini memoriae sanctae ejus.

fluxerunt a facie Domini; a facie Domini omnis terra.

6 Annuntiaverunt coeli justitiam ejus, & viderunt omnes populi gloriam ejus.

7 Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis.

Adorate eum omnes angeli ejus: 8 Audivit & laetata est Sion.

Et exultaverunt filiae Judae, propter judicia tua, Domine.

9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.

10 Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

11 Lux orta est justo, & rectis corde laetitia.

12 Laetamini justi in Domino: & confitemini memoriae sanctificationis ejus.

12. *Memoriæ sanctificationis:* Memoriæ sanctæ ejus: Hier. id est, laudate ante tabernaculum, quod ejus memoriale est.

PSALMUS XCVII.

LAUDIS, ET EXULTATIONIS.

Post ingentes victorias de Gentibus reportatas, populus liberatori, & vindici Deo gratias agit. Vocationem quoque Gentium, & Christi revelationem spectat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus, et brachium sanctum ejus.

Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

Recordatus est misericordiae suae, et veritatis suae domui Israel: viderunt omnes fines terrae, salutare Dei nostri.

Jubilate Deo omnis terra: vociferamini, et laudate, et canite.

Canite Domino in cithara: in cithara et voce carminis.

In tubis et clangore buccinae; jubilate coram rege Domino.

Tonet mare et plenitudo ejus; orbis et habitatores ejus.

Flu-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus, & brachium sanctum ejus.

2 Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3 Recordatus est misericordiae suae, & veritatis suae domui Israel.

Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri.

4 Jubilate Deo, omnis terra: cantate, & exultate, & psallite.

5 Psallite Domino in cithara, in cithara et voce psalmi: 6 In tubis ductilibus, et voce tubae corneae.

Jubilate in conspectu regis Domini: 7 Moveatur mare, et plenitudo ejus; orbis terrarum, et qui habitant in eo.

8 Flu-

1. *Salvavit sibi:* Salvum fecit eum dextera sua: propria virtute tutus & victor est: quod est pugnantis & victoriam reportantis. Nota autem Deum sibi pugnare, se tueri, cum populum propugnat & tuetur.

6. *Tubis ductilibus:* tubis classicis. *Corneæ:* deest, Hier.

Flumina plaudent manu : simul montes laudabunt

Ante Dominum; quia venit judicare terram : judicabit orbem in justitia, et populos in aequitatibus.

8 Flumina plaudent manu; simul montes exultabunt 9 A conspectu Domini: quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in justitia, et populos in aequitate.

PSALMUS XCVIII.

LAUDIS.

Maxime congruit Arcae in Sion translatae V. 1. 2. & Christo super populos regnanti. Deest titulus in Hebraeo.

VERSIO S. HIERONYMI.

Dominus regnavit, commoveantur populi; sessor Cherubim concutiatur terra.

Dominus in Sion magnus, et excelsus est super omnes populos,

Confiteantur nomini tuo magno, et terribili, sanctoque.

Imperium regis judicium diligit, tu fundasti aequitates: judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et ado-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super Cherubim, moveatur terra.

2 Dominus in Sion magnus: et excelsus super omnes populos.

3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, et sanctum est: 4 Et honor regis judicium dilígit.

Tu parasti directiones: judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.

5 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adora-

1. *Irascantur:* commoveantur, Hier. contremiscant. Vide Ps. xcr. 1.

4. *Honor regis:* Dei. Imperium Regis, Hier. robur regis: Aquila, quo sensu apud Homerum, vis Herculea, robur Alcinoi: hoc est, sine dubio, ipse rex recto judicio delectatur, quod ad felicitatem regii imperii spectat. *Parasti directiones:* fundasti aequitates. Hier.

5. *Scabellum pedum:* Arcam. Sic Ps. cxxxi. 7. noti omnibus loci Ambrosii & Augustini, ubi scabellum Domini interpretantur carnem Christi in mysteriis adoratam: Aug. hic Ambr. de Spir. Sancto III. 12.

tate scabellum pedum ejus: quia sanctus est.

Moyses, et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel in his, qui invocant nomen ejus: invocabant Dominum, et ipse exaudivit eos.

In columna nubis loquebatur ad eos: custodierunt testimonia ejus, et praeceptum quod dedit eis.

Domine, Deus noster tu exaudisti eos: Domine, propitius fuisti eis, et ultor super commutationibus eorum.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quia sanctus Dominus Deus noster.

te scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est.

6 Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus: et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos: 7 In columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus, et praeceptum quod dedit illis.

8 Domine, Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum.

9 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

6. *In sacerdotibus:* Moyses rebus sacris praefuit aeque ac profanis. Sacerdotale etiam gessit officium, cum Aaronem consecravit, & pro eo sacrificium obtulit.

7. *In columna nubis . . . ad eos:* Moysen & Aaron. Exod. XXXIII. 21.

8. *Adinventiones eorum:* injurias eorum: Symm. apud Theodor. ulciscens molimina populi adversus Moysen & Aaron.

PSALMUS XCIX.

LAUDIS ET EXULTATIONIS.

Dei majestatem, bonitatem, fidem, domum ejus ingressuri canunt.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus in Confessione.

Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in laetitia: ingredimini coram eo in laude.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus in Confessione.

2 Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in laetitia.

Introite in conspectu ejus, in exultatione.

Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & ipsius sumus: populus ejus, et grex pascuae ejus,

Ingredimini portas ejus in gratiarum actione: atria ejus in laude: confitemini ei, benedicite nomini ejus.

Quia bonus Dominus, in sempiternum misericordia ejus; et usque ad generationem et generationem fides ejus.

3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos.

Populus ejus, et oves pascuae ejus: 4 Introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis: confitemini illi.

Laudate nomen ejus: 5 Quoniam suavis est Dominus, in aeternum misericordia ejus, et usque in generationem et generationem veritas ejus.

3. *Et non ipsi nos*: Et ipsius sumus, Hier. Orta varietas ex varietate vocis Hebreæ: *lo*: per vau, vel per aleph.

5. *Suavis*: bonus: Heb. ita passim.

PSALMUS C.

MORALIS.

Vitae innocentia, modestiaque & integritas boni principis adsciscentis bonos, malos coercentis. Confer cum Ps. LXXX. *ut habeas ex Davide optimi & sanctissimi Regis exemplum. Vide autem, bonus princeps quos amicos & convivas, quos familiares, quos rerum administros, quos denique adversarios habeat.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Misericordiam, et judicium cantabo: tibi, Domine, psallam.

Erudiar in via perfecta quando venies ad me: ambulabo in simplicitate

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Misericordiam, et judicium cantabo tibi, Domine:

Psallam, 2 Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.

1. *Misericordiam & judicium* . . . Sic distinguit Hier. misericordiam & judicium cantabo: tibi Domine psallam: Ipsam misericordiam, ipsam justitiam cantabo: quod est vere Deo psallere, cujus opera omnia his duobus continentur.

2. *Quando venies ad me*: docendum & protegendum. *Perambulabam*: Perambulabo: Heb. sic omnia sequentia. Non ita Nabuchodonosor in domo

PSALMUS XCIV.

LAUDIS ET ADORATIONIS.

Invitat ad Dei laudes, & cultum: novam ejus vocem in testamento novo, novamque requiem pollicetur, a qua contumaces arcet. ℣. 8. 11. *Davidi tribuitur: Heb.* IV. 7. *In Hebraea autem nullus est titulus.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Venite, laudemus Dominum: jubilemus petrae Jesu nostro.

Praeoccupemus vultum ejus in actione gratiarum: in canticis jubilemus ei.

Quoniam fortis et magnus Dominus, et rex magnus super omnes deos.

In cujus manu fundamenta terrae, et excelsa montium ipsius sunt.

Cujus est mare; ipse enim fecit illud, et siccam manus ejus plasmaverunt.

Venite adoremus, et curvemur: flectamus genua ante faciem Domini factoris nostri.

Quia ipse est Deus noster, et nos populus pascuae ejus, et grex manus ejus: hodie si vocem ejus audieritis,

Nolite indurare corda

VERSIO VULGATA.

Laus Cantici ipsi David.

1 Venite, exultemus Domino: jubilemus Deo salutari nostro.

2 Praeoccupemus faciem ejus in confessione: & in psalmis jubilemus ei.

3 Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos.

4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipsius sunt.

5 Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & siccam manus ejus formaverunt.

6 Venite adoremus, & procidamus; & ploremus ante Dominum, qui fecit nos.

7 Quia ipse est Dominus Deus noster; & nos populus pascuae ejus, & oves manus ejus.

8 Hodie si vocem ejus

4. *Fines terræ*: fundamenta, Hier.
5. *Siccam*: sive aridam, terram.
6. *Ploremus*: flectamus genua: Idem.
7. *Oves manus ejus*: ab illo pastore deductæ ad pascua.
8. *Hodie si vocem* . . . De hoc ℣. & sequentibus; deque ipso *hodie* & requie

vestra, sicut in contradictione; sicut in die tentationis in deserto;

Ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt me, et viderunt opus meum.

audieritis, nolite obdurare corda vestra;

9 Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto; ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, & viderunt opera mea.

Quadraginta annis displicuit mihi generatio illa: et dixi: Populus errans corde est, et non cognoscens vias meas.

Quibus juravi in furore meo, ut non introirent in requiem meam.

10 Quadraginta annis offensus fui generationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.

11 Et isti non cognoverunt vias meas: ut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam.

requie consecuta, a qua increduli arcebuntur, post versum 10. dicemus ex Paulo Heb. III. 7. 13. IV. 3. cum sequentibus, nunc verba psalmi exequemur.

9. *Sicut in irritatione* . . . . sicut in Meriba secundum diem Massa; Heb. loca nota Hebræis, dicta ab irritatione & tentatione, ubi deficientibus aquis plebs murmurat in Moysen, & perit in deserto. Vide Ex. XVII. 2. 7. Num. XIV. *Probaverunt* . . . *opera mea*: experti sunt quantum in benefaciendo & ulciscendo possem.

10. *Quadraginta annis*, Paulus Heb. III. 9. 10. refert ad superiora, & hic distinguit. *Propterea offensus fui* . . . in Invitatorio legimus: *proximus fui*: præsente vindicta. Sensus autem hujus loci ex Paulo sic concinnandus, nempe requiem a Deo Israelitis esse promissam in terra Chananæa, omnes tamen interim in deserto cecidisse hac requie frustratos; quare Spiritum Sanctum per Davidem ad novam requiem invitasse; ad novum illud sabbatum ab ipso mundi exordio diei septimæ requie figuratum: novumque indixisse diem, quo sub Christo in Ecclesia ac cælesti patria quiesceremus, nisi essemus increduli; unde sic concludit Paulus: Festinamus ingredi in illam requiem; Heb. IV. 11.

PSALMUS XCV.

EUCHARISTICUS ET PROPHETICUS.

Illata in Sion Arca cantatus: in secundi templi dedicatione repetitus: Dei majestatem praedicat, regnaturi super gentes: orbem judicaturi. Titulo caret, in Heb. tamen Davidis est; est enim unus ex Psalmis, qui cum a Davide Arca in Sion translata est, cantatus esse memoratur, referturque 1. *Par.* XVI. 1. 23. *eadam rerum summa quae hic visitur: nonnihil diversis vocibus, quas inter se conferre erit operae pretium ad intelligendas veteres lectiones.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
	Canticum ipsi David, 1 Quando domus aedificabatur post captivitatem. (1. *Par.* 15.)
Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.	Cantate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.
Cantate Domino, benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.	2 Cantate Domino, & benedicite nomini ejus: annuntiate de die in diem salutare ejus.
Narrate in gentibus gloriam ejus: in universis populis mirabilia ejus.	3 Annuntiate inter Gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.
Quia magnus Dominus, et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.	4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos.
Omnes enim dii populorum sculptilia: Dominus autem coelos fecit.	5 Quoniam omnes dii Gentium daemonia: Dominus autem coelos fecit.

1. 2. *Cantate Domino canticum novum:* in nova celebritate. *Omnis terra:* Propherice de vocatione gentium. Canticum enim vetus in una eaque angusta regione Judæa canitur: at canticum novi testamenti, ad universam terram pertinet. Chr. Ex primis duobus versibus id tantum habetur in Par. Cantate Domino omnis terra, annuntiate de die in diem salutare ejus.

5. *Dæmonia:* Idola, sculptilia, Hier. & sic Vulgata vertit in Par. eodem utrobique vocabulo. Recte etiam dæmonia vertitur: Quæ enim gentes immolant, dæmoniis immolant, & non Deo, 1. Cor. X. 20.

Gloria et decor ante vultum ejus: fortitudo et exultatio in sanctuario ejus.

Afferte Domino familiae populorum: afferte Domino gloriam et fortitudinem:

Afferte Domino gloriam nomini ejus: levate munera, et introite in atria ejus.

Adorate Dominum in decore sanctuarii: paveat a facie ejus omnis terra.

Dicite in gentibus, Dominus regnavit; siquidem appendit orbem immobilem: judicabit populos in aequitate.

Laetamini, coeli, et exultet terra; tonet mare, et plenitudo ejus.

Gaudeat ager, et omnia quae in eo sunt: tunc

6 Confessio & pulchritudo in conspectu ejus: sanctimonia & magnificentia in sanctificatione ejus.

7 Afferte Domino patriae Gentium, afferte Domino gloriam & honorem: 8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, & introite in atria ejus: 9 Adorate Dominum in atrio sancto ejus.

Commoveatur a facie ejus universa terra: 10 Dicite in Gentibus, quia Dominus regnavit.

Etenim correxit orbem terrae, qui non commovebitur: judicabit populos in aequitate.

11 Laetentur coeli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: 12 Gaudebunt campi, & omnia, quae in eis sunt.

6. *Confessio & pulchritudo* . . . gloria & decor, Hier. *Sanctimonia & Magnificentia* . . . fortitudo & gaudium in loco ejus: id est, in Sanctuario, ut vertit Hier.

7. *Patriæ gentium:* familiæ populorum, sicut ipsa Vulgata vertit in Par. & hic Hier. αἱ πατριαὶ 7o. *honorem:* fortitudinem; Hier. Par. imperium; alio vocabulo quod etiam vim sonat.

8. *Tollite hostias:* levate munera: Hier. vel ut in Par. levate sacrificium; noto offerendi ritu, levata pro more hostia. *Introite in atria ejus*, venite in conspectu ejus. Par.

9. *In atrio sancto:* quod in Par. vertitur, in decore sancto, in decore Sanctuarii, Hier. in ipso sanctuario quod decus passim vocatur, ut sæpe vidimus.

10. *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit:* in Par. deest hoc loco; habetur *V.* sequ. Addunt multi ex antiquis Patribus, & hymnus (Vexilla) quem hodie canimus; *A ligno*, quod nunc ubique decst. *Etenim correxit* . . . quod in Par. vertitur planius: ipse enim fundavit orbem immobilem. Elegantius Hier. appendit orbem immobilem.

11. *Commoveatur mare:* tonet, ut est hic apud Hier. & in versione Par. *Et plenitudo ejus:* omnes ejus abyssi.

Ultimus versus deest in Par.

laudabunt universa ligna saltus.

Ante faciem Domini quoniam venit, quoniam venit judicare terram: judicabit orbem in justo, et populos in fide sua.

Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum 13 A facie Domini, quia venit: quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrae in aequitate, & populos in veritate sua.

PSALMUS XCVI.

LAUDIS.

Ostendit potentiam Dei, & vanitatem idolorum: eanitque victorias de gentibus reportatas: de quibus vide Tit. Ps. LIX.

VERSIO S. HIERONYMI.

Dominus regnavit, exultet terra: laetabuntur insulae multae.

Nubes, et caligo in circuitu ejus: justitia et judicium firmamentum solii ejus.

Ignis ante faciem ejus ibit, et exuret per circuitum hostes ejus.

Apparuerunt fulgura ejus orbi: vidit, et contremuit terra.

Montes sicut cera tabe-

VERSIO VULGATA.

Huic David, 1 Quando terra ejus restituta est.

Dominus regnavit, exultet terra: laetentur insulae multae.

2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: justitia, & judicium correctio sedis ejus.

3 Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.

4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terrae: vidit, & commota est terra.

5 Montes, sicut cera

1. *Quando terra ejus restituta est*: deest Hier. Posset accommodari Davidi ab exilio reduci, ac jure suo regnanti post Saulem, aut restituto regno post Absalomi perduellionem. *Dominus regnavit, exultet terra* at infra: Dominus regnavit, irascantur populi. Ps. XCVIII. 1. utrumque regnante Deo, exultatio piis, malis perturbatio & tremor, quae divinus vates separatim sibi consideranda proponit. *Insulae multae*: his designari solent populi longinqui, passim in Scripturis, illi praesertim, qui a Judaea mari mediterraneo dirimuntur.

2. *Nubes & caligo* . . . 3. *Ignis ante ipsum* . . . 4. *Illuxerunt fulgura* . . . nubes, ignis, fulgura, ut in Sinai. *Correctio*, seu constitutio: κατόρθωσις, 70. firmamentum, Hier.

5. *Omnis terra*: omnis terra 70. πάσης τῆς γῆς, genitivo casu.

facti sunt a facie Domini: a facie dominatoris omnis terrae.

Annuntiaverunt coeli justitiam ejus, et viderunt omnes populi gloriam ejus.

Confundantur universi qui serviunt sculptili, qui gloriantur in idolis: adorate eum omnes dii.

Audivit et laetata est Sion: et exultaverunt filiae Judae, propter judicia tua, Domine.

Tu enim Dominus excelsus super omnem terram: vehementer elevatus es super omnes deos.

Qui diligitis Dominum, odite malum; custodit animas sanctorum suorum, de manu impiorum eruet eos.

Lux orta est justo, et rectis corde laetitia.

Laetamini justi in Domino, et confitemini memoriae sanctae ejus.

fluxerunt a facie Domini; a facie Domini omnis terra.

6 Annuntiaverunt coeli justitiam ejus, & viderunt omnes populi gloriam ejus.

7 Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis.

Adorate eum omnes angeli ejus: 8 Audivit & laetata est Sion.

Et exultaverunt filiae Judae, propter judicia tua, Domine:

9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos.

10 Qui diligitis Dominum, odite malum: custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos.

11 Lux orta est justo, & rectis corde laetitia.

12 Laetamini justi in Domino: & confitemini memoriae sanctificationis ejus.

12. *Memoriæ sanctificationis:* Memoriæ sanctæ ejus: Hier. id est, laudate ante tabernaculum, quod ejus memoriale est.

PSALMUS XCVII.

LAUDIS, ET EXULTATIONIS.

Post ingentes victorias de Gentibus reportatas, populus liberatori, & vindici Deo gratias agit. Vocationem quoque Gentium, & Christi revelationem spectat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus, et brachium sanctum ejus.

Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

Recordatus est misericordiae suae, et veritatis suae domui Israel: viderunt omnes fines terrae, salutare Dei nostri.

Jubilate Deo omnis terra: vociferamini, et laudate, et canite.

Canite Domino in cithara: in cithara et voce carminis.

In tubis et clangore buccinae; jubilate coram rege Domino.

Tonet mare et plenitudo ejus; orbis et habitatores ejus.

Flu-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus, & brachium sanctum ejus.

2 Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3 Recordatus est misericordiae suae, & veritatis suae domui Israel.

Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri.

4 Jubilate Deo, omnis terra: cantate, & exultate, & psallite.

5 Psallite Domino in cithara, in cithara et voce psalmi: 6 In tubis ductilibus, et voce tubae corneae.

Jubilate in conspectu regis Domini: 7 Moveatur mare, et plenitudo ejus; orbis terrarum, et qui habitant in eo.

8 Flu-

1. *Salvavit sibi:* Salvum fecit eum dextera sua: propria virtute tutus & victor est: quod est pugnantis & victoriam reportantis. Nota autem Deum sibi pugnare, se tueri, cum populum propugnat & tuetur.

6. *Tubis ductilibus:* tubis classicis. *Corneae:* deest, Hier.

Flumina plaudent manu : simul montes laudabunt

Ante Dominum; quia venit judicare terram : judicabit orbem in justitia, et populos in aequitatibus.

8 Flumina plaudent manu; simul montes exultabunt 9 A conspectu Domini: quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in justitia, et populos in aequitate.

PSALMUS XCVIII.

LAUDIS.

Maxime congruit Arcae in Sion translatae V. 1. 2. 5. *& Christo super populos regnanti. Deest titulus in Hebraeo.*

VERSIO S. HIERONYMI,

Dominus regnavit,commoveantur populi ; sessor Cherubim concutiatur terra.

Dominus in Sion magnus, et excelsus est super omnes populos,

Confiteantur nomini tuo magno, et terribili, sanctoque.

Imperium regis judicium diligit, tu fundasti aequitates : judicium et jnstitiam in Jacob tu fecisti.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et ado-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Dominus regnavit , irascantur populi : qui sedet super Cherubim, moveatur terra.

2 Dominus in Sion magnus: et excelsus super omnes populos,

3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, et sanctum est: 4 Et honor regis judicium diligit,

Tu parasti directiones: judicium et justitiam in Jacob tu fecisti.

5 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adora-

1. *Irascantur:* commoveantur, Hier. contremiscant. Vide Ps. xcr. 1.

4. *Honor regis:* Dei. Imperium Regis, Hier. robur regis: Aquila, quo sensu apud Homerum, vis Herculea, robur Alcinoi : hoc est, sine dubio, ipse rex recto judicio delectatur, quod ad feliciratem regii imperii spectat. *Parasti directiones:* fundasti æquitates. Hier.

5. *Scabellum pedum:* Arcam. Sic Ps. cxxxi. 7. noti omnibus loci Ambrosii & Augustini, ubi scabellum Domini interpretantur carnem Christi in mysteriis adoratam : Aug. hic Ambr. de Spir. Sancto III. 12.

rate scabellum pedum ejus: quia sanctus est.

Moyses, et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel in his, qui invocant nomen ejus: invocabant Dominum, et ipse exaudivit eos.

In columna nubis loquebatur ad eos: custodierunt testimonia ejus, et praeceptum quod dedit eis.

Domine, Deus noster tu exaudisti eos: Domine, propitius fuisti eis, et ultor super commutationibus eorum.

Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quia sanctus Dominus Deus noster.

te scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est.

6 Moyses et Aaron in sacerdotibus ejus: et Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.

Invocabant Dominum, et ipse exaudiebat eos: 7 In columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus, et praeceptum quod dedit illis.

8 Domine, Deus noster tu exaudiebas eos: Deus tu propitius fuisti eis, et ulciscens in omnes adinventiones eorum.

9 Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate in monte sancto ejus: quoniam sanctus Dominus Deus noster.

6. *In sacerdotibus:* Moyses rebus sacris praefuit aeque ac profanis. Sacerdotale etiam gessit officium, cum Aaronem consecravit, & pro eo sacrificium obtulit.

7. *In columna nubis . . . ad eos:* Moysen & Aaron. Exod. XXIII. 21.

8. *Adinventiones eorum:* injurias eorum: Symm. apud Theodor. ulciscens molimina populi adversus Moysen & Aaron.

PSALMUS XCIX.

LAUDIS ET EXULTATIONIS.

Dei majestatem, bonitatem, fidem, domum ejus ingressuri canunt.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus in Confessione.

Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in laetitia: ingredimini coram eo in laude.

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus in Confessione.

2 Jubilate Deo omnis terra: servite Domino in laetitia.

Introite in conspectu ejus, in exultatione.

Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, & ipsius sumus: populus ejus, et grex pascuae ejus,

Ingredimini portas ejus in gratiarum actione: atria ejus in laude: confitemini ei; benedicite nomini ejus.

Quia bonus Dominus; in sempiternum misericordia ejus; et usque ad generationem et generationem fides ejus.

3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos; et non ipsi nos.

Populus ejus; et oves pascuae ejus: 4 Introite portas ejus in confessione; atria ejus in hymnis: confitemini illi.

Laudate nomen ejus: 5 Quoniam suavis est Dominus, in aeternum misericordia ejus, et usque in generationem et generationem veritas ejus.

3. *Et non ipsi nos*: Et ipsius sumus, Hier. Orta varietas ex varietate vocis Hebreæ: *lo*: per vau, vel per aleph.

5. *Suavis*: bonus: Heb. ita passim.

PSALMUS C.

MORALIS.

Vitae innocentia; modestiaque & integritas boni principis adsciscentis bonos, malos coercentis. Confer cum Ps. LXXX. *ut habeas ex Davide optimi & sanctissimi Regis exemplum. Vide autem, bonus princeps quos amicos & convivas, quos familiares, quos rerum administros, quos denique adversarios habeat.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David:

Misericordiam, et judicium cantabo: tibi, Domine, psallam:

Erudiar in via perfecta quando venies ad me: ambulabo in simplicitate

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus ipsi David.

Misericordiam, et judicium cantabo tibi, Domine:

Psallam, 2 Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.

1. *Misericordiam & judicium* . . . Sic distinguit Hier. misericordiam & judicium cantabo: tibi Domine psallam: Ipsam misericordiam, ipsam justitiam cantabo: quod est vere Deo psallere, cujus opera omnia his duobus continentur.

2. *Quando venies ad me*: docendum & protegendum. *Perambulabam*: Perambulabo: Heb. sic omnia sequentia. Non ita Nabuchodonosor in domo

cordis mei in medio domus meae.

Non ponam coram oculis meis verbum Belial: facientem declinationes odivi; nec adhaesit mihi.

Cor pravum recedet a me: malum nesciam.

Loquentem in abscondito contra proximum suum, hunc interficiam: superbum oculis, et altum corde, cum hoc esse non potero.

Oculi mei ad fideles terrae: ut habitent mecum, ambulans in via simpliciter, hic ministrabit mihi.

Non habitabit in medio domus meae faciens dolum: loquens mendacium non placebit in conspectu oculorum meorum.

Mane perdam omnes impios terrae, ut interficiam de civitate Domini universos qui operantur iniquitatem.

Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meae.

3 Non proponebam ante oculos meos rem injustam: facientes praevaricationes odivi.

Non adhaesit mihi 4 Cor pravum: declinantem a me malignum non cognoscebam.

5 Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar.

Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam.

6 Oculi mei ad fideles terrae ut sedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.

7 Non habitabit in medio domus meae, qui facit superbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

8 In matutino interficiebam omnes peccatores terrae: ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

domo sua ambulabat cum diceret: Nonne hæc Babylon magna, quam ædificavi in róbore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Dan. IV. 26. Itaque exosus Deo, ac depressus in belluarum conditionem. *In innocentia cordis mei*, non aliud corde tegebam, aliud ore præferebam.

3. 4. Hi versus distinguendi, ut apud Hier. ex quo consequitur illud egregium: malum nesciebam, tanta simplicitate atque innocentia, ut malum nequidem nossem.

5. *Persequebar*: exscindebam, Heb. quod est vehementius. *Insatiabili corde*: latum corde, Heb. cupiditatis infinitæ. *Cum hoc non edebam*: cum hoc non potero, Heb. supp. esse: hujus nec aspectum ferre possum.

7. *Qui facit superbiam* . . . dolum; qui loquitur mendacia, non placebit, Hier.

8. *In matutino interficiebam*; exscindebam, ut supra 5. Prima hæc cura subit, ut scelerati maturo supplicio puniantur.

PSALMUS CI.

LUCTUS, DEPRECATIONIS, PROPHETICUS.

Tempore Babylonicae servitutis, vir bonus & justus, qualis Nehemias, orat aedificari Sion, ac solvi captivitatem jam diuturnam: tum ad redemptionem spiritualis populi, & gentium vocationem se convertit.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Oratio pauperis, cum anxius fuerit, et coram Domino effuderit eloquium suum.	1 Oratio pauperis, Cum anxius fuerit, et in conspectu Domini effuderit precem suam.
Domine, exaudi orationem meam, et clamor meus ad te veniat.	2 Domine, exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat.
Non abscondas faciem tuam a me: in die tribulationis meae inclina ad me aurem tuam: in quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.	3 Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
Quoniam consumpti sunt sicut fumus dies mei, et ossa mea quasi frixa contabuerunt.	4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt.
Percussum est quasi foenum, et arefactum est cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.	5 Percussus sum ut foenum, et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum.
A voce gemitus mei, adhaesit os meum carni meae.	6 A voce gemitus mei adhaesit os meum carni meae.

4. *Sicut cremium:* quasi frixa, id est, exsiccata: Hier. cremium porro est quod facile crematur, ut sarmentum.

5. *Oblitus sum:* præ mœrore.

Assimilatus sum pellicano deserti: factus sum quasi bubo solitudinum.

Vigilavi, et fui sicut avis solitaria super tectum.

Tota die exprobrabant mihi inimici mei: exultantes per me jurabant.

Quia cinerem sicut panem comedi, et potum meum cum fletu miscui.

A facie indignationis tuae, et irae tuae: quia elevasti me et allisisti me.

Dies mei quasi umbra inclinati sunt; & ego quasi foenum arui.

Tu autem, Domine, in aeternum permanes, & memoriale tuum in generatione & generatione.

Tu suscitans misereberis Sion: quia tempus est ut misérearis ejus, quoniam venit tempus.

Quoniam placitos fece-

7 Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio.

8 Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto.

9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me, adversum me jurabant.

10 Quia cinerem tamquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam.

11 A facie irae et indignationis tuae: quia elevans allisisti me.

12 Dies mei sicut umbra declinaverunt: & ego sicut foenum arui.

13 Tu autem, Domine, in aeternum permanes: & memoriale tuum in generationem & generationem.

14 Tu exurgens misereberis Sion: quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.

15 Quoniam placuerunt

7. *Pellicano*: Onocrotalo, cucullo, aut alii avi gementi potius quam canenti.

8. *Passer . . . in tecto*: super tectum, Hier. non ingressus domum.

9. *Qui laudabant me*: qui mihi in os blandiebantur: qui laudare solebant. *Adversum me jurabant*: conjurabant. Non deerant apud Judæos, miserrimis licet temporibus, qui apud regem gratia florerent, qualis Nehemias 2. Esd. II. 1. His igitur perversi homines multa adblanditi, tamen conjuratione facta, pessima intentabant. Sic etiam soluta captivitate Sanaballat & alii ibid. VI. 1. & seqq.

11. *Elevans allisisti me*: cum ante conspectum reddidisses.

14. *Quia venit tempus*: septuaginta anni a Jeremia definiti jam impleti sunt.

15. *Et terræ ejus miserebuntur*: pulverem ejus miserentur: Heb. Etiam ruinas obrutæ patriæ, templique rudera & cineres diligunt, ac super illis do-

runt servi tui lapides ejus, & pulverem ejus miserabilem.

Et timebunt gentes nomen Domini, & universi reges terrae gloriam tuam.

Quia aedificavit Dominus Sion: apparuit in gloria sua.

Respexit ad orationem vacui, & non despexit orationem eorum.

Scribatur hoc in generatione novissima; & populus, qui creabitur, laudabit Dominum.

Quoniam prospexit de excelso sanctuario suo: Dominus de coelo terram contemplatus est.

Ut audiret gemitum vincti, ut solveret filios mortis.

Ut narretur in Sion nomen Domini, & laudatio ejus in Jerusalem.

Cum congregati fuerint populi simul, & regna ut serviant Domino.

Afflixit in via fortitudinem meam: abbreviavit dies meos.

servis tuis lapides ejus: & terrae ejus miserebuntur.

16 Et timebunt Gentes nomen tuum, Domine, & omnes reges terrae gloriam tuam.

17 Quia aedificavit Dominus Sion: & videbitur in gloria sua.

18 Respexit in orationem humilium: & non sprevit precem eorum.

19 Scribantur haec in generatione altera: & populus qui creabitur, laudabit Dominum.

20 Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de coelo in terram aspexit.

21 Ut audiret gemitus compeditorum: ut solveret filios interemptorum.

22 Ut annuntient in Sion nomen Domini: & laudem ejus in Jerusalem.

23 In conveniendo populos in unum, & reges ut serviant Domino.

24 Respondit ei in via virtutis suae: paucitatem dierum meorum nuntia mihi.

dolent: ut illi qui ad locum templi diruti munera deferebant; Jerem. xli. 5. ut Nehemias, qui locum paterni sepulchri desiderabat. 2. Esd. II. 5.

19. *Scribantur*: scribentur, Heb. Transmittentur ad posteros quæ Deus ad nos liberandos gessit.

21. *Filios interemptorum*: filios mortis, Hier. morti addictos.

23. *Reges*: qui Deum in templo, licet ethnici, colebant, ut sæpe dictum a prophetis: Vide libros Machi. & Josephum. Hæc autem figura erat gentium ad fidem convertendarum.

24. *Respondit ei* . . . affixit in via fortitudinem meam &c. Hier. Tabescens, ac deficiens, instante reditu, metuit ne ante morietur, quam videat Jerusalem restitutam.

Dicam, Deus meus, ne rapias me in medio dierum meorum: in generatione generationum anni tui.

A principio terram fundasti, & opus manuum tuarum coeli.

Ipsi peribunt, tu autem stabis, & omnes quasi vestimentum atterentur: quasi pallium mutabis eos, & mutabuntur.

Tu autem ipse es, & anni tui non deficient.

Filii servorum tuorum habitabunt, & semen eorum ante faciem tuam perseverabit.

25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.

26 Initio tu, Domine, terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt coeli.

27 Ipsi peribunt, tu autem permanes: et omnes sicut vestimentum veterascent.

Et sicut opertorium mutabis eos, et mutabuntur:

28 Tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient.

29 Filii servorum tuorum habitabunt: et semen eorum in saeculum dirigetur.

25. *Ne revoces* . . . adde cum Hier. dicam, Deus meus &c. *in generationem & generationem anni tui*. A consideratione infirmitatis humanæ ad æternitatis divinæ contemplationem assurgit.

26. *Initio tu, Domine* . . . Hæc Paulus de Christo accipit Heb. I. 10. quem boni viri e captivitate reduces, verum redemptorem expectabant.

27. *Opertorium*; pallium, Hier.

29. *Filii servorum tuorum habitabunt*: in terra sancta: non nos miseri & infirmi, sed saltem filii nostri. *Et semen eorum in saeculum dirigetur*: ante faciem tuam perseverabit: Hier.

PSALMUS CII.

EUCHARISTICUS.

De remissione peccatorum gratias agit.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Benedic, anima mea, Domino, et omnia viscera mea nomini sancto ejus.

Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci omnium retributionum ejus.

VERSIO VULGATA.

1 Ipsi David.

Benedic, anima mea, Domino, et omnia, quae intra me sunt, nomini sancto ejus.

2 Benedic, anima mea, Domino, et noli oblivisci omnes retributiones ejus.

Qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, et sanat omnes infirmitates tuas.

Qui redimit de corruptione vitam tuam: et coronat te in misericordia & miserationibus.

Qui replet bonis ornamentum tuum: innovabitur sicut aquilae juventus tua.

Faciens justitias Dominus, & judicia cunctis qui calumnias sustinent.

Notas fecit vias suas Moysi: filiis Israel cogitationes suas.

Misericors & clemens Dominus: patiens & multae miserationis.

Non in sempiternum judicabit: neque in aeternum irascetur.

Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

Quantum enim excelsius est coelum terra: tantum confirmata est misericordia ejus super timentes eum.

Quantum longe est Oriens ab Occidente: tantum longe fecit a nobis scelera nostra.

Sicut miseretur pater

3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas.

4 Qui redimet de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia et miserationibus.

5 Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquilae juventus tua.

6 Faciens misericordias Dominus, et judicium omnibus injuriam patientibus.

7 Notas fecit vias suas Moysi, filiis Israel voluntates suas.

8 Miserator, et misericors Dominus: longanimis, et multum misericors.

9 Non in perpetuum irascetur: neque in aeternum comminabitur.

10 Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

11 Quoniam secundum altitudinem coeli a terra: corroboravit misericordiam suam super timentes se.

12 Quantum distat Ortus ab Occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras.

13 Quomodo miseretur

5. *Replet in bonis*: satiat bono os tuum, Heb.
6. *Misericordias*: justitias, Hier.

filiorum, misertus est Dominus timentibus se.

Ipse enim novit plasmationem nostram: recordatus est quia pulvis sumus.

Homo, quasi herba dies ejus: sicut flos agri sic florebit.

Quia spiritus pertransiet eum, & non subsistet, & non cognoscet eum ultra locus ejus.

Misericordia autem Domini ab aeterno, & usque in aeternum super timentes eum, et justitia ejus in filios filiorum.

His qui custodiunt pactum ejus, & recordantur praeceptorum ejus ad facienda ea.

Dominus in coelo stabilivit thronum suum, & regnum illius omnium dominatur.

Benedicite Domino, Angeli ejus, fortes robore facientes verbum ejus, obedientes voci sermonis ejus.

Benedicite Domino omnes exercitus ejus, ministri ejus, qui facitis placitum illius.

Benedicite Domino universa opera ejus in omnibus locis potestatis ejus,

pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se: 14 Quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.

Recordatus est quoniam pulvis sumus: 15 Homo, sicut foenum dies ejus; tamquam flos agri sic efflorebit.

16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, et non subsistet: et non cognoscet amplius locum suum.

17 Misericordia autem Domini ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum.

Et justitia illius in filios filiorum, 18 His qui servant testamentum ejus:

Et memores sunt mandatorum ipsius, ad faciendum ea.

19 Dominus in coelo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur.

20 Benedicite Domino, omnes Angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus,

16. *Spiritus pertransibit* . . . Ventus levissimus florem illum perflabit; *Non cognoscet* . . . non cognoscet eum amplius locus ejus. Hier. penitus evanescet.

21. *Virtutes*: exercitus; Idem, sic Angelos vocat.

jus: benedic, anima mea, Domino.

benedic, anima mea, Domino.

PSALMUS CIII.

LAUDIS ET ADMIRATIONIS.

Dei opera admirando percurrit, & de iis gratias agit. Disce, Christiane, qua mente philosophari, ac rerum varietatem, naturamque intueri debeas. Sine titulo in Heb.

VERSIO S. HIERONYMI.

Benedic, anima mea, Domino: Domine, Deus meus, magnificatus es nimis: gloria & decore indutus es.

Amictus luce quasi vestimento: extendens coelos ut pellem.

Qui tegis aquis coenacula ejus: qui ponis nubes currum tuum: qui ambulas super pennas venti.

Qui facis Angelos tuos spiritus: & ministros tuos ignem urentem.

Qui fundasti terram super basem suam: non com-

VERSIO VULGATA.

1 Ipsi David.

Benedic, anima mea, Domino: Domine, Deus meus, magnificatus es vehementer.

Confessionem & decorem induisti: 2 Amictus lumine sicut vestimento: Extendens coelum sicut pellem: 3 Qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum.

4 Qui facis Angelos tuos spiritus; & ministros tuos, ignem urentem.

5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam:

2. *Extendens cæli . . sicut pellem;* tam facile ac tentorium extenditur; Theod.

3. *Qui tegis aquis superiora ejus:* cæli scilicet populari sensu sumpti, ὑπερῶα 70. cœnacula Hier. partem superiorem domus. Allusum ad illud Gen. I. 6. fiat firmamentum (hoc est expansum) in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis: hoc est ab aquis inferioribus, illas aquas, quas agris desuper irrigandis fœcundandisque nubes circumferunt. Vide Ps. cxlvi. 8. *Qui ponis nubem ascensum;* currum: Hier.

4. *Angelos tuos spiritus* . . . Citat Paulus Heb. I. 7. Natura sua spiritus summa intelligentia præditi, imperio quoque divino fiunt ignis urens, promptique ad ulciscendas Dei contumelias: qua comparatione potentia illorum, ac velocitas designatur. Theodor.

5. *Stabilitatem suam;* basim.

movebitur in saeculum & in saeculum.

Abysso quasi vestimento operuisti eam: super montes stabunt aquae.

Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.

Ascendunt montes & descendunt campi ad locum, quem fundasti eis.

Terminum posuisti, quem non pertransibunt: nec revertentur ut operiant terram.

Qui emittis fontes in convallibus, ut inter medios montes fluant.

Ut bibant omnia animalia regionum, & reficiat onager sitim suam.

Super ea volucres coeli morabuntur: de medio nemorum dabunt vocem.

Qui irrigas montes de coenaculis tuis: de fructu operum tuorum implebitur terra.

Germinans herbam jumentis, & foenum servituti hominum, ut educat panem de terra.

non inclinabitur in saeculum saeculi.

6 Abyssus, sicut vestimentum, amictus ejus: super montes stabunt aquae.

7 Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt.

8 Ascendunt montes, & descendunt campi in locum, quem fundasti eis.

9 Terminum posuisti, quem non transgredientur: neque convertentur operire terram.

10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aquae.

11 Potabunt omnes bestiae agri: expectabunt onagri in siti sua.

12 Super ea volucres coeli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.

13 Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra.

14 Producens foenum jumentis, & herbam servituti hominum:

Ut educas panem de ter-

6. *Abyssus . . . amictus ejus:* terræ scilicet quam cingit. *Super montes stabunt aquæ.* Stabant, tota tellure aquis cooperta; sed postea te comminante fugerunt, ac velut trepidæ descenderunt in locum suum, dicente Deo: Congregentur aquæ in locum unum, Gen. I. 9. & velut increpante tarditatem.

9. *Convertentur:* revertentur; Hier.

11. *Expectabunt onagri:* Et reficiat onager sitim suam; Idem.

12. *Super ea:* super eos montes, de quibus *V.* 10. vel juxta fontes. *Petrarum;* nemorum, Hier.

14. *Producens fœnum jumentis;* ultro, nec laborantibus; at *herbam servituti hominum:* labori quo terræ excolendæ servili ritu addicuntur. Alii simpliciter; ad usum hominum.

Et vinum laetificat cor hominis ad exhilarandam faciem in oleo: panis autem cor hominis roborat.

Saturabuntur ligna Domini: cedri Libani, quas plantavit.

Ibi aves nidificabunt: milvo abies domus ejus.

Montes excelsi cervis, petra refugium herinaciis.

Fecit lunam per tempora: sol cognovit occubitum suum.

Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa movebuntur omnes bestiae sylvae.

Leones rugientes ad praedam, & quaerentes a Deo escam sibi.

Oriente sole recedent, & in speluncis suis cubabunt.

Egredietur homo ad opus suum, & ad servitutem suam usque ad vesperum.

Quam multa sunt opera tua, Domine, omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.

Hoc mare magnum &

ra: 15 Et vinum laetificet cor hominis:

Ut exhilaret faciem in oleo: & panis cor hominis confirmet.

16 Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit: 17 Illic passeres nidificabunt.

Herodii domus, dux est eorum: 18 Montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis.

19 Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum.

20 Posuisti tenebras, et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiae sylvae.

21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quaerant a Deo escam sibi.

22 Ortus est sol, & congregati sunt, & in cubilibus suis collocabuntur.

23 Exibit homo ad opus suum: & ad operationem suam usque ad vesperum.

24 Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua.

25 Hoc mare magnum,

15. *Vinum laetificet*: Et vinum quod laetificet, panem qui confirmet, oleum quod nitescere faciat.

16. *Ligna campi*: ligna Domini, Hier. Vetustae sylvae non ab hominibus consitae, sed jam inde ab orbis initio ipsa Dei manu.

17. *Herodii domus* . . . milvo abies domus ejus. Hier. Alii, ciconiae.

18. *Herinaciis*: alii, cuniculis.

24. *Possessione tua*: bonis tuis.

25. *Spatiosum manibus*: similis locutio Gen. xxxiv. 21. in Heb. ubi 70. vertunt simpliciter latum, spatiosum; ut hic, quod & Vulgata habebat, teste Hier. suppletumque *manibus* ex Theodotione & Aquila, quod idem Hier. docet secundum hebraicam proprietatem dici metaphorice, quasi mare expansas manus habeat, & in se cuncta suscipiat.

latum manibus, ibi reptilia innumerabilia: animalia parva cum grandibus.

Ibi naves pertranseunt: Leviathan istum plasmasti, ut illuderet ei.

Omnia in te sperant, ut des cibum eis in tempore suo.

Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, replebuntur bono.

Abscondes vultum tuum, & turbabuntur: auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur.

Emittes spiritum tuum & creabuntur, & instaurabis faciem terrae.

Sit gloria Domini in sempiternum: laetabitur Dominus in operibus suis.

Qui respicit terram, et tremet: tangit montes et fumabunt.

Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum.

Placeat ei eloquium meum: ego autem laetabor in Domino.

Deficiant peccatores de terra, et impii ultra non

& spatiosum manibus: illic reptilia, quorum non est numerus.

Animalia pusilla cum magnis: 26 Illic naves pertransibunt.

Draco iste, quem formasti ad illudendum ei: 27 Omnia a te expectant, ut des illis escam in tempore.

28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.

29 Avertente autem te faciem, turbabuntur; auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.

30 Emittes spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terrae.

31 Sit gloria Domini in saeculum: laetabitur Dominus in operibus suis.

32 Qui respicit terram, et facit eam tremere: qui tangit montes, et fumigant.

33 Cantabo Domino in vita mea: psallam Deo meo quamdiu sum.

34 Jucundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in Domino.

35 Deficiant peccatores a terra, et iniqui ita ut

26. *Draco iste*: Leviathan &c. Hier. quo ceti designantur: *Ad illudendum ei*: mari, cetum formasti, ut in mari luderet.

30. *Emittes spiritum tuum* . . . : Mittis vim tuam qua omnia sustentantur: vel, etiam destructa flatu instauras.

Alleluja: hic additur Heb. quod Vulg. in sequentem transtulit. Est autem *Hallelu-iah*, laudate Dominum: vox ad cantantes in summa laetitia suscitandos.

sint: benedic, anima mea, Domino, halleluja.

non sint: benedic, anima mea, Domino.

PSALMUS CIV.

EUCHARISTICUS.

Gratiarum actio pro beneficiis a Deo in populum Israel collatis, ab Abraham usque ad Moysen, & introductionem in terram sanctam. Refertur iste Ps. ad Davidis tempora 1. *Par.* XVI. 8. *non tamen integer, sed usque ad* ℣. 15.

VERSIO S. HIERONYMI.

Confitemini Domino, invocate nomen ejus: notas facite populis cogitationes ejus.

Cantate ei, et psallite ei: loquimini in universis mirabilibus ejus.

Exultate in nomine sancto ejus: laetetur cor quaerentium Dominum.

Quaerite Dominum, et virtutem ejus: quaerite faciem ejus jugiter.

Recordamini mirabilium ejus, quae fecit: signorum et judiciorum oris ejus.

Semen Abraham servi ejus: filii Jacob electi ejus.

Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

Recordatus est in aeternum pacti sui: verbi, quod

VERSIO VULGATA.

Alleluja. (1. *Par.* 16. 8.)

1 Confitemini Domino, et invocate nomen ejus: annuntiate inter Gentes opera ejus.

2 Cantate ei, et psallite ei: narrate omnia mirabilia ejus.

3 Laudamini in nomine sancto ejus: laetetur cor quaerentium Dominum.

4 Quaerite Dominum, et confirmamini: quaerite faciem ejus semper.

5 Mementote mirabilium ejus, quae fecit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.

6 Semen Abraham, servi ejus: filii Jacob electi ejus.

7 Ipse Dominus Deus noster: in universa terra judicia ejus.

8 Memor fuit in saeculum testamenti sui: verbi,

1. *Gentes*: populis; Hier. *opera*: cogitationes, Idem.
3. *Laudamini*: Exultate: Idem.
6. *Servi*: genitivo casu, *electi* (nominativo plurali) vos Deum laudate.

praecepit in mille generationes.

Quod pepigit cum Abraham, et juramenti sui cum Isaac.

Et firmavit illud cum Jacob in lege: cum Israel in pactum sempiternum.

Dicens: tibi dabo terram Chanaan: funiculum haereditatis vestrae.

Cum essent viri pauci, modici, et advenae in ea.

Et transierunt de gente in gentem, et de regno ad populum alterum.

Non dimisit hominem ut noceret eis, et corripuit pro eis reges,

Nolite tangere christos meos, et prophetas meos nolite affligere.

Et vocavit famem super terram: omnem virgam panis contrivit.

Misit ante faciem eorum vi-

quod mandavit in mille generationes.

9 Quod disposuit ad Abraham, & juramenti sui ad Isaac.

10 Et statuit illud Jacob in praeceptum: & Israel in testamentum aeternum:

11 Dicens: tibi dabo terram Chanaan, funiculum haereditatis vestrae.

12 Cum essent numero brevi, paucissimi & incolae ejus:

13 Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

14 Non reliquit hominem nocere eis: & corripuit pro eis reges.

15 Nolite tangere christos meos, et in prophetis meis nolite malignari.

16 Et vocavit famem super terram: & omne firmamentum panis contrivit.

17 Misit ante eos virum: in

12. *Incolæ ejus:* advenæ in eas: Hier. Abraham enim & Isaac & Jacob cum liberis quasi exteri in Chanaanitide habitabant.

14. *Reges:* Pharaonem & Abimelech. Gen. XII. &c.

15. *Christos:* Patriarchas, non unctione carnali, sed Spiritu Sancto unctos: qui locus valet adversus Judæos, qui Jesum negabant Christum, quod carnali unctione caruisset, comm. Hier. Ideo autem Christi, sive uncti dicuntur quod essent & sacerdotes & reges: summa quippe potestate præditi, nullique obnoxii; hinc fœdera æquo jure pacta cum regibus; hinc bella suscepta & quidem nutu suo, auspiciis, ut ajunt, suis. Gen. XIV. XXI. Hinc Hethæi ad Abrahamum: Audi nos Domine: Princeps Dei es apud nos: Ibid. XXIII. 6. nemini obnoxius nisi Deo. Quo jure Isaacus & Jacobus usi sunt. Gen. XXVI. &c. Ad hæc Prophetæ erant, ut hic & Gen. XX. 7. quos omnes titulos unum Christi nomen complectitur. Christi autem dicuntur, in typo Christi ipsius ab eis orituri: hic desinit Ps. in Par.

16. *Firmamentum panis:* baculum: sustentaculum, panem quo sustentamur.

virum: in servum venumdatus est Joseph.

Afflixerunt in compede pedes ejus: in ferrum venit anima ejus,

Usque ad tempus donec veniret sermo ejus: eloquium Domini probavit eum.

Misit rex, et solvit eum: princeps populorum, et dimisit illum.

Posuit eum dominum domus suae, et principem in omni possessione sua.

Ut erudiret principes ejus secundum voluntatem suam, et senes ejus sapientiam doceret.

Et ingressus est Israel Ægyptum, et Jacob advena fuit in terra Cham.

Et crescere fecit populum suum nimis, et roboravit eum super hostes ejus.

Convertit cor eorum ut odio haberent populum ejus, ut dolose agerent contra servos illius.

Misit Moysen servum suum: Aaron, quem elegit sibi.

Posuit in eis verba signorum suorum, et portentorum in terra Cham.

in servum venumdatus est Joseph.

18 Humiliaverunt in compedibus pedes ejus: ferrum pertransiit animam ejus, 19 Donec veniret verbum ejus.

Eloquium Domini inflammavit eum:

20 Misit rex, & solvit eum: princeps populorum, & dimisit eum.

21 Constituit eum dominum domus suae: & principem omnis possessionis suae.

22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum, & senes ejus prudentiam doceret.

23 Et intravit Israel in Ægyptum: et Jacob accola fuit in terra Cham.

24 Et auxit populum suum vehementer: & firmavit eum super inimicos ejus.

25 Convertit cor eorum ut odirent populum ejus: et dolum facerent in servos ejus.

26 Misit Moysen servum suum; Aaron, quem elegit ipsum.

27 Posuit in eis verba signorum suorum, et prodigiorum in terra Cham.

18. *Animam ejus*: pro persona ejus, anima; 70. In infernum venit anima ejus; Hier. Ipse in vincula missus est.

19. *Donec veniret verbum ejus*. Donec implerentur Josephi vaticinia de pincerna & pistore. Gen. XL. *Inflammavit*; probavit; Hier. Quasi in igne: tot immissis calamitatibus.

23. *In terra Cham*; Ægypto; idem infra 27. Ps. LXXVII. 51.

Misit tenebras, et contenebravit; et non fuerunt increduli verbis ejus.

Commutavit aquas eorum in sanguinem, et occidit pisces eorum.

Ebullivit terra eorum ranas, in cubilibus regum eorum.

Dixit, et venit musca omnimoda, et ciniphes in universis terminis eorum.

Dedit pluvias eorum grandinem, ignem flammantem in terra eorum.

Et percussit vineam eorum, et ficum eorum, et confregit lignum finium eorum.

Dixit, et venit locusta et bruchus, cujus non erat numerus.

Et comedit omne fœnum terræ eorum, et devoravit fructum terræ eorum.

Et percussit omne primogenitum in terra eorum, primitias universi partus eorum.

Et eduxit eos cum argento et auro, et non erat in tribubus eorum infirmus.

Lætata est Ægyptus cum egrederentur, quoniam irruerat terror eorum super eos.

28 Misit tenebras, et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos.

29 Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum.

30 Edidit terra eorum ranas, in penetralibus regum ipsorum.

31 Dixit, et venit coenomyia: et ciniphes in omnibus finibus eorum.

32 Posuit pluvias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum.

33 Et percussit vineas eorum, et ficulneas eorum: et contrivit lignum finium eorum.

34 Dixit, et venit locusta, et bruchus, cujus non erat numerus:

35 Et comedit omne fœnum in terra eorum: et comedit omnem fructum terræ eorum.

36 Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum.

37 Et eduxit eos cum argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus.

38 Lætata est Ægyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos.

28. *Et non exacerbavit:* non fuerunt increduli; Hier. Moyses & Aaron.
29. 30. *Aquas eorum;* Ægyptiorum.
37. *Eduxit eos:* Israelitas.
38. *Timor eorum:* Israelitarum. *Super eos:* Ægyptios.

Expandit nubem in tentorium, et ignem, ut luceret nocte.

Petierunt, et adduxit ortygometram, et pane coeli saturavit eos.

Aperuit petram, et fluxerunt aquae, concurrerunt in aridis flumina.

Quia recordatus est verbi sancti sui, cum Abraham servo suo.

Et eduxit populum suum in laetitia, laudantes electos suos.

Et dedit eis terras gentium, et laborem tribuum possederunt.

Ut custodirent caeremonias ejus, et leges ejus servarent. Halleluja.

39 Expandit nubem in protectionem eorum, et ignem, ut luceret eis per noctem.

40 Petierunt, et venit coturnix; et pane coeli, saturavit eos.

41 Dirupit petram, et fluxerunt aquae: abierunt in sicco flumina.

42 Quoniam memor fuit verbi sancti sui, quod habuit ad Abraham puerum suum.

43 Et eduxit populum suum in exultatione, et electos suos in laetitia.

44 Et dedit illis regiones Gentium: et labores populorum possederunt.

45 Ut custodiant justificationes ejus, et legem ejus requirant.

39. *In protectionem eorum:* ut tegeret eos.
41. *Abierunt in sicco* . . . flumen in deserto decucurrit.
45. *Ut custodiant* . . . Eo enim tot beneficia pertinebant.

PSALMUS CV.

EUCHARISTICUS ET INCREPATORIUS.

Commemoratio beneficiorum Dei ab Exodo ad Judices: ut populum peccantem, & castigatum, mox veniam deprecantem a miseriis eruerit. Est autem Davidis hic Psalmus, ut patet 1. *Par.* XVI. 34. *ubi initium ejus & finis referuntur.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus.

Quis loquetur fortitu-

VERSIO VULGATA.

Alleluja. (*Judith.* 13. 21.)

1 Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus.

2 Quis loquetur poten-

dines Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?

Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.

Recordare mei, Domine, in repropitiatione populi tui: visita me in salutari tuo.

Ut videam bona electorum tuorum, in laetitia gentis meae: et exultem cum haereditate tua.

Peccavimus cum patribus nostris: inique fecimus, impie egimus.

Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua.

Non sunt recordati multitudinis misericordiae tuae: et ad iracundiam provocaverunt super mare in mari rubro.

Salvavit autem eos propter nomen suum, ut ostenderet fortitudinem suam.

Et comminatus est mari rubro, et aruit: et transduxit eos per abyssos quasi in deserto.

Et salvavit eos de manu odientis, et redemit eos de manu inimici.

Et operuit aqua hostes

tias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?

3 Beati, qui custodiunt judicium, et faciunt justitiam in omni tempore.

4 Memento nostri, Domine, in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo.

5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad laetandum in laetitia gentis tuae: ut lauderis cum haereditate tua.

6 Peccavimus cum patribus nostris: injuste egimus, iniquitatem fecimus.

7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordiae tuae.

Et irritaverunt ascendentes in mare, mare rubrum.

8 Et salvavit eos propter nomen suum, ut notam faceret potentiam suam.

9 Et increpuit mare rubrum, et exsiccatum est: et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

10 Et salvavit eos de manu odientium: et redemit eos de manu inimici.

11 Et operuit aqua tri-

4. *Memento nostri . . . visita nos*: mei . . . me, Hier. *In beneplacito*: cum propitius eris populo tuo.

5. *Ad videndum in bonitate*: ut videam bona; Hier. *Ut lauderis*; ut exultem; Hier.

9. *Increpuit mare rubrum*: quasi ei succenseret, quod suis obicem poneret. *In deserto*: loco arido, infra 14.

eorum: unus de ipsis non superfuit.

Et crediderunt verbis ejus, cecineruntque laudem ejus.

Cito obliti sunt operum illius: nec expectaverunt voluntatem ejus.

Et desideraverunt desiderium in deserto; & tentaverunt Deum in solitudine.

Et dedit eis petitionem ipsorum, & misit tenuitatem in animam eorum.

Et zelati sunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini.

Aperta est terra, & devoravit Dathan, & operuit synagogam Abiram.

Et succensus est ignis in synagoga eorum: flamma exussit impios.

Fecerunt vitulum in Horeb, et adoraverunt conflatile.

Et mutaverunt gloriam suam, in similitudine bovis comedentis foenum.

bulantes eos: unus ex eis non remansit.

12 Et crediderunt verbis ejus: & laudaverunt laudem ejus.

13 Cito fecerunt, obliti sunt operum ejus, & non sustinuerunt consilium ejus.

14 Et concupierunt concupiscentiam in deserto; & tentaverunt Deum in inaquoso.

15 Et dedit eis petitionem ipsorum: & misit saturitatem in animas eorum.

16 Et irritaverunt Moysen in castris: Aaron sanctum Domini.

17 Aperta est terra, & deglutivit Dathan: & operuit super congregationem Abiron.

18 Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.

19 Et fecerunt vitulum in Horeb, & adoraverunt sculptile.

20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis foenum.

12. *Laudaverunt*: cecinerunt, Hier. Quod est Canticum Mariæ Exod. xv.

13. *Cito fecerunt, obliti sunt* .... festinaverunt: obliti sunt, citò obliti sunt, hebraismus; verbum pro adverbio. *Non sustinuerunt* ...: nec expectaverunt voluntatem ejus, Hier. Dei scilicet.

14. *Et concupierunt concupiscentiam*: vehementissime concupiverunt, cibos.

15. *Saturitatem*: tenuitatem, Hier. repletionem; genus morbi, e quo macies. Vide Exod. xvi. 8. Num. xi. 20. quibus locis cibi ad satietatem & nauseam usque dati narrantur.

16. *Irritaverunt*: Zelati sunt. Hier. Inviderunt Moysi & Aaron, quos Deus evexerat. Dicebant enim: Cur elevamini super populum Domini? Num. xvi. 3.

Obliti sunt Dei salvatoris sui: qui fecit magnalia in Ægypto.

Mirabilia in Terra Cham: terribilia super Mare rubrum.

Dixit ergo, ut contereret eos: nisi Moyses electus ejus stetisset medius contra faciem illius, & converteret indignationem ejus, ut non interficeret,

Et despexerunt terram desiderabilem: nec crediderunt sermoni ejus.

Et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.

Et elevavit manum suam super eos, ut dejiceret eos in deserto.

Et ut dejiceret semen eorum in gentibus, & dispergeret eos in terris.

Et consecrati sunt Beelphegor, et comederunt victimas mortuorum.

Et concitaverunt eum in studiis suis, & percussit eos plaga.

Stetit autem Phinees,

21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto, 22 Mirabilia in Terra Cham, terribilia in Mari rubro.

23 Et dixit, ut disperderet eos: si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus.

Ut averteret iram ejus ne disperderet eos: 24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem:

Non crediderunt verbo ejus, 25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis: non exaudierunt vocem Domini.

26 Et levavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto,

27 Et ut dejiceret semen eorum in Nationibus; & dispergeret eos in regionibus.

28 Et initiati sunt Beelphegor: & comederunt sacrificia mortuorum.

29 Et irritaverunt eum in adinventionibus suis; & multiplicata est in eis ruina.

30 Et stetit Phinees, &

23. *Si non Moyses . . . in confractione:* in ruptura, Heb. Si non stetisset medius . . . Hier. ut prohiberet imminentem populo iram Dei, ut est in seqq.

26. *Ut prosterneret eos in deserto*, ubi eorum cadavera jacuerunt. Num. XIV. 11. 28.

27. *In nationibus:* in gentibus deserti incolis.

28. *Beelphegor:* idolum Chananæorum. *Sacrificia mortuorum:* immolata mortuis: diis gentilium, qui mortuos homines consecrabant.

29. *Adinventionibus;* studiis, cogitationibus.

30. *Placavit:* dijudicavit, Hier. judicium & ultionem exercuit. *Quassatio:* percussio, Hier. pernicies.

et dijudicavit; et est retenta percussio.

Et reputatum est ei in justitiam: in generatione & generatione usque in æternum.

Et provocaverunt eum super aquam contradictionis, & afflictus est Moyses propter eos.

Quia provocaverunt spiritum ejus, et praecepit labiis suis.

Non exterminaverunt populos, quos dixit Dominus eis.

Et commixti sunt gentibus, & didicerunt opera eorum.

Et servierunt sculptilibus eorum, & factum est eis in scandalum.

Et immolaverunt filios suos, et filias suas daemonibus.

Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quos immolaverunt sculptilibus Chanaan: & polluta est terra sanguinibus.

Et conquinati sunt in operibus suis, et fornicaplacavit, & cessavit quassatio.

31 Et reputatum est ei in justitiam: in generationem, & generationem usque in sempiternum.

32 Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis & vexatus est Moyses propter eos: 33 Quia exacerbaverunt spiritum ejus.

Et distinxit in labiis suis: 34 Non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.

35 Et commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum: 36 Et servierunt sculptilibus eorum; & factum est illis in scandalum.

37 Et immolaverunt filios suos, & filias suas daemoniis.

38 Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum, et filiorum suarum, quas sacrificaverunt sculptilibus Chanaan.

Et infecta est terra in sanguinibus, 39 Et contaminata est in operibus

33. *Exacerbaverunt spiritum ejus:* Moysis, cujus dubitatio populo tribuitur, quod ab iis exacerbatus vix credere potuerit Deum in talem populum toties contumacem, tam benignum futurum. *Et distinxit in labiis suis:* Moyses pronuntiavit, perperam locutus est, ambiguo sermone usus est: num de hac petra vobis poterimus aquam ejicere? Num. xx. 10. illud *num* est hæsitantis: Num vere paritura sum ánus? inquit Sara, Gen. XVIII. 13.

34. *Non disperdiderunt . . .* hic allud narrationis caput de rebus gestis sub Judicibus. Vide autem Jud. I. II. III.

39. *Contaminata est:* coinquinati sunt &c. Hier.

ti sunt in studiis suis.

Iratus est itaque furor Domini in populum suum, & abominatus est haereditatem suam.

Et dedit eos in manu gentium, & dominati sunt eorum, qui oderunt eos.

Et afflixerunt eos inimici sui, & humiliati sunt sub manu eorum.

Multis vicibus liberavit eos: ipsi vero provocabant in consiliis suis, & humiliati sunt, propter iniquitates suas.

Et vidit tribulationem eorum: cum audiret eos rogantes.

Et recordatus est pacti sui cum eis: & poenituit eum secundum multitudinem misericordiae suae.

Et dedit eos miserabiles: coram omnibus qui ceperant eos.

Salva nos, Domine Deus noster, & congrega nos de gentibus, ut confiteamur nomini sancto tuo, & canamus in laude tua.

Benedictus Dominus Deus Israel ab aeterno, & usque in aeternum; & dicet omnis populus: Amen, halleluja.

eorum: et fornicati sunt in adinventionibus suis.

40 Et iratus est furore Dominus in populum suum: et abominatus est haereditatem suam.

41 Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum, qui oderunt eos.

42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, et humiliati sunt sub manibus eorum: 43 Saepe liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus suis.

44 Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum.

45 Et memor fuit testamenti sui: et poenituit eum secundum multitudinem misericordiae suae.

46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac, Domine Deus noster, & congrega nos de nationibus.

Ut confiteamur nomini sancto tuo: & gloriemur in laude tua.

48 Benedictus Dominus Deus Israel a saeculo, & usque in saeculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

46. *Dedit eos in misericordias*: posuit in exemplum celebre benignitatis suae, videntibus hostibus, & contremiscentibus.

47. *Salvos nos fac*: clarius in Par. Salva nos & congrega nos, & erue de gentibus; de nationibus; quae nos tempore Judicum oppresserant.

48. *Fiat, fiat*, Amen; halleluiah, Heb.

PSALMORUM

LIBER V. ET ULTIMUS

SECUNDUM HEBRÆOS.

PSALMUS CVI.

EUCHARISTICUS.

Laudatur Deus, quod homines ex omnigenis calamitatibus eruat, quarum describuntur quatuor praecipuae: Error in itinere, captivitas, morbus, mare procellosum. Convenit populo e captivitate Babylonica, ubi varia incommoda passus erat, per deserta & maria redeunti: ut patet V. 2. 3.

VERSIO S. HIERONYMI.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus.

Dicant qui redempti sunt a Domino: quos redemit de manu hostis.

Et de terris congregavit eos, ab Oriente & Occidente; ab Aquilone & mari.

Erraverunt in solitudine, in deserta via: civitatem quae habitaretur non repererunt.

Esurientes & sitientes: anima eorum in ipsis deficiebat.

VERSIO VULGATA.

Alleluja. (*Judith* 13. 21.)

1 Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia ejus.

2 Dicant qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos.

3 A solis ortu, & occasu; ab Aquilone, & mari.

4 Erraverunt in solitudine, in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt.

5 Esurientes & sitientes: anima eorum in ipsis defecit.

3. *Mari*: mari australi, Ch. Mari rubro. Alias, maris nomine designatur Occidens.

4. *Erraverunt*: hinc ad *V.* 9. gratias agit, quod ab errore viae fuerint liberati, per desertum iter agentes.

Et clamaverunt ad Dominum in tribulatione sua: de afflictione eorum eripuit eos.

Et duxit illos per viam rectam, ut venirent in civitatem habitabilem.

Confiteantur Domino misericordias ejus, & mirabilia ejus in filios hominum.

Quia saturavit animam vacuam, & animam esurientem implevit bonis.

Habitantes in tenebris, & umbra mortis: alligatos inopia & ferro.

Quia provocaverunt sermones Dei, & consilium Excelsi blasphemaverunt.

Et humiliavit in labore cor eorum: ceciderunt, & non erat qui adjuvaret.

Et clamaverunt ad Dominum in tribulatione sua, et de angustiis eorum salvavit eos.

Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis, et vincula eorum disrupit.

Confiteantur Domino misericordias ejus, et mi-

6 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur: & de necessitatibus eorum eripuit eos.

7 Et deduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis.

8 Confiteantur Domino misericordiae ejus: et mirabilia ejus filiis hominum.

9 Quia satiavit animam inanem: & animam esurientem satiavit bonis.

10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis: vinctos in mendicitate, & ferro.

11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei, & consilium Altissimi irritaverunt.

12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum: infirmati sunt, nec fuit qui adjuvaret.

13 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur: et de necessitatibus eorum liberavit eos.

14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis: et vincula eorum disrupit.

15 Confiteantur Domino misericordiae ejus: & mi-

8. *Misericordiæ*, misericordias; Hier.

9. *Satiavit animam inanem*: quod errantes per deserta fame laborarent.

10. *Sedentes in tenebris*; ab hoc ℣. 10. ad 16. vincti, in carceribus & ergastulis constituti, atque ex his liberati memorantur. *Vinctos*: vincti. Heb. non accusandi, sed nominandi casu: neque enim a prioribus regitur, sed alterius rei est initium.

11. *Exacerbaverunt eloquia Dei*: Deum jubentem; quæ causa Judæorum calamitatis fuit.

12. *Infirmati sunt*: ceciderunt, Hier.

rabilia ejus in filios hominum,

Quia contrivit portas aereas, et vectes ferreos confregit.

Stultos propter viam sceleris eorum, et propter iniquitates afflictos,

Omnem cibum abominata est anima eorum, et accesserunt ad portas mortis.

Et clamaverunt ad Dominum in tribulatione sua; de angustiis eorum salvavit eos,

Misit verbum suum et sanavit eos, et salvavit de interitu eorum.

Confiteantur Domino misericordias ejus, et mirabilia ejus in filios hominum,

Et immolent hostias gratiarum, et narrent opera ejus in laude.

Qui descendunt mare in navibus, facientes opus in aquis multis,

rabilia ejus filiis hominum.

16 Quia contrivit portas aereas: & vectes ferreos confregit.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter injustitias enim suas humiliati sunt.

18 Omnem escam abominata est anima eorum: & appropinquaverunt usque ad portas mortis.

19 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur; & de necessitatibus eorum liberavit eos.

20 Misit verbum suum, et sanavit eos; & eripuit eos de interitionibus eorum.

21 Confiteantur Domino misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum.

22 Et sacrificent sacrificium laudis, & annuntient opera ejus in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis.

17. *Suscepit eos*: stultos &c. Idem, vel potius, stulti & afflicti: ut sensus sit, cum essent stulti & propter scelera afflicti, gravibus morbis immissis castigantur. Sequens ergo versus ad ægros pertinet a morte liberatos.

18. *Omnem escam* . . . quod indicium vel maximum est naturæ deficientis, ac mortis proximæ.

20. *Misit verbum suum*; misit jussa sua, non enim necesse habet satellites mittere, qui jussa exequantur, cum ipsa sibi jussa sufficiant, Ps. CXLVII. 15. Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo ejus. Quibus verbis exprimitur summa jubentis auctoritas & efficientia. *De interitionibus*, de mortibus, quæ undique ingruebant.

22. *Sacrificium laudis*; pro salute recepta, σωτήριον: εὐχαριστικόν.

23. *Qui descendunt* . . . . hinc ad 32. navigantes, tempestate vexati *Operationem*; alii, negotiationum; alii, exercentes artem nauticam.

Ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo.

Dixit, et surrexit ventus tempestatis, et elevavit gurgites ejus.

Ascendunt in coelum, et descendunt in abyssos: anima eorum in afflictione consumitur.

Obstupuerunt, et intremuerunt quasi ebrius, et universa sapientia eorum absorpta est.

Clamabunt autem ad Dominum in tribulatione sua; et de angustia eorum educet eos.

Statuet turbinem in tranquillitatem, et silebunt fluctus ejus.

Laetabuntur quoniam quieverunt, et deducet eos ad portum quem voluerunt.

Confiteantur Domino misericordias ejus, et mirabilia ejus in filios hominum.

Et exaltent eum in Ecclesia populi, et in cathedra seniorum laudent eum.

Ponet flumina in deser-

24 Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia ejus in profundo.

25 Dixit, & stetit spiritus procellae: & exaltati sunt fluctus ejus.

26 Ascendunt usque ad coelos, et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat.

27 Turbati sunt, et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum devorata est.

28 Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, et de necessitatibus eorum eduxit eos.

29 Et statuit procellam ejus in auram: et siluerunt fluctus ejus.

30 Et laetati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31 Confiteantur Domino misericordiae ejus: et mirabilia ejus filiis hominum.

32 Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum.

33 Posuit flumina in de-

25. *Stetit spiritus* . . . surrexit, extitit. At Hier. clariore sensu: levavit gurgites, Deus immissis ventis.

27. *Sapientia*: ars gubernatoria.

29. *Statuit procellam in auram*: pro turbine lenem auram dedit: *In auram*, in tranquillitatem, Hier.

30. *Siluerunt*: quieverunt: Idem. *In portum voluntatis eorum* . . . in portum optatum; notus hebraismus.

32. *In Ecclesia plebis*: concione. *In cathedra seniorum*: consessu; qui duo praecipui coetus sunt.

33. *Posuit flumina*: hinc ad finem psalmi praedicat Deum pro sua potestate ac justitia hominibus ac regionibus dare ubertatem ac sterilitatem;

tum. et fontes aquarum in sitim.

Terram fructiferam in salsuginem, prae malitia habitatorum ejus.

Ponet desertum in paludes aquarum, et terram inviam in fontes aquarum,

Et colloçabit ibi esurientes, et formabunt urbem ad habitandum.

Et serent agros, et plantabunt vineas: et facient fruges germina,

Et benedicet eis, et multiplicabuntur nimis, et pecora eorum non minuet.

Imminuta sunt autem et afflicta, propter angustiam mali, et doloris.

Et effundet despectionem super principes, et errare eos faciet in solitudine devia,

sertum, et exitus aquarum in sitim;

34 Terram fructiferam in salsuginem, a malitia inhabitantium in ea.

35 Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum.

36 Et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitationis.

37 Et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas, et fecerunt fructum nativitatis.

38 Et benedixit eis, et multiplicati sunt nimis: et jumenta eorum non minoravit.

39 Et pauci facti sunt, et vexati sunt a tribulatione malorum, et dolore.

40 Effusa est contemptio super principes: et errare fecit eos in invio, et non in via,

tatem; copiam aut inopiam; deturbare principes, & pauperes adjuvare; quod ad Babylonios & Judæos referri videtur: illos a Deo rejectos, hos bonis cumulatos omnibus, & a fœda captivitate liberatos. *Posuit flumina in desertum:* locis irriguis siccitatem immisit, qui versus cum sequente ad sterilitatem pertinet. *Exitus aquarum*, cursus aquarum ubique scaturientium.

34. *Salsuginem:* sterilitatem; tamquam asperso in agros sale.

35. *Posuit deserta in stagna aquarum:* jam hæc ad fertilitatem, qui scilicet *V.* 33. loca irrigua exsiccabat, hic arida & siticulosa perplxit.

36. *Civitatem habitationis:* civitatem habitabilem. Jam transgreditur ad civitates, cætusque hominum divina beneficentia congregatos.

37. *Fructum nativitatis:* fecerunt fruges germina; Hier. id est, e germinibus copiosum fructum.

39. *Et pauci facti sunt:* qui modo abundabant; mox Deo volente redacti ad solitudinem.

40. *Effusa est contemptio:* ad statum despicabilem deducti sunt etiam principes, quanto magis plebs invalida? Melius; causam allaturus cur civitates corruant, caput malorum attingit, cum nulla sit jam principum ac Magistratuum reverentia: Aufert enim Deus spiritum principum Ps. lxxv. 13. hinc consilii inopes tamquam per devia errant. *Et non in*

via,

Et sublevabit pauperem de inopia, et ponet quasi gregem familias.

Videbunt recti, et laetabuntur: et omnis iniquitas contrahet os suum.

Quis sapiens, et custodiet haec: et intelliget misericordias Domini?

41 Et adjuvit pauperem de inopia: et posuit sicut oves familias.

42 Videbunt recti, et laetabuntur: et omnis iniquitas oppilabit os suum.

43 Quis sapiens, et custodiet haec? et intelliget misericordias Domini?

via; in locis inviis. Summa: Deus est, qui civitates & florentes facit & evertit, ut vult. Sic Job. XII. 23. Qui multiplicat gentes & perdit eas &c. qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos ut frustra incedant per devium &c.

41. *Posuit sicut oves*; multiplicabit ut greges.

PSALMUS CVII.

EUCHARISTICUS.

Conferendus hic Psalmus cum LVI. *a* V. 8. *ad finem & cum* LIX. V. 6. *ad finem. Si enim partes illas utriusque Psalmi conjunxeris, existet integer hic Ps.* CVII. *sunt omnes Davidis* LIX. *&* CVII. *ad Syriacam victoriam pertinent: forte alter petit, alter gratias agit; nec mirum Poetam a se ipso mutuari. Permultae sunt in Vulgata verborum varietates in tribus his Psalmis: in Hebraeo etiam pauculae, sed quae nihil ad sensum pertineant, doceantque tantum alterum ex altero non descriptos.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum, Psalmus David.	1 Canticum Psalmi ipsi David. (*Sap.* 56. 8.)
Paratum cor meum, Deus: cantabo et psallam, sed et gloria mea.	2 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, et psallam in gloria mea.
Consurge, psalterium et cithara, consurgam mane.	3 Exurge gloria mea. exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo.
Confitebor tibi in populis, Domine, et cantabo te in nationibus.	4 Confitebor tibi in populis, Domine: & psallam tibi in nationibus.
Quoniam magna super coelos misericordia tua, et	5 Quia magna est super coelos misericordia tua:

usque ad aethera veritas tua.

Exaltare super coelos Deus: et super omnem terram gloria tua.

Ut liberentur dilecti tui: salva dextera tua, et exaudi me.

Deus locutus est in sanctuario suo: gaudebo, dividam Sichem, et vallem Soccoth dimetiar.

Meus est Galaad, et meus est Manasse, et Ephraim haereditas capitis mei; Juda dux meus.

Moab lebes pelvis meae, super Idumaeam projiciam calceamentum meum: cum Philisthiim foederabor.

Quis deducet me in civitatem munitam: quis deducet me usque in Idumaeam?

Nonne tu, Deus, qui projeceras nos, et non exieras Deus in exercitibus nostris?

Da nobis auxilium in tribulatione: vana est enim salus ab homine.

In Deo erimus fortes, et ipse conculcabit hostes nostros.

& usque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare super coelos Deus, & super omnem terram gloria tua: 7 Ut liberentur dilecti tui.

Salvum fac dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo:

Exultabo, & dividam Sichimam, & convallem tabernaculorum dimetiar.

9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim susceptio capitis mei.

Juda rex meus: 10 Moab lebes spei meae.

In Idumaeam extendam calceamentum meum: mihi alienigenae amici facti sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam: quis deducet me usque in Idumaeam?

12 Nonne tu, Deus, qui repulisti nos, & non exibis, Deus, in virtutibus nostris?

13 Da nobis auxilium de tribulatione; quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

6. Super omnem terram gloria tua, huc usque e Ps. lvi.
7. Ut liberentur dilecti tui: cætera repetita ex Ps. lix. 6.

PSALMUS CVIII.

INCREPATORIUS ET PROPHETICUS.

In Achitophel: typice in Judam pari cum Achitophel suspendio infamem. 2. Reg. XVII. 23. cui etiam multi versus proprie conveniunt praeter octavum a Petro de ipso expositum, Act. 1. 20. atque etiam in Judaeos Judae proditoris asseclas, & incentores. Theodor.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Victori, David Psalmus.	1 In finem, Psalmus David.
Deus, laudabilis mihi, ne taceas.	2 Deus, laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris, & os dolosi super me apertum est.
Quia os impii, & dolosi contra me apertum est: locuti sunt de me lingua mendacii.	3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa, & sermonibus odii circumdederunt me: & expugnaverunt me gratis.
Verbis odii circumdederunt me, & expugnaverunt me frustra.	4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi: ego autem orabam.
Pro eo quod eos diligebam, adversabantur mihi: ego autem orabam.	5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis: & odium pro dilectione mea.
Et posuerunt contra me malum pro bono, & odium pro dilectione mea.	
Constitue super eum im-	6 Constitue super eum pec-

2. *Laudem meam:* laudis meæ, Heb. Deus, qui es laus mea; vel Deus laudum mearum argumentum, unde Hier. Deus laudabilis mihi, *os peccatoris:* impii; Heb. *Et dolosi;* duo designantur, forte Absalom impius, & Achitophel dolosus. *Super me apertum est:* Jactabant enim in vulgus a Davide nullam æqui bonique haberi rationem: quippe dicente Absalomo, Non est qui te audiat constitutus a Rege. II. Reg. XV. 3. sic sollicitabant corda virorum Israel, ibid. 6. 12. Semei quoque cædem Saulis Davidi imputabat, ibid. XVI. 7. 8. his odia incendebant. Hæc autem cecinit David spirituali sensu in persona Christi a Judæis impetiti omnimodis blasphemiis.

4. *Pro eo ut me . . .* pro eo quod eos diligebam; Hier. Heb. 70. Nota preces pro inimicis, qua de re vide præf. c. 1. n. 16.

5. *Pro dilectione mea;* qua eos diligebam.

6. *Constitue super eum peccatorem:* Satanam ipsum, de quo subdit: *Diabolus;* Heb. satan, tentator, a quo primum in scelus, deinde & in laqueum adigatur; recte; nam ut ait Johannes XIII. 27. Post buccellam

impium, & Satan stet a dextris ejus.

Cum fuerit judicatus, exeat condemnatus: & oratio ejus sit in peccatum.

Fiant dies ejus parvi: episcopatum ejus accipiat alter.

peccatorem: & diabolus stet a dextris ejus.

7 Cum judicatur, exeat condemnatus: & oratio ejus fiat in peccatum.

8 * Fiant dies ejus pauci, & episcopatum ejus accipiat alter.

Boss. de Psalm.

A a

Jam introivit in eum Satanas. Theodor. *Super eum;* jam in scelerum incentorem sermo convertitur, ac sub imprecationis maledictique specie prophetia componitur. Chr.

8. *Episcopatum;* Curam, officium; Judæ Apostolatum, Petro interprete.

---

* *Fiant dies ejus pauci*, &c. (Huc etiam revocandi ℣. 17. & 19. Ps. XXI. & ℣. 22. Psal. LXVIII.)

Hæc Dissertatio excerpta est a calce librorum Salomonis Edit. ann. 1691.

Theodorus Mopsuestenus non est veritus hos versus ita interpretari, ut ad Davidem proprie, ad Christum vero & Christi res ex eventu, translatitie, & accomodatitie pertinerent. Primum ergo illud: *Foderunt manus meas*, sic exponebat: omnia perscrutabantur, & quæ agebam, & quæ eonabar: ex translatione eorum, qui per effusionem scrutari, quæ in profundo sunt, tentant. Illud vero: *dinumeraverunt omnia ossa mea*: sic: totius meæ fortitudinis, ac substantiæ detentores facti, omnia mea numero subjiciebant: (tanquam in censum referebant:) unde illud: *diviserunt sibi vestimenta mea*, ita interpretabatur. Quoniam Absalom jure belli Metropolim ingressus, omnes res regias obtinuit, patris etiam inquinato cubili, expilatis ac vastatis rebus, atque etiam vestibus, sorte divisionem faciens. Jam illud: *dederunt in escam meam fel*, quod eidem Davidi amara & insuavia omnia intulissent; quo etiam more detorquebat quæ de Ps. CVIII. in Judam Petrus verterat: Act. I. & Ps. X. præclarum vaticinium de resurrectione Christi, ut ad eum locum diximus. Hæc igitur cum audisset quinta Synodus collatione IV. & proscripsit, & horruit. Vigilius quoque Papa in suo constituto anathemate damnavit qui ista prædicarent, imprimis qui illud: *Diviserunt sibi vestimenta mea*: de Christi membris (adde etiam typis) non autem specialiter de ipso capite Christo prædicta, & in ipso non credit esse completa. Ex Theodori capitulis XXI, XXII. & seqq.

Nunc prudenti lectori æstimandum relinquo; an non partem maximam hujus spiritus duxerit, qui istud, *Diviserunt sibi vestimenta mea*, docet in Davide intelligendum metaphorice, id est, fortunas meas ut confiscatas, inter se partiti sunt. Grotius in hunc locum, quæ interpretatio profecta est ab illa, quam secutus Theodorus a Catholicis Patribus refutatus est.

Neque ea specie se exeuset quod hæc Christo proprie, Davidi metaphorice, ac per translationem aptet; si enim ejusmodi est illa translatio, quales sunt aliæ a pravis interpretibus per vim in orationem intrusæ, ne memoratu quidem digna: sin autem vere loco congruat, quo situ tot ac tantæ in orationem incurrunt, profecto vacat illa specialis prædictio de Christo, quam Vigilius Papa, aliique asserebant, nullaque certa probatione nititur.

Neque ibi res consistet: vide enim quam accurate hæc Joannes distinxerit: milites *e vestimentis fecisse quatuor partes, unicuique militi par-*

Sint filii ejus pupilli, & uxor ejus vidua.

Instabiles vagentur filii ejus, & mendicent: & quaerantur in parietinis suis.

9 Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua.

10 Nutantes transferantur filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus suis.

10. *Nutantes transferantur . . .* instabiles vagentur. *Ejiciantur de habitationibus suis*, quærant (victum) in ruinis suis; Heb. Quæ Judæis mirum in modum congruunt.

---

partem: de tunica vero inconsutili consulto dixisse: *Non scindamus eam*: Joan. XIX. 23. 24. Id ergo partiendi, ac sortiendi discrimen, si in Davide inveniunt, promant: si fingunt ad libidinem, eo certe exemplo, ac semel admissa translationis, quantumvis vanæ & ad arbitrium, licentia, nec illud erit intactum, quod nec ipse Grotius violare est ausus: *Foderunt manus meas & pedes meos*. Si enim violentior videtur Theodori Mopsuesteni expositio, non deerunt commodiores figuræ sermonis, qualis illa fuerit: me viribus destitutum reliquerunt, quasi suffossis pedibus ac manibus: aliæque ejusmodi quascunque comminisci ingeniorum periculosa prurigo ausa fuerit. Fateantur ergo nihil a se inventum in Davidis rebus, quod hujus loci expleat veram nativamque sententiam, quamtumvis obtorto collo ad eum traxerint, atque omnino Davidem ita ex Christi persona hæc omnia cecinisse, ut in nullum alium vere convenire possint.

Quod ad illud: *In siti mea potaverunt me aceto*: peccavit gravissime Theodorus, qui hæc ex eventu Christo accomodata esse dixerit: cum legeret in Evangelio Christum ipsum, exhaustis viribus, jamiam expiraturum, & hæc animo providisse, & ut implerentur consulto dixisse, *Sitio*, & porrectum acetum leviter delibasse, ut vaticinio, non siti, satisfecisse videretur, & inclamasse postea illud: *Consummatum est*: quo hoc totum, dedita opera, factum esse claruit, attestante Joanne factum, *ut consummaretur Scriptura*: Joan. XIX. 28. 29. 30. Ergo Theodorus palam in Christum reus? sed an nostri innocentes, qui Christum quidem ipsum viderint delira opera in executionem vaticinii composuisse actus, eosque selegisse, qui verbis Davidicis, non aliis aptarentur: atvem vero ipsum, sed potius Spiritum Sanctum non etiam selegisse, & composuisse verba quæ in Christi actus ita convenirent, ut nemo sanus alio detorquere posset?

Nec sum nescius probatos interpretes, etiam Muisium nostrum in hunc Davidis locum ad allegoriam confugisse ex similibus locis, in quibus Deus populum suum felle & absynthio potasse referatur. Jerem. VIII. 14. IX. 15. XXIII. 15. Thren. III. 15. 19. Reperio tamen eumdem Muisium, pensitatis circumstantiis, victum scripsisse, *Corrigo id quod dixi, allegoricam esse locutionem in hoc versu*: eo quod revera & ad litteram conveniret Christo, nec immerito se se ipse reprehendit: non enim si Jeremias locis allegatis metaphorice, seu potius proverbialiter dixerit: *potum dabo eis aquam fellis*: aut: *cibabo eos absynthio. & potabo eos felle*: aut denique: *recordare paupertatis meæ absynthii & fellis*, &c. ideo omnia ejus generis in metaphoras, aut etiam in proverbia solvi oportebit: imo vero contra, habent illæ metaphoræ proverbiales, status, ac veluti consecratas voces suas: nec in allegatis locis *acetum* legimus, sed fel, sed absynthium: nec in ejusmodi proverbialibus, aceto absynthium commutare, aut acetum felli jungere liceat, nullo ejus rei exemplo.

Jam si nos adigas ad metaphoras, non illæ confingendæ erant ad arbitrium

Scrutetur exactor universa quae habet; & diripiant alieni labores ejus.

11 Scrutetur foenerator omnem substantiam ejus; & diripiant alieni labores ejus.

Aa 2

11. *Scrutetur* . . . illaqueet; Heb. pignori capiat.

---

bitrium, ut jam monnimus: sed scrutandum ex contextu quid translatitie, quid proprie sonet; nec tu, si vel maxime volueris, id ab animo tuo extorquebis unquam, ut credas teipsa collectam absynthii, & fellis tantam vim, quanta universo populo pascendo suffecerit. Ergo hic e re nata, ac necessario metaphora admittenda est: homini vero singulari ex inimicorum odio vere ingestum acetum in os, adeo non est impossibile ut Christo contigerit. Tum in hoc Davidis loco omnia ad proprietatem spectant: *In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: improperium expectavit cor meum & miseriam: sustinui qui simul contristaretur, & non fuit: & qui consolaretur, & non inveni:* Psal. lxviii. 21. Ut tantæ crudelitati nihil esset propius, quam ut acetum quoque sitienti propinarent ad contumeliam, *V.* 22. nec, si res eventura erat aliis vocabulis David uteretur. Omnino enim quamtuncumque metaphoras comminisci velis, fel aliquando fel erit, & acetum acetum. Favent circumstantiæ, & vim proprietatis intendunt: primum illud, *in sitim meam*, quod loci ex Jeremia citati non habent; & ad metaphoram nihil, ad personæ statum designandum, facit plurimum; tum ipsum acetum, non ab aliis propheticis locutionibus mutuatum est, sed hic studiose positum; denique observanda est ejusdem aceti cum felle conjunctio, quam non consuetudo sermonis induxerit, ut vidimus, sed ipsa historiæ veritas. Etsi enim Christus non simul aceto, ac felle potus, cum tamen ageretur in crucem; *vinum dederunt ei bibere cum felle mixtum*: Matth. xxvii. 34. Quæ licet separatim gesta, vatem tamen simul vidisse, & in unum collegisse nihil prohibet, ut oculis subjiceret, injuriæ cumulum, & sine more, modoque exacerbata odia. Nec si escam fellis, non potum propheta memoravit, ideo litteram abjicere cogimur; recte enim notant interpretes, Genebrardus imprimis, fel, quia crassius, comestibilibus potius assignatum; neque ad has verborum minutias vaticinia exigere deceat; cum de summa ipsa constet, felque & acetum in os Christi oggesta, & propheta cecinerit, & Evangelistæ retulerint.

Jam ultimum locum: *Episcopatum ejus accipiat alter*: Psal. cviii. qui ad Doeg Idumæum, ad Achitophelem, ad alios quosvis referunt, non satis assequuntur, quid vates, quid Petrus egerit vaticinium commemorans: Act. i. 20. Non enim id agebat Petrus, ut Judam proditorem a Davide prænuntiatum approbaret: id factum Matt. xxvi. 23. Joan. xiii. 18. dicente Christo: *Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet*; quo indicio designare volnit proditorem, adhibito etiam loco Psal. xli. 10. *Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum*: hæc de traditore Christus. Petrus autem in eo erat, non ut ejus proditionem commemoraret, sed ut ex Propheta doceret, alterum in ejus locum eligi oportere: Act. i. 16. quam ad rem insritutum erat illud: *Episcopatum ejus accipiat alter*: Psal. cviii. 8. Unde etiam infert Petrus: *Oportet ergo ex his viris testem resurrectionis nobiscum fieri unum ex istis*. Act. i. 21. 22. Non ergo ad exponendum Davidis locum requirendus erat aut Doeg. Idumæus, aut Achitophel, aut alius quivis vita spoliatus, aut loco motus, de cujus successore Scriptura non curet; sed omnino erat ostendendus aliquis in mortui, aut amoti locum substitutus, adeo memoratu dignus, ut de

illo

Non sit qui ejus misereatur: nec qui clemens sit in pupillos ejus.

Fiat novissimum ejus interitus: in generatione altera deleatur nomen ejus.

12 Non sit illi adjutor: nec sit qui misereatur pupillis ejus,

13 Fiant nati ejus in interitum: in generatione una deleatur nomen ejus.

13, *Nati ejus:* posteritas ejus: Heb, *Generatione una;* altera; Heb.

---

illo a Davide singulare vaticinium ederetur; quod Petrus quidem fecit, nostri nihil aliud quam adversus Petrum litigant.

Neque tamen refugiemus si præfracte velint, quin illud ad Davidis res uicumque trahi possit. Quod autem illud singulari numero, *Episcopatum, seu præfecturam ejus*: in præfecturas vertunt plurali numero adversus litteræ fidem, id eo spectare pertendimus, ut vaticinii sensus a Petro prolatus, & ab apostolico cœtu comprobatus, in ipsa interpretatione non modo obliteretur, verum etiam penitus excludatur.

Hæc igitur sunt quibus tuenda suscepimus Davidica vaticinia de præcipuis Christi mysteriis; nempe quod sit vere Christus & Dei filius; quod Deus, quod passus his & his circumstantiis in Evangelio memoratis; quod resurrexerit, & in cœlum ascenderit: quæ si ambiguis & in geminos sensus infectendis vocibus prænuntiata sunt, hæreamus necesse est velut in bivio: frustra jactaveris in vaticiniis Spiritus Sancti mentem in Christum intentam, si in eam intentionem idonea verba destituant, vacillabit sermo propheticus, quem ipsa visione transfigurati Christi, & e cœlo delapsa voce, firmiorem Petrus asseruit; II. Pet. 1. 17. 18, 19. Quibus verbis constat prophetica oracula, quoad probandi vim, ipsis etiam miraculis, iisque maximis, esse antepositia, nec immerito; quæ enim ex miraculis existit probatio, ea sensuum sæpe fallacium, ac testium irreprehensibilium quidem, sed tamen hominum relatione nititur; quæ autem ex prædictionibus, una Dei præscientia, quo nullum est evidentius & ineluctabilius divinitatis argumentum. Hinc Petrus prophetias lucernæ latenti in caliginoso loco comparat, ibid. At nostri, si Deo placet, hujus lucis evidentiam in conjecturas vertunt, ac per lubricos sensus eludunt de præcipuis etiam Christi rebus luculentissima testimonia Prophetarum; ut vix quidquam in iis sit, quod diserte ac proprie Christum sonet. Nos autem quantum in nobis est, ista non patimur: ne Judæis utique ad Ecclesiam aliquando redituris viam obstruamus; Christianis vero auferamus singulare fidei firmamentum, quo se cum prophetis idem credere, fidemque suam in antiquis Scripturis non modo adumbratam, verum etiam certissime approbatam esse profitentur. Itaque, quod bonos omnes probaturos speramus, pro nostra facultate castigare conamur ingeniorum lasciviam: quam etiam ipse Grotius sentiebat cum diceret: Scripturas interpretandi libertas, quæ nunquam tanta fuit, quanta in hoc sæculo, repagulis quibusdam coercenda est: Append. epist. 622. Et his quidem repagulis, quam ipse indixerit, credo fatereiur, si viveret; nunc vero post eum, eoque maxime auctore, gliscit licentia: id quidem ideo quod Patres, quod antiquo Interpretes fere negligant: quod alienos ab Ecclesia magis audiant; quod ex Catholicis tractatoribus pessima quæque corradant; his se tutos putent; cum in his quæ fidei fulcimenta spectant, ad Patres potius recurrendum sit, neque omnia reponenda in recentiorum arbitriis, quorum pars melioribus sua sequius dicta rependerit, pars a reprehensione, pace eorum dixerim, sua se ignobilitate tueatur,

Redeat in memoriam iniquitas patrum ejus apud Deum, & iniquitas matris ejus non deleatur.

Sint contra Dominum semper, & intereat de terra memoria eorum:

Eo quod non est recordatus facere misericordiam: & persecutus est virum inopem, & pauperem; & compunctum corde ut interficeret.

Et dilexit maledictionem, quae veniet ei: & noluit benedictionem, quae elongabitur ab eo.

Et indutus est maledictione, quasi vestimento suo, & ingreditur quasi aqua in viscera ejus, & quasi oleum in ossa ejus.

Sit ei quasi pallium quo circumdatur, & quasi cingulum quo semper accingitur.

Haec est retributio his qui adversantur mihi a Domino, & qui loquuntur malum contra animam meam.

Tu autem, Domine Deus

14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini: & peccatum matris ejus non deleatur.

15 Fiant contra Dominum semper, & dispereat de terra memoria eorum:

16 Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

17 Et persecutus est hominem inopem, & mendicum; & compunctum corde mortificare.

18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut vestimentum, & intravit sicut aqua in interiora ejus, & sicut oleum in ossibus ejus.

19 Fiat ei sicut vestimentum, quo operitur: & sicut zona, qua semper praecingitur.

20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi apud Dominum: & qui loquuntur mala adversus animam meam.

21 Et tu, Domine, Do-

14. *In memoriam redeat iniquitas patrum:* qui clamaverunt: Sanguis ejus super nos & super filios nostros. Matt. XXVII. 25.

15. *Contra Dominum . . .* de peccatis loquitur, de quibus versu praecedenti: caeterum peccata remissa non jam contra Dominum, sive coram Domino, velut adversa facie, sed post tergum ejus, ut est in Cantico Ezechiae. Is. XXXVIII. 17.

17. *Hominem inopem:* Davidem ejectum: *compunctum:* attritum, afflictum.

20. *Hoc opus eorum;* haec est retributio &c. Hier. *apud Dominum:* a Domino: Idem.

fac mecum propter nomen tuum: quoniam bona est misericordia tua, libera me.

Quoniam egenus, & pauper sum, & cor meum vulneratum est intrinsecus.

Quasi umbra cum inclinatur abductus sum, & excussus quasi locusta.

Genua mea vacillaverunt a jejunio, et caro mea immutata est absque oleo.

Et ego factus sum opprobrium eis: videntes me moverunt caput suum.

Adjuva me, Domine Deus meus: salva me secundum misericordiam tuam.

Et sciant quoniam manus tua haec: tu, Domine, fecisti eam.

Maledicent illi, et tu benedices: restiterunt, et confundentur; servus autem tuus laetabitur.

Induantur adversarii mei confusione, et operiantur quasi vestimento, confusione sua,

mine, fac mecum propter nomen tuum: quia suavis est misericordia tua,

Libera me, 22 Quia egenus & pauper ego sum, & cor meum conturbatum est intra me.

23 Sicut umbra cum declinat, ablatus sum: & excussus sum sicut locustæ.

24 Genua mea infirmata sunt a jejunio: & caro mea immutata est propter oleum.

25 Et ego factus sum opprobrium illis: viderunt me, & moverunt capita sua.

26 Adjuva me, Domine Deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam.

27 Et sciant quia manus tua haec: & tu, Domine, fecisti eam.

28 Maledicent illi, & tu benedices: qui insurgunt in me, confundantur; servus autem tuus laetabitur.

29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore, & operiantur sicut diploide confusione sua.

22. *Conturbatum*: vulneratum: Idem.

23. *Sicut locustæ*: timida & vaga animalia.

24. *Immutata est propter oleum*: emaciata est a pinguedine; Heb. macilenta facta est.

27. *Manus tua hæc*: hoc: Hebraismus: hæc res a manu tua, a potentia tua e.t. *Eam*: illud.

28. *Maledicent*: hi quidem maledicent, at tu benedices.

29. *Diploide*: vestimento, Hier. Diplois autem pallium duplicatum: qua similitudine confusionem hostium exaggerari, ac veluti duplicari petit, comm. Hier.

Confitebor Domino vehementer in ore meo, et in medio populorum laudabo eum.

Quoniam stabit a dextris pauperis, ut salvet a judicibus animam ejus.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo, & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia astitit a dextris pauperis, ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

30. *Nimis :* vehementer, Idem.

31. *A persequentibus ;* Hier. A judicibus animam ejus: pauperis scilicet. A judicibus autem, hoc est ab optimatibus, sive a potentibus inimicis, qui se ejus judices esse statuebant, de ejus sorte decernebant.

PSALMUS CIX.

PROPHETICUS.

Totus de Christo, ipso dicente, & consentientibus Judaeis. Matt. XXII. 44. *Nec abnuunt antiqui magistri Hebraeorum, nec etiam recentiores, quos vide recensitos in Synopsi Criticorum.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis: donec ponam ini-

VERSIO VULGATA.

1 Psalmus David.

* Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis:

1. *Dominus domino... Jehovah Adoni*, Heb. Quo ex loco ipse Christus sic infert: Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? Matt. XXII. 45. non ergo de Ezechia, non de Zorobabele, non de aliis quibusvis intelligendus Psalmus, quos profecto David, tantus rex eorumque pater, dominos non vocasset. Sed de eo dicitur, qui est Dominus dominantium: Apoc. XIX. 16. Nec nocet Christi divinitati, quod hic dicatur Dominus, non illo arcano, sed inferiore vocabulo *Adonai ;* cum & ipse Deus ita appelletur. *V.* 5. & hic de Christo ut homine sermo ha-

---

* *Dixit Dominus* (Jehova) *Domino meo:* (Ladoni) vulgari vocabulo, tanquam hero, tanquam regi; sed rerum consecutio facit, ut sublimiore sensu intelligi oporteat, atque omnino de eo qui & ipse sit Deus; cum praesertim *V.* 5. hujus ipsius Psalmi, Deus ipse hac voce appelletur: *Dominus a dextris tuis:* Heb. Adonai: unde Christus: *David ergo Dominum illum vocat, & quomodo filius ejus est?* Luc. XX. 44. Praeclare Chrisostomus adversus Judaeos v. *Non dicit hoc Esaias, nec Jeremias, nec quisquam alius privatae conditionis, sed ipse Rex* (addiderim ipse David parens) *ut intelligeres eum, qui loquitur, ejus esse dignitatis, qui non hominem dominum suum appellare possit, sed Deum* se-

Haec Dissertatio excerpta est a calce Libri rum Salomonis Edit. ann. 1091.

micos tuos scabellum pedum tuorum.	Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

habeatur, neque David quemquam vocasset Dominum suum nisi Deum. *Sede a dextris meis:* licet dignitatis gradus non sit, ubi plenitudo divinitatis est; tamen ideo ad dexteram sedet filius, non quo præferatur patri, sed ne inferior esse credatur. Amb. hic. *Donec ponam . . . .* An igitur dejectis hostibus, a dextera discessurus est? Imo Paulo interprete: in sempiternum sedet in dextera Dei; de cætero expectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Heb. x. 12. 13. Vide etiam in hunc locum. 1. Cor. xv. 25. Heb. I. 13.

---

solum. Sede a dextris meis: præcipuo honoris loco ad ipsum Dei solium: in cœlis ipsis scilicet: quod ille apud Isaiam XIV. 13. 14. perverse imitatus dicebat: *In cœlum conscendam: super astra Dei exaltabo solium meum: similis ero Altissimo.* Quod ergo ille sibi per jactantiam, id Deus Christo vere tribuit. Unde Petrus: *Non enim David ascendit in cœlum; dixit autem ipse: Dixit Dominus Domino meo, Sede a dextris meis.* Act. II. 34. Non sibi constat Grotius, qui victus hoc loco in Acta sic habet, ut supra retulimus. David non est evectus in cœlum: quare verba Ps. cx. in ipsum congruere non possunt, at in Psalmum ipsum alio flexit, *Sede a dextris meis:* securus esto fiducia mei auxilii: qui sensus nihil habet humana conditione altius: cum tamen nullum proferat hujus locutionis exemplum, imo Scripturæ, cum aliquem tutum præstare volunt, non eum in dextris Dei, sed Deum a dextris ejus collocent: hic *V.* 5. *Dominus a dextris tuis:* Ps. xv. 8. *a dextris est mihi ne commovear.* Neque ullus interpretum etiam Judæorum illud, *Sede*, & illud, *a dextris*, ad aliud quam ad honorificentiam retulit.

3. *Tecum principium:* tecum est principatus, sive imperium: tibi innatum est ac proprium, ut regnes, quemadmodum ad hunc locum diximus in Psalmorum notis. Neque refugimus illud ex Hebræo ab Hieronymo quoque agnitum: populi tui spontanei, seu prompte, obsequentes. *In die virtutis*, sive fortitudinis (exercendæ in hostes) ut vertit Hieronymus; sive etiam *exercitus* (expediti ad prælium) vide etiam notas nostras, ut & in illud quoque: *in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.* Hunc locum Patres omnes & catholici omnes melioris notæ ad æternum ac divinum Christi ortum referunt. Justinus imprimis adversus Tryph. ex hoc loco infert cecinisse Davidem Christum, ante solem & lunam ex utero gigni oportere: eamque vim esse hujus dicti, ut idem sit primogenitus creaturarum omnium, hoc est ex eodem Justino, vere & ab æterno Deus: & simul ex Virgine genitus, *pag.* 302. 310. 311. 354. Athanasius, contra Arian. orat. v. *pag.* 538. hunc locum confert cum illo, *ego hodie genui te*, & cum illo, *ante omnes colles genuit me;* Prov. VIII. 25. quibus probat Christi ortum ante sæcula; atque illud, *ex utero* ita interpretatur, ex me ipso genui te, antequam in carne appareres, pag. 542. hæc passim inculcat, & post illum summi Theologi, Basilius, Cyrillus Alexandrinus, supra jam laudati, (ad Ps. II.) denique Patres omnes infinitis locis, totaque Ecclesia; nec pigebit excribere præclara verba ejus commentarii, quem Hieronymi nomine, Augustinus commendavit. *Ex utero*, de sua natura, de suis visceribus, de sua substantia, de medullis divinitatis suæ, ex paterno semine, non decisa substantia, sed tota; quæ verba tam præclara, tam digna Hieronymo, tam ejus sæculi, tanto doctori admiratio non sinit.

Sane

Virgam fortitudinis tuae emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

2 Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

2. *Virgam virtutis*: fortitudinis; Hier. *Ex Sion.* Imperium ac prædicatio Christi a Jerusalem ordietur. De Sion exibit lex: Isa. II. 3. Incipientibus ab Jerusalem discipulis: Luc. XXIV. 47. atque inde ad orbis extrema profecturis.

Sane non desunt qui illud, *ex utero*, etiam intelligant de virginali utero, ex quo Christus singulari quadam ratione est editus; nempe ex solo utero, sine viro: idque *ante luciferum*, noctis tempore; quia Christus ex virgine per noctem natus est: quem sensum etiam Augustinus affert, sed secundo loco, posteaquam Verbi ante omnem creaturarum nativitatem exposuit, qui sensus genuinus, primitivusque sit. Sanctus etiam Justinus, illud *ex utero* ita interpretatur; ex humano utero, virginali scilicet illo de quo scriptum est: *Ecce virgo in utero concipiet*: adv. Tryph. sic tamen, ut ille sensus alteri conjungatur, quo Christus ante solem & lunam, & ante omnem creaturam primogenitus agnoscitur. Sanctus vero Athanasius luculenter probat, nec sufficere illud de Christi intet homines nativitate per noctem, & anta luciferum, quia id tam multis congruat, neque in eximio ac singulari ortu, qualem hic David describit, satis memoratu dignum esse videatur, ibid. *pag.* 540. 541.

Quod ergo Patres omnes, nullo penitus excepto, de Christo, ejusque divino atque immortali ortu, prædicant, & ad convincendos non modo Judæos, verum etiam hæreticos afferunt, id novitii interpretes sic exponunt, sic vertunt, & latine & vernacule, ut non modo in expositione, verum etiam in versione ipsa, nec Christus appareat, nec quidquam Christo congruum. Quod autem Hebræum sic statuunt tanquam a Christiana interpretatione diversum, falsum id quidem est. Primum enim illud *ex utero*, ex vulva, *ante luciferum*, sive ab aurora (condita) habent non modo lxx. sed etiam Aquila, Symmaeus, alii apud Epiphanium hær. 65. & cæteros, certaque est interpretatio: tum in Hebræo, *tal*, id est, ros, ipso fatente Grotio, eleganti translatione; *semen*, significat ea similitudine qua etiam per aquam designatur. Prov. v. 16. *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.* Quo etiam spectat illud Is. XXVI. 19. *ros lucis* (sive vitæ) ros tuus s Heb. ros oleorum, ros tuus: tam fœcundum semen tunm, atque olerum rore infuso succrescentium esse solet: qua phrasi Propheta significat incrementa antea exrennatæ gentis, tunc autem uberrime succrescentis, ac velut reviviscentis, ut ipse contextus docet: ros ergo facile ad fœcunditatem refertur seminis; præsertim cum accedunt eodem trahentes, ac velut cognatæ voces, ut in nostro versiculo, illud, *ex utero*, ac postea, ros nativitatis tuæ; nam illud, *jalduteeha*, quod tam varie vertunt, cnm optimis interpretibus nativo sensu vertas, *nativitatis tuæ*: ducta origine ab *jalad*, quod est gennit: unde *jullad*, natus est: Is. IX. 6. loco notissimo, *parvulus natus est nobis*: & alibi passim: ex qua versione is sensus existat, *ex utero*, (ab intimis) *ante luciferum* (ante sæcula, ante creaturam omnem) seu mavis, a (creato) lucifero, (a condita aurora), tibi ros nativitatis tuæ: hoc est tibi (progenerando), ortum est, effusum est semen ex quo es natus; quod cum esset obscurius, ut solent prophetica, lxx. in id ierunt, ut vulgata, ac nota voce gignendi uterentur, Deumque ipsnm toto Psalmo loquentem ad Christum, hic quoque dicentem inducerent; *ante luciferum ego te genui*, quo significaretur, Christum non esse recens aliquid aut

Populi tui spontanei erunt in die fortitudinis tuae: in montibus sanctis quasi de vulva orietur tibi ros adolescentiae tuae.

3 Tecum principium in die virtutis tuae in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.

3. *Tecum principium*; ἀρχή, principatus, quod etiam Svetonius principium dixit; κράτος; Theodor. potestas, auctoritas. Ita etiam Ch. & Græci: at Hier. Populi tui spontanei, id est, promptissime obedientes. Varietas Heb. & Vulg. orta ex diversa lectione. *Imca*; tecum; *Amca*; populus tuus; iisdem literis. *In die virtutis*: fortitudinis; Hier. expeditionis, eductionis exercitus. *In splendoribus*; circumstantibus sanctis, Angelis scilicet; unde Deut. xxxiii. 2. Cum eo sanctorum millia. At Hier. in montibus sanctis, in ipsa paterna gloria. *Ex utero* . . . a vulva, ab aurora tibi ros adolescentiæ tuæ; sive ortus tui, Heb. id est, ex intimis meis jam a tempore conditæ auroræ dederam semen ex quo es ortus. Jam ab aurora creata, ex me eras genitus. *Ex utero*; de sua natura, de suis visceribus, de sua substantia, de medullis divinitatis suæ. Comm. Hier. magis ex se videtur emittere, qui ex utero generat. Sic Isa. xlvi. 3. Qui gestamini a mea vulva. Deus ergo pater ex utriusque sexus fœcunditate id ad se potissimum transtulit, quod unum ab uno atque ex uno genitum maxime commendabat. *Ante luciferum*; a parte totum; ergo ante lunam, ante solem, ante omnem creaturam. Et egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. Mich. v. 2. *Genui te*: ergo non opus, non factura, sed filius, nec adoptatus, sed vere genitus. De adoptatis enim dicitur: Dedit eis potestatem filios Dei fieri: Joan. I. 12. hic autem ab æterno, natura sua, proprie, atque ex utero genitus, ex paterno semine; non decisa substantia, sed tota, cum sit Deus impartibilis, atque individuus. Ex Comm. Hier. quem vide.

---

noviter ortum vel genitum, sed quemadmodum Michæas quoque prodidit, *egressum ejus esse ab initio a diebus æternitatis*. Mich. v. 2.

Nec ab ea interpretatione vocis, *jaldutecha*, nativitatis tuæ, abhorret illud Hieronymi sic vertentis: (ros) adolescentiæ tuæ: id est, ros sive semen prolificum, ex quo adultus, creatusque es. Quin etiam illud, *jadultecha*, nativitatis tuæ, iisdem retentis litteris legi potuit, *jeliticha*, *genui te*, sublato uno, *jod*, cujus rei exempla non desunt. Sanctus quoque Epiphanius hær. 65. ex verbis Hebraicis eumdem elicit sensum, & adversus Samosatensem efficit, Christum ante Mariam, & ab ipso mundi ortu jam fuisse genitum. Cum ergo & Patres consentiant, & Hebræus, si verborum vim ac spiritum penitus assequare, cum Vulgata in eumdem sensum tam facile coalescat; mirum est Christianos nunc omnia malle involvere, quam eo ire quo verba ipsa ferrent, & quo lxx. Interpretes, longe ante Christum natum, non contentionis studio, cujus causæ procul aberant, sed nativo sensu deducti sint.

Id autem eo magis fieri debuisse dixerim, quod aliæ interpretationes, vel in nostram incidant, vel nihil habeant sani sensus. Certe quod Hieronymus ex Hebræo vertit, quasi de vulva orietur tibi ros adolescentiæ tuæ, jam diximus eo redigi, ut ros adolescentiæ sit idem cum rore nativitatis, ex quo adultus natusve sit filius; ex paterno semine, non decisa substantia, sed tota, ut modo retulimus: quare ipse Hieronymus haud minus quam cæteri patres ex hoc loco infert æternam ex paterna substantia filii generationem; neque multum ab Hieronymi interpretatione deflexit Aquila, cum, teste Epiphanio hær. 65. vertit: *a vulva, ex aurora, tibi ros pueritiæ tuæ*; nullo sensu, nisi eo quo in

pa-

Juravit Dominus, et non poenitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech,

4 Juravit Dominus & non poenitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech,

4. *Sacerdos . . . secundum ordinem Melchisedech*. Proprie dictus Sacerdos; quippe secundum ordinem Melchisedech veri ac proprie dicti Sacerdotis. Gen. XIV. 18. Vide Heb. V. 6. VII. 1. &c. Hinc enim ostendit Paulus sacerdotium Leviticum in melius sacerdotium fuisse translatum. *Secundum ordinem Melchisedech*. Cujus ordinis causas exponit Apostolus locis citatis: non tamen omnes, cum ipse profiteatur a se praeteriri multa, quae imbecilles ferre non possent. Heb. V. 11. Addunt ergo Patres uno consensu omnes, & hic Chrysostomus: panem & vinum quae Melchisedech protulit, Eucharistici sacrificii typum, quod erat Christianis arcanum arcanorum.

---

pueritia indicari solet ipse ortus, ipsa nativitas, veluti recens editae sobolis, cujus significationis exempla passim invenias: tanquam diceret: ab ipsa aurora condita, o puer a Deo nate, effuso ab interioribus semine ortus es, quo vera generatio facile designatur. Quod vero alii vertant: *tibi ros adolescentiae tuae*, seu *juventus tua*: hoc est adolescentes, seu juvenes tui, qui tibi militent; Graeci quidem Latinique, ac nostri sic dixerint; sed ejus rei ex Hebraeo nullum exemplum proferunt: non autem ex suo cerebro comminisci licet phrases hebraicas, nisi perturbata omnia, & quidvis in quovis ad arbitrium reperiri velis. Quare quo magis variae, intricataeque sunt, imo absque ullo vero sensu aliae interpretationes, eo magis, uti diximus, ad illam lxx. tam limpidam, tam ab omni contentionis studio abhorrentem, decursum oportuit.

Huc accedit quod eam interpretationem omnes Patres, universaque amplexa est Christiana Ecclesia, penes quam, ut veraе fidei de Christo, ita verarum interpretationum, atque expositionum de vaticiniis Christum spectantibus, repositum est promptuarium; nec fas ab eo sensu aberrare quemquam, qui sacrum illud depositum custoditum velit.

Confirmantur haec ipsa analogia Scripturarum, atque ex observata Patribus convenientia horum textuum: *filius meus es tu, ego hodie genui te*: &, *ante colles genui*: &, *ante luciferum*, illius denique: *Dominus possedit me*: id est, genuit: quemadmodum ex Hebraeo & ex Aquila interpretati sunt, non modo Eusebius a nobis relatus, Prov. VIII. 22. verum etiam Hieronymus, Epiphanius, haer. lxx. num. 25. 26. ipse Athanasius, orat. 3. cont. Arian. ut profecto mirum non sit, in illud, *genuit*, convenisse omnes; quo tot Scripturae loci ducerent.

Nec displicet Genebrardi nostri interpretatio, qua *ros* metaphorice, ut docet R. Salomo (imo vero ipsa Scriptura locis notissimis) designat suavitatem, hilaritatem, dulcedinem, florem ipsius aetatis; tanquam diceret: tu jam eras in flore juventutis, vel in suavitate & dulcedine adolescentiae: tu jam eras natus magna mea voluptate, quando stellae procreatae sunt: subditque has propositiones perspicue aequipollentes esse; *ex utero*, ab aurora tibi ros adolescentiae tuae; &, *ex utero ante luciferum genui te*: ad illud Micheae repraesentandum: *egressus ejus a diebus aeternitatis*; ac miror, inquit, nostros gnosticos (pravam, ac falsi nominis professos scientiam) a Rabbinis toto hoc Psalmo exactionibus fascinatos, haec non vidisse, ut proinde interpretationum vana portenta huc conveherent, quod nunc nostri faciunt, ut locum egregium non explanare, sed omnino obscurare voluisse videantur.

4. *Tu es Sacerdos in aeternum*. Ab aeterna generatione, de qua praeces-

Dominus a dextera tua, percussit in die furoris sui reges.

Judicabit in gentibus, implevit valles: percussit caput in terra multa.

De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

5 Dominus a dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges.

6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

5. *Dominus*: *Adonai*: non *Jehovah*: Deus tamen hic intelligendus. *A dextris tuis*: o Christe, sic autem Ps. xv. 8. Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. *Confregit*: percussit: Hier. Sic Ps. xliv. 6. Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent. Sic Apoc. xix. 15. De ore Christi gladius, in quo percutiat gentes.

6. *Judicabit*: Christus judicium exercebit: seu potius Dominus qui dixit Domino: Sede &c. *Implebit ruinas*: cadavera multiplicabit: πτώματα. *In terra multorum*: multa. Hier. Variis in regionibus impios & Christiani nominis persecutores ulciscetur.

7. *De Torrente* . . . multa patietur: consueta phrasi per aquas inundantes & torrentes; dolores & incommoda designantur. *Propterea exaltabit caput*. Sic Phil. III. 8. Humiliavit semetipsum . . . propter quod Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen. Et Heb. II. 9. Propter passionem mortis, gloria & honore coronatum.

---

cedente versu; facilis transitus ad illud sacerdotium sempiternum; attestante Paulo, illud etiam Psal. ii. 7. *Ego hodie genui te*, respicere Christi vocationem ad sacerdotium: Heb. v. 5. quo loco Theophilactus: a Deo natum esse præparatio est, ut a Deo etiam sit ordinatus; non modo quod primogeniti designari solerent sacerdotes, sed eo vel maxime quod novus Sacerdos Christus, Melchisedechi ritu, *neque initium dierum, neque finem vitæ habens*: sit ille filius Dei, cui ipse Melchisedech assimilatus est. *Secundum ordinem Melchisedech*; quidam sane, sed Judæi, ut Apostoli argumentum eludant, repugnante textu, fœda cavillatione vertunt: secundum meam constitutionem, o rex mi juste: quam Judaicam næniam, qui relatu dignam existimarunt, saltem addere debuissent, omnes veteres interpretes, etiam judaizantes, non aliter vertisse quam nos: neque ex eis relatum quidquam, quod a lxx. interpretum auctoritate discreparet. Summa Psalmi: Christum utpote verum Dei filium, ac Davidis ipsius dominum, præcipuo loco ad ipsum paternum solium residere, debellaturum hostes, eumdemque invicti atque obsequentissimi exercitus ducem, quippe qui ab æterno progenitus, non humana tantum, sed etiam divina virtute polleat, æternoque gaudeat sacerdotio: judex gentium factus, ac per labores & pugnas ad summam gloriam evectus.

PSALMUS CX.

LAUDIS ET EXULTATIONIS.

Mirabilia Dei in liberando populo, & tradenda lege celebrat: unde ejus promissis credendum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Confitebor Domino in toto corde meo: in concilio justorum, et congregatione.

Magna opera Domini: exquirenda in cunctis voluntatibus suis.

Gloria et decor opus ejus, et justitia ejus perseverans semper.

Memoriam fecit mirabilium suorum: clemens et misericors Dominus.

Escam dedit timentibus se: memor erit in sempiternum pacti sui.

Fortitudinem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det eis haereditatem gentium.

Opus manuum ejus veritas, et judicium: fidelia omnia praecepta ejus.

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

1 Confitebor ibi, Domine, in toto corde meo; in consilio justorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini; exquisita in omnes voluntates ejus.

3 Confessio & magnificentia opus ejus: & justitia ejus manet in saeculum saeculi.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus: 5 Escam dedit timentibus se.

Memor erit in saeculum testamenti sui: 6 Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo.

7 Ut det illis haereditatem gentium; opera manuum ejus, veritas & judicium.

8 Fidelia omnia man-

1. *In consilio:* secreto: Heb. Non ea dicam coram profanis, sed in cœtu populi Dei.

2. *Exquisita:* seu exquirenda, penetrando in omnes voluntates, & consilia ejus. Explorata omnibus diligentibus ea. Heb. qui enim diligit, intelligit, teste Christo: Qui enim diligit me, diligetur a Patre meo; & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Joan. XIV. 21. Vide autem Ps. CXVIII. 26. &c.

5. *Escam dedit.* Manna, quæ cætera Dei mirabilia in memoriam revocabat: unde in arca servari jussa. Exod. XVI. 32. Erat autem Eucharistiæ figura, quæ vere divini amoris monumentum æternum.

6. *Annuntiabit;* annuntiavit; Heb.

7. *Hæreditatem gentium;* Chananæorum; quæ Abrahæ promissa: quem in finem tot a Deo edita miracula referuntur.

Firmata in sempiternum jugiter: facta in veritate et aequitate.

Redemptionem misit populo suo, mandavit in aeternum pactum suum: sanctum et terribile nomen ejus.

Principium sapientiae timor Domini, doctrina bona cunctis qui faciunt eam; laus ejus perseverat jugiter.

data ejus; confirmata in saeculum saeculi, facta in veritate & aequitate.

9 Redemptionem misit populo suo: mandavit in aeternum testamentum suum.

Sanctum & terribile nomen ejus: 10 Initium sapientiae timor Domini:

Intellectus bonus omnibus facientibus eum; laudatio ejus manet in saeculum saeculi:

9. Redemptionem misit . . . per Moysen, deinde per Christum.

10. *Initium sapientiae timor Domini;* seu reverentia divinae majestatis; Aug. passim: Initium cum timetur: perfectio cum amatur. *Facientibus eum;* Hier. *eam:* Heb. ea: Sic Vulgata ad timorem refert: Hier. ad sapientiam: Heb. ad mandata Dei, de quibus *v.* 8.

PSALMUS CXI.

MORALIS.

Vir bonus; idem beatus; atque imperterritus: frendentibus impiis. Vide Ps. 1.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Beatur vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis.

Potens in terra erit semen ejus; generatio justorum benedicetur.

Substantia, et divitiae in domo ejus, et justitia ejus perseverans semper.

VERSIO VULGATA.

Alleluja, Reversionis Aggæi, & Zachariæ.

1 Beatus vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis.

2 Potens in terra erit semen ejus; generatio rectorum benedicetur.

3 Gloria, & divitiae in domo ejus; & justitia ejus manet in saeculum saeculi.

Reversionis Aggæi & Zachariæ. deest; Heb. Nec tamen absurdum haec ab iis vel decantata, vel repetita fuisse.

1. *In Mandatis;* id est, qui mandata ejus impense diligit. *Volet;* non faciet quaestu metuque adactus; sed prona ac prompta voluntate.

3. *Gloria;* Substantia; Hier. rerum sufficientia & copia. *Manet in saeculum saeculi:* fama & exemplo, ut infra 9.

Ortum est in tenebris lumen justis: clemens, et miserator, et justus.

Bonus vir clemens et foenerans; dispensabit verba sua in judicio.

Quia in aeternum non commovebitur: in memoria sempiterna erit justus.

Ab auditu malo non timebit: paratum cor ejus confidens in Domino.

Firmum cor ejus non timebit: donec aspiciat in hostibus suis.

Dispersit, dedit pauperibus; justitia ejus permaner in aeternum: cor ejus exaltabitur in gloria.

Impius videbit, et irascetur; dentibus suis frendet, et tabescet: desiderium impiorum peribit.

4 Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & justus.

5 Jucundus homo qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in judicio: 6 Quia in aeternum non commovebitur.

7 In memoria aeterna erit justus: ab auditione mala non timebit.

Paratum cor ejus sperare in Domino, 8 Confirmatum est cor ejus: non commovebitur donec despiciat inimicos suos.

9 Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in saeculum saeculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.

10 Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit.

4. *Exortum est* . . . exemplo aliis prælucet.

5. *Jucundus;* bonus: Hier. χρηστός 70. *disponet sermones suos in judicio;* nihil ira; nihil temere; considerate omnia.

7. *Ab auditione mala;* a fama mala.

8. *Confirmatum est cor ejus; non commovebitur* . . . firmum cor ejus non timebit; Hier.

PSALMUS CXII.

LAUDIS ET CONSOLATIONIS.

Laus Dei humiles bonosque ex alto spectantis ac tuentis. Vide Canticum Annae. 1. Reg. 11. & Beatae Mariae. Luc. 1. 46.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Laudate servi Dominum: laudate nomen Domini.

Sit nomen Domini benedictum: amodo, et usque in aeternum.

Ab ortu solis usque ad occasum ejus, laudabile nomen Domini.

Excelsus super omnes gentes Dominus: supra coelum gloria ejus.

Quis ut Dominus Deus noster, qui in excelsis habitans, humilia respicit in coelo et in terra.

Suscitans de terra inopem, et de stercore elevat pauperem.

Ut eum sedere faciat cum principibus, cum principibus populi sui.

Qui collocat sterilem in domo, matrem filiorum laetantem. Halleluja.

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

1 Laudate pueri Dominum: laudate nomen Domini.

2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in saeculum.

3 A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.

4 Excelsus super omnes gentes Dominus, et super coelos gloria ejus.

5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, 6 Et humilia respicit in coelo et in terra?

7 Suscitans a terra inopem, et de stercore erigens pauperem:

8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.

9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum laetantem.

PSAL-

1. *Pueri Dominum*; servi Domini: Heb.

3. *A solis ortu* .... A mane usque ad vesperam.

9. *Qui habitare facit* .... Qui sterilem facit fœcundam: ut Annam: ut Elisabetham.

PSALMUS CXIII.

LAUDIS ET ADMIRATIONIS.

Magnitudo Dei populum liberantis: vanitas Idolorum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Cum egrederetur Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro.

Factus est Judas in sanctificatione ejus; Israel potestas ejus.

Mare vidit et fugit; Jordanis conversus est retrorsum.

Montes subsilierunt quasi arietes; colles quasi filii gregis.

Quid tibi est mare quia fugisti; Jordanis quia conversus es retrorsum?

Montes subsultastis quasi arietes: colles, quasi filii gregis.

A facie Domini contremiscit terra; a facie Dei Jacob.

Qui convertit petram in paludes aquarum; silicem in fontes aquarum.

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

1 In exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro.

2 Facta est Judaea sanctificatio ejus, Israel potestas ejus.

3 Mare vidit, et fugit; Jordanis conversus est retrorsum.

4 Montes exultaverunt ut arietes; et colles sicut agni ovium.

5 Quid est tibi mare quod fugisti; et tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?

6 Montes exultastis sicut arietes, et colles sicut agni ovium.

7 A facie Domini mota est terra, a facie Dei Jacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum, et rupem in fontes aquarum.

2. *Judæa:* Judas. Heb. Et nota jam inde ab egressu Ægyptiaco Judæ dignitatem. *Sanctificatio ejus*, populus Domino sanctus: hæreditas ejus.

4. *Montes exultaverunt* .... succussi sunt; id est, populi montium incolæ timuerunt. Sic in Cantico Moysis Exod. xv. 14. 15. Ascenderunt populi & irati sunt &c. conturbati sunt principes Edom &c.

PSALMUS CXV.

secundum Hebraeos.

SPEI ET GRATULATIONIS IN DEUM.

Non nobis, Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam: propter misericordiam tuam et veritatem tuam.

Ne dicant gentes: Ubi est Deus eorum? Deus autem noster in coelo: universa quae voluit, fecit.

Idola gentium argentum et aurum, opus manuum hominum.

Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient: nasum habent, et non odorabunt.

Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: nec sonabunt in gutture suo.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Israel confidit in Domino: auxiliator, et protector eorum est.

1 Non nobis Domine; non nobis; sed nomini tuo da gloriam.

2 Super misericordia tua, et veritate tua; nequando dicant Gentes: Ubi est Deus eorum?

3 Deus autem noster in coelo: omnia quaecumque voluit, fecit.

4 Simulacra gentium argentum et aurum, opera manuum hominum.

5 Os habent, et non loquentur: oculos habent, et non videbunt.

6 Aures habent, et non audient: nares habent, et non odorabunt.

7 Manus habent, et non palpabunt: pedes habent, et non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.

8 Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

9 Domus Israel speravit in Domino; adjutor eorum et protector eorum est.

1. *Non nobis* ... Hic incipit Ps. cxv. secundum Hebræos. Hieronymus tamen non dividit, nisi error est in editis. Sic enim Hier. non cl. Psalmos haberet, sed tantum cxlix. Et cum antecedentibus facile connectitur; ne scilicet populus tot Dei miraculis clarus, gloriam sibi potius quam Deo tribuat.

9. *Domus Israel*: Israel simpliciter; Heb.

Domus Aaron confidit in Domino: auxiliator & protector eorum est.

Timentes Dominum confidunt in Domino: auxiliator et protector eorum est.

Dominus recordatus est nostri: benedicet domui Israel; benedicet domui Aaron.

Benedicet timentibus Dominum: parvis & magnis.

Addat Dominus super vos: super vos & super filios vestros.

Benedicti vos a Domino, qui fecit coelum & terram.

Coelum coelorum Domino: terram autem dedit filiis hominum.

Non mortui laudabunt Dominum: nec omnes qui descendunt in silentium.

Sed nos benedicemus Domino: amodo & usque in aeternum, halleluja.

10 Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum, et protector eorum est.

12 Dominus memor fuit nostri: et benedixit nobis.

Benedixit domui Israel, benedixit domui Aaron.

13 Benedixit omnibus qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.

14 Adjiciat Dominus super vos: super vos, et super filios vestros.

15 Benedicti vos a Domino, qui fecit coelum et terram.

16 Coelum coeli Domino: terram autem dedit filiis hominum.

17 Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes qui descendunt in infernum.

18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc et usque in saeculum.

12. *Et benedixit nobis*: benedicet: benedicet domui Israel &c. Heb. 90. parvo discrimine: alterum enim optantis; alterum jam gesta memorantis, & futura certa spe præcipientis.

14. *Adjiciat Dominus*: vos & posteros opibus & numero augeat. Sic Flaccus carmine sæculari:

Romuleæ genti date remque prolemque,
& decus omne.

17. *In infernum*: in silentium: Heb. in sepulchrum & mortem.

18. *Qui vivimus*: deest, Heb.

PSALMUS CXIV.

EUCHARISTICUS.

Quidam a periculo liberatus Deo gratias agit. Hic autem Psalmus cum sequente connectitur in Heb. Syr. & apud Hier. Dividit Theodor. indicans tamen in Heb. non dividi, continuatique esse sensus.

VERSIO S. HIERONYMI.

Dilexi quoniam exaudit Dominus vocem deprecationis meae.

Inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis invocabo.

Circumdederunt me funes mortis, & munitiones inferni invenerunt me; angustiam, & dolorem reperi.

Et nomen Domini invocavi; obsecro, Domine, libera animam meam.

Clemens Dominus, & justus; & Deus noster misericors.

Custodit parvulos Dominus: attenuatus sum, & salvavit me.

Revertere, anima mea, in requiem meam; quia Dominus reddet tibi.

Quia eruet animam meam de morte, oculos

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

1 Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meae.

2 Quia inclinavit aurem suam mihi; & in diebus meis invocabo.

3 Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem & dolorem inveni; 4 Et nomen Domini invocavi.

O Domine, libera animam meam; 5 Misericors Dominus, & justus, & Deus noster miseretur.

6 Custodiens parvulos Dominus; humiliatus sum, & liberavit me.

7 Convertere anima mea in requiem tuam: quia Dominus benefecit tibi.

8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos

1. *Dilexi, quoniam* . . . Diligo Dominum, cum exaudit me, & libentius invoco.
2. *In diebus meis*: quamdiu vivam.
3. *Pericula inferni*; angustiæ inferni; Heb.
6. *Humiliatus sum*; attenuatus sum, & salvavit me; Hier.
7. *Convertere*; revertere; idem. Curas abjice & quiesce in Domino.
8. *Eripuit*; eripuisti; Heb. *A lapsu*; ab offensa; Hier.

meos a lacrymis, pedes meos ab offensa.

Deambulabo coram Domino in terris viventium.

meos a lacrymis, pedes meos a lapsu.

9 Placebo Domino in regione vivorum.

9. *Placebo;* deambulabo coram Domino: idem. Eodem sensu, Ambulavit Henoch cum Deo. Gen. v. 24. quod est placuit. Idem de Noe. Gen. VI. *In regione vivorum;* inter vivos.

PSALMUS CXV.

ITEM EUCHARISTICUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Credidi, propter quod locutus sum: ego afflictus sum nimis.

Ego dixi in stupore meo: Omnis homo mendacium.

Quid reddam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi.

Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam, coram omni populo ejus.

Gloriosa in conspectu Domini, mors sanctorum ejus.

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

10 Credidi, propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis.

11 Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax.

12 Quid retribuam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi?

13 Calicem salutaris accipiam; & nomen Domini invocabo.

14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus; 15 Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus.

10. *Credidi;* credidi quæ supra, si sit idem cum superiore. Utcumque est; credidi; ideo locutus sum; nihil loquor nisi ex certa puraque fide; ut interpretatur Paulus 2. Cor. IV. 13. 14.

11. *In excessu meo:* ἐκστάσει; Aquila; in stupore; ut & Hier. & Theodot. anxius ac mœrens. Omnes denique intelligunt vehementem animi motum, quem etiam locus postulat. Alii simplicius, ac frigidius; cum excederem pulsus a proditoribus; quasi diceret; omnibus hominibus fidem fallentibus, soli Deo salutem debeo. Vide Ps. XXX. 23.

13. *Calicem:* gratias agam pro salute, libato calice; ut David aquæ illa Bethlehemitica. 2. Reg. XXIII. 17.

15. *Pretiosa;* gloriosa; Hier. τίμιος 70. quod utrumque significat.

pre-

Obsecro, Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, filius ancillae tuae; dissolvisti vincula mea.

Tibi immolabo hostiam laudis, & in nomine Domini invocabo.

Vota mea Domino reddam, in conspectu omnis populi ejus.

In atriis domus Domini, in medio tui, Jerusalem, Halleluja.

16 O Domine quia ego servus tuus; ego servus tuus, & filius ancillæ tuae.

Dirupisti vincula mea; 17 Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus; 19 In atriis domus Domini, in medio tui Jerusalem.

pretiosa . . . mors sanctorum ejus: Deo accepta & hominibus venerabilis; quo ex loco docent sancti Patres, quam honori habenda sint ipsa monumenta, ipsæ reliquiæ sanctorum; præsertim vero Martyrum, quorum mors eo est pretiosior, quo fidei testis.

PSALMUS CXVI.

EUCHARISTICUS, ET PROPHETICUS.

Vocatio gentium: Rom. XV. 21. *qua omnia Dei promissa firmantur.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Laudate Dominum, omnes Gentes; collaudate eum universi populi.

Quia confortata est super nos misericordia ejus, & veritas Domini in aeternum. Halleluja.

VERSIO S. HIERONYMI.

Alleluja.

1 Laudate Dominum, omnes Gentes; laudate eum omnes populi.

2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, & veritas Domini manet in aeternum.

2. *Confirmata . . . . & veritas Domini*. Promiserat enim Abrahamo Deus futurum, ut per Christum, benedictum illud Abrahami semen, benedicerentur omnes gentes; Gen. XII. 4. XXIV. 18. interprete Apostolo; Gal. III. 16. Quod cum præstitum videamus, jam intelligimus v. advenisse Christum, ac promissa Dei firma esse omnia.

PSALMUS CXVII.

EUCHARISTICUS.

David post tot pericula a Tribubus adunatis rex agnitus, sacros coetus ingreditur, ibique faustis excipitur acclamationibus: Vide 2. Reg. v. Jesus Hierosolymis ut Christus accipitur: mox suscitatus a mortuis regnum aeternum ingreditur.

VERSIO S. HIERONYMI.

Confitemini Domino, quoniam bonus; quoniam in aeternum misericordia ejus.

Dicat nunc Israel, quoniam in aeternum misericordia ejus.

Dicat nunc domus Aaron, quoniam in aeternum misericordia ejus.

Dicant nunc qui timent Dominum, quoniam in aeternum misericordia ejus.

Cum tribularer, invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus.

Dominus meus es; non timebo, quid faciat mihi homo.

Dominus mihi auxiliator, & ego despiciam odientes me.

Melius est sperare in

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

1 Confitemini Domino, quoniam bonus; quoniam in saeculum misericordia ejus.

2 Dicat nunc Istael, quoniam bonus; quoniam in saeculum misericordia ejus.

3 Dicat nunc domus Aaron, quoniam in saeculum misericordia ejus.

4 Dicant nunc qui timent Dominum, quoniam in saeculum misericordia ejus.

5 De tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus.

6 Dominus mihi adjutor; non timebo quid faciat mihi homo.

7 Dominus mihi adjutor; & ego despiciam inimicos meos.

8 Bonum est confidere

2. *Quoniam bonus*; deest, Hier.

5. *Exaudivit me in latitudine*. Ex angustiis in latitudinem, ac libertatem deduxit.

6. *Dominus mihi adjutor*. Dominus meus es: Hier.

8. *Bonum est . . . quam*, melius; Hebraismus.

Domino, quam sperare in homine.

Melius est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

Omnes gentes circumdederunt me, & in nomine Domini, quia ultus sum eas.

Circumdederunt me, & obsederunt me; sed in nomine Domini, quia ultus sum eas.

Circumdederunt me quasi apes, extinctae sunt quasi ignis spinarum: in nomine Domini, quia ultus sum eas.

Impulsus pellebar ut caderem, & Dominus sustentavit me.

Fortitudo mea, & laudatio mea Dominus, & factus est mihi in salutem.

Vox laudis, & salutis in tabernaculis justorum: dextera Domini fecit fortitudinem.

Dextera Domini excelsa, dextera Domini fecit fortitudinem.

Non moriar, sed vivam, & narrabo opera Domini.

Corripiens arguit me

in Domino, quam confidere in homine:

9 Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus,

10 Omnes gentes circuierunt me; & in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

11 Circumdantes circumdederunt me; & in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

12 Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis; & in nomine Domini, quia ultus sum in eos.

13 Impulsus eversus sum ut caderem; & Dominus suscepit me.

14 Fortitudo mea, & laus mea Dominus; & factus est mihi in salutem.

15 Vox exultationis & salutis, in tabernaculis justorum.

16 Dextera Domini fecit virtutem; dextera Domini exaltavit me, dextera Domini fecit virtutem.

17 Non moriar, sed vivam; & narrabo opera Domini.

18 Castigans castigavit

11. *Circumdederunt me* . . . Licet obsederint me, exásperátis odiis, conjunctisque viribus, tamen victor evasi.

12. *Exarserunt sicut ignis in spinis*; tam facile, ac spinæ correptæ crepitantibus flammis; at Heb. extincti sunt; facile deficient, ut ignis in levi spinarum materia. *Ultus sum in eos*; succidam eos; Heb. vices reddidi eis 70.

13. *Eversus sum*. Pellebar; Hier.

Dominus, & morti non tradidit me.

Aperite mihi portas justitiae, ingressus eas confitebor Domino.

Haec porta Domini; justi intrabunt in eam.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem.

Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, factus est in caput anguli.

A Domino factum est istud, & hoc est mirabile in oculis nostris.

Haec est dies quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea.

Obsecro, Domine, salva, obsecro; obsecro Domino, prospetare, obsecro.

Benedictus qui venit in nomine Domini: benediximus vobis de domo Domini.

Deus Dominus, et apparuit nobis; frequentate

me Dominus; & morti non tradidit me.

19 Aperite mihi portas justitiae, ingressus in eas confitebor Domino: 20 Haec porta Domini; justi intrabunt in eam.

21 Confitebor tibi quoniam exaudisti me; & factus es mihi in salutem.

22 Lapidem quem reprobaverunt aedificantes; hic factus est in caput anguli.

23 A Domino factum est istud; & est mirabile in oculis nostris.

24 Haec est dies, quam fecit Dominus; exultemus, & laetemur in ea.

25 O Domine, salvum me fac, o Domine, bene prosperare: 26 Benedictus qui venit in nomine Domini.

Benediximus vobis de domo Domini: 27 Deus Dominus, & illuxit nobis.

Constituite diem sole-

19. *Portas justitiae*; ac sanctitatis; id est, Templi, sive Tabernaculi atque altaris, nec modo altaris, sed etiam virtutis, per quam verus est accessus ad Deum. Theodor.

22. *Lapidem . . . in caput anguli*. Factus est lapis angularis & primarius in fundamento, duos parietes jungens. David a Saule & aliquamdiu a decem Tribubus reprobatus, ac soli Tribui Judæ agnitus, deinde omnium princeps; & sub figura ejus Christus a Judæis ac gentibus impetitus, mox utrorumque caput, ut ipse interpretatur. Matt. xxi. 42. Vide apud Isaiam xxviii. 16. lapidem illum probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum, id est, Christum. Act. iv. 11. Rom. ix. 33. 1. Pet. ii. 6.

25. *Salvum me fac*; salva, obsecro, Hier. *hosehia-na*; Heb. quod est nobile illud *hosanna*: Matt. xxi. 9. de quo vide Hier. in epist. ad Damasum.

27. *Constituite diem solemnem* . . . Ligate solemnitatem densis usque &c. Hier. ligate victimam solemnem densis funibus, ut ad usque cornua altaris perducatis. *In condensis*; in frondosis; Hier. ramis obvelate atria Domini.

solemnitatem in frondosis, usque ad cornua altaris.

Deus meus es tu, et confitebor tibi: Deus meus es tu, et exaltabo te.

Confitebor Domino, quoniam bonus; quoniam in aeternum misericordia ejus.

mnem in condensis, usque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, & confitebor tibi, Deus meus es tu, & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me; & factus es mihi in salutem.

29 Confitemini Domino; quoniam bonus; quoniam in saeculum misericordia ejus.

PSALMUS CXVIII.

MORALIS, CONSOLATORIUS.

David exul & vagus, atque omnimode sub Saule vexatus, in divinae legis meditatione respirat. Id autem agit, ut non modo se ad observandam legem incitet, quam vehementissime, verum etiam gratiam Dei ad id opus exequendum summe necessariam, nec tantum ad intelligendam, sed etiam ad diligendam legem pari studio commendet ac petat. Vide V. 18. 26. 32. 34. & seqq. legem variis appellat nominibus diverso respectu. Verbum, communi nomine omnibus divinae veritatis significationibus: quodque idem est, eloquia & sermones: legem speciatim, qua Deus docet quid agendum sit: viam, qua Deo duce ingrediamur ad vitam: mandatum seu praeceptum, quo Deus quid velit significat; unde testimonium, quo credimus ejus institutis & promissis: Et simile conscientiae testimonium agnoscimus; tum etiam ad convincendos impios. Quae omnia, justitiae quoque, seu justificationes dicuntur; quibus justi simus, & ad aequum rectumque, animum componamus; deinde judicia, quibus pro operibus aut poenam aut mercedem capiamus. Vide Theodor. hic, & in Ps. XVIII. 11. Lex doctoris, Domini, judicis, testis officio fungitur. Justificationes hic ubique sunt statuta; buccim. Heb. Est autem hic Psalmus Acrosticus octonarius. Dividitur enim in partes viginti duas, juxta numerum hebraicarum literarum, & pars unaquaeque octo versus continet ab eadem littera incipientes, juxta ordi-

nem alphabeti. Porro hunc Psalmum, quanto videtur apertior, tanto profundiorem videri sibi testatur Aug. nec dissentiunt reliqui.

VERSIO S. HIERONYMI.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.

Beati qui custodiunt testimonia ejus; in toto corde requirunt eum.

Nec enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

Tu mandasti praecepta tua custodiri nimis.

Utinam dirigantur viae meae, ad custodienda praecepta tua.

Tunc non confundar, cum respexero ad omnia mandata tua.

Confitebor tibi in directione cordis; cum didicero judicia justitiae tuae.

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

ALEPH.

1 Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.

2 Beati qui scrutantur testimonia ejus; in toto corde exquirunt eum.

3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.

5 Utinam dirigantur viae mae, ad custodiendas justificationes tuas.

6 Tunc non confundar cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

7 Confitebor tibi in directione cordis, in eo quod didici judicia justitiae tuae.

1. 2. *Beati* . . . Cum beati omnes esse velimus, summa vitae humanae est intelligere quo fine beata fiat. Inde ergo incipit Psalmus; altero item versu ingeminat & inculcat: *Beati qui scrutantur* . . . qui custodiunt; Hier. *in toto corde*; non otiose & somnolenter, sed strenue vigilanterque. Comm. Hier.

3. *Non enim qui operantur iniquitatem* . . . Quasi diceret: sunt qui vano quodam affectu magna de Deo ejusque lege cogitantes, satis putant se esse pios, cum interim in gravia peccata prolabantur; sed illi falsi sunt: quos coarguit Apostolus, quod cum in lege requiescant & glorientur, per prævaricationem legis Deum inhonorent, Rom. II. 17. & seqq.

4. *Tu mandasti* . . . 5. *Utinam dirigantur* . . . His ostendit observantiam legis & summe esse necessariam, & æque difficilem, imo nec potestatis humanæ, nisi Deus adjuvet; unde ad vota converti ur. Vide V. 20.

6. *Tunc non confundar* . . . *in omnibus* . . . Non aliqua, sed omnia observanda sunt; cum, teste Jacobo, qui in uno offendit, factus sit omnium reus; Jac. II. 10. 11.

7. *In directione cordis*; recto corde.

Praecepta tua custodiam; ne derelinquas me nimis.

8 Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

BETH.

In quo corrigit juvenis semitam suam, cum custodierit verba tua.

9 In quo corrigit adolescentior viam suam, in custodiendo sermones tuos.

In toto corde meo exquisivi te; ne errare me facias a mandatis tuis.

10 In toto corde meo exquisivi te; ne repellas me a mandatis tuis.

In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.

11 In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.

Benedictus tu, Domine, doce me praecepta tua.

12 Benedictus es, Domine, doce me justificationes tuas.

In labiis meis narravi omnes justitias oris tui.

13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.

In via testimoniorum tuorum delectatus sum, quasi in omnibus divitiis.

14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.

In praeceptis tuis meditabor, et contemplabor semitas tuas.

15 In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas.

In justiis tuis delectabor; non obliviscar verba tua.

16 In justificationibus tuis meditabor; non obliviscar sermones tuos.

GIMEL.

Retribue servo tuo; vivam, & custodiam verba tua.

17 Retribue servo tuo, vivifica me; & custodiam sermones tuos.

Revela oculos meos,

18 Revela oculos meos

8. *Non me derelinquas usquequaque;* Semper. Et si ad tempus relinquimur, non tamen usquequaque, ut pereamus. Comm. Hier.

10. *Ne repellas me:* ne errare facias &c. Hier. ne errare me sinas; in Scripturis usitatissimum.

13. *Pronuntiavi:* narravi; Idem.

15. *Exercebor:* meditabor; Idem.

16. *Meditabor:* delectabor; Idem.

18. *Revela oculos meos;* aperi; dispelle umbras; tolle velamentum, quo spirituales oculi conteguntur. *Considerabo mirabilia;* ut penitus introspiciam, non literam tantum ac velut corticem legis; sed arcana spiritualia; puta in sabbatis requiem sempiternam, simplicitatem in azy-

& videbo mirabilia de lege tua.

Advena ego in terra, ne abscondas a me mandata tua.

Desideravit anima mea desiderare judicia tua in omni tempore.

Increpasti superbos; maledicti qui recedunt a mandatis tuis.

Aufer a me opprobrium, & contemptum; quoniam testimonia tua custodivi.

Etenim sederunt principes; adversum me loquebantur: servus autem tuus meditabatur praecepta tua.

& considerabo mirabilia de lege tua.

19 Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.

20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.

21 Increpasti superbos; maledicti qui declinant a mandatis tuis.

22 Aufer a me opprobrium, & contemptum; quia testimonia tua exquisivi.

23 Etenim sederunt principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.

azymis, in victimis obedientiam, & ubique Christum. *Revela* autem, *& considerabo*; sicut infra 34. *Da mihi intellectum, & scrutabor &c.* His omnibus docet Dei gratiam esse necessariam, primum ad intelligendam legem, ut ad diligendam sequentia demonstrabunt: unde V. 35. *Deduc me in semitam mandatorum . . .* & 36. *Inclina cor meum in testimonia tua.*

19. *Incola*; advena; Hier. Peregrinus, ut Jacob & cæteri Patriarchæ. Gen. xlvii. 9. Heb. xi. 14. *Incola ego sum in terra*; terram universam habeo pro exilio. *Non abscondas a me mandata tua:* nemo enim nisi peregrinus & ad æterna suspirans, cognitione mandatorum Dei est dignus. Hil.

20. *Concupivit . . .* Quidam simpliciter; vehementissime desideravi, quale est illud; Concupierunt concupiscentiam; Ps. cv. 14. ut & illud; vita vives, morte morieris; & Poeta: Æneid. xii.

—— Hunc oro, sine me fatere ante furorem.

Quin ipse Dominus, Desiderio desideravi; Luc. xxii. 15. Verum aliud est desiderio desideravi, quod est prefecte & plene desiderantis, ac volentis; aliud, concupivi desiderare, quod est optantis quidem, sed nondum plene volentis; melius ergo; æger animus ac languidus concupiscit desiderare cibum, dum concupiscit non habere fastidium. Aug. Ambrosius vero: concupiscimus desiderare; quod non sit potestatis nostræ desiderium, sed gratiæ Dei.

22. *Aufer a me opprobrium . . . quia testimonia tua exquisivi.* Custodivi; Hier. non se potestate, non divitiis, nec principum gratia commendari petit; sed quæ vera laus est, executione mandatorum Dei, a quibus colendis nec destitit, cum omnibus ejus pietas probro haberetur, ut sequens indicat.

23. *Sederunt principes . . .* Non illi properanter, ac velut in transcursu, maledictis me incessebant, sed destinato animo, in familiaribus quibuscumque colloquiis; atque etiam in consessu publico V. Ps. xlix. 20.

Sed & testimonia tua voluntas mea, quasi viri amicissimi mei.

Adhaesit pulveri anima mea; vivifica me juxta verbum tuum.

Vias meas exposui, et exaudisti me; doce me justitiam tuam.

Viam praeceptorum tuorum fac me intelligere, et loquar in mirabilibus tuis.

Distillavit anima mea prae tristitia; serva me juxta eloquium tuum.

Viam mendacii aufer a me, et legem tuam dona mihi.

Viam fidei elegi; judicia tua proponebam.

Adhaesi testimoniis suis; Domine, ne confundas me.

24 Nam & testimonia tua meditatio mea est; & consilium meum justificationes tuae.

DALETH.

25 Adhaesit pavimento anima mea; vivifica me secundum verbum tuum.

26 Vias meas enuntiavi, & exaudisti me: doce me justificationes tuas.

27 Viam justificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis.

28 Dormitavit anima mea prae taedio; confirma me in verbis tuis.

29 Viam iniquitatis amove a me; et de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.

31 Adhaesi testimoniis tuis, Domine; noli me confundere.

24. *Meditatio mea est*; voluntas mea, *Consilium meum*; consiliarii mei, quasi viri amicissimi mei; Hier. Cum aliquid agendum, legem consulo; eam ubique adhibeo consiliariam ac vere amicam quae nusquam fallat, nusquam aduletur. *Justificationes tuae*; deest, Heb.

25. *Adhaesit pavimento*; pulveri; Hier. ut XLIII. 25. Humiliata est in pulvere anima nostra, conglutinatus est in terra venter noster.

26. *Vias meas enuntiavi*: peccata confessus sum. *Doce me justificationes tuas*; Sic & ℣. 27. & toto Ps. passim doceri petit, non sono & syllabis: jam enim eo modo doctus, sed infuso intus spiritu sanctae dilectionis, quem qui habent, vere sunt docti a Deo; Joan. VI. 45.

28. *Dormitavit* . . . distillavit; Hier. diffluit prae moerore. Hoc taedium Cassian. Instit. X. 4. interpretatur de acediae spiritu, quo aeger animus fastidio rerum spiritualium in otium ac desidiam solvitur; tum inquietus & vagus ad sensuum solatia diffluit; qui spiritus, ubi primum obrepit, tunc petendum a Domino ut fluxam confirmet fidem, & verbo divino inducat illud gaudium, quod praecipit Apostolus. Phil. IV. 4.

29. *Viam iniquitatis* . . . mendacii; Hier. *De lege tua miserere*, . . . doce me misericorditer viam tuam.

30. *Non sum oblitus*; proponebam, Hier. supp. mihi.

Viam mandatorum tuorum curram, quoniam dilatasti cor meum.

Ostende mihi, Domine, viam præceptorum tuorum, et custodiam eam per vestigium.

Doce me, et observabo legem tuam: et custodiam eam in toto corde.

Deduc me in semita mandatorum tuorum; quia ipsam volui.

Inclina cor meum ad testimonia tua, & non ad avaritiam.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem; in via tua vivifica me.

Suscita servo tuo eloquium tuum, in timorem tuum.

Averte opprobrium meum, quod reveritus sum; quia judicia tua bona.

32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

HE.

33 Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum; et exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum; quia ipsam volui.

36 Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.

37 Averte oculos meos ne videant vanitatem; in via tua vivifica me.

38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum; quia judicia tua jucunda.

32. *Cucurri*; curram; Idem, *Cum dilatasti cor meum*, infuso spiritu sanctæ dilectionis ac delectationis.

33. *Legem pone*; ostende; Hier. doce, *Exquiram* . . . Custodiam eam per vestigia; Idem, id est, ad calcem; ad finem usque, infra 112.

35. *Deduc me in semitam mandatorum* . . . jam ergo executio legis a Dei est gratia; sed ne quis voluntatem exequendæ legis sibi a se esse putet, eo quod dixerit; *quia ipsam volui*; subdit:

36. *Inclina cor meum in testimonia tua*; hoc est, tu quo duce volui, deduc me ut perficiam. *Et non in avaritiam*; Et hoc tuum est, ne a veris sempiternisque, ad vana & caduca bona declinemus.

37. *Vanitatem*; res vanas, inutiles.

38. *Statue*; suscita; Hier. Suscita promissa tua de me, dilata jamdiu; fac ut impleantur tandem, sicut scriptum est, Suscitans verbum servi sui, & consilium nuntiorum suorum complens; Isa. xliv. 26. *In timore tuo*; in timorem tuum; Hier. ad reverentiam tui ingenerandam animis.

39. *Amputa*; averte; Hier. *Quod suspicatus sum*; quod reveritus sum; Hier. quod timui, tolle suspicionem infidelitatis erga regem, aut patriam, quam David vehementissime refugiebat, 1. Reg. xxiv. 10. *Jucunda*

Ecce desideravi praecepta tua; in justitia tua vivifica me.

Et veniant mihi misericordiae tuae, Domine, et salus tua juxta eloquium tuum.

Et respondebo exprobrantibus mihi sermonem; quia speravi in sermone tuo.

Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usque nimis; quoniam judicia tua expectavi.

Et custodiam legem tuam jugiter; in sempiternum, et ultra.

Et ambulabo in spatioso; quia praecepta tua quaesivi.

Et loquar in testimoniis tuis coram regibus, et non confundar.

Et delectabor in mandatis tuis, quae dilexi.

Et levabo manus meas ad mandata tua, quae dilexi, et loquar in praeceptis tuis.

Memento sermonis servo tuo, quem me sperare fecisti.

40 Ecce concupivi mandata tua; in aequitate tua vivifica me.

VAU.

41 Et veniat super me misericordia tua, Domine; salutare tuum secundum eloquium tuum.

42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum; quia speravi in sermonibus tuis.

43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque; quia in judiciis tuis supersperavi.

44 Et custodiam legem tuam semper; in saeculum & in saeculum saeculi.

45 Et ambulabam in latitudine; quia mandata tua exquisivi.

46 Et loquebar in testimoniis tuis in conspectu regum; & non confundebar.

47 Et meditabar in mandatis tuis, quae dilexi.

48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quae dilexi; & exercebar in justificationibus tuis.

ZAIN.

49 Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti.

Haec 50

eunda; bona; mihi scilicet. Judiciis tuis delectatus, ab his sceleribus abhorreo.

43. *In judiciis tuis supersperavi;* speravi super judicia tua: haec mihi spei fulcimenta.

46. *Regum;* Saul; Achis regis Geth; regio Moab. &c.

48. *Levavi manus meas;* ex vehementi desiderio manus admovi ad opus. *Exercebar* . . . meditabar, supra 15.

Haec est consolatio mea in afflictione mea; quia eloquium tuum vivificavit me.

Superbi deridebant me nimis; a lege tua non declinavi.

Recordatus sum judiciorum tuorum a saeculo, Domine, et consolatus sum.

Horror obtinuit me ab impiis, qui dereliquerunt legem tuam.

Carmina erant mihi praecepta tua, in domo peregrinationis meae.

Recordatus sum in nocte nominis tui, Domine, et custodivi legem tuam.

Hoc factum est mihi: quia praecepta tua custodivi.

Pars mea, Domine; dixi ut custodiam verbum tuum.

Deprecatus sum vultum tuum in toto corde: miserere mei secundum eloquium tuum.

Recogitavi vias meas, & converti pedes meos ad testimonia tua.

50 Haec me consolata est in humilitate mea; quia eloquium tuum vivificavit me.

51 Superbi inique agebant usquequaque: a lege autem tua non declinavi.

52 Memor fui judiciorum tuorum a saeculo, Domine, & consolatus sum.

53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.

54 Cantabiles mihi erant justificationes tuae, in loco peregrinationis meae.

55 Memor fui nocte nominis tui, Domine: & custodivi legem tuam.

56 Haec facta est mihi: quia justificationes tuas exquisivi.

HETH.

57 Portio mea, Domine: dixi, custodire legem tuam.

58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere mei secundum eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in testimonia tua,

50. *Haec;* hoc, hæc res, verbum tuum scilicet mihi solatio fuit, infra 52. Sic ℣. 56.

51. *Iniquo agebant* . . . deridebant me nimis, Hier.

53. *Defectio;* horror; Hier. *Pro peccatoribus;* ab impiis; Idem, Cum video delinquentes, tuaque judicia contemnentes, cohorresco totus, tantam hominibus inesse amentiam, stuporem tantum!

54. *Cantabiles;* carmina; Hier. cantica, suave canendi argumentum,

56. *Haec facta* . . . Hoc, notus hebraismus, ac sæpè memorandus.

57. *Legem tuam;* verbum, Hier.

Festinavi, et non neglexi custodire mandata tua.

Funes impiorum implicaverunt me: legem tuam non sum oblitus.

Medio noctis surgam ad confitendum tibi, super judicia justitiae tuae.

Particeps sum ego omnium timentium te, & custodientium praecepta tua.

Misericordia tua, Domine, completa est terra, praecepta tua doce.

Benefecisti servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.

Bonum sermonem, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

Antequam audirem ego ignoravi: nunc autem eloquium tuum custodivi.

Bonus es tu, et benefieus: doce me praecepta tua.

Applicabant mihi mendacium superbi; ego autem in toto corde meo

60 Paratus sum, & non sum turbatus; ut custodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus.

62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super judicia justificationis tuae.

63 Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.

64 Misericordia tua, Domine, plena est terra: justificationes tuas doce me.

TETH.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo, Domine, secundum verbum tuum.

66 Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67 Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.

68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me justificationes tuas.

69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto

60. *Paratus sum* . . . festinavi & non neglexi. Idem.

61. *Funes peccatorum* . . . impiorum; Idem. Funes autem sunt eorum malevola & dolosa consilia, quibus viri boni ac simplices capiuntur.

62. *Justificationis* . . . justitiæ; Hier.

65. *Bonitatem* . . . Benefecisti; Idem.

66. *Bonitatem* . . . bonum sensum, Heb.

68. *Bonus es tu; & in bonitate tua* . . . bonus es tu, & beneficus, Hier.

69. *Multiplicata est* . . . Superbi dolos consuerunt adversum me; Heb. *Ego autem* . . . *scrutabor* . . . servabam; Hier.

servabam praecepta tua.

Incrassatum est velut adeps cor eorum, & ego in lege tua delectabar.

Bonum mihi quia afflictus sum, ut discerem praecepta tua.

Melior est mihi lex oris tui, super millia auri & argenti.

Manus tuae fecerunt me & firmaverunt me: doce me, & discam mandata tua.

Qui timent te videbunt me, & laetabuntur: quia sermonem tuum expectavi.

Scio, Domine, quia justum judicium tuum, & vere afflixisti me.

Sit, obsecro, misericordia tua in consolatione mea, sicut locutus es servo tuo.

Veniant mihi misericordiae tuae, & vivam: quia lex tua delectatio mea.

Confundantur superbi, quoniam iniquè contriverunt me: ego autem loquar in praeceptis tuis.

corde meo scrutabor mandata tua.

70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.

71 Bonum mihi quia humiliasti me: ut discam justificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui: super millia auri, & argenti.

JOD.

73 Manus tuae fecerunt me, & plasmaverunt me; da mihi intellectum, & discam mandata tua.

74 Qui timent te videbunt me, & laetabuntur: quia in verba tua supersperavi.

75 Cognovi, Domine, quia aequitas judicia tua: & in veritate tua humiliasti me.

76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.

77 Veniant mihi miserationes tuae, & vivam: quia lex tua meditatio mea est.

78 Confundantur superbi, quia injuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

70. *Coagulatum est* . . . incrassatum est velut adeps cor eorum; Idem.
73. *Plasmaverunt*; firmaverunt; Idem, compegerunt.
75. *In veritate tua humiliasti me*; juste afflixisti.
76. *Fiat misericordia* . . . sit, obsecro, &c. Hier.
77. *Meditatio*; delectatio; Idem, ut jam sæpe, eodem sensu, cum quæ diligimus & quibus delectamur, eadem etiam cogitemus.
78. *Iniquitatem fecerunt* . . . contriverunt me; Idem.

Revertantur ad me qui timent te, & qui sciunt testimonium tuum.

Fiat cor meum perfectum in præceptis tuis, ut non confundar.

Defecit in salutare tuum anima mea: in verbum tuum expectavi.

Consumpti sunt oculi mei in verbum tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

Et cum essem quasi uter in pruina: præcepta tua non sum oblitus.

79 Convertantur mihi timentes te, & qui noverunt testimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

81 Defecit in salutare tuum anima mea: & in verbum tuum supersperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

83 Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus.

79. *Convertantur*. Revertantur ad me: Idem.

81. *Defecit in salutare tuum anima mea*, Amor impatiens, si diutius potiundi desideria differantur, ipsa deficit expectatione dum sperat. Et quidquid est desiderabile, si non contingat desideranti, deficit in illud, & quasi ipsam deponit animam qui desiderat. Id ergo deficere est, ad id unumquemque totis studiis migrare, quod diligit. Illud cogitat, illi adhæret, illud personat, quod receperit diligendum, in id quadam animæ defectione transfunditur. Amb. *In salutare tuum* . . . Idem Ambrosius: Sanctus ac timens Deum nescit aliud desiderare nisi salutare Dei, quod est Christus Jesus: illum concupiscit, illum desiderat, in illum totis inteadit viribus, illum gremio mentis foyet, illi se aperit & effundit, & hoc solum veretur, ne illum possit amittere.

82. *Defecerunt oculi mei*: Ambrosius. „ Nonne quando aliquem desideramus & speramus adfore, eo dirigimus oculos unde speramus esse venturum? sic teneræ uxor ætatis, de specula litoralis, indefessa expectatione conjugis præstolatur adventum, ut quamcumque navim viderit, illic putet conjugem navigare, metuatque ne videndi gratia dilecti, alius antevertat, nec ipsa possit prima dicere, video te mi marite. " Vide reliqua apud Ambrosium, ejusdem plane spiritus; nec tamen potui temperare, quin hæc exscriberem. Sic affectus est, quisquis cum Paulo dissolvi cupit & esse cum Christo. Phil. I. 23. Sic denique qui semel gustato bono Dei verbo, ut idem Paulus ait, sibi postea relictus, deficit tædio sui, ac reddi sibi postulat prægustatam suavissimi amoris dulcedinem. *Oculi mei* . . . *dicentes* . . . Quisquis amat Deum, legemque, ac veritatem ejus, non tantum verbis, sed etiam toto corpore, ac maxime oculis in altum sublatis, ac præ attentione deficientibus, loquitur.

83. *In pruina*: in fumario; Heb. in camino. Factus sum exsuccus, & macilentus. *Justificationes tuas non sum oblitus*: tametsi languidus ac mœrens, atque a te desertus ad tempus, tamen tui non obliviscor, quæ vera est caritas etiam deserenti, ac velut fugienti inhærere, exemplo Christi derelicti ac dicentis: Deus Deus meus, respice in me; quare me dereliquisti? Ps. XXI. 2.

Quot sunt dies servi tui, quando facies in persequentibus me judicium?

Foderunt mihi superbi foveas, quae non erant juxta legem tuam.

Omnia mandata tua vera: falso persecuti sunt me, auxiliare mihi.

Paulominus consumpserunt me in terra; ego autem non dimisi praecepta tua.

Secundum misericordiam tuam vivifica me, & custodiam testimonia oris tui.

In aeternum, Domine, verbum tuum perstat in coelo.

In generatione, & generatione fides tua; fundasti terram, et stat.

Judicio tuo stant usque hodie: quia omnia serviunt tibi.

84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me judicium?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me, adjuva me.

87 Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 Secundum misericordiam tuam vivifica me, & custodiam testimonia oris tui.

LAMED.

89 In aeternum, Domine, verbum tuum permanet in coelo.

90 In generationem, & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.

91 Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.

84. *Quot sunt dies* ... quo usque differs auxilium tuum? En vita mea elabitur; an mortem meam expectas, ut me liberes?

85. *Narraverunt* ... *fabulationes* ... ad ingenium suum multa commenti sunt, nec tamen omnia sibi jucunda fingentes; æquare potuerunt bona, quæ tua lex revera præstat: at Heb. a quo non abludit Hier. Foderunt mihi foveas, quod non secundum legem tuam. Fabulationes vero, sive meditationes, ut alibi sæpe Vulgata vertit, & foveæ, in Heb. non nisi levi puncto distant.

87. *Paulominus consummaverunt me* ... consumserunt. Idem parum abfuit quin me consumerent.

89. *In æternum, Domine* ... Legi qua nos Deus dirigit, interserit eas leges, quibus universum orbem continet; ut Ps. XVIII. quemadmodum enim cælum ac terra æterna & incommutabili lege tenentur; ita & longe magis fideles oportet obtemperare legi, quam Deus tradidit.

90. *Veritas*; veracitas; Heb. fides: & ita fere.

91. *Ordinatione tua* ... Judicio tuo stant usque hodie; Hier. cælum & terra, de quibus supra 89, 90.

prohibui pedes meos, ut custodirem verba tua.

A judiciis tuis non recessi: quia tu illuminasti me.

Quam dulce gutturi meo eloquium tuum! super mel ori meo.

Praecepta tua considerabam: propterea odivi omnem semitam mendacii.

Lucerna pedi meo verbum tuum, & lux semitae meae.

Juravi, & perseverabo: ut custodiam judicia justitiae tuae.

Afflictus sum usque nimis: Domine, vivifica me juxta verbum tuum.

Voluntaria oris mei complaceant tibi, Domine; & secundum judicia tua doce me.

Anima mea in manu mea semper, & legis tuae non sum oblitus.

Posuerunt impii laqueum mihi, & a praeceptis tuis non aberravi.

Haereditas mea testimo-

prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi.

103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!

104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.

106 Juravi, & statui custodire judicia justitiae tuae.

107 Humiliatus sum usquequaque, Domine: vivifica me secundum verbum tuum.

108 Voluntaria oris mei beneplacita fac, Domine; & judicia tua doce me.

109 Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.

110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111 Haereditate acqui-

102. *Legem posuisti*: illuminasti me: Hier. docuisti.

104. *Intellexi*: doctus factus sum; Heb.

106. *Statui*: perseverabo: Hier. firmiter praestabo: stabo juramentis.

108. *Voluntaria*: voluntarias oblationes: vota.

109. *Anima mea in manibus* .... maris periculo quotidie objicior; hebraismus: quasi vita cuivis ad rapiendum exposita; idque ultro, ut videtur: quemadmodum Jonathas de ipso Davide loquitur ad Saulem: Posuit animam suam in manu sua, & percussit Philisthaeum. 1. Reg. XIX. 5. *Et legem tuam* ... nec sic tamen a lege tua ullo metu deterreri me sino.

111. *Haereditate* ... haereditas mea, testimonia tua: Hier. ut supra 98.

nia tua in sempiternum: quia gaudium cordis mei sunt.

Inclinavi cor meum ut facerem justitias tuas, propter aeternam retributionem.

Tumultuosos odivi, & legem tuam dilexi.

Protectio mea & scutum meum tu es: verbum tuum expectavi.

Recedite a me, maligni, & custodiam mandata Dei mei.

Confirma me secundum verbum tuum, & vivam: & noli me confundere ab expectatione mea.

Auxiliare mihi, & salvus ero: & delectabor in praeceptis tuis jugiter.

Abjecisti omnes qui aversantur praecepta tua: quia mendax cogitatio eorum.

Quasi scoriam compu-

sivi testimonia tua in aeternum: quia exultatio cordis mei sunt.

112 Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in aeternum, propter retributionem.

SAMECH.

113 Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.

114 Adjutor, & susceptor meus es tu: & in verbum tuum superspersi.

115 Declinate a me, maligni: & scrutabor mandata Dei mei.

116 Suscipe me secundum eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.

117 Adjuva me, & salvus ero: & meditabor in justificationibus tuis semper.

118 Sprevisti omnes discedentes a judiciis tuis: quia injusta cogitatio eorum.

119 Praevaricantes re-

112. *Propter retributionem:* Heb. usque in finem. Licet jam dixerit in saeculum; quod est vehementer affirmantis. Potest etiam verti, ut Hier. & ut Vulg. *Propter retributionem:* propter te ipsum, qui es merces nostra magna nimis. Genes. xv. 1. Sic Paulus de Moyse: Aspiciebat enim in remunerationem. Heb. xi. 26. quæ vel maxima est ipse Deus; a quo Moyses mercedis omnis loco petebat, ut faciem suam ostenderet: Exod. xxxiii. 13. Vide etiam Ps. xv. 7. lxxii. 26.

113. *Iniquos:* tumultuosos: Hier. turbulentos homines: odi commenta hominum perditorum.

114. *Adjutor & susceptor . . .* protectio mea & scutum meum: Hier.

115. *Declinate a me maligni . . .* optat secerni a malorum consortio, ut quietus, ac totus legi Dei vacet.

116. *Suscipe:* confirma: Hier.

117. *Adjuva me, & salvus ero:* certum enim & efficacissimum est auxilium tuum.

118. *Injusta:* mendax: idem. Ita fere.

119. *Prævaricantes . . .* quasi scoriam: idem. Pro nihilo? Symm. quia

supra

tasti omnes impios terrae; propterea dilexi testimonia tua.

Horripilavit a timore tuo caro mea; & judicia tua timui.

Feci judicium & justitiam: ne derelinquas me his qui calumniantur me.

Sponde pro servo tuo in bonum: ne calumnientur me superbi.

Oculi mei defecerunt in salutare tuum, & in eloquium justitiae tuae.

Fac cum servo tuo juxta misericordiam tuam, et praecepta tua doce me.

Servus tuus sum ego: instrue me, & cognoscam testimonia tua.

Tempus est ut facias, Domine: praevaricati sunt legem tuam.

Propterea dilexi mandata tua, super aurum & topazium.

Propterea in universa praecepta tua direxi: omnem semitam mendacii odio habui.

Mirabilia testimonia tua:

putavi omnes peccatores terrae; ideo dilexi testimonia tua.

120 Confige timore tuo carnes meas: a judiciis enim tuis timui.

AIN.

121 Feci judicium & justitiam: non tradas me calumniantibus me.

122 Suscipe servum tuum in bonum: non calumnientur me superbi.

123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: & in eloquium justitiae tuae.

124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam: & justificationes tuas doce me,

125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.

126 Tempus faciendi, Domine: dissipaverunt legem tuam.

127 Ideo dilexi mandata tua, super aurum & topazion.

128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam hodio habui.

PHE.

129 Mirabilia testimo-

supra dixerat: sprevisti eos, Domine: ego quoque pro nihilo habeo. Theodor.

120. *Confige:* horruit a timore tuo caro mea. Heb.

122. *Suscipe servum:* sponde pro servo tuo in bonum: Hier. tu amicus unus: fidei meæ sponsor esto adversus hominum calumnias. *Non calumnientur:* ne calumnientur: Hier.

126. *Tempus faciendi* .... tempus ut promissa præstes. *Dissipaverunt* ... prævaricati sunt: Hier.

127. *Topazion.* Paz. Heb. alii gemmam exponunt, ut Ps. XVIII. 11. alii aurum purissimum, vel obryzum.

idcirco custodivit ea anima mea.

Ostium sermonum tuorum lucidum, docens parvulos.

Os meum aperui, & respiravi: quia mandata tua desiderabam.

Respice ad me, & miserere mei: juxta judicium diligentium nomen tuum.

Gressus meos firma in sermone tuo, & non dominetur mei omnis iniquitas.

Redime me a calumnia hominum, & custodiam praecepta tua.

Vultum tuum ostende servo tuo, & doce me praecepta tua.

Rivi aquarum fluebant de oculis meis: quia non custodierunt legem tuam.

Justus es, Domine, & rectum judicium tuum.

Praecepisti justitiam testimonii tui, & veritatem tuam nimis.

Consumpsit me zelus meus: quia obliti sunt

nia tua: ideo scrutata est ea anima mea.

130 Declaratio sermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam.

132 Aspice in me, & miserere mei, secundum judicium diligentium nomen tuum.

133 Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: & non dominetur mei omnis injustitia.

134 Redime me a calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina super servum tuum: & doce me justificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

137 Justus es, Domine: & rectum judicium tuum.

138 Mandasti justitiam testimonia tua: & veritatem tuam nimis,

139 Tabescere me fecit zelus meus: quia obli-

130. *Declaratio* . . . ostium . . . lucidum; Hier. Improbi ambulant per vias tenebrosas . . . . Prov. II. 13. ducti scilicet erroribus & cupiditatibus: at vias tuas ineunti statim lux adest. *Intellectum dat parvulis*: vide Ps. XVIII. 8. 9. &c. ubi multa huic similia, quæ eumdem Davidem auctorem indicare videntur.

131. *Attraxi spiritum*, respiravi: Hier. Suspirabam eorum desiderio.

136. *Quia non custodierunt* . . . Homines, sive inimici mei. Infra 139. 158. Vide charitatem Davidis adversus inimicos: contabescit, ac totus in lacrymas liquitur, peccata eorum dolens.

138. *Testimonia* . . . Voluisti testimonia tua ipsam esse justitiam: at Hier. *Mandasti justitiam testimonia tua*: hanc stricte observari jussisti,

verborum tuorum hostes mei.

Probatus sermo tuus nimis, & servus tuus dilexit illum.

Parvulus ego sum, & contemptibilis: sed praecepta tua non sum oblitus.

Justitia tua, justitia sempiterna, & lex tua veritas.

Tribulatio, & angustia invenerunt me: mandata tua voluntas mea.

Justitia testimonia tua semper: doce me, & vivam.

Clamavi in toto corde, exaudi me, Domine: praecepta tua custodiam.

Invocavi te, salvum me fac; & custodiam testimonia tua.

Surgebam adhuc in tenebris, & clamabam: verbum tuum expectans:

Praeveniebant oculi mei vigilias, ut meditarer in sermonibus tuis.

ti sunt verba tua inimici mei.

140 Ignitum eloquium tuum vehementer: & servus tuus dilexit illud.

141 Adolescentulus sum ego, & contemptus: justificationes tuas non sum oblitus.

142 Justitia tua, justitia in aeternum, & lex tua veritas.

143 Tribulatio, & angustia invenerunt me: mandata tua meditatio mea est.

144 Æquitas testimonia tua in aeternum: intellectum da mihi, & vivam.

COPH.

145 Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine: justificationes tuas requiram.

146 Clamavi ad te, salvum me fac: ut custodiam mandata tua.

147 Praeveni in maturitate, & clamavi: quia in verba tua supersperavi.

148 Praevenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua.

140. *Ignitum:* probatum. Hier. quasi per ignem. Sic Ps. XI. 7. Argentum igne examinatum purissimum.

141. *Adolescentulus* ... parvulus: Hier. *Contemptus:* in familia quoque mea pro nihilo habitus: cum ipse etiam Isai parens meus jussus a Samuele ut præsentaret liberos, ne me quidem commemoratu dignum putabat, aut accensebat suis: Adhuc, inquit, reliquus est parvulus & pascit oves. 1. Reg. XVI. 11. *Justificationes tuas non sum oblitus.* Sed præcepta tua non sum oblitus Hier. quasi diceret: sum equidem ætate & conditione despicabilis; at hinc tantum commendatus, quod leges tuas curem.

147. *Præveni:* Præveni diluculum: Heb. *In maturitate:* ἐν ὄρθρῳ: nocte intempesta: 70. in tenebris: Hier.

148. *Prævenerunt .... ad te diluculo:* prævenerunt vigilias; Hier. vigilavi ad te ante ipsos vigiles, qui custodias obeunt.

Vocem meam exaudi juxta misericordiam tuam: Domine, secundum judicium tuum vivifica me.

Appropinquaverunt persecutores mei sceleri, & a lege tua procul facti sunt.

Prope es tu, Domine, & omnia mandata tua veritas.

A principio novi de testimoniis tuis: quod in aeternum fundaveris ea.

Vide afflictionem meam, & eripe me: quia legis tuae non sum oblitus.

Judica causam meam, & redime me: in sermone tuo vivifica me.

Longe ab impiis salus, quia praecepta tua non quaesierunt.

Misericordiae tuae, Domine: juxta judicia tua vivifica me.

Multi qui persequuntur me, & affligunt me: a testimoniis tuis non declinavi:

Vidi praevaricatores tuos, & moerebam: quia verbum tuum non custodierunt.

Vide quoniam praecepta tua dilexi, Domine: juxta

149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam, Domine: & secundum judicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt.

151 Prope es tu, Domine: & omnes viae tuae veritas.

152 Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in aeternum fundasti ea.

RES.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non sum oblitus.

154 Judica judicium meum, & redime me: propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe a peccatoribus salus: quia justificationes tuas non exquisierunt.

156 Misericordiae tuae multae, Domine: secundum judicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me, & tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi praevaricantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi, Domine:

150. 151. *A lege autem tua longe facti sunt . . . . prope es . . .* illi quidem a te fugiunt, facti refugae legis; at tu prope es, o Domine; praesens ultor scilicet.

misericordiam tuam vivifica me.

Caput verborum tuorum veritas, & in sempiternum omne judicium justitiae tuae.

Principes persecuti sunt me sine causa: verba autem tua timuit cor meum.

Gaudens ego sum in eloquio tuo: sicut qui invenit spolia multa.

Mendacium odio habui, & detestatus sum: legem tuam dilexi.

Septies in die laudavi te: super judiciis justitiae tuae.

Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.

Expectavi salutare tuum, Domine, & mandata tua feci.

Custodivit anima mea testimonia tua, & dilexit ea nimis.

Custodivi praecepta tua, & testimonia tua: quia omnes viae meae in conspectu tuo.

in misericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veritas: in aeternum omnia judicia justitiae tuae.

SIN.

161 Principes persecuti sunt me gratis: & a verbis tuis formidavit cor meum.

162 Laetabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus sum, legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiae tuae.

165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

166 Expectabam salutare tuum, Domine: & mandata tua dilexi.

167 Custodivit anima mea testimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & testimonia tua: quia omnes viae meae in conspectu tuo.

160. *Principium verborum tuorum veritas: In aeternum* . . . A veritate orsus, stabilia omnia ac vera exequeris. A Deo creatore unde est initium, ad Deum protectorem, pactis initis cum Abraham; deinde ad legem, ac denique ad Christum ducimur.

161. *Principes* . . . *a verbis tuis* . . . Non illos, sed legem tuam timebam.

163. *Iniquitatem* . . . mendacium; Hier.

166. *Expectabam salutare*: expectabam a te salutem. *Dilexi* & feci, idem.

Ingrediatur laus mea coram te, Domine: secundum verbum tuum doce me.

Veniat deprecatio mea ante vultum tuum: secundum eloquium tuum libera me.

Fundant labia mea hymnum: docebis enim me praecepta tua.

Loquetur lingua mea sermonem tuum: quia omnia mandata tua justa.

Sit manus tua auxiliatrix mea: quia praecepta tua elegi.

Desideravi salutare tuum, Domine, & lex tua voluntas mea.

Vivet anima mea, & laudabit te: & judicia tua auxiliabuntur mihi.

Erravi quasi ovis perdita, quaere servum tuum: quia mandatorum tuorum non sum oblitus.

TAU.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo, Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Intret postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.

171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.

172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata tua elegi.

174 Concupivi salutare tuum, Domine: & lex tua meditatio mea est.

175 Vivet anima mea, & laudabit te, & judicia tua adjuvabunt me.

176 Erravi, sicut ovis quae periit: quaere servum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

169. *Da mihi intellectum*: doce me; Heb.

176. *Erravi sicut ovis* ... Omnes nos quasi oves erravimus: Isa. lxiii. 6. sed nos bonus ille pastor humeris reportavit. Luc. xv. 5.

DE CANTICIS GRADUUM.

Sequentes Psalmi quindecim videntur ad eumdem finem pertinere. Nempe in secundi templi dedicatione laudes Domini populum redimentis concinunt: non quod omnes eo tempore sint scripti, quamquam de plerisque verisimile, de nonnullis certum videtur: sed quod alio tempore facti, huic solemnitati aptati sint. Theodor. hic in titulis. Chrys. in hos Ps. passim. In gradibus templi cantati dicuntur: ut vel ex eo situ populus moneretur, eas omnes laudes Deo tribui ob templum restitutum. Quindecim porro fuisse gradus in templo traditur, ex Ezech. xl. 22. 26. 31. 37. 49.

Spirituali sensu Cantica graduum sunt Cantica Ascensionis nostrae in Deum per castum sanctumque amorem, quo veluti per gradus crescimus atque exurgimus, ac in Deum promovemur, ut Aug. passim in hos Psalmos. Sunt ergo, ut idem ait, haec Cantica amantium, & quodam sancto desiderio flagrantium. In Ps. cxxvi.

PSALMUS CXIX.

CONSOLATORIUS.

In captivitate calumniis oppressi ad patriam suspirant.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum graduum.	Canticum graduum.
Ad Dominum in tribulatione mea clamavi: & exaudivit me.	1 Ad Dominum cum tribularer clamavi: & exaudivit me.
Domine, libera animam meam a labio mendacii, a lingua dolosa.	2 Domine, libera animam meam a labiis iniquis, & a lingua dolosa.
Quid detur tibi, aut	3 Quid detur tibi, aut

2. *A labiis iniquis*: mendacibus: Hier. *A lingua dolosa*: calumniis enim & dolis circumventi, nullam habebant requiem.

3. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* Quid solatii tibi relinquitur ad linguam dolosam comprimendam? aut

quæ

quid apponatur tibi ad linguam dolosam?

Sagittae potentis acutae, cum carbonibus juniperorum.

Heu mihi quia peregrinatio mea prolongata est: habitavi cum tabernaculis Cedar.

Multum peregrina est anima mea, cum odientibus pacem.

Ego pacifica loquebar, & illi bellantia.

quid apponatur tibi ad linguam dolosam?

4 Sagittae potentis acutae, cum carbonibus desolatoriis.

5 Heu mihi, quia incolatus meus prolungatus est: habitavi cum habitantibus Cedar: 6 Multum incola fuit anima mea.

7 Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis.

PSAL-

quæ requies tibi datur a lingua dolosa tibi insidiante? *Ad linguam dolosam*. Lingua dolosa. Heb. forte, vocativo casu; sensusque sit: o lingua dolosa, quid tibi proficit calumniari & nocere?

4. *Sagittæ potentis acutæ*: Verba linguæ dolosæ similia sagittis. Ps. LXIII. 4. *Potentis*: illius sciliçet qui potens est in iniquitate. Ps. LI. 3. *Cum carbonibus desolatoriis*. Juniperorum. Heb. quod sint ardentissimi. Hier. ad Fabiol.

5. *Incolatus meus prolongatus est*. Heb. *Meschech*. quod pro nomine loci accipiunt: Moschi ad Iberiam: Cedar sunt Arabes. Itaque Meschech & Cedar duo termini fuerint Imperii Babylonici, per quod dispersus populus esset. Hei mihi, inquit, quod procul a patria & loco sancto, in extremis gentium finibus exul ago! quod longe luctuosius ingemiscere nos oportet, tam procul a cælesti patria extorres.

6. *Multum incola*: diu peregrina *fuit anima mea*... a patria, a sacris, a piorum exelusa cœtu.

7. *Cum his qui oderunt pacem*... Sic autem ex Heb. distinguit Hier. Multum peregrinata est anima mea, cum his qui oderunt pacem. Cætera deinde sic: *Eram pacificus cum loquebar illis*; at ipsi *impugnabant me gratis*. Heb. Ego pax & cum loquebar: at ipsi ad bellum. Quod eleganter Hier. Ego pacifica &c.

PSALMUS CXX.

CONSOLATORIUS.

Deus Populo suo etiam exuli & captivo certus liberator. Nota primo, Populum omni ope humana destitutum; tum V. 4. & 8. Dei auxilio restitutum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.

Auxilium meum a Domino, factore coeli & terrae.

Non det in commotionem pedem tuum: nec dormitet qui custodit te.

Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israel.

Dominus custodit te: Dominus protectio tua super manum dexteram tuam.

Per diem sol non percutiet te, neque luna per noctem.

Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam.

Dominus custodiat exitum tuum & introitum tuum, amodo & usque in aeternum.

VERSIO VULGATA.

Canticum graduum.

1 Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.

2 Auxilium meum a Domino, qui fecit coelum & terram.

3 Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui custodit te.

4 Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.

5 Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam.

6 Per diem sol non uret te, neque luna per noctem.

7 Dominus custodit te ab omni malo: custodiat animam tuam Dominus.

8 Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum, ex hoc nunc, & usque in saeculum.

1. *In montes*: illos aeternos, scilicet caelos: Ps. CXXII. 1.

6. *Non uret*: Percutiet: Hier. Neque aestus diei, neque frigus noctis tibi per viam nocebit.

7. *Animam tuam Dominus*. Deest, Dominus: repetitum ex seq.

8. *Exitum tuum*: e terra captivitatis. *Introitum tuum*: in patriam.

PSALMUS CXXI.

LÆTITIÆ, ET AMORIS IN SANCTAM CIVITATEM.

David Jerusalem, ac Sionem aedificans, & Arcam eo inducens: 2. *Reg.* v. 6. 7. 9. VI. 15. 16. 1. *Par.* XI. 7. 8. *Populus e captivitate redux, Templum, ac Civitatem aedificans*: *Exules Christiani ad patriam suspirantes. Porro hic Psalmus, & alii quidam ex his quindecim in Heb. Davidi tribuuntur: quod indicio est, non omnes Davidis esse.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum David.

Laetatus sum eo quod dixerit mihi: in domum Domini ibimus.

Stantes erant pedes nostri, in portis tuis Jerusalem.

Jerusalem quae aedificatur ut civitas, cujus participatio ejus simul.

Quia ibi ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel, ad confitendum nomini Domini.

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus.

2 Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Jerusalem.

3 Jerusalem, quae aedificatur ut civitas: cujus participatio ejus in idipsum.

4 Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israel, ad confitendum nomini Domini.

1. *In his, quæ dicta sunt* . . . Cum diceretur mihi. *In domum Domini* Nihil vetat domum Domini dici locum Arcæ, ante templum ædificatum. Vide 1. Reg. I. 19. III. 15. 2. Reg. XII. 20. 1. Par. 21. 31. *In domum Domini ibimus*, vox euntium, seque mutuo adhortantium ad videndum locum sanctum.

2. *Atriis*: portis: Heb. forte πυλαῖς pro πύλαις.

3. *Quæ ædificatur* . . . ædificata: Heb. 70. *Cujus participatio ejus* . . . quæ in unum sibi conjuncta est. Heb. Jerusalem ante a Jebusæis habitata, more antiquarum urbium, domibus hinc inde ita sparsis, ut ipsis mixti Israelitæ habitarent: nunc in urbis formam per David & Joab redacta est: 2. Reg. v. 6. &c. 1. Par. XI. 7. 8.

4. *Illuc enim ascenderunt* . . . Tribus omnes ascendebant ad Arcam in Sione collocatam. *Testimonium* . . . quæ congregatio tribuum ascendentium in Hierosolymam Philisthæis ereptam, testimonium est, factas Israeli de Chanaanitide acquirenda promissiones, esse completas.

Quia ibi sederunt sedes in judicio : sedes domui David.

Rogate pacem Jerusalem: sit bene his qui diligunt te.

Sit pax in muris tuis: abundantia in domibus tuis.

Propter fratres meos, & amicos meos: loquar pacem tibi.

Propter domum Domini Dei nostri, quaeram bona tibi.

5 Quia illic sederunt sedes in judicio, sedes super domum David.

6 Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem: & abundantia diligentibus te.

7 Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis.

8 Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te.

9 Propter domum Domini Dei nostri, quaesivi bona tibi.

5. *Sederunt sedes in judicio*. Consessus Judicum ibi positi tamquam in urbe regia. *Sedes super domum David*, sedes domui David: Hier. Hierosolymis scilicet in urbe regia & sede domus regnatricis.

6. *Abundantia diligentibus te*: sit bene his, qui diligunt te. Idem.

7. *Fiat pax*: sit pax in muris tuis: Hier. *In turribus*: domibus, palatiis. Heb. Hæc est enim summa votorum, ut in urbe securitas, in privatis domibus copia sit rerum omnium.

8. *Propter fratres meos* .... Israelitas, & maxime eos qui prognati sunt e Judaica tribu, quibus urbs attributa est. En propter quæ Jerusalem commendetur: quod in ea domus Domini: quod urbs regia & judiciorum sedes: quod iam eam soli Israelitæ incolerent, maxime tribus Juda.

PSALMUS CXXII.

DEPRECATORIUS.

Populus in captivitate Deum invocat. Davidi tribuit Syr. ut Hier. at non Heb.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum David.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in coelis.

Ecce sicut oculi servorum ad manum dominorum suorum.

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Ad te levavi oculos meos, qui habitas in coelis.

2 Ecce sicut oculi servorum, in manibus dominorum suorum.

2. *Sicut oculi servorum, in manibus* ... Attenti ad dominorum nutus, ut vel ad levissimum indicium pareant: ita nos a Dei nutu suspensi. *Donec misereatur*, .. nullum enim terminum attentioni nostræ ponimus; supplices erimus, donec misereatur.

Sicut oculi ancillae ad manum dominae suae: sic oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

Miserere nostri, Domine, miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione.

Multum repleta est anima nostra opprobrio abundantium, & despectione superborum.

Sicut oculi ancillae in manibus dominae suae: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.

3 Miserere nostri, Domine, miserere nostri: quia multum repleti sumus despectione.

4 Quia multum repleta est anima nostra: opprobrium abundantibus, & despectio superbis.

4. *Opprobrium abundantibus* . . . . opprobrio abundantium &c. Hier. Quia divites & superbi ad omnem contumeliam prompti.

PSALMUS CXXIII.

EUCHARISTICUS.

David cum suis a periculis erutus: Populus captivitate liberatus: Ecclesia pace constituta. Cum David Saulem fugiente erant sexcenti viri. 1. Reg. XXV. 13. pro quibus agit gratias. Davidi tribuitur. Hier. Heb.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum David.

Nisi Dominus fuisset in nobis, dicat nunc Israel:

Nisi Dominus fuisset in nobis: cum exurgerent super nos homines.

Forsitan vivos absorbuissent nos: cum irascereturfuror eorum super nos.

Forsitan aquae circumdedissent nos: torrens transis-

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Nisi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Israel: 2 Nisi quia Dominus erat in nobis.

Cum exurgerent homines in nos, 3 Forte vivos deglutissent nos:

Cum irasceretur furor eorum in nos, 4 Forsitan aqua absorbuisset nos.

5 Torrentem pertrans-

3. *Vivos deglutissent nos:* In pauculos homines toto irruente Saulis exercitu.

5. *Torrentem* . . . Torrens transisset &c. Hier. totus in nos devolutus esset, Torrens autem, calamitates. *Pertransisset*; transiisset super ani-

set super animam nostram.

Forsitan transissent super animam nostram aquae superbiae.

Benedictus Dominus, qui non dedit nos in praedam dentibus eorum.

Anima nostra quasi avis erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

Auxilium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum & terram.

ivit anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus.

8 Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum & terram.

animam nostram. Idem. *Aquam intolerabilem:* transissent .... aquæ superbiæ: id est, tumidæ. 70. ἀνυπόστατον, ubi non est consistendi locus. Magnæ nostræ fuere calamitates: at si abfuisset Deus, longe graviores ac penitus inevitabiles.

6. *In captionem dentibus.* Prædam: Hier.

7. *Laqueus contritus est.* Saul & inimici Davidis fracti. Sic victa Babylon, & capti ab Hebræi tamquam aves e cavea avolarunt. Hunc Psalmum pia & erudita Ecclesia Parisiensis merito in Martyrum solemnitate cantat.

PSALMUS CXXIV.

CONSOLATORIUS.

Tutus quem Deus tuetur. Convenit Judaeis reducibus cum a Sanaballath Samaritano, & aliis vexarentur. Esd. IV. *&c. Nehem.* IV. *&c.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum graduum.	1 Canticum graduum.
Qui confidunt in Domino, quasi mons Sion, immobilis, in aeternum habitabilis.	Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commovebitur in aeternum, qui habitat
Jerusalem montes in	2 In Jerusalem.

1. 2. *Non commovebitur* .... Vide Hier. sensusque est: Quisquis in Deum fidit, eum instar montis Sion excelsi & immobilis, & instar Jerusalem urbis æternæ (nisi a Deo defecisset) ita fore immotum. Sensus secundi versus: Sicut Jerusalem montibus, ita populus a Deo protegitur.

circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui; amodo, & usque in aeternum.

Quia non requiescet virga impietatis super sortem justorum, ut non mittant justi in iniquitatem manus suas.

Benefac, Domine, bonis, & rectis corde.

Qui autem declinant ad pravitates suas, deducet eos Dominus cum his qui operantur iniquitatem; pax super Israel.

Montes in circuitu ejus: & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & usque in saeculum.

3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum; ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.

4 Benefac, Domine, bonis, & rectis corde.

5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax super Israel.

3. *Non relinquet Dominus virgam peccatorum*. Impiorum; sancti populi hostium, Samaritanorum & aliorum. *Super sortem justorum*: super terram sanctam. *Dominus*: deest etiam in 70. Alex. edit. *Ut non extendant justi* . . . ne tandem justi calamitatibus fracti, a lege desciscant. At Hier. Non requiescet virga impietatis &c. ut non desinunt castigari per impios, ne superbiant.

5. *In obligationes* . . . In coarctationes; in pravitates suas. Hier. In tortuosas vias, quibus se malo suo implicant.

PSALMUS CXXV.

CONSOLATORIUS.

Populus insperato e captivitate liberatus, Deum servatorem canit, suasque calamitates in laetitiam versas. Psalmus manifeste post reditum e captivitate factus.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

Cum converteret Dominus captivitatem Sion: facti sumus quasi somniantes.

Tunc implebitur risu os

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

In convertendo Dominus captivitatem Sion: facti sumus sicut consolati;

2 Tunc repletum est

1. *Sicut consolati*. Convalescentes. Ch. Somniantes: Hier. Quod e tantis malis repente cruti, vix ipsi libertati suae crederent. Sic Petrus inopinato liberatus, existimabat se visum videre, Act. XII. 9.

2. *Gaudio*: risu. *Exultatione*: laude. Hier.

nostrum, & lingua nostra laude.

Tunc dicent in gentibus: Magnificavit Dominus facere cum istis.

Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus sicut laetantes.

Converte Domine captivitatem nostram: sicut rivus in Austro.

Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.

Qui ambulans ibat & flebat, portans ad seminandum sementem: veniens veniet in exultatione, portans manipulos suos.

gaudio os nostrum: & lingua nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.

3 Magnificavit Dominus facere nobiscum: facti sumus laetantes.

4 Converte, Domine, captivitatem nostram, sicut torrens in Austro.

5 Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent.

6 Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.

Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.

3. *Magnificavit* . . . Magna fecit nobis Deus. Hebraismus.

4. *Sicut torrens* . . . Sicut torrentem in meridie: Heb. tanta copia & tanta rapiditate; tam jucunde, quam cum aqua locis aridis abundat.

6. *Euntes* . . . Qui ambulans &c. veniens veniet &c. Hier. Sic captivi, qui ubertim flebant dum abducebantur, nunc redeunt fructu diuturnæ patientiæ ac fidei læti.

PSALMUS CXXVI.

EUCHARISTICUS ET CONSOLATORIUS.

Salomon, aedificata domo Dei & sua, Deum adjutorem agnoscit. Idem facit Populus, soluta captivitate, Templo & Urbe restitutis. Ecclesia Christiana, victis persecutoribus, aut vitiis triumphatis, canit Dei gratiam qua vicit mundum.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum Salomoni.

Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam.

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum Salomonis.

Nisi Dominus aedificaverit domum, in vanum laboraverunt qui aedificant eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Frustra est vobis de mane consurgere: postquam sederitis, qui manducatis panem dolorum: sic dabit diligentibus se somnum.

Ecce haereditas Domini, filii; merces, fructus ventris.

Sicut sagittae in manu potentis: ita filii juventutis.

Beatus vir qui implevit pharetram suam ex ipsis; non confundentur, cùm loquentur inimicis suis in porta.

Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

2 Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum: 3 Ecce haereditas Domini, filii; merces, fructus ventris.

4 Sicut sagittae in manu potentis: ita filii excussorum.

5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis; non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

2. *Surgite:* deest, Hièr. quem vide: sensus est: Vos qui panem vestrum in dolore comeditis: hoc est; vos quotquot estis gravibus ærumnis pressi, frustra vos vigiliis curisque consumitis; etiamsi tranquilli sederitis, tamen adjuvabit Deus qui suis somnum, seu quietem, præstat.

3. *Haereditas Domini:* quam præstat Dominus: sive, haereditas a Domino: *filii viòç* nominativo plurali; dat Deus liberos, optimam parentum possessionem. *Merces, fructus ventris:* idem quod liberi: sensus est; Deus dilectis suis dat filios, ut mercedem & haereditatem. Ps. seq. 3. 6.

4. *Sicut sagittæ . . . ita filii excussorum:* filii juventutis. Hier. In juventute geniti filii, robusti sunt; armorum & sagittarum loco, hoc est usui ac tutelæ parentibus.

5. *Implevit desiderium . . .* Implevit pharetram: Hier. His sagittis, scilicet filiis validis. *In porta:* in judicio: calumnias, & vim non metuet.

PSALMUS CXXVII.

MORALIS.

Deus in suos beneficentissimus: ideo populus captivus ac tenuis, post reditum sicut ante multiplicabitur.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

Beatus omnis qui timet Dominum, qui ambulat in viis ejus.

Laborem manuum tua-

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.

2 Labores manuum tua-

rum comedes: beatus tu, & bene tibi erit.

Uxor tua sicut vitis fructifera in penetralibus domus tuae.

Filii tui sicut germina olivarum, in circuitu mensae tuae.

Ecce sic benedicetur vir qui timet Dominum.

Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitae tuae.

Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israel.

rum quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit.

3 Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuae.

Filii tui sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae.

4 Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitae tuae.

6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel.

3. *In lateribus*: In penetralibus: Hier. *Sicut novellae olivarum* . . . . Sicut propagines circum undique succrescentes; sic familia justorum, laeto liberorum proventu.

PSALMUS CXXVIII.

CONSOLATIONIS.

Dum a Sanaballath aliisque, templi ac sanctae civitatis aedificatio prohibetur; Israelitae reduces hoc Psalmo se solantur, atque hostium omnium conatus adversus Synagogam irritos fuisse canunt: sic Ecclesia jam inde ab initio vexata, sed semper victrix. Chr.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum graduum.	1 Canticum graduum.
Saepe expugnaverunt me ab adolescentia mea: dicat nunc Israel.	Saepe expugnaverunt me a juventute mea, dicat nunc Israel.
Saepe expugnaverunt me	2 Saepe expugnaverunt

1. *A juventute*: Jam inde ab Ægyptiaca servitute, quæ populi adolescentia dicitur. Jerem. II. 2. Ecclesia jam inde ab initio in Abel, in Enoch, in Noe, in Abraham, in Lot, in Ægyptiaca servitute, in Moyse ac Prophetis graves perpessa inimicos; dicit illa quidem sæpe a juventute se fuisse oppugnatam: nihilo tamen secius pervenisse ad senectutem, ac ne in senectute quidem opprimi posse. Victus enim qui saeviebat, vicit qui sufferebat. Aug. *Dicat nunc Israel*: nunc, Samaritanis vexantibus.

2. *Non potuerunt*: non prævaluerunt.

ab adolescentia mea: sed non potuerunt mihi.

Supra cervicem meam arabant arantes: prolongaverunt sulcum suum.

Dominus justus concidet laqueos impiorum.

Confundantur & revertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion,

Fiant sicut foenum tectorum, quod statim ut viruerit, arescet.

De quo non implebit manum suam messor, & sinum suum manipulos faciens,

De quo non dixerunt transeuntes, benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini,

me a juventute mea: etenim non potuerunt mihi.

3 Super dorsum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam.

4 Dominus justus concidit cervices peccatorum:

5 Confundantur & convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.

6 Fiant sicut foenum tectorum: quod priusquam evellatur, exaruit.

7 De quo non implevit manum suam qui metit, & sinum suum qui manipulos colligit.

8 Et non dixerunt qui praeteribant: Benedictio Domini super vos: benedicimus vobis in nomine Domini.

3. *Supra dorsum* . . . Me premebant intolerabili ac diuturno jugo. At Hier. supra cervicem meam arabant; me ad arandum imposito jugo abutebantur. *Iniquitatem suam*; sulcum suum. Idem. Diutissime me ad arandum coegerunt.

4. *Cervices*; laqueos; Hier.

6. *Fœnum tectorum*; in tectis Orientalium planis solebant levia & inutilia gramina exoriri.

8. *Benedictio Domini super vos*; solita apprecatio ad messores, post messium proventum uberem.

PSALMUS CXXIX.

DEPRECATORIUS.

Populus malis mersus peccata confitetur, ac Deum propitiatorem exorat.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

De profundis clamavi ad te, Domine.

Domine, exaudi vocem meam: fiant aures tuae in-

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

De profundis clamavi ad te, Domine: 2 Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuae inten-

tendentes ad vocem deprecationis meae.

Si iniquitates observabis, Domine: Domine quis sustinebit?

Quia tecum est propitiatio: cum terribilis sis.

Sustinui Dominum, sustinuit anima mea: & verbum ejus expectavi.

Anima mea ad Dominum a vigilia matutina usque ad vigiliam matutinam.

Expectet Israel Dominum: quia apud Dominum misericordia, & multa apud eum redemptio.

Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

dentes, in vocem deprecationes meae.

3 Si iniquitates observaveris, Domine: Domine quis sustinebit?

4 Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te, Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus: 5 Speravit anima mea in Domino.

6 A custodia matutina usque ad noctem, speret Israel in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud eum redemptio.

8 Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus ejus.

4. *Quia apud te propitiatio est, & propter legem tuam* .... ita Symm. & Theodor. Hier. ad Sun. At ibid. Hier. timorem in Hebræo reperiri notat, & hic quoque sic vertit: cum terribilis sis: præclaro sensu; quasi diceret: terribilis licet, tamen parcis. Heb. vero propterea timeris, hoc est, eo quod sis clemens, verentur pii homines, ne tibi tam bono, tam benefico displiceant. *Sustinui te* ... vide Hier.

6. *A custodia matutina* ... a vigilia matutina, usque ad vigiliam matutinam. Hier. ab uno mane in aliud, præ excubitoribus matutinis. Heb. quod bis repetitur, hoc est, semper & præ omnibus excubitoribus ad te vigilabo.

PSALMUS CXXX.

MORALIS.

David in sua majestate coram Deo se dejecit; cujus exemplo populus liberatus, ejusque duces ac pontifices rebus prosperis non inflantur. Vide Ps. C.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum David.

Domine, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei:

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum David.

Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei:

& non ambulavi in magnis, & in mirabilibus super me.

Si non proposui, & silere feci animam meam, sicut ablactatus ad matrem suam: ita ablactata ad me anima mea.

Expecta, Israel, Dominum: amodo et usque in aeternum.

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.

2 Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam.

Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.

3 Speret Israel in Domino, ex hoc nunc et usque in saeculum.

2. *Si non humiliter* ... Jurandi formula. *Sed exaltavi animam meam*: & non silere feci animam meam: Hier. Si non eam compescui, ne vanis extolleretur cogitationibus: *Sicut ablactatus* ... Si non ita comparavi animam meam, ut similis esset puero ablactato: hoc est: tam humilis sum apud me & coram Deo, quam parvulus subditus matri. Sic David 2. Reg. VI. 22. Ante Dominum vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis &c.

PSALMUS CXXXI.

HISTORICUS ET EUCHARISTICUS.

Salomon Arcam e Sione in templum a sè exstructum transferens, Davidem qui omnia ad templum praeparaverat pie collaudat; eique a Deo facta promissa confirmari petit. Vide 2. Par. VI. 41. 42. *ubi* ℣. 1. 8. 9. *hujus Psalmi referuntur, hinc in secundi templi dedicatione repetitus videtur: Salomoni tribuitur a Ch. Chr. ad* ℣. 5. *& aliis.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

Memento, Domine, David, et omnis afflictionis ejus,

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Memento, Domine, David, et omnis mansuetudinis ejus:

1. *Mansuetudinis*: misericordiarum: 2. Par. VI. 42. In bonis principibus elementia magis quam bella & victoriæ memorantur. At Hier. afflictionis: *Ejus*, qua afflictis compatimur: ac præcipue ejus, qua David Arcam neglectam doluerit; cujus etiam quodammodo misertus sit, dicens ad Nathan: Videsne, quod ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita sit in medio pellium? 2. Reg. VII. 2. David porro quam fuerit mansueto animo, alibi memoravimus, præfat. c. 1. n. 15. 16. Vide Ps. CI. 15.

Qui juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.

Si intravero in tabernaculum domus meae; si ascendero super lectum stramínis mei.

Si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem.

Donec inveniam locum Domino: tabernaculum Deo Jacob.

Ecce audivimus illum in Ephrata: invenimus illum in regione saltus.

Introemus in tabernacula ejus; adoremus scabellum pedum ejus.

Surge, Domine, in requiem tuam, tu et Arca fortitudinis tuae.

Sacerdotes tui induant justitiam, et sancti tui laudent.

Propter David servum tuum: ne avertas faciem Christi tui.

2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob;

3 Si introiero in tabernaculum domus meae; si ascendero in lectum strati mei.

4 Si dedero somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem.

5 Et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis silvae.

7 Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.

8 Surge, Domine, in requiem tuam, tu et Arca sanctificationis tuae.

9 Sacerdotes tui induantur justitiam: et sancti tui exultent.

10 Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui.

2. *Sicut juravit*. Qui juravit, Hier. ὡς pro ὅς.

3. 4. *Si introiero*; Davidem loquentem inducit de Arca Dei digniorem in locum transferenda.

5. *Et requiem temporibus meis*: deest, Heb. *Donec inveniam locum Domino*. Sionem, ac postea templum ipsum. 2. Reg. VI. 12. VII. 2.

6. *Audivimus eam*: Arcam. *In campis silvae*. in agro silvestri: *Sedeiaar*; Heb. id est, Cariathiarim. Fudebat Davidem Arcæ tamdiu negligentiæ. Cum enim esset in patria regione Ephratæa adhuc adolescens, audiebat narrantes Arcam sub pellibus apud Abinadab in Cariathiarim esse inventam, loco parum decoro tantæ majestati. Vide 1. Reg. VI. 21. VII. 1. 2. 2. Reg. VI. 3. 4. VII. 2. 1. Par. XIII. 6.

7. *Adorabimus in loco* . . . scabellum pedum ejus. Hier. Arcam. Vide Ps. XCVIII. 5.

8. *Surge Domine*. Loquitur Salomon, ut patet 2. Par. VI. 41. ubi hic ℣, habetur cum duobus sequentibus. *Sanctificationis* . . . fortitudinis, Hier.

9. *Justitiam*: salutem. Par. ibid. ut infra 16.

10. *Faciem Christi tui*: Salomonis; in faciem meam. Chr.

Juravit Dominus David veritatem, non avertetur ab ea: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

Si custodierint filii tui pactum meum, et testificationem meam, quam docuero eos.

Et filii eorum usque in aeternum, sedebunt super thronum tuum.

Quoniam elegit Dominus Sion: desideravit eam in habitaculum sibi.

Haec est requies mea in sempiternum: hic habitabo, quia desideravi eam.

Venationem ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo pane.

Sacerdotes ejus induam salutare, et sancti ejus laude laudabunt.

Ibi oriri faciam cornu David, paravi lucernam Christo meo.

Inimicos ejus induam confusione: super ipsum autem florebit diadema ejus.

11 Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.

12 Si custodierint filii tui testamentum meum, et testimonia mea haec, quae docebo eos:

Et filii eorum usque in saeculum, sedebunt super sedem tuam.

13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi.

14 Haec requies mea in saeculum saeculi: hic habitabo quoniam elegi eam.

15 Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus saturabo panibus.

16 Sacerdotes ejus induam salutari, & sancti ejus exultatione exultabunt.

17 Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo.

18 Inimicos ejus induam confusionem, super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea.

11. *Non frustrabitur* . . . Non avertetur ab ea. Hier. non pœnitebit, quæ promissa Dei de Salomone post Davidem regnaturo, vide 2. Reg. VII. 12. &c. *De fructu ventris tui* . . . . hinc ad finem usque Psalmi Deus loquitur.

15. *Viduam* . . . venationem. Hier. & 70. ex Heb. hoc est victum: annonam, ut vertit Symm. apud Theodor. Θήραν 70. pro quo edit Alex. χήραν; unde Vulg. viduam.

17. *Illuc producam cornu David*: In Sione ac Jerusalem, regnare faciam Davidis posteros. *Paravi lucernam*; Sobolem illustrem ac regnantem. *Christo meo*: Davidi.

18 *Sanctificatio mea*; Sacrosanctus erit; at Hier. *Diadema ejus*: regnum ac majestas ejus.

PSALMUS CXXXII.

EUCHARISTICUS ET CONSOLATORIUS.

David, omnibus sub imperio suo tribubus adunatis: Item Judaei ex dispersione collecti, canunt quam suavis sit fratrum concordia.

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
Canticum graduum David.	1 Canticum graduum David.
Ecce quam bonum, et quam decorum, habitare fratres in unum.	Ecce quam bonum, et quam jucundum, habitare fratres in unum.
Sicut unguentum optimum in capite, quod descendit in barbam Aaron: quod descendit super oram vestimentorum ejus.	2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, Quod descendit in oram vestimenti ejus:
Sicut ros Hermon, qui descendit super montana Sion:	3 Sicut ros Hermon: qui descendit in montem Sion.

1. *Ecce quam bonum & quam jucundum:* Non enim omne quod jucundum, idem & bonum: jucundus enim luxus, non tamen & bonus; neque quod bonum idem & jucundum; bona enim tolerantia, non autem jucunda. Sed in fratrum ad Dei laudes, amoremque conspirantium societate, non tantum bonitatis fructus est, sed etiam lætitiæ sensus. Ex Hil.

2. *Sicut unguentum.* Adde: optimum: Hier. peculiare ac suaveolentissimum, ad consecrandos Pontifices divinitus institutum. Exod. xxx. 25. *In barbam.* Vulgare Hebræis aliisque Orientalibus ut haberent capillos unguentis delibutos. At unguentum illud sacerdotale, copiosissime effundebatur in caput, & in barbam usque defluebat. *Barbam Aaron:* ut ostenderet agere se de illo exquisitissimo unguento, quo Aaron ipse Dei jussu consecratus. *In oram vestimenti ejus;* ea copia effundebatur, ut se latissime suavissimi unguenti fragrantia diffunderet. Spirituali sensu: Christus Spiritu sancto unctus, non eum accepit ad mensuram, Joan. III. 4. sed tanta plenitudine, ut ex ea accipiemus omnes, ibid. I. 16. bono Christi odore per exempla sanctorum, etiam extra Ecclesiam ubique diffuso.

3. *Sicut ros Hermon, qui descendit . . .* Non ros Hermon descendit in montem Sion: neque enim id fieri potest, ut idem ros decurrat in tam diversos montes. Sic ergo supplendum; sicut ros Hermon, & sicut ros qui descendit in montem Sion, ita fratrum consensio; sensusque est: non suavius unguentum illud, quo ipse Aaron Dei jussu perfusus consecratusque est; non ros jucundior, quo Hermon & Sion duo clarissimi montes irrigantur, ut suavis est fratrum concordia. *Illic mandavit Dominus benedictionem.* Illic; ubi fratres concorditer habitant.

Quoniam ibi mandavit Dominus benedictionem; vitam usque in aeternum.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, et vitam usque in saeculum.

PSALMUS CXXXIII.

HORTATORIUS.

Dei laudes servis ejus perpetuo celebrandae. Ita concluditur solemnitas dedicationis templi. Ajunt esse dramaticum carmen. Primis versibus princeps Levitarum excubias agentium, fratres hortatur, ut vigiliis laudes divinas adjungant. Ultimo versu fratres admoniti, principi janitorum fausta precantur.

VERSIO S. HIERONYMI.

Canticum graduum.

Ecce benedicite Domino, omnes servi Domini: qui statis in domo Domini in noctibus.

Levate manus vestras ad sanctum; et benedicite Dominum.

Benedicat te Dominus ex Sion; factor coeli et terrae.

VERSIO VULGATA.

1 Canticum graduum.

Ecce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini:

Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri,

2 In noctibus extollite manus vestras in sancta, et benedicite Dominum.

3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit coelum et terram.

PSAL-

1. *In atriis domus Dei nostri*. deest, Heb. Sumtum ex Ps. sequenti ℣. 2.

2. *In noctibus*: Iunge præcedenti; ut sensus sit. Vos qui per noctem in templo excubias agitis; *Extollite manus vestras* ad Deum: quamquam & eo referri potest, ut maxime studeant horis silentibus & quietis laudare Deum. *In sancta*; ad sanctuarium. Huc usque Psalmi graduum.

PSALMUS CXXXIV.

LAUDIS ET GRATIARUM ACTIONIS.

Deo benedicit pro beneficiis in populum collatis; tum idola detestatur.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Laudate nomen Domini: laudate, servi, Dominum.

Qui statis in domo Domini: in atriis domus Dei nostri.

Laudate Dominum, quoniam bonus Dominus: cantate nomini ejus, quoniam decens.

Quoniam Jacob elegit sibi Dominus: Israel in peculium suum.

Quia ego scio quod magnus Dominus, et Dominus noster prae omnibus diis.

Omnia quae voluit Dominus fecit in coelo, et in terra: in mari et in omnibus abyssis.

Levans nubes de summitatibus terrae, fulgura in pluviam fecit: educens ventos de thesauris suis.

Qui percussit primitiva Ægypti: ab homine usque ad pecus.

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Laudate nomen Domini, laudate, servi, Dominum.

2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.

3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus: psallite nomini ejus, quoniam suave.

4 Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.

5 Quia ego cognovi quod magnus est Dominus, et Deus noster prae omnibus diis.

6 Omnia quaecumque voluit, Dominus fecit in coelo, in terra, in mari, et in omnibus abyssis.

7 Educens nubes ab extremo terrae: fulgura in pluviam fecit.

Qui producit ventos de thesauris suis: 8 Qui percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus.

7. *Ventos de thesauris*; propter reconditas ventorum causas. Docet autem quam eos in potestate habeat, atque ad voluntatem laxet.

8. *Qui percussit*. Junge sequenti: hic enim incipit propria Israeli narrare beneficia,

Emisit signa et portenta in medio tui, Ægypte: in Pharao, et in cunctos servos suos.

Qui percussit gentes multas, et occidit reges fortes:

Seon regem Amorrhaeorum: et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan.

Et dedit terram eorum haereditatem: haereditatem Israel populo suo.

Domine, nomen tuum in aeternum: Domine, memoriale tuum in generatione et generatione.

Quia judicabit Dominus populum suum, et in servos suos erit placabilis.

Idola gentium argentum et aurum: opera manuum hominum.

Os habent, et non loquentur; oculos habent, et non videbunt.

Aures habent, et non audient, sed nec est spiritus in ore ipsorum.

Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Domus Israel benedicite Domino; domus Aaron benedicite Domino.

9 Et misit signa et prodigia in medio tui, Ægypte: in Pharaonem, et in omnes servos ejus.

10 Qui percussit gentes multas: et occidit reges fortes.

11 Sehon regem Amorrhaeorum, et Og regem Basan, et omnia regna Chanaan.

12 Et dedit terram eorum haereditatem; haereditatem Israel populo suo.

13 Domine, nomen tuum in aeternum; Domine, memoriale tuum in generationem, et generationem.

14 Quia judicabit Dominus populum suum: et in servis suis deprecabitur.

15 Simulacra Gentium argentum et aurum: opera manuum hominum.

16 Os habent, et non loquentur; oculos habent, et non videbunt.

17 Aures habent, et non audient; neque enim est spiritus in ore ipsorum.

18 Similes illis fiant qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

19 Domus Israel benedicite Domino; domus Aaron benedicite Domino.

14. *In servis suis deprecabitur*: passive; erit placabilis; Hier. Solatium capiet; Heb. Miserebitur. Deut. XXXII. 36. In servis suis miserebitur; quod est, in eos effundet misericordiam suam.

Domus Levi benedicite Domino: timentes Dominum benedicite Domino.

Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem. Halleluja.

20 Domus Levi benedicite Domino: qui timetis Dominum, benedicite Domino.

21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.

PSALMUS CXXXV.

LAUDIS, ET GRATIARUM ACTIONIS.

Dei in populum misericordiam celebrat, priscis beneficiis ordine recensitis. Est autem hic Psalmus, Davide Rege, coram Arca cantari solitus. 1. *Par.* XVI. 41. *Idem Davidi attributus, & in dedicatione templi sub Salomone decantatus*, ad laudandum Dominum; quoniam bonus, quoniam in aeternum misericordia ejus: 2. *Par.* VII. 6. *Item fundato secundo templo*: 1. *Esd.* III. 10. 11. *& post insignem victoriam*. 1. *Mach.* IV. 14.

VERSIO S. HIERONYMI.

Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Confitemini Deo deorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui fecit mirabilia magna solus: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui fecit coelos in sapientia: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui firmavit terram su-

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in aeternum misericordia ejus.

2 Confitemini Deo deorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

3 Confitemini Domino dominorum: quoniam in aeternum misericordia ejus.

4 Qui facit mirabilia magna solus: quoniam in aeternum misericordia ejus.

5 Qui fecit coelos in intellectu: quoniam in aeternum misericordia ejus.

6 Qui firmavit terram

5. *In intellectu*: in sapientia: Hier.

6. *Qui firmavit terram super aquas*; ne fluctibus rumperetur: Alii apud Chr. Qui constipavit terram in aquis. Vide Ps. XXIII. 2. 2.

per aquas : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui fecit luminaria magna ; quoniam in aeternum misericordia ejus.

Solem in potestatem diei: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Lunam et stellas in potestatem noctis : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui percussit Ægyptum cum primitivis suis: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et eduxit Israel de medio eorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

In manu valida, et brachio extento : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui divisit Mare rubrum in divisiones: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et eduxit Israel in medio ejus: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et convolvit Pharao, et exercitum ejus in Mari rubro: quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui duxit populum suum

super aquas : quoniam in aeternum misericordia ejus.

7 Qui fecit luminaria magna : quoniam in aeternum misericordia ejus.

8 Solem in potestatem diei : quoniam in aeternum misericordia ejus.

9 Lunam, et stellas in potestatem noctis : quoniam in aeternum misericordia ejus.

10 Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

11 Qui eduxit Israel de medio eorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

12 In manu potenti, et brachio excelso: quoniam in aeternum misericordia ejus.

13 Qui divisit Mare rubrum in divisiones : quoniam in aeternum misericordia ejus.

14 Et eduxit Israel per medium ejus : quoniam in aeternum misericordia ejus.

15 Et excussit Pharaonem, et virtutem ejus in Mari rubro: quoniam in aeternum misericordia ejus.

16 Qui traduxit popu-

8. *In potestatem diei :* ut præesset diei : Gen. 1. 16.
9. *In potestatem noctis ;* ut præesset nocti. ibid.
12. *Brachio excelso :* extento ; Hier. eodem sensu, ut ab alto summa vi feriat.

per desertum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui percussit reges magnos : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et occidit reges magnificos : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Seon regem Amorrhaeorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et Og regem Basan : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et dedit terram eorum haereditatem : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Haeraditatem Israel servo suo : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Quia in humilitate nostra memor fuit nostri : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Et redemit nos de hostibus nostris : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Qui dat panem omni carni : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Confitemini Deo coeli : quoniam in aeternum misericordia ejus.

lum suum per desertum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

17 Qui percussit reges magnos : quoniam in aeternum misericordia ejus.

18 Et occidit reges fortes : quoniam in aeternum misericordia ejus.

19 Sehon regem Amorrhaeorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

20 Et Og regem Basan : quoniam in aeternum misericordia ejus.

21 Et dedit terram eorum haereditatem : quoniam in aeternum misericordia ejus.

22 Haereditatem Israel servo suo : quoniam in aeternum misericordia ejus.

23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri : quoniam in aeternum misericordia ejus.

24 Et redemit nos ab inimicis nostris : quoniam in aeternum misericordia ejus.

25 Qui dat escam omni carni : quoniam in aeternum misericordia ejus.

26 Confitemini Deo coeli : quoniam in aeternum misericordia ejus.

Confitemini Domino dominorum : quoniam in aeternum misericordia ejus.

26. *Confitemini Domino dominorum* ... deest, Hier. Heb. & 70.

PSALMUS CXXXVI.

CONSOLATIONIS.

Populus in captivitate gemens: lugentes in saeculo Christiani, suam utrique Jerusalem desiderant. Sine titulo in Heb. Jeremiae titulum Theodor. rejicit: hic, spiritualiter, intelligendae duae civitates: nempe Jerusalem, caelestis patria: Babylon; mundus, captivitatis locus, in quo exules degimus. His civitates faciunt duo amores: Jerusalem facit amor Dei; Babylonem amor saeculi. *Aug. in Ps.* LXIV. Ex amore saeculi oriuntur terrenae delectationes, a quibus pii abhorrent. Canticum enim delectationis saeculi hujus, lingua aliena, lingua barbara est, quam in captivitate didicimus. *Aug. hic: neque cantant fideles, nisi in Jerusalem ubi beati sunt: hic autem non cantant, sed gemunt: memores perditae in Adam innocentiae pariter, ac beatitudinis.*

VERSIO S. HIERONYMI.	VERSIO VULGATA.
	Psalmus David, Jeremiae,
Super flumina Babylonis ibi sedimus, et flevimus: cum recordaremur Sion.	1 Super flumina Babylonis, illic sedimus et flevimus: cum recordaremur Sion.
Super salices in medio ejus: suspendimus citharas nostras.	2 In salicibus in medio ejus, suspendimus organa nostra.
Quoniam ibi interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos verba carminis, et qui affligebant nos laeti: canite nobis de canticis Sion.	3 Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum:
	Et qui abduxerunt nos: Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

1. *Super flumina Babylonis . . . . . cum recordaremur Sion.* Ex ipso exilii sensu subit dulcis patriae recordatio, qua cientur in fletus. Spirituali sensu: flumina Babylonis sunt omnia, quae hic amantur ac transeunt. Aug. Hinc suspiria ad illam manentem, ac fundamenta habentem civitatem, de qua Paulus Heb. XI. 10. XIII. 14.

3. *Qui abduxerunt nos:* Qui nos in acervum redegerunt. Heb. id est, civitatem nostram. *Hymnum;* laetitiam. Heb. laetum carmen petebant.

Quomodo cantabimus canticum Domini, in terra aliena?

Si oblitus fuero tui, Jerusalem, in oblivione sit dextera mea.

Adhaereat lingua mea gutturi meo, si non recordatus fuero tui: si non proposuero Jerusalem, in principio laetitiae meae.

Memento, Domine, filiorum Edon, in die Jerusalem, dicentium: evacuate, evacuate usque ad fundamentum ejus.

Filia Babylonis vastata: beatus qui retribuet tibi vicissitudinem tuam, quam tu retribuisti nobis.

Beatus qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

4 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?

5 Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.

6 Adhaereat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui:

Si non proposuero Jerusalem, in principio laetitiae meae.

7 Memor esto Domine, filiorum Edom, in die Jerusalem:

Qui dicunt: Exinanite, exinanite usque ad fundamentum in ea.

8 Filia Babylonis misera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti nobis.

9 Beatus, qui tenebit, et allidet parvulos tuos ad petram.

5. *Dextera mea*; vis mea: auxilium meum; aut felicitas, per dexteram designata.

7. *Memor esto ... filiorum Edom*; Esau: Idumæorum semper adversantium Judæis, ex priscis Esau adversus Jacobum inimicitiis. *In die Jerusalem*; cum recordaberis Jerusalem.

8. *Filia Babylonis misera*; vastata; Hier. Id est, vastanda.

9. *Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos*... Beatus, qui implebit vaticinium Isaiæ de Babylone dicentis: Infantes eorum allidentur in oculis eorum. XIII. 16.

PSALMUS CXXXVII.

EUCHARISTICUS.

Congruit ei tempori, quo, bello Syriaco confecto; devictisque multis regibus: miracula Dei toto Oriente celebrata, reges ad ipsum collaudandum invitabant. 2. *Reg.* VIII. *Vide Ps.* LIX.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo, in conspectu deorum cantabo tibi.

Adorabo in templo sancto tuo, et confitebor nomini tuo super misericordia tua, et veritate tua: quia magnificasti super omne nomen, eloquium tuum.

In die invocabo, et exaudies me: dilatabis animae meae fortitudinem.

Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terrae: quoniam audierunt eloquia oris tui.

Et cantent in viis Do-

VERSIO VULGATA.

1 Ipsi David.

Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei.

In conspectu angelorum psallam tibi: 2 Adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua, et veritate tua: quoniam magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.

3 In quacumque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.

4 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges terrae: quia audierunt omnia verba oris tui.

5 Et cantent in viis

1. *Domine;* deest, Heb. *Quoniam audisti verba...* deest, Hier. *In conspectu Angelorum...* Sic addit se Angelis Deo canentibus.

2. *Adorabo ad templum...* Psallenti cum Angelis, pro cœlo est templum divino nomini consecratum. *Magnificasti super omne, nomen sanctum tuum.* Super omne nomen, eloquium tuum. Hier. id est, super omnem famam; quidquid de te narrent homines, verbi tui majestate vincitur.

3. *Exaudi me;* Exaudies. *Multiplicabis...* dilatabis animæ meæ fortitudinem; Hier. Robur augebis.

4. *Reges:* victi, vel victoriarum fama permoti.

5. *Cantent in viis Domini;* ad templum ducentibus. Adeant Jerusalem, & templum donis cumulent.

mini : quoniam magna gloria Domini.

Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit: & excelsa de longe cognoscit.

Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: super furorem inimicorum meorum mittes manum tuam, et salvabit me dextera tua.

Dominus operabitur pro me: Domine, misericordia tua in aeternum: opera manuum tuarum ne dimittas.

Domini : quoniam magna est gloria Domini.

6 Quoniam excelsus Dominus, et humilia respicit : et alta a longe cognoscit.

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, et salvum me fecit dextera tua.

8 Dominus retribuet pro me : Domine, misericordia tua in saeculum : opera manuum tuarum ne despicias.

6. *A longe cognoscit ;* longe infra se videt, ut abjecta & jacentia.

7. *In medio tribulationis ;* belli ; ut Ps: XIX. 1. Exaudiat te Dominus in die tribulationis. *Extendisti ;* mittes ; Hier.

PSALMUS CXXXVIII.

MORALIS, ET DEPRECATORIUS.

Accusatus ab inimicis coram Saule, testem innocentiae suae invocat Deum, formatorem suum, & cogitationum scrutatorem. Neminem enim odisse se, nisi malos. Et nota ad connexionem vers. 19. 21. 23. 24.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori Psalmus David.

Domine, investigasti me, & cognovisti.

Tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam: intellexisti malum meum de longe.

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

Domine, probasti me, et cognovisti me:

2 Tu cognovisti sessionem meam, et resurrectionem meam.

3 Intellexisti cogitatio-

2. *Sessionem . . . & resurrectionem . . .* me sive sedentem, sive surgentem ; nosti quæ meditabar sedens ; & operabar surgens. Theodor.

3. *De longe ;* arcana consiliorum ab æterno prævidisti. *Semitam meam & funiculum meum*, rectitudinem operum : Theodor. Opera quasi fune directa. Semitam & accubationem ; Hier. Nosti gradientem & cubantem, vigilantem & quiescentem.

Semitam meam, & accubationem meam eventilasti: & omnes vias meas intellexisti,

Quia non est eloquium in lingua mea: ecce, Domine, nosti omnia.

Retrorsum et ante formasti me: et posuisti super me manum tuam.

Super me est scientia, et excelsior est, non potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam?

Si ascendero in coelum, ibi es tu: si jacuero in inferno, ades.

Si sumpsero pennas diluculo: habitavero in novissimo maris:

Etiam ibi manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua.

Si dixero, forte tenebrae

nes meas delonge: semitam meam, et funiculum meum investigasti.

4 Et omnes vias meas praevidisti: quia non est sermo in lingua mea.

5 Ecce, Domine, tu cognovisti omnia, novissima et antiqua: tu formasti me, et posuisti super me manum tuam.

6 Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, et non potero ad eam.

7 Quo ibo a spiritu tuo? et quo a facie tua fugiam?

8 Si ascendero in coelum, tu illic es: si descendero in infernum, ades.

9 Si sumpsero pennas meas diluculo, et habitavero in extremis maris:

10 Etenim illuc manus tua deducet me: et tenebit me dextera tua.

11 Et dixi: forsitan te-

4. *Omnes vias meas prævidisti*; *quia non* .... cum non est sermo; me etiam tacito, arcana pectoris nosti, neque opus habes ut ea verbis eloquar.

5. *Novissima & antiqua*; retrorsum & ante formasti me; Hier. Id est, a fronte & a tergo.

6. *Ex me*: Ego ipse magnum artis tuæ documentum argumentumque laudis, vel; præ me; super me est scientia; Hier. Excedit facultatem intelligentiæ meæ. *Confortata est* ... excelsior est; Hier. *Non potero ad eam*; supp. accedere.

7. *Quo ibo a Spiritu tuo?* Spiritus enim Domini replevit orbem terrarum. Sap. 1. 7. de quo Spiritu dictum: Dominus Deus misit me & Spiritus ejus. Isa. xlviii. 16. Quem Spiritum memorat, ad commendandam immensitatem Dei; quod Deus bono illo Spiritu omnia alat, vegetet, foveat.

11. 12. *Et dixi*; si dixero; Hier. *Conculcabunt* ... operient; Idem. Vide apud eumdem hos duos versus egregie versos: *Nox sicut dies illuminabitur*, quasi dies lucet; Hier. nox tibi lux erit; Heb.

operiunt me: nox quoque lux erit circa me.

Nec tenebrae habent tenebras apud te, & nox quasi dies lucet: similes sunt tenebrae et lux,

Quia tu possedisti renes meos: orsusque es me in utero matris meae.

Confitebor tibi, quoniam terribiliter magnificasti me: mirabilia opera tua, et anima mea novit nimis.

Non sunt operta ossa mea a te, quibus factus sum in abscondito: imaginatus sum in novissimis terrae.

Informem adhuc me viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur: dies formati sunt, & non est una in eis.

Mihi autem quam honebrae conculcabunt me et nox illuminatio mea in deliciis meis.

12 Quia tenebrae non obscurabuntur a te, et nox sicut dies illuminabitur; sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus.

13 Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meae.

14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, et anima mea cognoscit nimis.

15 Non est occultatum os meum a te, quod fecisti in occulto: et substantia mea in inferioribus terrae.

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, et nemo in eis.

17 Mihi autem nimis

13. *Possedisti renes meos;* intima mea, *Suscepisti me* .... orsus es me in utero &c. Hier.

14. *Terribiliter magnificatus es;* magnificasti me; Idem. Mirabiliter me fecisti; arte stupenda.

15. *Os meum;* nullum ex ossibus te latet. *Substantia mea;* velut acu pictus sum; Heb. imaginatus sum; Hier. fictus sum; conformatus. *In inferioribus terrae;* in utero. Ch.

16. *Imperfectum meum* ... informem adhuc me; Hier. fœtum rudem in utero matris. *Omnes scribentur;* omnes artus, seu partes corporis mei, quas tu tam perfecte noveras, ac si jam in libro descriptas haberes. *Formabuntur;* in dies fingebantur partes illæ. *Et nemo* &c. & non una in eis; Heb. ne una quidem earum erat; nec tu impolitas aut male cohærentes composuisti, sed totas formasti cum non essent.

17. *Nimis honorificati sunt* .... Cum Deus tantus sit, quam felices potentesque sunt, quos amore suo dignatur! at Heb. Quam pretiosæ cogitationes tuæ, Deus! quanta earum summa! eadem enim vox Hebræa *Rebe*, quæ hic *amici*, V. 3. *cogitationes:* eadem quoque vox *Rosch*, apud 70. hic quidem ἀρχαὶ vertitur; ἀριθμὸς autem, Num. I. 49. quod *summam* Vulgata vertit. Item συλλογισμὸν. Exod. xxx. 12. ubi & Vulgata *summam*.

norabiles facti sunt amici tui, Deus, quam fortes pauperes eorum!

Dinumerabo eos, et arena plures erunt: evigilavi, et adhuc sum tecum.

Si occideris, Deus, impium: viri sanguinum declinate a me.

Qui contradicent tibi scelerate: elevati sunt frustra adversarii tui.

Nonne odientes te, Domine, odivi, et contra adversarios tuos distabui?

Perfecto odio oderam illos: inimici facti sunt mihi.

Scrutare me, Deus, et cognosce cor meum: proba me, et scito cogitationes meas.

Et vide si via doli in me est, et deduc me in via aeterna.

honorificati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum.

18 Dinumerabo eos, et super arenam multiplicabuntur: exsurrexi, et adhuc sum tecum.

19 Si occideris, Deus, peccatores: viri sanguinum declinate a me.

20 Quia dicitis in cogitatione: accipient in vanitate civitates tuas.

21 Nonne qui oderunt te, Domine, oderam: et super inimicos tuos tabescebam?

22 Perfecto odio oderam illos: et inimici facti sunt mihi.

23 Proba me, Deus, et scito cor meum: interroga me, et cognosce semitas meas.

24 Et vide si via iniquitatis in me est: et deduc me in via aeterna.

18. *Exsurrexi*; evigilavi; Hier. *Et adhuc sum tecum*; statim a somno, de te cogito.

19. *Si occideris*: An non occides, o Deus, peccatores, qui calumniantur innocenti? vel; si quidem occideris Deus impium, discedant a me sanguinarii.

20. *Quia dicitis* . . . qui contradicent &c. totus versus ex Hier.

22. *Perfecto odio oderam* . . . Hoc est perfecto odio odisse, ut nec propter vitia homines oderis, nec vitia propter homines diligas. Aug. vide praefat. c. 1. n. 17.

PSALMUS CXXXIX.

DEPRECATORIUS.

Contra Achithophel: a quo & armis, & insidiis, & calumniis impetitus. 2. *Reg.* XV. XVII.

VERSIO S. HIERONYMI.

Victori Canticum David.

Erue me, Domine, ab homine malo: a viris iniquis salva me.

Qui cogitaverunt malitias in corde: tota die versati sunt in praeliis.

Exacuerunt linguam suam quasi serpens: venenum aspidum sub labiis eorum. Semper.

Custodi me, Domine, de manu impii, a viro iniquitatum serva me: qui cogitaverunt supplantare gressus meos.

Absconderunt superbi laqueum mihi, et funibus extenderunt rete juxta semitam: offendiculum posuerunt mihi. Semper.

Dixi Domino, Deus meus es tu: audi, Domine, vocem deprecationis meae.

Domine Deus, fortitudo salutis meae, protexisti caput meum in die belli.

Ne des, Domine, desiderium

VERSIO VULGATA.

1 In finem, Psalmus David.

2 Eripe me Domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me.

3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant praelia.

4 Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

5 Custodi me, Domine, de manu peccatoris: et ab hominibus iniquis eripe me.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: 6 Absconderunt superbi laqueum mihi.

Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi.

7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi, Domine, vocem deprecationis meae.

8 Domine, Domine virtus salutis meae: obumbrasti super caput meum in die belli:

9 Ne tradas me Domi-

3. *Constituebant praelia:* instruebant; nihil nisi rixas cogitabant.
5. *Ab hominibus iniquis;* a viro iniquo; Heb. ut supra, 2.
6. *Funes extenderunt:* funibus extenderunt rete &c. Hier.
9. *Ne tradas me . . .* Ne tradas me impio praeter spem ac desiderium meum, Ne des, Domine, desideria impii; Hier. *Cogitaverunt contra me . . .* cogi-

ria impii: scelera ejus ne effundantur, et eleventur. Semper.

Amaritudo convivarum meorum: labor labiorum eorum operiet eos.

Cadent super eos carbones ignis: dejicies eos in foveas, ut non consurgant.

Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniquum mala capient in interitu.

Scio quod faciet Dominus causam inopis, judicia pauperum.

Attamen justi confitebuntur nomini tuo: habitabunt recti cum vultu tuo.

ne a desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltentur.

10 Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.

11 Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos: in miseriis non subsistent.

12 Vir linguosus non dirigetur in terra: virum injustum mala capient in interitu.

13 Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis, et vindictam pauperum.

14 Verumtamen justi confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

cogitationem ejus ne promoveas: Exaltabunt se; Heb. id est, disturbæ consilia eorum; alioquin superbient.

10. *Caput*, sive princeps, *circuitus eorum*; coronæ sive conventus eorum. Caput circumvenientium me; Heb. Achitophel. *Labor labiorum ipsorum*; eorum elaborata atque exquisita consilia: *Operiet eos*; involvet eos; consiliis suis capientur, tam ipse Achitophel, quam inimici reliqui; quippe belli incentores atque artifices fraudium, in quibus perierunt. Alii; venenum circumvenientium me, qui est labor labiorum ipsorum operiet eos: venenatis verbis, consiliisque suis & ipsi pereant. Vox enim *Rosch*, quæ hic caput vertitur, alias significat amaritudinem vel venenum; ut Ps. LXVIII. ubi interpres vertit, fel.

11. *In ignem* . . . cadent carbones ignis: in foveas dejicies &c. Hier.

12. *Vir linguosus*: lingua seu eloquio confidens; ex eorum genere qui dicunt: Linguam nostram magnificabimus; Ps. XII. 5. consiliis technisque nostris omnia pervincemus; qualis Achitophel; cujus erat consilium, quasi si quis consuleret Deum. 2. Reg. XVI. 23. *Non dirigetur*: non firmabitur.

PSALMUS CXL.

DEPRECATORIUS.

David mitis erga inimicos, contra eorum dolosa verba & invidias, sub Saule, ut videtur, Dei patrocinium implorat. Vide Psal. XXXVIII. *Hunc Psalmum quotidie ad vesperam canebat Orientalis Ecclesia propter vers.* 2. *Chr.*

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Domine, clamavi ad te, festina mihi: exaudi vocem meam clamantis ad te.

Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Pone, Domine, custodiam ori meo: serva paupertatem labiorum meorum.

Ne declines cor meum in verbum malum, volvere cogitationes impias cum viris operantibus ini-

VERSIO VULGATA.

Psalmus David.

1 Domine, clamavi ad te, exaudi me: intende voci meae, cum clamavero ad te.

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

3 Pone, Domine, custodiam ori meo: et ostium circumstantiae labiis meis.

4 Non declines cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis.

1. *Exaudi me:* festina mihi: Hier. ut Ixix. 2.

2. *Incensum;* suffitus; Heb. *Sacrificium vespertinum;* quod frequentius & honoratius erat, completo dici opere.

3. *Pone Domine custodiam ori meo;* ne Saulis & adversariorum circumventus insidiis, odiisque exasperatus, aliquid incautum effutiat, aut maledictum pro maledicto reddat. *Et ostium circumstantiae.* Hæc custodia ita muniat tueaturque ostium labiorum meorum, queniadmodum adhibita custodia cavere solent ne quis effugiat.

4. *Ad excusandas excusationes.* Alii: ad involvenda involucra in impietatibus; quod idem est. Poterat enim Davidis animum subire cogitatio de occidendo inimico, puta Saule, atque aliis; eo quod toties insidiati non immerito perderentur; sed hanc excusationem non admisit simplex & candidus Davidis animus. Theodor. Hæc valent adversus eos, qui fucare & colorare flagitia, quam emendare malunt. *Et non communicabo cum electis eorum,* cum amicissimis eorum; mali enim pessimum quemque impensius diligunt; at Hier. Neque comedam in deliciis eorum, non interero eorum delicatis conviviis, neque voluptate blanditiisque inescatus, iis me dedam.

quitatem : neque comedere in deliciis eorum.

Corripiat me justus in misericordia, et arguat me, oleum amaritudinis non impinguet caput meum : quia adhuc oratio mea pro malitiis eorum.

Sublati sunt juxta petram judices eorum, et audient verba mea : quoniam decora sunt.

Sicut agricola cum scindit terram : sic dissipata sunt ossa nostra in ore inferni.

Quia ad te, Domine, Deus, oculi mei : in te speravi, ne evacues animam meam.

Custodi me de manibus laquei, quem posuerunt mi-

Cum hominibus operantibus iniquitatem : et non communicabo cum electis eorum.

5 Corripiet me justus in misericordia, et increpabit me : oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum : 6 Absorpti sunt juncti petrae judices eorum.

Audient verba mea quoniam potuerunt : 7 Sicut crassitudo terrae erupta est super terram,

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum : 8 Quia ad te, Domine, Domine, oculi mei : in te speravi, non auferas animam meam.

9 Custodi me a laqueo, quem statuerunt mihi : et a scan-

5. *Corripiet me justus* ; ut Paulus ad Gal. III. 1. O insensati Galatæ ; quis vos fascinavit ? *In misericordia* ; cum subdat ; filioli mei, quos iterum parturio. Gal. III. 1. IV. 19. *Oleum autem peccatoris* . . . verba adulatoria impiorum non me decipiant : meliora enim vulnera diligentis, quam fraudolenta oscula odientis. Prov. XXVII. 6. Ut Heb. contundat me justus benignitate : (bene consulendi studio) increpet me ; (erit sicut) oleum primum (purissimum, præstantissimum) non franget caput meum ; (me non lædet) *Oratio mea in beneplacitis eorum* . Fausta eis imprecor, pro malitiis eorum. Hier. Orat pro inimicis ; quæ tamen oratio eis non profuit ; nam sequitur :

6. *Absorpti sunt juncti petræ* . . . . id est, missi sunt in manus petræ : Heb. petræ, collisi sunt ; manus pro robore ; hebraismus ; sic Infra 9. de manu laquei. Heb. *Judices eorum* ; optimates ; principes : sensusque est ; Ego divino præsidio fui petra durissima, ad quam principes eorum allisi confractique sunt, *Quoniam potuerunt* . . . dulcia sunt : Heb. ita & 70. ἡδύνθησαν dulcia facta eunt : pro quo Vulg. legit ἠδυνήθησαν potuerunt. *Sicut crassitudo terræ* : sicut terra densissima s. proscissa, aratro jam immisso, ita dissipati sumus : sicut agricola cum scindit terram, sic dissipata &c. Hier. statim in sepulcrum dejiciendi videbamur, scrobe jam aperta.

9. *A scandalis operantium iniquitatem* : ab eorum tendiculis : ab offendiculis, quæ gradienti objectabant.

mihi: de offendiculis operantium iniquitatem.

Incident in rete ejus impii: simul autem ego transibo.

a scandalis operantium iniquitatem.

10 Cadent in retiaculo ejus peccatores: singulariter sum ego donec transeam.

10. *In retiaculo ejus*. Viri dolosi atque artificis. His laqueis impii facile capientur, cupiditate sua, amentiaque præcipites, suisque intenti dolis, aliorum technas non cogitant. *Singulariter sum ego*; unus ego, donec transeam; Heb. Separatus ab impiis, eorum ruina non involvor.

PSALMUS CXLI.

DEPRECATORIUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Eruditio David, cum esset in spelunca, oratio.

Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

Effundam in conspectu ejus eloquium meum, tribulationem meam coram illo annuntiabo.

Cum anxius in me fuerit spiritus meus: tu enim nosti semitam meam, in via hac qua ambulabo, absconderunt laqueum mimi:

Respice ad dexteram,

VERSIO VULGATA.

1 Intellectus David. Cum esset in spelunca, oratio. (1. *Reg.* 24.)

2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

3 Effundo in conspectu ejus orationem meam, et tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum, et tu cognovisti semitas meas.

In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.

5 Considerabam ad dex.

3. *Pronuntio*: annuntiabo. Hier.

4. *In deficiendo ex me* . . . Cum deficeret me spiritus: *Tu cognovisti semitas meas*: vias quibus me expedires. *In via hac, qua ambulabam* ... Circa Engaddi tamquam in locis tutissimis. 1. Reg. XXIV. 1. atque in ipsa intima spelunca delitescens: ibid. 4.

5. *Considerabam* . . . Undique circumspiciebam, & nemo mihi aderat. Respice ad dexteram; Hier. respice me propitius; converso jam sermone ad Deum: ostendens quam nulla sit ratio expediendæ salutis, nisi confestim ipse subveniat. *Periit fuga a me*; vide quum graphice depingat extremum illud periculum. *Qui requiras animam* .... qui me salvum velit.

et vide quia non sit qui agnoscat me: periit fuga a me, et non est qui quaerat animam meam.

Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, pars mea in terra viventium.

Ausculta deprecationem meam, quoniam infirmatus sum nimis: libera me a persecutoribus meis, quoniam confirmati sunt super me.

Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo: in me coronabuntur justi, cum retribueris mihi.

teram, et videbam, et non erat qui cognosceret me.

Periit fuga a me, et non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es spes mea, portio mea in terra viventium.

7 Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis.

Libera me a persequentibus me, quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant justi, donec retribuas mihi.

7. *Confortati sunt*: prævaluerunt mihi.

8. *De custodia*: carcere; Hier. de hac spelunca, in qua conclusus sum. *Ad confitendum nomini tuo*: In piorum cœtu; unde subdit. *Me expectant justi*: me piorum conventus expectat. *Donec retribuas mihi*; bona, pro tot adversis. At Heb. in me coronabuntur justi, omnes justi tanto exemplo benignitatis tuæ fruti, parem opem expectabunt, & in me uno se beatos ac turos putabunt.

PSALMUS CXLII.

DEPRECATORIUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus David.

Domine, exaudi orationem meam, ausculta deprecationem meam:

VERSIO VULGATA.

Psalmus David.

1 Quando persequebatur eum Absalom filius ejus. (2. *Reg.* 17.)

Domine, exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem

1. *Quando persequebatur* . . . Hæc etiam habent 70. sed in quibusdam tantum exemplaribus, teste Theodor. non Heb. non Hier. non lxx interpretes; aptius convenit delitescenti in illa spelunca, de qua superiore Psal-

in veritate tua exaudi me in justitia tua.

Et non venias ad judicandum cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Persecutus est enim inimicus animam meam, confregit in terra vitam meam: posuit me in tenebris, quasi mortuos antiquos.

Et anxius fuit in me spiritus meus: in medio mei sollicitum fuit cor meum.

Recordabar dierum antiquorum, meditabar omnia opera tua: facta manuum tuarum loquebar.

Expandi manus meas ad te: anima mea quasi terra sitiens ad te. Semper.

Cito exaudi me, Domine, defecit spiritus meus: ne abscondas faciem tuam a me, & comparabor descendentibus in lacum.

Fac me audire mane

meam in veritate tua: exaudi me in tua justitia.

2 Et non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos saeculi:

4 Et anxiatus est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6 Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

7 Velociter exaudi me, Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum.

Psalmo; propter V. 3. & 4. *Exaudi me in tua justitia*; non stricta illa, quam nemo ferre possit; sed miti & temperata; unde subdit:

2. *Non intres in judicium cum servo tuo*: quibuscumque in angustiis vir bonus, peccata sua statim recogitat.

3. *In obscuris*: puta in spelunca, de qua supra Ps. cxlv. in qua jam propemodum tumulatus.

4. *Anxiatus est super me spiritus meus*. Vix respirare possum, quasi compressis faucibus.

5. *Memor fui dierum antiquorum*: Vide virum sui compotem, qui tantis quoque in angustiis, prisca divinæ bonitatis exempla meditatur.

6. *Terra sine aqua*; sitiens; Hier. hoc canit omnis anima, cum sensibus omni solatio destitutis, sola fide vivit.

7. *Similis ero*; ne similis sim.

misericordiam tuam, quoniam in te confido: notam fac mihi viam in qua ambulem, quoniam ad te levavi animam meam.

Libera me de inimicis meis, Domine: a te protectus sum.

Doce me ut faciam voluntatem tuam, quia tu Deus meus es: spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.

Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me: in justitia tua educes de angustia animam meam.

Et in misericordia tua dissipabis inimicos meos, et perdes omnes ligantes animam meam: ego enim sum servus tuus.

8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis, Domine, ad te confugi: 10 Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: 11 Propter nomen tuum, Domine, vivificabis me, in aequitate tua.

Educes de tribulatione animam meam: 12 Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

10. *Spiritus tuus bonus*; qui spiritus non videtur Angelus esse, sed Spiritus sanctus qui prophetam afflabat.

PSALMUS CXLIII.

EUCHARISTICUS.

VERSIO S. HIERONYMI.

David.

Benedictus Dominus fortis meus, qui docet manus meas ad praelium: digitos meos ad bellum.

Misericordia mea, et

VERSIO VULGATA.

Psalmus David.
1 Adversus Goliath.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad praelium, et digitos meos ad bellum.

2 Misericordia mea, et

1. *Adversus Goliath*. Ita Ch. ad ℣. 10. & 70. Nec tamen in omnibus exemplaribus teste Theodor. Videtur autem post victum Goliath Philisthæosque fusos, Saulis nomine cantatus. Neque enim tunc David Rex erat. ℣. 2. 10. 11. Tum post eam victoriam, fausta omnia populo precatur.

fortitudo mea, auxiliator meus, et salvator meus:

Scutum meum, et in ipso speravi: qui subjecit populos mihi.

Domine, quid est homo, quia agnoscis eum: filius hominis, quia computas eum?

Homo vanitati assimilatus est: dies ejus quasi umbra pertransiens.

Domine, inclina coelos tuos, et descende: tange montes, et fumigabunt.

Mica fulmine, et dissipa eos: mitte sagittam tuam, et interfice illos.

Extende manum tuam de excelso: libera me, et erue me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.

Quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum dextera mendacii.

Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi.

Qui dat salutem regibus, qui eruit David servum suum de gladio pessimo.

refugium meum: susceptor meus, et liberator meus:

Protector meus, et in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

3 Domine, quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

4 Homo vanitati similis factus est: dies ejus sicut umbra praetereunt.

5 Domine, inclina coelos tuos, et descende: tange montes, et fumigabunt.

6 Fulgura coruscationem, et dissipabis eos: emitte sagittas tuas, et turbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, et libera me de aquis multis: de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem, et dextera eorum, dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi; in psalterio decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus, qui redemisti David servum tuum de gladio maligno: 11 Eripe me.

4. *Homo vanitati similis factus est.* Vapori: nihilo, testis iste Goliath, jactabundus & minax. *Sicut umbra pretereunt;* sicut umbra pertransiens; Hier.

6. *Fulgura coruscationem.* Mica fulmine: Hier. emitte fulgura. *Eos:* hostes.

7. *De manu filiorum alienorum.* Philisthinorum.

8. *Quorum os . . .* Quod Goliath, populo Dei suorum omnium nomine exprobraret. I. Reg. XVII. 10.

10. *De gladio maligno:* Goliath; & ita Ch.

Libera me, et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera mendacii.

Ut sint filii nostri, quasi plantatio crescens in adolescentia sua: filiae nostrae quasi anguli, ornati ad similitudinem templi,

Promptuaria nostra plena, et superfundentia ex hoc in illud,

Pecora nostra in millibus, et innumerabilia in compitis nostris,

Tauri nostris pingues: non est interruptio, et non est egressus: et non est ululatus in plateis nostris.

Beatus populus cujus talia sunt: beatus populus cujus Dominus Deus suus.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem; et dextera eorum, dextera iniquitatis:

12 Quoniam filii, sicut novellae plantationes in juventute sua.

Filiae eorum compositae, circumornatae ut similitudo templi.

13 Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum foetosae, abundantes in egressibus suis; 14 Boves eorum crassae.

Non est ruina maceriae, neque transitus; neque clamor in plateis eorum. 15 Beatum dixerunt populum, cui haec sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

12. *Quorum filii*. Ut sint filii nostri: Hier. & ita per reliquum Psalmum habet *nostra* pro *eorum*: utrumque optimo sensu: docet enim & impios frustra confidere opibus; & bonos, summa licet earum copia, non tamen in eis felicitatem reponere. *Filiae eorum compositae*, filiae nostrae quasi anguli: Heb. angulares lapides; quos omni arte ornabant & perpoliebant. *Similitudo templi*: vel palatii, sculpturis, columnis, omni denique arte exornati.

13. *Eructantia*: superfundentia: Hier. *Ex hoc in illud* tanta copia, ut bona in se congesta non capiant, sed in alia atque alia penuria subinde diffundant. *Oves eorum foetosae*: in millibus: Hier. millibus multiplicantes. *In egressibus*, in compitis: Hier. in plateis, quibus ipsae plateae impleantur.

14. *Non est ruina* . . . *neque transitus* . . . Nulla in stabulis labes, qua egredi possint: tuta omnia & accurata in tectis. *Neque clamor*: tumultuantium ac insanientium: sedata, compositaque omnia.

15. *Beatum dixerunt*: beatus populus: Hier. Beati quidem sumus propter temporalia, quae Deus promisit legem observantibus: at vera felicitas, Deo placere.

PSALMUS CXLIV.

LAUDIS ET EXULTATIONIS.

Dei magnitudo, potentia, magnificentia, patientia, justitia, bonitas. Est autem Psalmus Acrostichus Alphabeticus, cujus singuli versus a singulis literis ex ordine incipiunt.

VERSIO S. HIERONYMI.

Laudatio David.

Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in aeternum et ultra.

In omni die benedicam tibi, et laudabo nomen tuum in sempiternum jugiter.

Magnus Dominus, et laudabilis nimis: et magnificentiae ejus non est inventio.

Generatio ad generationem laudabit opera tua, et fortitudines tuas annuntiabunt.

Decorem gloriae magnitudinis tuae, et verba mirabilium tuorum loquar.

Et fortitudinem horribilium tuorum loquentur, et magnitudines tuas narrabunt.

VERSIO VULGATA.

1 Laudatio ipsi David.

Exaltabo te, Deus meus rex, et benedicam nomini tuo in saeculum, et in saeculum saeculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi: et laudabo nomen tuum in saeculum, et in saeculum saeculi.

3 Magnus Dominus, et laudabilis nimis: et magnitudinis ejus non est finis.

4 Generatio et generatio laudabit opera tua: et potentiam tuam pronuntiabunt.

5 Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur: et mirabilia tua narrabunt.

6 Et virtutem terribilium tuorum dicent: et magnitudinem tuam narrabunt.

3. *Non est finis:* inventio: Hier. investigatio: ἀνεξιχνίαστος: cujus sublimitas tanta est, ut oculorum aciem effugiat; cujus per occultas & inaccessas vias incedentis indeprensa sunt vestigia. In mari enim via sua, & semitae tuae in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur: Ps. Ixxvi. 20.

4. *Generatio & generatio:* generatio ad generationem: id est, generationi: Hier. quo significatur laudum continuata traditio.

5. *Magnificentiam . . . loquentur; & mirabilia . . . .* Verba mirabilium tuorum loquar; Hier. meditabor; Heb.

Memoriam multae bonitatis tuae loquentur, et justitias tuas laudabunt.

Clemens, et misericors Dominus: patiens, et multae miserationis.

Bonus Dominus omnibus, et misericordiae ejus in universa opera ejus.

Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, et sancti tui benedicant tibi.

Gloriam regni tui dicent, et fortitudines tuas loquentur.

Ut ostendant filii hominum fortitudines ejus, et gloriam decoris regni ejus.

Regnum tuum, regnum omnium saeculorum; et potestas tua in omni generatione, et generationem.

Sustentat Dominus omnes corruentes, et erigit omnes jacentes.

Oculi omnium in te spe-

7 Memoriam abundantiae suavitatis tuae eructabunt: et justitia tua exultabunt.

8 Miserator et misericors Dominus: patiens, et multum misericors.

9 Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus.

10 Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi.

11 Gloriam regni tui dicent, et potentiam tuam loquentur.

12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentiae regni tui.

13 Regnum tuum regnum omnium saeculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis.

14 Allevat Dominus omnes qui corruunt; et erigit omnes elisos.

15 Oculi omnium in te

9. *Miserationes ejus super omnia* . . . & copia, & dignitate, & claritudine.

10. *Confiteantur tibi* . . . . *opera tua*. Verba enim deficiunt: neque præter opera tua, quidquam te est dignum.

13. *Fidelis Dominus*: deest hic versus integer in Heb. Jam a tempore Hier. Item apud Aquilam; Theodor. & Ch. At Syrus habet, & Arabs ut 70. Porro necesse est illum textu excidisse, cum Psalmus sit Acrostichus, desitque litera *Nun* a qua incipit vox *Neeman* fidelis. Patet ergo non esse integrum ubique textum Hebraicum.

15. *Tu das escam illorum*. Hoc ad Eucharistiam fideles referabant: unde hic versus assidue in ore eorum, qui mysteriis initiati. Chr.

rant, et tu das eis escam suam in tempore suo.

Aperis manus tuas, & imples omne animal refectione.

Justus Dominus in omnibus viis suis, et sanctus in omibus operibus suis.

Juxta est Dominus omnibus, qui invocant illum; omnibus qui invocant illum in veritate.

Placitum timentium se faciet, et clamorem eorum exaudiet, et salvabit eos.

Custodit Dominus omnes diligentes se, et universos impios conteret.

Laudem Domini loquetur os meum, et benedicet omnis caro nomini sancto ejus in aeternum, et jugiter.

sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno.

16 Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione.

17 Justus Dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis.

18 Prope est Dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

19 Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos.

20 Custodit Dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet.

21 Laudationem Domini loquetur os meum: et benedicat omnis caro nomini sancto ejus in saeculum, et in saeculum saeculi.

PSALMUS CXLV.

LAUDIS ET CONSOLATIONIS.

Non in hominibus confidendum, sed in solo Deo liberatore & bonorum omnium auctore.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Lauda anima mea Dominum; laudabo Dominum in vita mea: cantabo Deo meo quamdiu sum.

Nolite confidere in prin-

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja, Aggaei, et Zachariae.

1 Lauda anima mea Dominum; laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quamdiu fuero.

2 Nolite confidere in prin-

1. *Aggaei* . . . ita Syrus & 70. non tamen in hexaplo, Theodor.

cipibus: in filio hominis, cui non est salus.

Egredietur spiritus ejus, et revertetur in humum suam: in die illa peribunt cogitationes ejus.

Beatus cujus Deus Jacob auxiliator ejus: spes ejus in Domino Deo suo.

Qui fecit coelos et terram, mare, et omnia quae in eis sunt: qui custodit veritatem in sempiternum,

Qui facit judicium calumniam sustinentibus, et dat panem esurientibus: Dominus solvit vinctos:

Dominus illuminat caecos, Dominus erigit allisos: Dominus diligit justos,

Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet; et viam impiorum conteret.

Regnabit Dominus in aeternum, Deus tuus Sion, in generationem, et generationem. Halleluja.

cipibus: 3 In filiis hominum, in quibus non est salus.

4 Exibit spiritus ejus, et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius:

6 Qui fecit coelum et terram, mare, et omnia quae in eis sunt.

7 Qui custodit veritatem in saeculum, facit judicium injuriam patientibus: dat escam esurientibus.

Dominus solvit compeditos: 8 Dominus illuminat coecos.

Dominus erigit elisos, Dominus diligit justos.

9 Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet: et vias peccatorum disperdet.

10 Regnabit Dominus in saecula, Deus tuus Sion, in generationem et generationem.

3. *In filiis hominum, in quibus* . . . filio hominis, in quo . . . Heb: neque in potentioribus neque in tenuioribus confidite. De filio hominis, vide Ps. XLVIII. 3.

4. *Exibit spiritus ejus* . . . filii hominis, scilicet. *Revertetur:* Ipse homo, non spiritus ejus, nam verbum *Jaschub* masculinum est, nomen *Ruach* femininum, sic Eccl. XII. 7. Revertatur pulvis in terram suam, & spiritus redeat ad Deum.

PSALMUS CXLVI.

EUCHARISTICUS.

Nehemiae tempore, ingens immissa sterilitas, quod propria aedificia curarent, templi structuram negligerent, Neh. v. Agg. 1. Ergo post horrendam illam famem, dum Urbs & Templum extruuntur, reddita agris ubertate, hanc laudem Deo concinunt: Nota V. 2. 3. 6. 8.

VERSIO S. HIERONYMI.

Psalmus.

Laudate Dominum, quoniam bonum est canticum Dei nostri: quoniam decorum est pulcra laudatio.

Ædificavit Jerusalem Dominus: electos Israel congregabit,

Qui sanat contritos corde, et alligat plagas eorum.

Qui numerat multitudinem stellarum, et omnes nomine suo vocat.

Magnus Dominus noster, et multus fortitudine: et prudentiae ejus non est numerus,

Suscipiens mansuetos Dominus: humilians impios usque ad terram,

Canite Domino in confessione: canite Deo nostro in cithara.

Qui operit coelos nubi-

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Laudate Dominum, quoniam bonus est psalmus: Deo nostro sit jucunda, decoraque laudatio,

2 Ædificans Jerusalem Dominus: dispersiones Israëlis congregabit,

3 Qui sanat contritos corde: et alligat contritiones eorum.

4 Qui numerat multitudinem stellarum: et omnibus eis nomina vocat,

5 Magnus Dominus noster, et magna virtus ejus: et sapientiae ejus non est numerus.

6 Suscipiens mansuetos Dominus: humilians autem peccatores usque ad terram.

7 Praecinite Domino in confessione: psallite Deo nostro in cithara,

8 Qui operit coelum nu-

2. *Ædificans Jerusalem* . . . Hæc designant tempus instauratæ Hierosolymæ, ac tribuum e captivitate redeuntium.

8. *Qui operit cælum nubibus* . . . fames exstructo templo in copiam versa est. Agg. II. 18. 19. *Et herbam servituti hominum*; hominum uti-

bus, et praebet terrae pluviam, et oriri facit in montibus germen.

Qui dat jumentis panem suum: filiis corvi clamantibus.

Non est in fortitudine equi voluntas ejus: neque in tibiis viri placetur ei.

Placetur Domino in his qui timent eum; et expectant misericordiam ejus.

bibus, et parat terrae pluviam.

Qui producit in montibus foenum, et herbam servituti hominum.

9 Qui dat jumentis escam ipsorum, et pullis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum est Domino super timentes eum: et in eis, qui sperant super misericordia ejus.

utilitatibus servientem: vel homini, cum servili opera, arando & subigendo, excolenti, deest; Heb.

9. *Invocantibus eum*: clamantibus; Hier. Etiam corvos pascit: Considerate corvos . . . & Deus pascit illos. Luc. XII. 24.

10. *Nec in tibiis viri* . . . . non in corporis robore: non in equestri arte salus: sed in benignitate Dei.

PSALMUS CXLVII.

EUCHARISTICUS.

Titulo caret in Heb. & continuatur praecedenti: ita etiam apud Hier. certe est ejusdem argumenti.

VERSIO S. HIERONYMI.

Lauda Jerusalem Dominum: cane Deum tuum, Sion.

Quia confortavit vectes portarum tuarum: benedixit filiis tuis in medio tui.

Qui posuit terminum

VERSIO VULGATA.

Alleluja.

12 Lauda Jerusalem Dominum: lauda Deum tuum, Sion.

13 Quoniam confortavit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.

14 Qui posuit fines tuos

12. *Lauda Jerusalem* . . . . eo quod instaurata & ædificata, ut superiore Ps. V. 2.

13. *Confortavit seras*: vectes: Hier. Contra ac hostes sxpectabant: dicebant enim: Si transierit vulpes, transiliet murum eorum &c. Neh. IV. 2. 3.

tuum pacem; adipe frumenti saturavit te.

Qui emittit eloquium suum terrae: velociter currit verbum ejus.

Qui dat nivem quasi lanam; pruinas quasi cinerem spargit.

Projicit glaciem suam quasi buccellas, ante faciem frigoris ejus quis stabit?

Mittet verbum suum, et solvet illa: spirabit spiritu suo, et fluent aquae.

Qui annuntiat verbum suum Jacob: praecepta sua, et judicia sua Israel.

Non fecit similiter omni genti, et judicia ejus non cognoscent, Halleluja.

pacem: et adipe frumenti satiat te.

15 Qui emittit eloquium suum terrae: velociter currit sermo ejus.

16 Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit.

17 Mittit crystallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?

18 Emittet verbum suum, et liquefaciet ea: flabit spiritus ejus, et fluent aquae.

19 Qui annuntiat verbum suum Jacob: justitias et judicia sua Israel.

20 Non fecit taliter omni nationi: et judicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

17. *Crystallum*: glaciem; Hier. grandinem.

18. *Verbum*: imperium.

In fine hujus Psalmi est halleluiah in Heb. non initio: est autem initio Psalmi cxlvi. quod argumento est hunc illi continuandum. Nam in superiori cxlv. & in his reliquis tribus habetur & initio & fine.

PSALMUS CXLVIII.

LAUDIS.

Dei amore flagrans, animata atque inanima in ejus laudes ciet, omnia nutu creantis, neque dedignantis plebem Israeliticam admovere sibi.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Laudate Dominum de coelis, laudate eum in excelsis.

Laudate eum omnes

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Laudate Dominum de coelis, laudate eum in excelsis.

2 Laudate eum omnes

2. *Virtutes*; exercitus: Hier.

angeli ejus: laudate eum omnes exercitus ejus.

Laudate eum sol et luna: laudate eum omnes stellae luminis.

Laudate eum coeli caelorum, et aquae quae super coelos sunt.

Laudate nomen Domini: quoniam ipse mandavit et creata sunt.

Statuit ea in saeculum, et in aeternum: praeceptum dedit, et non praeteribit.

Laudate Dominum de terra, dracones et omnes abyssi.

Ignis, et grando, nix, et glacies: ventus, turbo, quae facitis sermonem ejus.

Montes, et omnes colles: lignum frugiferum, et universae cedri.

Bestiae, et omnia jumenta: reptilia, et aves volantes.

Reges terrae, et omnes populi: principes et universi judices terrae.

Juvenes, et virgines: senes cum pueris.

angelis ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum sol, et luna: laudate eum omnes stellae, et lumen.

4 Laudate eum coeli coelorum: et aquae omnes, quae super coelos sunt, 5 Laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit, et facta sunt: ipse mandavit, et creata sunt.

6 Statuit ea in aeternum, et in saeculum saeculi: praeceptum posuit, et non praeteribit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, et omnes abyssi.

8 Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quae faciunt verbum ejus.

9 Montes, et omnes colles: ligna fructifera, et omnes cedri.

10 Bestiae, et universa pecora: serpentes, et volucres pennatae.

11 Reges terrae, et omnes populi: principes, et omnes judices terrae.

12 Juvenes, et virgines: senes cum juniori-

3. *Stellæ, & lumen*: stellæ luminis: Idem, id est, luminosæ.

4. *Aquæ omnes, quæ super cælos sunt*. Nubes intellige; unde in sequentibus; venti, nix, glacies; non tamen nubes memorantur. Vide Ps. CXLI. 3.

5. *Quia ipse dixit, & facta sunt*: deest hic; Hier. habetur XXXIX. 9.

6. *Et non præteribit*. Cælum enim & terra transibunt; verba autem mea non præteribunt, Matt. XXIV. 35.

7. 8. *Dracones; grando; nix*. Etiam quæ noxia sunt, Deum laudant: immissa quippe ad ejus justitiam commendandam. *Quæ faciunt verbum*. Erubesce homo: serpentes, abyssi, procellæ &c. verbum Dei faciunt: & tu non facis! comm. Hier. In eo autem Deum laudant, quod naturam suam non mutant, stantque in ordine suo. Ibid.

Laudent nomen Domini, quoniam sublime nomen ejus solius : gloria ejus in coelo et in terra.

Et exaltavit cornu populi sui ; laus omnibus sanctis ejus, filiis Israel populo appropinquanti sibi, Halleluja.

bus laudent nomen Domini : 13 Quia exaltatum est nomen ejus solius.

14 Confessio ejus super coelum et terram : et exaltavit cornu populi sui.

Hymnus omnibus sanctis ejus : filiis Israel populo appropinquanti sibi. Alleluja.

14. *Et exaltavit* . . . vide Hier.

PSALMUS CXLIX.

EUCHARISTICUS.

Magna, ut videtur, victoria reportata : V. 7. 8.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in congregatione sanctorum.

Laetetur Israel in factore suo : filii Sion exultent in rege suo.

Laudent nomen ejus in choro : in tympano, et cithara cantent ei.

Quia complacet sibi Dominus in populo suo : exaltabit mansuetos in Jesu.

Exultabunt sancti in gloria : laudabunt in cubilibus suis.

Exaltationes Dei in gut-

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Cantate Domino canticum novum : laus ejus in ecclesia sanctorum.

2 Laetetur Israel in eo, qui fecit eum : et filii Sion exultent in rege suo.

3 Laudent nomen ejus in choro : in tympano et psalterio psallant ei :

4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo : et exaltabit mansuetos in salutem.

5 Exultabunt sancti in gloria : laetabuntur in cubilibus suis.

6 Exaltationes Dei in

5. *In cubilibus suis*. En securitatem : en requiem : en perpetem voluptatem.

6. 7. *Exaltationes* : voces, Deum extollentes ὑψώσεις, ita Heb. *Gladii ancipites* . . . *Ad faciendam vindictam in nationibus* ; ad ulciscendos Chananaeos.

ture eorum, et gladii ancipites in manibus eorum.

Ad faciendam vindictam in gentibus: increpationes in populis.

Ut alligent reges eorum catenis, et inclytos eorum in compedibus ferreis.

Ut faciant in eis judicium conscriptum: decor est omnium sanctorum ejus, Halleluja.

gutture eorum: et gladii ancipites in manibus eorum.

7 Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus: et nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis judicium conscriptum: gloria haec est omnibus sanctis ejus. Alleluja.

8. *Ad alligandos reges:* ut Adonibezec, Agag &c.
9. *Judicium conscriptum:* a Deo propter eorum scelera pronuntiatum, & tamquam ex tabula recitatum.

PSALMUS CL.

LAUDIS.

Quidquid sonat, Deum sonet.

VERSIO S. HIERONYMI.

Halleluja.

Laudate Dominum in sancto ejus: laudate eum in fortitudine potentiae ejus.

Laudate eum in fortitudinibus ejus: laudate eum juxta multitudinem magnificentiae suae.

Laudate eum in clangore buccinae: laudate eum in psalterio et cithara.

Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in chordis et organo.

Lau-

VERSIO VULGATA.

1 Alleluja.

Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.

2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in sono tubae: laudate eum in psalterio, et cithara.

4 Laudate eum in tympano, et choro: laudate eum in chordis, et organo.

5 Lau-

1. *In sanctis:* sancto: Hier. id est, sanctuario, ita Ch. *Firmamento:* expanso: Heb. quod est cælum, Dei sedes: cujus templum figura erat.
2. *Virtutibus:* fortitudinibus: Hier.

Laudate eum in cymbalis sonantibus: laudate eum in cymbalis tinnientibus.

Omne quod spirat, laudet Dominum, Halleluja.

Boss. de Psalm.

5 Laudate eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis jubilationis: 6 Omnis spiritus laudet Dominum, Alleluia.

6. *Omnis spiritus:* omne quod spirat: Idem, omnis mens: *Neschamah*, atque hic est pulcherrimus, ac suavissimus sacræ Psalmodiæ fructus, ut in laudes Dei non modo cujusque nostrum spiritus, verum etiam omnis spiritus, omnis vox, mens omnis erumpat.

FINIS PSALMORUM.

INDEX

Dissertatio de Psalmis. Pag. 7
CAPUT I. *De Psalmorum ratione & instituto.* 8
§. I. *Carminum vis: Psalmi in piorum cœtibus decantati.* ibid.
§. II. *In Davide cura cantus, sacraeque musicae,* ibid.
§. III. *Munimenta fidei in Psalmis: primum ex commemoratione rerum antiquarum; tum decurrentium.* 9
§. IV. *Vetus apud omnes gentes carminum canticorumque institutum: Moysis aliorumque exempla.* 10
§. V. *Res antiquae in Psalmis recensitae.* 11
§. VI. *Confutati ex Psalmis, qui Pentateuchum ab Esdra, aliisve confictum credunt.* 14
§. VII. *Firmata fides ex vaticiniis Davidicis de Christo: hinc quoque spei incitamenta.* ib.
§. VIII. *Spes incitata in Psalmis: futurae vitae felicitas sub figuris adumbrata,* 15
§. IX. *Loci quidam in Psalmis, quibus spes omnis ad praesentem vitam redacta videatur.* 16
§. X. *Horum locorum explicatio, atque inde quoque vitae futurae spes firmata.* ibid.
§. XI. *Caritatis incitamenta in Psalmis.* 18
§. XII. *In Psalmis admirabilis sensus caritatis in Deum,* 19
§. XIII. *Caritas quoque erga proximum, etiam erga inimicos.* ibid.
§. XIV. *Inimicorum commemoratio atque adversus eos imprecationes in Psalmis, quam a vulgari sensu abhorreant.* 21
§. XV. *De veteris populi Sacramentis, pioque erga ea Davidis affectu.* 22
CAP. II. *De grandiloquentia, & suavitate Psalmorum.* 27
§. XVI. *Psalmorum stylus: ac primum grandiloquentia ex rerum, ac sensuum majestate.* ibid.
§. XVII. *Subjicere oculis, quam vividum in Psalmis.* ibid.
§. XVIII. *Comparationes in Psalmis: mira ac su-*

blimissima brevitas. 29
§. XIX. *Rapidi concitatique motus.* 32
§. XX. *Suavitas in Psalmis quanta.* 33
CAP. III. *De variis Psalmorum generibus.* 35
§. XXI. *Variorum generum in Psalmis ratio & vis.* ibid.
CAP. IV. *De profunditate & obscuritate Psalmorum.* 37
§. XXII. *Profunda Psalmorum: hujus rei prima causa, ex rerum celsitudine.* ibid.
§. XXIII. *Altera causa: ratio prophetici sermonis: tertia ex sublimitate poeseos.* ibid.
§. XXIV. *Alia causa ex linguae ratione.* 38
CAP. V. *De textu ac versionibus.* 39
§. XXV. *Monitum necessarium: in variis lectionibus ac versionibus eamdem inesse rerum ac doctrinae summam: tum de textu ac versionibus regulae: prima regula.* idib.
§. XXVI. *Altera regula de antiquis versionibus.* 41
§. XXVII. *Harum regularum usus: versio Hieronymi ex Hebraeo.* ibid.
CAP. VI. *De titulis, aliisque notis: ac de argumentis: auctoribus: & ordine Psalmorum: deque choreis & pia saltatione, ac metrorum ratione.* 42
§. XXVIII. *Tituli Psalmorum authentici.* ibid.
§. XXIX. *Item de titulis, deque alia nota ad Psal.* LXXI. 44
§. XXX. *De Psalmorum auctoribus.* ibid.
§. XXXI. *Item de titulis, auctoribus & argumentis Psalmorum: horum utilitas.* 45
§. XXXII. *De sela, nihil ad sensum pertinente.* 46
§. XXXIII. *De choreis ac metris.* ibid.
§. XXXIV. *De Instrumentis musicis.* 47
§. XXXV. *Psalmorum ordo incompertus.* 48
CAP. VII. *De ratione legendi & intelligendi Psalmos.* ibid.
§. XXXVI. *Utilis obscuritas: ex fide intelligentia.* ibid.
§. XXXVII. *Ratio legendi Psalmos: pauca de auctoribus, quos maxime secuti sumus, ac de Commentario Hieronymi in Psalmos.* ibid.
§. XXXVIII. *Ordo versuum; Vulgatae glossemata, quorum hic pleraque referuntur.* 50

CAP. VIII. *De usu Psalmorum in quocumque vitae statu.* 52
§. XXXIX. *Ut in Davidis rebus seipsum quisque cogitet: ex sancto Athanasio.* ibid.
§. XL. *Cum Davide expurgandi, & ad Deum transferendi affectus: ex eodem Athanasio.* 53
§. XLI. *Vera Psalmodia ex sancto Augustino.* 54
§. XLII. *Optimus psalmodiae usus ex eodem Augustino.* 56
S. HIERONYMI *praefatio in Psalmos.* 57
Supplenda in Psalmos. 59
Notae abbreviantes. 66

PSALMORUM
INDEX ALPHABETICUS.

A

PSAL. CXIX. *Ad Dominum cum tribularer, clamavi.* Pag. 415
XXVII. *Ad te Domine clamabo.* 135
XXIV. *Ad te Domine levavi animam meam.* 128
CXXII. *Ad te levavi oculos meos.* 419
XXVIII. *Afferte Domino filii Dei.* 136
LXXVII. *Attendite, populus meus.* 280
XLVIII. *Audite haec omnes Gentes.* 196

B

CXVIII. *Beati immaculati in via.* 395
CXXVII. *Beati omnes, qui timent Dominum.* 424
XXXI. *Beati, quorum remissae sunt iniquitates.* 144
XL. *Beatus, qui intelligit super egenum.* 172
I. *Beatus vir, qui non abiit.* 67
CXI. *Beatus vir, qui timet Dominum.* 382
XXXIII. *Benedicam Dominum.* 149
CIII. *Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus.* 347
CII. *Benedic anima mea Domino, & omnia, quae intra me sunt.* 344
CXLIII. *Benedictus Dominus Deus meus.* 452
LXXXIV. *Benedixisti Domine terram tuam.* 303
XCI. *Bonum est confiteri Domino.* 324

C

XVIII. *Coeli enarrant gloriam Dei.* 114
XCV. *Cantate Domino canticum novum: can-*

tate Domino omnis terra. 332
CXLIX. *Cantate Domino canticum novum: laus ejus in Ecclesia sanctorum.* 463
XCVII. *Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.* 336
LXXIV. *Confitebimur tibi Deus.* 272
CX. *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: in consilio Justorum.* 381
IX. *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.* 87
CXXXVII. *Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei.* 440
CIV. *Confitemini Domino, & invocate nomen ejus.* 351
CXXXV. *Confitemini Domino, quoniam bonus..... confitemini Deo deorum.* 435
CVI. *Confitemini Domino, quoniam bonus .... dicant qui redempti sunt a Domino.* 361
CXVII. *Confitemini Domino, quoniam bonus .... dicat nunc Israel.* 391
CV. *Confitemini Domino, quoniam bonus .... Quis loquetur potentias Domini.* 355
XV. *Conserva me, Domine.* 100
CXV. *Credidi, propter quod locutus sum.* 389
IV. *Cum invocarem.* 77

D

CXXIX. *De profundis.* 426
XLIX. *Deus, auribus nostris audivimus.* 179
XLIX. *Deus deorum dominus locutus est.* 200
LXII. *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo.* 232
XXI. *Deus, Deus meus respice in me.* 120
LXIX. *Deus in adjutorium meum intende.* 253
LIII. *Deus in nomine tuo salvum me fac.* 213
LXXI. *Deus judicium tuum regi da.* 258
CVIII. *Deus laudem meam ne tacueris.* 368
LXVI. *Deus misereatur nostri.* 240
XLV. *Deus noster, refugium & virtus.* 190
LXXXII. *Deus, quis similis erit tibi?* 298
LIX. *Deus repulisti nos.* 227
LXXXI. *Deus stetit in synagoga deorum.* 297
LXXVIII. *Deus, venerunt Gentes.* 289
XCIII. *Deus ultionum Dominus.* 327
CXIV. *Dilexi, quoniam exaudiet Dominus.* 388

XVII. *Diligam te, Domine.* 167
XXXVIII. *Dixi: Custodiam vias meas.* 166
CIX. *Dixit Dominus Domino meo.* 375
XXXV. *Dixit injustus, ut delinquat.* 156
LII. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt... in iniquitatibus.* 212
XIII. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus. Corrupti sunt ... in studiis suis.* 97
CXL. *Domine, clamavi ad te, exaudi me.* 447
VII. *Domine, Deus meus, in te speravi.* 83
LXXXVII. *Domine Deus salutis meae.* 308
VIII. *Domine, Dominus noster.* 86
CXLII. *Domine, exaudi orationem meam; auribus percipe obsecrationem meam.* 450
CI. *Domine, exaudi orationem meam; & clamor meus ad te veniat.* 341
XX. *Domine, in virtute tua.* 118
VI. *Domine, ne in furore tuo arguas me.... miserere mei.* 81
XXXVII. *Domine, ne in furore tuo arguas me.... Quoniam sagittæ tuæ.* 163
CXXX. *Domine non est exaltatum cor meum.* 427
CXXXVIII. *Domine, probasti me.* 441
III. *Domine quid multiplicati sunt.* 76
XIV. *Domine, quis habitabit.* 99
LXXXIX. *Domine, refugium factus es nobis.* 318
XXIII. *Domini est terra.* 126
XXVI. *Dominus illuminatio mea.* 132
XXII. *Dominus regit me.* 125
XCII. *Dominus regnavit, decorem indutus est.* 326
XCVI. *Dominus regnavit, exultet terra.* 334
XCVIII. *Dominus regnavit, irascantur populi.* 337

E

CXXXIII. *Ecce nunc benedicite Dominum.* 432
CXXXII. *Ecce quam bonum.* 421
LVIII. *Eripe me de inimicis meis, Deus meus.* 224
CXXXIX. *Eripe me, Domine, ab homine malo.* 445
XLIV. *Eructavit cor meum.* 183
CXLIV. *Exaltabo te, Deus meus rex.* 455
XXIX. *Exaltabo te, Domine.* 138
XIX. *Exaudiat te Dominus.* 117
LX. *Exaudi, Deus, deprecationem meam.* 229
LXIII. *Exaudi, Deus, orationem meam, cum*

deprecor. 234
LIV. *Exaudi, Deus, orationem meam, & ne despexeris.* 214
XVI. *Exaudi, Domine, justitiam meam.* 104
XXXIX. *Expectans expectavi Dominum.* 169
LXXX. *Exultate Deo.* 295
XXXII. *Exultate justi.* 246
LXVII. *Exurgat Deus.* 241

F

LXXXVI. *Fundamenta ejus.* 307

I

LXXXV. *Inclina, Domine, aurem tuam.* 305
CXXV. *In convertendo.* 422
X. *In Domino confido.* 93
CXIII. *In exitu Israel.* 385
XXX. *In te, Domine, speravi .... Inclina ad me aurem tuam.* 140
LXX. *In te, Domine, speravi ... libera me & eripe me.* 254
LXV. *Jubilate Deo omnis terra, Psalmum dicite.* 238
XCIX. *Jubilate Deo omnis terra: servite Domino.* 238
XXXIV. *Judica, Domine, nocentes me.* 152
XLII. *Judica me, Deus.* 177
XXV. *Judica me, Domine.* 130

L

CXXI. *Laetatus sum.* 418
CXLV. *Lauda, anima mea, Dominum.* 457
CXLVII. *Lauda, Jerusalem, Dominum.* 460
CXLVIII. *Laudate Dominum de coelis.* 461
CL. *Laudate Dominum in sanctis ejus.* 464
CXVI. *Laudate Dominum omnes Gentes.* 390
CXLVI. *Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus.* 459
CXXXIV. *Laudate nomen Domini.* 433
CXII. *Laudate pueri Dominum.* 384
CXX. *Levavi oculos meos.* 417

M

XLVII. *Magnus Dominus.* 193
CXXXI. *Memento, Domine, David.* 428
LVI. *Miserere mei, Deus, miserere mei.* 220
LV. *Miserere mei, Deus, quoniam conculcavit me homo.* 218

L. *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam.* 203
C. *Misericordiam & judicium cantabo.* 339
LXXXVIII. *Misericordias Domini.* 311

N

CXXVI. *Nisi Dominus.* 423
CXXIII. *Nisi quia Dominus.* 420
XXXVI. *Noli aemulari.* 158
LXI. *Nonne Deo.* 230
LXXV. *Notus in Judaea Deus.* 274

O

XLVI. *Omnes gentes.* 192

P

CVII. *Paratum cor meum.* 306

Q

LXXII. *Quam bonus Israel Deus:* 264
LXXXIII. *Quam dilecta tabernacula tua,* 301
II. *Quare fremuerunt Gentes.* 68
XLI. *Quemadmodum desiderat cervus.* 175
CXXIV. *Qui confidunt in Domino.* 421
LI. *Quid gloriaris in malitia.* 210
XC. *Qui habitat.* 321
LXXIX. *Qui regis Israel.* 292

S

CXXVIII. *Saepe expugnaverunt me.* 425
LXVIII. *Salvum me fac, Deus.* 248
XI. *Salvum me fac, Domine.* 94
LVII. *Si vere utique.* 222
CXXXVI. *Super flumina Babylonis.* 438

T

LXIV. *Te decet hymnus.* 236

V

XCIV. *Venite, exultemus Domino.* 330
V. *Verba mea auribus percipe.* 79
LXXVI. *Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum.* 276
CXLI. *Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.* 276
XII. *Usquequo, Domine.* 96
LXXIII. *Ut quid, Deus, repulisti.* 268

FINE.

Digitized by Google